

แนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม
โดยองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มลำน้ำมูลตอนบน
จังหวัดนครราชสีมา

วิทยานิพนธ์
ของ
วาทีณี หมอไทย

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์

สิงหาคม 2552

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

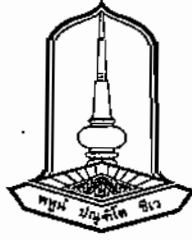

แนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม
โดยองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มลำนํ้ามูลตอนบน
จังหวัดนครราชสีมา

วิทยานิพนธ์
ของ
วาทีณี หมอไทย

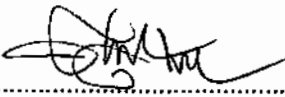
เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์
สิงหาคม 2552
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของนางวาทีณี หมอไทย
แล้วเห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

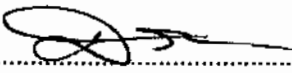
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(ผศ.ดร.ทองคุณ จันทอง)

ประธานกรรมการ

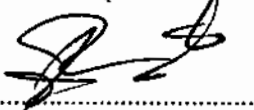
(กรรมการบัณฑิตศึกษาประจำคณะ)

(อาจารย์ ดร.สุนทร ไพธิสาร)

กรรมการ

(ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์)

(ว่าที่พันตรี ดร.เทอดชัย พันระไชย)

กรรมการ

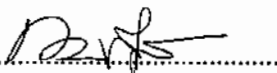
(กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์)

(อาจารย์ ดร.เมสิต แพงสร้อย)

กรรมการ

(อาจารย์บัณฑิตศึกษาประจำคณะ)

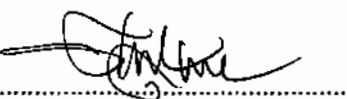

(ผศ.ดร.กาญจนา สุคันธ์สิริกุล)

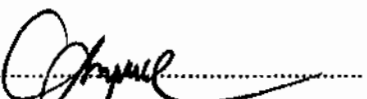
กรรมการ

(ผู้ทรงคุณวุฒิ)

มหาวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

(ผศ.ดร.ทองคุณ จันทอง)

(รศ.ดร.ไพฑูรย์ สุขศรีงาม)

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

Mahasarakham University

วันที่ 28 เดือน ๕๐..... พ.ศ. 2552

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ได้รับทุนอุดหนุนโครงการวิจัยของนิสิตปริญญาโท
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีการศึกษา 2551

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความรู้ และความช่วยเหลืออย่างดีจาก อาจารย์ ดร.สุเนตร โปธิสาร ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ว่าที่ พ.ต.ดร.เทอดชัย พันระไชย กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงคุณ จันทจร ประธานกรรมการสอบ และอาจารย์ ดร.โฆษิต แพงสร้อย อาจารย์ ดร.กาญจนา สุคันธสิริกุล กรรมการสอบ ที่กรุณาให้แนวคิดและคำแนะนำตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องตลอดจนการแก้ปัญหาต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อวิทยานิพนธ์เล่มนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอขอบคุณ นายสุธรรม อ่วมกระโทก สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลโลกกระชาย และนายแสง มณีเพชร เจ้าของกิจการสวนแสงเพชร ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำรวบรวมข้อมูล ให้ความร่วมมือ และอำนวยความสะดวกในการดำเนินการศึกษาค้นคว้าเป็นอย่างดี ขอขอบคุณ นายวิวัฒน์ หมอไทย ที่ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนและกำลังใจในการจัดทำวิทยานิพนธ์ จนเป็นผลสำเร็จ

คุณค่าจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดามารดา ซึ่งเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้วิจัย ให้มีมานะในการทำงาน ครูอาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่าน ประโยชน์ที่เกิดจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ย่อมเป็นผลมาจากความรู้ของท่านดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัย ขอขอบพระคุณ อย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

วาทีณี หมอไทย

สภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มน้ำมุดตอนบน พบว่า ไม่ปฏิบัติตามแผนที่ตั้งไว้ การพัฒนาพื้นที่ไม่เล็งเห็นความสำคัญของทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ระบบเครือข่ายถนนไม่ได้มาตรฐาน ไม่มีระบบรักษาสิ่งแวดล้อม การพัฒนาบุคลากรไม่สอดคล้องกับการจัดการท่องเที่ยว ไม่นำศิลปวัฒนธรรมประเพณีการแสดงพื้นบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นสื่อในการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ และข้อมูลสารสนเทศการท่องเที่ยวไม่เป็นปัจจุบัน งบประมาณไม่เพียงพอ ขาดการประสานงานกับชุมชน การสร้างกลุ่มควบคุมไม่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน สถานที่ท่องเที่ยวขาดการกระตุ้นใจ และสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน เช่น ด้านที่พัก สถานที่จอดรถ ห้องสุขา ถังขยะ เป็นต้น ชุมชนขาดจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์พลังงาน มีกองทุนไม่เพียงพอกับความต้องการของชุมชน สินค้าส่วนใหญ่เป็นประเภทเดียวกัน ขาดการสนับสนุนวิทยากรให้ความรู้ด้านการผลิตสินค้าที่แปลกใหม่

แนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มน้ำมุดตอนบน ควรปฏิบัติตามแผนพัฒนาสามปี ชุมชนควรมีส่วนร่วมในการวางแผน ควรพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวให้มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ควรมีการสร้างระบบเครือข่าย ชมรมกลุ่มเยาวชน ชมรมกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ควรพัฒนาบุคลากรให้มีความพร้อมครบด้าน การสร้างกระบวนการท่องเที่ยวควรนำศิลปวัฒนธรรมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ริมฝั่งน้ำมุดมาเป็นสื่อในการจัดการการท่องเที่ยว สนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐและเอกชน การจัดตั้งคณะกรรมการหมู่บ้านควรมีรูปแบบที่ชัดเจน ควรส่งเสริมการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นโดยบูรณาการเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนเข้าไว้ในหลักสูตรโรงเรียน เพื่อเป็นการปลูกฝังเยาวชนให้มีความรักและภาคภูมิใจในท้องถิ่น ส่งเสริมมัคคุเทศก์น้อย มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมประเพณีของแต่ละท้องถิ่น ควรทำแผ่นพับหรือป้ายเชิญชวนระหัดพลังงาน จัดกิจกรรมการรณรงค์การลดภาวะโลกร้อน เพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึกที่ดีต่อชุมชนและนักท่องเที่ยว สินค้าของชุมชนควรสนับสนุนเงินกองทุนหรือสวัสดิการ จากหน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานอื่น และสนับสนุนวิทยากรให้ความรู้ในการประยุกต์ใช้ผลิตภัณฑ์ที่แปลกใหม่เพื่อดึงดูดใจนักท่องเที่ยว และเป็นสินค้า OTOP ที่ได้มาตรฐานของชุมชน

โดยสรุป ผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้ความรู้เกี่ยวกับความเป็นมาของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม สภาพการจัดการการท่องเที่ยว และแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมที่จัดการโดยองค์การบริหารส่วนตำบลกลุ่มน้ำมุดตอนบน จังหวัดนครราชสีมา ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปใช้พัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมในสถานที่ท่องเที่ยวอื่น ๆ ได้

TITLE Quidelines for Developing Eco- cultural Tourism Management by Tambon Administrative Organization in the Upper Mun River Basin, Changwat Nakhon Ratchasima

AUTHOR Mrs. Wathini Morthai

ADVISORS Dr. Sunet Potisan and Acting Maj. Dr. Therdchai Panthathai

DEGREE M.A. **MAJOR** Cultural Science

UNIVERSITY Mahasarakham University **DATE** 2009

ABSTRACT

Eco-cultural tourism is being popular in the Upper Mun River basin, Changwat Nakhon Ratchasima. However, tambon administrative organizations which manage the tourism mentioned do not yet have efficient and effective tourism management. This study aimed to: 1) investigate the background of eco-cultural tourism management by tambon administrative organizations in the Upper Mun River basin, Changwat Nakhon Ratchasima; 2) examine conditions of eco-cultural tourism management by tambon administrative organizations in the Upper Mun River basin; 3) find out guidelines for developing eco-cultural tourism management by tambon administrative organizations in the Upper Mun River basin. The study was conducted from documents and field data. The sample used in the study consisted of 100 persons from 4 tambon administrative organizations, obtained using the purposive sampling technique. They were divided into a group of key informants, a group of practitioners, and a group of general informants in priority. The instruments used for collecting data were structured and unstructured-interview forms, and participant and non-participant observation forms. The collected data were analyzed according to the study issues. The triangulation technique was employed for checking the data. The results of the study were then presented by means of a descriptive analysis. The results of the study revealed that for the background of eco-cultural tourism management by tambon administrative organization in the Upper Mun River basin, in the past the tourism management was originated by community leaders and local leaders. Community members

formed tourism management groups including: members of provincial council from Nakhon Ratchasima Provincial Administrative organization being representatives of each amphoe in the Upper Mun River basin area, and school directors in the area mentioned. They cooperatively pioneered surveying tourism routes and asked for budget to support developing areas of tourist attractions from Nakhon Ratchasima Provincial Administrative Organization. Most of the areas in the Upper Mun River basin are eco-cultural tourist attractions with fertility and beauty, and readiness in potential for developing and managing tourist attractions to meet international standards.

For the conditions of eco-cultural tourism management by tambon administrative organizations in the Upper Mun River basin, it was found that these organizations did not follow the established plans; for area development, they did not realize the importance of the roads leading to tourist attractions in network. The roads did not meet standards. There was not an environment keeping system. Personnel development was not in congruence with tourism management. Local art, culture, traditions, performances, and indigenous knowledge were not used as tourism media. Public relations and tourism information were not updated. Budgets were insufficient. They lacked coordination with communities. The forming of control groups was not concretely clear. The tourist attractions lacked encouragement, motivations, and maximum such facilities as lodges, parking lots, rest rooms, garbage bins and others. The communities lacked good sense of energy conservation. There were insufficient funds for community needs. Most of the goods were the same type. They lacked support of resource persons to provide knowledge of producing new and strange goods.

For the guidelines for developing eco-cultural tourism management by tambon administrative organizations in the Upper Mun River basin, performance should follow the 3-year development plan; the community should have participation in planning. Tourist attraction areas should be developed to have appropriate environments. There should be establishments of the network system, clubs/groups of young people, clubs/groups of environmental conservation. Personnel should be developed to have readiness in every aspect. In building the tourism process, art, culture, the way of life, and being on the Mun River banks should be used as media for tourism management. Budgets should be supported from the state and private sectors. The establishment of village committees should have a clear

model. There should be promotion of local curricular construction by integrating community tourist attractions into the school curricula for cultivating love and pride of locality in young people. Young guides should be promoted. There should be transference of culture and traditions of each local place. Brochures or signs should be made for invitation to save energy. Campaign activities for decreasing global warming should be organized to cultivate good awareness of the community and tourists. Community goods should be supported with funds or welfare from the state sector or other agencies. Also, resource persons should be supported to provide knowledge of applications to making new and strange products to attract tourists and to be OTOP goods which could meet the community standards.

In conclusion, the results of this study could provide knowledge of the background of eco-cultural tourism management, conditions of tourism management, and guidelines for developing eco-cultural tourism management by tambon administrative organizations in the Upper Mun River basin, Nakhon Ratchasima Province. The information obtained from this study could be used for developing eco-cultural tourism management in other tourist attractions.

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	7
คำถามการวิจัย	7
ความสำคัญของการวิจัย	7
นิยามศัพท์เฉพาะ	8
กรอบแนวคิดของการวิจัย	11
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	12
องค์ความรู้เกี่ยวกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว	13
องค์ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม	26
นโยบายการท่องเที่ยวกับการประสานงาน	81
บริบทพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย	90
แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	112
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	127
งานวิจัยในประเทศ	127
งานวิจัยต่างประเทศ	138
3 วิธีดำเนินการวิจัย	147
ขอบเขตการวิจัย	148
วิธีดำเนินการวิจัย	152
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	156
ตอนที่ 1 ความเป็นมาของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มน้ำมุลตอนบน จังหวัดนครราชสีมา	156

บทที่	หน้า
ตอนที่ 2 สภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดย องค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มน้ำมูลตอนบนจังหวัดนครราชสีมา	202
ตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มน้ำมูลตอนบน จังหวัดนครราชสีมา	235
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	251
ความมุ่งหมายของการวิจัย	251
สรุปผล	251
อภิปรายผล	262
ข้อเสนอแนะ	277
บรรณานุกรม	279
ภาคผนวก	291
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์	293
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	301
ประวัติย่อของผู้วิจัย	310

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวนประชากรและความหนาแน่นของประชากร	96
2 วิเคราะห์การแสดงผลเปรียบเทียบจุดเด่นทางทรัพยากรธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรม ประเพณี บริเวณลุ่มน้ำมูลตอนบน	200
3 วิเคราะห์การแสดงผลเปรียบเทียบ สภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล ลุ่มน้ำมูลตอนบนจังหวัดนครราชสีมา	228
4 วิเคราะห์การแสดงผลเปรียบเทียบ แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล ลุ่มน้ำมูลตอนบนจังหวัดนครราชสีมา	244

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม	11
2 แผนที่จังหวัดนครราชสีมา	92
3 แผนที่การท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา	93
4 ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดนครราชสีมา	94
5 แผนที่อำเภอครบุรี	105
6 แผนที่อำเภอเฉลิมพระเกียรติ	107
7 แผนที่อำเภอพิมาย	110
8 แหล่งท่องเที่ยวอุทยานทับลาน	162
9 โฮมสเตย์มาบกราด	163
10 อาหารพื้นบ้าน	164
11 กิจกรรมการล่องแพ ชมผีเสื้อ และการยกขอหาปลา	165
12 การละเล่นมวงแมว	166
13 การวิ่งขาโถกถอกการละเล่นพื้นบ้าน	167
14 ศาลดาปู่	168
15 รูปสลักฝาผนังถ้ำวัวแดง	172
16 หาดจอมทอง	172
17 การทำปลาร้าหมักจากภูมิปัญญาพื้นบ้าน	174
18 ไทรงามเฉลิมพระเกียรติ	178
19 ทำแพเฉลิมพระเกียรติ	179
20 การทำพิธีลอยอังคาร	181
21 วิถีชีวิตของคนในชุมชน	182
22 ช้างสีงา : กอมโพธิ์เรียม	183
23 ช้างงาเสียม : โปรตานันคัส	184
24 อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย	190
25 ไทรงาม	192
26 เทศกาลเที่ยวพิมาย	193

ภาพประกอบ	หน้า
27 การแสดงวิมานาฏการ	194
28 เรือและเครื่องบวงสรวงแม่ย่านาง	196
29 แมวพิมาย	199

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

องค์การท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization WTO) ได้คาดการณ์ไว้ว่า ในสหัสวรรษใหม่ การพัฒนาการท่องเที่ยวจะเป็นไปในลักษณะการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนมากขึ้น WTO และการท่องเที่ยวในบริเวณเอเชียแปซิฟิกนั้น สำหรับช่วงครึ่งปีหลังของปีพ.ศ. 2550 คาดว่า จะมีจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยจะมีจำนวน 7.5 ล้านคน และทั้งปี พ.ศ. 2550 คาดว่าจะมีนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย เป็นจำนวน 14.4 ล้านคน ขยายตัวร้อยละ 4.5 ต่อปี ซึ่งคาดว่าจะต่ำกว่าคาดหมายของการท่องเที่ยว แห่งประเทศไทย ที่ตั้งเป้าหมายนักท่องเที่ยวต่างประเทศจำนวน 14.5 ล้านคนหรือขยายตัวที่ร้อยละ 5.1 ต่อปี รายงานข้อมูลสถิติการท่องเที่ยวเมื่อเดือนมกราคมถึงเดือนพฤษภาคม 2551 ซึ่งเป็นปีที่มี นักท่องเที่ยวจากทั่วโลก เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยมากที่สุด เป็นจำนวน 6,557,186 คน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากช่วงเดียวกันในปี 2550 เพิ่มขึ้น จำนวน 10.70 เปอร์เซ็นต์ มีรายได้เข้าประเทศไทย เป็นจำนวน 162,440 ล้านบาท (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2551 : 5)

สำหรับประเทศไทย การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่สำคัญที่ก่อให้เกิดการพัฒนาประเทศ และเป็นผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม การท่องเที่ยว เป็นอุตสาหกรรมที่ทำให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ และเกิดการกระจายรายได้อย่างมาก สามารถ นำเงินตราเข้าสู่ประเทศเป็นรายได้อันดับหนึ่ง เมื่อเปรียบเทียบกับสินค้าส่งออกสำคัญที่ทำรายได้ เข้าสู่ประเทศ การท่องเที่ยวนอกจากมีบทบาททางเศรษฐกิจแล้วยังเป็นก่อให้เกิดการอนุรักษ์และฟื้นฟู มรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการสร้างความเจริญให้แก่สังคมประเทศชาติอีกทางหนึ่ง แหล่ง ท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัฒนธรรม ความหลากหลายโดดเด่น ของแหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้เป็นแรงดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยว หันมาสนใจท่องเที่ยวในประเทศมากขึ้น อีกทั้งจากรูปแบบการท่องเที่ยวที่ปรับเปลี่ยนตามความต้องการของนักท่องเที่ยว ที่หันมาให้ความสำคัญในวิถีชีวิตที่มีเอกลักษณ์ วัฒนธรรมท้องถิ่นซึ่งถือเป็นการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ซึ่งได้แก่การท่องเที่ยวที่เน้นการศึกษาวิถีชีวิต โบราณสถาน “ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่น” (วิวัฒน์ชัย บุญขันธ์. 2537 : 32-33) วัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิตของคนไทยเป็นทรัพยากร

ที่สำคัญอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีอยู่ทั้งหมด 3 ประเภท คือ ทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ภูเขา น้ำตก ถ้ำ หาดทรายชายทะเลและอุทยานแห่งชาติต่าง ๆ ทรัพยากรประเภทประวัติศาสตร์โบราณวัตถุสถานและศาสนา ได้แก่ แหล่งโบราณคดี อุทยานประวัติศาสตร์และวัดวาอารามและทรัพยากรประเภทสุดท้ายคือ ประเภทวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิต (สายสุนีย์ สิงห์สน. 2547 : 23) ซึ่งเป็นทรัพยากรที่สามารถดึงดูดกลุ่มคนต่างชาติต่างถิ่นให้เดินทางมาเยือน เพื่อศึกษาเรียนรู้สัมผัสและชื่นชมกับสิ่งที่ไม่พบในท้องถิ่นของผู้มาเยือน จะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมของคนท้องถิ่นกับการท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์และเกี่ยวพันซึ่งกันและกัน การท่องเที่ยวได้ใช้วัฒนธรรมเป็นทรัพยากรในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวในขณะเดียวกัน ชุมชนท้องถิ่นเป็นเจ้าของวัฒนธรรมก็ได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยว (วาติกา แสนคำ. 2545 : 17)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ซึ่งได้มียุทธศาสตร์ทิศทางการพัฒนาประเทศที่ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ในประเด็นของการพัฒนาแบบยั่งยืน (Sustainable Development) ซึ่งจะต้องมีการพัฒนาที่สมดุลทั้งทางด้าน คน สังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ในยุทธศาสตร์กลุ่มที่ 2 การเสริมสร้างรากฐานของสังคมให้เข้มแข็ง ได้กล่าวถึงประเด็นของการอนุรักษ์ฟื้นฟูและรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชน ศิลปวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยว ให้เกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจชุมชน โดยรักษาสภาพแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ศิลปกรรม โบราณคดี เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และส่งเสริมการค้าบริการที่มีศักยภาพเพื่อสร้างงานและการกระจายรายได้ โดยการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อสร้างงานและกระจายรายได้สู่ชุมชน เน้นการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ สนับสนุนการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่สอดคล้องกับศักยภาพเชิงวัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่ และไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม (Ecotourism) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเพณี (Cultural Tourism) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agrotourism) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม (สำนักงานพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจแห่งชาติ. 2549 : 3)

นโยบายรัฐบาลไทยในปี 2551 ได้ประกาศให้ปี พ.ศ. 2551-2552 เป็นปีแห่งการท่องเที่ยวไทย เพื่อส่งเสริมให้คนไทยเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศ และส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวจากต่างประเทศเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น ได้เร่งสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว โดยมีการสนับสนุนการฟื้นฟูพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน และสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ในเชิงกลุ่มพื้นที่ที่มีศักยภาพ สามารถเชื่อมโยงธรรมชาติศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน รวมถึงการเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน ควบคู่กับการส่งเสริมตลาดนักท่องเที่ยวคุณภาพ เช่น กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มดูแลรักษาสุขภาพ กลุ่มประชุมและแสดงสินค้า

และกลุ่มที่มีความสนใจด้านระบบนิเวศวัฒนธรรมท้องถิ่น แหล่งประวัติศาสตร์และโบราณสถาน รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงาม เป็นต้น และดูแลให้นักท่องเที่ยวปลอดภัยจากอาชญากรรม และอุบัติเหตุที่เกิดจากความบกพร่องของผู้ประกอบการ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2551 : เว็บไซต์)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวโดยเน้นการรักษาธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น การท่องเที่ยวแบบนี้เป็นการเยี่ยมชมสถานที่และพักผ่อน ในสถานที่ที่เป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติและชนบท รวมถึงการสัมผัสชีวิตชาวบ้านซึ่งเป็นการ เปิดโอกาสให้คนจากสองวัฒนธรรมได้เรียนรู้ร่วมกัน ดังที่หลายคนเชื่อว่าการท่องเที่ยวสามารถ ทะลายกำแพงความไม่เข้าใจระหว่างคนจากพื้นฐานครอบครัว การทำงานและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน โดยผ่านการพูดคุยหรือการใช้ชีวิตร่วมกัน เป็นกระบวนการที่นำไปสู่การแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน ผลที่ตามมาจึง ได้แก่ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าบ้านกับผู้มาเยือน โดยความสัมพันธ์นั้นแน่นแฟ้น เพียงใดขึ้นอยู่กับบุคลิกและประสบการณ์ส่วนตัวของแต่ละบุคคล การเดินทางอาจทำให้นักท่องเที่ยว บางคนได้ทำในสิ่งที่ไม่เคยได้กระทำเมื่ออยู่บ้าน การมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มคนที่ไม่เคยรู้จักมาก่อน ซึ่งในบรรดาความสัมพันธ์ทั้งหมดนั้น หากเกิดขึ้นอย่างฉิวเฉียดในระยะเวลาอันสั้นและปรากฏให้เห็น มากที่สุด โดยเป็นความสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับผู้ให้บริการในสถานที่ท่องเที่ยว นั้น (สิรินยา วัฒนสุขชัย, 2545 : 1-2) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศโดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้อาการจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึก ต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2545 : 10)

นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมเป็นอีกปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้เกิดการพัฒนาขึ้นได้ อีกทั้ง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นสนับสนุนซึ่งได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการท่องเที่ยว โดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ได้มีการระบุแนวทางการทำงานพัฒนาเป็นแบบบูรณาการ กล่าวคือ การพยายามประสาน การพัฒนาทุกด้านเข้าด้วยกัน โดยมีเป้าหมายสำคัญคือ การพัฒนาคน เพื่อให้นโยบายดังกล่าวบังเกิด ผลเป็นรูปธรรม จึงจำเป็นต้องมีโครงการปฏิบัติการรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นอีกแนวทางหนึ่ง ที่มีเป้าหมายที่จะพัฒนาคนและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น หมายถึงการพัฒนาเสริมสร้างความเข้มแข็งของ สถาบันครอบครัวและชุมชน เน้นให้ชุมชนเข้ามามีบทบาท และมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจ ของชุมชนพร้อมกับการพัฒนาด้านสังคมวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและการเมือง (มนัส สุภักดิ์, 2544 : 66)

การที่ชุมชนท้องถิ่นมีความรักและความผูกพันกับพื้นที่อยู่อาศัย มีสิทธิที่จะดำรงอยู่ในพื้นที่ เพราะได้ดูแลปกป้องพื้นที่การนำการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาใช้จะทำให้ชุมชนสามารถดำรงชีพในพื้นที่ท่องเที่ยวได้ เพราะชุมชนเป็นส่วนหนึ่งที่จัดการ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างรู้คุณค่า และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ดังนั้นการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม จึงไม่ได้เกี่ยวข้องกับแต่เฉพาะนักท่องเที่ยวและรัฐบาลในการอนุรักษ์ปกป้องธรรมชาติเท่านั้นชุมชนเป็นส่วนสำคัญหรือกลไกสำคัญในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม (Tourist Authority of Thailand. 1988 : 232)

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย หรือที่รู้จักกันทั่วไปว่าภาคอีสาน เป็นแหล่งอารยธรรมซบซบหลักฐานทางด้านโบราณคดีโบราณวัตถุที่เจริญรุ่งเรืองมาช้านาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีอาณาเขตกว้างขวางมีทรัพยากรการท่องเที่ยวกระจายอยู่ทั่วไปตามจังหวัดต่าง ๆ ส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ รองลงมาก็เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปกรรมวัฒนธรรม จึงทำให้แหล่งท่องเที่ยวภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นที่รู้จักโดยทั่วไป ดินแดนแห่งนี้ยังอุดมไปด้วยทรัพยากร แหล่งท่องเที่ยว ทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและประเพณี ผู้คนมีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายเป็นแหล่งรวมของกลุ่มชนหลายวัฒนธรรมมีการสืบทอดประเพณีที่ดั้งเดิมอีกทั้งเป็นแหล่งผลิตงานฝีมือ หัตถกรรมอันหลากหลาย อาทิ ผ้าพื้นบ้าน เครื่องจักสาน ที่ยังคงมีการผลิตแบบดั้งเดิมไว้ และพัฒนาประยุกต์ให้เหมาะสมกับยุคสมัยปัจจุบัน ซึ่งถือเป็นตลาดที่สำคัญในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และนิเวศวัฒนธรรมรวมทั้งธรรมชาติวิทยาได้เป็นอย่างดี จากการสำรวจของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พบว่ามีการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยในภาคอีสาน ระหว่างเดือนมกราคม - กันยายน 2549 คือ มีผู้เยี่ยมชมเยือน 11,075,630 คน นักท่องเที่ยว 603,120 คน นักทัศนอาจร 472,510 คน เมื่อพิจารณาในจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวจะพบว่าเป็นอันดับสอง รองจากกรุงเทพมหานคร (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2549 : 9)

นครราชสีมา สร้างขึ้นในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช แต่เดิมมี “เมืองเสมา” ตั้งอยู่ทางฝั่งใต้ของลำตะคองและ “เมืองโคราชปุระ” ตั้งอยู่ฝั่งเหนือของลำตะคอง สมเด็จพระนารายณ์มหาราชจึงสร้างเมืองขึ้นมาใหม่อีกเมืองหนึ่งให้อยู่กึ่งกลางเมืองทั้งสองนี้ จึงนำชื่อของเมืองทั้งสองมารวมกันตั้งให้เป็นเมืองแห่งใหม่ชื่อ “นครราชสีมา” คำว่า นครราชสีมา เกิดจากการรวมชื่อเมืองโบราณสองเมือง คือ เมืองโคราชและเมืองเสมา ซึ่งอยู่ในเขตอำเภอโนนสูง นครราชสีมาเคยเป็นที่ตั้งของชุมชนโบราณหลายแห่งตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ จนถึงสมัยที่มีการเผยแพร่ของวัฒนธรรมทวารวดีและวัฒนธรรมแบบขอมเข้ามาในดินแดนแถบนี้ เคยมีฐานะเป็นเมือง “เจ้าพระยามหานคร” เช่นเดียวกับเมืองนครศรีธรรมราชทางภาคใต้ มีอาณาปกครองหัวเมืองน้อยใหญ่ในอีสาน

หลายแห่ง จนมาถึงปัจจุบันก็ยังคงความสำคัญอย่างต่อเนื่องในฐานะที่เป็นเมืองศูนย์กลางทางด้าน
คมนาคม เศรษฐกิจของภาคอีสาน (จังหวัดนครราชสีมา. 2551 : เว็บบไซต์)

แหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญ จำนวน 9 กลุ่มน้ำคือ กลุ่มน้ำมูล ลำมาศตอนปลาย ลำมาศตอนต้น
ลำจักราช ลำมูลบน ลำพระเพลิง ลำตะคอง ลำเชียงไกร ลำสะเทตและชี นอกจากนี้มีโครงการ
ชลประทานขนาดใหญ่ 5 แห่ง ได้แก่ อ่างลำตะคอง ลำพระเพลิง ลำน้ำมูลบน ลำสะชะ ลำปลาย
มาศ และเขื่อนระบายน้ำทุ่งสัมฤทธิ์ โดยมีความจุ 947.95 ล้านลูกบาศก์เมตร พื้นที่ชลประทาน
540500 ไร่ มีพื้นที่ทำการเกษตร 7298902 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 56.98 ของพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา
มีพื้นที่ประมาณ 20,494 ตารางกิโลเมตร แบ่งการปกครองออกเป็น 32 อำเภอ อำเภอเมือง
อำเภอแก้งสนามนาง อำเภอขามทะเลสอ อำเภอขามสะแกแสง อำเภอคง อำเภอครบุรี อำเภอจักราช
อำเภอโชคชัย อำเภอชุมพวง อำเภอด่านขุนทด อำเภอโนนแดง อำเภอโนนไทย อำเภอโนนสูง
อำเภอหนองบุญมาก อำเภอบ้านเหลื่อม อำเภอบัวใหญ่ อำเภอปากช่อง อำเภอปักธงชัย อำเภอ
ประทาย อำเภอพิมาย อำเภอสีคิ้ว อำเภอสูงเนิน อำเภอเสิงสาง อำเภอห้วยแถลง อำเภอวังน้ำเขียว
อำเภอเฉลิมพระเกียรติ อำเภอลำทะเมนชัย อำเภอเมืองยาง อำเภอเทพารักษ์ อำเภอพระทองคำ
กิ่งอำเภอบัวลาย และกิ่งอำเภอสีดา นครราชสีมา หรือที่เรียกว่า “โคราช” เปรียบเสมือนประตูสู่
ภาคอีสาน อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ประมาณ 259 กิโลเมตร พื้นที่ของเมืองโคราชหรือเมือง
นครราชสีมา นั้นเป็นแผ่นดินที่มีอยู่มาตั้งแต่ดึกดำบรรพ์ด้วยปรากฏว่าเป็นแหล่งที่พบซากช้าง
ดึกดำบรรพ์จำนวนมาก ดังนั้นเมื่อประมาณ 3500 ปีมาแล้วมนุษย์ได้อาศัยในพื้นที่แห่งนี้มาก่อน
เช่นกัน หลักฐานทางโบราณคดีของความเก่าแก่ได้พบว่า มนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ที่อาศัยอยู่
มีความเจริญด้านกิจกรรมและเทคโนโลยี เป็นสังคมเกษตรกรรมที่มีการใช้โลหะทำเครื่องมือและ
เครื่องประดับ มีความรู้พอที่จะคิดทำสารได้ขึ้นได้ และยังมีความสัมพันธ์กับมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์
ในพื้นที่อื่นเช่น ชุมชนบ้านเชียง (จังหวัดนครราชสีมา. 2551 : เว็บบไซต์)

บริเวณพื้นที่ลุ่มแม่น้ำมูลตอนบน ซึ่งในอดีตนั้นมียุคมนุษย์ที่มีการพัฒนาจนสามารถ
รวมกลุ่มกันอยู่เป็นหมู่บ้านสร้างชุมชนของตนเองรู้จักเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ และรู้จักทำสารได้ใช้แล้ว
มนุษย์จากสังคมนี้ ก็พากันไปอาศัยอยู่ตามแอ่งสกลนคร และภาคกลางของประเทศไทยสำหรับ
แหล่งของมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ที่พบในเขตเมืองนครราชสีมา นั้นพบว่า มีชุมชนของมนุษย์
ก่อนประวัติศาสตร์อยู่กระจัดกระจายตามหมู่บ้านทั่วไปทุกแห่งในเขตอำเภอต่าง ๆ เช่น อำเภอเมือง
อำเภอชุมพวง อำเภอโนนสูง อำเภอพิมาย อำเภอโนนไทย และอำเภอสีคิ้ว เป็นต้น เครื่องปั้นดินเผา
ที่พบในแอ่งโคราชนี้ เป็นเครื่องมือหินขัดที่ไม่มีภาชนะดินเผาแบบลายเชือกทาบเนื้อดินหยาบ
บางกลุ่มรู้จักใช้หินและโลหะหรือสารได้ในเวลาเดียวกัน บางแห่งยังไม่มีการใช้โลหะ บางชุมชน
มีการทำเครื่องปั้นดินเผาที่ตกแต่งด้วยลายเส้นขัดมัน ซึ่งพบเป็นครั้งแรกที่พิมาย บ้านสาริด (สัมฤทธิ์)
และบ้านปราสาท เป็นภาชนะดินเผาที่เครื่องนอกเป็นสีดำขัดมันแต่เครื่องในเป็นดินสีแดงเรียกว่า

เครื่องปั้นดินเผาแบบพิมายดำ ชุมชนของมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ในเมืองนครราชสีมา นอกจากมีความเจริญด้านเกษตรกรรมในแอ่งโคราชแล้ว ยังได้พบว่ามีภาพเขียนสีบนเพิงหินที่เขาจันทน์งาม ให้เห็นถึงสภาพชุมชนในสมัยโบราณ ซึ่งมีภาพคนล่าสัตว์โดยใช้อาวุธพวกธนู พื้นดินในแหล่งโบราณคดีนี้เป็นเนินดินธรรมชาติ ที่เกิดจากการทับถมของตะกอนที่น้ำพามาทับถมไว้ จึงเหมาะสำหรับการเกษตรกรรมที่อยู่ห่างจากแหล่งน้ำไม่มากนัก เรียกว่า แอ่งโคราช เป็นแอ่งการเกษตรที่มีความอุดมสมบูรณ์แห่งหนึ่งพบกระดูกในแหล่งโบราณคดี เช่น หมู หมา วัว ควาย เก้ง กวาง สุนัขหรือละมั่ง พังพอน ปลา เต่า และม้า รวมทั้งปลา หอยนา หอยขม และหอยกาบ เป็นที่น่าสนใจอย่างยิ่ง พื้นที่ลุ่มแม่น้ำมูลตอนบน เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมที่มีความอุดมสมบูรณ์ และงดงาม มีความพร้อมทางด้านศักยภาพการพัฒนา และการจัดการ แหล่งท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานสากล โดยเฉพาะพื้นที่ลุ่มลำนํ้ามูลตอนบนในเขตอำเภอครบุรี อำเภอเฉลิมพระเกียรติ และอำเภอพิมาย ประกอบกับอำเภอครบุรีมีพื้นที่เป็นต้นกำเนิดลุ่มลำนํ้ามูลตอนบน ทั้งสามอำเภอมีแม่น้ำมูลไหลผ่าน สภาพทรัพยากรระบบนิเวศเหมาะสมกับการจัดการท่องเที่ยวมีทรัพยากรธรรมชาติเป็นสิ่งดึงดูดใจสำหรับนักท่องเที่ยวให้กลับมาเยือน ได้แก่ ภูเขา ถ้ำ น้ำตก ป่าไม้ พันธุ์ไม้ สมุนไพร ดันไทรอายุมากกว่า 350 ปี สัตว์ป่านานาพันธุ์ นกหายาก ในท้องถิ่น หาดทราย อ่างเก็บน้ำ และพิธีกรรมความเชื่อในการลอยอังคารในลุ่มน้ำมูล การใช้เครื่องมือและวิธีการจับสัตว์น้ำแบบโบราณด้วยภูมิปัญญาไทย อาหารพื้นบ้าน ประเพณีการแข่งขันเรือ โดยใช้วัสดุในท้องถิ่น วิธีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่นรอบริมฝั่งลุ่มลำนํ้ามูลที่หลากหลาย ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น น่าสนใจยิ่ง แต่แหล่งท่องเที่ยวทั้ง 3 อำเภอดังกล่าว ยังไม่เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง ทั้งในจังหวัดนครราชสีมา และต่างจังหวัด หรือแม้แต่บุคคลในท้องถิ่นของตน ถึงแม้จะมีการจัดระบบการบริหารการท่องเที่ยวขึ้นใหม่เป็นลักษณะกลุ่มจังหวัดคือ จังหวัดนครราชสีมา สุรินทร์ จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อให้กิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งสี่จังหวัดสามารถดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวร่วมกัน เกื้อกูลซึ่งกันและกันวางแผนกิจกรรมร่วมกันอันจะเกิดการพัฒนาการท่องเที่ยว (ประมวล เหมพงศ์พันธุ์, 2546 : 375)

ทั้งนี้เนื่องมาจากแหล่งท่องเที่ยวยังขาดการพัฒนา และการบริหารจัดการที่ได้มาตรฐาน ความไม่พร้อมด้านศูนย์บริการข้อมูลข่าวสาร ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมให้เป็นที่พึงพอใจของนักท่องเที่ยว ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายทางเลือก และแหล่งท่องเที่ยวมีระยะทางไกลจากตัวเมือง แหล่งท่องเที่ยวไม่อยู่ในแผนเส้นทางการเดินทางที่วางไว้ การคมนาคมไม่สะดวก นักท่องเที่ยวไม่นิยมนอนพักค้างคืนไปกลับ ส่วนมากนักท่องเที่ยวเป็นนักท่องเที่ยวที่เป็นคนไทยมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดใกล้เคียง เช่น บุรีรัมย์ สุรินทร์ เป็นต้น มิได้มีวัตถุประสงค์หลักมาเที่ยว แต่เนื่องจากในเส้นทางผ่านจึงแวะเข้ามาเยี่ยมชม ในช่วงวันหยุดสัปดาห์

และช่วงเทศกาลส่วนนักท่องเที่ยวที่เป็นชาวต่างประเทศส่วนใหญ่มาท่องเที่ยวในวันจันทร์ถึงวันศุกร์ โดยนิยมมาเป็นหมู่คณะกับบริษัททัวร์นำเที่ยว จึงไม่มีนักท่องเที่ยวเดินทางไปท่องเที่ยวเท่าที่ควร จากที่กล่าวมา แหล่งท่องเที่ยวหากไม่ได้รับการพัฒนาปรับปรุง จะส่งผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยว และรายได้ของคนในชุมชน ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวหากได้รับการพัฒนาให้มีความน่าสนใจให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมที่มีความพร้อมทุกด้าน เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีความมั่นใจในการพัฒนา การจัดการการท่องเที่ยวที่ได้มาตรฐาน สามารถสร้างความพึงพอใจและดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เพิ่มขึ้น และกลับมาเยือนได้อีก คนในท้องถิ่นมีคุณภาพชีวิตที่ดี เห็นคุณค่า และอนุรักษ์แหล่งทรัพยากร การท่องเที่ยวในท้องถิ่นของจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งจำเป็นต้องได้มีการวางแผนการจัดการ และหา แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่หาดจอมทอง หาดทรายขาว น้ำตกวังเต่า สวนแสงเพชร ไทรงามเฉลิมพระเกียรติ และไทรงามพิมาย ซึ่งอยู่ในบริเวณลุ่มน้ำมูลตอนบน เพื่อให้การท่องเที่ยว เกิดความยั่งยืนต่อไป (อรรถพล วรรณกิจ. 2550 : 10)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ ล้วนเป็นเหตุจูงใจที่ผู้ศึกษาสนใจศึกษา แนวทางการพัฒนา การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล ลุ่มน้ำมูลตอนบน จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งถือว่าเป็นพื้นที่ที่มีสถานที่ท่องเที่ยวทางทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม วิถีชีวิต ลุ่มน้ำมูลตอนบนที่โดดเด่นสวยงามน่าสนใจ เพื่อที่จะส่งเสริมให้คนไทยเดินทางท่องเที่ยว ในประเทศให้มากขึ้น

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล ลุ่มน้ำมูลตอนบน จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหาร ส่วนตำบล ลุ่มน้ำมูลตอนบนจังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การ บริหารส่วนตำบล ลุ่มน้ำมูลตอนบน จังหวัดนครราชสีมา

คำถามการวิจัย

1. ความเป็นมาของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหาร ส่วนตำบล ลุ่มน้ำมูลตอนบน จังหวัดนครราชสีมา มีลักษณะเป็นอย่างไร

2. สภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล
ลุ่มน้ำมูลตอนบน จังหวัดนครราชสีมา เป็นอย่างไร

3. แนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหาร
ส่วนตำบล ลุ่มน้ำมูลตอนบน จังหวัดนครราชสีมาเป็นอย่างไร

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงความเป็นมาของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม
โดยองค์การบริหารส่วนตำบล ลุ่มน้ำมูลตอนบน จังหวัดนครราชสีมา

2. ทำให้ทราบถึงสภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหาร
ส่วนตำบล ลุ่มน้ำมูลตอนบนจังหวัดนครราชสีมา

3. ทำให้ทราบถึงแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม
โดยองค์การบริหารส่วนตำบล ลุ่มน้ำมูลตอนบน จังหวัดนครราชสีมา

นิยามศัพท์เฉพาะ

แนวทางการพัฒนา หมายถึง วิธีการปรับปรุง เพื่อให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม
ลุ่มน้ำมูลตอนบน จังหวัดนครราชสีมา มีความเจริญก้าวหน้าและมีประสิทธิภาพในการรองรับ
นักท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจ

การจัดการท่องเที่ยว หมายถึง ความสามารถขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกกระชาย
ตำบลระแงง อำเภอนครบุรี องค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ และองค์การ
บริหารส่วนตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เอกชนและชุมชนในจังหวัด
นครราชสีมา มีการดำเนินกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม ลุ่มน้ำมูลตอนบน
จังหวัดนครราชสีมา โดยมีการพิจารณาดำเนินการความสามารถ 15 ด้าน ดังนี้ (สถาบันวิจัย
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. 2541 : 15-20)

1. ด้านกรอบนโยบายและแผนพัฒนาสามปี
2. ด้านการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว
3. ด้านการพัฒนาเครือข่าย
4. ด้านการป้องกันสิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยี
5. ด้านการพัฒนาบุคลากร

6. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว
7. ด้านสื่อและการประชาสัมพันธ์
8. ด้านงบประมาณ
9. ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน
10. ด้านกลุ่มควบคุมดูแล
11. ด้านการส่งเสริมการตลาด
12. ด้านการบริการการท่องเที่ยว
13. ด้านการใช้พลังงานอย่างประหยัด
14. ด้านการสนับสนุนการลงทุน
15. ด้านสินค้าชุมชน

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม หมายถึง การท่องเที่ยวในจังหวัดนครราชสีมา ที่มีการนำเสนอการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติได้แก่ ภูเขา น้ำตก ถ้ำ หาดทรายทราย และ อุทยานแห่งชาติทับลาน โบราณวัตถุสถานและศาสนา แหล่งโบราณคดี อุทยาน ในบริเวณลุ่มน้ำมูล ที่มีความเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นสวยงาม ผสมผสานกับแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยวที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตลุ่มน้ำมูล ศิลปวัฒนธรรมประเพณี พิธีกรรมความเชื่อ ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนในลุ่มน้ำมูล ซึ่งมีเอกลักษณ์ เฉพาะถิ่นที่น่าสนใจ เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดจิตสำนึกที่ดีต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

องค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง องค์การบริหารส่วนตำบลโคกกระชาย ตำบลระเซ่หิน อำเภocrบุรี องค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ และองค์การบริหารส่วนตำบล ในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ที่ประกอบไปด้วยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหาร ส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2546 ซึ่งมีฐานะเป็นหน่วยการบริหาร ราชการส่วนท้องถิ่น มีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม ลุ่มน้ำมูลตอนบน เพื่อให้สามารถบริหารงานที่แก้ไขปัญหา และพัฒนาท้องถิ่นด้วยตนเองตามอำนาจหน้าที่ และมีอิสระในการตัดสินใจ ในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับ ประชาชนในท้องถิ่น ตามขอบเขตที่กฎหมายกำหนดทำให้การบริหารส่วนตำบลเกิดความ เจริญก้าวหน้า

ลุ่มน้ำมูลตอนบน หมายถึง พื้นที่อำเภอครบุรี อำเภอเฉลิมพระเกียรติและอำเภอพิมาย ที่มีลุ่มน้ำสายใหญ่เพียงสายเดียวบนที่ราบสูงเป็นเสมือนเส้นโลหิตใหญ่ที่หล่อเลี้ยง พื้นที่ดินทราย อันกว้างขวาง มีสภาพและทรัพยากรสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สำคัญของ จังหวัดนครราชสีมา ต้นน้ำของลำน้ำมูลอยู่ในเขต อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา แล้วไหลไป

ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ผ่านอำเภอโชคชัย แล้วมีลำพระเพลิงไหลมาบรรจบทางฝั่งตะวันตก ผ่านอำเภอเฉลิมพระเกียรติ และ อำเภอพิมายโดยมีลำเชิงไกรไหลมาบรรจบก่อนถึงอำเภอพิมาย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม กลุ่มค่าน้ำมูลตอนบนจังหวัดนครราชสีมา ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอกรอบแนวคิดและทฤษฎีใช้เพื่อเป็นแนวทางการวิจัยรวม 2 กรอบแนวคิด คือ

1. กรอบแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับด้านวัฒนธรรม ได้แก่ ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่นิยม (Structural-Functionalism) ศึกษาหน้าที่ของโครงสร้างของสังคมทุก ๆ โครงสร้างในขณะเดียวกันได้สัมพันธ์กันจะเข้าใจสังคมหนึ่งๆ ได้อย่างลึกซึ้งและถ่องแท้เพราะสังคมหนึ่งประกอบขึ้นด้วยโครงสร้างต่าง ๆ โครงสร้างของสังคมก็คือส่วนประกอบของสังคมนั่นเอง แต่ละโครงสร้างจะทำหน้าที่ประสานสัมพันธ์กัน

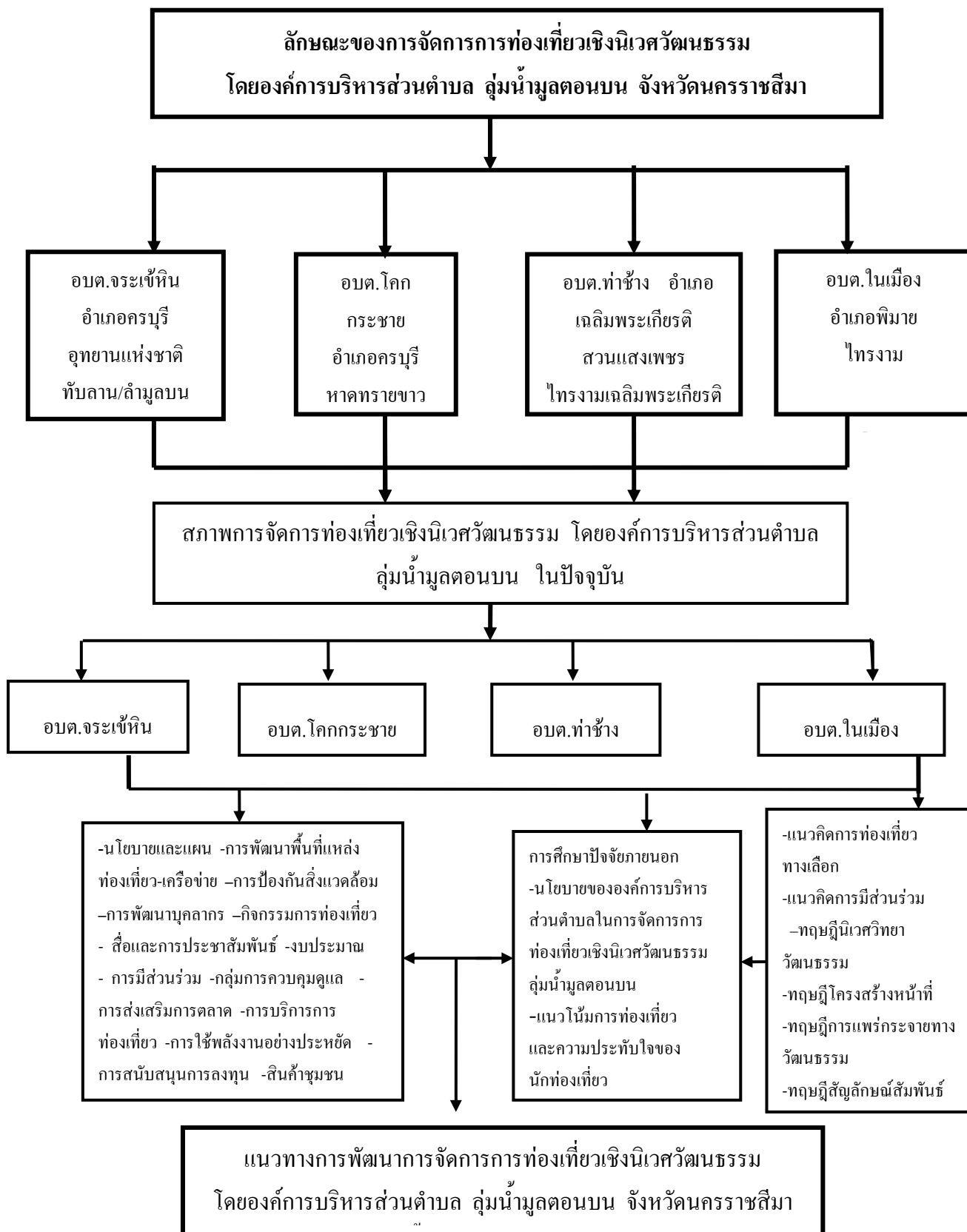
ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Cultural Diffusion Theory) อธิบายวิธีการขั้นตอนของการเผยแพร่วัฒนธรรมหนึ่ง ไปสู่อีกวัฒนธรรมหนึ่งซึ่งจะต้องคำนึงถึงข้อเหมือนและข้อแตกต่างของวัฒนธรรมทั้งสองเป็นสำคัญ

ทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรม (Cultural Ecology Theory) ทฤษฎีที่ช่วยให้เข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างประชากร สิ่งแวดล้อมทางสังคมและลักษณะทางกายภาพในสังคมได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

ทฤษฎีสัญลักษณ์สัมพันธ์ (Symbolic Interactionism Theory) ได้เน้นถึงการกระทำระหว่างกันของปัจเจกบุคคล ซึ่งเป็นสมาชิกในกลุ่มบุคคลและสถาบัน โดยมีการใช้สัญลักษณ์ร่วมกัน เมื่อบุคคลมีความคิดริเริ่ม การสร้างสรรค์ ย่อมจะทำให้การกระทำระหว่างกันในลักษณะใหม่ ๆ เกิดขึ้นตลอดเวลา และเมื่อได้วิเคราะห์การกระทำระหว่างกันก็จะเป็นลักษณะของการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรม

2. กรอบแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางเลือก ที่นักท่องเที่ยวมีความประสงค์ต้องการเดินทางไป และสามารถเลือกได้ตามความต้องการเป็นพื้นฐานสำคัญในการตัดสินใจเดินทางไปท่องเที่ยวในแต่ละครั้ง และแนวคิดการมีส่วนร่วมเกิดขึ้นจาก เป้าหมายที่ต้องการ ค่านิยม ความเชื่อ วัฒนธรรมประเพณี ความผูกพัน การเสริมแรง โอกาส ความสามารถ การสนับสนุนความคาดหวังในสิ่งที่ต้องการ โดยมีพื้นฐานของการมีส่วนร่วม

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม กลุ่มลำนํ้ามูลตอนบน จังหวัดนครราชสีมา ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารและแนวคิดทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา โดยได้แบ่งออกเป็น 6 ประเภท ดังนี้

1. องค์ความรู้เกี่ยวกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
 - 1.1 การท่องเที่ยวของโลก
 - 1.2 การท่องเที่ยวของภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก
 - 1.3 การท่องเที่ยวของประเทศไทย
 - 1.4 การท่องเที่ยวของจังหวัดนครราชสีมา
2. องค์ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม
 - 2.1 ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม
 - 2.2 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 - 2.3 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
 - 2.4 การท่องเที่ยวในชนบท
 - 2.5 บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลกับการพัฒนาการท่องเที่ยว
 - 2.6 การพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม
3. นโยบายการท่องเที่ยวกับการประสานงาน
 - 3.1 นโยบายการประสานงานกับการท่องเที่ยว
 - 3.2 นโยบายของรัฐกับการประสานงานการท่องเที่ยว
 - 3.3 การบริหารพื้นที่ป่าอนุรักษ์และการส่งเสริมการท่องเที่ยวของกรมป่าไม้
 - 3.5 แผนพัฒนาชุมชน
 - 3.6 แผนยุทธศาสตร์จังหวัดนครราชสีมา
4. บริบทพื้นที่ในการวิจัย
 - 4.1 อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา
 - 4.2 อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา
 - 4.3 อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา
5. แนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย
 - 5.1 ทฤษฎีหลัก

- 5.1.1 แนวคิดการท่องเที่ยวทางเลือก
- 5.2.2 แนวคิดการมีส่วนร่วม
- 5.2.3 ทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรม
- 5.2.4 ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่
- 5.2 ทฤษฎีเสริม
 - 5.2.2 ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม
 - 5.2.3 ทฤษฎีสัญลักษณ์สัมพันธ์
- 6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 6.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

องค์ความรู้เกี่ยวกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

1. การท่องเที่ยวของโลก

องค์การการท่องเที่ยวโลก World Tourism Organization (WTO) เป็นองค์การที่มีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวนานาชาติในระดับรัฐบาล เริ่มแรกได้จัดตั้งในนาม International Union of Tourist Publicity Organization เมื่อปี พ.ศ. 2468 และภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้เปลี่ยนชื่อเป็น International Union of Official Travel Organization (IUOTO) หรือสหพันธ์องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ และต่อมาได้ปรับเปลี่ยนองค์การเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสามารถเป็นสมาชิกได้ จึงเปลี่ยนชื่อเป็น World Tourism Organization (WTO) เมื่อปี พ.ศ. 2518 การบริหารงานของ WTO องค์การ WTO มีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ที่กรุงมาดริด ประเทศสเปน และมีสำนักงานสาขาภูมิภาค Regional Support Office for Asia & the Pacific ตั้งอยู่ที่นครโอซากา ประเทศญี่ปุ่น โดยได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2537 ปัจจุบัน สมาชิกสมทบ (Associate Member) ได้แก่ ดินแดนที่อยู่ใต้อาณัติของประเทศอื่นจำนวน 5 ดินแดน ได้แก่ Aruba, Netherlands Antilles, Hong Kong และ Macau ในสาธารณรัฐประชาชนจีน Madeira ในสาธารณรัฐโปรตุเกส และ Flemish Community ในราชอาณาจักรเบลเยียม 3. สมาชิกร่วม (Affiliate Member) ได้แก่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว มีจำนวนกว่า 350 ราย ได้แก่ สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวภาคเอกชน และสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ประเทศในกลุ่มอาเซียนที่เป็นสมาชิก WTO ได้แก่ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ เวียดนาม ลาว และกัมพูชา สำหรับ มาเลเซียและฟิลิปปินส์ได้เคยเป็น

สมาชิกแต่ได้ลาออกเช่นเดียวกับไทย และได้กลับเข้าเป็นสมาชิกใหม่ในปี 2534 ประเทศในเอเชียอื่น ๆ ที่เป็นสมาชิก WTO ได้แก่ ญี่ปุ่น เกาหลี จีน

เป็นที่ตระหนักดีว่าอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของโลกที่เจริญเติบโตมาตลอดหลายทศวรรษที่ผ่านมา ได้เป็นแรงขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจที่สำคัญต่อทุกประเทศ หากจะพิจารณาย้อนหลังกลับไปประมาณ 50 ปีเศษ จะเห็นความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงทางด้านจำนวนประชากรที่เดินทางท่องเที่ยวกันในระบะนั้น ซึ่งมีจำนวนเพียง 25 ล้านคน มีรายได้จากการท่องเที่ยวประมาณ 2.1 พันล้านเหรียญสหรัฐ จนถึงปี พ.ศ. 2545 จำนวนนักท่องเที่ยวโลกมีมากถึง 715 ล้านคน และจะเพิ่มสูงถึง 1 พันล้านคน และ 1.56 พันล้านคนในปี พ.ศ. 2553 และ พ.ศ. 2563

จำนวนนักท่องเที่ยวของโลกในปัจจุบันจากรายงานขององค์การการท่องเที่ยวโลก (WTO) ปรากฏว่าในปี 2544 ประเทศที่ได้รับส่วนแบ่งจำนวนนักท่องเที่ยวไปมากที่สุด 5 ลำดับแรก คือ ประเทศฝรั่งเศส มีจำนวนนักท่องเที่ยว 75.2 ล้านคน สเปน 50.1 ล้านคน สหรัฐอเมริกา 45.5 ล้านคน อิตาลี 39.1 ล้านคน และจีน 33.2 ล้านคน ส่วนประเทศที่มีรายได้จากการท่องเที่ยวมากที่สุด 5 ลำดับแรก ได้แก่ สหรัฐอเมริกา มีรายได้ 80.7 พันล้านยูโร (ประมาณ 3,954.3 พันล้านบาท) สเปน 36.7 พันล้านยูโร (ประมาณ 1,798.3 พันล้านบาท) ฝรั่งเศส 33.5 พันล้านยูโร (ประมาณ 1,641.5 พันล้านบาท) อิตาลี 28.8 พันล้านยูโร (ประมาณ 1,411.2 พันล้านบาท) และจีน 19.9 ล้านยูโร (ประมาณ 975.1 พันล้านบาท) อย่างไรก็ตาม หากจะพิจารณาถึงอัตราการเติบโตด้านการท่องเที่ยว ทั้งในด้านจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยว โดยเฉพาะกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออก ในระยะเวลา 5 ปี ระหว่างปี พ.ศ. 2540-2544 ประเทศไทยมีอัตราการขยายตัวของจำนวนนักท่องเที่ยวเฉลี่ยประมาณร้อยละ 8.5 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่สูงกว่าหลายประเทศในภูมิภาคเดียวกัน และมีการขยายตัวในอัตราเฉลี่ยใกล้เคียงกันกับประเทศจีน ฮองกง (SAR) มาเก๊า (SAR) และเกาหลี การขยายตัวของจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาประเทศไทยในระยะดังกล่าวมีผลมาจากการรณรงค์โครงการ Amazing Thailand ในปี พ.ศ. 2541-2542 ซึ่งทำให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 7.5, 10.3 และ 10.7 ในปี พ.ศ. 2541, พ.ศ. 2542 และ พ.ศ. 2543 ตามลำดับ

สำหรับประเทศในกลุ่ม APEC (Asia Pacific Economic Cooperation) ในปี พ.ศ. 2544 มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเยือน 215 ล้านคน หรือมีสัดส่วนร้อยละ 31 จากจำนวนนักท่องเที่ยวของโลก และมีรายได้จากการท่องเที่ยวสูงถึง 173 พันล้านเหรียญสหรัฐ หรือร้อยละ 37 ของรายได้จากการท่องเที่ยวของโลกในปีเดียวกันการพยากรณ์การขยายตัวของการท่องเที่ยวขององค์การการท่องเที่ยวโลก จะมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงข้อมูลเป็นระยะ เช่น ในปี พ.ศ. 2538 เคยพยากรณ์ไว้ว่าจะมีนักท่องเที่ยวจำนวน 548 ล้านคน และจะเพิ่มขึ้นในอัตรา ร้อยละ 4.7

ในช่วงปีพ.ศ. 2538-2553 โดยจะเพิ่มเป็น 664 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2543 และ 937 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2553 ซึ่งแตกต่างจากข้อมูลล่าสุดที่เผยแพร่ในปี พ.ศ. 2546

การดำเนินงานของ WTO การดำเนินงานตาม Work Programme มีวัตถุประสงค์ให้ WTO เป็นองค์การระหว่างประเทศที่ดำเนินการด้านเทคนิคด้านการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ คือ การให้ความร่วมมือเพื่อพัฒนาทรัพยากรบุคคล การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน พัฒนาคุณภาพการท่องเที่ยว ด้านสถิติและการวัดผลทางเศรษฐศาสตร์ของการท่องเที่ยว ด้านส่งเสริมและการประเมินสถานการณ์ด้านการตลาด ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศใหม่ ๆ การสื่อสาร (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2551 : เว็บไซต์)

1.1 หลักจรรยาบรรณการท่องเที่ยวโลก (อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโลก, 2551 : เว็บไซต์)

มีความมุ่งหมาย เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบ และมีเครือข่ายโยงใยกันได้ทั่วโลกในกรอบของสิทธิที่ทุกคนสามารถใช้เวลาว่างแสวงหาที่พักผ่อนหรือเดินทาง โดยคำนึงถึงทางเลือกอันหลากหลายของประชากรในทุกสังคม

หลักที่ 1 การท่องเที่ยวสร้างความเข้าใจและความนับถือร่วมกันระหว่างคนและสังคม

1. ความเข้าใจและการส่งเสริมค่านิยมทางจริยธรรมซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปต่อมนุษยชาติ ด้วยเจตคติของความใจกว้างและยอมรับนับถือต่อความหลากหลายทางศาสนา ปรักษาและความเชื่อทางศีลธรรม

2. กิจกรรมทางการท่องเที่ยวควรจะดำเนินไปในลักษณะที่กลมกลืนกับคุณลักษณะและประเพณี เคารพต่อกฎหมาย และธรรมเนียมการปฏิบัติของภูมิภาคและประเทศเจ้าของบ้าน

3. ทั้งชุมชนเจ้าของบ้าน และผู้ประกอบการวิชาชีพท้องถิ่นควรที่จะให้ความคุ้นเคยและเคารพต่อ นักท่องเที่ยวผู้มาเยือน และเรียนรู้ถึงวิถีชีวิต ธรรมเนียม ความคาดหวัง การศึกษาของนักท่องเที่ยว ในส่วนของชุมชนและผู้ประกอบวิชาชีพจะต้องฝึกอบรมวิชาชีพที่จะมีส่วนเสริมสร้างวิธีการต้อนรับอย่างเจ้าของบ้านที่ดี

4. เป็นภาระของหน่วยงานของรัฐที่จะต้องให้ความคุ้มครองต่อนักท่องเที่ยวและผู้มาเยือนรวมทั้งทรัพย์สินของบุคคลเหล่านั้น

5. เมื่อมีการเดินทาง นักท่องเที่ยวและผู้มาเยือนไม่ควรกระทำอาชญากรรมใด ๆ หรือการกระทำอย่างอื่นซึ่งถือได้ว่าเป็นอาชญากรรมตามกฎหมายของประเทศที่ตนไปเยือน

6. นักท่องเที่ยวและผู้มาเยือนมีความรับผิดชอบที่จะ ต้องตระหนักถึง ความเสี่ยงต่อสุขภาพและความปลอดภัยที่แฝงอยู่ในการเดินทางใด ๆ อันต่างจากสิ่งแวดล้อมเดิม ของตน และจะต้องประพฤติตนในหนทางที่จะลดความเสี่ยงเหล่านั้นให้น้อยที่สุด

หลักที่ 2 การท่องเที่ยวเป็นหนทางที่จะบรรลุความมุ่งหมายเฉพาะบุคคลและ โดยรวม

1. การท่องเที่ยว ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ส่วนมากแล้วสัมพันธ์กับการพักผ่อน และการหย่อนใจ การกีฬาและการเข้าถึงวัฒนธรรมและธรรมชาติ ควรจะได้รับการวางแผน และได้รับการปฏิบัติในฐานะที่เป็นหนทางพิเศษสำหรับความสำเร็จเฉพาะบุคคลและ โดยรวม
2. กิจกรรมการท่องเที่ยวควรเคารพต่อความเท่าเทียมกันของผู้ชายและผู้หญิง ควรเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมสิทธิมนุษยชน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิส่วนบุคคลของกลุ่มคน ที่มีความอ่อนแอมากที่สุด โดยเฉพาะเด็ก ผู้สูงอายุ ผู้พิการ คนกลุ่มน้อยและคนพื้นเมือง
3. การใช้ประโยชน์จากความเป็นมนุษย์ไม่ว่าในรูปแบบใด โดยเฉพาะ การกระทำทางเพศต่อเด็ก เป็นการสวนทางกับความมุ่งหมายขั้นพื้นฐานของการท่องเที่ยว
4. การเดินทางเพื่อความมุ่งหมายทางศาสนา สุขภาพ การศึกษาและ วัฒนธรรม หรือการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ภาษา เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เป็นประโยชน์สมควร ได้รับการส่งเสริม
5. การนำเอาเรื่องคุณค่าของการแลกเปลี่ยนนักท่องเที่ยว ผลประโยชน์ ทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม และความเสี่ยงของการท่องเที่ยวเข้าไปไว้ในหลักสูตรการศึกษา เป็นสิ่งที่ควรส่งเสริม

หลักที่ 3 การท่องเที่ยว ปัจจัยของการพัฒนาที่ยั่งยืน

1. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดในการพัฒนาการท่องเที่ยวควรจะคุ้มครอง สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติเพื่อให้มุมมองเพื่อบรรลุความเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างเต็มที่
2. การพัฒนาการท่องเที่ยวทุกรูปแบบที่นำไปสู่การประหยัดทรัพยากรที่มีค่า และหายาก โดยเฉพาะน้ำและพลังงาน รวมทั้งการหลีกเลี่ยงการผลิตของเสียเท่าที่เป็นไปได้ การพัฒนาเหล่านี้ควรได้รับสิทธิพิเศษและควรได้รับการส่งเสริมจากประเทศ ภูมิภาคและองค์กร สาธารณชนท้องถิ่น
3. ควรจะแสวงหาความแตกต่างของเวลาและสถานที่ของการเดินทาง ของนักท่องเที่ยวและผู้มาเยือน เพื่อให้มีการกระจายการพักผ่อนตลอดปี
4. การออกแบบโครงสร้างพื้นฐานทางการท่องเที่ยวและการจัดกิจกรรม การท่องเที่ยวควรจัดในแนวทางที่จะรักษามรดกทางธรรมชาติ

5. การท่องเที่ยวธรรมชาติและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นที่ยอมรับว่าเป็นหนทางไปสู่การส่งเสริมและทำให้การท่องเที่ยวมีความงดงาม ต้องเคารพต่อมรดกธรรมชาติและประชากรท้องถิ่น และต้องอยู่ในขีดความสามารถที่แหล่งท่องเที่ยวสามารถจะแบกรับได้

หลักที่ 4 การท่องเที่ยวในบทบาทของผู้ใช้และผู้ส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมของมนุษยชาติ

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นมรดกรวมของมนุษยชาติ ชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ที่จะมีสิทธิและมีพันธะเป็นพิเศษต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวนี้

2. กิจกรรมและนโยบายการท่องเที่ยวควรจัดทำให้สอดคล้องกับมรดกทางศิลปกรรม โบราณคดีและวัฒนธรรม

3. บางส่วนของรายได้ที่ได้มาจากการเยี่ยมชมแหล่งวัฒนธรรมและอนุสาวรีย์ควรนำไปใช้ในการดูแล พิทักษ์ รักษา พัฒนาและเสริมแต่งมรดกเหล่านี้

4. กิจกรรมการท่องเที่ยวควรที่จะได้มีการวางแผนในลักษณะที่ยอมรับให้ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมประเพณี งานฝีมือและการละเล่นพื้นบ้านอยู่รอดและเติบโต โดยไม่ทำให้ของเหล่านี้เสื่อมลงและกลายเป็นผลิตภัณฑ์ปกติธรรมดาที่พบเห็นได้ทั่วไป

หลักที่ 5 การท่องเที่ยว คือกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อประเทศและชุมชนเจ้าของบ้าน

1. ประชาชนท้องถิ่นควรจะได้รับผลประโยชน์จากกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่เขาสร้างขึ้นอย่างเป็นธรรม จากแรงงานของเขาไม่ว่าจะเป็นทางตรงและทางอ้อม

2. ควรใช้นโยบายการท่องเที่ยวในลักษณะที่ช่วยยกมาตรฐานการครองชีพของประชากรในภูมิภาคที่ได้รับการเยี่ยมชม และสนองตอบต่อความจำเป็นและความต้องการของเขา การวางแผนและการออกแบบทางสถาปัตยกรรม การดำเนินงานของที่พักรักษาและสถานที่พักร่อนเพื่อการท่องเที่ยวควรมีความมุ่งหมายที่จะผสมผสานให้เข้ากับสังคมและเศรษฐกิจของท้องถิ่นให้มากที่สุดเท่าที่ทำได้ ให้โอกาสแก่แรงงานท้องถิ่นก่อนหากแรงงานมีทักษะเท่าเทียมกัน

3. ควรให้ความสนใจเป็นพิเศษต่อปัญหาเฉพาะเขตพื้นที่ชายฝั่ง พื้นที่เกาะและชนบทที่อ่อนแอหรือเขตพื้นที่ภูเขา พื้นที่เหล่านี้กำลังเผชิญปัญหาในการทำมาหากินแบบดั้งเดิมและมีโอกาสน้อยกว่าแหล่งอื่นในการพัฒนา

4. ผู้ประกอบอาชีพทางการท่องเที่ยว โดยเฉพาะผู้ลงทุน ซึ่งจะต้องอยู่ภายใต้ข้อบังคับที่ออกโดยองค์กรของรัฐ ควรจะต้องศึกษาผลกระทบของโครงการพัฒนาที่มีต่อสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ และจะต้องชี้แจงแผนงานและผลกระทบที่อาจมีขึ้นอย่างมีหลักมีเกณฑ์และมีความโปร่งใสมากที่สุด

หลักที่ 6 ภาระหน้าที่ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาการท่องเที่ยว

1. ผู้ประกอบอาชีพทางการท่องเที่ยว และผู้มีอำนาจรัฐ ควรให้ความสนใจต่อความมั่นคงและปลอดภัย การป้องกันอุบัติเหตุ ความปลอดภัยในเรื่องอาหารและการป้องกันสุขภาพแก่ผู้ที่ทำงานในสถานประกอบการและร้องขอการบริการ
2. ผู้ประกอบอาชีพทางการท่องเที่ยว ควรมีส่วนร่วมที่จะช่วยให้นักท่องเที่ยวได้พบเห็นวัฒนธรรมและคุณค่าทางจิตใจตักที่นักท่องเที่ยวคาดหวังไว้ ตลอดจนยินยอมให้นักท่องเที่ยวได้ปฏิบัติกิจทางศาสนาระหว่างการเดินทาง
3. ผู้มีอำนาจรัฐทั้งประเทศของนักท่องเที่ยวเองและประเทศที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ร่วมมือกับผู้ประกอบการและสมาคมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ให้ความมั่นใจกับนักท่องเที่ยวในกรณีที่บริษัทจัดการท่องเที่ยวมีปัญหาทางการเงินว่า จะมีการจัดส่งนักท่องเที่ยวกลับประเทศ
4. รัฐบาลมีสิทธิและหน้าที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยามวิกฤต ที่จะแจ้งให้คนในชาติของตนทราบถึงสถานการณ์ที่ยากลำบาก หรืออันตรายที่เขาอาจจะได้รับระหว่างเดินทางไปต่างประเทศ อย่างไรก็ตามการออกข่าวดังกล่าวจะต้องมีความรับผิดชอบ ที่จะไม่ให้เป็นการกล่าวร้ายที่ไม่เป็นธรรมหรือเป็นข่าวที่เกินความเป็นจริงต่ออุตสาหกรรม การท่องเที่ยวของประเทศเจ้าของบ้านและเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการท่องเที่ยวของตน

หลักที่ 7 สิทธิการท่องเที่ยว

1. ความคาดหวังของบุคคลในการเข้าถึงเพื่อค้นหาและหาความรื่นรมย์จากทรัพยากรโลก เป็นสิทธิอันเท่าเทียมกันของผู้ที่อยู่อาศัยในโลกนี้ทั้งหมด การมีส่วนร่วมของการท่องเที่ยวของชนชาติและนานาชาติที่เพิ่มขึ้นอย่างกว้างขวาง ควรถือได้ว่าเป็นหนทางที่ดีที่สุด
2. สิทธิอันเป็นสากลของการท่องเที่ยวต้องถือได้ว่าเป็นของคู่กับสิทธิการใช้เวลาว่างและการพักผ่อน รวมถึงการจำกัดชั่วโมงการทำงาน และระยะเวลาของการลาพักผ่อนที่มีสิทธิได้รับค่าจ้าง ซึ่งได้รับการกำประกันจาก มาตรา 24 ของ คำประกาศสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และ มาตรา 7 ค. ของอนุสัญญานานาชาติว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม
2. การท่องเที่ยวเพื่อสังคม โดยเฉพาะที่สัมพันธ์กับการท่องเที่ยว ซึ่งช่วยอำนวยความสะดวกต่อการใช้เวลาว่าง การเดินทางและการพักผ่อน ควรได้รับการพัฒนาและการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ

หลักที่ 8 เสรีภาพการเดินทาง (เคลื่อนไหว) ของนักท่องเที่ยว

1. จะต้องอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวและผู้มาเยือนในการ

ให้บริการการสื่อสารทุกรูปแบบในการติดต่อบุคคลต่าง ๆ เช่นผู้บริหารท้องถิ่น การให้บริการทางกฎหมายและสุขภาพ กงศุลของประเทศไทยของตน ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามพันธสัญญาระหว่างประเทศ

2. นักท่องเที่ยวและผู้มาเยือนควรจะได้รับสิทธิประโยชน์เช่นเดียวกับประชากรท้องถิ่นประเทศที่ได้รับการเยี่ยมชมในเรื่องที่เกี่ยวกับข้อมูลปกปิดและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยวเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสื่ออิเล็กทรอนิกส์
3. วิธีการบริหารที่สัมพันธ์กับการข้ามชายแดนไม่ว่าจะอยู่ในขอบเขตความสามารถของรัฐหรือเป็นผลจากข้อตกลงนานาชาติ เช่น ธรรมเนียมปฏิบัติในการขอวีซ่าหรือข้อกำหนดทางสุขภาพและพิธีการศุลกากร ควรจะมีการปรับเปลี่ยน เพื่อให้การเดินทางมีความเป็นอิสระสูงสุด
4. หากสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศของผู้เดินทางอำนวยความสะดวก ผู้เดินทางสมควรจะได้รับอนุญาตให้แลกเปลี่ยนเงินที่จำเป็นสำหรับการเดินทางของเขาได้

หลักที่ 9 สิทธิของแรงงานและผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

1. สิทธิขั้นพื้นฐานของแรงงานที่รับค่าจ้างและทำงานโดยอิสระในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและในองค์กรที่เกี่ยวข้อง ควรได้รับการประกัน โดยได้รับการดูแลเป็นพิเศษจากผู้บริหารระดับชาติและระดับท้องถิ่น
2. คนงานที่รับค่าจ้างและทำงานโดยอิสระในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและที่เกี่ยวข้องมีสิทธิและหน้าที่ที่จะได้รับการฝึกอบรมในเบื้องต้นและต่อเนื่องอย่างเหมาะสม เขาควรได้รับความคุ้มครองทางสังคมอย่างเพียงพอ ความไม่มั่นคงของงานควรมีขีดจำกัดน้อยที่สุด ควรจะให้การประกันทางสังคมพร้อมฐานะบางประการแก่คนงานตามฤดูกาลในภาคอุตสาหกรรมนี้
3. คนท้องถิ่นหรือเจ้าหน้าที่รัฐที่มีความสามารถและทักษะที่จำเป็นควรมีสิทธิที่จะได้รับการพัฒนากิจกรรมวิชาชีพในสาขาการท่องเที่ยวภายใต้กฎหมายของประเทศที่มีอยู่ ผู้ประกอบการและนักลงทุน โดยเฉพาะในขอบเขตของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ควรมีสิทธิที่จะเข้าไปในภาคการท่องเที่ยวด้วยข้อจำกัดทางกฎหมายและการบริหารที่น้อยที่สุด
4. ควรมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างผู้บริหารและคนงานไม่ว่าจะเป็นคนมีเงินเดือนหรือไม่จากประเทศต่าง ๆ ที่มีส่วนร่วมทั้งนี้เพื่อสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโลก กิจกรรมนี้ควรได้รับการส่งเสริมให้สอดคล้องการใช้กฎหมายของประเทศและอนุสัญญาระหว่างประเทศให้มากที่สุดเท่าที่ทำได้
5. ในสถานการณ์ซึ่งโลกมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมากขึ้น อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง มีการไปมาหาสู่กันมากขึ้น และมีการจัดตั้งวิสาหกิจข้ามชาติในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่มีเครือข่ายครอบคลุมอย่างกว้างขวาง ไม่ควรใช้วิสาหกิจข้ามชาติ

เหล่านี้เป็นหนทางที่จะครอบงำประเทศที่ต้อนรับนักท่องเที่ยวให้เปลี่ยนแปลงรูปแบบทางวัฒนธรรม และสังคมให้กลายเป็นรูปแบบแปลกปลอมไม่เป็นธรรมชาติ

6. ความเป็นหุ้นส่วนและการสร้างความสัมพันธ์ที่สมดุลระหว่างวิสาหกิจของประเทศของนักท่องเที่ยวเองและประเทศผู้รับนักท่องเที่ยวจะมีส่วนต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของการท่องเที่ยวและการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เป็นธรรมจากความเติบโตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

หลักที่ 10 การนำหลักจรรยาบรรณการท่องเที่ยวโลกออกใช้งาน

1. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวควรร่วมมือกันในการนำหลักปฏิบัติเหล่านี้มาใช้และทำการตรวจสอบประสิทธิผลของการใช้หลักปฏิบัติ นั้นด้วย

2. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาการท่องเที่ยวควรยอมรับบทบาทของสถาบันนานาชาติหนึ่งของสถาบันเหล่านั้นคือองค์การการท่องเที่ยวโลก รวมทั้งองค์กรเอกชนที่มีความสามารถในด้านการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว องค์กรปกป้องสิทธิมนุษยชน สิ่งแวดล้อม หรือสุขภาพ ซึ่งมีหลักการของกฎหมายนานาชาติเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป

3. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มเดียวกันควรแสดงออกถึงความตั้งใจที่จะเสนอข้อขัดแย้งใด ๆ ที่เกี่ยวกับการใช้ หรือการแปลความของหลักจรรยาบรรณการท่องเที่ยวโลก เพื่อแสวงหาความเห็นพ้องต่อบุคคลที่สามที่เรียกว่าคณะกรรมการจรรยาบรรณการท่องเที่ยวโลก

2. การท่องเที่ยวของภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

การท่องเที่ยวระหว่างภูมิภาค ในระยะ 3 ทศวรรษที่ผ่านมาหากจะเปรียบเทียบ การขยายตัวเติบโตทางด้านการท่องเที่ยวของภูมิภาคต่าง ๆ ปรากฏว่าการท่องเที่ยวในภูมิภาคเอเชีย ตะวันออกและแปซิฟิกมีอัตราส่วนการขยายตัวเร็วที่สุด ทั้งนี้เพราะประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาค ดังกล่าวนี้ได้มีความก้าวหน้าเป็นอย่างมากในการพัฒนาสินค้าทางการท่องเที่ยว รวมทั้งการพัฒนา ด้านระบบการคมนาคมขนส่งทุกรูปแบบทำให้การเดินทางเข้าถึงจุดหมายปลายทางทางการท่องเที่ยว ในประเทศต่าง ๆ เป็นไปอย่างสะดวกรวดเร็วและราคาค่าใช้จ่ายลดน้อยลง ทั้งนี้ ในระยะปี พ.ศ. 2533-2544 อัตราการเติบโตของการท่องเที่ยวในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกสูงถึงร้อยละ 9.3 โดยมีนักท่องเที่ยวในปี พ.ศ. 2544 จำนวน 123.6 ล้านคน

ในทางกลับกัน ในปี พ.ศ. 2563 จะมีนักท่องเที่ยวจากภูมิภาคเอเชียตะวันออก และแปซิฟิก เดินทางออกนอกประเทศ (Outbound) ประมาณ 405 ล้านคน หรือมีอัตราส่วน การขยายตัวประมาณร้อยละ 6.5 ในระหว่างปี พ.ศ. 2538-2563 หรือทุก ๆ จำนวนนักท่องเที่ยว นานาชาติ 4 คน จะมีนักท่องเที่ยวจากเอเชียตะวันออกและแปซิฟิก 1 คน ในจำนวนนี้ ประมาณ 309 ล้านคน จะเดินทางท่องเที่ยวภายในภูมิภาคเอเชียตะวันออกและแปซิฟิก และในจำนวนนี้

ประมาณ 293 ล้านคน จะมาจากประเทศทางเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ โดยจะเป็นนักท่องเที่ยวจากประเทศจีน 100 ล้านคน

สำหรับประเทศในแถบมหาสมุทรอินเดีย รวม 22 ประเทศ ในปี พ.ศ. 2563 จะได้รับนักท่องเที่ยวถึง 179 ล้านคน โดยมีอัตราส่วนการเติบโตเฉลี่ย ร้อยละ 6.3 ในระหว่างปี พ.ศ. 2538-2563 หรือจำนวนนักท่องเที่ยวทุก ๆ 9 คน (หรือประมาณร้อยละ 11) จะเดินทางไปท่องเที่ยวประเทศต่าง ๆ ในย่านนี้และได้พยากรณ์ไว้ว่า ประเทศไทยจะเป็นประเทศผู้นำทางด้านการท่องเที่ยวในคาบสมุทรอินเดีย โดยจะมีจำนวนนักท่องเที่ยวสูงถึง 36.9 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2563 ประเทศต่าง ๆ ในอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขง 6 ประเทศ คือ ลาว กัมพูชา เวียดนาม เมียนมาร์ ไทย และจีน จะมีนักท่องเที่ยวมาเยือนประมาณ 185 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2563 โดยมีอัตราส่วนการขยายตัว ร้อยละ 7.7 ในระหว่างปี พ.ศ. 2538-2563 แต่ในจำนวนนี้ ประเทศจีนจะได้รับส่วนแบ่งทางด้านอัตราการสูงสุด โดยจะมีจำนวนนักท่องเที่ยวประมาณ 130 ล้านคน มีอัตราส่วนขยายตัวประมาณร้อยละ 7.8 ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จะมีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นเฉลี่ย ร้อยละ 12.1 เมียนมาร์ ร้อยละ 10.0 เวียดนาม ร้อยละ 9.7 และกัมพูชา ร้อยละ 8.7 จำนวนนักท่องเที่ยวรองจากประเทศจีน คือ ฮองกง (SAR) จะมีจำนวนนักท่องเที่ยว 57 ล้านคน ประเทศไทย 36.9 ล้านคน อินโดนีเซีย 27 ล้านคน มาเลเซีย 25 ล้านคน และออสเตรเลีย 18 ล้านคน หากจะพิจารณาจำนวนนักท่องเที่ยวในระยะ 3 ปี คือ ระหว่างปี พ.ศ. 2546-2548 ที่จะเดินทางมาท่องเที่ยวทางด้านเอเชียแปซิฟิก สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวภาคเอเชียแปซิฟิก (PATA) ได้พยากรณ์ไว้ตาม และยังได้พยากรณ์รายได้จากการท่องเที่ยวของประเทศในเอเชียแปซิฟิก ระหว่างปี พ.ศ. 2546-2548 ไว้ตาม และในปี พ.ศ. 2548 ได้จัดลำดับประเทศที่จะรับนักท่องเที่ยวมากที่สุดไว้ 10 ลำดับ ตามความเคลื่อนไหวของจำนวนนักท่องเที่ยวโลกและนักท่องเที่ยวระหว่างภูมิภาคและภายในภูมิภาคจำนวนมหาศาลดังกล่าวยังคงแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวที่จะขยายตัวเติบโตขึ้นอีกมากในทศวรรษต่อไป ซึ่งเป็นศักยภาพและโอกาสที่ประเทศต่าง ๆ จะต้องพยายามวางกลยุทธ์ที่จะแข่งขันเพื่อแย่งชิงส่วนแบ่งทางการตลาดให้กับประเทศของตนให้เพิ่มพูนขึ้น (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2543 : 11-12)

3. การท่องเที่ยวของประเทศไทย

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศไทย ใน 4 ทศวรรษที่ผ่านมาเจริญเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว จากจำนวนนักท่องเที่ยวเพียง 81,340 คน มีรายได้ 196 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2503 เพิ่มขึ้นเป็น 10,799,067 คน มีรายได้ 323,483.96 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2545 นับเป็นภาคเศรษฐกิจที่ก่อประโยชน์ให้กับประเทศชาติเป็นอย่างมาก ทั้งในด้านที่มาของเงินตราต่างประเทศ การจ้างงาน การกระจายโอกาสและรายได้ การกระตุ้นการผลิตและการลงทุน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2545 : 10)

ความพยายามล่าสุดของภาคธุรกิจท่องเที่ยวเอกชน ที่จะให้มีการรวมตัวกันและมีการประสานงานกันอย่างมีระบบระหว่างรัฐกับเอกชนและระหว่างเอกชนกับเอกชนด้วยตนเอง คือ การผลักดันให้เกิด “สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย” ขึ้น จนเป็นผลสำเร็จโดยได้มีพระราชบัญญัติ สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2544 ซึ่งได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา โดยมีนายกรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ นับเป็นการถือกำเนิดขึ้นขององค์กรกลางที่จะทำหน้าที่เป็นตัวแทนที่แท้จริงของภาคเอกชน ทั้งนี้ โดยมีวัตถุประสงค์ตามมาตรา 6 แห่ง พรบ. นี้ ดังนี้ (เสรี วังสัไพจิตร. 2543 : เว็บไซค์)

1. เป็นตัวแทนของผู้ประกอบอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในด้านการประสานงานอย่างมีระบบระหว่างรัฐกับเอกชน และเอกชนกับเอกชนด้วยตนเอง
2. ส่งเสริมให้มีการพัฒนาการประกอบอุตสาหกรรมท่องเที่ยว
3. ส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี สถานที่ท่องเที่ยว โบราณสถาน และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเอกลักษณ์ของความเป็นไทย
4. ส่งเสริมให้มีจรรยาบรรณในการท่องเที่ยว
5. ส่งเสริมให้มีระบบการรับรองคุณภาพ ระบบมาตรฐานและระบบประกันคุณภาพของธุรกิจที่เกี่ยวกับสินค้าหรือบริการสำหรับนักท่องเที่ยว
6. ควบคุมดูแลให้สมาชิกผู้ประกอบอุตสาหกรรมท่องเที่ยวดำเนินการอย่างมีคุณภาพ มีคุณธรรม และมีจรรยาบรรณ
7. ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษา ค้นคว้า วิจัย ทดลอง อบรม และเผยแพร่วิชาการและเทคโนโลยีเกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้แก่สมาชิก หรือจัดเป็นบริการแก่บุคคลทั่วไป
8. ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวต่อสมาชิกและบุคคลทั่วไปทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ
9. เสนอความเห็นหรือให้คำปรึกษาต่อคณะรัฐมนตรีในเรื่องเกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว
10. ให้ความร่วมมือแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมกิจการด้านการท่องเที่ยวทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ
11. คุ้มครองและรักษาผลประโยชน์ของสมาชิกเกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว
12. ส่งเสริมให้มีการช่วยเหลือเกื้อกูลระหว่างสมาชิกด้วยกัน
13. ศึกษาและหาทางแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการประกอบอุตสาหกรรมท่องเที่ยว
14. ดำเนินกิจการอื่นใดที่เป็นประโยชน์ต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยว
15. ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามีส่วนร่วมในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

แนวโน้มของการท่องเที่ยวไทย

ตั้งแต่มีการก่อตั้ง ททท. ในปี 2503 มีนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเดินทางมาท่องเที่ยวประเทศไทยประมาณ 80,000 คน มีรายได้จากการท่องเที่ยว 196 ล้านบาท ซึ่งต่อมาจำนวนนักท่องเที่ยวได้มีการเพิ่มขึ้นเรื่อยมา จนถึง ปี 2546 ประเทศไทยมีนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเดินทางมาเยี่ยมเยือนถึง 10 ล้านคน ซึ่งสูงกว่าแนวโน้มปกติ ที่ตั้งไว้คือ 9.7 ล้านคน สามารถสร้างรายได้เข้าประเทศ 309,269 ล้านบาท โดยมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อวัน 3,750 บาท และวันพักเฉลี่ย 8.19 วัน จากสถิติดังกล่าวทำให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีนักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาเที่ยว เป็นอันดับที่ 17 ของโลก (สถิติจากองค์การการท่องเที่ยวโลก ปี 2546)

โดยในปี 2547 ททท. ตั้งเป้าหมายจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศไว้ที่ 12 ล้านคน โดยจะก่อให้เกิดรายได้ ประมาณ 383,000 ล้านบาท จากเป้าหมายนักท่องเที่ยวปี 2547 ที่วางไว้คาดว่าจะมีความเป็นไปได้สูงเพราะประเมินได้จากอัตราการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยเฉพาะ ณ ท่าอากาศยานกรุงเทพฯ ในช่วง มกราคม-มิถุนายน 2547 พบว่ามีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาประมาณ 3,800,000 คน เพิ่มขึ้นจากปี 2546 (3,021,625 คน) ประมาณ 25.96 % ซึ่งถือว่าเป็นอัตราการเพิ่มที่ค่อนข้างสูง เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเดียวกันในปี 2546 ที่มีอัตราลดลง 19.34 % จากปี 2545 ส่วนสถานการณ์การท่องเที่ยวภายในประเทศของคนไทยมีกระแสความนิยมเดินทางท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ นับตั้งแต่การรณรงค์ ภายใต้โครงการไทยเที่ยวไทย ในปี 2544 โครงการเที่ยวทั่วไทยไปได้ทุกเดือน ปี 2545 และโครงการ Unseen Thailand ปี 2546-2547 ซึ่งส่งผลให้คนไทยหันมาท่องเที่ยวภายในประเทศเพิ่มขึ้น ในปี 2546 ถึง 69.36 ล้านคน/ครั้ง เพิ่มขึ้น 12.20 % ทำให้เกิดรายได้ 289,987 ล้านบาท เพิ่มขึ้น 23.22 % ซึ่งอัตราเพิ่มดังกล่าวน่าจะมีความต่อเนื่องมาถึง ปี 2547 อันเนื่องมาจากเศรษฐกิจภายในประเทศที่ฟื้นตัวขึ้น

แนวโน้มของการท่องเที่ยวไทย เมื่อเปรียบเทียบกับสถานการณ์การท่องเที่ยวโลก คาดว่าจะเป็นไปในทิศทางที่สดใส เพราะองค์การการท่องเที่ยวโลก ประมาณการว่าในช่วงระหว่างปี 2533-2553 กลุ่มประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งมีไทยเป็นผู้นำทางด้านนักท่องเที่ยวจะเป็นจุดหมายปลายทางท่องเที่ยวที่มีแนวโน้มเติบโตสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยจะมีนักท่องเที่ยวคิดเป็น 1 ใน 3 ของนักท่องเที่ยวในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ซึ่งเป็นภูมิภาคที่มีการเติบโตทางการท่องเที่ยวสูงที่สุดในโลก

4. การท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา

อุตสาหกรรมประเภทการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมมีโอกาสความเป็นไปได้สูงที่จะส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยอาศัยแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมภายในจังหวัดนครราชสีมา และยังมียุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดนครราชสีมา พัฒนาระบบการบริหารจัดการ

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนที่จะช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของจังหวัดให้ดียิ่งขึ้น (สถิติจากองค์การการท่องเที่ยวโลก ปี 2546)

ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว พ.ศ. 2547-2551 ดังต่อไปนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว

1. เพื่อกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวประเทศไทยมากขึ้น
2. เพื่อเป็นเครื่องมือในการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศไทยให้เป็นไปตาม

เป้าหมาย

3. เพื่อดำเนินการตลาดเชิงรุกที่เกิดผลได้ในระยะเวลารวดเร็วและเป็นผลดีต่อเศรษฐกิจของประเทศในภาพรวม โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มส่วนแบ่งทางการตลาด (Market Share) ในภูมิภาคเอเชียมากกว่าร้อยละสิบในสิ้นปี 2551 ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันตลาดเชิงรุกทั้งในและต่างประเทศ

กลยุทธ์ที่ 2 ส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็น Gateway ในภูมิภาคเอเชีย

กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาระบบสารสนเทศ

กลยุทธ์ที่ 4 ส่งเสริม Worldevent Marketing

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว

1. เพื่อให้การท่องเที่ยวเป็นกลไกหลักในการกระจายรายได้และสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

2. เพื่อพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นเป้าหมายทางการตลาดและเป็น Magnet ดึงดูดนักท่องเที่ยว

3. เพื่อให้สินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวมีมาตรฐานสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว

4. เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีความมั่นใจในมาตรการด้านการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว โดยมีเป้าหมายคือมีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นเป้าหมายทางการตลาดและเป็น Magnet เพียงพอที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เพิ่มขึ้น

นโยบายการท่องเที่ยว (สำนักงานการท่องเที่ยวกีฬาและนันทนาการ จังหวัดนครราชสีมา. 2547 : 1-5)

1. ด้านการบริการและการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวคือ หนทางสำคัญของการนำรายได้กระแสเงินสดเข้าสู่ประเทศ ดังนั้น รัฐบาลจึงมีนโยบายในการส่งเสริมคุณภาพและมาตรฐานของการบริการเพิ่มความหลากหลาย

ของรูปแบบการให้บริการ การท่องเที่ยวและการยกระดับความสามารถในการแข่งขันของภาคบริการ และการท่องเที่ยว

2. ด้านการพัฒนาภาคบริการ

2.1 ปรับปรุงและพัฒนาปัจจัยพื้นฐานอันจำเป็นต่อการเพิ่มประสิทธิภาพส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันของภาคบริการทั้งด้านการผลิตและการพัฒนารูปแบบการให้บริการ และการพัฒนาเทคโนโลยีและโครงสร้างพื้นฐาน

2.2 จัดให้หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องร่วมกันพัฒนายุทธศาสตร์เพื่อให้มีการใช้ศักยภาพภาคบริการอย่างเต็มที่ ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นแหล่งสร้างรายได้เงินตราต่างประเทศและรายได้ท้องถิ่น อาทิ การท่องเที่ยวการศึกษาการรักษาพยาบาล การส่งเสริมสุขภาพ การกีฬาและนันทนาการ

2.3 เร่งรัดพัฒนาผู้ประกอบการด้านบริการให้มีความรู้ การให้มีความรู้ ทักษะ ทั้งมาตรฐานการบริการและการจัดการเพื่อสร้างความเข้มแข็งและทันต่อการเปลี่ยนแปลงของความตกลงระหว่างประเทศด้านการค้าบริการ

3. ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว

3.1 เร่งฟื้นฟูระดับความสัมพันธ์ และร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อให้ไทยเป็นประตูทางผ่านหลักของการท่องเที่ยวในภูมิภาค ทั้งด้านการเกษตร การขนส่ง การลงทุน การบริหารการจัดการรวมถึงการจัดปัญหาอุปสรรคในการท่องเที่ยว

3.2 บริหารการท่องเที่ยวโดยใช้กลยุทธ์ การตลาดเชิงรุก โดยสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งระดับภายในประเทศและระหว่างประเทศ เชื่อมโยงกับวิสาหกิจขนาดกลาง ขนาดเล็ก และธุรกิจชุมชน พัฒนาคุณภาพการบริการท่องเที่ยว และยกระดับประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางการประชุมการสัมมนาและการแสดงสินค้าของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

3.3 เพื่อให้เกิดพัฒนาบูรณะฟื้นฟูมรดกและทรัพย์สินทางวัฒนธรรมทั้งในเขตเมืองและนอกเมือง การท่องเที่ยวสร้างแหล่งจำหน่ายซื้อสินค้าของนักท่องเที่ยว โดยส่งเสริมบทบาทเอกชนร่วมกับชุมชนในการรักษาแหล่งท่องเที่ยวและวิถีชีวิตให้อยู่ในสภาพอย่างต่อเนื่อง

3.4 เพิ่มความหลากหลายของการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ รวมทั้งการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม โดยส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่และให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวมากขึ้น ทั้งในรูปแบบการจัดมหรธรมท่องเที่ยว และการพัฒนาฟื้นฟูชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยว

3.5 เพิ่มมาตรการอำนวยความสะดวก สร้างความปลอดภัย และป้องกันการเอาเปรียบนักท่องเที่ยว รวมทั้งเร่งรัดการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของนักท่องเที่ยวอย่างจริงจัง

องค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม

องค์การสหประชาชาติ ให้ความหมายไว้ว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทาง เพื่อความบันเทิงเรีงใจ เยี่ยมญาติ หรือการไปร่วมประชุม แต่มิใช่เพื่อประกอบอาชีพเป็นหลักฐาน หรือไปพักผ่อนอยู่เป็นการถาวร

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2545 : 16) ได้เขียนวารสารชื่อ การพัฒนาการจัดการท่องเที่ยว ได้กล่าวถึงความหมายของการจัดการท่องเที่ยวที่มีความสำคัญว่ากระบวนการในการจัดการท่องเที่ยวมีรูปแบบในลักษณะที่มีองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว ด้านบริการการท่องเที่ยว และด้านตลาดการท่องเที่ยว

รัฐทิทยา หิรัฐยหาด (2544 : 15) ได้ศึกษางานวิจัย เรื่องแนวทางการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพหมู่บ้านวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาบ้านหนองขาว อำเภอกำม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ได้สรุปแนวคิดด้านการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมได้กว่าว่าเป็นรูปแบบการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นโบราณสถาน ศาสนสถาน รวมถึงการเดินทางเพื่อชื่นชมวิถีชีวิต เทศกาล งานประเพณี และศิลปวัฒนธรรมของชุมชนในท้องถิ่นต่าง ๆ ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อบุคคลในชุมชนนั้น ๆ โดยให้เกิดขึ้นน้อยที่สุด หรือไม่ให้เกิดขึ้นเลยหากเป็นไปได้ทางด้านเจ้าบ้านหรือชุมชนท้องถิ่นก็สมควรที่จะรักษาวัฒนธรรมพื้นบ้านดั้งเดิมไว้ไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงศิลปวัฒนธรรมเพื่อให้เข้ากับยุคสมัยก็สามารถทำได้แต่ต้องไม่เสียรูปแบบดั้งเดิมหรือความหมายที่เป็นหัวใจสำคัญของวัฒนธรรมนั้น ๆ ซึ่งหากไม่รักษาไว้จะก่อให้เกิดการสูญเสียคุณค่าทางวัฒนธรรมในที่สุด

อาภาพร วัฒนานนท์ (2549 : 13) การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม หมายถึง การท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้จุดมุ่งหมายสำคัญในการศึกษาวิถีชีวิต วัฒนธรรมชุมชนการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ต้องอาศัยการปรับตั้เรียนรู้ในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดสำหรับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่คุ้มค่าชุมชนมีรายได้กระจายอย่างทั่วถึงธรรมชาติวัฒนธรรมได้รับการดูแลคุ้มครองอย่างเห็นคุณค่า ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง การท่องเที่ยวเจริญรุ่งเรืองแต่การที่จะทำให้เกิดประโยชน์ต่าง ๆ นั้น ชุมชนควรที่จะต้องมีความเข้าใจและรู้จักการจัดการท่องเที่ยวให้ถูกต้อง รู้จักการจัดการวัฒนธรรมของชุมชนให้เหมาะสม และมีความร่วมมือกัน ในชุมชนอย่างเข้มแข็ง มีเป้าหมายในการจัดการท่องเที่ยวที่สอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างแท้จริง โดยสามารถตอบสนองความต้องการทางด้านเศรษฐกิจของชุมชนที่ยังไว้ซึ่งวิถีชีวิต และวัฒนธรรมของชุมชน

สรุปได้ว่าการท่องเที่ยวหมายถึง การท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้จุดมุ่งหมายสำคัญในการศึกษาวิถีชีวิตวัฒนธรรมชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชนที่ต้องอาศัยการจัดการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว มีความรับผิดชอบโดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติ และมีความเป็นอัตลักษณ์ลักษณะวิถีชีวิตวัฒนธรรมเฉพาะถิ่น การจัดการรวมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการด้านชีวภาพและเป็นการธรรมชาติวัฒนธรรมได้รับการดูแลคุ้มครองอย่างเห็นคุณค่า ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง การท่องเที่ยวเจริญรุ่งเรือง

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม

ความหมายของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม

คำว่า “นิเวศหรืออีโค” (Eco) (Richardson. 1993 : 8) มาจากคำในภาษากรีก “Oikos” หมายความว่า “บ้าน (House)” และในความหมายที่กว้างขึ้น หมายถึง สิ่งแวดล้อมอันเป็นสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ (Habitat) ได้แก่ ดิน อากาศและน้ำ อันเป็นที่อยู่อาศัยของคน สัตว์ รวมทั้งพืช (Hornby. 2000 : 419) โดยในกรณีของคนนั้น สิ่งแวดล้อมนี้ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ สิ่งมีชีวิต (Biophysical Component) และวัฒนธรรม (Cultural Component)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวในอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งเฮคเตอร์ เซบอลโลซ ลาซคูเรียน (Hector Ceballos-Lascurain) ได้ให้คำนิยามหรือความหมายไว้ว่าเป็นการเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่ทางธรรมชาติที่มีความเป็นธรรมชาติซึ่งยังไม่ถูกรบกวนหรือถูกทำลายและมีลักษณะเฉพาะ ดึงดูดใจให้ผู้ที่เดินทางไปเยือนสามารถศึกษาเรียนรู้ ชื่นชม และเพลิดเพลินกับทัศนียภาพของพื้นที่ สัตว์ป่าและไม้ป่า ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรม (ทั้งในอดีตและปัจจุบัน) ที่มีอยู่ในพื้นที่แห่งนั้น (Richardson. 1993 : 8)

คำนิยามหรือความหมายข้างต้นซึ่ง เฮคเตอร์ เซบอลโลซ ลาซคูเรียน (Hector Ceballos-Lascurain) ให้ไว้ค่อนข้างกว้าง และมีนักวิชาการท่านอื่น เช่น จานีต ริชาร์ดสัน (Janet Richardson) ให้ความหมายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่า เป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนเชิงนิเวศในพื้นที่ทางธรรมชาติ ซึ่งมีการสื่อความหมายเพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวผู้เดินทางมาเยือนทั้งในเรื่อง ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรวมถึงวัฒนธรรมที่สำคัญนั้น นอกจากนักท่องเที่ยวผู้เดินทางมาเยือนจะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตลอดจนวัฒนธรรมนั้น ๆ แล้วยังมีส่วนสนับสนุนและผลักดันให้มีการปกป้องอนุรักษ์สิ่งเหล่านั้นไว้และชุมชนในพื้นที่แห่งนั้นได้รับ รายได้ และมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และเวียร์เวอร์ (Weaver. 1988 : 15) ให้ความหมายว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบใหม่ (Alternative Tourism) ซึ่งเน้นในเรื่องธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยสำคัญในการเลือกเดินทางท่องเที่ยว ส่วน Wight และ Pamela (1993 : 62) เห็นควรให้ความหมายว่า ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นจะมีองค์รวมของประสบการณ์ ซึ่งอาจมาจากสิ่งที่พื้นที่มีให้ (Supply Factors) หรือสิ่งที่ผู้ซื้อต้องการ (Demand

Factors) สิ่งที่มีพื้นที่มีนั้นอาจเป็นทรัพยากรทางธรรมชาติ วัฒนธรรมของชุมชนพื้นถิ่น ที่พัก สิ่งอำนวยความสะดวกและรายการท่องเที่ยว ส่วนสิ่งที่ผู้ซื้อต้องการ เช่น ประสบการณ์และกิจกรรมต่าง ๆ ระดับของความสนใจในธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม เป็นต้น

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2542 : 2-51) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่า เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน ดังนั้น ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism Product) คือ ส่วนผสมผสานระหว่างสิ่งที่มี เช่น ทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสิ่งที่มีการสร้างหรือพัฒนาขึ้นมา เช่น สถานที่พัก สิ่งอำนวยความสะดวก สาธารณูปโภค และรายการท่องเที่ยว (Wight and Pamela. 1993 : 62)

จากคำจำกัดความหรือความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อาจกล่าวได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หากมองภาพในเชิงระบบหรือองค์รวม นอกจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะมีความหมายครอบคลุมถึงทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติที่มีความหลากหลาย นับตั้งแต่ระบบนิเวศป่าเขา ชายฝั่งและหมู่เกาะ ซึ่งมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของสิ่งมีชีวิต แล้วยังมีความหมายครอบคลุมถึงสิ่งที่มีการสร้างหรือพัฒนาขึ้นมา เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้วย เช่น สถานที่พัก สิ่งอำนวยความสะดวก สาธารณูปโภค และรายการท่องเที่ยว เป็นต้น กล่าวโดยสรุป ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นส่วนผสมระหว่างทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีความหลากหลาย มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตของคนท้องถิ่นและสิ่งที่ถูกสร้างหรือพัฒนาขึ้นมารองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนี้เป็นสิ่งดึงดูดความสนใจในการท่องเที่ยวและเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของพื้นที่ท่องเที่ยว ดังนั้นธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงมีความสำคัญอย่างมากต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หากความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิตในระบบนิเวศถูกทำลายให้เสียหาย ทรัพยากรการท่องเที่ยวย่อมกระทบกระเทือนด้วยเช่นเดียวกัน นอกจากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแล้ว ส่วนประกอบสำคัญอีกประการหนึ่งคือ สิ่งที่มีการก่อสร้างหรือพัฒนาขึ้นมา เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้วย เช่น สถานที่พัก สิ่งอำนวยความสะดวก สาธารณูปโภคและ

รายการท่องเที่ยว เป็นต้น จากความหมายของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อาจสรุปธรรมชาติของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ 6 ประการ คือ

1. เป็นแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น คือ แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติที่มีลักษณะของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเฉพาะ เช่น เกรทแบเรียริฟในออสเตรเลีย ป่าดงดิบเขา ยอดดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ และป่าพรุสิรินธร จังหวัดนราธิวาส พื้นที่เหล่านี้ต่างมีธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน
2. เกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรม หมายถึง กิจกรรมทางการท่องเที่ยวของมนุษย์ นอกจากเกี่ยวพันกับธรรมชาติแล้ว ยังเกี่ยวพันโยงใยกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นมนุษย์ สัตว์ หรือพืช ดังนั้นการเดินทางท่องเที่ยว เช่น การเดินป่าในพื้นที่บางแห่ง ซึ่งแม้จะเป็นแหล่งธรรมชาติ แต่ในขณะที่เดียวกันก็มีผู้คนอาศัยเป็นชุมชน เป็นหมู่บ้านที่มีวัฒนธรรมพื้นถิ่นน่าสนใจ การเดินทางท่องเที่ยวไปในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาตินั้น ๆ ทำให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสแวะเยี่ยมชมและได้รับประสบการณ์หรือได้สัมผัสวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนหรือหมู่บ้านนั้น
3. มีการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างมีระบบ การจัดการด้านสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว มีการจัดการทั้งในเรื่องของการรักษาความสะอาด การกำจัดขยะอย่างเป็นระบบและการจัดการน้ำเสีย เป็นต้น ทั้งนี้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวให้มีคุณค่าและมีคุณภาพอย่างยั่งยืน ส่วนผู้ที่เกี่ยวข้องในที่นี้หมายรวมถึงเจ้าของสถานที่ท่องเที่ยว บริษัทนำเที่ยวและตัวแทนจำหน่ายบริการทางการท่องเที่ยว มัคคุเทศก์และนักท่องเที่ยว ทุกฝ่ายต้องมีความรับผิดชอบร่วมกันในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ
4. มีการจัดการด้านการให้ความรู้ กล่าวคือ เป็นการจัดการเพื่อให้ความรู้เรื่องธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดทำป้ายสื่อความหมายและการจัดทำคู่มือศึกษาธรรมชาติ ทั้งนี้เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้และเข้าใจในเรื่องทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้น
5. การมีความรับผิดชอบโดยผู้เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเป็นความรับผิดชอบตามหลักการของแผนแม่บทการจัดการสิ่งแวดล้อมของโลก (Agenda 21) และรัฐธรรมนูญของไทย โดยให้โอกาสแก่ ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดการ ดำเนินการร่วมกันและร่วมรับประโยชน์อย่างเสมอภาค
6. นักท่องเที่ยวได้รับความเพลิดเพลินความประทับใจรวมถึงความรู้และประสบการณ์ กล่าวคือ นักท่องเที่ยวควรเพลิดเพลิน ประทับใจ ได้ความรู้และประสบการณ์จากการเดินทางท่องเที่ยวไปในพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพราะได้สัมผัสและได้รับประสบการณ์ขณะท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลอดจนได้เยี่ยมชมและเรียนรู้ชุมชนในพื้นที่ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2549 ข : 7-8)

ประเภทของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1. กลุ่มทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมซึ่งมีความหลากหลายมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตของคนท้องถิ่น สามารถแบ่งตามสภาพได้ 2 กลุ่ม คือ

1.1 ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางบก ซึ่งมีระบบนิเวศเป็นป่าบก เช่น ป่าดิบชื้น ป่าดิบแล้งและป่าสน เป็นต้น และมีสิ่งอื่น ๆ ที่น่าสนใจเป็นองค์ประกอบ เช่น น้ำตก ถ้ำ ลำห้วย ภูเขา สัตว์ป่า พืชพันธุ์และชุมชนที่ใช้ชีวิตเกี่ยวข้องกับป่า เป็นต้น รูปแบบหรือกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางบก เช่น การขี่ม้า การนั่งช้าง การร่วมกิจกรรมเรียนรู้พฤติกรรมของคนในชุมชน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม นักท่องเที่ยวทุกคนจะมีกิจกรรมเช่นที่กล่าว นักท่องเที่ยวบางคนอาจทำกิจกรรมเพียงบางส่วนหรือบางอย่างนั้น ซึ่งอาจเรียกว่า เป็นกิจกรรมกึ่งนิเวศ เช่น การถ่ายรูปสัตว์ป่า เป็นต้น นักท่องเที่ยวบางคนอาจมีกิจกรรมเพื่อความเพลิดเพลิน พักผ่อน และชมความงาม เช่น การชมทิวทัศน์และการพักผ่อน เป็นต้น

1.2 ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล ประกอบด้วย ทรัพยากรชายฝั่งทะเล เกาะแก่ง ทั้งนี้อาจรวมถึงพื้นที่รอยต่อ เช่น แนวปะการัง ภูเขาทะเล สัตว์ทะเล กองหิน พันธุ์ไม้ตามธรรมชาติ ป่าไม้บนเกาะ ชายเลนรวมถึงวิถีชีวิตของชาวประมงหรือชาวเล เป็นต้น รูปแบบหรือกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล เช่น การพายเรือแคนูและคายัค การศึกษาระบบนิเวศในน้ำและทะเล การล่องแพ การดำน้ำดูปะการัง ทั้งดำน้ำดูปะการังทั้งดำน้ำตื้นและดำน้ำลึก

2. สิ่งที่ถูกสร้างหรือพัฒนาขึ้นมารองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น สถานที่พักผ่อน สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ สาธารณูปโภคและรายการท่องเที่ยว เป็นต้น

รูปแบบหรือกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

2549 ข : 8-9)

1. กลุ่มที่มีรูปแบบหรือกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบเข้มข้น ได้แก่ การศึกษาธรรมชาติ การเดินป่า การดูนก การดำน้ำดูปะการัง (น้ำลึก-น้ำตื้น) การล่องแพ เรือแคนูและคายัค เป็นต้น

2. กลุ่มที่มีรูปแบบหรือกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบกึ่งนิเวศ คือ รูปแบบหรือกิจกรรมซึ่งอาจไม่มีการศึกษาระบบนิเวศ เช่น การศึกษาท้องฟ้าและดวงดาว การปีนเขา การไต่เขา การขี่จักรยานเสือภูเขา ซาฟารีทัวร์และการตกปลา เป็นต้น

1. ความสำคัญและผลที่เกิดจากทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การที่ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสามารถดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยวมากขึ้น ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากกระแสของการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ได้รับความสำคัญเป็น

อย่างมาก ซึ่ง Weaver (1998 : 19) กล่าวว่า ในการท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนหย่อนใจของผู้คน เป็น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศถึงร้อยละ 20-25 ซึ่งประเทศแคนาดามีการสำรวจวิจัยและระบุกิจกรรมท่องเที่ยว เช่น การดูนก การเดินชมป่าธรรมชาติและการทัศนศึกษานันทนาการมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างมากในศตวรรษที่ 21 และในประเทศสหรัฐอเมริกาได้สำรวจเรื่องนันทนาการและสิ่งแวดล้อมของประเทศ (National Survey on Recreation and The Environment) พบว่า กลุ่มคนที่มีอายุ 16 ปีขึ้นไป ที่มีการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพิ่มจำนวนมากขึ้น ขณะที่จากการสำรวจกลุ่มบริษัทจัดนำเที่ยวเชิงนิเวศและตัวแทนจำหน่ายบริการทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำนวนหนึ่ง มีการเสนอขายทัวร์เชิงนิเวศหรือที่เรียกว่า “อีโคทัวร์” (Ecotour) ให้กับนักท่องเที่ยวทั่วโลกมีจำนวนเพิ่มขึ้น รวมทั้งรายได้จากการขายลักษณะนี้ก็เพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน จากที่กล่าวมา การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่เสนอขายทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมี ความสำคัญต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในภาพรวม แต่เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อาจสรุปความสำคัญและผลที่เกิดจากทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ดังนี้

1. ด้านเศรษฐกิจ จากการส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม นั้น สิ่งหนึ่งที่ชุมชนพึงได้รับคือ โอกาสและรายได้จากการท่องเที่ยว เช่น ชุมชนสามารถเป็นมัลติเพล็กซ์ท้องถิ่นและผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนเสนอขายแก่นักท่องเที่ยว เป็นต้น เหล่านี้นับเป็นการกระจายรายได้และพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนให้มีความมั่นคง

2. ด้านสังคมและวัฒนธรรม รายได้จากการท่องเที่ยวส่งผลให้คุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นและพื้นที่ดีขึ้น เพราะฉะนั้นประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สมบูรณ์ ย่อมได้รับรายได้จากการท่องเที่ยว และมีผลต่อเนื่องคือ ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น เมื่อทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นสิ่งสำคัญ สำหรับการท่องเที่ยวหน่วยงานต่าง ๆ รวมถึงนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงสนใจที่จะร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรเหล่านี้และเมื่อมีการอนุรักษ์เกิดขึ้นก็เท่ากับเป็นการสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นผลดีต่อสังคม แม้ว่าทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะก่อให้เกิดผลดีต่อสังคมและวัฒนธรรม

3. ด้านสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ ความสนใจในการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อบริโภคทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือที่เรียกว่า อีโคทัวร์ อันเป็นผลมาจากกระแสในเรื่องการอนุรักษ์ และปกป้องสิ่งแวดล้อมและธรรมชาตินั้น ได้ส่งผลกระตุ้นให้เกิดการอนุรักษ์และปกป้องสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ

4. ด้านการตลาด ในภาวะที่การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้รับความสนใจจากหลายองค์กรทั้งในระดับชาติและระดับระหว่างประเทศตลอดจนนักท่องเที่ยว

จึงทำให้การบริโภคทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สนใจบริโภคการท่องเที่ยวสีเขียว (Green Tourism) หรือการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพอันเกิดขึ้นมาเพื่อตอบรับกระแสดังกล่าว จึงก่อให้เกิดแนวการตลาด กล่าวคือ บริษัทจัดนำเที่ยวและตัวแทนจำหน่ายบริการทาง การท่องเที่ยวหันมาเสนอขายการท่องเที่ยวสีเขียวหรือการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กลายเป็นวัตถุประสงค์ที่สำคัญในการดึงดูดใจตลาด มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2549 ก : 11-15)

2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ความหมายและองค์ประกอบ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2539 : 11-12) ได้ให้ความหมายภาษาไทยว่า "การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์" โดยมีความประสงค์ที่จะสื่อความหมายให้กับชาวไทยทุกระดับเข้าใจว่า รูปแบบการท่องเที่ยว Ecotourism นับเป็นรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540 : 48) ได้ให้ความหมายของคำว่า Ecotourism คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

2.1 องค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2545 : 41-43)

ได้กำหนดลักษณะองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมี 4 ประการคือ

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (Identity or Authentic or Endemic or Unique) ทั้งนี้รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ (Eco-System) ในพื้นที่นั้น ๆ ดังนั้น องค์ประกอบด้านพื้นที่จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ (Nature-Based Tourism)

2. องค์ประกอบด้านการจัดการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม (Responsible Travel) โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษ และควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน (Sustainably Managed Tourism) เพื่อให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม (Responsible Travel) ที่ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม

3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา (Environmental Education-Based Tourism)

4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนท้องถิ่น (Involvement of Local Community or People Participation) ที่มีส่วนร่วมในการคิด วางแผน ปฏิบัติตามแผน ได้รับประโยชน์ ติดตามตรวจสอบ ตลอดจนร่วมบำรุงรักษาทรัพยากรท่องเที่ยว อันจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ในท้องถิ่น ทั้งกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิตและการได้รับผลตอบแทนเพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย และในที่สุดแล้วท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ ท้องถิ่นในที่นี่เริ่มต้นจากระดับรากหญ้า (Grass Root) จนถึงการปกครองส่วนท้องถิ่น และอาจรวมไปถึงการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมชุมชน (Community Participation-Based Tourism) แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ จึงมีบางส่วนจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้หรือแหล่งท่องเที่ยวหนึ่ง ๆ อาจมีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวแบบอื่น ๆ ได้จากลักษณะดังกล่าว จึงมีสิ่งสมควรทำความเข้าใจเพิ่มเติมดังนี้

4.1 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวแนวใหม่ที่แตกต่างจากการท่องเที่ยวแบบปกติหรือแบบประเพณีนิยม ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นความพอใจของนักท่องเที่ยวเป็นหลัก และเน้นการส่งเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ

4.2 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไม่ใช่สิ่งตรงข้ามกับการท่องเที่ยวแบบคนละใหญ่ (Mass Tourism) เพราะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่ได้ถูกจำกัดที่ขนาดของการท่องเที่ยว แต่จำกัดที่รูปแบบกิจกรรมและขนาดที่เหมาะสมกับพื้นที่ นักท่องเที่ยวกลุ่มเล็ก ๆ สามารถทำลายสิ่งแวดล้อมได้เช่นเดียวกันหรือมากกว่านักท่องเที่ยวคนละใหญ่หากปราศจากการจัดการที่ดี การจัดการกับการท่องเที่ยวคนละใหญ่ในทิศทางและภายใต้รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ จัดเป็น Mass Ecotourism

4.3 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไม่จำเป็นต้องเป็นการจัดการที่ง่าย ๆ ราคาถูก มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่ยากลำบาก มีรายได้จากการท่องเที่ยวน้อย เพียงแต่มีการจัดการที่ดี มีการรักษาสีสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ มีการประสานความเข้าใจกับนักท่องเที่ยวและให้ประโยชน์ที่เหมาะสมตามความคาดหวังของนักท่องเที่ยวแล้ว การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอาจตอบสนองนักท่องเที่ยวได้ทุกกลุ่มทุกระดับและมีรายได้สูงเช่นกัน

4.4 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงให้ความสำคัญในการให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึกมากกว่าการให้ความพึงพอใจอย่างไม่มิชอบเขตของนักท่องเที่ยว ดังนั้นจึงเป็นการท่องเที่ยวที่ต้องมีการประสานความเข้าใจกันอย่างเหมาะสมตลอดกระบวนการ

สรุปความหมายของคำว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การเดินทางท่องเที่ยวไปในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ตลอดจน รูปแบบของการท่องเที่ยวเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม เป็นการจัดการการท่องเที่ยวที่รักษาคุณภาพทั้งการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (Natural-Based Tourism) และแหล่งวัฒนธรรม (Cultural-Based Tourism) อันจะนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสุนทรียภาพ โดยใช้ทรัพยากรอันทรงคุณค่าอย่างชาญฉลาด สามารถรักษาเอกลักษณ์ความเป็นธรรมชาติและวัฒนธรรมไว้นานที่สุด เกิดผลกระทบน้อยที่สุดและใช้ประโยชน์ได้ตลอดกาลยาวนานที่สุด

2.2 ลักษณะของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540 : 28) ได้กล่าวถึงลักษณะของนักท่องเที่ยวไว้ว่า จะต้องเป็นนักท่องเที่ยวที่มีพฤติกรรมที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ในการศึกษาหาความรู้และประสบการณ์ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกให้มีความตระหนักในการอนุรักษ์ธรรมชาติ ส่วนการวัดความเป็นนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สามารถพิจารณาระดับความเข้มข้นได้จากปัจจัยต่อไปนี้ (สุชาติ รัตนภูมิพงษ์. 2546 : 31-35)

1. ความสนใจในแหล่งท่องเที่ยว พิจารณาประเภทและรูปแบบของแหล่งท่องเที่ยวที่นิยมไปเที่ยว โดยให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมความรู้ การอนุรักษ์ การรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม และการสร้างความตระหนักในการพัฒนาที่ยั่งยืน ระดับความเข้มข้นของความสนใจมีดังนี้

1.1 สนใจแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติหรือวัฒนธรรมที่มีเฉพาะถิ่น มีความสมบูรณ์หลากหลาย ต้องใช้ความตั้งใจในการท่องเที่ยวสูง มีกิจกรรมที่แตกต่างจากความเคยชินตามปกติ ต้องมีระดับความสนใจลดลงตามลำดับ

1.2 มีกิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา เรียนรู้ สัมผัส และดูแลรักษาสภาพธรรมชาติและระบบนิเวศ เช่น การศึกษาธรรมชาติ การเดินป่า การดำน้ำดูปะการัง การดูนก ส่องสัตว์ เป็นต้น

2. การเตรียมตัวก่อนเดินทางท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ควรจะปฏิบัติดังนี้

2.1 มีการเตรียมการศึกษาหาความรู้ โดยศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง หรือเข้ารับการอบรมก่อนเดินทาง หรือโดยการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ก่อนเดินทาง

2.2 มีการเตรียมอุปกรณ์เครื่องมือ ในการท่องเที่ยวครบถ้วนด้วยตนเองหรือตามคำแนะนำโดยให้ความสำคัญในอุปกรณ์ที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และไม่ทิ้งให้เป็นขยะมูลฝอยในขณะท่องเที่ยว เช่น กระติกน้ำ กล่องอาหาร เป็นต้น

3. การปฏิบัติตัวในการท่องเที่ยว ระหว่างการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรจะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในแหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ หรือที่ควรเห็น

3.1 มีความกระตือรือร้นในการรักษาสิ่งแวดล้อม

3.2 มีความสนใจใฝ่รู้ในระหว่างการท่องเที่ยว ให้ความสำคัญต่อข้อมูลกิจกรรมการสื่อความหมาย หรืออื่น ๆ ที่จะเสริมสร้างความรู้ และความตระหนักที่ดี

3.3 มีความยินดีจ่ายในการช่วยเหลือรักษาสิ่งแวดล้อม เน้นการจ่ายตรงลงในพื้นที่ท่องเที่ยว เช่น การบริจาค การจ่ายค่าบริการ การส่งเสริมแนะนำ เป็นต้น

3.4 สนใจเข้าร่วมกิจกรรมและปฏิบัติสัมพันธ์ผู้อื่น

4. การปฏิบัติหลังการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรปฏิบัติดังนี้

4.1 มีความรักและหวงแหนทรัพยากรที่ได้เรียนรู้เพิ่มขึ้นหลังจากการท่องเที่ยว

4.2 มีการเรียนรู้ต่อเนื่อง

4.3 ช่วยสื่อขยาย เผยแพร่ข้อมูลที่ได้รับต่อผู้อื่น

จากเกณฑ์การพิจารณาทั้ง 4 ประการดังกล่าว จะเห็นได้ว่าไม่ได้ใช้เกณฑ์การใช้จ่ายเป็นตัววัดความเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนั้น นักท่องเที่ยวขนาดใหญ่ นักท่องเที่ยวที่ใช้จ่ายเงินจำนวนมากหรือนักท่องเที่ยวที่ต้องการความสะดวกสบาย จึงอาจมีลักษณะเป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้หากมีลักษณะตามเกณฑ์ 4 ประการ ดังกล่าว

2.3 กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (สุชาดา รัตนภูมิพงษ์. 2546 : 91-94 ; อ้างอิงมาจาก สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย) พิจารณาว่ากิจกรรมการท่องเที่ยว ควรที่จะพัฒนาส่งเสริมให้เกิดขึ้นในพื้นที่ธรรมชาติ ภายใต้แนวคิดจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นควรพิจารณาปัจจัยหลัก 2 ประการกล่าวคือ

1. ปัจจัยเกี่ยวกับพื้นที่และทรัพยากรนั้นทนทานการในพื้นที่ที่จะรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism Site)

2. ปัจจัยเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ควรส่งเสริมนอกจากมุ่งให้นักท่องเที่ยวได้รับความเพลิดเพลิน ฟังพอใจและใกล้ชิดกับธรรมชาติแล้ว ควรเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสเรียนรู้กับธรรมชาติไม่มากนัก โดยผ่านทางโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติรูปแบบต่าง ๆ พอที่จะสรุปได้ดังนี้ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กิจกรรมหลัก

1. กิจกรรมการเดินป่า (Hiking/Trekking)

ลักษณะของกิจกรรม : เป็นการเดินป่าระยะใกล้ (2 กิโลเมตรขึ้นไป)

เป็นกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับธรรมชาติอย่างใกล้ชิด โดยการนำตัวเองไปสู่ธรรมชาติด้วยเส้นทางเดินเท้าที่ตัดผ่านเข้าไปในป่าที่มีจุดสวยงามดึงดูดความสนใจตามธรรมชาติรายทาง นักท่องเที่ยวนอกจากจะได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติแล้ว ยังมีโอกาสได้เรียนรู้สรรพสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติจากไกด์นำทางที่มีความรู้ด้านนิเวศวิทยาและชำนาญพื้นที่เป็นอย่างดี กิจกรรมเดินป่ายังแบ่งเป็นสองลักษณะคือ การเดินป่าที่สมบุกสมบัน มีจุดมุ่งหมายสร้างความตื่นเต้นให้แก่ นักท่องเที่ยว เป็นการเดินป่าในเส้นทางที่ค่อนข้างยากลำบาก ท้าทายความสามารถของนักท่องเที่ยว เช่น การปีนป่าย หรือเดินขึ้นลงเขาที่สูงชัน ฯลฯ ส่วนกิจกรรมเดินป่าควรมีนักท่องเที่ยวมากที่สุดต่อกลุ่มไม่เกิน 15 คน และมีไกด์ท้องถิ่นที่คุ้นเคยกับท้องถิ่น ตลอดจนมีความรู้ด้านนิเวศวิทยาที่จะให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวระหว่างทางได้เป็นอย่างดี กิจกรรมเดินป่าอาจมีการพักแรมในป่า สิ่งของอุปโภคบริโภคทั้งหลายจะต้องนำออกจากป่าทั้งหมด รวมทั้งเศษขยะต่าง ๆ จากการอุปโภคบริโภค โดยเฉพาะของที่ไม่สามารถย่อยสลายได้

2. กิจกรรมศึกษาธรรมชาติ (Nature Education)

ลักษณะของกิจกรรม : เป็นกิจกรรมท่องเที่ยวที่ได้สนับสนุนให้นักท่องเที่ยว นอกจากจะได้รับความเพลิดเพลินจากการได้มาเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติแล้ว ยังได้รับความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติในเรื่องต่าง ๆ ผ่านทางโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติรูปแบบต่าง ๆ ที่จัดทำขึ้นในพื้นที่สิ่งอำนวยความสะดวกที่ส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวประเภทนี้ คือ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว (Visitor Center) ป้ายสื่อความหมายธรรมชาติ ณ จุดต่าง ๆ ที่น่าสนใจ (Wayside Exhibit) นิทรรศการกลางแจ้ง (Outdoor Exhibit) ตลอดจนเส้นทางเดินเท้าที่จัดทำเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าไปสัมผัสและเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับธรรมชาติในพื้นที่ (Nature Interpretive Trail) ลักษณะเส้นทางเดินเท้าดังกล่าวควรเดินได้อย่างไม่ลำบากมากนัก ตัดผ่านจะที่น่าสนใจและสามารถให้ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติให้นักท่องเที่ยวได้ อาจจัดให้มีป้ายสื่อความหมายธรรมชาติเพื่ออธิบาย และ/หรือให้ความรู้ที่ไม่ยากแก่การเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวทั่วไปตลอดเส้นทาง หรือจัดทำเป็นเอกสารแผ่นพับให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาด้วยตนเอง (Self-Guided Trail) เส้นทางเดินเท้าดังกล่าวไม่ควรมีระยะทางไกลนัก (ประมาณ 1-2 กิโลเมตร) ควรจัดเส้นทางเป็น loop (เข้า-ออกทางเดียว)

3. กิจกรรมถ่ายรูปธรรมชาติ บันทึกเทปวิดีโอ เทปเสียงธรรมชาติ (Nature Photography, Video Taping and Sound of Nature Audio Taping)

ลักษณะกิจกรรม : เป็นการถ่ายรูปและการบันทึกเทปวิดีโอธรรมชาติ

และสิ่งที่น่าสนใจอันเป็นรายละเอียดอยู่ในธรรมชาติ เช่น ดอกไม้ป่า พืชหายาก และรอยเท้าสัตว์ป่า เป็นต้น การบันทึกเสียงธรรมชาตินิยมทั้งเสียงน้ำตก น้ำไหล เสียงนก แมลง และสัตว์ป่าต่าง ๆ สิ่งอำนวยความสะดวกที่ควรจัดเตรียมสำหรับกิจกรรมประเภทนี้คือ เส้นทางที่จะนำนักท่องเที่ยวเข้าไปถ่ายรูปรูปธรรมชาติและบันทึกเสียงข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งหรือจุดที่บันทึกได้ดี และ/หรือสามารถจะถ่ายรูปได้สวยงาม ช่วงระยะเวลาที่ควรถ่ายรูปตลอดจนรายละเอียดหรือประวัติที่น่าสนใจของสิ่งที่ควรบันทึกภาพ / เสียงไว้แนวทางในการดูแลรักษาเส้นทางเดินเท้าเพื่อกิจกรรมประเภทนี้เป็นไปในลักษณะเดียวกับการดูแลรักษาเส้นทางเดินเท้าเพื่อการศึกษาธรรมชาติ

4. กิจกรรมส่อง/ดูนก (Bird Watching)

ลักษณะของกิจกรรม : เป็นกิจกรรมเฉพาะสำหรับผู้มีความสนใจในเรื่องนก สิ่งดึงดูดที่สำคัญ คือ นกชนิดต่าง ๆ ทั้งที่เป็นนกประจำถิ่น นกอพยพ และนกหายาก เส้นทางเดินเท้าที่รองรับกิจกรรมประเภทนี้ควรมีขนาดกว้าง 2 คนเดิน ไม่ควรมีการพัฒนาใด ๆ นอกจากจุดหยุดพักบางจุด เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้จดบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับนกต่าง ๆ ที่ได้พบเห็น กลุ่มนักท่องเที่ยวไม่ควรมีขนาดใหญ่มากนัก ทั้งนี้ไม่ควรเกิน 5 คน ต่อกลุ่ม ควรมีมัคคุเทศก์นำทางที่มีความรู้เกี่ยวกับนกและธรรมชาติของนกที่มีในพื้นที่สำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ไม่มีความชำนาญในกิจกรรมประเภทนี้มาก่อน ตลอดจนมีกล้องสองตาดูนก และคู่มือดูนก (Bird Guides) เตรียมไว้ให้กลุ่ม และเก็บเงินค่าธรรมเนียมในการยืมเพื่อใช้ในกิจการด้านการอนุรักษ์นกและถิ่นที่อยู่อาศัยของนก ประการสำคัญ การกำหนดเส้นทางเดินเท้าไม่ควรผ่านบริเวณทำรังหรือวางไข่ของนก ควรมีการควบคุมเข้มงวดไม่ให้มีการท่องเที่ยวในช่วงเวลาที่ไม่ควรรบกวนนก เช่น ฤดูวางไข่ ผสมพันธุ์ เป็นต้น

5. กิจกรรมศึกษา/เที่ยวถ้ำ (Cave Exploring/Visiting)

ลักษณะของกิจกรรม : เป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสในการศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องของถ้ำ เช่น กระบวนการเกิดถ้ำ ลักษณะของหิน/แร่ และสัณฐานธรณีประเภทของถ้ำ สิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในถ้ำ การดูแลรักษาถ้ำ ฯลฯ การเที่ยวถ้ำ โดยเฉพาะถ้ำที่มีแสงสว่างไม่เพียงพอและเป็นถ้ำที่ลึกและวุ่น จำเป็นต้องมีมัคคุเทศก์นำทางเพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว การจัดการถ้ำเพื่อรองรับการท่องเที่ยวควรจัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่ช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว และช่วยในการดูแลรักษาถ้ำ เช่น การทำทางเดินเท้ายกระดับในกรณีที่มีน้ำท่วมขัง เป็นต้น มีโปรแกรมสื่อความหมายให้คำแนะนำเรื่องการเที่ยวถ้ำ และให้ความรู้เกี่ยวกับถ้ำแก่นักท่องเที่ยวในบริเวณนอกถ้ำ การสำรวจถ้ำ จัดทำแผนโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติ ตลอดจนถึงอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เป็นหน้าที่ของหน่วยงานเจ้าของพื้นที่ ซึ่งอาจประสานขอความร่วมมือจากนักวิชาการ หน่วยงานอื่น ๆ และภาคเอกชน นอกจากนั้น

หน่วยงานเจ้าของพื้นที่ยังมีหน้าที่ควบคุมดูแล ให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติตามกฎระเบียบ รักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวอีกด้วย

6. กิจกรรมศึกษาท้องฟ้าและดาราศาสตร์ (Sky Interpretation)

ลักษณะของกิจกรรม : เป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสในการศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องของท้องฟ้าและดาราศาสตร์ ชนิดของดาวและกลุ่มดาว รูปร่าง ตำแหน่ง และวงโคจร ตลอดจนประวัติและตำนานพื้นบ้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง พื้นที่ธรรมชาติที่จัดกิจกรรมประเภทนี้ได้ดี ได้แก่ บริเวณที่โล่ง และ / หรือบนที่สูง เช่น เกาะแก่ง ชายหาดที่โล่ง ทุ่งหญ้าที่อยู่บนเขาที่ไม่มีต้นไม้อบบังท้องฟ้า เป็นต้นฤดูที่เหมาะสมต่อกิจกรรมประเภทนี้คือฤดูหนาวกิจกรรมประเภทนี้จำเป็นต้องอาศัยผู้ชำนาญในการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวตลอดจนมีอุปกรณ์ เช่น กล้องดูดาว และแผนที่ดูดาว

7. กิจกรรมล่องเรือศึกษาธรรมชาติ (Boat Sightseeing)

ลักษณะของกิจกรรม : เป็นกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสและเรียนรู้ธรรมชาติ จำเป็นจะต้องมีมัคคุเทศก์ในการให้ความรู้ ความเพลิดเพลิน การล่องเรือทำได้ทั้งในลำน้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติ ทะเล หรืออ่างเก็บน้ำที่ยังคงมีสภาพธรรมชาติแวดล้อมอยู่ สิ่งที่ต้องระมัดระวังจากการกระทำกิจกรรมประเภทนี้ ได้แก่ น้ำมันปนเปื้อนลงในแหล่งน้ำ ขยะ เสียงรบกวนจากเครื่องยนต์ การรบกวนบริเวณวางไข่/ผสมพันธุ์ของสัตว์น้ำ ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยวที่จะต้องระมัดระวัง และช่วยกันดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวตลอดจนความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ในการควบคุมการท่องเที่ยวไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม จนกระทั่งสภาพธรรมชาติเสื่อมโทรมลง นอกจากนั้นการพัฒนาพื้นที่ที่จำเป็น เช่น จุดขึ้น-ลงเรือจะต้องออกแบบให้ผสมผสานกลมกลืนกับสภาพธรรมชาติ

8. กิจกรรมพายเรือแคนู (Canoeing)/เรือคายัค (Kayak)/เรือใบ (Browbeating)/เรือใบ (Sailing)

ลักษณะของกิจกรรม : เป็นกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสและเรียนรู้ธรรมชาติ ทั้งยังให้นักท่องเที่ยวได้ใช้ความสามารถในการบังคับเรือและได้ออกกำลังกาย เป็นกิจกรรมที่ทำได้ทั้งในลำน้ำ ในแหล่งน้ำธรรมชาติ ทะเล หรืออ่างเก็บน้ำที่ยังคงมีสภาพธรรมชาติแวดล้อมอยู่ สิ่งที่ต้องระมัดระวังจากการกระทำกิจกรรมประเภทนี้ ได้แก่ จำนวนเรือต่อหน่วยพื้นที่ ขยะ และการรบกวนบริเวณวางไข่/ผสมพันธุ์ของสัตว์น้ำ ซึ่งเป็นหน้าที่ของนักท่องเที่ยวที่จะต้องระมัดระวังและช่วยกันดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว

9. กิจกรรมดำน้ำชมปะการังน้ำตื้น (Snorkel Skin Diving)

ลักษณะของกิจกรรม : เป็นกิจกรรมที่ให้ความเพลิดเพลินและใกล้ชิดกับธรรมชาติใต้ทะเลที่มีสีสันสวยงาม นักท่องเที่ยวที่โอกาสที่จะได้เรียนรู้เกี่ยวกับพืชและสัตว์ใต้น้ำ โดยไม่ต้องใช้เครื่องช่วยหายใจเพียงหน้ากาก (Snorkel) บริเวณที่ควรจัดกิจกรรมประเภทนี้ จะต้องเป็นน้ำตื้นที่มีความลึกไม่เกิน 0.9 เมตร เป็นแหล่งของปะการังหลายชนิดที่ยังอุดมสมบูรณ์ และสวยงาม มีพืชและสัตว์ใต้น้ำประเภทอื่น ๆ ประกอบกระแสน้ำไม่รุนแรง และน้ำใสสะอาด ควรจัดให้มีการทำเส้นทางดำน้ำใต้ทะเล (Undersea Self-Guided Trail) และมีคู่มือศึกษาทรัพยากรใต้ทะเล สิ่งสำคัญที่ควรคำนึงถึงในการจัดกิจกรรมประเภทนี้คือ เรือที่นำนักท่องเที่ยวไปดำน้ำ อาจทำลายปะการังใต้น้ำเมื่อน้ำลดหรือเมื่อทอดสมอเรือลงไป จึงควรหมายแนวเขตที่มีปะการัง ความลึกต่ำสุดและสูงสุดของน้ำ พร้อมทั้งควรจัดทุ่นจอดเรือให้เป็นระเบียบ นอกจากนี้ควรควบคุมไม่ให้เรือปล่อยน้ำมันเรือ และทิ้งขยะลงน้ำ นอกจากนั้นปะการังอาจถูกทำลายจากการประมง เช่น การระเบิดปลา และอวนลากได้ กิจกรรมดำน้ำนี้อาจเสนอแนะให้มีกิจกรรมในการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรใต้ทะเลไปด้วยกันได้ เช่น ให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสช่วยดำน้ำเก็บขยะ และปลูกปะการัง เป็นต้น ซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวมีความรู้สึกมีส่วนร่วมในการช่วยรักษาทรัพยากรธรรมชาติใต้น้ำ และเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม

10. กิจกรรมดำน้ำลึก (Scuba Diving)

ลักษณะของกิจกรรม : เป็นกิจกรรมที่ให้ความเพลิดเพลินและใกล้ชิดกับธรรมชาติ ใต้ทะเลที่มีสีสันสวยงามเช่นเดียวกับกิจกรรมดำน้ำตื้น กิจกรรมดำน้ำลึกนี้นักดำน้ำต้องใช้เครื่องช่วยหายใจ บริเวณที่ควรจัดกิจกรรมดำน้ำเพื่อนันทนาการควรมีความลึกประมาณไม่เกิน 30 เมตร เป็นแหล่งของปะการังหลายชนิดที่ยังอุดมสมบูรณ์และสวยงาม โดยมีพืชและสัตว์ใต้ทะเลประเภทอื่น ๆ เป็นส่วนประกอบ กระแสน้ำไม่รุนแรงและน้ำใสสะอาด ควรจัดให้มีการทำเส้นทางดำน้ำใต้ทะเล (Undersea Self-Guided Trail) และมีคู่มือศึกษาทรัพยากรใต้ทะเลให้แก่นักท่องเที่ยว สิ่งสำคัญที่ควรคำนึงถึงคือ การจัดกิจกรรมลักษณะเดียวกันกับกิจกรรมดำน้ำตื้น แต่ควรเอาใจใส่เกี่ยวกับความปลอดภัยมากกว่า

กิจกรรมเสริม

1. กิจกรรมชมทิวทัศน์ธรรมชาติในบรรยากาศที่สงบ (Relaxing)

ลักษณะของกิจกรรม : เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ชื่นชมและใกล้ชิดกับธรรมชาติ ซึ่ง เป็นกิจกรรมเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศอื่น ๆ ที่กล่าวแล้วข้างต้น การชมทิวทัศน์อาจทำได้ในลักษณะการเดินเล่นตามเส้นทางที่จัดไว้ให้ และ/หรือตามชายหาดต่าง ๆ หรือเป็นจุดอยู่กับที่ โดยนักท่องเที่ยวได้หยุดชมธรรมชาติ ณ จุดต่าง ๆ ทั้งนี้คุณค่าความงามของธรรมชาติและความสะดวกเป็นทรัพยากรนันทนาการที่สำคัญสำหรับกิจกรรมประเภทนี้ กล่าวกันว่า การได้ชื่นชมใกล้ชิดกับธรรมชาติเป็นโอกาสหนึ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้เข้าใจถึง

ความสำคัญของการอนุรักษ์ธรรมชาติ ณ จุดที่จัดให้การชมธรรมชาติ ควรมีป้ายสื่อความหมายเกี่ยวกับธรรมชาติที่อยู่รอบตัวของนักท่องเที่ยวเพื่อให้การท่องเที่ยวมีคุณค่ามากขึ้น นอกจากนี้ การชมทิวทัศน์ธรรมชาติอาจกระทำในลักษณะของการนั่งรถยนต์ไปตามทางที่ผ่านธรรมชาติที่สวยงาม (Sight Seeing) และมีจุดพักชมวิิวทิวทัศน์เป็นระยะตามความเหมาะสม ซึ่งควรจัดให้มี Wayside Exhibit ณ จุดพักต่าง ๆ สิ่งที่เป็นทรัพยากรนั้นหนาแน่นที่สำคัญสำหรับกิจกรรมนี้คือ สภาพภูมิทัศน์ที่สวยงามแปลกตา ตลอดจนลำดับของสภาพภูมิทัศน์สองข้างทางที่มีความหลากหลาย (Sequences of Landscape) กิจกรรมประเภทนี้ควรเน้นคุณภาพของการท่องเที่ยวที่ให้ความเคารพกับความเป็นธรรมชาติ เช่น ไม่ก่อให้เกิดเสียงดังรบกวนความสงบการรักษาความสะอาด ฯลฯ

2. กิจกรรมขี่จักรยานตามเส้นทางธรรมชาติ (Terrain/Mountain Biking)

ลักษณะของกิจกรรม : เป็นกิจกรรมที่ต้องอาศัยอุปกรณ์คือ จักรยานภูเขา (Mountain Biking) เส้นทางขี่จักรยานไม่ควรเป็นเส้นทางเดียวกับเส้นทางเดินเท้าเพื่อกิจกรรมเดินป่าหรือศึกษาธรรมชาติ หรือคนก มีความลาดชันในระดับต่าง ๆ กันตลอดเส้นทาง ตั้งแต่ 0-20% หลักเกณฑ์ในการเลือกเส้นทางเป็นเช่นเดียวกับการพัฒนาเส้นทางเดินเท้าคือ ไม่ควรผ่านบริเวณที่จำเป็นต่อการดำรงชีพสัตว์ป่า สภาพภูมิประเทศควรมีลักษณะต่าง ๆ เพื่อความท้าทายและไม่น่าเบื่อตลอดจนมีจุดสนใจและความงดงามตามธรรมชาติ การพัฒนาเส้นทางจักรยานควรเน้นให้เข้ากับสภาพธรรมชาติ ไม่มีการตัดต้นไม้ใหญ่ไม่จำเป็นต้องทำเส้นทางด้วยวัสดุก่อสร้าง อาจมีการทำร่องระบายน้ำ หรือสะพานไม้อย่างง่ายในบริเวณที่ลุ่มและร่องน้ำ หน่วยงานเจ้าของพื้นที่มีหน้าที่ในการดูแลเส้นทางขี่จักรยานให้อยู่ในสภาพใช้การได้และดูแลรักษาความสะอาด ตลอดจนกวดขันให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติตามกฎระเบียบ เช่น ขี่จักรยานในเส้นทางที่จัดเตรียมไว้ รวมทั้งให้ความช่วยเหลือตามความจำเป็นเมื่อนักท่องเที่ยวต้องการ นักท่องเที่ยวมีหน้าที่เคารพกฎระเบียบของพื้นที่ รักษาความสะอาดด้วยการไม่ทิ้งขยะตามเส้นทางตลอดจนไม่ส่งเสียงอึกทึกในระหว่างขี่จักรยาน

3. กิจกรรมปีน/ไต่เขา (Rock/Mountain Climbing)

ลักษณะของกิจกรรม : เป็นกิจกรรมที่มุ่งตอบสนองความต้องการของมนุษย์ในแง่การทำทายความยากลำบากที่ธรรมชาติสร้างไว้ บริเวณที่อนุญาตให้มีการไต่เขาหรือปีนเขาควรมีความปลอดภัยในระดับหนึ่ง และไม่ก่อให้เกิดความเสียหายกับธรรมชาติ ทั้งในและนอกขอบเขตที่จัดไว้ให้ในเส้นทางปีนและไต่เขา

4. กิจกรรมพักแรมด้วยเต็นท์ (Tent Camping)

ลักษณะของกิจกรรม : การพักแรมแบบกางเต็นท์มีหลายรูปแบบ ตั้งแต่พักแรมแบบเต็นท์ที่มีการพัฒนาแล้วในเขตบริเวณต่าง ๆ จนกระทั่งพักแรมกลางป่าที่ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกใด ๆ ใดๆก็ดี กิจกรรมพักแรมด้วยเต็นท์มุ่งให้นักท่องเที่ยวได้อยู่กับธรรมชาติ

และสัมผัสธรรมชาติอย่างใกล้ชิด โดยไม่อาศัยสิ่งอำนวยความสะดวกในการอยู่อาศัยเกินความจำเป็น เป็นกิจกรรมที่กระทำร่วมกับกิจกรรมอื่น ๆ เช่น การเดินป่า ศึกษาธรรมชาติส่อง/ดูนก ฯลฯ หน่วยงานเจ้าของพื้นที่มีหน้าที่ดูแลให้บริการที่ทางเดินที่สะอาดเรียบร้อย ในกรณีที่ทางเดินที่ ในเขตบริการ ควรจะเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น เช่น ลานทางเดินที่ ถังขยะ ห้องน้ำ ห้องสุขารวมบริเวณที่ชำระล้าง เช่น ที่ซักผ้า ล้างจาน บริเวณที่ประกอบอาหาร และลานแคมป์ ไฟพร้อม ตลอดจนจัดกิจกรรมแคมป์ไฟให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติหรือพฤติกรรมที่เหมาะสมในการท่องเที่ยวพื้นที่ธรรมชาติ กิจกรรมพักผ่อนด้วยเต็นท์ควรเน้นให้นักท่องเที่ยวได้ใกล้ชิดธรรมชาติมากกว่ามาสนุกสนานด้วยการรวมกลุ่มกันร้องเพลง ดื่มของมีนเมา จนทำลาย ความสงบของพื้นที่ บริเวณที่ทางเดินที่ของนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มควรแยกห่างจากกันและมีความ เป็นส่วนตัวพอสมควร กิจกรรมพักผ่อนด้วยเต็นท์นี้เป็นการนำตัวเองใกล้ชิดธรรมชาติและแสวงหา ความสงบที่เมืองให้ไม่ได้มากกว่าเป็นกิจกรรมที่กระทำเพื่อความสนุกสนานเฮฮา จนกระทั่งรบกวน ความสงบของพื้นที่

5. กิจกรรมเครื่องร่อนขนาดเล็ก (Hang Glider)

ลักษณะของกิจกรรม : เป็นกิจกรรมที่อาศัยเครื่องร่อนที่ไม่ใช้เครื่องยนต์ แต่อาศัยหลัก Aerodynamic เป็นตัวบังคับให้เครื่องร่อนบินชมธรรมชาติจากที่สูง สิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นคือ บริเวณส่งเครื่องร่อน ที่หน้าผา แต่กิจกรรมประเภทนี้ก่อให้เกิดมลภาวะ ทางสายตาได้ ถ้ามีมากจนเกินไป

6. กิจกรรมล่องแพยาง/แพไม้ไผ่ (White Water Rafting)

ลักษณะของกิจกรรม : เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัส ธรรมชาติ และได้รับความตื่นเต้นสนุกสนานเร้าใจจากความเร็วของกระแสน้ำ ความต่างระดับของ ลำน้ำ และสภาพภูมิทัศน์ของสองฝั่ง การล่องเรือยาง/แพ ควรมีไกด์ที่มีความสามารถในการ ล่องเรือ/แพ และความรู้ด้านธรรมชาติวิทยา จำนวนนักท่องเที่ยวต่อเรือยาง/แพ ประมาณ 4-6 คน ขึ้นกับขนาดของเรือ/แพ จำนวนแพต่อพื้นที่นั้น ใช้เกณฑ์เดียวกับกิจกรรมพายเรือแคนู ก่อนการประกอบกิจกรรมควรมีการแนะนำเกี่ยวกับลักษณะของกิจกรรม การปฏิบัติตน และอื่น ๆ เพื่อนักท่องเที่ยวจะได้รับความปลอดภัยและประสบการณ์ที่ดีจากการประกอบกิจกรรมอาจจัดให้มี กิจกรรมพักผ่อนริมฝั่งเสริมจากกิจกรรมล่องเรือ/แพ กิจกรรมนี้จำเป็นต้องจัดให้มีจุดขึ้น-ลง เรือ/แพ

7. กิจกรรมพักผ่อนรับประทานอาหาร (Picnicking)

ลักษณะของกิจกรรม : เป็นกิจกรรมพักผ่อนโดยการนำอาหารมา รับประทานอาหารหรือซื้อจากร้านค้าใกล้เคียงในบริเวณที่จัดไว้ให้ เป็นกิจกรรมที่มักกระทำร่วมกับกิจกรรม ประเภทอื่น ๆ เช่น การเที่ยวน้ำตก การเดินป่า เดินชมธรรมชาติ ฯลฯ ควรจัดให้มีสถานที่นั่ง

พักผ่อนรับประทานอาหารในพื้นที่กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีบรรยากาศสงบ และนักท่องเที่ยวได้ชื่นชมกับธรรมชาติ มากกว่าบรรยากาศที่ทำให้มีเครื่องดนตรีที่เสียงดัง หน่วยงานเจ้าของพื้นที่จำเป็นต้องจัดพื้นที่ไว้สำหรับกิจกรรมนี้ ประกอบด้วยชุดสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ โต๊ะ ม้านั่ง ถังขยะ ที่ล้างมือ ห้องสุขา และอาจมีเตาทำอาหาร บริเวณที่จัดควรเป็นที่ร่ม มองเห็นน้ำและมีสภาพภูมิทัศน์สวยงามไม่เป็นแหล่งที่ประปรายทางนิเวศ ควรจัดให้มีเส้นทางเดินเท้าที่ไม่ไกลจากที่จอดรถ

นักท่องเที่ยวจำเป็นต้องรักษาความสะอาด ระวังขยะ ระวังเรื่องไฟ และไม่ให้อาหารแก่สัตว์ป่า หรือทิ้งอาหารไว้โดยไม่มีผู้ดูแลหลังจากเสร็จสิ้นจากการรับประทานอาหาร ภาชนะเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่จะทิ้งเป็นขยะควรเป็นสิ่งที่ย่อยสลายได้ง่าย หากเป็นบริเวณพื้นที่ธรรมชาติที่ไม่มีการกำจัดขยะควรนำขยะกลับไปด้วย

8. กิจกรรมเที่ยวน้ำตก (Waterfall Visits/Exploring)

ลักษณะของกิจกรรม : เป็นกิจกรรมที่นิยมที่สุดสำหรับการเที่ยวป่า-เขาที่มีน้ำตกเป็นองค์ประกอบสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว การเที่ยวน้ำตกอาจมีกิจกรรมหลายอย่างประกอบกัน เช่น เล่นน้ำตก เดินสำรวจน้ำตก นั่งรับประทานอาหาร หรือชมทิวทัศน์บริเวณน้ำตก ซึ่งควรจัดโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติให้แก่นักท่องเที่ยวได้รับความรู้เกี่ยวกับน้ำตก และสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ที่น่าสนใจควบคู่ไปด้วย ควรเน้นกิจกรรมที่ไม่ทำลายความสงบตามธรรมชาติ และจัดเขตปลอดอาหารและเครื่องดื่มบริเวณน้ำตก เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมของน้ำตกนักท่องเที่ยวควรช่วยกันดูแลรักษาไม่ส่งเสียงอีกที่รบกวนผู้อื่นและปฏิบัติตนเพื่อความปลอดภัยของตัวเอง หน่วยงานเจ้าของพื้นที่ควรดูแลเรื่องความสะอาด ดูแลให้ท่องเที่ยวปฏิบัติตามระเบียบและรักษาความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยว

9. กิจกรรมวินด์เซิร์ฟ (Wind Surfing)

ลักษณะของกิจกรรม : เป็นกิจกรรมทางน้ำที่ให้ความสนุกสนานตื่นเต้นตลอดจนความพึงพอใจความสามารถของตนเองในการบังคับที่เล่นวินด์เซิร์ฟได้ บริเวณที่เหมาะสมสำหรับกิจกรรมนี้ ควรเป็นแหล่งน้ำที่กว้างไกล มีกระแสลมแต่ไม่ปั่นป่วน (Turbulence) รอบข้างมีสภาพภูมิทัศน์ที่สวยงามกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเหล่านี้ สามารถพิจารณาส่งเสริมได้ในพื้นที่ท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีศักยภาพสูง อย่างไรก็ตามการส่งเสริมกิจกรรมใด จำเป็นต้องพิจารณาให้รอบคอบถึงความเป็นไปได้ในการรองรับของพื้นที่ และขีดจำกัดในการจัดการดูแลมิให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการกระทำกิจกรรมดังกล่าวตามมาเพื่อให้การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ธรรมชาติบรรลุเจตนารมณ์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเหมาะสมกับประเทศไทย

2.4 การจัดระบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2541 : 34) ได้กล่าวถึงการจัดระบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ดังนี้

1. เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีระบบนิเวศน์สมบูรณ์
 2. มีความพร้อมในการบริการจัดการ มีศูนย์ศึกษาธรรมชาติ ภายในศูนย์มีบริการอำนวยความสะดวกเบื้องต้น มีเคาน์เตอร์ บริการข่าวสาร มุมนิทรรศการ ห้องสุขา มุมจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม
 3. มีการจัดทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ทั้งเส้นทางไปและกลับทางเดิม เส้นทางเป็นแบบวงรอบและวงกลม ระยะทางตั้งแต่ 1 กิโลเมตรเป็นต้นไป อย่างน้อย 1 เส้นทาง
 4. มีป้ายสื่อความหมายบนเส้นทางศึกษาธรรมชาติเป็นระยะ ๆ เพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว
 5. มีแผนที่และคู่มือแนะนำเที่ยวประกอบป้ายสื่อความหมาย เพื่อให้ความรู้แก่
 6. มีการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ จำนวนนักท่องเที่ยวต่อครั้งต่อวันในแต่ละเส้นทาง
 7. มีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นที่มีความรู้ทั้งทางด้านธรรมชาติและวัฒนธรรม สามารถอธิบายเรื่องราวของภูมิปัญญาท้องถิ่นได้
 8. มีการบริหารจัดการพื้นที่และมีบริการร่วมกับประชาชนในท้องถิ่น องค์กรภาครัฐบาล องค์กรเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) องค์กรบริหารท้องถิ่น (เทศบาลและ อบต.)
 9. มีนโยบายต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและภูมิปัญญาท้องถิ่นชัดเจน
 10. มีแผนพัฒนาบุคลากรและบริการสู่ระดับมาตรฐานสากล
 11. หากแหล่งท่องเที่ยวมีที่พักแรมจะต้องเป็นที่พักแรมระดับการรักษาสิ่งแวดล้อม (Ecolodge) หมายเหตุ : หลักเกณฑ์นี้ กองอนุรักษ์ ททท. ร่วมกับสมาคมไทยท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และผจญภัยกำหนดขึ้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ความแตกต่างที่ชัดเจนระหว่างแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนก็คือ คำว่าท่องเที่ยวเชิงนิเวศเองนั้นเป็นเพียงเสี้ยวหนึ่งในส่วนใหญ่ ๆ ของการท่องเที่ยว ในขณะที่หลักการเพื่อความยั่งยืนควรนำไปใช้กับทุกรูปแบบของกิจกรรม การดำเนินกิจการสถานประกอบการ ตลอดจนโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว รวมถึงรูปแบบที่มีการปฏิบัติสืบต่อกันมาและรูปแบบที่เสนอให้เป็นตัวเลือกด้วย
- สรุปได้ว่าการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องคำนึงถึง การจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และความงามทางสุนทรียภาพ ในขณะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศด้วย

2.5 การจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

ร่ำไพพรรณ แก้วสุริยะ (2547 : 12) ได้เสนอแนวทางการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ตามที่นักวิชาการด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวได้กำหนดหลักการในการจัดการท่องเที่ยวทุกรูปแบบที่ยั่งยืน ตามหลักการการพัฒนาการท่องเที่ยวของโลกไว้ 10 ข้อ ดังนี้

2.5.1 อนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอดี หมายถึงผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องมีวิธีการจัดการใช้ทรัพยากร ทั้งมรดกทางธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ดั้งเดิมอย่างเพียงพอหรือใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ใช้อย่างประหยัดต้องคำนึงถึงปัจจัยสำคัญประกอบอยู่ด้วย

2.5.2 ลดการบริโภคและใช้ทรัพยากรที่เกินความจำเป็น กับการลดการก่อของเสีย ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องร่วมกันวางแผนกับผู้ที่เกี่ยวข้องจัดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ หรือจัดหาทรัพยากรอื่นที่มีคุณสมบัติมีคุณภาพเหมือนกันหรือใช้ทดแทนกันได้ เพื่อลดการใช้ทรัพยากรที่หายาก เช่น สิ่งก่อสร้างที่ใช้ไม้จากธรรมชาติ หากคิดให้ลดการใช้ไม้ลงโดยใช้วัสดุอื่นที่มีคุณสมบัติคล้ายไม้สร้างเสริมประกอบก็เป็นการลดการใช้ไม้ได้ หรือลดการตัดต้นไม้ลงได้ เป็นต้น

2.5.3 รักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติสังคม และวัฒนธรรม ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องวางแผนขยายฐานการท่องเที่ยวโดยการรักษาและส่งเสริมให้มีความหลากหลาย เพิ่มขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิมโดยการเพิ่มคุณค่า และมาตรฐานการบริการ เพื่อให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาท่องเที่ยวในสถานที่นั้นนานขึ้น หรือกลับไปเที่ยวซ้ำอีก

2.5.4 ประสานการพัฒนาการท่องเที่ยว ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวไม่เพียงแต่ทำงานตามที่วางแผนไว้ แต่ต้องประสานการพัฒนากับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล หรือเทศบาล

2.5.5 ต้องนำการท่องเที่ยวขยายฐานเศรษฐกิจในท้องถิ่น ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องประสานงานกับองค์กรปกครองท้องถิ่น และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น โดยสรรหาความโดดเด่นของทรัพยากรในท้องถิ่น นำไปประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการขายการท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปเที่ยวให้มากขึ้น เป็นการสร้างรายได้กระจายสู่ประชาชนที่ประกอบการในท้องถิ่น ตัวอย่างเช่น การขายผลิตภัณฑ์และกิจกรรมใหม่ ๆ ในแต่ละตำบลอันเป็นนโยบายของรัฐบาลในปัจจุบัน ก็เพื่อการขยายฐานการสร้างรายได้เสริมให้กับท้องถิ่น

2.5.6 การมีส่วนร่วม การสร้างเครือข่ายพัฒนาการท่องเที่ยวกับท้องถิ่น ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวควรร่วมทำงานกับท้องถิ่นแบบองค์รวม โดยเข้าร่วมทำ

ในลักษณะหน่วยงานร่วมจัด เช่น เป็นหน่วยงานร่วมทำกิจกรรมสาธารณะประโยชน์เป็นหน่วยงานร่วมวิเคราะห์หรือร่วมแก้ปัญหาด้วยกัน เป็นหน่วยงานร่วมส่งเสริมการขายการท่องเที่ยวด้วยกัน ร่วมประเมินผลการท่องเที่ยว เป็นต้น นอกจากนั้นยังต้องประสานเครือข่ายระหว่างองค์กรและท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพของการจัดการท่องเที่ยวในท้องถิ่นด้วย

2.5.7 หมั่นประชุมและปรึกษาหารือกับผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องประสานกับพหุภาคี ได้แก่ชุมชนหรือประชาคมในท้องถิ่น องค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยว สถาบันการศึกษา สถาบันการศาสนา หน่วยงานราชการที่รับผิดชอบในพื้นที่ เพื่อร่วมประชุมปรึกษาหารือ ทั้งการเพิ่มศักยภาพให้กับแหล่งท่องเที่ยวการประเมินผลกระทบการท่องเที่ยวการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและด้านการตลาด โดยจัดการประชุมกันอย่างสม่ำเสมอเพื่อร่วมปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน เป็นการลดข้อขัดแย้งในผลประโยชน์ที่ต่างกัน เช่นการกำหนดราคาค่าบริการรถโดยสารหรือรถรับจ้างในท้องถิ่น ควรเป็นราคามาตรฐานเดียวกัน หรือการใช้สาธารณะประโยชน์ การใช้น้ำดิบเพื่อบริโภคจากแหล่งเดียวกัน การจัดการขยะ การบำบัดน้ำเสีย เป็นต้น

2.5.8 การพัฒนาบุคลากร การให้ความรู้ การฝึกอบรม การส่งพนักงานดูงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้พนักงานมีความรู้ มีแนวคิด และวิธีการปฏิบัติในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน นับเป็นการพัฒนาบุคลากรในองค์กร เป็นการช่วยยกระดับมาตรฐานการบริการการท่องเที่ยว เช่นการฝึกอบรมพนักงานเสิร์ฟในร้านอาหารให้รู้วิธีการเสิร์ฟอาหารที่ได้มาตรฐานสากล เป็นต้น

2.5.9 การจัดเตรียมข้อมูลคู่มือการข่าวสารการท่องเที่ยวให้พร้อม ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้องจัดเตรียมข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวข่าวสารการบริการการขาย ให้พร้อมมีเพียงพอต่อการเผยแพร่ ซึ่งอาจจัดทำในรูปแบบสื่อทัศนูปกรณ์ รูปแบบต่าง ๆ เช่น คู่มือการท่องเที่ยว คู่มือการตลาดการท่องเที่ยวที่เป็นเอกสารแผ่นพับ หนังสือคู่มือวีดีโอ แผ่นซีดีรอม เป็นต้น

2.5.10 ประเมินผล ตรวจสอบ และวิจัย ความจำเป็นต่อการช่วยแก้ปัญหา และเพิ่มคุณค่า รวมถึงคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวการลงทุนในธุรกิจท่องเที่ยว ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวและผู้ประกอบการจะต้องมีการประเมินผล การตรวจสอบผลกระทบและการศึกษาวิจัยอย่างสม่ำเสมอโดยการสอบถามผู้ใช้บริการโดยตรง การสอบถามความเห็นจากใบประเมินผลหรือการวิจัยตลาดการท่องเที่ยว เพื่อทราบผลของการบริการนำมาปรับปรุงและแก้ไข การจัดองค์การร่วมบริการอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อความประทับใจและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวได้

กล่าวโดยสรุป กิจกรรมการท่องเที่ยวจะต้องสามารถดำรงอยู่ได้ มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมกันอย่างสม่ำเสมอ ทรัพยากรการท่องเที่ยวยังคงรักษาความดึงดูดใจไว้ได้ไม่เสื่อมคลาย กิจกรรมการบริการมีกำไร แม้ต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการให้บริการอยู่เสมอ ผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม จะต้องไม่มี หรือมีน้อยที่สุด มีแต่การจัดการอย่างยั่งยืนเท่านั้น จึงจะสามารถคงความยั่งยืนของการท่องเที่ยวได้ หลักการพื้นฐานของความยั่งยืนจะต้องได้รับการปฏิบัติโดยอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทั้งหมด ไม่จำเพาะแต่การท่องเที่ยวเฉพาะอย่าง การท่องเที่ยวขนาดเล็ก การท่องเที่ยวราคาแพงหรือการท่องเที่ยวของกลุ่มตลาดบน (Elite Market) เท่านั้น หากยังรวมถึงการท่องเที่ยวขนาดใหญ่ (Mass Market) ด้วยการดำเนินงานด้านการพัฒนา และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ในประเทศไทยการพัฒนาการท่องเที่ยวกับการอนุรักษ์ และกระแสของโลก ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน จึงก่อให้เกิดกระแสที่สำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว 3 ด้านคือ

1. กระแสความต้องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ
2. กระแสความต้องการของนักท่องเที่ยวในการศึกษา เรียนรู้สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

3. กระแสความต้องการพัฒนาคนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน

3. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

3.1 คุณลักษณะของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2549 ก : 253-254) ได้สรุปความหมายของวัฒนธรรม คือ ทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างเพื่อการดำรงชีวิตร่วมกันในสังคม วัฒนธรรม จึงมีความหมายครอบคลุมแบบแผนการดำเนินชีวิตทุกแง่มุม พิจารณาจากทัศนะของการยังชีพแล้ว อาจกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมเป็นคั่งอุปกรณ์ที่มนุษย์ใช้ปรับตัวเพื่อความอยู่รอด เห็นได้ชัดเจนจากกรณีของผู้ที่ต้องพึ่งพาธรรมชาติเป็นหลัก เช่น สังคมของผู้ที่หาของป่าชีวิตร่วมกันในสังคม วัฒนธรรม จึงมีความหมายครอบคลุมแบบแผนการดำเนินชีวิตทุกแง่มุม พิจารณาจากทัศนะของการยังชีพแล้ว อาจกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมเป็นคั่งอุปกรณ์ที่มนุษย์ใช้ปรับตัวเพื่อความอยู่รอด เห็นได้ชัดเจนจากกรณีของผู้ที่ต้องพึ่งพาธรรมชาติเป็นหลัก เช่น สังคมของผู้ที่หาของป่าล่าสัตว์ที่ได้คิดค้นและทำเครื่องใช้ไม้สอยเพื่อจัดหาปัจจัย 4 ที่เป็นพื้นฐานแห่งชีวิต ตามนัยนี้ วัฒนธรรมจึงเป็นภูมิปัญญาที่คนรุ่นลูกหลานได้สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ การเรียนรู้มักเริ่มต้นอย่างไม่เป็นทางการ โดยผ่านประเพณี จากคำบอกเล่าประเพณีทานตำนาน ตลอดจน การอบรมสั่งสอนและการเลียนแบบอย่างการกระทำของคนในครอบครัวและวงศัวาน ส่วนการเข้ารับการศึกษาวิชาชีพและความรู้ต่าง ๆ จากผู้รู้ และสถาบันเป็นการเรียนรู้วัฒนธรรมอย่างเป็นทางการ ดังนั้นในปัจจุบันได้มีการนำสิ่งที่เรียกว่า

วัฒนธรรมมาใช้ประโยชน์ในเชิงการท่องเที่ยว จึงทำให้กลายเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว
เชิงวัฒนธรรม

3.2 ความหมายของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2549 ก : 253-254) ได้สรุปความหมาย
วัฒนธรรมตามอุดมคติ คือ สิ่งที่ควรเป็นจริงตามกฎระเบียบ แนวทางและความคาดหวังที่มีอยู่
โบราณสถาน เช่น วัด จึงเป็นสถานที่ที่เคยใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เครื่องปั้นดินเผา
ที่ขุดพบในบริเวณหลุมฝังศพก็ควรเป็นสิ่งที่น่าสนใจให้แก่ผู้ตาย จิตรกรรมฝาผนัง อุโบสถที่เล่าเรื่อง
พุทธประวัติและนรกสวรรค์คือ ห้องเรียนที่สอนศีลธรรมจรรยาและบาปบุญ คุณโทษ การให้
ความหมายระดับอุดมคติจะปรากฏอยู่ในขั้นต้นเมื่อจะหาคำตอบอธิบายให้กับ สิ่งต่าง ๆ รอบตัว
ความหมายในอุดมคติของบางสิ่งบางอย่างมีนัยถึงความดีงาม เลิศเลอ และควรรักษาไว้ในฐานะ
ของสูง สิ่งที่อยู่ในอุดมคตินี้มักมีอยู่เป็นจำนวนน้อยจึงต้องสงวนไว้ให้กับผู้ที่คู่ควรหรือ
ผู้มีบุญบารมีเท่านั้น

วัฒนธรรมตามสภาพที่เป็นจริง อาจกล่าวได้ว่า ในสภาพที่เป็นจริง สิ่งเดียวกัน
อาจมีความหมายแตกต่างกันไปจากความหมายในอุดมคติ เห็นได้จากตัวอย่างการบุกรุกพื้นที่อุทยาน
แห่งชาติเพื่อปรับเปลี่ยนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นสมบัติของส่วนบุคคลหรือการนำเอาโบราณวัตถุ
มาเป็นสินค้าแทนที่จะสงวนรักษาไว้ให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมเพื่อคนรุ่นหลัง

คุณลักษณะของทรัพยากรเชิงวัฒนธรรม มนุษย์สร้างวัฒนธรรมสืบต่อกันมาเป็น
ระยะเวลานับพันปี วัฒนธรรมย่อมมีความซับซ้อนจากการสะสมภูมิปัญญาของยุคต่าง ๆ ฉะนั้น
ก่อนจะกระทำใด ๆ เกี่ยวกับวัฒนธรรมจำเป็นต้องพิจารณาถึงลักษณะสำคัญ ๆ ของ
วัฒนธรรม ดังนี้

1. วัฒนธรรมมีลักษณะเป็นองค์รวม ประกอบด้วย ส่วนต่าง ๆ ซึ่งสัมพันธ์กัน
เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ข้างต้น นักสังคมศาสตร์ได้จัดแบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ คือ

- 1.1 วัฒนธรรมเกี่ยวกับครอบครัวและเครือญาติ
- 1.2 แบบแผนการทำมาหากิน
- 1.3 การจัดระเบียบทางการเมืองการปกครอง
- 1.4 เรื่องราวของศาสนาความเชื่อ ลักษณะพื้นฐานของวัฒนธรรมเช่นนี้

เป็นสิ่งสากลที่พบได้ในสังคมมนุษย์ทุกหนแห่ง องค์ประกอบพื้นฐานของวัฒนธรรมดังที่กล่าวมา
ล้วนเกี่ยวข้องต่อกันอยู่เสมอ การที่องค์ประกอบส่วนหนึ่งส่วนใดไม่ทำหน้าที่เกี่ยวพันกับ
องค์ประกอบอื่น ย่อมส่งผลกระทบต่อระบบใหญ่อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สภาพเช่นนี้มีนัยว่าการแยก
ส่วนกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดในวัฒนธรรมนำมาซึ่งความสับสนและความขัดแย้ง บทบาทหน้าที่
แต่ละส่วนของ วัฒนธรรมมีต่อกันจึงเป็นประเด็นสำคัญต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษ เช่น ประเพณี

การแห่นางแมวและงานบุญบั้งไฟ ที่จัดขึ้นมาก็เพื่อคาดหวังถึงความอุดมสมบูรณ์จากดินฟ้าอากาศ ขณะที่การร่อนน้ำขอพรผู้ใหญ่ในเทศกาลสงกรานต์ หรือการเซ่นไหว้บรรพบุรุษคราวตรุษจีน ก็สัมพันธ์กับการกระชับความสัมพันธ์ของสมาชิกในวงศ์ตระกูล เป็นต้น

2. วัฒนธรรมแต่ละแห่งต่างมีความหมายเป็นเฉพาะของตน ผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมมีเหตุผลต่อการแสดงออก ในวัฒนธรรมประเพณีที่สืบทอดกันมาของตน ผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมมีเหตุผลต่อการแสดงออกในวัฒนธรรมประเพณีที่สืบทอดกันมานั้นนาน จึงสามารถอธิบายได้ว่า ประเพณีการลุยไฟในเทศกาลกินเจของชาวจีนที่จังหวัดกระบี่และภูเก็ต การไหว้ผีตะกวดของชาวมอญ จังหวัดสุรินทร์ และการรำผีมอญของชาวมอญในจังหวัดต่าง ๆ มีความสำคัญอย่างไรต่อการคงอยู่ของกลุ่มตน

3. วัฒนธรรมเกิดจากการลอกเลียนแบบอย่างที่มีมาก่อนหน้า คนชั้นหลังจะปรับเปลี่ยนรูปแบบวัฒนธรรมจึงเป็นปรากฏการณ์สากล เช่น รูปลักษณ์ของอักษรไทยที่ใช้ในปัจจุบันจึงแตกต่างไปจากอักษรไทยสมัยพ่อขุนรามคำแหงบ้าง ขณะที่อาหารการกิน บ้านเรือนที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่มและยารักษาโรคย่อมมีความหลากหลายกว่าแต่ก่อนเป็นธรรมดา

3.3 ประเภทของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

วัฒนธรรมทางวัตถุ ที่เห็นได้ชัดคือ อุปกรณ์และสิ่งของเครื่องใช้เกี่ยวกับปัจจัย 4 ได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่มและยารักษาโรค

วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ

จากพัฒนาการของสังคมวัฒนธรรมไทยที่ผ่านมามีมาจกกล่าวได้ว่า โดยภาพรวมแล้วสังคมวัฒนธรรมไทยประกอบด้วย

ส่วนที่เรียกว่าประเพณีหลวง ประเพณีหลวง คือ แบบแผนความเป็นอยู่ของชนชั้นผู้นำ เจ้านายและขุนนาง ปัจจุบันประเพณีหลวงบางอย่างยังคงถือปฏิบัติอยู่ แต่ส่วนใหญ่ก็คลายความเข้มข้นลง เนื่องจากทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่มีบทบาทสำคัญต่อการท่องเที่ยวเป็นเรื่องราวประเพณีของสามัญชน จึงละเว้นที่จะไม่กล่าวถึง

ส่วนที่เป็นประเพณีราษฎร์ ลักษณะสังคมและวัฒนธรรมไทยเกิดจากการผสมผสานระหว่างอิทธิพลของวัฒนธรรมอินเดีย จีน เขมร และลักษณะสังคมที่มีมาแต่ดั้งเดิมพิจารณาจากแง่มุมของการผลิตและรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมแล้ว อาจกล่าวได้ว่า สังคมและวัฒนธรรมไทยในอดีตเป็นวิถีชีวิตแบบชานาชาไร เมื่อครั้งที่ยังไม่ได้ติดต่อภายนอกมากนัก ผู้คนส่วนใหญ่ประกอบการเกษตรกรรมแบบพอยังชีวิตควบคู่กันไปกับการหาอาหารจากป่า ด้วยการล่าสัตว์และสิ่งของอื่น ๆ ที่มีอยู่ตามธรรมชาติ คนไทยใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ ที่ดิน น้ำและแร่ธาตุ เป็นต้น เพียงเพื่อสนองความต้องการจำเป็นของชีวิตในด้านปัจจัย 4 คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยและยารักษาโรค แต่ละชุมชนต่างก็สามารถสร้างสิ่งจำเป็น

ในชีวิตเหล่านั้นได้เอง การค้าขายแลกเปลี่ยนจึงอยู่ในขอบเขตอันจำกัดและมักเป็นการนำเอาสิ่งที่มีมากเกินไป ความต้องการของสมาชิกในครอบครัวไปแลกเปลี่ยนกับของกินของใช้ ที่ยังขาดแคลนจากคนอื่น ๆ พัฒนาการในช่วงเวลาที่ผ่านมา ได้หล่อหลอมสังคมและวัฒนธรรมไทยให้ปรับเปลี่ยนตัวเอง อย่างสัมพันธ์กับภาวะต่าง ๆ ที่แวดล้อมอยู่ หลักฐานการจัดระเบียบทางสังคมด้านต่าง ๆ และลักษณะทางวัฒนธรรมทั้งที่เป็นวัตถุล้วนแต่สะท้อนให้เห็นความกลมกลืนกันของสังคมและวัฒนธรรมกับดินฟ้าอากาศและสรรพสิ่งมีชีวิตทั้งหลายในระบบนิเวศของภูมิภาคแถบนี้ ทั้งนี้คงจะเห็นได้จากความนิยมอยู่อาศัยกันในครอบครัวขนาดใหญ่ที่ประกอบด้วยคนช่วงอายุต่าง ๆ มีปู่ย่าตายาย พ่อแม่ และลูกหลาน การมีสมาชิกในครอบครัวหลายคนและการแลกเปลี่ยนแรงงานกับญาติพี่น้องและเพื่อนพ้อง นับว่าช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานในการทำนา ทำให้ได้เป็นอย่างดี ผู้คนในสังคมมักสร้างสรรคงานศิลปะและหัตถกรรมตลอดจนถึงคดียุติธรรมและข้อควรปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการทำมาหากินอยู่เสมอ ลัทธิธรรมนิยมและพิธีประเพณีพื้นบ้าน อีกทั้งความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาแบบชาวบ้านและความเชื่อในเรื่องผีसाงเทวดา เหล่านี้ นับว่าเป็นผลพวงแห่งวัฒนธรรมของสังคมเกษตรกรรมที่ต้องอาศัยความเมตตาจากธรรมชาติเพื่อความอยู่รอดเป็นสำคัญ แบบแผนของพิธีประเพณีและเทศกาลต่าง ๆ คือ เรื่องราวของประเพณีราษฎรเกือบทั้งสิ้น

3.4 ทรรศนะการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

จาก สถิติปี 2526 ที่ประมาณว่านักท่องเที่ยวไทย 1 ล้านคน เดินทางไปต่างประเทศ ทั้งนี้ส่วนหนึ่งน่าจะมาจาก ความต้องการพักผ่อนเป็นสำคัญ หลายคนจึงมีบ้านที่ 2 อยู่ในต่างจังหวัดที่มีวิวทิวทัศน์สวยงาม (Muqbil, 1993 : 23) ในส่วนของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาตินั้นเริ่มปรากฏอยู่บ้างช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 เช่น ช่วงปี 2473 มีเรือท่องเที่ยวประมาณ 5 ลำ และนักท่องเที่ยวประมาณ 500 คน เดินทางมาเที่ยวประเทศไทยโดยขึ้นเรือที่ท่าเรือกรุงเทพมหานคร การท่องเที่ยวไทยเริ่มพัฒนาเป็น อุตสาหกรรมช่วงปี 2503 ตามนโยบายการพัฒนาประเทศของนายกรัฐมนตรีนายจอมพลถนอม ชนงัดที่ ให้ตั้งองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวขึ้นมาเป็นหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรง พร้อมกันนั้นก็ได้สนับสนุนการลงทุนต่างชาติในอุตสาหกรรมนี้ เมืองไทยจึงกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อนและนันทนาการมากที่สุดในเวลานั้น ช่วงสงครามเวียดนามนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ ได้แก่ ทหารอเมริกัน จี. ไอ. การเยือนของทหารอเมริกันช่วงนี้นับว่าเป็นการเพิ่มจำนวน (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2549 ก : 255-258)

นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติและเป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพลักษณะการท่องเที่ยวไทยอีกมิติหนึ่ง ในอดีตนักท่องเที่ยวมาเมืองไทยก็เพื่อชื่นชมกับความแปลกแตกต่างของศิลปวัฒนธรรมและเสน่ห์ของราชอาณาจักร แต่ภายหลังการเข้ามาพำนักที่ฐานทัพในเมืองไทยของทหารอเมริกัน

จำนวน 40,000 นาย กายพักผ่อน ทหาร จี.ไอ. ได้อาศัยหมู่บ้านประมงเล็ก ๆ ของพัทฯ เป็นที่พักผ่อนตามอรัยาศัย พัทยาจึงกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเรื่งมัยตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา นับวัน การท่องเที่ยวแบบนี้จะ เติบโตอย่างไม่มีขอบเขต ทั้งนี้คงจะยืนยันได้จากแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นมาในระยะหลัง เช่นที่จังหวัดภูเก็ต เกาะสมุยและเกาะพีพี (Meyer. 1988 : 71-73)

นับแต่ปี 2500 เป็นต้นมาการท่องเที่ยวเจริญเติบโตอย่างไม่คาดคิดมาก่อน จำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเข้ามาเยือนเมืองไทยเพิ่มขึ้นประมาณ 10 เท่าตัว กล่าวคือ ในปี 2513 มีนักท่องเที่ยวราว ๆ 600,000 คน พอมาถึงปี 2536 จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นถึง 6 ล้านคน นอกจากจำนวนนักท่องเที่ยวมากขึ้นแล้ว ระยะเวลาการเข้ามาพักก็นานกว่าแต่ก่อน สถิติปี 2513 นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่พำนักในประเทศไทยน้อยกว่า 5 วัน ช่วงปี 2533 ปรากฏว่า นักท่องเที่ยวและ การอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวเน้นอยู่ในกรุงเทพมหานครและชานเมืองเป็นหลัก การดึงดูดนักท่องเที่ยวโดยจะอยู่ที่เรื่องราวเกี่ยวกับวัด ตลาดน้ำและแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดีที่สำคัญ ๆ ในกรุงเทพมหานครและบริเวณใกล้เคียง พอการคมนาคมสะดวกขึ้นพบว่า มีนักท่องเที่ยวรุ่นหนุ่มสาวขึ้นไปเยือนถึงถิ่นที่อยู่ของชาวเขาในภาคเหนือและท่องเที่ยวไปตามเกาะต่าง ๆ ของภาคใต้ โดยสรุปแล้ว ที่ผ่านมาในประเทศไทยมีการท่องเที่ยว 5 แบบใหญ่ ๆ คือ

1. การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ การท่องเที่ยวที่พบอยู่แพร่หลาย คือ

การท่องเที่ยวทางธรรมชาติตามแหล่งอุทยานแห่งชาติ ซึ่งมีอยู่ประมาณ 77 แห่ง จุดประสงค์ของการอุทยาน ก็เพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติและเพื่อให้เป็นที่พักผ่อนของนักท่องเที่ยวทั่วไป ระยะ 2-3 ปีนี้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ร่วมมือกับกรมป่าไม้เพื่อพัฒนาอุทยานแห่งชาติ ให้เกิดประโยชน์ทางการท่องเที่ยวยิ่งขึ้น ในรูปของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีกิจกรรมหลัก ๆ เช่น กิจกรรมการเดินป่า กิจกรรมศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมส่องหรือดูนก กิจกรรมศึกษาหรือเที่ยวถ้ำ กิจกรรมล่องเรือศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมพายเรือแคนูและกิจกรรมดำน้ำชมปะการังน้ำตื้น เป็นต้น การท่องเที่ยวธรรมชาติเชิงนิเวศมีวิสัยทัศน์เพื่อให้เป็นการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ เสริมสร้างจิตสำนึก ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยว เพื่อการมีส่วนร่วมของชุมชนและการกระจายรายได้

2. การท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อน เป็นที่ทราบกันดีว่า แหล่งท่องเที่ยว

เพื่อการพักผ่อนตามชายทะเลท่ามกลางหาดทรายสายนและแสงแดด ส่วนใหญ่อยู่ทางภาคใต้ ทั้งฝั่งอ่าวไทยและฝั่งทะเลอันดามัน กิจกรรมการท่องเที่ยวในระยะแรกอาจเป็นเพียงการมาเล่นน้ำทะเลอาบแดด (สำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ) ระยะหลังมีกิจกรรมใหม่ ๆ เปิดให้บริการอย่าง ครึกครื้น เช่น การดำน้ำและการเล่นกอล์ฟ ล่าสุดที่กำลังนิยมคือ การมาพักผ่อนเพื่อรักษาสุขภาพ แต่เพราะการท่องเที่ยวแบบนี้ค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง นักท่องเที่ยวในกลุ่มนี้จึงจะจำกัดอยู่ในหมู่ผู้นำ และนักธุรกิจผู้มั่งคั่ง

3. การท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ ประเทศไทย ประกอบด้วย กลุ่มชาติพันธุ์ที่มีพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมแตกต่างกันเป็นจำนวนมาก ในแง่ของการปกครองท้องถิ่นจัดว่า กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ม้ง ลีซอ อะข่า ลาหู่ และเมี่ยนเป็นชาวเขาหรือคนที่ราบสูง ในปี 2540 มีประชากรชาวเขาทั้งประเทศเกือบ 8 แสนคน ผู้คนบนดอยเหล่านี้ตั้งถิ่นฐานกระจายบนพื้นที่สูงทางภาคเหนือและภาคกลางด้านทิศตะวันตก ในพื้นที่ 20 จังหวัด มีหมู่บ้าน 3,746 หมู่ ในจำนวนนี้เป็นหมู่บ้านในความดูแลของกรมประชาสงเคราะห์ 1,838 หมู่บ้าน นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติให้ความสนใจต่อการเข้าไปเที่ยวชมชีวิตผู้คนบนดอยมาตั้งแต่ปี 2513 การขึ้นมาท่องเที่ยวบนดอยส่งผลให้เกิดทัวร์ป่าในเวลาต่อมา หมู่บ้านม้งที่ดอยปู่ได้รับการส่งเสริมให้มีฐานะเป็นเสมือนสินค้าทางชาติพันธุ์สำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติที่ต้องการค้นหาความแปลกใหม่ให้กับชีวิต ส่วนทางภาคใต้โดยเฉพาะแถบชายฝั่งจังหวัดกระบี่และภูเก็ต มีกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลซึ่งยังคงหากินด้วยการร่อนแร่หาอาหารจากท้องทะเลเหมือนเช่นในอดีต นับเป็นจุดสนใจของการท่องเที่ยวแนวนี้ด้วยเช่นกัน

4. การท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี ศิลปวัตถุ โบราณสถาน และวัดวาอาราม ทั้งสมัยก่อนประวัติศาสตร์และสมัยประวัติศาสตร์ที่ปรากฏอยู่ตามภาคต่าง ๆ คือ สิ่งที่ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวมาตั้งแต่แรกเริ่ม มีการท่องเที่ยวอย่างเป็นทางการในประเทศไทย ยิ่งมาในระยะ 20 กว่าปีที่ผ่านมารัฐบาลได้ให้ความสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรมด้านนี้จึงได้ทุ่มเทงบประมาณเพื่อการศึกษา ขุดค้น อนุรักษ์และเผยแพร่เรื่องราวที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์อารยธรรมให้โลกได้รู้ถึงความยิ่งใหญ่และคุณค่ามรดกเหล่านั้น โดยเฉพาะแหล่งโบราณคดีสำคัญ ๆ เช่น บ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี ที่ค้นพบอารยธรรมยุคสำริด ภาพเขียนสีที่ผาแต้ม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานีและอุทยานประวัติศาสตร์ทั้ง 9 แห่ง เช่น อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย อุทยานประวัติศาสตร์อยุธยาและอุทยานประวัติศาสตร์ศรีเทพ นับว่าเป็นจุดศูนย์กลางของการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี อยู่ในความรับผิดชอบของกรมศิลปากร จึงสามารถบูรณะปฏิสังขรณ์ปราสาทราชวังและอาคารสถานทางเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ในแหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้ด้วยการอาศัยแสดง สี เสียง และสื่อผสมพิเศษที่นิยมทำกันขณะนี้ช่วยกระตุ้นให้การท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์โบราณคดีมีความเคลื่อนไหวคึกคักยิ่งขึ้น

5. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หากเปรียบเทียบการท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ ที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นเรื่องของนามธรรมที่ไม่มีรูปแบบมาตรฐานวิสัยทัศน์ นโยบาย องค์ประกอบและการกำหนดกิจกรรมที่แน่นอนแต่อย่างใด ความพยายามในรูปแบบต่าง ๆ ที่จะรักษา ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมไทยมีมานาน แต่ที่ผ่านมามีการดำเนินงานเกี่ยวกับวัฒนธรรมอยู่ภายใต้อำนาจและนโยบายของชนชั้นปกครองซึ่งได้กำหนดขอบเขตความหมายและการปฏิบัติเกี่ยวกับวัฒนธรรมเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มเป็นสำคัญ บรรดาผู้นำได้รับการศึกษาสูง

มีอำนาจและมีโอกาสติดต่อกับสังคมภายนอก จึงเลือกเฟ้นและเน้นว่าวัฒนธรรมที่คนคุ้นเคย คือ ความดีงามที่ควรปฏิบัติ สมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ตั้งกระทรวงวัฒนธรรมขึ้นมา เพื่อจัดระเบียบชีวิตของคนทั่วไปให้สอดคล้องกับนโยบายสร้างชาติ ขอบเขตเนื้อหาของวัฒนธรรม จึงเป็นเรื่องเฉพาะ ระเบียบวินัยและการทำตามผู้นำ เช่น ห้ามกินหมาก ห้ามนุ่งโจงกระเบน และให้นุ่งผ้าซิ่น สวมหมวกตามแบบทางการกำหนด เป็นต้น นับเป็นยุคที่วัฒนธรรมพื้นบ้าน ต้องถึงแก่ความเสื่อมโทรมเป็นที่สุด เพราะรัฐได้กำหนดรูปแบบของศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์และ สถาปัตยกรรมขึ้นมาแทนที่ของท้องถิ่น การกระทำเช่นนี้คือ การอนุรักษ์และพัฒนาที่มีลักษณะ หยุคนึง เน้นรูปแบบวัฒนธรรมมากกว่าการทำให้เกิดความเข้าใจความหมายของวัฒนธรรม ล่วงมาถึงรัฐบาลสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ กระทรวงวัฒนธรรมถูกยุบ เพราะเห็นว่า วัฒนธรรม เป็นสิ่งฟุ่มเฟือย และไม่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศที่กำลังทุ่มเทให้กับการพัฒนาทางเศรษฐกิจเป็น สำคัญ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 1-4 (พ.ศ. 2504-2524) จึงไม่ปรากฏเรื่องราว ของวัฒนธรรมว่าเป็นสิ่งสำคัญแต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม การวิพากษ์ วิจัยเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมอย่างรุนแรง ตั้งแต่เหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม ปี 2516 และเหตุการณ์วันที่ 6 ตุลาคม ปี 2519 นับว่าเป็นการกระตุ้นให้เกิดความเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก ปี 2544 รัฐมีนโยบายวัฒนธรรมเกิดขึ้นตามนัยรัฐธรรมนูญเพื่อให้ใช้เป็นแนวทางในการรักษา ส่งเสริม และพัฒนาวัฒนธรรมภายใต้การดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.)

ตามนโยบายดังกล่าวมีการกำหนดแนวทางในการพัฒนา สิ่งที่ต้องพัฒนาและวิธีการ พัฒนาวัฒนธรรมไว้อย่างชัดเจน เช่น ระบุว่าการอนุรักษ์ ทำนุบำรุงและฟื้นฟูวัฒนธรรมคือ การจัด กิจกรรมที่ส่งเสริมมาแต่อดีต ได้แก่ โบราณสถาน โบราณวัตถุ แหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์ รวมไปถึงการให้การศึกษาความเป็นมาแห่งอดีต และการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรม พิพิธภัณฑ์และ หอศิลป์ แนวทางในการพัฒนาวัฒนธรรมนั้น รัฐมีหน้าที่ส่งเสริมให้มีการวางแผนวัฒนธรรม ทั้งแผนระยะสั้นและแผนระยะยาว แผนระดับชาติและระดับท้องถิ่น เชื่อมโยงกันอย่างมีระบบ ยิ่งไปกว่านั้นรัฐยังมีหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการประสานงานและระดมสรรพกำลังด้าน ทรัพยากรเพื่อการพัฒนาวัฒนธรรมระหว่างหน่วยงานของรัฐ เอกชน องค์กรเอกชนและระหว่าง ประเทศ เจตนารมณ์ของนโยบายวัฒนธรรมข้างต้นได้รับการสืบทอดอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้ ดังจะยืนยันได้จากการที่หน่วยงานซึ่งเกี่ยวข้องกับการศึกษา ได้แก่ มหาวิทยาลัย สถาบันราชภัฏ และศูนย์วัฒนธรรมของแต่ละจังหวัด ได้พยายามจัดให้มีการศึกษาและสัมมนาปัญหาต่าง ๆ ทางวัฒนธรรม หน่วยงานบางแห่ง เช่น กรมศิลปากรและหน่วยงานราชการระดับจังหวัดร่วมกับการ ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) รื้อฟื้นประเพณีในอดีต ได้แก่ ประเพณีเผาเทียนเล่นไฟ นำมาออกแสดงด้วยแสง สี เสียง และสื่อผสมจำลองเหตุการณ์ในอดีตของท้องถิ่น บางกรณี ททท. ก็สนับสนุนด้านการเงินและการโฆษณา เพื่อให้การจัดงานด้านวัฒนธรรมประเพณีที่ชุมชนเคยปฏิบัติ

มาให้ความเอิกเกริกอลังการยิ่งขึ้นตามจุดประสงค์ของการอนุรักษ์พัฒนาและผลประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวอย่างแท้จริง การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้เผยแพร่ สารคดี และคู่มือ การท่องเที่ยว ยิ่งกว่านั้นยังได้จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวประเพณีที่มีตามจังหวัดต่าง ๆ ให้เป็นระเบียบยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการจัดข้อมูล ลำดับเหตุการณ์ กิจกรรมที่จัดขึ้นในแต่ละท้องที่ ลงไว้เป็นปฏิทินประเพณีในรอบปีเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวร่วมกับจังหวัดได้ทำไว้ เช่น ปฏิทินของเดือนเมษายนอันเป็นช่วงเวลาที่มียุทธกรรมด้านประเพณีหลากหลายทั่วภูมิภาค (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2549 ข : 267-270)

3.5 การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2549 ข : 5-23) ได้ให้ความหมายของการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม หมายถึง การนำทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เช่น แหล่งประวัติศาสตร์ โบราณสถาน วิถีชีวิต งานประเพณี เป็นต้น มาใช้เพื่อประโยชน์ทางการท่องเที่ยว โดยต้องกระจายผลประโยชน์ให้ทั่วถึงกัน การใช้วิทยาการสมัยใหม่เพื่อเสริมสร้างปัจจัยและบริการต่าง ๆ ด้านการท่องเที่ยว และเน้นการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อให้ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นหลักฐานสำคัญในการเรียนรู้ เป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว และเป็นมรดกทางวัฒนธรรม สืบต่อไปถึงชนรุ่นหลัง

ประเภทของการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากศรัทธาหรือการประดิษฐ์คิดค้นของมนุษย์ ซึ่งแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่นตามสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมทางสังคม ซึ่งสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในเชิงนันทนาการได้ กล่าวคือ ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุ หมายถึง สิ่งปลูกสร้างหรือวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้นและสามารถนำมาใช้ประโยชน์เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวได้โดยแบ่งเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทแหล่งประวัติศาสตร์ ได้แก่

1. เมือง สามารถกำหนดขอบเขตได้จากกำแพงเมืองและ คูเมือง ที่แบ่งพื้นที่ของเมืองออกจากพื้นที่โดยรอบทางกายภาพ ซึ่งเมืองที่มีความสัมพันธ์ทางช่วงเวลาในประวัติศาสตร์ ได้แก่ เมืองร้าง แต่ปัจจุบันนำกลับมาใช้ใหม่ เมืองที่มีความต่อเนื่อง นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และเมืองร้าง แต่ได้นำกลับมาใช้ในอดีตสืบเนื่องถึงปัจจุบัน
2. ย่านประวัติศาสตร์ เป็นพื้นที่ส่วนใดส่วนหนึ่งของเมืองที่ประกอบด้วยอาคารและองค์ประกอบอื่นที่เหมาะสมกับกิจกรรมของย่านนั้น โดยแบ่งตามลักษณะของกิจกรรมคือ ย่านประวัติศาสตร์ อุตสาหกรรม ย่านประวัติศาสตร์พาณิชยกรรม ย่านประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม และย่านประวัติศาสตร์ชนบท

3. แหล่งโบราณคดี เป็นพื้นที่ซึ่งมีหลักฐานทางโบราณคดีอยู่ร่วมกันหรือใกล้เคียงกัน มีความสัมพันธ์ทางเนื้อหา เรื่องราวต่อเนื่องกัน สามารถกำหนดพื้นที่ให้เป็นย่านที่มีความต่อเนื่องกันทางเนื้อหาได้ เช่น กลุ่มภาพเขียนสีตามเพิงผา พื้นที่อยู่อาศัยและประกอบกิจกรรมของชุมชนโบราณบ้านเชียง เป็นต้น ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทโบราณสถาน โบราณวัตถุ โบราณสถาน หมายถึง สิ่งปลูกสร้างหรือสิ่งของโบราณที่เคลื่อนที่ไม่ได้ อาจสร้างด้วยวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน เช่น พระราชวัง ถนน คลอง คูเมือง กำแพงเมือง อุทยาน ประวัติศาสตร์ เป็นต้น ส่วนโบราณวัตถุ หมายถึง สิ่งของโบราณที่เคลื่อนย้ายได้ เช่น ศิลปจารึกเทวรูป เครื่องมือ เครื่องใช้ โบราณ เป็นต้น ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทศาสนสถานและปูชนียวัตถุ หมายถึง หมายถึง สิ่งปลูกสร้างหรือสิ่งของโบราณที่ยังคงใช้ประโยชน์ในการประกอบกิจกรรมทางศาสนา เป็นที่พึ่งทางใจ เป็นศูนย์รวมจิตใจ เป็นสถานที่ศึกษาทางศาสนา เช่น วัด โบสถ์ มัสยิด เทวาลัย ศาลเจ้า พระพุทธรูป เป็นต้น ทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทอื่น ๆ หมายถึง สถานที่ท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นและใช้ประโยชน์เพื่อการพักผ่อน สันทนาการ ศึกษาหาความรู้อื่น ๆ นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้ว เช่น สวนสนุก เขื่อน อ่างเก็บน้ำ พิพิธภัณฑ์ สถานที่ ดากอากาศ สวนสัตว์ เป็นต้น

ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ

หมายถึง กิจกรรมหรือแนวทางปฏิบัติที่มนุษย์คิดขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการด้านจิตใจให้เป็นที่ยึดเหนี่ยว ซึ่งอาจเกี่ยวกับเรื่องของ ความรื่นเริง ความหวาดกลัว การบำรุงขวัญของสมาชิกในสังคม คือ

1. วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและความเชื่อ ด้วยเหตุผลความเชื่อทางศาสนาและความเชื่อเกี่ยวกับเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ จึงทำให้มีการกำหนดพิธีกรรมต่าง ๆ ขึ้น และในปัจจุบันได้มีการนำมาใช้ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยวด้วย เช่น การแห่เทียนพรรษา การแห่ผีตาโขน บุญบั้งไฟ พิธีดำบาตรเทโว เทศกาลกินเจ เป็นต้น

2. วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับประเพณี การละเล่นและการฉลองประเพณี เป็นเรื่องของการปฏิบัติในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งสืบเนื่องมาเป็นเวลาช้านาน จนเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปในชุมชนหรือสังคมส่วนใหญ่ประเพณีมักเป็นเรื่องที่ก่อให้เกิดความเบิกบานใจรื่นเริงมีความสุข และปัจจุบันก็นิยมนำประเพณีมาใช้ประโยชน์เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวด้วย เช่น สงกรานต์ ลอยกระทง การแข่งเรือ ไหลเรือไฟ เป็นต้น และ

3. วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตเป็นการศึกษาเรียนรู้สัมผัสการดำเนินชีวิตของชาวบ้านในท้องถิ่นต่าง ๆ หรือศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เช่น การเที่ยวชมวิถีชีวิตลาวโซ่ง กะเหรี่ยงป่าดง (กะเหรี่ยงคอยาว) และชาวเล เป็นต้น

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอาจเสื่อมสภาพ ถูกทำลาย สูญหายได้
เนื่องจากสาเหตุต่าง ๆ ดังนี้

1. ภัยธรรมชาติ เช่น อัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย เป็นต้น ภัยธรรมชาติเหล่านี้
สามารถเกิดขึ้นตามธรรมชาติหรือจากการกระทำของมนุษย์ก็ได้ เมื่อเกิดขึ้นแล้วมักส่งผลกระทบ
รุนแรงต่อทรัพยากร ท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณสถานและศาสนสถานให้พังทลายลง
อย่างรวดเร็ว

2. การเสื่อมสภาพตามกาลเวลา แหล่งประวัติศาสตร์โบราณสถานและ
ศาสนสถาน เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมา บางแห่งเก่าแก่กว่าพันปี ย่อมเกิดการเสื่อมสภาพ
ซึ่งจำแนกการเสื่อมสภาพเนื่องจาก วัสดุเสื่อมสภาพ เนื่องจากวัสดุที่ใช้ในการก่อสร้าง เช่น ศิลาแลง
หิน ดิน อิฐ ไม้ เป็นต้น มีความคงทนต่อสภาพแวดล้อมต่างกัน สภาพแวดล้อม เช่น
สภาพภูมิอากาศที่แตกต่างกันย่อมส่งผลต่อการเสื่อมสภาพของโบราณสถาน ศาสนสถาน เช่น
ความร้อน ความแห้งแล้ง แสงแดด ความชื้น น้ำฝน เป็นต้น หรือเสียง ซึ่งระดับเสียง และ
ความสั่นสะเทือนที่มากเกินไปทำให้โบราณสถานทรุดตัว แตกร้าวได้ง่าย การเปลี่ยนแปลงทางสังคม
และวัฒนธรรม ทรัพยากร การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคม
ซึ่งมนุษย์เป็นตัวการที่สำคัญทำให้เกิดผลกระทบที่ดีและผลกระทบทางด้านลบต่อทรัพยากร
การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยมีสาเหตุหลายประการ เช่น การบูรณะซ่อมแซมโดยไม่ถูกต้อง
ตามหลักวิชาการเพื่อการท่องเที่ยว การสงคราม การทำลายเพื่อนำเอาวัสดุเดิมไปใช้งานอื่น เป็นต้น
การกระทำของสัตว์ สัตว์หลายชนิดมีส่วนทำลายมรดกทางประวัติศาสตร์ เช่น การกัด เจาะ ขุดรู
ทำให้โบราณสถานหักพังได้

3.6 หลักการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

1. สาเหตุที่ต้องมีการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมทรัพยากร
การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น รวมทั้งสิ่งที่ยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมา
ในการอยู่ร่วมกันเป็นสังคม เช่น โบราณสถาน งานเทศกาลประเพณีต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งทรัพยากร
การท่องเที่ยวเหล่านี้สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้ จึงจำเป็นต้องมีการอนุรักษ์และการจัดการที่ดี
ดังนั้นสาเหตุที่ต้องมีการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จำแนกได้

2. การใช้ทรัพยากรในลักษณะสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เนื่องจากการ
เพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรและความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีทำให้ประชากรทำงานหนักขึ้น
เมื่อมีเวลาว่างจึงมีความปรารถนาที่จะพักผ่อน การท่องเที่ยวจึงเป็นรูปแบบหนึ่งที่นิยมกระทำกัน

จึงเกิดลักษณะของการใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางไปที่ว
มากขึ้น สถานที่นั้นอาจถูกทำลายหรือเกิดการเปลี่ยนแปลง จึงเป็นสาเหตุให้เกิดการอนุรักษ์และ
จัดการทรัพยากรดังกล่าวให้คงความงดงาม มีคุณค่าตลอดไป

3. การสร้างงานให้กับประชาชนในท้องถิ่น เมื่อนักท่องเที่ยวนิยมเข้าไปท่องเที่ยว
ในสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมากขึ้น ทำให้ประชากรในท้องถิ่นมีงานทำ เช่น มัคคุเทศก์
จัดหารถเช่า จำหน่ายสินค้าที่ระลึก ให้บริการที่พักแรม จำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม เป็นต้น
เป็นการเพิ่มรายได้และยกระดับมาตรฐานการครองชีพให้กับประชาชนในท้องถิ่น

4. เป็นแหล่งรายได้ของประเทศ การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
ให้คงสภาพเดิมไว้และมีการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นจะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว
ทั้งในและต่างประเทศให้เดินทางท่องเที่ยวมากขึ้น เป็นผลทำให้ประเทศไทยได้รับรายได้ที่เกิดจาก
การท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นตามลำดับ

5. เป็นเครื่องหมายแสดงถึงความเจริญทางด้านวัฒนธรรม มรดกทาง วัฒนธรรม
เป็นเครื่องหมายออกถึง ความเจริญ ความเป็นเอกลักษณ์ของชาติและท้องถิ่น จึงควรได้รับ
การอนุรักษ์ทำนุบำรุงรักษาให้ดี เพื่อคงคุณค่าเป็นมรดกของชาติสืบไป

6. การประชาสัมพันธ์ประเทศ การที่ประเทศหรือท้องถิ่นใดมีทรัพยากร
การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นเป็น เอกลักษณ์ มีสภาพสมบูรณ์และงดงามจะเป็นเครื่องดึงดูด
ใจนักท่องเที่ยวให้เข้าเยี่ยมชมและเป็น การประชาสัมพันธ์ประเทศหรือท้องถิ่นนั้นให้เป็นที่รู้จัก
และมีชื่อเสียง

3.7 วัตถุประสงค์ของการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม วัตถุประสงค์
ของการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย

1. เพื่อให้ทรัพยากร การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมคงสภาพความงดงามและคุณค่า
ในฐานะมรดกของชาติ

2. เพื่อลดภาวะความเสื่อมโทรมของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
ให้น้อยที่สุด

3. เพื่อรองรับจำนวน นักท่องเที่ยวให้ได้มากที่สุด โดยส่งผลกระทบต่อทรัพยากร
การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เช่น การขีดเขียนตามบริเวณโบราณสถาน การลักลอบขโมยศิลปวัตถุ
การตัดเศียรพระพุทธรูปเพื่อประโยชน์ทางการค้า เป็นต้น

4. เพื่อให้ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยว
ทางวัฒนธรรมเดินทางมาเยือนในระยะยาว

3.8 หลักการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

หลักการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยเน้นการจัดการเพื่อให้ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ คงคุณค่าและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ในลักษณะยั่งยืน ดังนั้นหลัก การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจึงมีดังนี้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2549 ข : 5-23)

1. การออกกฎหมายเพื่อเวนคืนที่ดิน การเวนคืนที่ดินสำหรับสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมบางแห่ง ซึ่งอาจเป็นที่ดิน ที่เอกชนถือครองอยู่ให้กลายเป็นของรัฐ เพื่อสามารถปรับปรุง บูรณะซ่อมแซม อนุรักษ์ให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ ได้โดยอาศัยนักวิชาการที่มีความรู้ด้านต่าง ๆ ร่วมมือกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมคงความเป็นเอกลักษณ์และมีคุณค่าสืบไป

2. การสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกที่พอเพียงและเหมาะสม เป็นหลักการสำคัญที่ควรคำนึงถึง โดยเน้นการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกโดยเฉพาะสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน เช่น การตัดถนนเพื่อเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การสร้างสถานที่จอดรถ การติดตั้งระบบโทรศัพท์ การสร้างห้องสุขา เป็นต้น

3. การรักษาความปลอดภัย สถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมบางแห่งอาจอยู่ไกลจากชุมชนหรือบางแห่งมีบริเวณกว้าง การรักษาความปลอดภัยจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อลดปัญหาการสูญเสียชีวิตหรือความเสียหายที่จะเกิดแก่ชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว โดยในปัจจุบันมีหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว เช่น ตำรวจท่องเที่ยว ศูนย์รับเรื่องราวร้องทุกข์นักท่องเที่ยว เป็นต้น

4. การจัดสร้างสถานที่ท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงสภาพ วัฒนธรรมดั้งเดิม การจัดสร้างสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมควรคำนึงถึงหลักการอนุรักษ์สภาพวัฒนธรรมดั้งเดิม ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่แสดงออกทั้งในแง่ที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม และยังเป็นการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวอยากเดินทางไปท่องเที่ยว เนื่องจากเล็งเห็นในคุณค่าศิลปวัฒนธรรมและเทศกาลงานประเพณีของท้องถิ่น

5. การอนุรักษ์ตามข้อตกลงนานาชาติ การอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของประเทศไทยจะ สอดคล้องกับหลักการอนุรักษ์ของกฎบัตรนานาชาติ ซึ่งเป็นข้อตกลงที่นานาชาติให้ความเห็นชอบร่วมกัน เช่น หลักการบูรณะโบราณสถาน พ.ศ. 2474 มีความเห็นร่วมกันว่าหลักการบูรณะ โบราณสถานให้คำนึงถึงความมั่นคงแข็งแรง ความงดงาม และเป็นเอกภาพทางสถาปัตยกรรม การเคลื่อนย้ายของเดิมและเอาของใหม่เข้ามาแทนที่ควรทำโดยใช้หลักการทางวิทยาศาสตร์สมัยใหม่เข้าช่วย เป็นต้น ทั้งนี้ควรมีการตรวจสอบ เสนอแนะ และรายงาน การบูรณะ โดยควรจัดพิมพ์รายงานเป็นเอกสารทางวิชาการ เป็นต้น

4. การท่องเที่ยวในชนบท

พื้นที่ชนบท หมายถึง พื้นที่นอกเขตเมือง นอกเขตเทศบาล รวมถึงเมืองเล็ก ๆ ชานเมืองที่กำลังพัฒนา ส่วนโรบินสัน (Robinson) ได้แสดงความคิดเห็นว่า การให้คำนิยามถึงการท่องเที่ยวในชนบทนั้น สิ่งที่ต้องพิจารณาถึงสิ่งแรกคือ การให้คำนิยามถึงพื้นที่ชนบท ซึ่งโรบินสันได้อธิบายว่า พื้นที่ชนบทคือ เขตที่มีประชากรเบาบาง เขตห่างไกลจากศูนย์กลางความเจริญ มีพื้นที่ว่างเปล่าที่จะนำมาใช้ประโยชน์ได้อีกมาก และโคลค์ (Cloke) ได้อธิบายความหมายของคำว่า พื้นที่ชนบทคือ พื้นที่ที่มีประชากรอาศัยอยู่เบาบาง มีการตั้งถิ่นฐานแบบกระจายและผู้คนในท้องถิ่นประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก (David. 1987 : 8)

4.1 ความหมายของการท่องเที่ยวในชนบท

ความหมายของการท่องเที่ยวในชนบท (Rural Tourism) คือ กิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งหลายที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชนบท เช่น การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวฟาร์ม การท่องเที่ยวธรรมชาติ การท่องเที่ยวชมศิลปวัฒนธรรม ทั้งนี้การท่องเที่ยวในชนบทได้เริ่มมีบทบาทสำคัญมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1970 มีนักท่องเที่ยวจากเขตเมืองเดินทางมาเยี่ยมเยือนเขตชนบทอันเป็นพื้นที่ห่างไกลเป็นจำนวนมากแล้วก่อให้เกิดผลกระทบต่าง ๆ ทั้งด้านดีและลบต่อสังคมชนบท และลักษณะของสังคมชนบทแต่ละสังคมมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกันออกไป ผู้คนในชนบทแต่ละคนที่มีความเกี่ยวข้องกับ พื้นที่ล้วนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในพื้นที่ชนบทนั้น ๆ ส่วนการท่องเที่ยวในชนบทเป็นกิจกรรมที่ผู้คนในพื้นที่ช่วยสร้างสรรค์กันขึ้นมา ทุกคนล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยในการพัฒนา การท่องเที่ยว ดังนั้นลักษณะเด่น ๆ ของการท่องเที่ยวในชนบทมีดังนี้ แหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่ในพื้นที่ชนบทซึ่งก็คือ พื้นที่นอกเขตเมือง นอกเขตเทศบาล รวมไปถึงเมืองเล็ก ๆ และชานเมืองที่กำลังขยายเติบโตด้วย มีการออกแบบมาเพื่อชนบทโดยเฉพาะ คือ เป็นการท่องเที่ยวที่มีการวางแผนพัฒนาโดยยึดตามลักษณะพิเศษของความเป็นชนบท มีผู้ประกอบการขนาดเล็กและย่อมมีความใกล้ชิดกับธรรมชาติมากที่สุดและยังคงอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของชนบทไว้เป็นอย่างดี มีการจำกัดความเจริญให้อยู่ในขอบเขต คือ จำกัดอาคารสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นชนบท มีการรักษาลักษณะเฉพาะของชนบทไว้ คือ จำกัดความเจริญให้เป็นไปอย่างช้า ๆ เพื่อคงความเป็นชนบทให้อยู่ภายในท้องถิ่น มีการสร้างสายสัมพันธ์กับครอบครัวชาวบ้าน ซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป (Page และ Getz. 1997 : 38)

4.2 ความสำคัญของการท่องเที่ยวในชนบท

ความสำคัญของการท่องเที่ยวในชนบทมีดังนี้

4.2.1 ความสำคัญต่อเศรษฐกิจ ได้แก่ การท่องเที่ยวก่อให้เกิดอาชีพใหม่ ๆ ในชนบทไม่ว่าจะเป็นอาชีพที่ต้องเกี่ยวข้องกับการให้บริการโดยตรงแก่นักท่องเที่ยว เช่น พนักงาน

ต้อนรับในโรงแรมที่พัก พนักงานเสิร์ฟในร้านอาหาร มัคคุเทศก์ เป็นต้น และอาชีพที่ให้บริการ เสริมแก่นักท่องเที่ยว เช่น พนักงานตามร้านค้าต่าง ๆ พนักงานซักรีด เป็นต้น ซึ่งอาชีพต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวเป็นการช่วยลดการย้ายถิ่นฐานของผู้คนในชนบทออกไปสู่เมืองใหญ่ เป็นการกระจายการตั้งถิ่นฐาน ลดความหนาแน่นของประชากรตามเมืองใหญ่ ๆ นักท่องเที่ยว มีการใช้จ่ายในที่พักร้านค้า ร้านอาหาร ค่าใช้จ่ายสำหรับกิจกรรมท่องเที่ยวต่าง ๆ เป็นรายได้ หมุนเวียนอยู่ในชนบทและเป็นการกระจายเม็ดเงินสู่ท้องถิ่น

4.2.2 ความสำคัญต่อสังคม ได้แก่ ผู้คนในท้องถิ่นมีรายได้ที่เป็นผลพลอยได้ จากการท่องเที่ยวนอกจากรายได้การประกอบเกษตรกรรม ซึ่งเป็นอาชีพหลัก ทำให้มีชีวิต ความเป็นอยู่ดีขึ้นเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้คนในชนบท การท่องเที่ยวในชนบทก่อให้เกิด ความเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างคนต่างถิ่นและคนในท้องถิ่น เป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ซึ่งกันและกัน ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี นับว่าเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญ อย่างหนึ่งของชนบท ดังนั้นการท่องเที่ยวจึงทำให้ผู้คนในชนบทช่วยกันอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของตน เพื่อให้คงอยู่คู่ท้องถิ่นและเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญ ของท้องถิ่นตลอดไป

4.2.3 ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและ นอกจากศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่สำคัญของชนบทแล้ว สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ ก็นับว่าเป็นทรัพยากรสำคัญที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาเยือนชนบท ดังนั้นการท่องเที่ยว จึงช่วยปลูกจิตสำนึกของผู้คนในท้องถิ่นให้ช่วยกันปกป้องรักษาสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ ทั้งป่าไม้ อากาศ พื้นดินและต้นไม้ลำธารต่าง ๆ ไม่ให้ถูกทำลายไป (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2549 ก : 355-356)

5. บทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) กับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

ในปัจจุบันนี้ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีความสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของ ประเทศไทยและเพื่อสนับสนุนการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อ วางรากฐานระบบเศรษฐกิจและสังคมในระยะยาว กระทรวงการกีฬาและการท่องเที่ยวได้มีนโยบาย ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับ ศักยภาพและบทบาททางเศรษฐกิจของพื้นที่ โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมที่จะวางรากฐาน การพัฒนาเป็นสังคมและชุมชนที่เข้มแข็งให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และวัฒนธรรมประเพณีพื้นบ้าน

วีระพงศ์ แสนจันทร์ (2540 : 53-65) ได้กล่าวถึงบทบาทขององค์การบริหาร ส่วนตำบล (อบต.) กับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวไว้ดังนี้

1. บทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลในการปกครองระดับตำบล

อบต. คือ หน่วยการปกครองท้องถิ่นที่เล็กที่สุดในระดับตำบล ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ที่กำหนดไว้ใน พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ดังนี้

- 1.1 จัดให้มีและบำรุงรักษาทางบกและทางน้ำ
- 1.2 การรักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดินและที่สาธารณะ
- 1.3 การกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล
- 1.4 การป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ
- 1.5 การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- 1.6 การส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
- 1.7 การส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ
- 1.8 การคุ้มครองดูแลและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 1.9 การให้มีและบำรุงรักษาการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น
- 1.10 การให้มีและบำรุงรักษาทางระบายน้ำ
- 1.11 การให้มีและบำรุงสถานที่ประชุม การกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจ
- 1.12 การให้มีและส่งเสริมกลุ่มเกษตรกร และกิจการสหกรณ์
- 1.13 การส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมในครอบครัว
- 1.14 การบำรุงและส่งเสริมการประกอบอาชีพ
- 1.15 การดูแลคุ้มครอง และรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติ
- 1.16 การหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของ อบต.
- 1.17 การให้มีตลาดท่าเทียบเรือและท่าข้าม
- 1.18 การจัดกิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์

2. บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล ในการพัฒนาการท่องเที่ยว

เมื่อการท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อภาระหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลที่จะบรรลุถึงการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในท้องถิ่นที่รับผิดชอบองค์การบริหารส่วนตำบล จึงควรมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตนให้ดีที่สุด ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบล ควรมีบทบาทในการพัฒนาการท่องเที่ยว 5 บทบาท ดังต่อไปนี้ คือ

- 2.1 บทบาทด้านการตลาดท่องเที่ยว โดย องค์การบริหารส่วนตำบล ควรมีบทบาทด้านการตลาดท่องเที่ยวที่สำคัญอยู่ 2 ประการ คือ
 - 2.1.1 บทบาทในการจัดทำระบบข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว บัญชีแหล่งท่องเที่ยว โดยมี ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว เช่น รายชื่อแหล่งท่องเที่ยวและประเภทของ

แหล่งท่องเที่ยว ที่ตั้งและขนาดของแหล่ง ท่องเที่ยว ประเมินคุณค่าแหล่งท่องเที่ยวทั้งในด้านการพัฒนาและการตลาด จัดลำดับความสำคัญและความมีศักยภาพทางการตลาด จุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวในการดึงดูดนักท่องเที่ยว การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ สำรวจทัศนคติและการศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว และจำนวนนักท่องเที่ยว

2.1.2 บทบาทในการส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยว เป็นการชักจูงใจนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่ของตน เช่น เผยแพร่ข้อมูลการท่องเที่ยว โดยการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ จัดตั้งศูนย์บริการนักท่องเที่ยวที่ให้ข้อมูล และอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว จัดรายการนำเที่ยวนักท่องเที่ยวมาเที่ยวในท้องถิ่น และร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จังหวัดจัดขึ้น เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น

2.2 บทบาทด้านการแสวงหาและสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ โดยองค์การบริหารส่วนตำบลควรมีบทบาทด้านการแสวงหาและสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ให้เกิดขึ้นอยู่ 5 ประการ คือ

2.2.1 บทบาทในการสำรวจและค้นหาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ

2.2.2 บทบาทในการพัฒนาพื้นที่รกร้างว่างเปล่าให้เกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่

2.2.3 บทบาทในการพัฒนาพื้นที่สาธารณะให้เกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่

2.2.4 บทบาทในการพัฒนาวิถีชีวิตของประชาชนให้เกิดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่

2.2.5 บทบาทในการฟื้นฟูและส่งเสริมงานประเพณีของท้องถิ่นให้เกิดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่

2.3 บทบาทด้านการให้บริการท่องเที่ยว โดย อบต. ควรมีบทบาทด้านการให้บริการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวท้องถิ่นของตนอยู่ 6 ประการ คือ

2.3.1 บทบาทในการให้บริการด้านการขนส่งแก่นักท่องเที่ยว

2.3.2 บทบาทในการให้บริการด้านที่พักแรมแก่นักท่องเที่ยว

2.3.3 บทบาทในการให้บริการด้านอาหารเครื่องดื่มแก่นักท่องเที่ยว

2.3.4 บทบาทในการให้บริการด้านนำเที่ยวและมัคคุเทศก์แก่นักท่องเที่ยว

2.3.5 บทบาทในการให้บริการด้านการจำหน่ายสินค้าที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว

2.3.6 บทบาทในการยกระดับมาตรฐานการบริการในสาขาต่าง ๆ

2.4 บทบาทด้านการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยองค์การบริหาร ส่วนตำบลควรมีบทบาทด้านการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่ดูแลรับผิดชอบอยู่ 4 ประการ คือ

2.4.1 บทบาทในการจัดทำแผนต่าง ๆ เช่น

1. แผนพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว ความสำคัญของแผนและโครงการพัฒนา และฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว เพื่อฟื้นฟูสภาพแหล่งท่องเที่ยวและคุณภาพสิ่งแวดล้อมภายในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่ดึงดูดใจสำหรับนักท่องเที่ยวและป้องกันความเสื่อมโทรม และเสียหายแก่สิ่งแวดล้อมได้ แผนและโครงการพัฒนาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แผนและโครงการบำบัดน้ำเสีย โครงการปรับปรุงการเก็บและกำจัดขยะ โครงการปรับปรุงระบบระบายน้ำ โครงการปรับปรุงระบบระบายน้ำทิ้ง เป็นต้น โดยโครงการมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม และป้องกันไม่ให้เกิดความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวในการที่จะเสริมสร้างความประทับใจ และความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวให้มีคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี

2. แผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ความสำคัญของแผนและโครงการที่พยายามพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ให้เป็นที่ดึงดูดใจสำหรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ โดยคำนึงถึงคุณสมบัติของแหล่งท่องเที่ยวในการพัฒนา โดยมีวัตถุประสงค์ของแผนและโครงการพัฒนาเพื่อให้เกิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่จะสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งคำนึงถึงศักยภาพของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่จะไม่ก่อให้เกิดการแข่งขันกัน มีการพัฒนาให้เป็นอย่างดีมีระบบและการประสานงานกัน และสามารถที่จะอนุรักษ์รักษา สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวให้คงอยู่ต่อไป

3. แผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ความสำคัญของแผนและโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ที่เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทบริการที่สำคัญสำหรับพื้นฐานในการพัฒนาทุกประเภท แผนและโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานส่วนใหญ่ เป็นบริการของรัฐที่จัดขึ้นเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการท่องเที่ยว และอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญของแผนและโครงการ ได้แก่ โครงการพัฒนาการคมนาคมขนส่ง โครงการพัฒนาระบบประปา โครงการพัฒนาระบบไฟฟ้า โครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อม และอื่น ๆ โดยมีวัตถุประสงค์ของแผนและโครงการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาความไม่เพียงพอของการบริการ และรองรับความต้องการที่จะมีสูงขึ้นในอนาคตสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยว เพิ่มความสะดวกสบายสำหรับนักท่องเที่ยว และเป็น พื้นฐานในการตัดสินใจของการลงทุนภาคเอกชน

4. แผนพัฒนาบริการการท่องเที่ยว ความสำคัญของแผนและโครงการพัฒนาบริการการท่องเที่ยว มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นปัจจัยที่ช่วยเสริมให้เกิดความสะดวกสบายต่อการท่องเที่ยว เป็นสิ่งดึงดูดใจ

และจะสร้างความประทับใจสำหรับนักท่องเที่ยวได้ แผนและโครงการพัฒนาบริการการท่องเที่ยว ได้แก่ แผนสร้างกำลังคนในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว แผนยกระดับมาตรฐานการบริการ เป็นต้น ในปัจจุบันแผนและโครงการพัฒนาทางด้านบริการกำลังขยายตัวอย่างสูง และมีการกระจายไปตลอดแนวพื้นที่ศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านชายฝั่งทะเล ซึ่งการดำเนินการนั้นเป็นการดำเนินการลงทุนจากภาคเอกชนเป็นส่วนใหญ่ โดยมีวัตถุประสงค์ของแผนและโครงการ เพื่อจัดให้มีการบริการการท่องเที่ยวให้กระจายตามพื้นที่ต่าง ๆ สำหรับรองรับนักท่องเที่ยว และให้เกิดการบริการอย่างกว้างขวาง

5. แผนส่งเสริมการตลาด ความสำคัญของแผนและโครงการการตลาดเป็นองค์ประกอบด้านอุปสงค์ (Demand) ของการท่องเที่ยว โดยมีสาระที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว รูปแบบการท่องเที่ยว และความต้องการด้านต่าง ๆ ของนักท่องเที่ยว การพัฒนาและส่งเสริมการตลาดเป็นส่วนสำคัญที่ใช้วัดการบรรลุเป้าหมาย เพื่อก่อให้เกิดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์ของแผนและโครงการ เพื่อให้พื้นที่ศึกษาเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางในการที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่มากขึ้น

2.4.2 บทบาทในการส่งเสริมให้ประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม
ด้านการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

2.4.3 บทบาทในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและความปลอดภัย
ในแหล่งท่องเที่ยว

2.4.4 ประสานงานกับหน่วยงานอื่น ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน
ในการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

2.5 บทบาทด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยองค์การบริหาร
ส่วนตำบล ควรมีบทบาทด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่ดูแลรับผิดชอบอยู่ 4 ประการ คือ

2.5.1 บทบาทในการกำหนดวิธีการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

2.5.2 บทบาทในการบริหารงานบุคคลดูแลแหล่งท่องเที่ยว

2.5.3 บทบาทในการส่งเสริมให้ประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมและได้รับ
ประโยชน์จากการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

2.5.4 บทบาทในการจัดหาและใช้จ่ายงบประมาณเพื่อบริหารจัดการ
แหล่งท่องเที่ยว

หลักการสำคัญการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีอำนาจและหน้าที่
ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนมีหลักการ ดังนี้

ภารกิจตามกฎหมาย องค์การบริหารส่วนตำบลต้องศึกษาและทำความเข้าใจให้ชัดเจนว่ามีอำนาจและหน้าที่อะไรบ้าง โดยพิจารณาจากพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ไว้ในมาตรา 66, 67 และ 68 พ.ร.บ. กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 16

นอกจากนี้ องค์การบริหารส่วนตำบล ยังต้องพิจารณาถึงกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ รัฐธรรมนูญกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม สาธารณสุข การศึกษา การควบคุมอาคาร การรักษาความสะอาด การผังเมือง เป็นต้น ทิศทางการพัฒนาประเทศ เป้าหมายและทิศทางการพัฒนาประเทศจะถูกกำหนดไว้ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งทุกหน่วยงานไม่ว่าจะเป็นหน่วยราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคหรือส่วนท้องถิ่น จะต้องปฏิบัติตามส่วนที่เกี่ยวข้องศักยภาพและความเหมาะสม นโยบายของรัฐบาล นโยบายรัฐบาล เป็นแนวทางการดำเนินงานของรัฐบาล เพื่อการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของประเทศตามที่แถลงไว้ต่อรัฐสภา โดยมีหน่วยงานภายใต้ระเบียบบริหารราชการแผ่นดินทั้งส่วนกลาง ภูมิภาคและท้องถิ่นเป็นหน่วยปฏิบัติตามภารกิจที่เกี่ยวข้องปัญหาและความต้องการของประชาชน องค์การบริหารส่วนตำบลได้ถูกจัดวางให้เป็นกลไกการประสานงาน การแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนระดับตำบล/หมู่บ้าน ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบล จะต้องมีการศึกษา รวบรวม วิเคราะห์ปัญหา/ความต้องการให้ทราบถึงมิติของปัญหาใน 3 ด้าน ได้แก่ ลักษณะหรือสภาพของปัญหา สาเหตุของปัญหา แนวทางแก้ไขปัญหาศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบล

ในการกำหนดแนวทางพัฒนา หรือวิธีการแก้ไขปัญหาต้องคำนึงถึงศักยภาพหรือความสามารถของหน่วยงานและความเหมาะสมของสภาพพื้นที่ ซึ่งจะต้องพิจารณา ดังนี้ ศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบล พิจารณาถึงปัจจัยทางการบริหารเป็นหลัก ได้แก่ บุคลากร งบประมาณ ระบบงาน เครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ ศักยภาพของพื้นที่พิจารณาถึงสภาพภูมิศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติ ประชาชน การรวมกลุ่มต่าง ๆ เป็นต้น ใช้แผนเป็นเครื่องมือในการพัฒนา หลักการสำคัญ คือ ต้องมีวิสัยทัศน์ หรือเป้าหมายการพัฒนาที่ต้องการให้เกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งต้องอาศัยกระบวนการประชาคมในการระดมความคิดเห็น และความต้องการของคนในท้องถิ่นว่าต้องการให้ท้องถิ่นเดินทางไปทางใดต้องครอบคลุมใน 3 มิติ ได้แก่ ครอบคลุมภารกิจในทุกด้าน ตามที่กฎหมายกำหนดครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนด้อยโอกาส รวมทั้งกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ครอบคลุมพื้นที่ทุกหมู่บ้านในเขตตำบล สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาของชาติ โดยคำนึงถึงทิศทางการพัฒนาของชาติ ได้แก่ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายรัฐบาล แนวทางพัฒนาจังหวัดและอำเภอ ตอบสนองปัญหาและความต้องการของประชาชน องค์การบริหารส่วนตำบลต้องแสวงหาตรวจสอบ ศึกษาให้ชัดเจนว่าปัญหาที่แท้จริงของประชาชน

คือ อะไรและปัญหาใดมีความเร่งด่วนมากกว่ากัน และประชาชนต้องการมากที่สุด ต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมโดย ให้ประชาชนร่วมจัดทำแผน โดยร่วมเป็นคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาของ องค์การบริหารส่วนตำบล ร่วมเสนอปัญหาความต้องการโครงการ/กิจกรรมตามกระบวนการประชาคม ให้ประชาชนได้ประเมินผลการปฏิบัติตามแผนงานของ องค์การบริหารส่วนตำบล โดยเมื่อสิ้นปีงบประมาณให้จัดประชุมประชาคม เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นต่อผลงานในรอบปี ยึดหลักความเป็นไปได้และมีประโยชน์สูงสุด ในการกำหนดโครงการ/กิจกรรมที่จะบรรจุไว้ในแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล จะต้องพิจารณาเป็นโครงการที่สามารถดำเนินการได้จริงเป็นโครงการที่ต้นทุนต่ำ เป็นโครงการที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่เป็นโครงการที่เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน จะต้องนำแผนพัฒนาไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ภายหลังจากที่องค์การบริหารส่วนตำบลจัดทำแผนพัฒนาแล้ว จะต้องนำแผนไปปฏิบัติตามที่กฎหมายได้กำหนดให้องค์การบริหารส่วนตำบล บริหารกิจการให้เป็นไปตามแผนพัฒนาตาม พ.ร.บ. สถาปนาและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มาตรา 59 โดยใช้แผนเป็นฐานในการจัดทำข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปี/เพิ่มเติม และทิศทางของการพัฒนาประเทศ นโยบายรัฐบาล ตลอดจนทั้งปัญหาและความต้องการของประชาชน ศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบล (กรมการปกครอง. 2543 : 11-25)

องค์การบริหารส่วนตำบลกับการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมและภาระหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับองค์การบริหารส่วนตำบลโดยตรง ภายใต้การพัฒนาการท่องเที่ยวหลักการที่ว่า ต้องเป็นการพัฒนาแบบยั่งยืน ซึ่งมีหลักเกณฑ์กำหนดไว้ชัดเจนว่า ประชาชนในท้องถิ่นจะต้องมีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์ ภายใต้นโยบายนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลและสภาตำบล ถือได้ว่าเป็นองค์กรของประชาชนที่มีความสัมพันธ์กับการท่องเที่ยวโดยตรง

6. การพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม

การพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ Corale Bryant และLouis G. White (มนตรี กรมพุมมาลย์ และคณะ. ม.ป.ป. : 3) กล่าวไว้ว่า การพัฒนาคือการเพิ่มความสามารถในการควบคุมอนาคตซึ่งประกอบด้วย 4 ประการคือ

1. การเพิ่มขึ้นของขีดความสามารถและความสามารถในการกำหนดวิถีชีวิตในอนาคต
2. ความเสมอภาคในการกระจายทรัพยากร
3. การสร้างพลังอำนาจทำให้ประชาชนมีอำนาจต่อรองเรื่องผลประโยชน์ที่เกิดจากการพัฒนา
4. การพัฒนาแบบยั่งยืน ด้วยการตระหนักถึงวิธีการนำเอาทรัพยากรมาใช้ในระยะยาวอย่างสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศในอนาคต

อภิชัย พันธเสน (2539 : 5, 39) ให้ความหมายของการพัฒนาเอาไว้ว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงสิ่งบางอย่างจากสภาพเดิมที่มีอยู่ให้ดีขึ้นเพราะหากไม่มีการเปลี่ยนแปลงสิ่งนั้นก็ยังคงอยู่ในสภาพเดิม ไม่สามารถที่จะดีขึ้นกว่าเดิมได้ นอกจากนี้อภิชัยยังได้กล่าวถึงทฤษฎีที่กล่าวไว้โดย Edward Weirnes การพัฒนาหมายถึง ความเจริญเติบโตการเปลี่ยนแปลงระบบ และการเปลี่ยนแปลงโดยมีแผน

สิรินทิพย์ พันธุ์มัทนา (2548 : 30) ให้ความหมายของการพัฒนาคือวิธีการบริหารจัดการทรัพยากร หรือสิ่งที่มีอยู่แล้วแต่เดิมให้เพิ่มขีดความสามารถในการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด หรือมากกว่าเดิมที่เคยเป็นอยู่ มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น อย่างมีทิศทางมีเป้าหมาย มีระบบระเบียบและมีการวางแผนโดยในการพัฒนานั้นจะต้องคำนึงความเสมอภาคในการกระจายผลประโยชน์จากทรัพยากรอย่างทั่วถึงคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับต่อการพัฒนา คำนึงถึงความยั่งยืนในการพัฒนาและที่สำคัญต้องคำนึงถึงความยั่งยืนในการพัฒนาและที่สำคัญต้องคำนึงกลุ่มชุมชนท้องถิ่นซึ่งจะต้องให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาตั้งแต่ระดับของการวางแผนจนถึงระดับของการปฏิบัติให้เป็นจริงแนวทางและวิธีการพัฒนาที่ได้ผลในสังคมหนึ่งอาจไม่สามารถนำมาใช้กับอีกสังคมหนึ่ง เนื่องจากเหตุผลด้านสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน

เพ็ญศรี เจริญวานิช และนิติพล ภูมิโชติ (2541 : 33) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยมุ่งเน้นให้ความสำคัญแก่ประชาชนในท้องถิ่นในการเป็นเจ้าของธุรกิจท่องเที่ยวและรัฐบาลเป็นผู้ควบคุมให้การดำเนินธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศของเอกชนเป็นไปตามนโยบายด้านการท่องเที่ยวของรัฐบาล ดังนั้น รัฐบาลจึงต้องสนับสนุนให้ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวเข้าสู่ธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศในขณะเดียวกันผู้ประกอบการท่องเที่ยวเองก็ต้องมีจริยธรรมและจิตสำนึกที่จะให้ธุรกิจเป็นธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างแท้จริงด้วยการปฏิบัติ 10 ประการ

1. ให้ตระหนักว่าการตลาดของธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไม่ใช่เป็นเพียงกลยุทธ์การขายที่สร้างภาพตามกระแสการตลาดเชิงนิเวศแต่ต้องเป็นการสะท้อนนโยบายของการตลาดธุรกิจการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและช่วยเป็นพลังสำคัญในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

2. ใช้กลยุทธ์การตลาดที่ให้ความเคารพต่อประชาชนและสภาพสิ่งแวดล้อม โดยไม่มุ่งกอบโกยผลประโยชน์เป็นสำคัญ แต่ให้คำนึงถึงความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity) ของแหล่งท่องเที่ยวด้วย

3. ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวจะต้องศึกษาให้เข้าถึงผลกระทบของธุรกิจของตนต่อสิ่งแวดล้อมและต้องมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งให้ความรู้และปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

4. ให้การศึกษาล่วงหน้าแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการท่องเที่ยวเพื่อทำความเข้าใจกับนักท่องเที่ยวในการปฏิบัติตัวที่จะก่อผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมวัฒนธรรมและคนในท้องถิ่นน้อยที่สุด
5. มีระบบให้บริการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพใช้ผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมในการลดมลพิษ พร้อมทั้งมีการใช้พลังงานน้ำและไฟฟ้าอย่างมีคุณภาพ
6. การจัดการกรรมการท่องเที่ยวจะต้องคำนึงถึงเอกลักษณ์และความเปราะบางของแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ
7. สนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกิจกรรมธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ช่วยสร้างงานและกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น พร้อมทั้งสนับสนุนร้านค้าหรืออาชีพที่ชุมชนท้องถิ่นเป็นเจ้าของ
8. พยายามนำของทิ้งแล้วกลับมาใช้ใหม่ และใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างเหมาะสมเพื่อลดขยะให้น้อยลง
9. จัดโครงการส่งเสริมสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม โดยร่วมกับคนในชุมชนท้องถิ่นเพื่อคืนสู่แหล่งท่องเที่ยว
10. ติดตามผลกระทบจากการประกอบธุรกิจท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยว

การที่ธุรกิจนำเที่ยวเป็นธุรกิจนำเที่ยวเชิงนิเวศใดนั้น จะต้องพัฒนาธุรกิจของตน ให้บริการจนลูกค้าเกิดความประทับใจในขณะเดียวกันก็ต้องคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไปด้วย แนวคิดการพัฒนาจากธุรกิจนำเที่ยวธรรมดาสู่การเป็นธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีขั้นตอนที่สำคัญ 7 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวทุกประเภทจะต้องทำการศึกษาให้เข้าถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและจะต้องมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ พร้อมทั้งให้ความรู้และปลูกจิตสำนึกให้พนักงานมีคฤเทศก์เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ขั้นที่ 2 ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวทุกประเภทจะต้องจัดรายการนำเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้กับนักท่องเที่ยวด้วย

ขั้นที่ 3 ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวทุกประเภทจะต้องพยายามใช้บริการของผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวเชิงนิเวศอื่นที่เกี่ยวข้องเช่น ธุรกิจจำหน่ายสินค้าที่ระลึกเชิงนิเวศธุรกิจที่พักเชิงนิเวศ เป็นต้น

ขั้นที่ 4 ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวทุกประเภทจะต้องให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้นักท่องเที่ยวทราบก่อนเดินทางท่องเที่ยว เพื่อให้ นักท่องเที่ยวมีความรู้และเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์สภาพสิ่งแวดล้อม

ขั้นที่ 5 ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวทุกประเภทจะต้องเคารพกฎเกณฑ์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างเคร่งครัด และจะต้องกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดด้วย เพื่อมิให้เกิดการทำลายแหล่งท่องเที่ยวและเพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

ขั้นที่ 6 ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวทุกประเภทจะต้องหาวิธีประหยัดพลังงาน อันจะช่วยประเทศและยังช่วยลดผลเสียในทางนิเวศวิทยาในด้านต่าง ๆ

ขั้นที่ 7 ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวทุกประเภทจะต้องพยายามให้นักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการของตนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น รับประทานอาหารปลอดสารพิษ ไม่ใช้สารพิษทำลายชั้นบรรยากาศ

6.1 แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2541 : 15-20)

ได้กล่าวถึงนโยบายการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่าได้กำหนดแนวทางและกลยุทธ์ในการจัดการที่มีประสิทธิภาพไว้ ดังนี้คือ

6.1.1 วิสัยทัศน์และจุดมุ่งหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

วิสัยทัศน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ในระยะ 10 ปี) คือ “การท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ มีการจัดการสิ่งแวดล้อม ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เสริมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนสืบไป” จุดมุ่งหมายสูงสุด (Super Goal) ของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน คงสภาพสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและทางสังคมที่ดี และประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้ ดังนั้นจุดมุ่งหมายเฉพาะในระยะแรกของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงประกอบด้วย

ให้มีแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่ ที่ได้รับการจัดการอย่างมีความรับผิดชอบในการอนุรักษ์ พื้นฟู และการรักษาระบบนิเวศที่ยั่งยืนโดยคำนึงถึงขีดความสามารถที่รองรับได้ โดยมีการกำหนดพื้นที่ที่เหมาะสมในการใช้ประโยชน์พื้นที่อนุรักษ์และพื้นที่นอกเขตอนุรักษ์เพื่อการท่องเที่ยว

ให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการสร้างจิตสำนึกด้านการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ อันเป็นการสนับสนุนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคม

ให้มีการจัดการที่ประสานความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ตามบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน โดยมีเป้าหมายและทิศทางเดียวกันและมีการศึกษาร่วมกันอย่างมีระบบ ทั้งนี้ต้องมีการจัดการ อย่างมีส่วนร่วมที่เสมอภาคและเป็นธรรมของประชาชนท้องถิ่น ในกระบวนการท่องเที่ยวในด้านการจัดการ กำกับ ดูแล และการประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ในทิศทางที่ก่อให้เกิดผลประโยชน์อย่างเหมาะสม เสริมสร้างชุมชนที่มีความเข้มแข็ง ประชาชนสามารถรักษาวิถีชีวิตที่ดี ชีวิตและสังคมมีการเปลี่ยนแปลงด้วยความสมัครใจ

ให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกลมกลืนกับทรัพยากร โดยคงรักษาสีเขียวที่ดี มีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ได้มาตรฐาน รักษาเอกลักษณ์ทางธรรมชาติและสังคมของพื้นที่ และมีบรรยากาศการท่องเที่ยวที่ให้ความมั่นใจและความปลอดภัยในการท่องเที่ยว

ให้นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศชาวต่างประเทศที่มีคุณภาพ เดินทางเข้ามาสู่ประเทศไทยมากขึ้น นักท่องเที่ยวชาวไทยมีการเดินทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายในประเทศอย่างกว้างขวางมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนและประชาชนทั่วไป และมีการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

6.1.2 นโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

นโยบายหลักการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวที่ต้องมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังนั้นจึงกำหนดให้มีนโยบายหลักดังนี้

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะต้องมีการควบคุมดูแลรักษา และจัดการทรัพยากรให้คงสภาพเดิมแท้ไว้ให้มากที่สุด หลีกเลี่ยงหรือลดวันการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่อ่อนไหวง่ายต่อการถูกรบกวนและฟื้นตัวได้ยาก

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องคำนึงถึงศักยภาพของทรัพยากรที่มีอยู่ มีการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม และการปรับให้เกิดความสมดุลกับรูปแบบและกิจกรรมเดิมที่มีอยู่ พึงหลีกเลี่ยงความขัดแย้งอย่างรุนแรงต่อการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น ๆ หากเน้นในการแปรประโยชน์จากการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่การจัดการท่องเที่ยวโดยรวม

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องคำนึงถึงการพัฒนาด้านการให้การศึกษา สร้างจิตสำนึกที่ดีในการรักษาระบบนิเวศร่วมกัน มากกว่าการมุ่งเน้นความเจริญทางเศรษฐกิจ และการมีรายได้เพียงอย่างเดียว

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องให้ความสำคัญการมีส่วนร่วมของประชาชน และองค์กรท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากร การบริการ การแลกเปลี่ยนความรู้ และวัฒนธรรมชุมชนในกระบวนการท่องเที่ยว รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาหรือให้ประชาชนมีตัวแทนเป็นคณะกรรมการร่วมในทุกระดับ

ให้ความสำคัญของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นความจำเป็นอันดับต้น ในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ทั้งนี้ให้องค์กรต่าง ๆ กำหนดบทบาทที่ชัดเจนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมีการจัดสรรงบประมาณ บุคลากร

นำแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เข้าสู่แผนพัฒนาระดับต่าง ๆ อย่างมีความสำคัญ ได้แก่ แผนพัฒนาท้องถิ่น แผนพัฒนาจังหวัด และแผนพัฒนาภาค พร้อมทั้งให้มีการจัดสรรและกระจายงบประมาณอย่างทั่วถึงและเพียงพอ

สนับสนุนการศึกษา วิจัย และประเมินผลการพัฒนาอย่างรอบด้าน เพื่อกำหนดแนวทางการจัดการ การแก้ไขปัญหาและการปรับปรุงแผนอย่างเป็นขั้นตอน มีการใช้กฎหมายในการควบคุม ดูแล รักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวอย่างเคร่งครัด โดยเน้นการแนะนำ ตักเตือน และสร้างวินัยการท่องเที่ยวควบคู่ไปด้วย จัดทำแนวทางปฏิบัติ หรือคู่มือการจัดการ (Code of Conduct) แก่ผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างถูกต้อง

จัดให้มีเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งในแนวตั้งและแนวนอน นโยบายด้านต่าง ๆ ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการจัดการที่ประสานการจัดการในด้านต่าง ๆ ภายใต้อัตลักษณ์พื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และองค์ประกอบในเชิงระบบของการท่องเที่ยว ซึ่งกระบวนการจัดการจะต้องมีการประสานงานกันอย่างใกล้ชิดและชัดเจนระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ทุกรายก็ตาม นโยบายการจัดการได้กำหนดแนวทางด้านต่าง ๆ 6 ด้าน ซึ่งสามารถกำหนดเป็นนโยบายและกลยุทธ์การจัดการที่มีประสิทธิภาพได้ นโยบายเฉพาะด้าน มีดังนี้

1. นโยบายด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม

1.1 กำหนดกรอบการพัฒนาการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยมีมาตรฐานที่ชัดเจนให้ยกเลิกการท่องเที่ยวในพื้นที่เปราะบาง สนับสนุนการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีศักยภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดพื้นที่เหมาะสมในเขตอนุรักษ์

1.2 สนับสนุนการพัฒนาพื้นที่ธรรมชาติและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศนอกเขตอนุรักษ์ ในเขตพื้นที่ธรรมชาติและพื้นที่เอกชนและเขตชุมชน ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1.3 วางแผนการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามขอบเขตของขีดความสามารถที่รองรับได้ โดยการกำหนดเขตพื้นที่ท่องเที่ยวเขตสงวนเพื่อการศึกษาและรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อมเขตกันชนและเขตพื้นที่ฟู

1.4 สนับสนุนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และโครงข่ายการท่องเที่ยว ในท้องถิ่นระดับกลุ่มพื้นที่ให้มีความเชื่อมโยงและสนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยให้มีการกระจายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในระดับที่สามารถทดแทนแหล่งท่องเที่ยวเกินขีดความสามารถในการรองรับได้

1.5 สนับสนุนการจัดระบบข้อมูลข่าวสารในการเดินทาง เพื่อใช้ในการจัดการ การควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความสามารถในการรองรับของแต่ละพื้นที่ และการถ่ายเท

1.6 กำหนดมาตรการการป้องกันและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เข้มงวดมากขึ้น และให้การสนับสนุนการประกอบการที่มีมาตรการถูกต้องเหมาะสมอย่างเป็นรูปธรรม

1.7 สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการควบคุม คุณภาพ ตรวจสอบ และการจัดการมลพิษสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ท่องเที่ยว

1.8 สนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรในการวางแผนและจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2. นโยบายหลักด้านการให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึก

2.1 กำกับ ควบคุม ดูแล การจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ท่องเที่ยว โดยให้เป็นการศึกษานอกระบบโรงเรียน ที่ถือเอาการปฏิบัติในสนามเป็นบทเรียนของการศึกษา ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงผลกระทบของกิจกรรมที่มีต่อทรัพยากรสิ่งแวดล้อม

2.2 จัดให้มีการศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรในระบบโรงเรียน และสถาบันการศึกษาวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง โดยมุ่งเน้นให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องด้วยการท่องเที่ยวและการจัดการท่องเที่ยวในทิศทางที่ยั่งยืน

2.3 สนับสนุนสื่อสารมวลชนและสื่อข้อมูลข่าวสารอื่น ๆ ที่ส่งเสริมการศึกษาธรรมชาติและวัฒนธรรมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับใช้เป็นข้อมูลคู่มือและอุปกรณ์การเรียนรู้ของนักท่องเที่ยวตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้อง

2.4 สนับสนุนงบประมาณในการจัดสื่อความหมายธรรมชาติที่มีคุณภาพในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ

2.5 ให้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นของประชาชนในพื้นที่มาสื่อความกับนักท่องเที่ยว รวมทั้งสนับสนุนให้ประชาชนเป็นมัคคุเทศก์เฉพาะหรือมัคคุเทศก์ท้องถิ่น เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้อย่างแท้จริง และเป็นการกระจายรายได้ที่เหมาะสม

2.6 ขยายการให้การศึกษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดและเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งนี้ ในระยะต้นให้มุ่งเน้นการพัฒนาความรู้และจิตสำนึกของบุคลากรในภาครัฐและเอกชน ซึ่งมีศักยภาพสูง และมีบทบาทในกระบวนการท่องเที่ยว

3. นโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น

3.1 พัฒนาแบบแผนการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น

ตลอดรวมถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่น เอกชนและประชาชนทั่วไปในด้านการลงทุน การผลิตสินค้าและบริการ ทั้งนี้ต้องมีความเสมอภาค เป็นธรรมในกรอบที่เหมาะสม สอดคล้องกับการพัฒนาด้านอื่น ๆ และมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

3.2 สนับสนุนการจัดตั้งข่ายความร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในรูปขององค์กรหรือคณะกรรมการระดับชาติ ภูมิภาค และท้องถิ่น โดยมีเครือข่ายครอบคลุมผู้เกี่ยวข้องทุกส่วนและทุกระดับ โดยให้องค์กรมีขอบเขตความสามารถในการตัดสินใจ และดำเนินการอย่างอิสระภายใต้กรอบที่ตอบสนองความจำเป็นในการจัดการแต่ละระดับ

3.3 เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผน ตัดสินใจ และติดตามประเมินผลตลอดจนได้รับประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมทั้งปรับทัศนคติและปรับปรุงขีดความสามารถของหน่วยงานของรัฐให้สามารถร่วมมือและเกื้อหนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้น

3.4 ส่งเสริมการจัดตั้งองค์กรพัฒนาเอกชนและองค์กรประชาชนที่ดูแลด้านสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งที่เป็นนิติบุคคลและไม่เป็นนิติบุคคล

3.5 แก้ไข ปรับปรุง และพัฒนากฎหมายและระบบงบประมาณของภาครัฐให้สามารถส่งเสริมและเอื้ออำนวยต่อการประสานงานความร่วมมือของหน่วยงานปฏิบัติทุกระดับกับประชาชนท้องถิ่นตลอดจนกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ในการให้ชุมชนมีโอกาสในการควบคุม กำกับดูแลและจัดการทรัพยากรด้วยตนเอง

3.6 สนับสนุนพัฒนาศักยภาพของคน โดยการเพิ่มความรู้ ทักษะ และการมีจิตสำนึกในด้านการจัดการพัฒนาการดำเนินธุรกิจท่องเที่ยว การอนุรักษ์ ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสำหรับชุมชนให้กว้างขวางมากขึ้น

3.7 สนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เข้มแข็งมีประสิทธิภาพในด้านการจัดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อย่างมีอิสระและสามารถจัดเก็บรายได้เพื่อการอนุรักษ์ ฟื้นฟูการท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง โดยให้มีการพัฒนาทักษะการจัดการที่ถูกต้อง

4. นโยบายด้านการส่งเสริมตลาดและการนำเที่ยว

4.1 กำกับส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในทิศทางที่เหมาะสมกับสภาพทรัพยากรและขีดความสามารถในการจัดการรองรับการท่องเที่ยว ละเว้นหรือชะลอการส่งเสริมตลาดในพื้นที่ยังไม่พร้อม ง่ายต่อการถูกระทบกระเทือนจากการท่องเที่ยว

4.2 สนับสนุนการตลาดในรูปแบบประสานการท่องเที่ยวเป็นเครือข่ายที่เหมาะสม ทั้งที่เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตลอดโปรแกรม และแบบผสมผสานกับการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น ๆ เพื่อให้มีการกระจายนักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม

4.3 ส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เน้นการศึกษาและกิจกรรมเชิงนิเวศ สำหรับกระตุ้นให้เกิดการขยายตัวของตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย โดยมุ่งเน้นในกลุ่มเยาวชน กลุ่มแรงงาน และเกษตรกรเป็นพิเศษ ทั้งนี้รวมถึงการจัดการศึกษา และกิจกรรมตอบสนองตลาดต่างประเทศด้วย

4.4 ส่งเสริมการบริการนำเที่ยวเชิงนิเวศให้พัฒนาการบริการที่มีคุณภาพ มุ่งเน้นการให้การศึกษา การเรียนรู้จากประสบการณ์ และการมีส่วนร่วมอย่างเป็นธรรมชาติกับชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนมีสนับสนุนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการใช้มาตรฐานในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของการบริการอย่างเต็มที่

4.5 กำหนดเกณฑ์มาตรฐานการบริการการนำเที่ยว มาตรฐานการปฏิบัติตัวของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในลักษณะที่มีความเข้มงวดมากเป็นพิเศษ ภายใต้การจัดให้มีการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่นำเที่ยวในระดับที่เหมาะสม โดยชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของทรัพยากรที่อยู่เหนือความต้องการส่วนบุคคล

4.6 ส่งเสริมการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ และให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายใต้ขอบเขตการพัฒนา โดยการใช้สื่อที่หลากหลาย และมุ่งเน้นให้มีการพัฒนาให้ไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในภูมิภาค

5. นโยบายการจัดการโครงสร้างพื้นฐานและการบริการการท่องเที่ยว

5.1 จัดระบบการเดินทางเชื่อมโยงโครงข่ายการท่องเที่ยวให้มีความสะดวกตามควร ให้เหมาะสมกับพื้นที่และกิจกรรม โดยเน้นด้านความปลอดภัยเป็นหลัก

5.2 สนับสนุนให้มีการใช้พลังงานอย่างประหยัด เหมาะสมตามความจำเป็นและตามขนาดพื้นที่ท่องเที่ยวและบริการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สนับสนุนใช้พลังงานทดแทนลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่หมดเปลืองในกิจกรรมการท่องเที่ยว

5.3 สนับสนุนระบบการสื่อสารโทรคมนาคม สร้างโครงข่ายที่ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกระจายตัวครอบคลุมพื้นที่ท่องเที่ยวและโครงข่ายการมีส่วนร่วมทุกระดับเพื่อการติดต่อสื่อสารการควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยว และการบรรเทาสาธารณภัยในยามฉุกเฉิน

5.4 สนับสนุนให้การบริการการท่องเที่ยว ดำเนินการโดยภาคเอกชน หรือองค์กร หรือประชาชน ภายใต้การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย โดยองค์กรของรัฐเป็นฝ่ายสนับสนุนด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และการกำหนดพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวรองรับ ทั้งนี้ให้มีการรอบการพัฒนาบริการที่มีขนาดรูปแบบและคุณภาพการบริการตามแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

5.5 การจัดบริการของรัฐในพื้นที่ที่จำเป็น จะต้องมิขนาดและบริการ ที่พอเหมาะ โดยมุ่งเน้นการช่วยเหลือและเรียนรู้ด้วยตนเองของนักท่องเที่ยว ที่สอดคล้องกับรูปแบบ และกิจกรรม ของการท่องเที่ยว นั้น ๆ การจัดบริการต้องไม่เป็นการแสวงกำไร หรือแข่งขันกับ ภาคเอกชน แต่ควรมีให้มีเป็นรายได้เสริมสำหรับการฟื้นฟูและรักษาทรัพยากร

5.6 การจัดการบริการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ให้คำนึงถึงความเหมาะสม สอดคล้องตามสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่น การเพิ่มโอกาส การมีส่วนร่วมและการกระจายรายได้แก่ชุมชน และประชาชนท้องถิ่น

5.7 กำหนดมาตรฐานและมาตรฐานในการควบคุมและส่งเสริมการบริการ และการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยการสร้างมาตรฐานการจูงใจการให้การรับรอง มาตรฐานการบริการและการให้รางวัล เป็นต้น

6. นโยบายด้านการส่งเสริมการลงทุน

6.1 สนับสนุนการลงทุนในธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีคุณภาพได้ มาตรฐาน อยู่ภายในกฎเกณฑ์ที่กำหนด เปิดโอกาสให้ภาคเอกชนสามารถพัฒนากระบวนการบริการ ที่มีคุณภาพ โดยใช้มาตรการทางภาษี การสร้างสิ่งจูงใจอื่น ๆ การตอบแทนในรูปแบบของรางวัล เป็นต้น

6.2 สนับสนุนการลงทุนของชุมชนท้องถิ่นในรูปแบบต่าง ๆ ในการ จัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการให้ยืมหรือให้กู้ดอกเบี้ยต่ำจากสถาบันการเงินของรัฐ

6.3 ส่งเสริมให้องค์กรธุรกิจเอกชนสนับสนุนการดำเนินงานพัฒนาการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศขององค์กรประชาชน

6.4 สนับสนุนด้านงบประมาณ และสิทธิประโยชน์แก่องค์กรพัฒนา เอกชน ในการร่วมพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการสนับสนุนการพัฒนาของประชาชนท้องถิ่น

6.5 ส่งเสริมการลงทุนผลิตสินค้า อุปกรณ์และเครื่องมือเครื่องใช้ในการ จัดกิจกรรมเชิงนิเวศการจัดการบริการ และการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวขึ้น ภายในประเทศ หรือลดต้นทุนการนำเข้าสินค้าที่จำเป็นจากต่างประเทศ

6.1.3 กลยุทธ์การจัดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การที่จะให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวหลักที่สำคัญ ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่ต้องการการพัฒนาที่ยั่งยืน และเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่ต้องการ จึงเห็นควรกำหนดกลยุทธ์ในการจัดการที่เกี่ยวข้อง ทั้งสิ้น 6 กลยุทธ์ ที่สอดคล้องภายใต้ นโยบายหลักและนโยบายแต่ละด้าน

กลยุทธ์การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม

กลยุทธ์การให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึก

กลยุทธ์การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น

กลยุทธ์การส่งเสริมการมีส่วนร่วมและบริการนำเที่ยว
 กลยุทธ์การจัดการ โครงสร้างพื้นฐานและบริการท่องเที่ยว
 กลยุทธ์การส่งเสริมการลงทุนกลยุทธ์ด้านต่าง ๆ

มีแนวความคิด วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และแนวทางปฏิบัติเฉพาะ ดังนี้

1. กลยุทธ์การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม

1.1 กำหนดเกณฑ์และดำเนินการจัดแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ

เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามศักยภาพการจัดการ และความต้องการเพื่อกำหนดเป็นเป้าหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ และดำเนินการภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง

1.2 จัดเขตพื้นที่ (Zoning) ภายในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อการใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยวหรือกิจกรรมอื่น ๆ ที่เหมาะสมตามสภาพของทรัพยากร และขนาดการรองรับของทรัพยากรต่อปริมาณและกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยจัดแบ่งตามความสำคัญของระบบนิเวศและกิจกรรมที่ยอมรับได้

1.3 ประเมินขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวและกำหนดปริมาณ การควบคุม และมาตรการการกำจัดจำนวนนักท่องเที่ยวให้เหมาะสม เพื่อป้องกันปัญหาความแออัด การคับคั่ง มลพิษตกค้าง เสี่ยงรบกวน และการทำลายพืชพรรณและสัตว์

1.4 ควบคุมการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวด้านการปลูกสร้างอาคาร การปรับปรุงพื้นที่การใช้ประโยชน์ที่ดิน กิจกรรม ขนาดสาธารณูปโภค และการตกแต่งเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติมองค์ประกอบทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว ให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมในพื้นที่ รวมทั้งมีการรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อย และการมีระบบป้องกันและกำจัดมลพิษที่เหมาะสมในด้านต่าง ๆ เช่น มลพิษคุณภาพน้ำเสียงและการรบกวนทรัพยากรชีวภาพ

1.5 ใช้มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครอง ดูแล รักษา ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แหล่งอนุรักษ์ที่มีกฎหมายเฉพาะคุ้มครอง หรือใช้กฎอื่นเสริมการจัดการอย่างเข้มงวดตามระดับของการอนุรักษ์ รวมทั้งให้มีการประกาศเขตคุ้มครองสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นสำหรับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ให้กำหนดการใช้ประโยชน์ที่แน่ชัด โดยการปรับปรุงกฎหมายหรือปรับแนวเขตในกรณีที่ต้องการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

1.6 ใช้มาตรการการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการควบคุมดูแลรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทั้งภายในเขตอนุรักษ์และนอกเขตอนุรักษ์โดยการกำหนดบทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบและเครื่องมือตามความเหมาะสม

1.7 ใช้หรือประยุกต์ใช้ระบบจัดการสิ่งแวดล้อม (EMS) ในการจัดการด้านการพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยว การบริการ และกิจกรรมในพื้นที่ด้วย วิธีการที่เหมาะสมภายใต้ขอบเขตของการจัดการ ระยะเวลา หรือกฎหมายที่รองรับ เช่น การศึกษาผลกระทบเบื้องต้น (IEE) การศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) การใช้ระบบคุณภาพ ISO14000 เป็นต้น

1.8 จัดให้มีกิจกรรมและสื่อในการศึกษา เรียนรู้ ทรัพยากรทั้งทางตรงและทางอ้อมไว้รองรับการท่องเที่ยวโดยให้เป็นเครื่องมือที่จะสามารถปลูกจิตสำนึกของนักท่องเที่ยวในการอนุรักษ์รักษาสีและดูแลทรัพยากรการท่องเที่ยวและทรัพยากรทางธรรมชาติและสังคมให้ยั่งยืนต่อไป

1.9 จัดให้มีการติดตามตรวจสอบการจัดการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อการพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการจัดการและการร่วมมือประสานงานที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. กลยุทธ์การให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึก

2.1 จัดให้มีรูปแบบองค์กรความร่วมมือด้านการให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึก ในระดับชาติ ภายใต้ต้องการความร่วมมือใหญ่ มีหน้าที่ในการกำหนดกรอบ ทิศทาง นโยบาย และแนวทางในการปฏิบัติ ตลอดจนการส่งเสริม ตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผล

2.2 จัดให้มีการร่วมมือในการปรับปรุงและพัฒนาระบบการให้การศึกษา และสร้างจิตสำนึกในระดับพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ให้มีรูปแบบ กิจกรรม วิธีการ สื่อความหมายธรรมชาติ และการจัดสื่อต่าง ๆ ที่หลากหลาย กระตุ้นความสนใจนักท่องเที่ยวให้เข้าร่วมกิจกรรมโดยสมัครใจเข้าร่วมแสดงบทบาทในกิจกรรมการเรียนรู้

2.3 ดำเนินการและพัฒนารายการในสื่อสาธารณะต่าง ๆ โดยเฉพาะ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และเอกสารการท่องเที่ยวให้มีทิศทาง เนื้อหาและวิธีการนำเสนอที่เหมาะสม สำหรับการพัฒนาความรู้ และความตระหนักด้านการอนุรักษ์ของนักท่องเที่ยว และประชาชนทั่วไปอย่างต่อเนื่อง

2.4 พัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาระดับต่าง ๆ พร้อมทั้งให้มีการค้นคว้า วิจัย และกิจกรรมทางการศึกษาเรียนรู้ที่มีเป้าหมาย เพื่อผลทางการให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึกในกระบวนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างชัดเจนสำหรับเยาวชน ธุรกิจ บริการนำเที่ยวและภาคผู้เกี่ยวข้องในการจัดการและประชาชนในท้องถิ่น

2.5 จัดฝึกอบรม สัมมนา การออกค่าย เพื่อพัฒนาความรู้ทักษะและประสบการณ์แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดการและประชาชนในท้องถิ่น โดยการเน้นกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริงเป็นด้านหลักรวมทั้งเสริมสร้างความรู้ทางด้านหลักการและทฤษฎีตามแนวทางการศึกษารูปแบบอื่น ๆ ทั้งในและนอกระบบ

2.6 พัฒนาสื่อความหมายธรรมชาติขึ้นภายในแหล่งท่องเที่ยว โดยจัดให้เป็นส่วนสำคัญของแหล่งสื่อที่สำคัญ ได้แก่ ป้ายสื่อความหมาย คู่มือท่องเที่ยว ข้อมูลทรัพยากรของแหล่งนิทรรศการ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว รวมทั้งจัดคนนำทางและมัคคุเทศก์ไว้รองรับ

สรุปได้ว่า การพัฒนาหมายถึงการเปลี่ยนแปลงสิ่งบางอย่างจากสภาพเดิมที่มีอยู่ให้ดีขึ้น เพราะหากไม่มีการเปลี่ยนแปลงสิ่งนั้นก็จะยังอยู่ในสภาพเดิม ไม่สามารถที่จะดีขึ้นกว่าเดิมได้ หรือสิ่งที่มีอยู่แล้วแต่เดิมให้เพิ่มขีดความสามารถในการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดหรือมากกว่าเดิมที่เคยเป็นอยู่มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้นอย่างมีทิศทางมีเป้าหมายมีระบบการเปลี่ยนแปลงต้องมีระเบียบแบบแผนที่จะต้องคำนึงความเสมอภาคในการกระจายผลประโยชน์จากทรัพยากรอย่างทั่วถึงเพื่อความยั่งยืนในการพัฒนา และที่สำคัญต้องคำนึงกลุ่มชุมชนท้องถิ่น ซึ่งจะต้องให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาตั้งแต่ระดับของการวางแผนจนถึงระดับของการปฏิบัติให้เป็นจริงแนวทางและวิธีการพัฒนาที่ได้ผลในสังคมหนึ่งอาจไม่สามารถนำมาใช้กับอีกสังคมหนึ่ง เนื่องจากเหตุผลด้านสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน

6.2 การจัดการท่องเที่ยว

สุดาพร วรพล (2540 : 25) ได้สรุปประเด็นสำคัญจากการเข้าร่วมการประชุมนานาชาติเรื่อง “การจัดการท่องเที่ยวและมรดกทางวัฒนธรรมธรรมชาติ” (International Conferemce Touros, and Heritage Management) ณ เมือง ยอกยาคร์ตา ประเทศอินโดนีเซีย ไว้ดังนี้

1. มรดกทางวัฒนธรรมประเภทโบราณสถาน ถือเป็นแหล่งทรัพยากรที่เปี่ยมไปด้วยคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และทางจิตใจของคนในชาติ ดังนั้นจำเป็นจะต้องได้รับการจัดการที่ละเอียดอ่อนรอบคอบ โดยเฉพาะเมื่อจะส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพราะหากดำเนินการโดยขาดความระมัดระวังแล้ว จะทำให้เกิดความขัดแย้งกันระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ได้ง่ายเช่น กลุ่มที่ต้องการอนุรักษ์กับกลุ่มผู้ประกอบการ
2. สถานที่จะเป็นมรดกทางวัฒนธรรมนั้น จะต้องเป็นแหล่งที่ให้ประสบการณ์ที่ดีแก่นักท่องเที่ยวให้เกิดประโยชน์อื่น ๆ ที่น่าพอใจรวมทั้งเอกลักษณ์ของท้องถิ่นเอาไว้ด้วย
3. ควรให้ภาคเอกชน ซึ่งมีประสบการณ์ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวขนาดใหญ่มาแล้วได้เข้ามาให้การสนับสนุนช่วยเหลือแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมในเรื่องของการจัดทำป้ายอธิบายในแหล่งการจัดการนักท่องเที่ยวด้วย
4. แหล่งมรดกโลกวัฒนธรรมควรได้รับการพิจารณาทั้งในแง่ของการอนุรักษ์การเป็นแหล่งความรู้และการบริการที่เหมาะสมแก่นักท่องเที่ยวควบคู่กันไป
5. ควรให้ความสำคัญกับการจัดทำป้ายอธิบายมรดกโลกทางวัฒนธรรมให้กับประเทศกำลังพัฒนาซึ่งมีความด้อยในเรื่องของสื่อการฝึกอบรม วิธีการตลอดจนการจัดการท่องเที่ยว

เนื่องจากแหล่งมรดกโลกในประเทศเหล่านั้น มักจะเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชุมชนมิใช่สิ่งที่ได้รับอนุรักษณ์สืบทอดกันมาแต่อดีต ดังนั้นจึงควรจะทำแบบป้าของธิบายให้ดึงดูดใจผู้เยี่ยมชม โดยทำให้มีมิติแทนที่จะให้มองด้วยตาเท่านั้น

นอกจากนี้ในการประชุม International Conference pm Touros, and Heritage Management ยังได้สรุปถึงแนวทางการจัดการบริหารจัดการด้านมรดกของชาติกับวัฒนธรรมความเป็นอยู่ไว้ดังนี้

1. ผู้มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบ ผู้ประกอบการ และชุมชนท้องถิ่นควรรวมตัวกันเพื่อสร้างหน่วยงานด้านมรดกทางวัฒนธรรม แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ สังคมทุกระดับควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวและโครงการต่าง ๆ เกี่ยวกับมรดกประเพณีด้วย

2. ควรเข้าใจว่าชุมชนคือใคร และวิถีทางใดบ้างจะสามารถทำให้พวกเขาเข้าใจถึงผลที่ได้รับทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อที่ได้หันมาให้ความร่วมมือในการจัดการแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม เช่น เมื่อจะมีแผนพัฒนาการท่องเที่ยวที่ใดก็ตามควรมีการเผยแพร่ผ่านสื่อของท้องถิ่นเพื่อให้เข้าถึงทุกส่วนในชุมชนด้วย

3. นักท่องเที่ยวควรได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่ตนจะไปเยือนก่อน เพื่อเป็นการเพิ่มคุณค่าของประสบการณ์ที่จะได้รับเมื่อเดินทางไปถึงสถานที่จริง

4. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชุมชนท้องถิ่นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาจิตสำนึกของชุมชนและเตรียมให้พวกเขามีทักษะพร้อมที่จะเข้าร่วมพัฒนาและปฏิบัติงานทางด้านการท่องเที่ยวในแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม

5. สิ่งที่จะนำไปปฏิบัติต่อการท่องเที่ยวในแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมจะต้องผ่านการยอมรับจากชุมชนท้องถิ่นก่อน เช่น เมื่อมีการบัญญัติกฎหมายใดขึ้นมาต้องประกาศให้ทราบโดยทั่วไปและมีการบังคับใช้อย่างจริงจังหากมีการประชาพิจารณ์ (Public Hearing) เกี่ยวกับโครงการด้านการท่องเที่ยว ผู้ดำเนินการอภิปรายก็ควรวางตัวเป็นกลาง แทนที่จะให้การสนับสนุนการพัฒนาโครงการนั้น

วรรณพร วนิชชานุกร (2540 : 32) เสนอว่า ในการบริหารการจัดการทรัพยากรด้าน การท่องเที่ยวให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ควรมีรูปแบบการบริหารใน 2 ระดับ คือ ระดับแนวนอนซึ่งประกอบไปด้วย หน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐที่เกี่ยวข้องและระดับแนวตั้ง คือ หน่วยงานของรัฐในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นรวมทั้งองค์กรที่ไม่ใช่ของรัฐบาลแต่มีบทบาทสำคัญในการเป็นตัวแทนปกป้องผลประโยชน์ส่วนร่วมและสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารแรงงานความรู้ตามอำนาจของผู้คนในท้องถิ่นได้ ซึ่งการบริหารดำเนินงานควรครอบคลุมในเรื่องต่าง เช่น

ควบคุมบริหารงานให้เป็นไปตามแผนแม่บทที่วางไว้ในแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง
จัดให้มีคู่มือการดำเนินงานท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินงาน
ทั้งของเจ้าหน้าที่ในภาครัฐและเอกชน

มีการกำหนดมาตรฐานทางสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวและรักษาคุณภาพ
สิ่งแวดล้อมให้ได้ตามมาตรฐานนั้น

มีการกำหนดดัชนีทางเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับหลักการพัฒนาแบบยั่งยืน
ให้มีการศึกษาและฝึกอบรมบุคลากรในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้มีสำนึก
ในเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ฯลฯ

พจนา สงวนศรี (2541 : 33) ได้เสนอรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยการ
มีส่วนร่วมของประชาชนให้เป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่สามารถตอบสนองและสามารถพัฒนาสู่
กระบวนการพัฒนาสังคมแบบยั่งยืนได้ ภายใต้มิติต่าง ๆ ดังนี้

1. มิติด้านสิ่งแวดล้อมกิจกรรมนี้ควรก่อให้เกิดการเรียนรู้และความร่วมมือกัน
ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติรวมทั้งจำกัดให้เกิดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมให้
น้อยที่สุด
2. มิติด้านการเมืองกิจกรรมนี้ควรเป็นส่วนหนึ่งของการรณรงค์การมีส่วนร่วม
ของประชาชนในระดับล่าง โดยการสร้างกระบวนการวางแผนและการตัดสินใจในการจัดการ
ท่องเที่ยวของชุมชน
3. มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม กิจกรรมนี้ควรสร้างสรรค์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้
ของกลุ่มคนที่ต่างวัฒนธรรม (เมือง-ชนบท) เพื่อเพิ่มความเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าของ
วัฒนธรรมท้องถิ่นรวมทั้งเท่าทันต่อวัฒนธรรมแบบเมืองที่เติบโตอย่างไร
4. มิติด้านเศรษฐกิจ กิจกรรมนี้ควรนำไปสู่การกระจายรายได้และผลกำไร
ที่เกิดจากการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นกับชุมชนอย่างแท้จริง ดังนั้นประชาชนในพื้นที่จะเป็นปัจจัยหลัก
ในการพัฒนาและควบคุมการเติบโตของการท่องเที่ยวในพื้นที่ของตนภายใต้มิติที่ไม่ขัดแย้งกับการรักษา
ทรัพยากรธรรมชาติ

M.Adhikary ได้เสนอรูปแบบการจัดการท่องเที่ยว (7-Model) เพื่อมาปรับใช้
กับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ดังนี้

1. Strategy หมายถึง กลยุทธ์ที่จะสะท้อนให้เห็นถึงความผสมผสานกันระหว่าง
วัตถุประสงค์การจัดลำดับความสำคัญการควบคุมและขอบเขตของกิจกรรมต่าง ๆ ของการท่องเที่ยว
เชิงนิเวศ โดยการเลือกกลยุทธ์ที่เหมาะสมที่สุด ซึ่งต้องประกอบไปด้วยกลยุทธ์ในการวางแผน
การดำเนินงานที่สามารถปฏิบัติได้และต้องไปตามนโยบายของการท่องเที่ยวแห่งชาติด้วย เช่น

บริษัทที่ทำธุรกิจกับการท่องเที่ยวจะต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจน เพื่อที่จะสามารถหากลยุทธ์ที่เหมาะสมที่นำไปสู่เป้าหมายนั้น

2. Sstructure หมายถึง โครงสร้างภายในองค์กรซึ่งควรจะเกี่ยวข้องกับ การจัดลำดับชั้นและการแบ่งหน้าที่ให้เหมาะสมเพราะโครงสร้างที่ดี จะเป็นกุญแจที่สำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวอย่างไรก็ตาม โครงสร้างองค์กรยังขึ้นอยู่กับรูปแบบของ RASI ด้วย ซึ่งหมายถึงความรับผิดชอบ (Responsibility) อำนาจหน้าที่ (Authority) การสนับสนุน (Support) และข้อมูลข่าวสาร (Information)

3. System หมายถึง ระบบการจัดการท่องเที่ยว ซึ่งมีความหมายที่ครอบคลุมไปถึงระบบการจัดทำข้อมูล ระบบการดำเนินงาน การปฏิบัติงาน การเงิน การจัดการทรัพยากร มนุษย์ การตลาดและระบบอื่น ๆ ด้วยโดยทุกระบบต้องมีการประสานความร่วมมือกันและมีความสัมพันธ์กันในทุกขั้นตอน

4. Staff บุคลากรนับเป็นส่วนสำคัญที่จะเข้าให้การดำเนินการต่าง ๆ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี โดยเฉพาะบุคคลที่ทำหน้าที่บริการนักท่องเที่ยวจะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบโดยคัดสรรบุคลากรที่มีความละเอียดรอบคอบ มีความผูกพันกับงาน มีความรับผิดชอบ ให้ความช่วยเหลือ นักท่องเที่ยวด้วยความเต็มใจ มีความจริงใจซื่อสัตย์ทำงานดีประสบความสำเร็จและสามารถทำให้นักท่องเที่ยวพึงพอใจเป็นสำคัญ

5. Skill ในการทำงานทุกอย่างต้องอาศัยความชำนาญงานจึงจะดีและมีประสิทธิภาพโดยขึ้นอยู่กับปัจจัย 3 อย่างคือ ความรู้ ทักษะ และทัศนคติต่อการทำงาน ความรู้ในงานสิ่งจำเป็นอันดับแรกในการที่จะทำให้การทำงานต่าง ๆ มีประสิทธิภาพความรู้มิได้หมายถึงเพียงแต่รู้ว่าทำอะไรแต่ต้องรู้ทุกอย่างว่าคืออะไรที่ไหนอย่างไรและทำไม รวมทั้งเข้าใจและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ซึ่งความรู้นี้อาจเป็นความรู้ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการซึ่งได้มาจาประสบการณ์ในการทำงานก็ได้ดังนั้นผู้ที่ทำงานด้านการท่องเที่ยวควรมีความรู้และทักษะในงานที่เกี่ยวข้องเฉพาะสาขาด้วย เพราะนักธุรกิจด้านการท่องเที่ยวต้องการผู้มีความรู้และทักษะเฉพาะทางพิเศษ

6. Styie หมายถึง การร่วมมือกันระหว่าง Staff และ Skill แต่ละคน จะมีรูปแบบในการดำเนินงานที่ต่างกัน โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ

6.1 Autocratic Style หรือ Top down Style หมายถึงการสั่งการจากส่วนบนลงสู่ส่วนล่าง หรือจากผู้บังคับบัญชาลงสู่ผู้ใต้บังคับบัญชา รูปแบบนี้นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่พอใจเพราะไม่ชอบถูกสั่งให้ทำตามแต่มักจะชอบมักคุเทศก์ที่มีส่วนร่วมพูดคุยให้คำแนะนำมากกว่า

6.2 Democrtatic Style หรือ Bottom-upซึ่งตรงกันข้ามกับรูปแบบแรก รูปแบบนี้จะเป็นการร่วมกันในการวางแผนการจัดการได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายจึงมักประสบความสำเร็จในการจัดการ

7. Share หมายถึง การแบ่งปันเวลาการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความคิดเห็น ความรู้ซึ่งนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวได้ดีที่สุด นักท่องเที่ยวแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน ในหลาย ๆ ด้าน การแลกเปลี่ยนประสบการณ์จะทำให้ได้รับความรู้และประสบการณ์มากมาย ที่เป็นประโยชน์นับว่าเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น โดยเฉพาะผู้ที่เริ่มจะทำธุรกิจทางการท่องเที่ยวได้ ข้อมูล มาวางแผนเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่ได้กำหนดไว้

นโยบายการท่องเที่ยวกับการประสานงาน

ความหมายของนโยบาย นโยบาย (Policy) มีการให้ความหมายไว้หลากหลาย ดังนี้
 นวรรณ พันธุมธา (2544 : 38) กล่าวว่า นโยบาย เป็นค่านาม หมายถึง หลัก และวิธีปฏิบัติซึ่งถือเป็นแนวดำเนินการ

สมพงษ์ เกษมสิน (2513 : 13) กล่าวไว้ในหนังสือการบริหารว่า นโยบายในทาง บริหาร หมายถึง การตัดสินใจขั้นต้นที่กำหนดแนวทางกว้าง ๆ ทั่วไป เพื่ออาศัยเป็นแนวอำนาจให้ การปฏิบัติงานเป็นไปโดยถูกต้อง

กล่าวโดยสรุป นโยบาย หมายถึง หลักและวิธีปฏิบัติในการบริหารงานเป็นการกำหนด อำนาจหน้าที่และแนวทางปฏิบัติงานเพื่อให้เป็นไปโดยถูกต้องในทิศทางเดียวกัน

1. นโยบายการประสานงานกับการท่องเที่ยว การประสานงาน เป็นสิ่งสำคัญ ในการจัดการ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ กิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติมักเกี่ยวข้องกับ หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน แต่ละหน่วยงานก็มีเป้าหมายการทำงานของตนเอง หากไม่มีการ ประสานงานระหว่างหน่วยงานแล้ว อาจทำให้เกิดปัญหาหรืออุปสรรคในการทำงาน หรือการพัฒนา ด้าน การท่องเที่ยวได้ ประเทศไทยมีหน่วยงานหลักรับผิดชอบทางด้านการท่องเที่ยว คือ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) มีหน้าที่ส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ของประเทศขึ้นตรงต่อสำนักนายกรัฐมนตรี มีหน่วยงานภายในดำเนินการด้านต่าง ๆ ให้เป็นไปตาม เป้าหมายที่กำหนดไว้

การทำหน้าที่ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยต้องอาศัยความร่วมมือของ หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนในการพัฒนาและส่งเสริมการตลาด ทำให้เกิดการช่วยกันดูแลรักษา คุณภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวและมาตรฐานการให้บริการการท่องเที่ยว ซึ่งรวมถึงกิจกรรม นันทนาการและ การท่องเที่ยวทางธรรมชาติในทุกรูปแบบ ความสำเร็จของการส่งเสริมการ ท่องเที่ยวที่น่ายินดีได้เข้าประเทศจำนวนมากอีกประการหนึ่งคือ นโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยว ของรัฐทำให้มีการวางแผนและพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง แต่จากการทบทวนบทบาทของ องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวในรายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนแม่บท

การพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ โดยสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศ เสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเดือนมีนาคม 2540 พบว่า การดำเนินการของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ถึงแม้ว่าได้รับคำชมจากนานาประเทศในด้านการประชาสัมพันธ์ประเทศไทยให้มีชื่อเสียงไปทั่วโลก แต่ภายในประเทศกลับได้รับการวิจารณ์จากนักวิชาการและสื่อมวลชนว่า การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เป็นต้น

เหตุของการเสื่อมโทรมของทรัพยากรการท่องเที่ยว เพราะมีการโฆษณาโดยขาดการจัดการที่ดี เป็นการนำเข้าวัฒนธรรมจากภายนอกสู่ท้องถิ่นที่ยังไม่มีความพร้อม และยังไม่มียุทธศาสตร์ ดำเนินการจัดการที่ดีเป็นของตน ทำให้บุคคลภายนอกสามารถเข้ามาเก็บเกี่ยวผลประโยชน์และเกิดการบิดเบือน วัฒนธรรมขึ้น ดังนั้นหากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจะเป็นองค์กรทำหน้าที่การประสานงานการท่องเที่ยวแล้ว จำเป็นต้องมีนโยบายเพื่อกำหนดแผนงานและแนวทางปฏิบัติ รวมทั้งจัดสรรงบประมาณรองรับ

ความสำคัญของนโยบาย การกำหนดนโยบายเป็นแนวทางการบริหารงานเพื่อให้ไปสู่เป้าหมายตามวัตถุประสงค์ของแต่ละองค์กร จึงมีความสำคัญต่อองค์กรทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อต้องดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานหรือองค์กรอื่น ๆ จำเป็นต้องปรับเข้าหากันเพื่อร่วมกันทำงาน ต้องใช้วิธีการประสานงานเพื่อเป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน ดังนั้นนโยบายจึงเป็นเสมือนกรอบในการดำเนินงานของแต่ละองค์กร เมื่อเกิดการประสานงาน จึงต้องทำความเข้าใจนโยบายของแต่ละองค์กรว่าได้กำหนดอำนาจหน้าที่ และมีจุดประสงค์ขององค์กร อย่างไร เพื่อทำการประสานงานได้อย่างราบรื่น

2. นโยบายของรัฐกับการประสานงานการท่องเที่ยว รัฐบาลให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก เพราะจากวิกฤติทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นกับประเทศไทย การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมเดียวที่โอบอุ้มทำรายได้หล่อเลี้ยงเศรษฐกิจของประเทศ และนำเงินเข้าประเทศเป็นจำนวนกว่าสองแสนล้านบาท จากนักท่องเที่ยวนานาชาติประมาณ 9.5 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2543 รายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจึงเปรียบเสมือนเลือดที่หล่อเลี้ยงประเทศไทย จึงทำให้รัฐบาลคาดหวังว่าในช่วงปีสุดท้ายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 จะมีนักท่องเที่ยวต่างประเทศมาเที่ยวประเทศไทยไม่น้อยกว่า 14 ล้านคน และการท่องเที่ยวของคนไทยในปี พ.ศ. 2549 ประเมินว่าจะสูงมากขึ้นเช่นกัน จากเป้าหมายที่ตั้งไว้ รัฐบาลจึงได้วิเคราะห์จุดอ่อนของการท่องเที่ยวที่ในอดีตผ่านมา รวมไปถึงการขาดความร่วมมือและการขาดการประสานงานภายในรัฐบาล ซึ่งได้วิเคราะห์ถึงต้นเหตุของปัญหาในการขาดการประสานงาน คือระบบบริหารของราชการไทยที่แยกส่วน จึงทำให้การบริหารงานในภาครัฐเป็นระบบต่างคนต่างทำ ไม่มีการประเมินและการวัดผลการปฏิบัติงาน ไม่มีระบบการติดตามผลงานอย่างจริงจัง

จุดอ่อนที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การท่องเที่ยวในประเทศไทยมีแนวโน้มอ่อนแอลง ถ้าการบริหารงานไม่ปฏิบัติตามแผนและเวลาที่ได้กำหนดไว้ ทำให้แผนต่าง ๆ ไม่น่าเชื่อถือในสายตาของภาคเอกชน ทั้งนี้ภาคเอกชนเป็นผู้ที่ต้องเสี่ยงต่อการลงทุนและอาจประสบการขาดทุนได้ จากแผนพัฒนาของรัฐที่ขาดการประสานงานในการลงทุนระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน ดังนั้นหากไม่ต้องการให้เกิดปัญหาสะสมแล้วนำไปสู่การทำลายหรือการเสื่อมโทรมของทรัพยากรการท่องเที่ยว รัฐต้องวางนโยบายการท่องเที่ยวและต้องสร้างให้เกิดการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการร่วมกันแล้วนำไปสู่ การประสานงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จในการดำเนินงาน (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2549 ก : 125-127)

3. การบริหารพื้นที่ป่าอนุรักษ์และการส่งเสริมการท่องเที่ยวของกรมป่าไม้

นโยบายด้านการบริหารจัดการพื้นที่ป่าอนุรักษ์และการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของกรมป่าไม้ (กวี วรรกวิน 2546 : 140-141) ในช่วงของการบริหารงานของกรมป่าไม้ในระยะหลังภายใต้กระแสการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เข้มข้นมากขึ้น นโยบายด้านการบริหารจัดการพื้นที่ป่าอนุรักษ์และการส่งเสริมการท่องเที่ยวในเขตป่าอนุรักษ์ทั้งเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า มีดังนี้

1. การบริหารจัดการในเชิงพื้นที่คุ้มครอง

1.1 การบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ให้เน้นงาน 3 ด้าน คือ ด้านอนุรักษ์ ด้านวิชาการ และด้านบริการ

1.2 ให้จัดกลุ่มหน่วยปฏิบัติงานในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ให้มีประสิทธิภาพ

1.3 ต้องการคนหนุ่มสาวไปทำงานในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ เพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และพัฒนาองค์ความรู้ในการพัฒนางานอย่างสม่ำเสมอ

2. การจัดทำฐานข้อมูลประชากร และข้อมูลพื้นฐานป่าอนุรักษ์ให้จัดทำฐานระบบข้อมูลของอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า พื้นที่ต้นน้ำให้มีรูปแบบเป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ

3. การจัดทำแผนแม่บทการจัดการพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ให้จัดทำแผนแม่บทหรือคู่มือการจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และหน่วยจัดการต้นน้ำ โดยครอบคลุมทั้งในเรื่องการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและการพัฒนาอื่น ๆ

4. การจัดทำแนวเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์

4.1 ให้เร่งจัดทำแนวเขตป่าอนุรักษ์ตามกฎหมายให้ชัดเจน เหมาะสมกับสภาพพื้นที่

4.2 ให้จัดทำแนวเขตที่ยอมรับร่วมกัน ระหว่างราษฎรและกรมป่าไม้ โดยปลูกต้นไม้ที่แตกต่างจากพันธุ์ไม้ตามธรรมชาติเป็นแนวกว้าง 50 เมตร เพื่อเป็นทั้งแนวกันชนและให้ราษฎรใช้สอยได้

5. การประกาศกำหนดเขตอุทยานแห่งชาติ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ให้กำหนดขั้นตอนการประกาศกำหนดเขตพื้นที่เป็นอุทยานแห่งชาติ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ให้มีลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน โดยจะต้องกันแหล่งชุมชนออกจากพื้นที่ที่ประกาศก่อน

6. การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว

- 6.1 ให้ส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้มากขึ้น เพื่อให้คนได้ไปเที่ยวช่วยเป็นหูเป็นตาในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าด้วย
- 6.2 ให้จัดกิจกรรมเพื่อเปลี่ยนพฤติกรรมและทัศนคติในการท่องเที่ยวโดยเน้นการศึกษาธรรมชาติ
- 6.3 ให้ปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว ลานจอดรถ ที่พัก ร้านค้า ห้องน้ำให้สะอาด มีระเบียบและสวยงาม
- 6.4 ให้ปรับปรุงการบริการ การต้อนรับ การให้ความรู้ และอื่น ๆ

4. แผนพัฒนาชุมชน

การวางแผน (Planning) หมายถึง กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมการวินิจฉัย และตัดสินใจที่จะกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งในอนาคต เพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยวิธีการที่ดีที่สุด คือ การปกครองท้องถิ่นก็เหมือนกับการบริหารองค์การอื่น ๆ ที่ต้องมีเป้าหมายสูงสุด ในการจัดการสาธารณะให้เป็นไปตามความต้องการของประชาชนในชุมชน การบริหารงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างประหยัดได้จะต้องมีการวางแผน ในกระบวนการวางแผนบริหารงานจะต้องตระหนักถึงความสำคัญ ดังนี้ คือ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2542 : 24)

1. การเตรียมการวินิจฉัย หมายถึง การกำหนดแผนงาน ที่ประกอบไปด้วย กำหนดเป้าหมาย ขอบเขตของงาน การรวบรวมข้อมูลที่จะใช้เป็นข้อเท็จจริง
2. การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง หมายถึง การปฏิบัติตามแผน จะต้องทำความเข้าใจส่วนประกอบของแผนทั้งทางด้านกำหนดตัวผู้ปฏิบัติงานและวิธีสื่อสาร ตลอดจนกระตุ้นผู้ปฏิบัติเกิดการกระทำหรือปฏิบัติการ
3. ในอนาคต คือ ความแตกต่างกับระยะเวลา อาจกำหนดแผนระยะสั้น แผนงานที่จบภายใน 2 ปี แผนระยะกลาง แผนที่มีระยะเวลาอยู่ระหว่าง 2-5 ปี แผนระยะยาว แผนงานระยะ 5 ปีขึ้นไป

โครงการพัฒนา หมายถึง กิจกรรมพื้นฐานที่กำหนดขึ้น เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง โดยมีพื้นฐาน โดยที่กิจกรรมพื้นฐานมีระยะเวลาที่กำหนดแน่นอน (การบริหารแผนงานโครงการพัฒนาท้องถิ่นและชนบท, 2543 : 45-50)

องค์ประกอบตามลักษณะงานของกระบวนการวางแผนพัฒนา เพื่อให้ครอบคลุมทุกเรื่องของการวางแผนพัฒนา คือ

1. เป้าหมายรวม/การกำหนดนโยบาย
2. การวิจัยและการสร้างทางเลือกต่าง ๆ ในนโยบาย
3. การตัดสินใจด้านนโยบายทั้งในนโยบายระดับชาติ และในระดับเทคนิควิธีระดับการดำเนินการ และระดับย่อย

4. การวางแผน การวางโครงการ และการจัดสรรทรัพยากร
5. การสร้างโครงการ การนำไปปฏิบัติ และการประเมินผล

นโยบายและแผนการปฏิบัติควรสะท้อนค่านิยมของสังคมไทยโดยทั่ว ๆ ไป ทั้งระดับพื้นฐานที่สุด เป้าหมายอันสูงสุดของการวางแผนพัฒนา คือ การปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชากรทั้งหมด ในการจัดแผนพัฒนาที่ออกมาจะต้องครอบคลุมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และประชากร ทั้งนี้ การวางแผนโครงการอย่างมีประสิทธิภาพมีความสำคัญมากต่อความสำเร็จและความล้มเหลวของโครงการ การวางแผนพัฒนาพอสรุปได้ดังนี้ (Hareion. 1993 ; Forsberg et al. 1996 : 305)

1. การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพสำหรับโครงการที่แตกต่างกันจำนวนมาก จำเป็นจะต้องทำการวางแผนอย่างเป็นระบบ ซึ่งองค์การภาครัฐจะต้องพิจารณาแผนในลักษณะเครือข่ายขนาดใหญ่และแยกแผนเป็นส่วนย่อย ๆ จะต้องสัมพันธ์กับปัญหา
 2. การวางแผนโครงการเป็นระบบย่อยระบบหนึ่งของการบริหารโครงการจะต้อง เกี่ยวพันกับระบบย่อยหลาย ๆ ระบบ ในขั้นตอนของวงจรโครงการ การวางแผนเป็นกิจกรรมเพื่อเตรียมการสำหรับขั้นตอนอื่น ๆ เป็นโครงการประสานกับโครงการอื่น ๆ
 3. การวางแผนโครงการอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้โครงการแล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนดและภายใต้งบประมาณของโครงการ โดยใช้วิธีการระบบการวางแผนที่มีโครงสร้างเพื่อ กิจกรรม ปริมาณงาน และกลุ่มองค์กรที่เกี่ยวข้อง
 4. ในการดำเนินโครงการตามแผน อาจเกิดการเบี่ยงเบนไปจากแผน และเกิดเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิด กิจกรรมและผลผลิตของโครงการแตกต่างกันที่คาดหวังแม้การนำโครงการไปปฏิบัติ หรือไม่ปฏิบัติตามแผนอาจเกิดขึ้นได้ การจัดสรรทรัพยากรอย่างสมเหตุสมผล
- เป้าหมายของการวางแผนพัฒนาควรพัฒนาคนให้มีความสุข คนเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น เพราะคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา เป็นผู้มีบทบาทในท้องถิ่นทั้งเป็นผู้ดำเนินงาน เป็นผู้ได้รับประโยชน์และเป็นผู้สืบทอดการพัฒนาอย่างไม่มีที่สิ้นสุด คนจึงเป็นเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ คุณธรรม และมีความสุข คือ 1) การพัฒนาคนให้มีคุณภาพ คือทำให้คนมีความรู้ ความสามารถ มีทักษะในการประกอบกิจการงานให้บรรลุเป้าหมาย

ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสามารถในการประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัว ความรู้ทางการเมืองและความรู้ที่จำเป็นในการดำรงชีวิต มีวิสัยทัศน์ บุคลิกภาพดี สามารถพึ่งตนเองได้ ใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้ 2) การพัฒนาคนให้มีคุณธรรม คือ ทำคนให้เป็นคนดีทั้งคิด พูด และการประพฤติปฏิบัติอย่างถูกต้องกฎหมาย ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น 3) การพัฒนาคนให้มีความสุข คือการทำให้คนมีความสงบ มีจิตใจดีงาม เยือกเย็น มั่นคง ผ่องใส ไม่มีความเครียด เข้าถึงสัจธรรมของชีวิต มองโลกในแง่ดี (สนธยา พลศรี. 2545 : 55)

สรุป การวางแผนพัฒนา คือ การนำข้อมูลปัญหาต่าง ๆ ที่มีอยู่ในส่วนท้องถิ่นมาแก้ไขปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นไป เพื่อสนองความต้องการของประชาชนเป็นสำคัญ โดยดำเนินการตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย เพื่อให้ครอบคลุมถึงปัญหา มุ่งพัฒนาไปที่คุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนเป็นหลัก

แผนพัฒนาตำบล หมายถึง แผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลห้าปีและแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลประจำปี ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลได้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางแก้ปัญหาความเดือดร้อนทางเศรษฐกิจ สังคม ของประชาชนในตำบล ทั้งนี้ โดยการนำปัญหาความต้องการ นโยบายหรือแนวทางการพัฒนาเพื่อกำหนดเป็นวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการแก้ปัญหา สอนตอบความต้องการนโยบายและศักยภาพแล้วจึงกำหนดออกมาในรูปของแผนงานโครงการ กิจกรรมงาน

แผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง แผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบล อันมีลักษณะแนวทางการพัฒนา และการประสานงานและโครงการ เพื่อแก้ปัญหาความต้องการของประชาชน ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาของอำเภอ แผนพัฒนาของจังหวัด และนโยบายการพัฒนาของชาติ (กรมการพัฒนาชุมชน. 2541 : 44)

สรุป แผนพัฒนาตำบล คือ แผนการที่คณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบลจัดทำขึ้นตามร่างในที่ประชุมของคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล โดยมีปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบันทึกการประชุม และจัดทำแผนพัฒนาตามที่ประชุม เพื่อใช้ในการพัฒนาส่วนท้องถิ่นในตำบลของตนเอง ให้ความสำคัญที่คุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนเป็นสำคัญ

จอห์น เจ ชลาร์ค John J. Clarke (1957 : 342) กล่าวว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง หน่วยการปกครองที่มีหน้าที่ และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการให้บริการแก่ประชาชนในเขตพื้นที่หนึ่งพื้นที่ใดโดยเฉพาะ และหน่วยงานดังกล่าวนี้จัดตั้งขึ้นและอยู่ในความดูแลของรัฐ

วิลเลียม วี ฮอลโลวีย์ (William V. Holloway. 1951 : 233) กล่าวว่า องค์การปกครองตนเองของท้องถิ่น หมายถึง องค์การที่มีอาณาเขตแน่นอน มีประชากรตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ มีอำนาจปกครองตนเองมีการบริหารงานคลังของตนเอง และสภาท้องถิ่นที่มีสมาชิกได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน

จากความหมายที่กล่าวมา ลักษณะการปกครองส่วนท้องถิ่นที่เห็นได้ชัดเจนพอสรุปได้ 4 ประการ คือ 1) มีความเป็นอิสระอยู่ภายใต้ปกครองรัฐบาลกลางน้อย พนักงานท้องถิ่นอยู่ภายใต้กฎหมาย ข้อบังคับองค์กรกลางการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น รวมทั้งรับเงินเดือนงบประมาณฯ 2) องค์กรปกครองท้องถิ่นเป็นนิติบุคคล ตั้งขึ้นโดยกฎหมายแยกจากส่วนกลาง มีขอบเขตการปกครองแน่นอน และคณะผู้บริหารได้รับเลือกตั้งจากประชาชนในส่วนท้องถิ่น 3) มีอิสระในด้านการคลัง เช่น การจัดเก็บภาษีและหารายได้อื่น ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด และการจัดทำงบประมาณเอง 4) มีอำนาจอิสระในการวางนโยบายและมีการบริหารงานของตนเอง ไม่ต้องขอคำสั่งจากส่วนกลาง ถือเป็นการกระจายอำนาจอย่างแท้จริง

สรุป การปกครองส่วนท้องถิ่น คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในตำบล หรือ องค์กรบริหารส่วนตำบล มีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำแผนพัฒนาตนเอง ไม่อยู่ภายใต้ปกครองของรัฐบาลกลาง กำหนดทิศทางในการพัฒนาได้ด้วยตนเอง

5. ยุทธศาสตร์ของจังหวัดนครราชสีมา (กรมการปกครอง จังหวัดนครราชสีมา (2551 : 2-4)

ประเด็นยุทธศาสตร์ของจังหวัด (Strategic Issues)

1. ยุทธศาสตร์การพัฒนากิจกรรมและแปรรูปสินค้าการเกษตรส่งออก
 - 1.1 การพัฒนากิจกรรมและแปรรูปข้าวหอมมะลิเพื่อส่งออก
 - 1.2 การพัฒนากิจกรรมและแปรรูปแป้งมันสำปะหลังเพื่อส่งออก
2. ยุทธศาสตร์การพัฒนาคูณภาพผลิตภัณฑ์ผ้าไหม
3. ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว
4. ยุทธศาสตร์การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมยานยนต์
5. ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาสังคมและความเดือดร้อนของประชาชน
6. ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการอย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ

เป้าประสงค์ของยุทธศาสตร์ (Goals)

1. ยุทธศาสตร์การพัฒนากิจกรรมและแปรรูปสินค้าการเกษตรส่งออก
 - 1.1 เพิ่มขีดความสามารถในการผลิตสินค้าการเกษตร
 - 1.2 เพิ่มขีดความสามารถในการแปรรูปและส่งออกสินค้าเกษตร
2. ยุทธศาสตร์การพัฒนาคูณภาพผลิตภัณฑ์ผ้าไหม
 - 2.1 เพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาคูณภาพผลิตภัณฑ์ผ้าไหม
 - 2.2 เพิ่มจำนวนผู้ประกอบการผ้าไหม
3. ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว
 - 3.1 เพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยว

- 3.2 พัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว สินค้าและบริการ
4. ยุทธศาสตร์การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันอุตสาหกรรมยานยนต์
- 4.1 เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันอุตสาหกรรมยานยนต์
5. ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาสังคมและความเดือดร้อนของประชาชน
- 5.1 ลดระดับความรุนแรงของการแพร่ระบาดของยาเสพติดให้อยู่ในระดับที่สามารถควบคุมได้
- 5.2 สร้างความมั่นคงต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน
- 5.3 บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน
- 5.4 ประชาชนได้บริโภคอาหารที่ปลอดภัยปราศจากสารปนเปื้อน
- 5.5 ลดการเกิดอุบัติเหตุจากรถทางบก
6. ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการอย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ
- 6.1 เพื่อตอบสนองความต้องการในการบริการภาครัฐให้แก่ประชาชนอย่างมีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพ

กลยุทธ์ (Strategies)

1. ยุทธศาสตร์การพัฒนากุณภาพและแปรรูปสินค้าการเกษตร
- 1.1 ส่งเสริมและพัฒนาให้ผลผลิตข้าวหอมมะลิและแป้งมันสำปะหลังมีคุณภาพได้มาตรฐาน
- 1.2 เพิ่มความสามารถในการแปรรูปและส่งออกข้าวหอมมะลิ
- 1.3 เพิ่มความสามารถในการแปรรูปและส่งออกแป้งมันสำปะหลัง
2. ยุทธศาสตร์การพัฒนากุณภาพผลิตภัณฑ์ผ้าไหม
- 2.1 ส่งเสริมและพัฒนาให้ผลิตภัณฑ์ผ้าไหมมีคุณภาพได้มาตรฐาน
- 2.2 ส่งเสริมการลงทุนของผู้ประกอบการผ้าไหมทั้งรายเก่าและรายใหม่
3. ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน
- 3.1 พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
- 3.2 พัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว
- 3.3 พัฒนาระบบบริหารจัดการ
4. ยุทธศาสตร์การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมยานยนต์

- อุตสาหกรรมยานยนต์
- 4.1 สนับสนุนและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของ
5. ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาสังคมและความเดือดร้อนของประชาชน
- 5.1 พัฒนาระบบการเฝ้าระวังการแพร่ระบาดของยาเสพติดให้มี
- ประสิทธิภาพ
- 5.2 เพิ่มประสิทธิภาพการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม
- 5.3 พื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน
- 5.4 จัดระบบการเฝ้าระวังและตรวจสอบมาตรฐานอาหารสด ตลาดสด
- ร้านอาหาร
- 5.5 ลดการเกิดอุบัติเหตุจากรถทางบก
6. ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการอย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ
- 6.1 พัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพการให้บริการประชาชน
- 6.2 พัฒนาความรู้ของบุคลากรสู่ความเป็นเลิศทางการบริหารและ
- การบริการ
- 6.3 พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการภาครัฐ
แผนยุทธศาสตร์ของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง นครราชสีมา
ชัยภูมิ สุรินทร์ และบุรีรัมย์ (2551) กรมการปกครอง จังหวัดนครราชสีมา (2551 : 13)
- ประเด็นยุทธศาสตร์
1. ยุทธศาสตร์การพัฒนาการเกษตรและการแปรรูปสินค้าเกษตรส่งออก
- 1.1 การพัฒนาการเกษตรและแปรรูปข้าวหอมมะลิเพื่อส่งออก
- 1.2 การพัฒนาการเกษตรและแปรรูปแป้งมันสำปะหลังเพื่อส่งออก
2. ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานผลิตภัณฑ์ผ้าไหม
3. ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยว
- เป้าประสงค์
1. ยุทธศาสตร์การพัฒนาการเกษตรและการแปรรูปสินค้าเกษตรส่งออก
- 1.1 เพิ่มขีดความสามารถในการผลิตให้แก่เกษตรกร
- 1.2 เพิ่มขีดความสามารถในการแปรรูปให้แก่ผู้ประกอบการ
2. ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานผลิตภัณฑ์ผ้าไหม
- 2.1 ส่งเสริมการตลาดนำการผลิต
- 2.2 พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานผลิตภัณฑ์ผ้าไหม
- 2.3 ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ยั่งยืน

3. ยุทธศาสตร์การพัฒนารองเท้า
 - 3.1 เพิ่มรายได้จากการรองเท้า
 - 3.2 พัฒนาศักยภาพแหล่งรองเท้า
 - 3.3 เพิ่มศักยภาพสินค้าและบริการ
 - 3.4 พัฒนาและปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก
 - 3.5 พัฒนาผู้มีส่วนร่วมด้านการรองเท้า

กลยุทธ์

1. ยุทธศาสตร์การพัฒนากะเชตรและการแปรรูปสินค้ากะเชตรส่งออก
 - 1.1 ส่งเสริมและพัฒนาให้ผลผลิตการกะเชตรมีคุณภาพได้มาตรฐาน
 - 1.2 เพิ่มขีดความสามารถในการแปรรูปและส่งออกข้าวหอมมะลิ
 - 1.3 เพิ่มขีดความสามารถในการแปรรูปและส่งออกแป้งมันสำปะหลัง
 - 1.4 ส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรกะเชตรมีความเข้มแข็ง
 - 1.5 ส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมในการผลิตสินค้า

การกะเชตร

2. ยุทธศาสตร์การพัฒนาคูณภาพและมาตรฐานผลิตภัณฑ์ผ้าไหม
 - 2.1 ส่งเสริมผู้ประกอบการผ้าไหมรายใหม่
 - 2.2 ฝึกอบรมสมาชิกกลุ่มประกอบการให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน
3. ยุทธศาสตร์การพัฒนารองเท้า
 - 3.1 เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการรองเท้า
 - 3.2 พัฒนาสินค้าและบริการด้านการรองเท้า
 - 3.3 พัฒนาระบบบริหารจัดการแบบบูรณาการ

บริบทพื้นที่ของการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดพื้นที่ในการศึกษาแหล่งรองเท้าเชิงนิเวศวัฒนธรรม กลุ่มลำนํ้ามูลตอนบน จังหวัดนครราชสีมา ใน 3 อำเภอ คือ อำเภอครบุรี อำเภอเฉลิมพระเกียรติ และอำเภอพิมาย ซึ่งมีแหล่งทรัพยากรการรองเท้าเชิงนิเวศที่ยังคงมีความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ และระบบนิเวศวิทยา ตลอดถึงความงดงามของทรัพยากรธรรมชาติริมฝั่งลำนํ้ามูล ที่มีจุดเด่น โดยเฉพาะพื้นที่ส่วนใหญ่มีแม่น้ำมูลไหลผ่าน และวิถีชีวิตริมฝั่งแม่น้ำมูลมีป่าไม้พืชพันธุ์นานาชนิด และนกหายากในท้องถิ่น รวมทั้งประเพณีวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชาวบ้าน ที่เป็นเอกลักษณ์

ของท้องถิ่นที่ผู้วิจัยศึกษาดังภาพประกอบ 2 (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานจังหวัด นครราชสีมา. 2551 : เว็บไซต์)

1. หาดจอมทอง ในเขตพื้นที่ตำบลจรเข้หิน อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา
2. หาดทรายขาว ในเขตพื้นที่ตำบลโคกกระชาย อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา
3. น้ำตกวังเต่า ในเขตพื้นที่ตำบลโคกกระชาย อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา
4. สวนแสงเพชร ในเขตพื้นที่ ตำบลท่าช้าง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา
5. ไทรงามเฉลิมพระเกียรติ ในเขตพื้นที่ ตำบลท่าช้าง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา
6. ไทรงาม ในเขตพื้นที่ ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

1. จังหวัดนครราชสีมา (งานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานจังหวัด นครราชสีมา. 2551 : เว็บไซต์)

ภาพประกอบ 3 แผนที่ท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา

ภาพประกอบ 4 ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดนครราชสีมา

ตราประจำจังหวัดนครราชสีมา (จังหวัดนครราชสีมา. 2551 : เว็บไซต์)

รูปท้าวสุรนารียืนหน้าประตูชุมพล คือ สัญลักษณ์ของโคราช เมืองโบราณแห่งนี้สร้างในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี [ย่าโม] หรือคุณหญิงโม เป็นภริยาพระยาปลัดเมืองนครราชสีมา เป็นที่เคารพสักการะ

คำขวัญประจำจังหวัด: เมืองหญิงกล้า ผ้าไหมดี หมี่โคราช ปราสาทหิน ดินด่านเกวียน

ต้นไม้ประจำจังหวัด “สาธร” *Millettia Leucantha* Kurz.

จังหวัดนครราชสีมา (เมืองโคราช)

คำว่า นครราชสีมา เกิดจากการรวมชื่อเมืองโบราณสองเมือง คือ เมืองโคราช และเมืองเสมา ซึ่งอยู่ในเขตอำเภอโนนสูง นครราชสีมาเคยเป็นที่ตั้งของชุมชนโบราณหลายแห่ง ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ จนถึงสมัยที่มีการเผยแพร่ของวัฒนธรรมทวารวดีและวัฒนธรรมแบบขอมเข้ามาในดินแดนแถบนี้ เคยมีฐานะเป็นเมือง “เจ้าพระยามหานคร” เช่นเดียวกับเมืองนครศรีธรรมราชทางภาคใต้ มีอาณาปกครอบห้วเมืองน้อยใหญ่ในอีสานหลายแห่ง จนมาถึงปัจจุบันก็ยังคงความสำคัญอย่างต่อเนื่องในฐานะที่เป็นเมืองศูนย์กลางทางด้านคมนาคม เศรษฐกิจของภาคอีสาน จังหวัดนครราชสีมา มีพื้นที่ประมาณ 20,494 ตารางกิโลเมตร

นครราชสีมาหรือที่เรียกว่า “โคราช” เปรียบเสมือนประตูภาคอีสาน อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ประมาณ 259 กิโลเมตร เป็นเมืองใหญ่บนดินแดนที่ราบสูง ที่อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากร และสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ผู้มาเยือนจะเพลิดเพลินกับกิจกรรมท่องเที่ยวที่หลากหลายทั้งเดินป่าศึกษาธรรมชาติ พักผ่อนหย่อนใจริมอ่างเก็บน้ำ ชื่นชมความยิ่งใหญ่ของอารยธรรมขอมโบราณ และเรียนรู้วัฒนธรรมพื้นบ้าน ทั้งยังได้อิ่มอร่อยกับอาหารอีสานต้นตำรับ ก่อนกลับยังได้ซื้อหาสินค้าเกษตรหัตถกรรมพื้นบ้านที่มีให้เลือกอีกมากมายพื้นที่ของเมืองโคราช

หรือเมืองนครราชสีมาเป็นแผ่นดินที่มีอยู่มาตั้งแต่ดึกดำบรรพ์ด้วยปรากฏว่าเป็นแหล่งที่พบซากช้างดึกดำบรรพ์จำนวนมาก ดังนั้นเมื่อประมาณ 3500 ปีมาแล้วมนุษย์ได้อาศัยในพื้นที่แห่งนี้มาก่อนเช่นกัน หลักฐานทางโบราณคดีของความเก่าแก่ได้พบว่ามนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ที่อาศัยอยู่มีความเจริญด้านกิจกรรมและเทคโนโลยี เป็นสังคมเกษตรกรรมที่มีการใช้โลหะทำเครื่องมือและเครื่องประดับ มีความรู้พอที่จะคิดทำสำริดขึ้นได้ และยังมีความสัมพันธ์กับมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ในพื้นที่อื่นเช่น ชุมชนบ้านเชียง แหล่งโบราณคดีที่เมืองสกลนคร เมืองหนองคาย แหล่งโบราณคดีที่บริเวณนี้ พบว่าเป็นบริเวณพื้นที่ลุ่มแม่น้ำมูลตอนบน ซึ่งในอดีตนั้นมีกลุ่มมนุษย์ที่มีการพัฒนาจนสามารถรวมกลุ่มกันอยู่เป็นหมู่บ้าน สร้างชุมชนของตนเอง รู้จักการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ และรู้จักทำสำริดใช้ แล้วมนุษย์จากสังคมนี้ก็พากันไปอาศัยอยู่ตามแอ่งสกลนคร และภาคกลางของประเทศไทย

สำหรับแหล่งของมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ที่พบในเขตเมืองนครราชสีมาพบว่า มีชุมชนของมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์อยู่กระจัดกระจายตามหมู่บ้านทั่วไปทุกแห่งในเขตอำเภอต่าง ๆ เช่น อำเภอเมือง อำเภอชุมพวงอำเภอโนนสูง อำเภอพิมาย อำเภอโนนไทย และอำเภอสีคิ้ว เป็นต้น พื้นดินในแหล่งโบราณคดีนี้เป็นเนินดินธรรมชาติ ที่เกิดจากการทับถมของตะกอนที่น้ำพามาทับถมไว้ จึงเหมาะสำหรับการเกษตรกรรมที่อยู่ห่างจากแหล่งน้ำไม่มากนัก เรียกว่า แอ่งโคราช เป็นแอ่งการเกษตรที่มีความอุดมสมบูรณ์แห่งหนึ่ง

เครื่องปั้นดินเผาที่พบในแอ่งโคราชนี้ เป็นเครื่องมือหินขัดที่ไม่มีภา ภาชนะดินเผาแบบลายเชือกทาบเนื้อดินหยาบ บางกลุ่มรู้จักใช้หินและโลหะหรือสำริดในเวลาเดียวกัน บางแห่งยังไม่มีการใช้โลหะ บางชุมชนมีการทำเครื่องปั้นดินเผาที่ตกแต่งด้วยลายเส้นขัดมัน ซึ่งพบเป็นครั้งแรกที่พิมาย บ้านสำริด (สัมฤทธิ์) และบ้านปราสาท เป็นภาชนะดินเผาที่ครั้งนอกเป็นสีดำขัดมัน แต่ครั้งในเป็นดินสีแดงเรียกว่าเครื่องปั้นดินเผาแบบพิมายคำชุมชนของมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ในเมืองนครราชสีมานอกจากมีความเจริญด้านเกษตรกรรมในแอ่งโคราชแล้ว ยังได้พบว่ามีการเขียนสีบนเพิงหินที่เขาจันทน์งาม ให้เห็นถึงสภาพชุมชนในสมัยโบราณ ซึ่งมีภาพคนล่าสัตว์โดยใช้อาวุธพวกธนู รู้จักการปลูกข้าวเหนียว (พบเมล็ดข้าว 2 เมล็ดในหลุมโบราณคดีที่บ้านสำริด) และมีการจับสัตว์บกมาใช้เป็นอาหารหรือนำมาใช้งานหลายชนิด ด้วยพบกระดูกในแหล่งโบราณคดี เช่น หมู หมา วัว ควาย เก้ง กวาง สะอ้งหรือละมั่ง พังพอน ปลา เต่า และม้า รวมทั้งปลา หอยนา หอยขม และหอยกาบ เป็นต้น

สรุปแล้วมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ที่อยู่ในเขตเมืองนครราชสีมา เป็นมนุษย์ที่มีความเจริญทางเทคโนโลยีมาก เช่น รู้จักการทอผ้าเป็นเครื่องนุ่งห่มรู้จักหล่อสำริดใช้ รู้จักการประดับร่างกายด้วยสร้อยลูกปัดหิน ลูกปัดแก้ว มีเครื่องประดับห้วงสำริด ตุ้มหู กำไลหินอ่อน ห้วงสำริด รอบเอว แหวนสำริดที่นิ้วมือและหัวแม่เท้า นอกจากนี้ยังรู้จักการนำไม้มะม่วง ไม้ไผ่ และไม้ค้ำ

ตะเกียนหินมาใช้ ซึ่งเข้าใจว่าน่าจะนำมาใช้เป็นพื้นหุงข้าว ให้แสงสว่างและความอบอุ่น หรือใช้สร้างที่อยู่อาศัย ให้ความร้อนในการถลุงแร่และหล่อโลหะ เป็นต้น

อาณาเขต มีพื้นที่ 20,495 ตารางกิโลเมตร

ทิศเหนือ : ติดต่อกับจังหวัดชัยภูมิ และขอนแก่น

ทิศใต้ : ติดต่อกับจังหวัดนครนายก, ปราจีนบุรี และสระแก้ว

ทิศตะวันออก : ติดต่อกับจังหวัดบุรีรัมย์

ทิศตะวันตก : ติดต่อกับจังหวัดชัยภูมิ และสระบุรี

การแบ่งเขตการปกครอง

มี 32 อำเภอ อำเภอเมือง อำเภอแก้งสนามนาง อำเภอขามทะเลสอ อำเภอขามสะแกแสง อำเภอกง อำเภอครบุรี อำเภอจักราช อำเภอโชคชัย อำเภอชุมพวง อำเภอด่านขุนทด อำเภอโนนแดง อำเภอโนนไทย อำเภอโนนสูง อำเภอหนองบุญมาก อำเภอบ้านเหลื่อม อำเภอบัวใหญ่ อำเภอปากช่อง อำเภอปักธงชัย อำเภอประทาย อำเภอพิมาย อำเภอสีคิ้ว อำเภอสูงเนิน อำเภอเสิงสาง อำเภอห้วยแถลง อำเภอวังน้ำเขียว อำเภอเฉลิมพระเกียรติ อำเภอลำทะเมนชัย อำเภอเมืองยาง อำเภอเทพารักษ์ อำเภอพระทองคำ กิ่งอำเภอบัวลาย และกิ่งอำเภอสีดา เส้นทางคมนาคม ห่างจากกรุงเทพฯ 259 กิโลเมตร

ประชากรและการประกอบอาชีพ/รายได้

ตาราง 1 จำนวนประชากรและความหนาแน่นของประชากร

จำนวนประชากร	ความหนาแน่นของประชากร	จำนวนบ้าน
ชาย 1,263,046 คน หญิง 1,287,764 คน	124.45 คนต่อตารางกิโลเมตร	743,611 หลังคา

(สำนักงานสถิติจังหวัดนครราชสีมา. 2549 : 12)

ศาสนา

มีพุทธศาสนิกชน 2,506,206 คน (ร้อยละ 97.81) จำนวน วัด 1,973 แห่ง อิสลาม 7,095 คน (ร้อยละ 0.14) จำนวนมัสยิด 3 แห่ง คริสต์ 23,958 คน (ร้อยละ 1.14) จำนวนโบสถ์ 23 แห่ง และอื่น ๆ 23,048 คน (ร้อยละ 0.91) อารามหลวง 5 แห่ง

วัฒนธรรม

ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ในปี พ.ศ. 2548 มีวัดจำนวน 947 แห่ง สำนักสงฆ์ จำนวน 866 แห่ง โบสถ์คริสต์จำนวน 19 แห่ง และมัสยิด 4 แห่ง มีพระภิกษุ จำนวน 14,454 รูป และสามเณรจำนวน 2,026 รูป

จังหวัดนครราชสีมา มีศูนย์วัฒนธรรมตั้งอยู่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ทำการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน ได้แก่ ภาษาโคราช และเพลงโคราช เป็นต้น

จังหวัดนครราชสีมา มีขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และการละเล่นพื้นเมืองที่สำคัญที่นิยมปฏิบัติสืบทอดกันมาแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน คือ

1. งานฉลองวันแห่งชัยชนะท้าวสุรนารี เริ่มตั้งแต่วันที่ 23 มีนาคม ถึงวันที่ 3 เมษายนทุก ๆ ปีมีการวางพวงมาลาและบวงสรวงวิญญาณของท้าวสุรนารีมีขบวนแห่ของกลุ่มมวลชน นอกจากนั้นก็มีการออกร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์และการประกวดผลิตผลการเกษตร การประกวดธิดาท้าวสุรนารี การแสดงละครกลางแจ้งเกี่ยวกับประวัติวีรกรรมท้าวสุรนารี

2. งานแข่งเรือยาวประเพณีพิมาย กำหนดวันเสาร์ - อาทิตย์ ถัดไปจากเทศกาลออกพรรษาทุกปีทีลำน้ำมูล เมื่อถึงเทศกาลออกพรรษา ชาวบ้านจะร่วมกันทำบุญทอดกฐิน และมีการแข่งขันเรือยาวเพื่อเสริมสร้าง ความรัก ความสามัคคี ระหว่างคนท้องถิ่น นอกจากนี้ยังมีการประกวดขบวนพาเหรด (แฟนซี) ด้วย

อุณหภูมิ

จังหวัดนครราชสีมา มีอุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปี มีค่าอยู่ในช่วง 27.1 องศาเซลเซียส ถึง 30.3 องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุดจะอยู่ในช่วง 10.8 องศาเซลเซียสถึง 16.5 องศาเซลเซียส โดยอุณหภูมิต่ำที่สุดวัดได้ 10.8 องศาเซลเซียส เมื่อปี 2536 และอุณหภูมิสูงสุดจะอยู่ในช่วง 37.8- 42.2 องศาเซลเซียส โดยอุณหภูมิต่ำที่สุดวัดได้ 42.2 องศาเซลเซียส

ฤดูฝน

เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม-ตุลาคม ของทุกปี สำหรับในปี 2543 เริ่มมีฝนตกชุกตั้งแต่เดือนเมษายนจนถึงเดือนตุลาคม โดยมีปริมาณน้ำฝนสูงสุดในเดือนสิงหาคมวัดได้ 325.3 มิลลิเมตร มีปริมาณน้ำฝนตลอดปีรวม 1,368.6 มิลลิเมตร สูงกว่าปี 2542 มีปริมาณน้ำฝนรวมทั้งปี 1,153.0 มิลลิเมตร คิดเป็นร้อยละ 18.70 มีจำนวนฝนตกในปี 2543 เท่ากับ 125 วัน น้อยกว่าปี 2542 ซึ่งมีฝนตกเท่ากับ 127 วัน

ฤดูหนาว

สภาพอากาศจะเริ่มเปลี่ยนจากฤดูฝนไปสู่ฤดูหนาวตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน-กุมภาพันธ์ ระยะเวลาที่พายุฝนจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นลมหนาวและแห้งพัดจาก

ประเทศจีน ในปี 2543 มีอุณหภูมิต่ำสุดในเดือนกุมภาพันธ์ วัดได้ 12.9 องศาเซลเซียส
เมื่อเทียบกับปี 2542 อุณหภูมิต่ำสุดในเดือนธันวาคมวัดได้ 8.3 องศาเซลเซียส

ฤดูร้อน

เริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคม-เดือนเมษายน ทับซ้อนฤดูฝนช่วงที่อากาศร้อนที่สุดอยู่ใน
เดือนมีนาคม มีอุณหภูมิสูงสุด 39.5 องศาเซลเซียสอุณหภูมิ ในปี 2543 อุณหภูมิสูงสุด วัดได้ 39.5
องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุดวัดได้ 12.9 องศาเซลเซียส (สถานีอุตุนิยมวิทยานครราชสีมา. 2551)

ทรัพยากรธรรมชาติ

จากการที่จังหวัดนครราชสีมามีพื้นที่ขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ทำให้มี
ความได้เปรียบในปริมาณทางทรัพยากรธรรมชาติ ที่จะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชีวิตประจำวัน
และพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัด ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ ได้แก่ ป่าไม้ สัตว์ป่า ดิน และแร่ธาตุ
ทรัพยากรป่าไม้สามารถจำแนกในจังหวัดนครราชสีมาได้ 6 ประเภท คือ 1. ป่าเต็งรัง ป่าแดง
ป่าแพะ 2. ป่าเบญจพรรณ 3. ป่าดงดิบแล้ง 5. ป่าหญ้า 6. ป่าปลูกหรือสวนป่า

ทรัพยากรป่าไม้

ยึดถือแนวทางตามมติของคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 10 และ 17 มีนาคม 2535
ซึ่งได้จำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากร และที่ดินป่าไม้ (ZONING) โดยแบ่งพื้นที่ป่าไม้
ของจังหวัดนครราชสีมา ออกเป็น 3 เขต ด้วยกันคือ

1. เขตพื้นที่เพื่อการอนุรักษ์ (โซน C) เนื้อที่ 2,301,310.75 ไร่ ได้แก่ พื้นที่ป่า
ที่กำหนดไว้เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. เขตพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ (โซน E) ได้แก่ พื้นที่ที่กำหนดไว้เพื่อการผลิตไม้
และของป่า และการใช้ประโยชน์เพื่อกิจกรรมอื่น ๆ
3. เขตพื้นที่เหมาะสมต่อการเกษตร (โซน A) ได้แก่พื้นที่ที่มีสมรรถนะของดิน
เหมาะสมแก่การเกษตร

โดยเขตพื้นที่โซน E และ โซน A มีพื้นที่รวม 3,149,317.25 ไร่ ซึ่งได้มอบให้
ส.ป.ก. นำไปปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรแล้ว และได้ส่งมอบ เสร็จสิ้น ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2536
ต่อมา ส.ป.ก. ได้มอบพื้นที่คืนให้กรมป่าไม้ จำนวน 152,590.33 ไร่ จึงคงเหลือพื้นที่ที่มอบให้
ส.ป.ก. ทั้งสิ้น 2,996,726.92 ไร่ และมีมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 22 เมษายน 2540 ได้จำแนก
ประเภทของป่าไม้ออกเป็น 5 ประเภทดังนี้

1. ป่าไม้ถาวร 3 ป่า เนื้อที่ประมาณ 32,897 ไร่
2. ป่าสงวนแห่งชาติ 29 ป่า เนื้อที่ประมาณ 4,217,988.50 ไร่
3. ป่าอนุรักษ์ตามมติคณะรัฐมนตรี 13 ป่า เนื้อที่ประมาณ 928,967.75 ไร่

4. ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย อุทยานแห่งชาติ 2 อุทยาน เนื้อที่ประมาณ 2,301,310.75 ไร่

ทรัพยากรดิน

ลักษณะที่ดินของจังหวัดนครราชสีมาสามารถแบ่งแบ่งตามลักษณะกลุ่มที่ดินได้ เป็น 4 กลุ่ม (สำนักงานที่ดินจังหวัดนครราชสีมา. 2551 : 3)

1. กลุ่มดินไร้ครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 55 ของพื้นที่ทั้งหมด
2. กลุ่มดินนาครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 20 ของพื้นที่ทั้งหมด
3. กลุ่มดินภูเขา ครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 15 ของพื้นที่ทั้งหมด
4. กลุ่มดินคละครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 10 ของพื้นที่ทั้งหมด
5. ภูเขาในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย เขาเขียว เขากบินทร์

เขามรรทัด และเขาสันกำแพง ซึ่งอยู่ในเขตอำเภอ ปักธงชัยและนครบุรี เขาคงพญาเย็นอยู่ในเขต อำเภอลี้ควิว และอำเภอปักธงชัย เขาคงพญาไฟอยู่ในเขตอำเภอด่านขุนทดและอำเภอลี้ควิว เขาใหญ่ อยู่ในเขตอำเภอปากช่อง

ทรัพยากรน้ำ แหล่งน้ำแบ่งเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติและแหล่งน้ำจากระบบชลประทาน

1. แหล่งน้ำธรรมชาติ แหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญของจังหวัดนครราชสีมา มี 9 ลุ่มน้ำ แต่ละลุ่มน้ำมีลำน้ำสาขาอีกหลายสายพื้นที่ลุ่มน้ำ ประมาณ 20,905 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ในจังหวัดรับน้ำจากลุ่มน้ำที่สำคัญ ได้แก่ อำเภอชุมพวง พิมาย ห้วยแถลง จักราช โนนสูง เมือง เสิงสาง นครบุรี โชคชัย ปักธงชัย สูงเนิน ปากช่อง ขามทะเลสอ ลี้ควิว โนนไทย ประทาย โนนแดง บัวใหญ่ ขามสะแกแสง คง แก้งสนามนาง บ้านเหลื่อม หนองบุญนาค รวม 24 อำเภอ มีรายละเอียดลุ่มน้ำต่าง ๆ ดังนี้ (สำนักงานประมงจังหวัดนครราชสีมา. 2541 : 2)

1.1 ลุ่มลำน้ามูล ต้นกำเนิดเกิดจากเขาวง และเขากะมัง ของเทือกเขาสันกำแพง อำเภอปักธงชัย ไหลจากทิศใต้ขึ้นไปทางทิศเหนือ ผ่านท้องที่อำเภอครบุรี อำเภอปักธงชัย อำเภอ จักราชวกไปทางตะวันออกเฉียงเหนือ ผ่านอำเภอโนนสูง อำเภอพิมาย อำเภอชุมพวง ลำน้ำสายหลัก คือแม่น้ำมูล มีน้ำไหลตลอดปีและค่อนข้างมากในฤดูฝน ประชากรตามริมฝั่งลุ่มน้ำมูล ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาและทำไร่ นอกจากนี้ลุ่มน้ำมุลยังมีโครงการชลประทานขนาดใหญ่ คือโครงการเขื่อนพิมาย สร้างกั้นลำน้ำที่อำเภอพิมายรวมทั้งฝายหินทิ้ง และโครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้า เพื่อนำน้ำไปใช้ประโยชน์ทางการเกษตร

1.2 ลุ่มลำนน้ำปลายมาศ มีลำน้ำสายหลักคือ ลำปลายมาศ ซึ่งมีต้นน้ำอยู่ใน อำเภอเสิงสางคือลุ่มน้ำลำปลายมาศตอนต้น ไหลผ่านอำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ แล้วไหลเข้าสู่จังหวัดนครราชสีมา เป็นลุ่มน้ำลำปลายมาศตอนปลาย โดยไหลลงสู่แม่น้ำมูลที่ตอนเหนือของ

อำเภอชุมพวง ประชากรส่วนใหญ่ตามริมฝั่งลำน้ำ ประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ มีน้ำไหลตลอดปี แต่ฤดูแล้งจะมีปริมาณน้ำน้อย จนไม่สามารถนำน้ำมาใช้ในการเกษตรได้

1.3 กลุ่มลำน้ำปลายมาศตอนต้น มีลำน้ำสายหลักคือลำปลายมาศ ซึ่งเกิดจาก ลำห้วยเพี้ยก ลำห้วยโพน และห้วยอื่น ๆ ไหลมารวมกันแล้วไหลลงสู่อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ต้นน้ำเกิดจากเทือกเขาในเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน ของอำเภอครบุรี และเสิงสาง น้ำไหลลงสู่ที่ต่ำอย่างรวดเร็วในฤดูฝน ทำให้ดินดูดซับน้ำได้น้อย เกิดการชะล้างหน้าดินสูง ทำให้ลำน้ำตื้นเขินเร็ว และไม่สามารถกักเก็บน้ำได้ มีโครงการชลประทานเขื่อนลำปลายมาศอยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำ แต่ประชากรส่วนใหญ่ที่ได้รับประโยชน์อยู่ในเขตจังหวัดบุรีรัมย์ นอกจากนี้ยังมีอ่างเก็บน้ำขนาดกลาง และขนาดเล็กอีกหลายแห่ง

1.4 กลุ่มลำน้ำจักราช มีลำน้ำสายหลักคือลำน้ำจักราช ซึ่งเกิดจากห้วยสารพะพร และห้วยจักราชในอำเภอหนองบุญมาก แล้วไหลสู่แม่น้ำมูลในอำเภอฟิมาย มีน้ำไหลเฉพาะช่วงฤดูฝน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ ลำห้วยตอนต้นมีความลาดชันมาก ราษฎรสร้างฝายเป็นช่วง

1.5 กลุ่มลำน้ำมูลตอนบน -ลำพระเพลิง มีลำน้ำสายหลักคือ ลำพระเพลิง ลำมูลบน ลำแะ และลำน้ำมูล มีความยาวประมาณ 224 กิโลเมตร ซึ่งไหลไปบรรจบกับ ลำตะคองที่อำเภอจักราช ประชากรตามลุ่มน้ำส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำไร่ ทำนา ต้นน้ำอยู่ในเขต อำเภอปักธงชัยและครบุรีมีปริมาณน้ำค่อนข้างมากและไหลตลอดปี ตามลำน้ำมีเขื่อนขนาดใหญ่ 3 แห่ง คือ เขื่อนลำมูลบน เขื่อนลำแะ และเขื่อนลำพระเพลิง นอกจากนี้ยังมีอ่างเก็บน้ำขนาดกลาง และเล็กอีกหลายแห่งลำน้ำมูล เป็นลำน้ำใหญ่เพียงสายเดียวบนที่ราบสูงแห่งนี้ นับว่าเป็นเสมือนเส้นโลหิตใหญ่ที่หล่อเลี้ยง พื้นที่ดินทรายอันกว้างขวาง ต้นน้ำเกิดจากทิวเขาสองทิวด้วยกัน คือ ทิวเขาหินแกรนิต ในทิวเขาสันกำแพง เป็นทิวเขาที่เชื่อมทิวเขาดงพระยาเข้ากับทิวเขาพนมดงรัก ทิวเขานี้จะกั้นลำน้ำมูลไว้ทางด้านทิศตะวันออกของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อีกทิวเขาหนึ่งคือ ทิวเขาหินปูน ซึ่งทอดตัวขนานอยู่ทางด้านตะวันออก

ต้นน้ำของลำน้ำมูลอยู่ในเขต อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา แล้วไหลไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ผ่านอำเภอโชคชัย แล้วมีลำพระเพลิงไหลมาบรรจบทางฝั่งตะวันตก ผ่านอำเภอท่าช้าง อำเภอพิมาย โดยมีลำเชิงไกรไหลมาบรรจบก่อนถึงอำเภอพิมาย เมื่อไหลผ่านอำเภอพิมายแล้วมี ลำจักราชไหลมาบรรจบจากนั้นไหลไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ผ่านเขตอำเภอท่าตูมมีลำปลายมาศ และสดีงเปรี๊ยะชีไหลมาบรรจบ จากนั้นไหลผ่าน จังหวัดศรีสะเกษ มีห้วยระวี และห้วยทับทันไหลมาบรรจบ แล้วไหลผ่านอำเภอเมืองอุบลฯ โดยมีลำน้ำชีไหลมาบรรจบก่อนถึงจังหวัดอุบลฯ จากนั้นไหลผ่าน อำเภอพิบูลมังสาหาร แล้วไปบรรจบลำน้ำโขงที่บ้านปากมูล อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลฯ ในห้วงนี้ลำห้วยต่าง ๆ ไหลมาบรรจบอีกหลายสาย

ตอนใกล้ปากแม่น้ำ คือตั้งแต่ อำเภอพิบูลมังสาหารไปถึงลำน้ำโขง ระยะทาง ประมาณ 34 กิโลเมตร มีเกาะแก่งต่าง ๆ ขวางลำน้ำมูลอยู่รวม 13 แห่งด้วยกัน แก่งเหนือสุดได้แก่ แก่งสะพือ แก่งเหล่านี้เป็นอุปสรรคต่อการเดินเรือ แต่ก็มีประโยชน์เป็นเสมือนฝายกั้นน้ำในลำน้ำมูล ไม่ให้แห้งไปในฤดูแล้ง หากไม่มีแก่งเหล่านี้กระแสน้ำในลำน้ำมูลจะไหลแรงขึ้นและน้ำจะไหลลงสู่ลำน้ำโขงเร็วขึ้นจนหมดสิ้นในระยะเวลาอันสั้นลำน้ำมูลเป็นลำน้ำสายเดียวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่หล่อเลี้ยงเกือบทุกจังหวัด ในตอนต้นน้ำจะไหลอยู่ในซอกหิน แล้วจึงขยายกว้างออกไปตามลำดับ

ในฤดูแล้งลำน้ำบางตอนจะตื้นเขิน ลุยข้ามได้ความเร็วของกระแสน้ำไม่ใคร่เปลี่ยนแปลง ในฤดูน้ำน้ำจะท่วมที่ลุ่มทั้งสองฟาก ในเขตจังหวัดอุบลราชธานีจะกว้างถึงสองกิโลเมตร และนับตั้งแต่อำเภอท่าช้างจนถึงปากมูล จะมีน้ำตลอดปี ลำน้ำมูลมีความยาวทั้งสิ้นประมาณ 600 กิโลเมตร ลำห้วยที่สำคัญของลำน้ำมูลได้แก่ ลำพระเพลิง ต้นน้ำเกิดจากทิวเขาสันกำแพง ไหลมาตามซอกเขาในเขตอำเภอปักธงชัย จนถึงบ้านบุหัวช้าง ตำบลตะขบจึงพ้นจากซอกเขาแล้วไหลขึ้นไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือไปบรรจบลำน้ำมูลที่บ้านบุสะเดา ตำบลตะโพก อำเภอปักธงชัย มีความยาวประมาณ 98 กิโลเมตรลำน้ำสายนี้มีน้ำเป็นตอน ๆ ใช้เดินเรือไม่ได้ห้วยสำราญ ต้นน้ำเกิดจากเขาหินร่อง ทางด้านตะวันตกของอำเภอปักธงชัย ไหลมาบรรจบกับลำพระเพลิงที่ตำบลลาดบัวขาวอำเภอโชคชัย

1.6 ลุ่มน้ำลำตะคอง ต้นน้ำเกิดจากเทือกเขาสันกำแพง ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ มีลำน้ำสายหลักคือลำตะคองมีความยาวประมาณ 175 กิโลเมตร ไหลขึ้นไปทางทิศเหนือผ่านอำเภopakช่อง แล้ววกไปทางตะวันออกผ่านอำเภอสีคิ้ว อำเภอสูงเนิน อำเภอเมือง ไหลลงสู่แม่น้ำมูลในเขตตำบลทางช้าง อำเภอจักราช ประชากรตามบริเวณลุ่มน้ำส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ และปลูกไม้ผล นอกจากนั้นยังมีการเลี้ยงสัตว์ประกอบกันไป ต้นน้ำที่อำเภopakช่องไหลไปรวมกับลำน้ำมูลที่อำเภอจักราช มีปริมาณน้ำตลอดปี มีเขื่อนขนาดใหญ่ คือเขื่อนลำตะคอง ขวางลำน้ำ นอกจากนั้นยังมีอ่างเก็บน้ำฝายน้ำล้นอีกหลายแห่ง

1.7 ลุ่มน้ำลำเชียงไกร ต้นกำเนิดจากภูเขาในเขตอำเภอบำเหน็จณรงค์ จังหวัดชัยภูมิ มีลำน้ำสายหลัก คือ ลำเชียงไกร มีความยาวประมาณ 145 กิโลเมตร ซึ่งมีต้นน้ำอยู่ในอำเภอด่านขุนทดและไหลลงสู่แม่น้ำมูลที่อำเภอโนนสูง มีน้ำตลอดปี และค่อนข้างมากในช่วงฤดูฝน นอกจากนั้นยังมีอ่างเก็บน้ำขนาดกลางและขนาดเล็ก ฝายน้ำล้นและบ่อบาดาลอีกหลายแห่ง ประชากรส่วนใหญ่ตามลุ่มน้ำประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ และเลี้ยงสัตว์

1.8 ลุ่มน้ำสะแกก ต้นน้ำเกิดที่ห้วยปราสาทในเขตอำเภอลอง มีลำน้ำสายหลักคือลำสะแกก มีความยาวประมาณ 35 กิโลเมตร มีต้นน้ำอยู่ที่อำเภอขามสะแกแสงและอำเภอลอง มีปริมาณน้ำตลอดปีและค่อนข้างมากในช่วงฤดูฝน และมีฝายน้ำล้นขนาดกลาง ขนาดเล็กกั้นลำน้ำอีกหลายแห่ง ประชากรส่วนใหญ่ในลุ่มน้ำประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ ปลูกไม้ผลและเลี้ยงสัตว์

1.9 ลุ่มน้ำชี มีลำน้ำสายหลักคือ ลุ่มน้ำชี มีความยาวเฉพาะผ่านจังหวัดนครราชสีมา ประมาณ 38 กิโลเมตร มีน้ำไหลตลอดปีและมีปริมาณน้ำค่อนข้างมาก มีโครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้า จากแม่น้ำชีของการพลังงานแห่งชาติในพื้นที่อำเภอแก้งสนามนางและแหล่งน้ำขนาดเล็กอีกหลายแห่ง ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำไร่ทำนา

สภาพทางเศรษฐกิจ

ประชากรของจังหวัดนครราชสีมา ร้อยละ 75 มีอาชีพเกษตรกรรม ปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ข้าวนาปี พื้นที่ปลูกข้าวเจ้าจำนวน 3,680,763 ไร่ ข้าวเหนียว 333,282 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ ข้าวเจ้า 430 กิโลกรัมและข้าวเหนียว 411 กิโลกรัม พืชไร่ที่สำคัญได้แก่ มันสำปะหลัง เนื้อที่เพาะปลูก 1,351,684 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 3,171 กิโลกรัม รองลงมา ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เนื้อที่เพาะปลูก 958,279 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 667 กิโลกรัม และอ้อย เนื้อที่เพาะปลูก 702,322 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 9,220 กิโลกรัม

การปศุสัตว์ จังหวัดนครราชสีมาเลี้ยงสัตว์มากที่สุด ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สัตว์ที่เลี้ยง ได้แก่ โค จำนวน 317,505 ตัว เลี้ยงมากที่อำเภอปากช่อง อำเภอด่านขุนทด และอำเภอสีคิ้ว กระบือจำนวน 61,897 ตัว เลี้ยงมากที่อำเภอบัวใหญ่ อำเภอประทาย และอำเภอกง และสุกร จำนวน 271,986 ตัว เลี้ยงมากที่อำเภอปากช่อง อำเภอเมือง และอำเภอโชคชัย สัตว์ปีก ได้แก่ ไก่ มีจำนวนทั้งสิ้น 18,436,576 ตัว เลี้ยงมากที่อำเภอสูงเนิน อำเภอปากช่อง และอำเภอสีคิ้ว เป็ด มีจำนวนทั้งสิ้น 675,037 ตัว เลี้ยงมากที่อำเภอ สีคิ้ว อำเภอเมือง และอำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมามีการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยง 26,552 ครัวเรือน พื้นที่เพาะเลี้ยง 19,256 ไร่ ปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้ 1,207,785 กิโลกรัม ซึ่งเป็นการเพาะเลี้ยงปลา ในบ่อน้ำและร่องสวน ชนิดของปลาที่เพาะเลี้ยงมากที่สุด ได้แก่ ปลาช่อน ปลาดุก ปลาหมอ ปลาตะเพียน ปลานิล ปลาไน เป็นต้น

การอุตสาหกรรมเหมืองแร่ ในปี พ.ศ. 2544 มีเหมืองแร่สัมปทานที่เปิดทำการแล้ว 40 แห่งชนิดของแร่ที่ผลิตได้มากที่สุด คือ หินปูน (หินอุตสาหกรรมชนิดก่อสร้าง) จำนวน 1,488,779 ตัน รองลงมา เหล็กหิน จำนวน 870,091 ตัน สำหรับหินปูนและเหล็กหิน ผลิตได้มากเป็นอันดับที่ 1 ของประเทศ

การพาณิชย์กรรมในปี พ.ศ. 2544 มีผู้จดทะเบียนพาณิชย์ 7,490 ราย เป็นนิติบุคคล จำนวน 5,950 ราย การธนาคารใน ปี พ.ศ. 2544 มีธนาคารพาณิชย์ จำนวน 92 แห่ง ธนาคารออมสิน 20 แห่ง รวมเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ 245,836.6 ล้านบาท รวม เงินให้กู้ยืมจำนวน 178,929.2 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2544 จังหวัดนครราชสีมา มีภาษีที่เก็บได้ รวม 1,816.0 ล้านบาท ประเภทภาษีที่เก็บได้มากที่สุด คือ ภาษีมูลค่าเพิ่ม และภาษีบุคคลธรรมดาตามลำดับ และที่เก็บได้ต่ำสุด คือ ภาษีการค้า จากรายงานของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม

แห่งชาติปรากฏว่าในปี 2542 จังหวัดนครราชสีมา มีมูลค่ารวมผลิตภัณฑ์จังหวัด (GPP) ตามราคาประจำปี 94,324 ล้านบาท และมูลค่าผลิตภัณฑ์เฉลี่ยต่อหัว (Per Capita GPP) 36,070 บาท รายได้เฉลี่ยต่อหัวอยู่ในอันดับที่ 2 ของภาคและอยู่ในอันดับที่ 47 ของประเทศ อัตราร้อยละของสาขาการผลิตต่าง ๆ ในผลิตภัณฑ์จังหวัดนครราชสีมาปี 2542 ประกอบด้วยสาขาการผลิตต่าง ๆ ดังนี้ สาขาเกษตรกรรม 16.0 % สาขาเหมืองแร่และการย่อยหิน 1.0 % สาขาอุตสาหกรรม 23.0 % สาขาการก่อสร้าง 6.0 % สาขาการไฟฟ้าและการประปา 2.0 % สาขาการคมนาคมและการขนส่ง 4.0 % สาขาการค้าส่งและการค้าปลีก 13.0 % สาขาการธนาคาร ประกันภัย และธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ 2.0 % สาขาที่อยู่อาศัย 3.0 % สาขาการบริหารและป้องกันประเทศ 6.0 % สาขาการบริการ 18.0 %

สินค้าที่ระลึก ได้แก่ เครื่องปั้นดินเผาจากด่านเกวียน, ผ้าไหม, ผ้ามัดหมี่ปักธงชัย อาหารพื้นเมือง ได้แก่ หมูยอ, หมูหยอง, หมูแผ่น, แหนม, ไส้กรอก, กุนเชียงอาหารขึ้นชื่อ ได้แก่ หมี่โคราช

การเดินทาง

จากกรุงเทพฯ ฯ เดินทางไปนครราชสีมาได้หลายเส้นทาง เส้นทางที่นิยมที่สุดคือ กรุงเทพฯ ฯ ใช้ทางหลวงหมายเลข 1 (พหลโยธิน) แยกเข้าทางหลวงหมายเลข 2 (มิตรภาพ) ที่สระบุรี ไปจนถึงนครราชสีมา รวมระยะทางประมาณ 259 กิโลเมตร อีกเส้นทางหนึ่ง คือ จากกรุงเทพฯ ฯ ผ่านมีนบุรี ฉะเชิงเทรา พนมสารคาม กบินทร์บุรี ปักธงชัย ถึงนครราชสีมา รวมระยะทางประมาณ 273 กิโลเมตร หรืออาจเลือกใช้เส้นทางรังสิต-นครนายก ต่อทางหลวงหมายเลข 33 ไปกบินทร์บุรี แล้วแยกเข้าทางหลวงหมายเลข 304 ผ่านวังน้ำเขียว ปักธงชัย เข้านครราชสีมา (บริษัทนครชัยแอร์จำกัด. 2551 : เว็บไซต์)

บริษัท ขนส่ง จำกัด มีรถโดยสารทั้งรถธรรมดาและรถปรับอากาศ ออกจากสถานีขนส่งหมอชิต 2 ไปนครราชสีมาทุกวันและตลอดทั้งวัน รายละเอียดสอบถาม โทร. 0-2936-1880, 0-2936-0657, 0-2936-2852-66 บริษัทเอกชนที่เปิดบริการเดินรถคือ บริษัท ราชสีมาทัวร์ โทร. 0-4424-5443 กรุงเทพฯ ฯ โทร. 0-2936-1615 และบริษัทแอร์โคราช โทร. 0-4425-2999 กรุงเทพฯ ฯ โทร. 0-2936-2252 สถานีขนส่งที่นครราชสีมา มีสองแห่งคือ สถานีขนส่งแห่งที่ 1 ถนนบูรินทร์ โทร. 0-4424-2899, 0-4426-8899 และสถานีขนส่งแห่งที่ 2 ถนนมิตรภาพ-ขอนแก่น (รถปรับอากาศ), 178 (รถธรรมดา) (การขนส่งจังหวัดนครราชสีมา. 2551 : เว็บไซต์)

การเดินทางโดยรถไฟ

มีรถไฟออกจากสถานีรถไฟกรุงเทพฯ ฯ (หัวลำโพง) ไปนครราชสีมาทุกวัน รายละเอียดสอบถามที่หน่วยบริการเดินทาง การรถไฟแห่งประเทศไทย โทร.1690, 0-2223-7010, 0-2223-7020 (การขนส่งทางรถไฟ. 2551 : เว็บไซต์)

การเดินทางภายในตัวจังหวัด

มีรถสองแถวและรถเมล์สายต่าง ๆ วิ่งบริการภายในตัวเมืองและบริเวณใกล้เคียง โดยแบ่งออกเป็นหลายสายด้วยกัน หากต้องการความสะดวกยิ่งขึ้นลงอาจใช้บริการรถสามล้อถีบ และรถตุ๊กตุ๊กที่วิ่งให้บริการผู้โดยสารในเขตตัวเมือง โดยตกลงราคาก่อนการเดินทาง หากต้องการเดินทางไปต่างอำเภอ สามารถขึ้นรถได้ที่สถานีขนส่งแห่งที่ 1 ถนนบูรินทร์ มีทั้งรถสองแถว และรถโดยสารประจำทางให้บริการ ส่วนสถานีขนส่งแห่งที่ 2 นั้นมีรถโดยสารไปเฉพาะอำเภอพิมายและไปด่านเกวียน-โชคชัย

การเดินทางระหว่างจังหวัด

รถโดยสารวิ่งบริการระหว่างจังหวัดจะออกจากสถานีขนส่งแห่งที่ 2 (ถนนมิตรภาพ-ขอนแก่น) โดยมีรถจากนครราชสีมาไปยังจังหวัดต่าง ๆ ในภาคอีสานได้แก่ จังหวัดชัยภูมิ ขอนแก่น อุดรธานี หนองคาย นครพนม สกลนคร กาฬสินธุ์ อุบลราชธานี บุรีรัมย์ (สายเก่าผ่านนางรอง และสายใหม่ผ่านห้วยแถลง) สุรินทร์ (ผ่านนางรอง-บ้านตะโก) นอกจากนี้ยังมีรถโดยสารไปยังจังหวัดในภาคอื่นได้แก่ กรุงเทพฯ ชลบุรี พัทยา ระยอง จันทบุรี ลพบุรี สิงห์บุรี นครสวรรค์ พิษณุโลก เชียงใหม่ และเชียงราย (ไปจนถึงแม่สาย)

1. อำเภอบรรณบุรี

จังหวัดนครราชสีมา ได้ยกฐานะจากกิ่งอำเภอแฉะ จัดตั้งขึ้นเป็น “อำเภอบรรณบุรี” เมื่อปี พ.ศ. 2484 โดยแยกออกจาก อำเภอกระโทก หรืออำเภอโชคชัยในปัจจุบัน ที่ว่าการอำเภอบรรณบุรี ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 4 ตำบลแฉะ อยู่ห่างจากจังหวัดนครราชสีมาไปทางทิศใต้ ระยะทางประมาณ 58 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครเป็นระยะทางประมาณ 314 กิโลเมตร คำว่า “บรรณบุรี” มาจากคำว่า “สาครบุรี” ซึ่งแปลว่า เมืองต้นน้ำ หรือเมือง สายน้ำ เพราะมีแควน้ำหลายสายไหลมารวมกัน ต่อมาคำว่า “สาครบุรี” กร่อนหายไป จึงเหลือเพียงคำว่า “บรรณบุรี” ในปัจจุบัน (งานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานจังหวัดนครราชสีมา. 2551 : เว็บไซต์)

ที่ตั้งและอาณาเขต

อำเภอบรรณบุรีตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของจังหวัด มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียงดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอปักธงชัย และอำเภอหนองบุญมาก

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอเสิงสาง

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอพัฒนานคร อำเภอเมืองสระแก้ว (จังหวัดสระแก้ว)

และอำเภอนาคี (จังหวัดปราจีนบุรี)

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอวังน้ำเขียวและอำเภอปักธงชัย

คำขวัญประจำอำเภอ “น้ำตกวังเต่า เขาจอมทองสองเขื่อนงามล้ำ ถ้ำวัวแดงศิลาแลงปราสาทบรรณบุรี บารมีหลวงปู่ดิลก”

พื้นที่ 1,816.9 ตร.กม.

ประชากร 93,253 คน พ.ศ. 2549

การปกครองส่วนภูมิภาค

อำเภอบรรณบุรีแบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 12 ตำบล 152 หมู่บ้าน ได้แก่ ตำบลแฉะ ตำบลเจดีย์ขันธ์ ตำบลบรรณบุรี ตำบลโคกกระชาย ตำบลจระเข้หิน ตำบลมาบตะโกเอน ตำบลลอรพิมพ์ ตำบลบ้านใหม่บ้านใหม่ ตำบลลำเพ็ชร์ ตำบลบรรณบุรีใต้ ตำบล ตะแบกบาน ตำบล สระวานพระยา

การปกครองส่วนท้องถิ่น

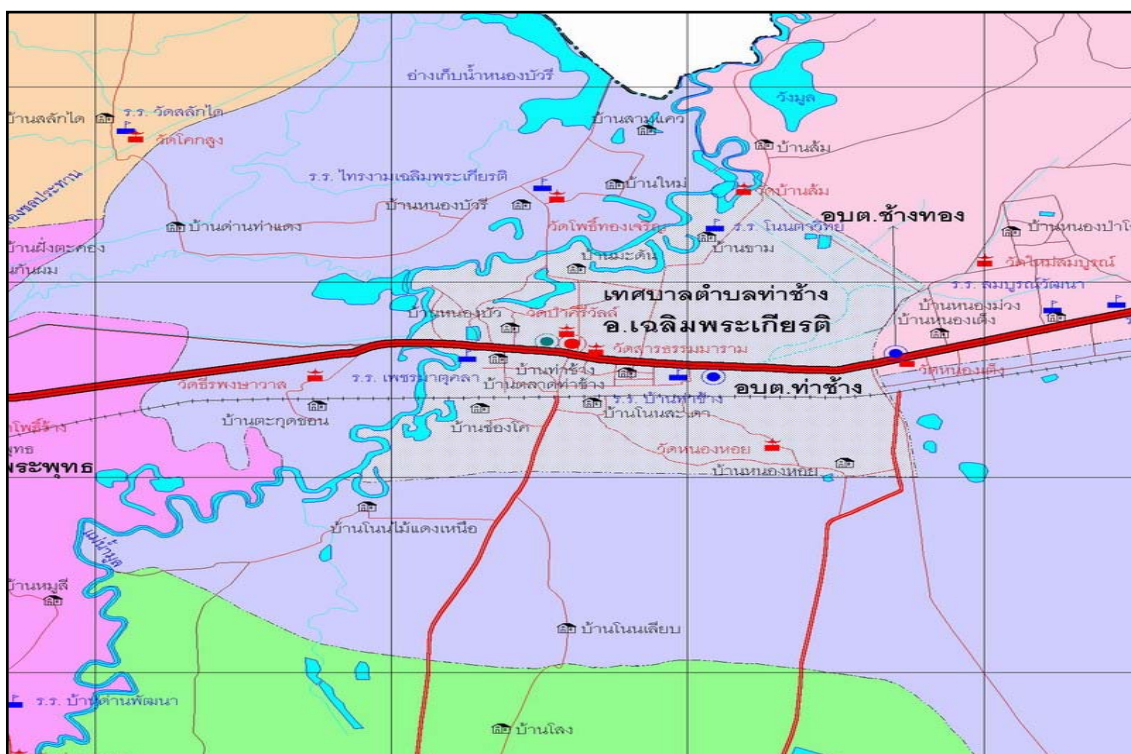
ท้องที่อำเภอบรรณบุรีประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 13 แห่ง ได้แก่

1. เทศบาลตำบลจระเข้หิน ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลจระเข้หิน
2. เทศบาลตำบลแฉะ ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลแฉะ และบางส่วนของ

ตำบลบ้านใหม่เทศบาลตำบลไทรโยง-ไชยวาล ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลครบุรีและบางส่วนของตำบลครบุรีได้

3. องค์การบริหารส่วนตำบลแชะ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลแชะ
4. องค์การบริหารส่วนตำบลเจดียง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลเจดียง
5. องค์การบริหารส่วนตำบลครบุรี ครอบคลุมพื้นที่ตำบลครบุรี
6. องค์การบริหารส่วนตำบลโคกกระชาย ครอบคลุมพื้นที่ตำบลโคกกระชาย
7. องค์การบริหารส่วนตำบลมาบตะโกเอน ครอบคลุมพื้นที่ตำบลมาบตะโกเอน
8. องค์การบริหารส่วนตำบลอรพิมพ์ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลอรพิมพ์ทั้งตำบล
9. องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลบ้านใหม่
10. องค์การบริหารส่วนตำบลลำเพือก ครอบคลุมพื้นที่ตำบลลำเพือกทั้งตำบล
11. องค์การบริหารส่วนตำบลครบุรีได้ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลครบุรีได้
12. องค์การบริหารส่วนตำบลตะแบกบาน ครอบคลุมพื้นที่ตำบลตะแบกบาน
13. องค์การบริหารส่วนตำบลสระว่านพระยา

ภาพประกอบ 6 แผนที่อำเภอเจดิมพระเกียรติ

2. อำเภอเฉลิมพระเกียรติ

ประวัติความเป็นมา (งานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานจังหวัด นครราชสีมา. 2551 : เว็บบไซต์)

อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา ในอดีตกาลจัดเป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีความเจริญรุ่งเรืองแห่งหนึ่ง ภูมิศาสตร์เหมาะแก่การตั้งบ้านเรือนอยู่ในบริเวณชุมชนทางน้ำ อาศัยลำน้ำมูลในการอุปโภคและบริโภค การคมนาคมขนส่งทางน้ำ เป็นท่าขนถ่ายสินค้าในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ จึงเป็นทำเลเป็นเมืองท่าที่สำคัญในการติดต่อค้าขายของมณฑลนครราชสีมา อำเภอเฉลิมพระเกียรติ เดิมชื่อ บ้านมะดันขึ้นกับอำเภอกกลาง (โนนสูง) จังหวัดนครราชสีมา ต่อมาราวปี 2509 แบ่งการปกครองออกเป็นตำบลท่าช้าง อำเภอ จักรราช ประชาชนส่วนใหญ่พูดภาษาไทยโคราช นับถือศาสนาพุทธ ตั้งอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย 16 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านขาม บ้านโนนเลียบบ้านหนองหอย บ้านสามแคว บ้านหนองบัว บ้านด่านท่าแดง บ้านโนนสะเดา บ้านตะกุดขอนแก่น บ้านช่องโค บ้านมะดัน บ้านหนองบัว บ้านใหม่ บ้านท่าช้าง บ้านตลาดท่าช้าง บ้านพิมาน และบ้านโนนไม้แดงเหนือ

ลักษณะที่ตั้ง

อำเภอเฉลิมพระเกียรติมีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นดินร่วนปนทราย และดินตะกอนราบลุ่ม เหมาะสำหรับการเพาะปลูก มีพื้นที่ทั้งหมด 271 ตารางกิโลเมตร สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นที่ราบสูงมีความสูงอยู่ระหว่าง 140–240 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง อยู่ห่างจากจังหวัดนครราชสีมาประมาณ 18 กิโลเมตร

อาณาเขต

ทิศเหนือ ติดกับ อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

ทิศใต้ ติดกับ อำเภอจักราช จ.นครราชสีมา

ทิศตะวันออก ติดกับ อำเภอจักราช จ.นครราชสีมา

ทิศตะวันตก ติดกับ อำเภอเมือง จ.นครราชสีมา

จำนวนประชากรของตำบล

จำนวนประชากรทั้งสิ้น 33,151 คน เป็นชาย 16,338 คนเป็นหญิง 16,813 คน และจำนวนหลังคาเรือน 7,582 หลังคาเรือน

ประเภททรัพยากร

ทรัพยากรทางดิน สภาพดินเป็นดินร่วนปนทรายความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำ มีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติต่ำและมีความเค็มระดับปานกลาง

ทรัพยากรทางน้ำ สภาพผิวดินคือลำน้ำมูล ลำบริบูรณ์ ลำตะคลอง ลำน้ำตะกุด
แหล่งน้ำใต้ดิน หากขุดลึกมากน้ำค่อนข้างเค็มและกร่อย หากขุดเจาะในระดับ 4-6 เมตรสามารถใช้
อุปโภคได้

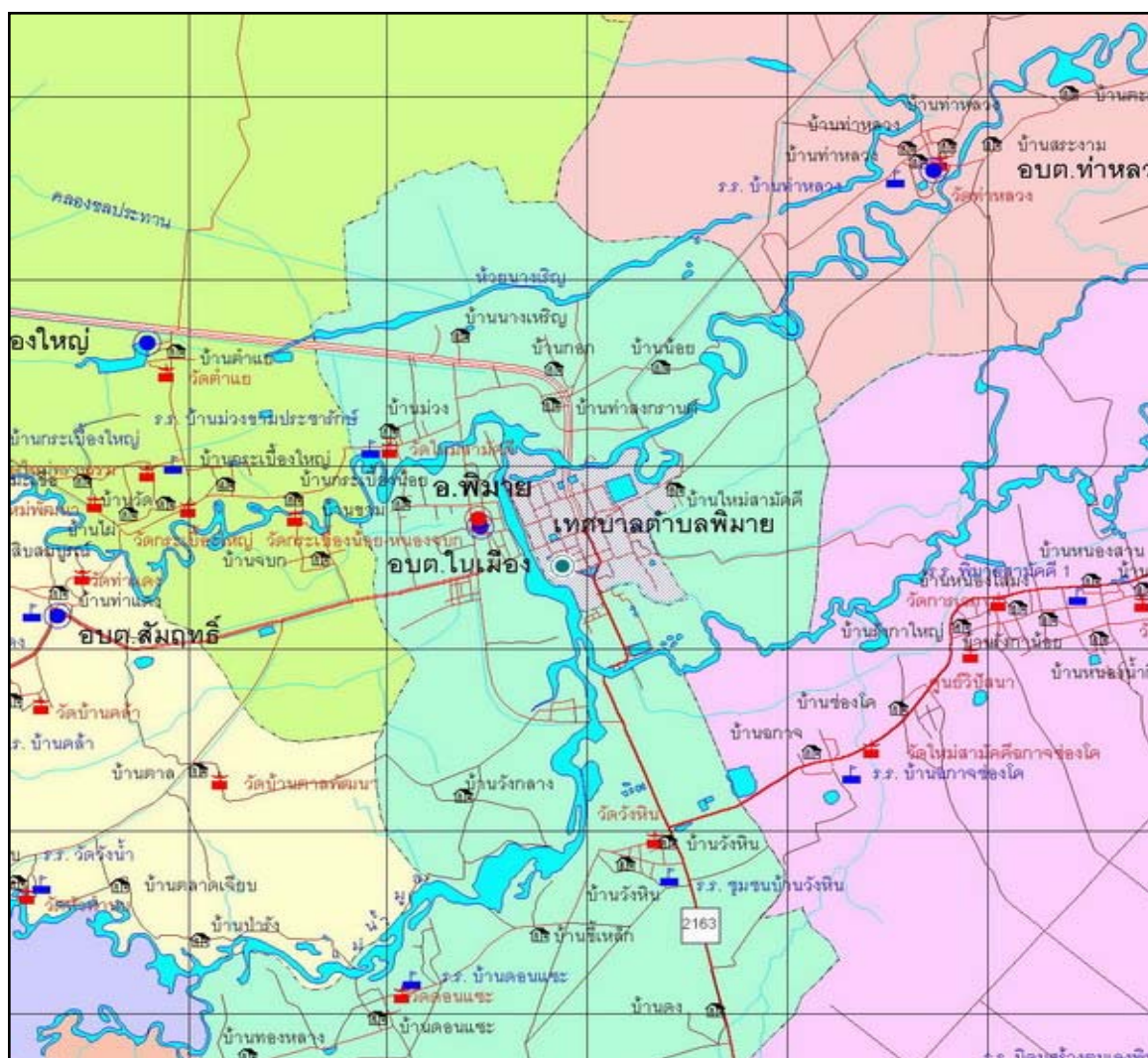
ทรัพยากรป่าไม้ มีป่าสงวนแห่งชาติหนองเต็ง - จักราช เนื้อที่ 81,875 ไร่
และป่าสงวนแห่งชาติหนองเต็ง-จักราช 1 แปลง เนื้อที่ 10,206 ไร่

การเกษตรกรรม อำเภอเฉลิมพระเกียรติ มีพื้นที่การเกษตรทั้งสิ้น 132,986 ไร่
ครอบครัวเกษตร จำนวน 5,118 ครอบครัว ได้แก่ กสิกรรม ไร่นาสวนผสม

การพาณิชย์ การประกอบธุรกิจค้าขายมีมาแต่ดั้งเดิมโดยเฉพาะในเขตของชุมชน
การอุตสาหกรรม ได้แก่ ธุรกิจโรงเลื่อยของเอกชน โรงสีข้าวมาตรฐานขนาดใหญ่
สถานีน้ำมันเชื้อเพลิง

องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 5 แห่ง

ภาพประกอบ 7 แผนที่อำเภอพิมาย

3. อำเภอพิมาย

ประวัติความเป็นมา (งานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานจังหวัด นครราชสีมา. 2551 : เว็บไซต์)

อำเภอพิมาย เดิมชื่อ “อำเภอเมืองพิมาย” มีฐานะเป็นอำเภอเมื่อ พ.ศ. 2443 โดยมีขุนขจิตสารกรรม ดำรงตำแหน่งนายอำเภอคนแรก และนายทองสุข ปริธรรมมา ดำรงตำแหน่งนายอำเภอคนปัจจุบัน

สภาพโดยทั่วไป

อำเภอพิมาย ตั้งอยู่ด้านตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัดนครราชสีมา ห่างจากจังหวัด 60 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางประมาณ 45 นาที มีพื้นที่ 866.79 ตารางกิโลเมตร

หรือประมาณ 541,744 ไร่ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มสองฝั่งลำน้ำมูล มีพื้นที่ประมาณ 550 ตารางกิโลเมตร ส่วนด้านทิศใต้เป็นที่สูงน้ำท่วมไม่ถึง

พื้นที่

อำเภอพิมาย มีพื้นที่ทั้งหมด 866.79 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 541,744 ไร่
อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอคง อำเภอโนนแดง และอำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา

ทิศใต้ ติดต่อกับ อำเภอห้วยแถลง และอำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

ลักษณะภูมิประเทศ

อำเภอพิมาย พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม สองฝั่งลำน้ำมูลมีพื้นที่ประมาณ 550 ตารางกิโลเมตร ส่วนด้านทิศใต้เป็นที่สูงน้ำท่วมไม่ถึง

ประชากร

มีประชากรทั้งสิ้น 130,513 คน แยกเป็นชาย 64,500 คน หญิง 66,013 คน จำนวน 27,559 หลังคาเรือน มีความหนาแน่นเฉลี่ยต่อพื้นที่ประมาณ 150 คน/ตารางกิโลเมตร (อำเภอพิมาย. 2551 : เว็บไซต์)

การปกครอง

อำเภอพิมายแบ่งเขตการปกครองท้องถิ่นออกเป็น 12 ตำบล 182 หมู่บ้าน จำนวน 27,559 หลังคาเรือน การปกครองส่วนท้องถิ่นมีเทศบาลตำบล 1 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบลมี 12 แห่ง

การเดินทางรถยนต์

จากกรุงเทพฯ เดินทางไปนครราชสีมาได้หลายเส้นทาง เส้นทางที่นิยมที่สุดคือ จากกรุงเทพฯ ใช้ทางหลวงหมายเลข 1 (พหลโยธิน) แยกเข้าทางหลวงหมายเลข 2 (มิตรภาพ) ที่สระบุรี ไปจนถึงนครราชสีมา รวมระยะทางประมาณ 259 กิโลเมตร อีกเส้นทางคือ จากกรุงเทพฯ ผ่านมีนบุรีจะเขิงเทรา พนมสารคาม กบินทร์บุรี ปักธงชัย ถึงนครราชสีมา รวมระยะทางประมาณ 273 กิโลเมตร หรืออาจเลือกใช้เส้นทางรังสิต-นครนายก ต่อทางหลวงหมายเลข 33 ไปกบินทร์บุรี แล้วแยกเข้าทางหลวงหมายเลข 304 ผ่านวังน้ำเขียว ปักธงชัย เข้านครราชสีมา

รถไฟ

มีรถไฟออกจากสถานีรถไฟกรุงเทพฯ (หัวลำโพง) ไปนครราชสีมาทุกวัน รายละเอียดสอบถามที่หน่วยบริการเดินทาง การรถไฟแห่งประเทศไทย โทร. 1690, 0-2223-7010, 0-2223-7020 (การขนส่งทางรถไฟ. 2551 : เว็บไซต์)

รถโดยสารประจำทาง

บริษัท ขนส่ง จำกัด มีรถโดยสารทั้งรถธรรมดาและรถปรับอากาศ ออกจากสถานีขนส่งหมอชิต 2 ไปนครราชสีมาทุกวัน และตลอดทั้งวัน รายละเอียดสอบถาม โทร. 0-2936-1880, 0-2936-0657, 0-2936-2852-66 บริษัทเอกชนที่เปิดบริการเดินรถคือ บริษัท ราชสีมาทัวร์ โทร. 0-4424-5443 กรุงเทพฯ โทร. 0-2936-1615 และ บริษัทแอร์โคราช โทร. 0-4425-2999 กรุงเทพฯ โทร. 0-2936-2252 สถานีขนส่งที่นครราชสีมาทั้งสองแห่งคือ สถานีขนส่งแห่งที่ 1 ถนนบูรินทร์ โทร. 0-4424-2899, 0-4426-8899 และสถานีขนส่งแห่งที่ 2 ถนนมิตรภาพ-ขอนแก่น โทร. 0-4425-6006-9 ต่อ 175, 176 (รถปรับอากาศ), 178 (รถธรรมดา) (การขนส่งจังหวัดนครราชสีมา. 2551 : เว็บไซต์)

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. ทฤษฎีหลัก

1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางเลือก (Alternative Tourism)

เดวิท เอ เน เนล (David A. Fennell) (บุญยศฤกษ์ อเนกสุข. 2547 : 5) ได้อธิบายความแตกต่างระหว่างการท่องเที่ยวแบบมวลชน (Mass Tourism) และการท่องเที่ยวทางเลือก (Alternative Tourism) ไว้ว่าการท่องเที่ยวแบบมวลชนได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวางในประเด็นของการที่คนในท้องถิ่น ได้รับผลประโยชน์เพียงเล็กน้อยจากการทำงานในรีสอร์ทหรือโรงแรมขนาดใหญ่ทางการท่องเที่ยวที่ตั้งอยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวแบบมวลชน เป็นการเข้ามาครอบงำความเป็นภูมิภาคทั้งในรูปแบบของการปฏิเสฐการใช้ผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น การปฏิเสฐการรับประทานอาหารแบบท้องถิ่น กระทั่งการที่ผลกำไรตกอยู่กับคนในหัวเมืองใหญ่ เป็นต้น การพัฒนาการท่องเที่ยวที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างยิ่งดังกล่าว กลายเป็นการแย่งชิงพื้นที่ทางประเพณี วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นอย่างมากเนื่องจากกลายเป็นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมเพื่อการพาณิชย์อย่างสิ้นเชิงปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าวก่อให้เกิดทางเลือกที่ดีกว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวมวลชนทั้งมีแนวคิดที่อยู่เบื้องหลังการท่องเที่ยวทางเลือกอยู่ตรงที่มีรูปแบบการท่องเที่ยวซึ่งให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจระยะยาวอีกทั้งเป็นการใช้เทคโนโลยีเท่าที่จำเป็นขณะเดียวกันก็ไม่ช่วงชิงประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมแต่ตอบสนองความต้องการของคน

ในท้องถิ่นมากที่สุด โดยการรुक้าทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมอย่างเบาบางที่สุด ภายใต้การวางแผนการพัฒนาร่วมกับคนในท้องถิ่น ทั้งนี้เฟินแนลได้จัดคุณสมบัติของการท่องเที่ยวทางเลือกประกอบไปด้วย 5 ลักษณะ ได้แก่

1. การมีผลกำไรตอบแทนครบคร้วในฐานะเจ้าของที่พักในท้องถิ่น ซึ่งจัดเป็นช่องทางรายได้ทางตรงของหลาย ๆ ครอบครัว อย่างไรก็ตาม ใอย่างไรก็ดีครอบครัวต่าง ๆ จะต้องได้รับการฝึกฝนเกี่ยวกับทักษะการจัดการมาก่อน
2. ชุมชนในท้องถิ่นต้องรับประโยชน์ ซึ่งนอกจากสมาชิกในชุมชนจะมีรายได้ทางตรงแล้ว รายได้ที่เกิดขึ้นยังต้องนำไปสู่การยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ตลอดจนสาธารณูปโภคของชุมชนอีกด้วย
3. การท่องเที่ยวทางเลือกช่วยลดการรั้วไหลของรายได้ที่จะมาสู่ประเทศเจ้าของสถานที่ท่องเที่ยว ไปยังกลุ่มธุรกิจนอกประเทศ อันจะนำไปสู่การลดความตึงเครียดของสังคมและการรักษาประเพณีท้องถิ่น
4. อุณหภูมิของการท่องเที่ยวทางเลือกจะก่อให้เกิดเป็นต้นทุนทางจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยวหรือประชาชนที่ไม่เคยสัมผัสท้องถิ่นซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อยู่ในประเทศอุตสาหกรรม
5. ก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่สามารถเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นนานาชาติ ความเป็นนานาชาติ และ การสร้างความเข้าใจอันดีของนานาชาติวัฒนธรรม

1.2 แนวคิดการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชนบท ทั้งนี้ ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 ที่มุ่งเน้นคนเป็นสำคัญมากกว่าการเติบโตทางเศรษฐกิจ ได้พยายามเปลี่ยนแปลงแนวทางการพัฒนาจากระดับบนลงล่าง (Top-down) มาเป็นจากระดับล่างขึ้นบน (Bottom-up) แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ โอคเลย์ (Oakley, 1984 : 17) ได้กล่าวว่า แนวทางจากระดับล่างขึ้นบนนี้ เกี่ยวข้องอย่างยิ่งกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเป็นสิ่งที่ขาดหาย (Missing Ingredient) ในกระบวนการพัฒนา การมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น มีนักวิชาการได้อธิบายและให้ความหมาย ปัจจัย ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชน รูปแบบของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาไว้มากมายซึ่งผู้วิจัยได้นำมากล่าวไว้เท่าที่จำเป็น และสอดคล้องกับแนวทางการศึกษา ดังนี้

1. ความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชน

การมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังนี้
โคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohen and Uphoff, 1981 : 6) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของชุมชนว่า สมาชิกของชุมชนต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องใน 4 มิติ ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมการตัดสินใจว่าควรทำอะไรและทำอย่างไร
2. การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนารวมทั้งลงมือปฏิบัติตามที่ได้อัดสินใจ
3. การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ

โดยสร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนของชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือ และเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการดำเนินกิจกรรมในการพัฒนา รวมถึงได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนานั้นอย่างเสมอภาค องค์การสหประชาชาติ (United Nation. 1981 : 5) และรีเดอร์ (Reeder. 1974 : 39) ได้ให้ความหมายเจาะจงถึงการมีส่วนร่วม ว่าการมีส่วนร่วมเป็นการปะทะสังสรรค์ทางสังคม ทั้งในลักษณะการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคล และการมีส่วนร่วมของกลุ่ม นอกจากนี้ สุชาติ จักรพิสุทธิ์ (2547 : เว็บไซต์) ศึกษาเรื่องชุมชนกับการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน แบ่งได้ออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

1. ลักษณะการมีส่วนร่วมจากความเกี่ยวข้องทางด้านเหตุผล โดยการเปิดโอกาสให้สังคม องค์กรต่าง ๆ ในชุมชน ประชาชนมีบทบาทหลักตามสิทธิ หน้าที่ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ตั้งแต่การคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ วางแผน การร่วมปฏิบัติ และการรับผิดชอบในผลกระทบที่เกิดขึ้น รวมทั้งส่งเสริม ชักนำ สนับสนุนให้การดำเนินงานเกิดผลประโยชน์ต่อชุมชนตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดด้วยความสมัครใจ

2. ลักษณะการมีส่วนร่วมจากความเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ เป็นการมีส่วนร่วมของชุมชน ที่เกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ อารมณ์ รวมทั้ง ค่านิยมของประชาชนเป็นเครื่องชี้นำตนเอง ให้เข้ามามีส่วนร่วม แสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การกระทำที่บรรลุลวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ทำให้ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วม เกิดความผูกพัน มีความรู้สึกรับผิดชอบต่อกิจกรรมที่ดำเนินงานด้วยความสมัครใจ

จากแนวคิดและทัศนะที่ได้กล่าวมาข้างต้นทั้งหมด สามารถแยกประเด็นสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดขึ้นจาก เป้าหมายที่ต้องการ ค่านิยม ความเชื่อ วัฒนธรรมประเพณี ความผูกพัน การเสริมแรง โอกาส ความสามารถ การสนับสนุน ความคาดหวังในสิ่งที่ต้องการ โดยมีพื้นฐานของการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของเหตุผล
2. การมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของค่านิยม
3. การมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของประเพณี
4. การมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของความผูกพัน ความสนทนา

โดยสรุป การมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น เกิดจากจิตใจที่ต้องการเข้าร่วมในกิจกรรมใด กิจกรรมหนึ่ง เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ของกลุ่มคนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตทางสังคม ซึ่งการรื้อให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมนั้น ผู้ดำเนินงานจะต้องมีความเข้าใจในวิธีการดำเนินชีวิต ค่านิยม ประเพณี ทัศนคติของบุคคล เพื่อให้เกิดความสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม

2. ปัจจัยที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม

การที่ชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมนั้น มีปัจจัยที่ส่งผลให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งมีนักวิชาการได้เสนอแนวคิด ดังนี้

นอกจากนี้ ประยูร ศรีประสาธน์ (2542 : 5) ได้นำเสนอปัจจัยของการมีส่วนร่วม ว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม มีด้วยกัน 3 ปัจจัย คือ

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ
2. ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ การศึกษา อาชีพ รายได้

และการเป็นสมาชิกกลุ่ม

3. ปัจจัยด้านการสื่อสาร ได้แก่ การรับข่าวสารจากสื่อมวลชนและสื่อ

บุคคล

จากแนวคิดที่กล่าวมาสามารถสรุปปัจจัยต่อการมีส่วนร่วมทำกิจกรรมได้ ดังนี้

1. ลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ต่าง ๆ
2. ลักษณะทางเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพ รายได้
3. การได้รับข้อมูลข่าวสาร ได้แก่ ความถี่ในการรับรู้ข่าวสาร และแหล่งที่มา

ของข่าวสาร

3. ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชน

การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน เพื่อการกระทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนนั้น มีนักวิชาการได้เสนอแนวคิดถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชน ดังนี้

ฟอร์นารอฟ (Formaroff. 1980 : 104) เสนอว่ากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน มีขั้นตอนการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. การวางแผน รวมถึงการตัดสินใจในการกำหนดเป้าหมายกลวิธี

ทรัพยากรที่ต้องใช้ ตลอดจนการติดตามประเมินผล

2. การดำเนินงาน
3. การใช้บริการจากโครงการ
4. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

นอกจากนี้ อภิญา กังสนารักษ์ (2544 : 14-15) ได้นำเสนอขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนว่า ชุมชนต้องมีส่วนร่วมใน 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการร่วมกันหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ร่วมตัดสินใจกำหนดความต้องการและร่วมลำดับความสำคัญของความต้องการ
2. การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการแนวทางการดำเนินงาน รวมถึงทรัพยากรและแหล่งวิทยาการที่จะใช้ในโครงการ
3. การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการ ทำประโยชน์ให้แก่โครงการ โดยร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ เพื่อให้รู้ว่าผลจากการดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยสามารถกำหนดการประเมินผลเป็นระยะต่อเนื่องหรือประเมินผลรวมทั้งโครงการในคราวเดียวกันก็ได้

ส่วน อคิน รพีพัฒน์ (2547 : 49) ได้แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอน

1. การกำหนดปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไข
2. การตัดสินใจเลือกแนวทาง และวางแผนพัฒนา แก้ไขปัญหา
3. การปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน
4. การประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา

จากแนวคิดเกี่ยวกับขั้นตอนการมีส่วนร่วมทั้งหมดสรุปได้ว่าขั้นตอนของการเข้ามามีส่วนร่วมนั้นมี 6 ขั้นตอน ได้แก่

1. การค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา และแนวทางแก้ไข
2. ตัดสินใจกำหนดความต้องการ
3. ลำดับความสำคัญ
4. วางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงาน ทรัพยากร
5. วางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงาน ทรัพยากร
6. ดำเนินงานตามโครงการ และ/หรือ สนับสนุนการดำเนินงาน
7. ประเมินผล

สรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของชุมชน เกิดจากจิตใจที่ต้องการเข้าร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง เพื่อให้เกิดผลต่อความต้องการของกลุ่มคนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตทางสังคม ทั้งนี้ในการที่จะให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริงนั้น การจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมต้องคำนึงถึงวิธีการดำเนินชีวิต ค่านิยม ประเพณีทัศนคติของบุคคล เพื่อให้เกิดความสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม เพราะกลุ่มคนในชุมชน มีความแตกต่างกันใน ลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะทางเศรษฐกิจ

และการได้รับข้อมูลข่าวสาร ทั้งนี้ การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนโดยสรุปมีขั้นตอนทั้งสิ้น 5 ขั้นตอนคือ 1) การวิเคราะห์ สังเคราะห์ปัญหาของชุมชน 2) การวางแผนที่เหมาะสม และสอดคล้องกับวิถีชีวิต 3) การกำหนดกิจกรรม 4) การดำเนินกิจกรรม และ 5) การประเมินผล กิจกรรม ซึ่งเป็นขั้นตอนของการเข้ามามีส่วนร่วมที่ให้ความสำคัญโดยใช้ชุมชนเป็นศูนย์กลาง โดยมีหน่วยงานภาครัฐคอยช่วยเหลือ ให้คำแนะนำหรืออำนวยความสะดวกเท่านั้น

1.3 ทฤษฎีนิเวศวิทยาทางวัฒนธรรม (Cultural Ecology)

ทฤษฎีนิเวศวิทยาทางวัฒนธรรม ได้กล่าวถึงปฏิกริยาตอบโต้ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ซึ่ง Julian Steward และคนอื่น (1949) เช่น Andrew P. Vayda และ Roy A. Rappaport ซึ่งเป็นนักนิเวศวิทยาที่ให้ความสนใจในเรื่องธรรมชาติเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ แต่ธรรมชาติในสิ่งแวดล้อมซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมนั้นต้องแยกออกจากธรรมชาติในทางชีวภาพของมนุษย์ เพราะเป็นธรรมชาติต่างชนิดกัน อีกทั้งร่างกายของมนุษย์นั้นสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างยิ่ง เพราะวาระบบความคิด ได้แก่ สมอง หัวใจ ต่อมต่าง ๆ เป็นต้น เป็นระบบธรรมชาติในร่างกายของมนุษย์ ระบบความคิดเป็นอย่างใรอยู่ที่ระบบร่างกายโดยส่วนรวมจะเป็นอย่างไรด้วยร่างกายปรกติ ระบบความคิดปรกติ ผลของความคิดก็ปรกติ ระบบความคิดจะตอบสนองกับระบบธรรมชาติ ธรรมชาติเป็นตัวบงการความคิด แต่ถ้าร่างกายผิดปกติ ระบบความคิดก็จะทำงานไม่สะดวก ไม่คล่องตัวหรือบกพร่อง ต่อให้ได้รับความสำเร็จเพียงไรหรือมีพฤติกรรมดีหรือไม่ดีเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับร่างกายของตนเอง ถ้ามนุษย์มียีนส์ (Gene) จะทำให้สมองดีคิดดีและเจริญเร็ว เป็นต้น ที่กล่าวมานี้เป็นเพียงครั้งเดียวยังไม่จบขบวนการ ยังต้องมีธรรมชาติทางสิ่งแวดล้อมมาบงการอีกส่วนหนึ่งด้วย มิฉะนั้นระบบความคิดดีเพียงใดหากไม่มีสิ่งแวดล้อมมากระตุ้นความคิดก็ไม่มียอะไรให้คิดเช่นกัน ในธรรมชาติเดียวกันถ้าระบบร่างกาย (ซึ่งก็คือระบบความคิดของมนุษย์) แตกต่างกันหรือ ยีนส์แตกต่างกัน เช่น คนหนึ่งยีนส์ดี อีกคนหนึ่งไม่ดีหรือโง่ คนทั้งสองนั้นก็คิดได้ไม่เท่ากันในสิ่งแวดล้อมเดียวกันคนจึงเจริญไม่เท่ากัน เป็นต้น เมื่อคนเจริญเติบโตขึ้นก็จะไปจัดสรร ปรุงแต่งธรรมชาติให้ดีขึ้นเพื่อให้ความสะดวกสบายในการดำรงอยู่ของมนุษย์

แนวความคิดในเรื่องนิเวศวิทยาทางวัฒนธรรม มีผู้ให้คำนิยามนิเวศวิทยาว่าเป็นการปรับตัวเข้าหากันระหว่างสิ่งแวดล้อมกับมนุษย์ การปรับตัวของมนุษย์นั้นต่างจากสัตว์ตรงที่ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขทางวัฒนธรรม นิเวศวิทยาทางวัฒนธรรมคือ การศึกษาถึงการปรับตัวหรือความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมกับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ การศึกษาวุฒยธรรมคือ การวิเคราะห์ระบบนิเวศวิทยาของสังคมเพื่อค้นหาลักษณะเฉพาะของวัฒนธรรมแต่ละแห่ง ถึงแม้ว่าหลักนิเวศวิทยาเป็นองค์ประกอบสำคัญของสถาบันทางสังคม แต่ก็รู้ว่าไม่มีใครสามารถอธิบายองค์ประกอบทางวัฒนธรรมได้หมดทุกด้าน ด้วยแนวคิดทางด้านการปรับตัวทางนิเวศวิทยา

นอกจากนี้ ยังขึ้นอยู่กับความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมของแต่ละแห่งอีกด้วย ทั้งนี้สิ่งแวดล่อมมีผลต่อความแตกต่างในการปรับตัวของวัฒนธรรม วัฒนธรรมที่แตกต่างกันในสิ่งแวดล้อมที่เหมือนกันจะแสดงรูปแบบของพัฒนาการที่เหมือนกัน การศึกษาวิวัฒนาการสายเดียว (Unilinear) เพราะวัฒนธรรมจะเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไปท่ามกลางปัจจัยหรือตัวแปรภายนอกมากมายดังเช่นสิ่งแวดล้อมทางชนชาตินั้นเอง อีกทั้งข้อแตกต่างระหว่างสังคมเรียบง่ายกับสังคมซับซ้อนโดยระบบของสังคมที่ซับซ้อนนั้นประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ อย่างหลากหลายและต่างไปจากสังคมแบบง่าย ๆ ระบบที่ต่างกันนี้ ถูกนำมาเป็นปัจจัยของการปรับตัวที่ต่างกัน แนวคิดในเรื่องวัฒนธรรมได้รับอิทธิพลมาจากอัลเฟรด โครเบอร์ แต่อาจถูกมองว่าเป็นแนวความคิดที่ได้รับมาจากฟรานซ์ โบแอส ในเรื่องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อวิวัฒนาการของวัฒนธรรม โดยสิ่งแวดล้อมคือตัวการในการกำหนดวัฒนธรรม ซึ่งวัฒนธรรมมีรูปแบบหลากหลายเพราะเงื่อนไขของสภาพแวดล้อมต่างกัน วัฒนธรรมแบบหนึ่งอาจปรับตัวได้ดีแบบหนึ่งและไม่ได้ถูกสิ่งแวดล้อมจำกัดอยู่เพียงระดับใดระดับหนึ่งเท่านั้น มันจะวิวัฒนาการไปได้ในลำดับที่สูงกว่า ดีกว่า โดยการสนับสนุนของสิ่งแวดล้อมที่ดีกว่าอีกด้วย แนวคิดในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างสังคมกับสิ่งแวดล้อมเป็นการขยายกรอบความคิดในเรื่องนิเวศวิทยา ความคิดด้านนิเวศวิทยาจะอธิบายสังคมที่ซับซ้อนได้น้อยกว่าเดิมเพราะในสังคมที่มีความเจริญจะเป็นอิสระจากการควบคุมของสิ่งแวดล้อม ในช่วงปี ค.ศ. 1930 งานด้านนิเวศวิทยาวัฒนธรรมได้รับการพัฒนาในหลาย ๆ แง่มุม เป็นการโต้ตอบกับแนวความคิดที่ว่าวัฒนธรรมมีลักษณะรวมของทุกสิ่งทุกอย่าง ดังนั้นแนวคิดทางนิเวศวิทยาวัฒนธรรมอาจสรุปได้ว่า คนที่มีธรรมชาติทางระบบความคิดดี (หมายถึงธรรมชาติในร่างกาย) สามารถปรับสิ่งแวดล้อมให้มาเป็นวัฒนธรรมได้ดี ในขณะที่เดียวกันสิ่งแวดล้อมทางชนชาติที่ดีจะส่งเสริมให้ความคิดของคนดีขึ้นและสามารถสร้างวัฒนธรรมได้ดีขึ้น ทฤษฎีนิเวศวิทยาทางวัฒนธรรมจึงเป็นความสัมพันธ์สองทางและสวนทางระหว่างคนกับชนชาติและชนชาติกับวัฒนธรรม (นียบรรณ (ผลวัฒน์) วรรณศิริ, 2540 : 124-126)

สรุปได้ว่าทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรม ที่ช่วยให้เข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างประชากร สิ่งแวดล้อมทางสังคมและลักษณะทางกายภาพในสังคมได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น เป็นการปรับตัวเข้าหากันระหว่างสิ่งแวดล้อมกับมนุษย์ การปรับตัวของมนุษย์นั้นต่างจากสัตว์ตรงที่ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขทางวัฒนธรรม คือ การศึกษาถึงการปรับตัวหรือความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมกับสิ่งแวดล้อมทางชนชาติ การวิเคราะห์ระบบนิเวศวิทยาของสังคมเพื่อค้นหาลักษณะเฉพาะของวัฒนธรรมแต่ละแห่ง ถึงแม้ว่าหลักนิเวศวิทยาเป็นองค์ประกอบสำคัญของสถาบันทางสังคมนั้น

1.4 ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ (Structural-Functional Theory)

ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ นับว่าเป็นทฤษฎีแม่บทที่ยิ่งใหญ่ที่สุดทฤษฎีหนึ่ง ที่ถือว่า สังคมเหมือนกับสิ่งมีชีวิตอย่างหนึ่ง ซึ่งได้มีนักสังคมวิทยาหลายท่านได้ให้แนวคิดทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ไว้ เช่น ไพรินิสโลว์ มาลินโนว์สกี (ค.ศ. 1884–1942) นักมานุษยวิทยาชาวอเมริกัน เสนอว่าองค์ประกอบต่าง ๆ ของวัฒนธรรมต่างได้ทำหน้าที่ตอบสนองความต้องการจำเป็นของมนุษย์ และวัฒนธรรม เช่น อาหาร ที่อยู่อาศัย และการมีลูกหลาน จึงต้องมีการรวมตัวกันเป็นชุมชน หรือกลุ่มสังคมหรือแม้แต่การสร้างสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมขึ้นใช้ ก็เพื่อทำหน้าที่ควบคุมให้บุคคล ต้องปฏิบัติหรือกระทำตามแบบที่กำหนด เพื่อให้ตอบสนองความต้องการจำเป็นได้อย่างเป็นระเบียบ และมีประสิทธิภาพ และพาร์สัน (สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2536 : 25-26) เป็นกรอบแนวคิดทาง สังคมวิทยาที่มีข้อสมมุติฐานที่ว่า สังคมเป็นระบบที่ซับซ้อนระบบหนึ่ง ที่มีองค์ประกอบต่าง ๆ หลายส่วนทำงานร่วมกันจนเกิดความมีเสถียรภาพ ทฤษฎีนี้ถือว่า สังคมเหมือนกับสิ่งมีชีวิตอย่างหนึ่ง (Biological Organism) ซึ่งเป็นตัวแบบ (Model) ใช้อุปมา (Analogy) เพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์ สังคม (Social Analysis) หรือวิเคราะห์ระบบ (System Analysis) โดยมีฐานคติ (Assumptions) เกี่ยวกับสังคมคือเป็นระบบ ๆ หนึ่งที่ประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ที่สัมพันธ์ซึ่งกันและกันมีระบบ ขอบเขตแน่นอน พร้อมทั้งมีกระบวนการรักษาบูรณาการ (Integration) และอาณาเขตนั้นไว้เสมอ ข้อสมมุติของทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ที่สำคัญคือ สังคมต้องมีความมั่นคงไม่ต้องมีความสนใจ ในเรื่องของการเปลี่ยนแปลง เพราะเชื่อว่าถ้าส่วนประกอบหนึ่งส่วนประกอบใดของสังคมเปลี่ยนไป ส่วนประกอบอื่นจะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปด้วย ลักษณะธรรมชาติของทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ ได้มีข้อสมมุติที่สำคัญกล่าวถึงทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ดังนี้ (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. 2544 : 113)

1. ทุกสังคมประกอบขึ้นด้วยการบูรณาการรวมหน่วย (Integration) ของหน่วยต่าง ๆ หรือส่วนประกอบหรือองค์ประกอบต่าง ๆ ทางสังคม
2. ทุกองค์ประกอบซึ่งสังคมแต่ละส่วนจะทำหน้าที่หรือประโยชน์ซึ่งกันและกัน เพื่อความสมบูรณ์และความอยู่รอดทางสังคม
3. ทุกสังคมมีแนวโน้มที่จะรักษาสมดุลภาพ
4. ทุกสังคมจะมีความมั่นคงเนื่องจากสมาชิกภายในสังคมมีความสอดคล้อง ความเข้าใจซึ่งกันและกันในเรื่องของสถานภาพ ค่านิยม ฯลฯ

วิลเบอร์ก อี มัว (Wilbert E. Moore) (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. 2544 : 120)

นักสังคมวิทยาชาวอเมริกัน ได้กล่าวถึงทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ในลักษณะที่ว่า ความยืดหยุ่นของ ทฤษฎีนี้สามารถให้คำอธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ดี กล่าวคือ สังคมสามารถที่จะปรับตัว ให้เข้ากันกับสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้นได้ สาเหตุหรือพลังที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมีทั้งมาจากภายในระบบและภายนอกระบบสังคม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมกับการจัด

ระเบียบทางสังคมจะมีลักษณะควบคุมกันไป และเป็นลักษณะธรรมดาทั่วไปบางครั้งการเปลี่ยนแปลงในระยะสั้นไม่รุนแรงแต่เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลง เป็นระยะยาวก็มีผลกระทบอย่างมาก เช่น การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการเพิ่มประชากร ซึ่งในระยะแรกของประชากรที่เพิ่มขึ้นไม่กระทบกระเทือนมากเท่าใด แต่เมื่อประชากรเพิ่มมากขึ้นทรัพยากรมีข้อจำกัดทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในแบบแผนการดำรงชีวิตและความสัมพันธ์ทางสังคม

กล่าวโดยสรุป ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่มีข้อสมมุติเกี่ยวกับสังคมว่า ภายในสังคมจะมีส่วนหรือหน่วยหรือระบบย่อย ทำหน้าที่ต่าง ๆ (Function) อย่างเป็นระบบระเบียบเพื่อให้สังคมดำรงอยู่ได้อย่างเป็นระเบียบ ซึ่งเชื่อว่าเป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญของสังคม

2. ทฤษฎีเสริม

2.1 ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Diffusionism)

ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Diffusionism) ทฤษฎีการแพร่กระจายวัฒนธรรมทั้ง 3 สำนัก คือ สำนักอังกฤษของ อีเลียต สมิท, วิลเลียม เจ เปรอร์ และ W.H.R. วิเวอร์ สำนักเยอรมันของบาทหลวงวิลเฮม ชมิดท์ และฟริชเกรคเนอร์ สำนักอเมริกัน โดยคลาร์ก วิสเลอร์ และอัลเฟรด โครเบอร์ อาจสรุปสาระเพื่อใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ วัฒนธรรมหนึ่ง ๆ จะแพร่กระจายไปยังแหล่งอื่น ๆ ได้ต้องยึดหลักว่าวัฒนธรรม คือความคิดและพฤติกรรม (ผลของความคิด) ที่ติดตัวบุคคล บุคคลไปถึงที่ใดวัฒนธรรมก็จะไปถึงที่นั่น ดังนั้น การแพร่กระจายของวัฒนธรรมจะขึ้นอยู่กับปัจจัยดังต่อไปนี้

1. หลักภูมิศาสตร์ ต้องไม่มีอุปสรรคทางภูมิศาสตร์ขวางกั้น เช่น ไม่มีภูเขาสูง ทะเลกว้าง ทะเลทราย แหล่งหิมะ ป่าทึบ เป็นต้น เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นอุปสรรคต่อการเดินทางของคนที่มีวัฒนธรรมติดตัว
2. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ การที่ผู้คนต้องเดินทางติดต่อไปมาหาสู่กันส่วนมากเนื่องมาจากปัญหาทางเศรษฐกิจ บ้างก็ต้องการไปติดต่อค้าขายหรือแสวงหาโอกาสที่ดีกว่าทางเศรษฐกิจบ้างก็ต้องการไปเที่ยวเตร่ดูสิ่งแปลกใหม่ แต่ก็ต้องมีเงินทองจึงจะไปเที่ยวที่อื่นได้ คนที่มีเศรษฐกิจดีจึงมีโอกาสนำวัฒนธรรมติดตัวไปสังสรรค์กับวัฒนธรรมได้
3. ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ การสนใจไปแลกเปลี่ยนวิธีการ พฤติกรรมใหม่ และความรู้เป็นต้น การไปศึกษายังถิ่นอื่นจึงเป็นการไปแพร่กระจายวัฒนธรรมโดยตรง การรู้จักรักใคร่และแต่งงานกับคนต่างวัฒนธรรม การไปร่วมปฏิบัติตามพิธีกรรมทางศาสนาและการอพยพโยกย้ายถิ่นเพราะเกิดภัยทางสังคม เช่น เกิดสงคราม และความขัดแย้ง การประสพภัยธรรมชาติ เช่น ข้าวยากหมากแพงแห้งแล้ง และการยึดครองโดยผู้รุกราน เหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยให้เกิดการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมทั้งสิ้น

4. การคมนาคมขนส่งที่ดี เป็นปัจจัยเอื้อต่อการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม เช่น ถนนดี พาหนะสำหรับโดยสาร และการเดินทางไปในระยะทางไม่ไกลเกินไปนัก ล้วนแต่เป็นอัตราเร่งการแพร่กระจายที่ดีด้วย

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข และสุวรรณ บัวทวน (2527 : 148-152) กล่าวไว้ว่า การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม การที่รัฐบาลได้กระจายความเจริญต่าง ๆ เข้าไปสู่ชุมชนหมู่บ้าน โดยการใช้ระบบการศึกษาเพื่อให้ชาวบ้านได้รับการศึกษากันทั่วถึง พ่อค้าได้มีการค้าขายเข้าไปซื้อผลผลิตการเกษตรในชุมชน หมู่บ้านชาวชนบทได้เข้ามาในเมืองเพื่อเข้ามาค้าขาย ซื้อสินค้า หรือขายผลผลิตการเกษตร หรือการท่องเที่ยวทำให้อิทธิพลความเป็นอยู่แบบเมืองได้เข้าไปสู่ชนบทมากยิ่งขึ้นสิ่งเหล่านี้เราอาจกล่าวได้ว่าเป็นการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมซึ่งแน่นอนว่าจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในอัตราที่เร็ว มีลักษณะของการเปลี่ยนแปลงที่ได้รับอิทธิพลจากปัจจัยภายนอกชุมชนอย่างมาก นอกจากนี้ย่อมจะทำให้ชาวบ้านได้มีการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นกว่าเดิมเพราะสิ่งที่ได้รับจากเมืองอันได้แก่ความสะดวกสบายผ้าไหมไม่ต้องทอด้วยมือตนเองแต่สามารถที่จะซื้อที่ตลาดได้ นอกจากนี้ยังเป็นการนำไปสู่ความทันสมัยอีกด้วย กล่าวคือ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ไพฑูรย์ เครือแก้ว (1962 : 23) ได้กล่าวว่า การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตความเป็นอยู่เหมือนกัน สมศักดิ์ ศรีสันติสุขและสุวรรณ บัวทวน ได้กล่าวถึงหมู่บ้านอัมพวัน และหมู่บ้านคำแก่นคูณว่า ชาวบ้านทั้งสองชุมชนได้รับการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมอยู่มาก ชาวบ้านเข้าไปเที่ยวหรือติดต่อธุรกิจในเมืองอยู่มาก ย่อมจะได้รับอิทธิพลวัฒนธรรมในเมืองอยู่บ้าง การแต่งกายของคนหนุ่มสาวในปัจจุบันจะไม่เหมือนกับเมื่อ 13 ปีที่แล้วทั้งนี้เนื่องจากปัจจุบันหนุ่มสาวรู้จักใส่กางเกงยีนส์ เครื่องสำอางและอื่น ๆ

ทฤษฎีการแพร่กระจาย (สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2540 : 14-18) กล่าวไว้ว่า ทฤษฎีการแพร่กระจายวัฒนธรรม (Diffusion Theory) คือ การติดต่อกับโลกภายนอก (Contact) นี้ก็เหมือนกันอธิบายการพัฒนาว่าเกิดจากการติดต่อระหว่างสังคม โดยเฉพาะสังคมด้วยพัฒนาที่ติดต่อกับสังคมพัฒนาจะทำให้สังคมด้อยพัฒนามะดับการพัฒนาสูงขึ้น

สังคมจะพัฒนาได้ต้องมีเหตุปัจจัย 6 ประการดังนี้

1. ทรัพยากรธรรมชาติ หมายความว่าปัจจัยเหตุคือ ทรัพยากรธรรมชาติ ก่อให้เกิดปัจจัย คือ การพัฒนาทำไมจึงเป็นเช่นนั้น เหตุผลคือ เมื่อมีทรัพยากรธรรมชาติ เช่น น้ำมัน ทองคำ หรือเพชร สิ่งเหล่านี้จะทำให้เกิดเป็นทรัพย์สินเงินทอง สามารถนำไปใช้จ่ายยกระดับคุณภาพชีวิตให้สูงขึ้นได้ ยังมีทรัพยากรธรรมชาติมีค่าจำนวนมากก็ยังไม่ให้ระดับการพัฒนาสูงมากขึ้นไปอีก

2. ทรัพยากรมนุษย์ หมายความว่า ปัจจัยเหตุคือทรัพยากรมนุษย์โดยเฉพาะ มนุษย์ในวัยแรงงานก่อให้เกิดปัจจัยผล คือ การพัฒนาหรือพูดอีกอย่างหนึ่งว่ายังมีคนในวัยแรงงาน มากเท่าใดก็ยิ่งทำให้ระดับการพัฒนาสูงมากยิ่งขึ้นเพียงนั้น เหตุผลก็คือ คนในวัยแรงงานมีกำลัง แรงงานที่สามารถใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อคุณภาพชีวิตได้ เช่น การเพิ่มการศึกษา ทำให้สุขภาพ อนามัยแข็งแรง จิตใจมั่นคงเข้มแข็ง เป็นต้น ปัจจัยนี้จึงเป็นเหตุให้เกิดการพัฒนาได้

3. องค์กรสังคม ดังได้กล่าวไว้แล้ว องค์กรสังคมในที่นี้หมายถึง องค์กร สังคมประเภทสหจร โดยที่องค์กรสังคมเหล่านี้จะช่วยทำให้เกิดพลังงานในการทำงานได้ใหญ่ขึ้น และมากขึ้น เพราะเป็นการรวมกำลังแรงงานกับงานใหญ่ ที่ทำคนเดียวไม่ได้องค์กรก็สามารถทำได้ ทำได้มากและทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะได้ร่วมกันช่วยกันคิด ช่วยกันพิจารณา จึงมีความ รอบคอบไม่บกพร่องหรือบกพร่องน้อยจึงเป็นเหตุให้เกิดการพัฒนาได้อีกทางหนึ่ง

4. ภาวะผู้นำ เราได้ชี้ไว้แล้วเช่นกันว่า ภาวะผู้นำหรือจำนวนผู้นำประเภทต่าง ๆ ยิ่งมีมากเท่าใดก็ยิ่งจะทำให้การพัฒนามีระดับสูงขึ้นเพียงนั้น ทั้งนี้ก็เพราะผู้นำมักจะเป็นคนที่มี คุณภาพการทำงานของผู้นำจึงพลอยมีคุณภาพหรือสิทธิภาพไปด้วย หรือไม่เช่นนั้นผู้นำจะสามารถ รวมคนได้เป็นจำนวนมาก กลายเป็นกลุ่มคนจำนวนมาก จึงทำงานใหญ่หรืองานปริมาณมากได้ นอกจากนั้นด้วยบารมีของผู้นำทำให้คนที่มาขมวดตัวกันทำงานทำงานอย่างทุ่มเทเพื่อผู้นำจึงทำให้ เกิดผลดีแก่การพัฒนา

5. การติดต่อกับโลกภายนอก การติดต่อหมายถึง การติดต่อระหว่างชุมชน ระหว่างเมือง หรือระหว่างประเทศเฉพาะชุมชนเมือง ประเทศที่ด้อยพัฒนาจะได้ประโยชน์จาก ชุมชนเมือง ประเทศที่พัฒนาแล้วหรือเจริญกว่า ทั้งนี้เพราะการติดต่อเช่นนั้นทำให้เกิดการถ่ายทอด เรียนรู้ รับเอาความรู้ ความชำนาญสินค้าเทคโนโลยีจากสังคมมาใช้หรือมาผลิตเครื่องมือเครื่องใช้ สินค้าขึ้นมาในสังคมพัฒนาทำให้สังคมด้อยพัฒนา มีความเจริญก้าวหน้าตามไปด้วย

6. การฝึกอบรม การฝึกอบรมมีฐานะพิเศษ เป็นทั้งตัวเหตุ โดดและเป็นตัวเหตุ ร่วมกับเหตุอื่น ๆ ทำให้เกิดการพัฒนาได้ คำอธิบายให้เห็นความจริงก็ไม่อยากเพราะหากมองว่า การฝึกอบรมเป็นการศึกษา(Education) เสียแล้ว ก็ย่อมจะเห็นความสำคัญชัดเจนในการทำให้เกิด การพัฒนาเพราะทำให้ความรู้ความชำนาญด้านต่าง ๆ ของคนสูงขึ้น กาพัฒนาก็ย่อมจะสูงขึ้น ตามไปด้วย สำหรับการเป็นตัวเหตุควบกับเหตุอื่น ก็อาจมองได้ว่า การศึกษาย่อมทำให้รู้จักใช้ ทรัพยากรธรรมชาติย่อมมีประสิทธิภาพ ทรัพยากรมนุษย์ที่ติการศึกษาที่ย่อมเป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพ องค์กรสังคมที่มีคุณภาพสมาชิกก็ย่อมพลอยมีคุณภาพไปด้วย ผู้นำที่มีการศึกษาย่อมมีคุณภาพ ดียิ่งขึ้น การติดต่อที่เฉลียวฉลาดอันเกิดจากการศึกษา ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์ด้านการพัฒนาการ การฝึกอบรมจึงช่วยให้เกิดการพัฒนาด้วยเหตุนี้

การแพร่กระจายที่เกิดขึ้นมาได้ก็โดยเมื่อมีการติดต่อกันระหว่างคนต่างชุมชน หรือโดยเฉพาะคนที่ต่างวัฒนธรรมกัน การติดต่อกันระหว่างบุคคลสองพวกนี้จึงเป็นทางแพร่ความรู้ และสิ่งแปลกใหม่ที่เรียกว่า นวัตกรรม หรือความเจริญได้ทางหนึ่ง การฝึกรอบรรมชุมชนใด มีประชากรที่ได้รับการฝึกรอบรรมสูงมากเท่าไรก็จะทำให้ชุมชนนั้น ๆ เกิดการพัฒนาขึ้น

2.2 ทฤษฎีสัญลักษณ์สัมพันธ์

ทฤษฎีสัญลักษณ์สัมพันธ์ (Symbolic Interactionism Theory) เป็นทฤษฎีหนึ่ง ที่เพิ่งจะมีนักวิชาการสนใจ เป็นการอธิบายการจัดระเบียบทางสังคมและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรม ผู้เขียนมีความสนใจในทฤษฎีนี้ และมีความเชื่อว่าทฤษฎีนี้สามารถที่จะอธิบาย การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ทั้งในระดับบุคคลและสถาบันดังกล่าวในรายละเอียดต่อไป การที่จะเข้าใจทฤษฎีสัญลักษณ์สัมพันธ์นั้น เราจะต้องมีความเข้าใจธรรมชาติหรือลักษณะของทฤษฎี นี้อธิบายการจัดระเบียบทางสังคม ซึ่งจะทำให้เราเข้าใจการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ได้ภายหลัง นักสังคมวิทยาที่ศึกษาการจัดระเบียบทางสังคมในด้านสัญลักษณ์สัมพันธ์ที่มีอยู่หลายคน อาทิ เจอร์จ เฮร์เบิร์ต มิดด์ (George Herbert Mead), เฮร์เบิร์ต บูลเมอร์ (Herbert Blumer) และเออร์วิง กอฟฟ์แมน (Erving Goffman) เป็นต้น ทฤษฎีนี้เน้นถึงการกระทำระหว่างกันของบุคคล ในสังคม เนื่องมาจากสัญลักษณ์ โดยเฉพาะภาษาเป็นสื่อการติดต่อที่สำคัญที่สุดที่ทำให้มนุษย์ มีความผูกพันกันจนสร้างเป็นระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในสังคม ทำให้สังคมมีการจัดระเบียบขึ้น เจอร์จ เฮร์เบิร์ต มิดด์ (George Herbert Mead) เป็นนักจิตวิทยาสังคม ลูกศิษย์ของเขาที่ มหาวิทยาลัยชิคาโก ได้รวบรวมทฤษฎีเกี่ยวกับสัญลักษณ์สัมพันธ์ ซึ่งเป็นการบรรยายของเขาลงในหนังสือ Mind, Self and Society สารสำคัญที่มีมิดด์กล่าวถึงการจัดระเบียบทางสังคมคือ ความสัมพันธ์ทางสังคมของบุคคลในสังคมนั้นอยู่ที่การมีและการใช้ความหมายร่วมกัน (Shared Meaning) การกระทำระหว่างกันของบุคคลในสังคม จนเกิดเป็นความสัมพันธ์กันขึ้นนั้น เป็นเพราะใช้สัญลักษณ์ร่วมกัน มิดด์กล่าวว่ามนุษย์มีความสัมพันธ์ต่อกัน มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งในสังคม และสังคมก็จำเป็นต้องมีมนุษย์อาศัยอยู่และมีการกระทำต่อกัน ทั้งมนุษย์และสังคมจึงพึ่งพาอาศัยกัน แก่ปัญหาาร่วมกัน เพื่อความอยู่รอดของทั้งสองฝ่าย เพราะฉะนั้นกระบวนการของการกระทำระหว่างกัน (Social Interaction) จึงมีความสำคัญมากในทฤษฎีของสัญลักษณ์สัมพันธ์

ทฤษฎีสัญลักษณ์สัมพันธ์อธิบายการจัดระเบียบทางสังคมในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสังคม ซึ่งเน้นในเรื่องการกระทำระหว่างกัน มิดด์บอกว่ากระทำต่อกันจะต้องความตั้งใจด้วย ในตัวบุคคลหนึ่ง ๆ จะประกอบด้วยส่วนประกอบ I กับ me เพื่อแก้ไขปัญหาหรือกระทำต่อคนอื่นหรือการตัดสินใจเรื่องใด ๆ I เป็นความต้องการเฉพาะตัว เป็นส่วนของตนที่ฝังรากอยู่ในลักษณะทางชีวภาพของแต่ละคน ส่วน me นั้นบุคคลคิดว่าตนเองจะมีพฤติกรรมอย่างไร?

และประกอบด้วยทัศนคติของบุคคลอื่นซึ่งตัวเองเข้าใจ หรือการคาดหวังคนอื่นในสังคมที่มีต่อตัวเอง มีศักดิ์กล่าวถึง I ว่าค่อนข้างจะมีอิสระ ส่วน me ประกอบด้วยทัศนคติของบุคคลอื่นซึ่งตัวเองไม่เข้าใจ โดยทั่ว ๆ ไปเรารู้จัก I ในนามของเสรีภาพ การสร้างสรรค์ ความรู้สึกภายใน ก่อให้เกิดพฤติกรรมซึ่งอาจขัดแย้งกับธรรมเนียมประเพณีของสังคม อาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นได้ในสังคม ส่วน me นั้น ได้แก่ ทัศนคติที่ปวง บทบาท ความกดดันจากสังคม ค่านิยม ซึ่งสังคมได้ถ่ายทอดและรับไว้ในตัวเอง เพราะฉะนั้นในบุคคลหนึ่ง ๆ จะมี I กับ me ประกอบกัน เรียกว่า ตน (self) จะเห็นได้ว่าบุคคลจะตัดสินใจอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับ I กับ me ฝ่ายใดจะมากกว่ากัน จนเราอาจจะเรียกว่าเป็นการแสดงออกด้านวัตถุด้านบุคลิกภาพ

สำหรับการอธิบายเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมนั้น เราอาจจะกล่าวได้ว่า เกิดจากการกระทำระหว่างกันของปัจเจกบุคคลหรือกลุ่ม ว่ามีความตั้งใจในการเปลี่ยนแปลง ในพฤติกรรมหรือการกระทำหรือไม่? อย่างไร? ทั้งนี้เนื่องจากการกระทำระหว่างกัน เป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอยู่แล้ว เช่น ถ้าหาก I มีความขัดแย้งกับ me I จะแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ตามความต้องการตามธรรมชาติของตน ทำให้เกิดความขัดแย้งกับธรรมเนียมประเพณีของสังคม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในสังคม นอกจากนี้อาจจะกล่าวได้ว่าถ้ามี I อยู่ในตัวปัจเจกบุคคลหลาย ๆ คนหรือกลุ่มบุคคล ซึ่งมีลักษณะของความคิดริเริ่ม ความสร้างสรรค์ มีความตั้งใจที่จะทำให้สังคมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมย่อมจะทำให้มีแบบแผนการกระทำหรือระเบียบ กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในสังคมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

เฮร์เบิร์ต บลูเมอร์ (Herbert Blumer) ก็ได้อธิบายการจัดระเบียบทางสังคมว่า ความสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่มต่าง ๆ เกิดจากผลของการที่บุคคลแปลหรือกำหนดความหมายของการกระทำต่อกัน การมีปฏิริยาโต้ตอบมิได้มีโดยตรงต่อการกระทำของบุคคล แต่เพราะปฏิริยาต่อความหมายของการกระทำต่อกัน หรือปฏิริยาต่อกันต้องอยู่ในรูปของกระบวนการที่บุคคลทั้งหลายเข้าใจในเหตุการณ์ สามารถประเมินเหตุการณ์ให้ความหมาย และตัดสินใจที่จะมีการกระทำโต้ตอบ แนวคิดของบลูเมอร์จึงเป็นการอธิบายที่เน้นถึง การตีความเพื่อให้รู้ความหมายที่แท้จริง

แนวคิดของบลูเมอร์ในการอธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคมนั้น อาจจะกล่าวได้ว่า มีลักษณะที่คล้ายกับความคิดของมิดด์ แต่ได้เน้นถึงปฏิริยาโต้ตอบในระหว่างการทำระหว่างกัน ต่อการแปลความหมายของสัญลักษณ์ เราอาจจะกล่าวได้ว่าการเปลี่ยนแปลงในแบบแผนการกระทำระหว่างกันของบุคคลในสังคมนั้น มาจากการที่บุคคลหรือกลุ่มมีความกล้าหรือตัดสินใจที่จะแปลความหมายใหม่อย่างไร? ถ้าหากบุคคลหรือกลุ่มบุคคลมีความคิดริเริ่มความคิดสร้างสรรค์ต่อการแปลความหมายหรือตีความในแบบแผนการกระทำใหม่ ๆ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากแบบแผนเดิม ย่อมจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงแบบแผนการกระทำระหว่างกันได้

เออร์วิง กอฟฟ์แมน (Erving Goffman) อธิบายการจัดระเบียบทางสังคมในรูปของความสัมพันธ์ที่มนุษย์แสดงละครต่อกัน (Dramatic Approach) เราจะเห็นว่าเนื้อร้องเพลงที่กล่าวถึงโลกนี้คือ ละคร ทุกคนต้องแสดงบทบาทอย่างไม่จริงจัง ต้องสวมหน้ากากเข้าหากัน กอฟฟ์แมน อธิบายความสัมพันธ์ของบุคคลในด้านที่แสดงละครต่อกันว่า บุคคลจะมีแนวโน้มที่จะสร้างความประทับใจเป็นสำคัญ (Impression Management) เช่น คนเสิร์ฟอาหารจะปฏิบัติต่อลูกค้าอย่างดีด้วยกิจกรรมขาที่เรียบร้อย แต่ภายในเนื้อแท้อาจจะมิบุคคลิกภาพที่ตรงกันข้ามเพราะฉะนั้นคนเสิร์ฟอาหารต้องทำตามบทบาทที่ดีต่อลูกค้าไว้เสมอ แม้ว่าภายในจิตใจอาจจะมิมีปัญหาเดือดร้อนในเรื่องเงินทองก็ตาม

กล่าวได้ว่า การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระหว่างการกระทำระหว่างกันนั้นอาจมาจากบุคลิกภาพของปัจเจกบุคคลที่มีความกล้าที่จะเปลี่ยนแปลงบทบาทของตน หรือไม่เป็นการแสดงพฤติกรรมบทบาทแท้จริงของตนออกมา กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ สังคมที่มนุษย์แสดงละครต่อกันนั้น จะเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาการกระทำระหว่างกันของบุคลิกภาพของปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มบุคคลนั่นเอง

เราสามารถที่จะสรุปเกี่ยวกับข้อสมมุติของทฤษฎีสัญลักษณ์ได้บ้าง กล่าวคือ เป็นทฤษฎีที่กล่าวถึงกระบวนการกระทำระหว่างกัน มีข้อสมมุติที่เกี่ยวกับการจัดระเบียบทางสังคมและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ดังต่อไปนี้

1. เนื่องจากพฤติกรรมเป็นการโต้ตอบหรือปฏิกริยาของกระบวนการที่บุคคลต่าง ๆ ได้แปลความหมาย ประเมินผล ให้ความหมายตามเนื้อหาสาระที่บุคคลได้กระทำต่อกัน การจัดระเบียบทางสังคมจึงมีลักษณะเป็นกระบวนการมากกว่าที่จะเป็นโครงสร้าง
2. โครงสร้างทางสังคมเป็นปรากฏการณ์หนึ่งที่เกิดขึ้นทันที โดยไม่ทำให้การกระทำของปัจเจกบุคคลหยุดชะงัก การที่จะเข้าใจแบบแผนของการจัดระเบียบทางสังคมจะต้องยอมรับว่าแบบแผนต่าง ๆ เหล่านั้นเป็นพฤติกรรมปลื้มของปัจเจกบุคคล
3. ขณะการกระทำมีลักษณะเป็นการกระทำที่ซ้ำ ๆ และมีโครงสร้างในเรื่องการกระทำนั้น ๆ โดยการนิยามสถานการณ์และการคาดหวังที่เห็นได้อย่างเด่นชัด ธรรมชาติของสัญลักษณ์แสดงให้เห็นถึงความสามารถของการใช้สัญลักษณ์ใหม่ ๆ ผลก็คือ ทำให้มีการแปลความหมายใหม่ การประเมินผลใหม่ การนิยามใหม่และการกำหนดพฤติกรรมใหม่ ๆ เกิดขึ้นได้เสมอ โครงสร้างสังคมที่มีอยู่เดิมจึงมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอด้วย ทั้งนี้ก็เพราะเป็นการกระทำระหว่างกัน
4. แบบแผนของการจัดระเบียบทางสังคม จึงเป็นตัวแทนของปรากฏการณ์หนึ่ง ๆ ที่เกิดขึ้นทันทีทันใด ซึ่งรักษาไว้เสมือนเป็นเรื่องราวต่าง ๆ ที่นิยามสถานการณ์ต่าง ๆ

ของผู้กระทำอย่างไรก็ตามกระบวนการสัญลักษณ์ต่าง ๆ ซึ่งก่อให้เกิดและสนับสนุนแบบแผนเหล่านี้สามารถดำเนินการเปลี่ยนแปลง ตลอดจนสามารถเปลี่ยนแปลงแบบแผนนั้น ๆ ด้วย

5. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมเป็นลักษณะของธรรมชาติ เนื่องจากระหว่างกันก็เป็นการเปลี่ยนแปลงอยู่แล้ว สังคมเองก็จะหารูปแบบที่เหมาะสมที่สุดว่าจะเปลี่ยนแปลงเป็นรูปใด? และการเปลี่ยนแปลงจะไม่มีการยุติในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง ในสมัยหนึ่งจากแบบแผนการกระทำระหว่างกันนั้น อาจจะแตกต่างไปจากระบบแบบแผนการกระทำระหว่างกันในอีกสมัยหนึ่งก็ได้

การอธิบายเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมตามทฤษฎีสัญลักษณ์สัมพันธ์อาจจะกล่าวได้ว่าสามารถที่จะวิเคราะห์ได้ดีในระดับทางการกระทำระหว่างกันของปัจเจกบุคคลและได้ชี้ให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเกิดจากการกระทำของปัจเจกบุคคลเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ความสัมพันธ์อันเกิดจากการกระทำระหว่างกันจึงเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ไม่สามารถที่จะมองอยู่กับที่ การกระทำระหว่างกันทางสังคมจึงเป็นเรื่องของชาตินั้นเอง เปรียบเสมือนกับเวลาและกระแสน้ำไม่เคยยั้งใคร แบบแผนพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เกิดจากการกระทำระหว่างกันจึงมีการสะสม มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปสู่การกระทำระหว่างกันทางสังคมอื่น ๆ ต่อเนื่องกันไป อย่างไม่มีที่สิ้นสุด

ถ้าหากจะวิเคราะห์ในระดับสถาบันทางสังคม อาจจะกล่าวได้ว่าในทำนองเดียวกัน เช่น การเปลี่ยนแปลงทางสถาบันการปกครองจากอดีตจนถึงปัจจุบันในสังคมไทยเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการกระทำระหว่างกัน พยายามที่จะหารูปแบบที่เหมาะสมกับคนส่วนใหญ่ภายในประเทศ การเปลี่ยนแปลงรัฐบาลยุคหนึ่ง ๆ ก็มองว่าเป็นการกระทำระหว่างกันระหว่างสมาชิกในกลุ่มต่าง ๆ นำไปสู่รัฐบาลอีกชุดหนึ่ง บทบาทและสถานภาพของสมาชิกในสถาบันได้มีการกระทำตลอดเวลา ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงหน้าที่และบทบาทอย่างเหมาะสมในทัศนะสมาชิกที่มีการกระทำต่อกันนั้นมีการเปลี่ยนแปลงตามสภาวะการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นธรรมชาติ ไม่ถือว่ามีขีดแย้ง ถ้ามองในระดับเล็กถึงบทบาทของสามีและภรรยาที่เปลี่ยนไป อาจจะกล่าวว่าบทบาทของสามี และภรรยาได้มีการกระทำระหว่างกัน และเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลามาเป็นบทบาทของสามีและภรรยาที่ได้ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบันและอาจจะแตกต่างไปในอนาคตก็ได้

เมื่อพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงสถาบันต่าง ๆ ในระดับของชุมชน เราอาจจะกล่าวได้ว่าแต่ละชุมชนประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีการกระทำระหว่างกัน และสมาชิกแต่ละคนมีสถานภาพและบทบาทตามสถาบันต่าง ๆ ที่ตนได้เป็นสมาชิก หรือแม้แต่การมีพฤติกรรมตามแบบอย่างวิถีชีวิตประจำวันเป็นไปในลักษณะความเข้าใจ ทัศนคติ ค่านิยม และการใช้สัญลักษณ์ร่วมกันเมื่อมองในระดับของสถาบันต่าง ๆ ย่อมจะมีการกระทำระหว่างสถาบันต่าง ๆ ในชุมชน และเปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่มีสิ้นสุด แต่เมื่อเราวิเคราะห์ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง อาจจะเห็นว่า

บางสถาบันอาจจะมีลักษณะเด่นหรือเหนือกว่าสถาบันอื่น ๆ ในชุมชน เช่น จากการศึกษาวิจัยเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในชุมชนสองแห่งของจังหวัดขอนแก่น : หมู่บ้านอัมพวัน และหมู่บ้านคำแก่นคูณ ได้พบว่าสถาบันการปกครองมีผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้นำ มีบทบาทและเป็นที่เชื่อถือของชาวบ้านอัมพวันมากกว่าผู้นำในสถาบันอื่น ๆ ในชุมชน แต่สถาบันศาสนามีรองเจ้าอาเภอน้ำพองในวัดประจำหมู่บ้าน เป็นผู้ที่มามีบทบาทในการพัฒนาหมู่บ้านคุณ เราอาจจะตั้งข้อสังเกตว่า ในอนาคตบทบาทของผู้นำทั้งสองหมู่บ้านนั้นอาจจะเสื่อมไปเนื่องจากความชราภาพ คนรุ่นใหม่ที่จะเข้ามายังไม่มีผลงานเพียงพอที่จะทำให้ชาวบ้านเชื่อถือดังนั้นก็อาจจะมีสถาบันอื่น ๆ ในชุมชน มีบทบาทแทนที่สถาบันเดิม ซึ่งมีลักษณะของการกระทำระหว่างสถาบัน ทำให้เห็นว่าการวิเคราะห์ในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงนี้ เกิดจากการกระทำระหว่างสมาชิกในชุมชนของสถาบันต่าง ๆ เมื่อมีการสะสมหรืออำนาจจากการกระทำระหว่างกัน ย่อมจะส่งผลให้เกิดการกระทำสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นได้ตลอดเวลาในสถาบัน และระหว่างสถาบันในชุมชน (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. 2545 : 78-79)

เราอาจจะสรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในทัศนะของผู้เขียนต่อความเข้าใจในเรื่องของทฤษฎีสัญลักษณ์สัมพันธ์นี้ ได้เน้นถึงการกระทำระหว่างกันของปัจเจกบุคคล ซึ่งเป็นสมาชิกในกลุ่มบุคคลและสถาบัน โดยมีการใช้สัญลักษณ์ร่วมกัน เมื่อบุคคลมีความคิดริเริ่ม การสร้างสรรค์ ย่อมจะทำให้การกระทำระหว่างกันในลักษณะใหม่ ๆ เกิดขึ้นตลอดเวลา และเมื่อได้วิเคราะห์การกระทำระหว่างกันก็จะเป็นลักษณะของการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรมนั่นเอง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

นักวิจัยหลายท่านได้ศึกษาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนี้

ทรงคุณ จันทจร (2549 : 49) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาและการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจังหวัดมหาสารคาม มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจองค์ความรู้ด้านศิลปะวัฒนธรรมที่สามารถนำมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาการท่องเที่ยวในภาคอีสาน โดยเน้นจังหวัดมหาสารคามเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยว ผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวทางศิลปะและวัฒนธรรมภาคอีสาน ทำได้โดยการใช้ยุทธศาสตร์ MICE กระตุ้นให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยว ใช้การประชุมสัมมนาการแสดงผลงานประติมากรรมประติมากรรมใหญ่นานาชาติ และการจัดแสดงนิทรรศการ การให้สถาบันอุดมศึกษาและส่วนราชการเป็นแกนนำ เพราะจังหวัดมหาสารคามมีสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐมากที่สุดในภาคอีสาน กิจกรรมจะต้องสามารถนำเสนอจุดขายที่เด่นของสถาบันหรือองค์กร เน้นการวางแผนร่วมกันทำอย่างต่อเนื่องตลอดปี และควรวางแผนการจัดการท่องเที่ยวให้กระจาย

ไปทุกอำเภอ เพื่อให้ประชาชนในชุมชนได้รับประโยชน์ และมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการจำหน่ายสินค้าแก่นักท่องเที่ยว ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยครั้งนี้คือ การเน้นการท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มนักวิชาการ ข้าราชการ นักศึกษาที่เป็นกลุ่มเป้าหมายรอง ควรจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวช่วงสั้น 1-2 วัน เน้นในกลุ่มนักวิชาการ ข้าราชการ นักธุรกิจควรมี Package การท่องเที่ยวให้เลือกอย่างหลากหลาย เน้นการใช้จ่ายอย่างครบวงจรของนักท่องเที่ยว เริ่มตั้งแต่การเดินทาง การพักผ่อนแบบท้องถิ่น โรงเรือนที่พัก สินค้าพื้นเมือง การแสดงวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ควรให้สถาบันอุดมศึกษา และหน่วยงานราชการต่าง ๆ เป็นเจ้าภาพในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของจังหวัดทุกเดือน และควรคำนึงถึงฤดูกาลที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวแต่ละประเภท นอกจากนี้ ควรส่งเสริมการท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

วรรณพร วนิชชานุกร (2548 : 44) ได้วิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทย พบว่า ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่รัฐสอดคล้องกับแนวคิดหลักการและกรอบการดำเนินงานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมในทางตรงกันข้ามเจ้าหน้าที่ของรัฐบางคนกล่าวว่ายังไม่มีนโยบายที่ชัดเจนในปัจจุบันนี้ ส่วนความคิดเห็นของผู้ประกอบการนั้นแตกต่างไปจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ แต่ก็ได้มีบางคนได้พยายามแก้ปัญหาสภาพแวดล้อมและมีความต้องการเรียนรู้วิธีการแก้ไขปัญหามากขึ้น ผู้นำชุมชนและประชาชนจำนวนไม่น้อยที่มีความเห็นว่าการท่องเที่ยวได้ทำให้ชีวิตและความเป็นอยู่ดีขึ้น ผู้นำ ชุมชน และประชาชนส่วนใหญ่ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของท้องถิ่น ในส่วนของนักท่องเที่ยวต่างชาติได้มีการเตรียมตัวเพื่อมาเที่ยวและใช้บริการมัคคุเทศก์ ต้องการพบปะและพักกับชาวบ้านและนักท่องเที่ยวต้องการหนังสือคู่มือการเดินทางและแผนที่ ตลอดจนคำแนะนำสิ่งที่ควรปฏิบัติและไม่ควรปฏิบัติ

วลัยลักษณ์ บุญปราบ (2548 : 56) ได้วิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวเกาะสมุย อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนา อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วย ด้านสภาพพื้นที่ ได้แก่ ธรรมชาติที่สวยงาม ศูนย์กลาง การท่องเที่ยวทางทะเล ภูมิอากาศที่เอื้ออำนวย ประมาณ 30.55 องศาเซลเซียส สิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ การพัฒนาเส้นทางคมนาคม ท่าเทียบเรือ ท่าเทียบแพขนานยนต์ที่ได้มาตรฐาน การขยายไฟฟ้า น้ำประปา ระบบการสื่อสารที่ทันสมัย ที่พักแรมสะดวกสบายไม่แพงเกินไป ร้านขายของ การรักษาความปลอดภัย นโยบายของรัฐและท้องถิ่น มีแผนงาน โครงการต่าง ๆ สอดคล้องกันทั้งในระดับชาติ ระดับภาค ระดับจังหวัดและระดับพื้นที่ มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติกระบวนการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ การศึกษาสภาพปัญหา การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย การกำหนดแนวทางและมาตรการและการดำเนินงาน ผลกระทบจากการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวด้านเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงอาชีพของ

ชาวบ้าน การเคลื่อนย้าย แรงงานต่างถิ่น การบริโภคและมาตรฐานการครองชีพ ด้านสังคม ได้แก่ ความสัมพันธ์ของคนในหมู่บ้าน การแข่งขันและความขัดแย้งด้านสังคม วัฒนธรรม ได้แก่ การบริโภค ภาษา การแต่งกาย ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี ด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ผลกระทบทางกายภาพ สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น

ธัญญา นวลละออง (2547 : 23-29) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม จังหวัดปทุมธานี ได้กล่าวถึงการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในประเทศไทยถูกจัดว่าเป็นสาขาทางเศรษฐกิจหลักที่สำคัญที่สร้างรายได้เข้าประเทศได้เป็นจำนวนมาก ก่อให้เกิดการหมุนเวียนและกระจายรายได้สู่ภูมิภาค รวมทั้งส่งเสริมการลงทุนธุรกิจต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างกว้างขวาง อย่างไรก็ตามการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยมุ่งหวังที่จะให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการวางแผนพัฒนาอย่างรอบคอบชัดเจน เนื่องจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีส่วนสัมพันธ์กับทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งด้านธรรมชาติ ประเพณี จนถึงวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมผลกระทบที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมการท่องเที่ยวย่อมส่งผลต่อสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจึงเป็นกระบวนการสำคัญและจำเป็นในการกำหนดกรอบทิศทางขั้นตอน และเป้าหมายการพัฒนา การท่องเที่ยวเพื่อป้องกันมิให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นไปตามยถากรรมและส่งผลเสียต่อสังคมในที่สุด

อารีวรรณ เสริมวิลาสกุล (2547 : 51) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา พบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย มีทั้งสองเพศจำนวนเท่า ๆ กัน ส่วนใหญ่มีอายุ 21-28 ปี สถานภาพโสด มักมาเป็นกลุ่มประมาณ 1-5 คน ใช้รถยนต์ส่วนตัวเป็นพาหนะในการเดินทาง นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่พักค้างคืน นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความต้องการกลับมาเที่ยวใหม่ และมีเหตุจูงใจในการเดินทางกลับมาเนื่องจากความสวยงามของสถานที่ นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญต่อปัจจัยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านสินค้าและบริการ ด้านราคา ด้านทำเลที่ตั้ง ด้านบุคลากร ด้านกระบวนการและด้านลักษณะทางกายภาพ ส่วนปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญในระดับปานกลาง

ศุชาดา รัตนภูมิพงษ์ (2546 : 32) ทำการวิจัยเรื่องวัฒนธรรมชุมชนในฐานะที่เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว: ศึกษากรณีแหล่งโบราณคดีบ้านปราสาท อำเภอธวัชบุรี จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวัฒนธรรมดั้งเดิมและวัฒนธรรมปัจจุบันของชุมชนบ้านปราสาทในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ผลการวิจัยพบว่าชาวบ้านปราสาทมีวัฒนธรรมดั้งเดิมซึ่งปรากฏตามหลักฐานทางโบราณคดีทำให้บ้านปราสาทเป็นแหล่งท่องเที่ยวและทำหน้าที่เป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว และมีวัฒนธรรมปัจจุบันคือด้านการผลิต ความเชื่อ การอยู่ร่วมสัมพันธ์กัน

เป็นวัฒนธรรมรองรับทำหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวในชุมชน การพัฒนาการท่องเที่ยวต้องอาศัยพื้นฐานทางวัฒนธรรมเป็นหลัก ดังนั้นชาวบ้านจึงให้ความสำคัญในการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมที่ดำรงโดยเน้นให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน

สินธุ์ สโรบล (2546 : 25) ศึกษาการท่องเที่ยวโดยชุมชน แนวคิดและประสบการณ์พื้นที่ภาคเหนือ โครงการประสานงานวิจัยและพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค เป็นเอกสารที่ประมวลแนวคิดและประสบการณ์ของนักวิจัยท้องถิ่นในการสร้างงานวิจัยท้องถิ่นในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมาหลังจากกระแสการพัฒนาอย่างยั่งยืนในการประชุมสุดยอดสิ่งแวดล้อมโลก (Earth Summit) ณ ประเทศบราซิล ซึ่งก่อให้เกิดรูปแบบของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในลักษณะต่าง อาทิ Green Tourism} Bio Tourism} Sustainable Tourism} Conversation Tourism} and Responsible Tourism ซึ่งล้วนให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน กระทั่งกลายเป็นนโยบายระดับชาติที่รัฐมุ่งให้ประเทศไทยพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในช่วงปี พ.ศ. 2539-2540 การสรุปผลการวิจัยการท่องเที่ยวชุมชนต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ภาคเหนือทั้งที่จังหวัดเชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน เชียงราย พะเยา ตาก เพชรบูรณ์ พิษณุโลก อุตรดิตถ์ และลำปาง โดยจังหวัดเชียงใหม่มีผู้วิจัยมากที่สุด รองลงมาได้แก่ แม่ฮ่องสอน และเชียงรายแต่ละเรื่อง ในการศึกษาการยกระดับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการวางทิศทางการท่องเที่ยวโดยชุมชน

พุลทรัพย์ สวนเมือง คุณาพันธ์ และคณะ (2546 : 55) ได้ทำการศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์และร้อยเอ็ด พบว่า ชุมชนมีทัศนคติที่ไม่ดีกับการท่องเที่ยว คือชุมชนเชื่อว่าการท่องเที่ยวที่ผ่านมาทำลายความเข้มแข็งและวัฒนธรรมชุมชน นอกจากนี้รัฐยังแบ่งการจัดการการท่องเที่ยวไปจากประชาชน ชุมชนโดยส่วนใหญ่ไม่รู้จักรจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน แต่คาดหวังว่าการท่องเที่ยวที่จัดโดยชุมชนจะช่วยอนุรักษ์และฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมเอาไว้ และหากชุมชนจะจัดการท่องเที่ยวด้วยตัวเอง วัตถุประสงค์อันดับแรกคือการสร้างรายได้พัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนอันดับที่สองคือเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูประเพณีวัฒนธรรมของท้องถิ่น

สุภาวิณี ทรงพรพาณิชย์ (2546 : 51) ศึกษาเรื่องนิเวศวัฒนธรรมรากฐานใหม่แห่งการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาคได้นำเสนอตัวอย่างการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ตำบลห้วยฮี อำเภอป่าฝาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับชนเผ่าปกเกอะญอ เช่นเดียวกับเอกสารอื่น ๆ เป็นส่วนใหญ่งานวิจัยนี้ให้ความสำคัญกับกระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมนับตั้งแต่การร่วมกันกับผู้วิจัย ในการสำรวจเส้นทางการเรียนรู้ธรรมชาติ เช่น ฝืนป่าต้นน้ำ แม่เย็น และน้ำตกแม่เย็น ฝืนป่าต้นน้ำแม่ปิงน้อยและน้ำตกปิงน้อย บ่อน้ำร้อนท่าปาย ฯลฯ การร่วมกับ

ชาวปกากะญอ จัดตั้งพิพิธภัณฑ์ปกากะญอ ตลอดจนการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมต่าง ๆ ได้แก่ การประชุมระดมความคิด การร่วมกันคิดวางแผน การตัดสินใจ การกำหนดแนวทาง ดำเนินงาน การประเมินผลงาน และการรับผลประโยชน์ร่วมกัน ทั้งนี้ผลการวิจัยพบว่าฐานทรัพยากรด้านวัฒนธรรม ฐานทรัพยากรด้านธรรมชาติ และฐานทรัพยากรบุคคล กระบวนการมีส่วนร่วมดังกล่าว ก่อให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวที่ไม่กระทบต่อธรรมชาติ การอนุรักษ์ธรรมชาติ ประเพณีหรือพิธีกรรมปัญหา และก่อให้เกิดการเคารพในอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน

พจนา กริ่งไกร (2545 : 2) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม: กรณีศึกษา ตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย พบว่า บทบาทของผู้นำชุมชนมีผลต่อการมีส่วนร่วมทั้งด้านการร่วมคิดวางแผนแนวทางการร่วมดำเนินการ การร่วมประสานงาน การร่วมรับผลประโยชน์ การร่วมติดตามผลการประเมินผลการจัดการท่องเที่ยว ส่วนปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชน เฉพาะด้านเพศมีผลต่อการมีส่วนร่วมด้านการคิดวางแผนแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเท่านั้น และผลการศึกษาด้านความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทผู้นำชุมชนกับการมีส่วนร่วม และปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนกับการมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม ตำบลโป่งงาม

สมชาย วิริภิมย์กุล (2545 : 44) ศึกษาถึงชุมชนท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว พบว่า ความเกี่ยวข้องของชุมชนได้รับผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชน ฉะนั้นการมีส่วนร่วมของชุมชนการท่องเที่ยวเป็นสิ่งจำเป็นตั้งแต่การเตรียมการ การวางแผน การควบคุมดูแล การใช้ทรัพยากร การมีส่วนร่วมในการบริการและการได้รับผลประโยชน์จากการบริการโดยชุมชน ซึ่งจะต้องตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้การใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวจะต้องไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ประการสำคัญคือการมีส่วนร่วมที่ดีต้องให้ความสำคัญในการรวมกลุ่มมากกว่าบุคคล

สมชาย เดชะพรหมพันธ์ (2545 : 29) ศึกษาเรื่องการบริหารและการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติในภาคตะวันออก ผลการศึกษาพบว่า อุทยานแห่งชาติ ทั้ง 7 แห่ง มีความสามารถในการบริหารจัดการองค์การที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างกันระดับความสามารถในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติ แต่ละแห่งมีความใกล้เคียงกันมากตามลำดับดังนี้ อุทยานแห่งชาติเขาชะเมาเขาวงไ้ระดับคะแนน 43 รองลงมาคือ อุทยานแห่งชาติน้ำตกพลิ้ว 42 คะแนน อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ อุทยานแห่งชาติเขาทับลาน ได้แห่งละ 41 คะแนน อุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้าและหมู่เกาะเสม็ดได้ 40 คะแนน และอุทยานแห่งชาติปางสีดาได้ 38คะแนน เมื่อเฉลี่ย

เปรียบเทียบระหว่างอุทยานแห่งชาติทางบกกับอุทยานแห่งชาติทางทะเลพบว่า อุทยานแห่งชาติทางบกมีระดับความสามารถสูงกว่าอุทยานแห่งชาติทางทะเลเพียงเล็กน้อยที่ระดับ 41:40:50 คะแนนแบบจำลองการบริหารและการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศสามารถปฏิบัติได้กับกิจกรรมที่อุทยานแห่งชาติทั้ง 7 แห่ง โดยมีการดำเนินการในระดับสูงตั้งแต่ร้อยละ 79.18 ถึง 89.58 ทำให้เชื่อมั่นได้ว่าแบบจำลองการบริหารและการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะสามารถเป็นแนวทางในการกำหนดมาตรฐานการบริหารและการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติอื่น ๆ ได้

เนตรชนก นันท์ (2544 : 37) ได้ศึกษาการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมกรณีศึกษาชุมชนวัดพระบาทห้วยต้ม อำเภอเถลี จังหวัดลำพูน ได้พบว่าแนวทางการจัดการที่เหมาะสมกับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้นมี 4 ด้าน คือ การจัดการด้านโครงสร้าง องค์กรทางการท่องเที่ยว การจัดการด้านบุคลากร การจัดระบบการดำเนินงานและการจัดรายการนำเที่ยว

นัฐริน ไล่พันธ์ (2544 : 41) ศึกษาเรื่องศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอุทยานแห่งชาติภูจองนายอย จังหวัดอุบลราชธานี ได้เสนอแนวทางในการพัฒนาอุทยานแห่งชาติภูจองนายอยให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 6 ด้าน คือ ด้านการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม ด้านการให้คำปรึกษาและสร้างจิตสำนึก ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น ด้านการส่งเสริมการตลาดและการนำเที่ยว ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการบริการ และด้านการส่งเสริมการลงทุน

พัชรพรรณ ภูคาพิน (2544 : 51) ได้ศึกษาความพร้อมในการพัฒนาพื้นที่รอบเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผลการศึกษาพบว่า พื้นที่ที่มีความพร้อมด้านพื้นที่แตกต่างกันโดยพื้นที่ตำบลโคกสูงมีความพร้อมมากกว่าพื้นที่อื่น ๆ ตำบลหนองบัวและตำบลวังม่วงสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ ตำบลมะนาวหวานมีแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงที่น่าสนใจและตำบลแก่งฝักภูมีความพร้อมด้านพื้นที่น้อยที่สุด

ศตวรรษ สถิตเพียรศิริและคณะ (2544 : 59) ได้ศึกษาเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และการจัดการของชาวเขา ซึ่งเป็นงานวิจัยของสถาบันวิจัยชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ได้นำเสนอหลักการในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ว่าประกอบไปด้วย 3 ประการได้แก่ การจำเป็นต้องให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม พยายามให้เกิดการกระจายรายได้ อย่างเป็นธรรม และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ทั้งนี้การท่องเที่ยวของภาคเหนือซึ่งนำเสนอประเด็น “ชาวเขา” เป็นการดึงดูดความสนใจนั้นไม่เป็นแหล่งรายได้สำคัญของประเทศแต่อย่างใด เนื่องด้วยนักท่องเที่ยวมักเป็นการท่องเที่ยวแบบทางเลือก (Alternative Tourism) โดยเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวที่พักค้างคืน ที่เรียกว่า “ทัวร์ป่า” (Jungle Touris) ไม่ต้องการความสะดวกสบายแบบนักท่องเที่ยวโดยทั่วไป ดังนั้นผลการศึกษาจึงพบว่าการจัดการท่องเที่ยว

ในหมู่บ้านชาวเขา ปัจจุบันแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือหมู่บ้านที่ถูกท่องเที่ยว การจัดการโดยมีผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การจัดการแบบระบบราชการ และการจัดการจากการเรียนรู้ของชุมชน การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ดีที่สุด จึงควรมีการศึกษาสภาพพื้นที่ที่เป็นพื้นฐานที่สำคัญ ด้วยการคัดเลือกชาวบ้านการพิจารณาสภาพปัญหาและความต้องการของชาวบ้าน รวมถึงการมีความชัดเจนระหว่างการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ภายใต้การตระหนักถึงการละเมิดสิทธิมนุษยชน

สุณีย์ เลี้ยวเพ็ญวงษ์ และคณะ (2544 : 42) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาระบบมาตรฐานคุณภาพการจัดการท่องเที่ยวบ้านโลกโจ ตำบลกุดหว้า อำเภอภูผินารายณ์จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่าหลังจากมีการท่องเที่ยวเข้ามาในหมู่บ้านตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 ทำให้วิถีชีวิตของคนในหมู่บ้านเปลี่ยนแปลงไปจากการอยู่อย่างสงบเรียบง่าย เป็นความกระตือรือร้นในการรองรับการท่องเที่ยว มีการปรับชีวิตความเป็นอยู่ในเรื่องความสะดวกสบาย การปรุงอาหารรสชาติอาหาร การรื้อฟื้นการแต่งกายและวัฒนธรรมแบบเดิม และมีกิจกรรมที่ทุกคนมีส่วนร่วมเพิ่มมากขึ้น แต่ขณะเดียวกันมีปัญหาเกิดขึ้นด้วยเช่น การขาดแคลนน้ำ แต่ชาวบ้านยังไม่เห็นความสำคัญในการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในหมู่บ้านมากนัก และพบว่ายังมีวิถีชีวิตและภูมิปัญญาชาวบ้านอีกหลายอย่างที่น่าจะมีการศึกษาเพื่อนำมาเพิ่มศักยภาพทางการท่องเที่ยว และจากการพิจารณาลักษณะทางกายภาพ ของการตั้งชุมชนผู้ไทย ควรจะมีการพัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวในชุมชนตำบลกุดหว้า และให้สามารถเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวของชุมชนอื่นทั้งในระดับจังหวัดและในระดับภูมิภาคได้

รัฐทิติยา หิรัณยหาด (2544 : 48) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพหมู่บ้านวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาบ้านหนองขาว อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ได้เสนอเลือกแนวทางการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพของบ้านหนองขาวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยได้เลือกแนวคิดทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน เลือกรูปแบบชุมชนบริหารการจัดการเอง โดยมีองค์กรภายนอกสนับสนุนให้คำปรึกษา และได้มีการวางแผนแนวทางในการพัฒนาในด้านสิ่งแวดล้อมความสะดวก นอกจากนี้ ยังมีการวางแผนทางการพัฒนาบุคลากรเพื่อรองรับการท่องเที่ยว และกำหนดแนวทางการบริหารจัดการในลักษณะของการเลือกตั้งคณะกรรมการเพื่อดูแลการท่องเที่ยวโดยเฉพาะ

โชคชัย เทวานฤมิตร (2543 : 45) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมของชาวบ้านสวายสอ ตำบลเมืองไผ่ อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาหมู่บ้าน พบว่าชาวบ้านสวายสอเป็นคนไทยที่มีเชื้อสายเขมรและมีวัฒนธรรมแบบเขมร ประชากรเกือบทั้งหมดมีอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักและอาชีพรองคือรับจ้าง หมู่บ้านมีปัญหาคล้ายกับหมู่บ้านชนบททุกแห่งทั่วไป มีขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ซึ่งเป็นผลจากการปฏิบัติที่สืบทอดกันมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน มีรากฐานมาจากความคิดความเชื่อในศาสนาพุทธแบบชาวบ้าน

และศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ที่ปรากฏอยู่ในประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ ของชาวบ้าน เช่น การนับถือผี บรรพบุรุษ การโกนจุก การแต่งงาน รวมถึงระเบียบแบบแผนทางสังคม การดูแลรักษาเพื่อประกอบ พิธีกรรมตามประเพณีนิยม ลักษณะการเข้าร่วมกิจกรรมของชาวบ้านโดยส่วนใหญ่เป็นไปเพื่อ รองรับประโยชน์เพียงฝ่ายเดียว ทั้งนี้เพราะชาวบ้านขาดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน การรวมกลุ่ม ของชาวบ้านที่ประสบผลสำเร็จนั้นได้รับการชักชวนจากพระสงฆ์ ร่องลงมาได้แก่เจ้าหน้าที่ ส่วนราชการในท้องถิ่น เช่น ครู เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ลักษณะการรวมกลุ่มของชาวบ้าน โดยส่วนใหญ่เป็นการรวมกลุ่มแบบไม่เป็นกลุ่มถาวร (Permanent Group) เช่น การทำบุญ การร่วม พิธีกรรมตามประเพณีต่าง ๆ เมื่อเสร็จสิ้นก็จะแยกย้ายกันไป พฤติกรรมโดยส่วนรวมของชาวบ้าน ได้รับ อิทธิพลมาจากวัฒนธรรม จึงมีผลกระทบต่อพัฒนาหมู่บ้าน ทั้งในด้านปัจจัยที่ส่งเสริม การพัฒนาหมู่บ้านและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาหมู่บ้าน

เดชา โต๊ะสูงเนิน (2543 : 41) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารจัดการท่องเที่ยวเกษตร กรณีศึกษาบ้านม่วงคำ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ผลจากการศึกษาพบว่า มีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นใน 3 พื้นที่ คือ บริเวณศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรม่วงคำบริเวณถนนเชื่อมต่อ ระหว่างบ้านม่วงคำกับโป่งแยงในและหน้าผากก ปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัดในการบริหารจัดการ ท่องเที่ยวมีสาเหตุมาจากการมอบหมายอำนาจหน้าที่ที่รับผิดชอบในการบริหารงานด้านการท่องเที่ยว ไม่ชัดเจน เจ้าหน้าที่และผู้มีเกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวเกษตรบ้านม่วงคำยังขาดความรู้ความเข้าใจ ในการบริหารงานด้านการท่องเที่ยว ขาดงบประมาณ ขาดบุคลากร ขาดการประสานงานและ ความร่วมมือระหว่างองค์กร และเกิดความขัดแย้งภายในและภายนอกชุมชนดังนั้นสิ่งที่ต้อง ดำเนินการโดยเร่งด่วนคือการประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนในท้องถิ่นและองค์กรภายนอก อย่างต่อเนื่อง ลดความขัดแย้งที่เกิดขึ้น แต่ต้องเร่งสร้างความสามัคคี เพื่อเพิ่มการต่อรองทาง การตลาดในการบริหารการจัดการท่องเที่ยวเกษตรให้มากยิ่งขึ้น

มธุรส ปราบไพร (2543 : 42) ได้ศึกษาในเรื่องศักยภาพชุมชนในการจัดการ แหล่งท่องเที่ยว : กรณีชุมชนไทยทรงดำ และพบว่าแนวคิดทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เข้าสู่ชุมชน โดยมุ่งเน้นให้ชุมชนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเป็นอาชีพเสริมในการเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชน โดยการอาศัยพื้นฐานด้านอาชีพเสริมเป็นหลักในการรวมกลุ่ม อันจะเป็นศักยภาพในการพึ่งพาตนเอง ให้กับชุมชน โดยชุมชนจะไม่เกิดความสั่นคลอนหรือล่มสลายทางเศรษฐกิจและความสัมพันธ์ เมื่อเกิดวิกฤติทางการท่องเที่ยวเองจากการท่องเที่ยวไม่ใช่อาชีพหลัก แต่ชุมชนเป็นผู้ร่วมกันค้นหา และตรวจสอบทรัพยากรของตนเอง

นำชัย ทนุผล และคณะ (2542 : 46) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาธุรกิจ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนบ้านโป่ง ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

และแนวทางที่จำดำเนินการธุรกิจให้เหมาะสมเป็นแหล่งท่องเที่ยว ผลการวิจัยพบว่าชาวบ้านของชุมชน ได้จัดตั้งชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านโป่ง มีระเบียบข้อบังคับของชมรม มีการกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวและอัตราค่าบริการ กำหนดจุดสนใจบนเส้นทางพานำเที่ยวและพัฒนาเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ จำนวน 3 เส้นทางในป่าอนุรักษ์บ้านโป่ง

รัชชัย รัตนซ้อน (2542 : 85) ศึกษาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนที่สูง พบว่า การจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนที่อยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรมชุมชนในด้านระบบคุณค่า ระบบการผลิต และระบบความสัมพันธ์แบบดั้งเดิมที่เคยได้ปฏิบัติกันมา ทำให้ชุมชนสามารถ ร่วมกันจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้นมาได้ และทำให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ในการจัดการท่องเที่ยว อย่างสัมพันธ์กับวัฒนธรรมชุมชน

วีรัชย์ มงคลพันธ์ (2542 : 26) ได้ทำการศึกษาความต้องการและความพร้อมของ ประชาชนในท้องถิ่นในการเข้าร่วมการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ปิง อำเภอเถลี จังหวัดลำพูน พบว่าประชาชนท้องถิ่นส่วนใหญ่มีความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีความต้องการเป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยวธรรมชาติ แต่ประชาชนท้องถิ่นเหล่านั้นส่วนใหญ่ขาดความรู้ ด้านสถานที่ท่องเที่ยวนอกจากนี้การศึกษายังพบอีกว่าประชาชนท้องถิ่นส่วนใหญ่ไม่ต้องการ ให้บริการด้านพาหนะรับส่งนักท่องเที่ยว ไม่ต้องการบริการที่พักแก่นักท่องเที่ยว รวมถึงไม่ต้องการ จัดบริการขายอาหารและเครื่องดื่มแก่นักท่องเที่ยวและประชาชนท้องถิ่นไม่มีใบอนุญาตประกอบ ธุรกิจนำเที่ยว

วิไลภรณ์ ชันติสิทธิ์ (2541 : 73) ได้ศึกษาธรรมชาติของเกษตรกรต่อการท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต บ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ธรรมชาติของเกษตรกรเกี่ยวกับแนวคิดด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทั้ง 5 องค์ประกอบ คือ ธรรมชาติของเกษตรกรเกี่ยวกับแนวคิดด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางศิลปวัฒนธรรม เชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต เกษตรกรส่วนใหญ่เห็นด้วยกับแนวคิดดังกล่าว เช่น การจัดกิจกรรม ทางการท่องเที่ยวที่ใช้ธรรมชาติเป็นพื้นฐานร่วมกันกับผู้เกี่ยวข้องออกแบบวางแผน จัดขอบเขต พื้นที่การท่องเที่ยวอย่างชัดเจน จนเกษตรกรเห็นว่าศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ตลอดจนประเพณี ฝาเป็นจุดดึงดูดใจนักท่องเที่ยวที่ควรได้รับการฟื้นฟูและอนุรักษ์ไว้คงอยู่ตลอดไป เกษตรกรต้องมีส่วน ร่วมในการอนุรักษ์เพื่อพลังและจิตสำนึกในการปกป้องฟื้นฟูทรัพยากรทางการท่องเที่ยวให้คงอยู่ อย่างสมบูรณ์ เกษตรกรได้รับการฝึกอบรมให้มีความรู้และทักษะในการผลิตของที่ระลึกเป็น เอกลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมของชุมชนและท้ายสุดเกษตรกรเห็นด้วยว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีผลทำให้คุณภาพชีวิตของเกษตรกรดีขึ้น ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ก่อให้เกิดรายได้เสริมนอกเหนือจาก อาชีพหลัก ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์คือขาดการสนับสนุน

อย่างจริงจังและต่อเนื่องของรัฐบาลและผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งเกษตรกรเสนอแนะว่าควรมีการพัฒนาด้าน สาธารณูปโภค การคมนาคม การประชาสัมพันธ์ การจัดการผลประโยชน์ของชุมชนและการรักษา ความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว

ทับทิม สุวรรณประภา (2541 : 37) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความคาดหวังและความ ต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวถ้ำเชียงดาว พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ ยังมีความเห็นว่าสภาพของแหล่งท่องเที่ยวยังประสบปัญหาที่ไม่รุนแรง จึงยังมีความต้องการให้มีการพัฒนาฟื้นฟูสภาพถ้ำเชียงดาว ซึ่งอาจเป็นเพราะแหล่งท่องเที่ยวได้รับการพัฒนาแล้ว ส่งผลให้ คนม มีงานทำแต่ถ้าหากจะมีการพัฒนาประชาชนก็มีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา แหล่งท่องเที่ยว

อรวรรณ พันธุ์เนตร (2541 : 38) ศึกษาเรื่องการประเมินความต้องการมีส่วนร่วม และความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวของประชาชน กรณีบ้านหาดไคร้ ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย พบว่า ประชาชนบ้านหาดไคร้ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยว และมีความต้องการให้หมู่บ้านได้รับการพัฒนาในระดับสูง และมีความต้องการมีส่วนร่วม ในการพัฒนาหาดจับปลาบึกในระดับปานกลาง

อโนทัย เพชรคงชล (2541 : 28) ได้ศึกษาความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชน ในท้องถิ่น ต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อนอำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง พบว่า ประชาชนท้องถิ่นมีความต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์ด้านเป็นมรดกเทศก่นำเที่ยวธรรมชาติ ร้อยละ 95.56 และมีความต้องการเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการเป็นมรดกเทศก่นำเที่ยวธรรมชาติ ร้อยละ 89.54 ประชาชนท้องถิ่น มีความต้องการจัดบริการด้านพาหนะรับส่งนักท่องเที่ยว ร้อยละ 85.56 ส่วนที่ไม่ต้องการมีส่วนร่วม ในกิจกรรมนี้เนื่องมาจากต้องการจัดบริการด้านที่พักให้นักท่องเที่ยวมีจำนวนน้อยร้อยละ 96.67 ส่วนผู้ที่ไม่ต้องการเข้าร่วมกิจกรรมอันนี้เนื่องจากไม่มีความถนัดและไม่ชอบ เพราะเป็นลักษณะงาน ที่ยุ่งยากและเป็นภาระมากต้องมีความรับผิดชอบสูง หากลงทุนแล้วกลัวจะไม่คุ้มค่า

โสภา ศิริเกษ (2540 : 87) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับลักษณะและที่ตั้งสัมพันธ ของรีสอร์ทกับการท่องเที่ยวจังหวัดเลย พบว่า สถานที่ตั้งของรีสอร์ทส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในบริเวณ ที่มีธรรมชาติสวยงาม การคมนาคมติดต่อกับตัวเมืองสะดวกสบาย การก่อสร้าง สิ่งก่อสร้าง ในรีสอร์ทเน้นให้กลมกลืนกับธรรมชาติ ขณะเดียวกันก็สร้างสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้บริการ อย่างเพียงพอ และทำให้ผู้ใช้บริการเกิดความพึงพอใจ

เพ็ญพร ถิตย์ประดิษฐ์ (2540 : 48) ได้ศึกษาปัญหาการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่าเส้นทางการคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็น ถนนลาดยางสภาพดีพาหนะที่ใช้ในการเดินทางสามารถใช้รถได้ทุกประเภท สิ่งอำนวยความสะดวก

และการบริการในแหล่งท่องเที่ยวที่ส่วนใหญ่อยู่ในระดับต่ำสภาพธรรมชาติและระบบนิเวศส่วนใหญ่
 ไม่มี การเปลี่ยนแปลงแหล่งท่องเที่ยวทุกแห่งไม่มีมลภาวะ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นชาวภาพสินธุ์
 รองลงมาคือนักท่องเที่ยวในจังหวัดต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และน้อยที่สุดคือ
 นักท่องเที่ยวจากจังหวัดภาคอื่น ๆ ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการบริการ ส่วนใหญ่
 ความเห็นว่าการบริการอยู่ในระดับปานกลาง ความคิดเห็นต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจังหวัด
 ภาพสินธุ์พบว่า มีปัญหาการบริการสาธารณูปโภคมากที่สุด วิธีการแก้ไขปัญหาการพัฒนาแหล่ง
 ท่องเที่ยวของจังหวัดภาพสินธุ์นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เห็นว่าควรมีการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้สวยงาม
 เป็นระเบียบ

สรยุทธ รัตนพจนารถ (2540 : 41) ได้วิจัยการจัดทำโครงการพัฒนาการศึกษา
 ความหลากหลายทางชีวภาพในชุมชน พบว่า โรงเรียนเป็นหน่วยศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพ
 โดยเริ่มจากการสร้างความเข้าใจระหว่างชุมชนและครูอาจารย์ถึงความสำคัญและปัญหาทรัพยากร
 ชีวภาพ จากนั้นปรับกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต นำภูมิปัญญาท้องถิ่น
 เข้ามาในระบบการศึกษา ให้การสนับสนุนเครื่องมือและสร้างความเชื่อมโยงกับสถาบันการศึกษา
 ระดับสูง ส่วนแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนสภาพแวดล้อมศึกษาอย่างบูรณาการในโรงเรียน
 ประถมศึกษา โครงการได้พัฒนากระบวนการเรียนรู้ บูรณาการเพื่อชีวิต ซึ่งมีหลักการสำคัญ ได้แก่
 การบูรณาการหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง
 การใช้ความหลากหลายทางชีวภาพเป็นสื่อ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น
 และการประเมินผลจากสภาพจริง โครงการได้ทำการบันทึกแนวทางการนำกระบวนการดังกล่าว
 ไปสู่การปฏิบัติ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและแนวทางการปฏิบัติ ได้แก่ ปฏิรูปกระบวนการศึกษา
 พัฒนาและเก็บรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพในชุมชน ส่งเสริมให้
 โรงเรียนเป็นหน่วยศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันกับ
 นักวิชาการเฉพาะทางและ 2) การปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ตนเองและชุมชน
 โดยผลักดันให้เกิดการวิจัยถึงพัฒนาในชุมชนท้องถิ่นที่มีความพร้อม เสริมสร้างความเข้มแข็ง
 และให้ชุมชนมีส่วนในการจัดการการศึกษา

มิ่งสรรพ ขาวสอาด (2540 : 23) ได้ทำการวิจัยเรื่อง โครงการศึกษาเพื่อจัดทำ
 แผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ กล่าวถึง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สรุปสาระได้ว่า
 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่ การท่องเที่ยวจะเน้นปี สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์
 และโบราณสถานต่าง ๆ ได้รับความนิยมนับ 1 คือ จังหวัดบุรีรัมย์ซึ่งมีปราสาทหินพนมรุ้ง
 เป็นจุดเด่น รองลงมาคือจังหวัดอุบลราชธานีที่มีงานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา จังหวัดนครราชสีมา
 ซึ่งมีปราสาทหินพิมายและเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มน้ำมุดตอนบน จังหวัดนครราชสีมา ตามหลักการท่องเที่ยวที่นั่น จะต้องสร้างทรัพยากรและระบบนิเวศเป็นสิ่งดึงดูดใจสำหรับนักท่องเที่ยว เช่น ความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ นอกจากนั้นยังบริการสิ่งอำนวยความสะดวก การคมนาคมที่สะดวก สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างรวดเร็ว เพื่อสร้างความประทับใจให้นักท่องเที่ยวกลับมาเยือน

2. งานวิจัยต่างประเทศ

ริชาร์ด (Richards. 2007 : 250) ได้ศึกษาการประเมินแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศหลายประเทศทั่วโลกกำลังวางแผน ออกแบบและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ องค์การระหว่างประเทศ เช่น สหประชาชาติมีนโยบายพัฒนาเสถียรภาพสิ่งแวดล้อมรวมถึงการหาวิธีการเกี่ยวกับการดำเนินการท่องเที่ยวในการป้องกันพื้นที่ของชาติ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศบรรจุลงไปในแผนพัฒนาของหลาย ๆ ประเทศทั่วโลก แผนการจัดการของ Central Balkan National Park ในบัลแกเรีย ต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายในอุทยานและชุมชนรอบ ๆ ผู้วางแผนได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวทางธรรมชาติในขณะที่เดียวกันก็ลดผลกระทบที่เกิดขึ้นในอุทยาน การปกป้องความสมบูรณ์ทางชีววิทยาของพื้นที่ภายในอุทยาน และการที่ประสบความสำเร็จในพื้นที่เดียวกันในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องการความร่วมมือระหว่างผู้มาเยือนและยุทธศาสตร์ที่นักวางแผนมาวางไว้

ฮริทซ์ (Hritz. 2006 : 102-104) ได้ศึกษาการท่องเที่ยวกับผลกระทบต่อท้องถิ่น : กรณีรัฐอินเดียนาไปลิสมหาวิทยาลัยอินเดียนา ระดับปริญญาเอก กล่าวไว้ว่า เมื่อสิบกว่าปีมาแล้ว เมืองอินเดียนาโพลิส ซึ่งเป็นศูนย์กลางการค้าของรัฐอินเดียนา มีความเจริญเติบโตทางด้านการท่องเที่ยวและเจริญขึ้นเรื่อย ๆ จากทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีมากมาย จากการศึกษาผลกระทบการท่องเที่ยวใน 30 ปี ล่าสุดมีการพัฒนาเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากการศึกษาว่ามีผลกระทบต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวอย่างไร และประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมกับการท่องเที่ยว ธุรกิจการท่องเที่ยวมีผลกระทบต่อสังคมและวัฒนธรรม การประชุมการท่องเที่ยวด้านกีฬาอาจมีในรัฐอินเดียนา การศึกษานี้ใช้แก้ปัญหาที่กระทบต่อการท่องเที่ยว ระบบเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อมและสังคม ความแตกต่างก็ถูกค้นพบจากการศึกษา และให้เราสนับสนุนการท่องเที่ยวเกี่ยวกับวัฒนธรรม ผู้มีนโยบายเกี่ยวข้องและผู้วางแผนการท่องเที่ยวของอินเดียนาโพลิส ควรจะติดตามคุณภาพชีวิตและความเปลี่ยนแปลงใด ๆ ในตัวเมือง และการโฆษณาเพื่อดึงดูดความสนใจกระตุ้นการท่องเที่ยวที่ให้ประโยชน์แก่สังคมและชุมชน

บันเทน (Bunten. 2006 : 105) ได้ศึกษาการเป็นเจ้าของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเกี่ยวกับอุตสาหกรรมของท้องถิ่น ระดับปริญญาเอก มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย ลอสแอนเจลิส

กล่าวว่า วิทยานิพนธ์นี้นำเสนอเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยของอเมริกาที่ไม่มีต้นกำเนิดหรือการกระทำผิดด้านการท่องเที่ยว และศึกษาให้เข้าใจเอกลักษณ์เกี่ยวกับวัฒนธรรมของพวกเขาทั้งหลาย การท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมนั้นเหมาะแก่การรักษาไว้ วิทยานิพนธ์ใช้เวลากว่า 3 ปี ที่เก็บข้อมูล ศึกษา กับชนเผ่าซึ่งเป็นเจ้าของธุรกิจการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมในเมือง Sitka อลาสกาและการได้เข้าไปมีส่วนร่วมของการท่องเที่ยวชาวอเมริกันอินเดียด้วย การท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม และส่วนอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี

เมเยอร์ (Mayor. 2006 : 152-155) ได้วิจัยการปรับปรุงการท่องเที่ยวของเราเอง (We Come to Rebuild Ourselves:tourist Spaces and Recomceotualizing Transformative Learning Theory) การศึกษาระดับปริญญาเอกมหาวิทยาลัยคอร์เนล ได้กล่าวถึงงานวิจัยของเขาว่า ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีโอกาสเดินทางเพื่อที่จะเรียนรู้ และตรวจดูว่านักท่องเที่ยวที่หลากหลายและมีประสบการณ์ และได้ร่วมวงสนทนากับอาสาสมัครระยะสั้น ๆ เหล่านี้ และพักกับพวกเขาในมอญเลีย ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลใช้เวลาหกเดือนครึ่ง ใช้การสังเกต การสัมภาษณ์ อะไรเป็นสิ่งที่ผู้วิจัยพบว่านักท่องเที่ยวเหล่านั้นมีส่วนร่วมการทำวิจัยครั้งนี้ ตามประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวเหล่านั้นมีความแตกต่างกัน และพวกเขาได้ให้ข้อมูลที่จะพัฒนาปรับปรุงการท่องเที่ยวพอ ๆ กับเจ้าของบ้าน และผู้วิจัยได้ค้นพบบทสรุปหลักคือ นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการเติมเต็ม

เทอรี่ (Terry. 2006 : 122-124) ได้วิเคราะห์ประวัติศาสตร์และการแสดงออกเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของนาคา โดยการดูที่ประวัติศาสตร์และการฟื้นฟูของ Dundurn Castle บ้านทางประวัติศาสตร์ของพิพิธภัณฑสถานทางประวัติศาสตร์การครองชีพ ซึ่งอยู่ที่ Hamilton Ontario และโดยการตีความ the Dundurn Castle Christmas Evening Tour ซึ่งเป็นการนำเสนอเรื่องราวทางชาติพันธุ์ที่เป็นวันหยุดทางประวัติศาสตร์และประวัติศาสตร์ของชาวแคนาดาที่มีรากฐานมาจากชาวอังกฤษ

มิทซ์ (Mitz. 2006 : 224-225) ได้วิจัยการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวผลจากการสำรวจ โดยเฉพาะจากการสำรวจการท่องเที่ยวในชุมชน จากการเก็บข้อมูลจากบุคคลที่มีส่วนร่วมทั้งกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ ผลลัพธ์ที่ได้มีทั้งผลดีและผลเสีย การที่ชุมชนมีรากฐานที่มั่นคง แข็งแรง ควบคู่กับการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวไปด้วย จะเป็นแนวทางที่มีประโยชน์ในการบริหารการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพในการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป

แมรี่ (Marie. 2003 : 324) ได้ประเมินติดตามการดำเนินงานโครงการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เน้นชุมชนเป็นฐานที่ประเทศเนปาล ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ก่อให้เกิดประโยชน์ระหว่างการท่องเที่ยวกับสิ่งแวดล้อม โดยเน้นที่การดูแลสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ถือเป็นสิ่งกระตุ้นทางเศรษฐกิจของประเทศ ผลการติดตามโครงการพบว่าโครงการ

สามารถทำให้เกิดการกระจายรายได้ที่ได้จากการท่องเที่ยวไปยังท้องถิ่น แต่ทั้งนี้
ทรัพยากรธรรมชาติยังไม่ได้รับการดูแลอย่างเพียงพอสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน

โจทันน์ (Johannes. 2003 : 112) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
กับระบบนิเวศของป่าสงวน Watberg Biosphere ในแอฟริกาใต้ ผลการศึกษาพบว่า ระบบนิเวศ
สิ่งแวดล้อมมีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างแยกออกจากกันไม่ได้ การท่องเที่ยว
ในลักษณะนี้จำเป็นต้องเน้นความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่นั้น ๆ เช่น พันธุ์ไม้ต่าง ๆ สิ่งมีชีวิต
สิ่งเหล่านี้จำเป็นต้องเน้นสิ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยว ป่าสงวนมีบทบาทอย่างมากในการ
พัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยเมื่อนักท่องเที่ยวได้มาเที่ยวในพื้นที่แล้ว จำเป็นต้องได้ข้อมูล
แก่วัฒนธรรมเดิม ปัจจัยที่สำคัญที่กระตุ้นให้เยือนจากต่างประเทศคือความเชื่อมั่นของรัฐบาลในการ
พัฒนาประเทศ

ยิง (Ying. 2002 : 205-206) ได้วิจัยการศึกษาแนวทางการพัฒนาและการวางแผน
การท่องเที่ยว ซึ่งได้รับการวางแผนการท่องเที่ยว กรณีศึกษา PR จีน และมาเลเซีย พบว่า
การพัฒนาอย่างสำคัญในธุรกิจการท่องเที่ยวซึ่งได้รับการวางแผน การสร้างรากฐาน จุดประสงค์ใน
การพัฒนาธุรกิจใส่ใจต่อลูกค้า นโยบายแบบแผนที่พอเพียง การเตรียมความพร้อม แหล่งที่มา
สามารถและการทำงานเพื่อพัฒนาในธุรกิจการท่องเที่ยว ได้สรุปนโยบายดังนี้คือ ขอบเขตของธุรกิจ
การท่องเที่ยวต้องมีการวางแผน สมาคมต้องมีการว่าจ้างและมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับการพัฒนา
เศรษฐกิจและธรรมชาติเพื่อนำมาสู่ท้องถิ่น ทรัพยากรที่ใช้ประโยชน์ต้องได้ฝึกฝนเรียนรู้เข้าใจในการ
พัฒนาเพื่อประชาชนในจังหวัด Haiman ของจีน และKedan ของมาเลเซีย เป็นตัวอย่างการพัฒนามี
ยุทธศาสตร์ กลไก การช่วยรัฐบาลแบ่งเบาหน้าที่ ผลลัพธ์ชี้ให้เห็นว่าการว่าจ้างในธุรกิจการท่องเที่ยว
ควรมีสถานที่กว้างและมีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ การพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยว อุปสรรคที่สำคัญ
คือ ความขาดแคลนและปริมาณนักท่องเที่ยว การพัฒนาการท่องเที่ยว จึงมีขีดจำกัด และความพอใจ
ของนักท่องเที่ยว การบริการจะต้องมาตรฐาน มียุทธศาสตร์รวมทั้งมีความหลากหลาย

ไซ (Xie. 2001 : 252) ได้ศึกษาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ไหหลำ ประเทศจีน
(Authenticating Cultural Tourism: Pokl Villages in Haiman, Chaina) จากการศึกษาพบว่า การไป
เที่ยวไหหลำ เป็นการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมประจำปีที่สืบทอดต่อกัน
มา ในขณะที่เดียวกันก็มีการพิจารณาว่ามีความเหมาะสมกับการลงทุนหรือไม่ นักวิจัยได้ทำการวิจัย
โดยแสดงให้เห็นว่าเกาะไหหลำเป็นสถานที่เยี่ยมไปด้วยวัฒนธรรมอันเก่าแก่ วิทยานิพนธ์นี้มี
จุดมุ่งหมายหลักคือ อธิบายให้เข้าใจถึงวัฒนธรรม ของชนเผ่าลี ในเกาะไหหลำ ประเทศจีน โดย
พัฒนาให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยววัฒนธรรม คนที่เข้ามามีบทบาทสำคัญคือรัฐบาล นักลงทุน
นักท่องเที่ยว และกลุ่มชนพื้นเมืองโดยเปรียบเทียบกับมาตรฐานการพัฒนาปี ค.ศ. 1989 เกี่ยวกับ
สิ่งที่เกี่ยวข้องกับสินค้า วัฒนาการทางวัฒนธรรม ตัวการที่เก็บรักษาวัฒนธรรม ความมีเสถียรภาพ

ของชนเผ่า และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มีข้อขัดแย้งระหว่างกลุ่มต่าง ๆ แม้ว่าวัฒนธรรมหลายอย่างค่อนข้างจะสมบูรณ์และสวยงาม มีเอกลักษณ์แต่นักลงทุนบางคนมีความคิดเห็นขัดแย้งกับความดั้งเดิมในลุ่มนักลงทุน

เชลดอน (Sheldon. 2000 : 2) ได้ศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางภาคเหนือของประเทศไทย : การสำรวจความตระหนักและศักยภาพ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กระบวนการส่งเสริมภาคเหนือของประเทศไทย เพื่อจุดประสงค์ในการพักผ่อนหย่อนใจ พื้นที่จำนวนมากได้รับการคุ้มครอง เป็นผลมาจากการพัฒนาและมลภาวะที่เพิ่มขึ้น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นทางเลือกหนึ่งเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว งานวิจัยนี้สำรวจความสัมพันธ์ระหว่างผลิตภัณฑ์ผลเสียของทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและแรงกระตุ้น ผลการวิจัยพบว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะบรรลุเป้าหมาย ถ้าอุตสาหกรรมยึดหลักต่อไปนี้อย่างเคร่งครัด คือ การปรับปรุงการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อเพิ่มความพึงพอใจให้ผู้เยี่ยมชม ความหลากหลายของการดำรงชีพของสัตว์ป่า ที่นอกเหนือการละเล่นพื้นเมืองและการล่องเรือ อุทยานแห่งชาติคอยอินทนนท์เป็นกรณีศึกษาหนึ่ง

แนนซี (Nancy. 1999 : 1-7) ได้ศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวทางเลือก : ตามทัศนะของการเคลื่อนไหวทางสังคม: (Impacts of Alternative Tourism : A Social Movement Perspective) ซึ่งนำเสนอต่อมหาวิทยาลัยรัฐและสถาบันโพลีเทคนิคเวอร์เนีย (Virginia Polytechnic Institute And State University) ประเทศสหรัฐอเมริกาโดยใช้ทฤษฎีการเคลื่อนไหวทางสังคมผ่านแนวคิดจิตวิทยาสังคมและระดมทรัพยากรอันนำไปสู่การเคลื่อนไหวทางสังคมอย่างมีส่วนร่วมผ่านการศึกษากิจกรรมของกลุ่มอาสาสมัครสำรวจโลก (Earthwatch Expedition Volunteers) ที่กระตุ้นให้เกิดจิตสำนึกของการมีส่วนร่วมได้ด้วยตนเอง และนำไปสู่การรวมกลุ่มการเคลื่อนไหวทางสังคมในที่สุด ขณะเดียวกันแนวคิดในการระดมทรัพยากรก็สามารถเกื้อหนุนให้เกิดการเคลื่อนไหวทางสังคมผ่านการสร้างเครือข่ายร่วมทุนอีกทางหนึ่ง ทั้งนี้งานของแม็กกีได้สังเคราะห์การมีส่วนร่วมของอาสาสมัครสำรวจโลกในฐานะองค์การการเคลื่อนไหวทางสังคมในประเด็นเกี่ยวกับการระดมเงินบริจาค การยกระดับจิตใจ การปลุกระดมผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมการอนุรักษ์ปะการัง ภาวะการฉับนุตรของสตรีแอฟริกาตะวันตก และการบันทึกบอกเล่าของชาวโดมินิกัน (Domonica) ทั้งก่อนท่องเที่ยวและหลังท่องเที่ยวซึ่งผลของการศึกษาพบว่าการมีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวทางสังคมประสบผลสำเร็จอย่างงดงามในการสร้างความตระหนักในประเด็นต่าง ๆ ทางสังคม การมีส่วนร่วมของกลุ่มอาสาสมัครสำรวจโลกก่อให้เกิดผลทางบวกในการเคลื่อนไหวแบบมีส่วนร่วม มีการสร้างเครือข่ายแต่ทว่าก็เกิดผลบางประการต่อบางกิจกรรมด้วยเช่นกัน

โรเวอร์ และเฮลเบอร์ (Roverr and Helver. 1980 : 88-90) ได้ศึกษา Tourism : Principles Practies Philosophies จากการศึกษาพบว่าตัวกระตุ้น (Motivation) ได้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวเกิดขึ้นมี 4 ประการคือ 1) ตัวกระตุ้นทางกายภาพ (Physical Motivators) เป็นตัวกระตุ้นเพื่อผ่อนคลายทางกายภาพหรือเพื่อร่างกาย เช่น การไปพักผ่อนร่างกาย การไปตากอากาศชายทะเล เป็นต้น 2) ตัวกระตุ้นทางวัฒนธรรม (Calture Motivators) เป็นตัวกระตุ้นที่ทำให้เกิดการเดินทางเพื่อการเรียนรู้วัฒนธรรมความเป็นอยู่ของผู้คน 3) ตัวกระตุ้นทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Motivators) เป็นตัวกระตุ้นที่ทำให้เกิดการเดินทางไปเยี่ยมญาติ เพื่อน หรือพบคนอื่น ๆ 4) ตัวกระตุ้นด้านฐานะและชื่อเสียง (Status and Prestige Motivators) เป็นตัวกระตุ้นที่ต้องยกฐานะของตนเองให้สูงขึ้น เป็นการเดินทางไปประกอบธุรกิจในต่างประเทศ หรือไปศึกษาต่อ

นิค (Nick. 1998 : 1) ได้ศึกษาความลำบากในภูเก็ตที่โจนส์ไม่เคยไป (เลย) การทบทวนความคิดด้านการท่องเที่ยวและการพัฒนาชุมชนในภาคใต้ของประเทศไทย (Roughing it in Phuker, But the Jones Been There (Yet) Reconceptualizing Tourism And Community Development In Southern Thailand) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาสนับสนุนการท่องเที่ยวทางเลือก ที่ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนในจังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่ ทางภาคใต้ของประเทศไทยด้วยการหลีกเลี่ยงการหาสิ่งใหม่การผจญภัย และการกำหนดการเดินทางด้วยตนเอง ซึ่งการท่องเที่ยวทางเลือกเองได้ประชาสัมพันธ์ให้เห็นว่าเป็นการพัฒนาชุมชนผ่านการใช้ทรัพยากรอย่างยุติธรรม การสร้างคุณภาพชีวิตและการใช้สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ขณะเดียวกันก่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบมวลชนภาคใต้ของประเทศไทยอีกทางหนึ่ง ด้วยการใช้ธรรมชาติกิจกรรมการท่องเที่ยวพื้นฐานของทางเลือก เช่น การพายเรือคายัก และการเดินป่าซึ่งกำลังขยายตัวและได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวต่างประเทศจำนวนมาก โดยนับนี้เป็น “ทางเลือก” ของการท่องเที่ยวจึงเกิดขึ้นควบคู่ไปกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวและเจ้าของสถานที่ท่องเที่ยว โดยมีคำสำคัญได้แก่การท่องเที่ยวทางเลือก การท่องเที่ยวแบบมวลชนและการท่องเที่ยวทางเลือกกับการช่วยเหลือชุมชนในด้านเศรษฐกิจ สังคมทั้งนี้ผลการวิจัยพบว่า การท่องเที่ยวทางเลือกทางภาคใต้ของประเทศมีความความสัมพันธ์ทั้งในด้านโครงสร้างและแนวคิดกับ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแบบมวลชนเป็นอย่างมากในลักษณะของการท่องเที่ยว ทางเลือกเป็นส่วนหนึ่งของรายการท่องเที่ยวอย่างอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแบบมวลชน นอกจากนี้นักท่องเที่ยวทางเลือก ยังไม่รู้ถึงการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกจะก่อให้เกิดความแตกต่างกับคนไทยเจ้าของสถานที่ท่องเที่ยว ทว่ารูปแบบของการท่องเที่ยวที่เรียกว่า ทางเลือก ดังกล่าว อาทิ “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบมวลชน” ก็ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยุติธรรมเช่นกัน ขณะที่การท่องเที่ยวแบบอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นการแบกเป้หรือผจญภัยกับกลายเป็นข้อจำกัดทางการพัฒนาเศรษฐกิจมากกว่า

นิลสัน (สิรินยา วัฒนสุขชัย. 2545 : 11-12 ; อ้างอิงมาจาก Nilsson. 2001 : 7-24) ได้ศึกษาการท่องเที่ยวแบบ Homestay และ Farmstay พบว่า เกษตรกรเป็นผู้ถ่ายทอดวิถีชีวิตแบบชาวสวนให้แก่นักท่องเที่ยว และผู้หญิงต้องการยกระดับความสำคัญของตนขึ้นมาจากการทำงานปกติในฟาร์มซึ่งด้อยกว่าผู้ชาย โดยเฉพาะสิ่งที่ทำได้คือ การต้อนรับนักท่องเที่ยว การบริการด้านอาหารหรือการส่งเสริมด้านกิจกรรม และในปัจจุบันการท่องเที่ยวดังกล่าวไม่เพียงแต่เป็นที่นิยมในหมู่นักท่องเที่ยวที่ต้องการประสบการณ์แปลกใหม่สำหรับการท่องเที่ยวที่แตกต่างไปจากการพักตามโรงแรมทั่วไป แต่หมู่นักเรียนต่างชาติที่ไปเรียนภาษาและต้องการที่พักระยะยาวในราคาที่ สมเหตุสมผลด้วยเช่นกัน เพราะการพักแบบดังกล่าวนั้นนอกจากได้ฝึกภาษาแทนที่ภาษาของตน เมื่อพักร่วมกับคนชาติเดียวกันสำหรับนักเรียนต่างชาติ ผู้เข้ามาพักยังได้เรียนรู้ถึงสังคม ความคิดและวัฒนธรรมของคนท้องถิ่นนั้น ๆ

สปริชเชอร์ (Sprecher. 2000 : 158-159-A) ได้ศึกษา Village-Based Tourism Monitorism Tourism Change on The Mekong River พบว่า การพัฒนาเป็นตัวบ่งชี้และวัดว่าการท่องเที่ยวในบริเวณแถบลุ่มแม่น้ำโขงมีการเจริญเติบโตอย่างมีศักยภาพที่ยั่งยืนเพราะแม่น้ำโขงไหลผ่านหลายประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทำให้แม่น้ำโขงมีความสำคัญในการพัฒนาทางตรงและมีโครงการนำร่องในหลายประเทศที่ต้องสร้างกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวแถบลุ่มน้ำโขง เช่น ประเทศพม่า ไทย ลาว เวียดนามและกัมพูชา ทั้งนี้ปรากฏว่าหมู่บ้านมีการพัฒนาเพื่อให้อุดมคล้องกับท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนและสามารถสิ่งผลกระทบด้านบวกต่อเศรษฐกิจชุมชนในอัตราที่สูงขึ้น ซึ่งเป็นผลดีต่อการท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่น

เทอร์ซี่ และคณะ (Tershy and others. 1997 : 257-261) ได้ศึกษาการรบกวนของมนุษย์จาก การรวบรวมข้อมูลภาคสนามระหว่างปี ค.ศ. 1990-1992 พบว่า มีผู้เยี่ยมชมมากกว่า 350 คนต่อเดือนในบริเวณใกล้ ๆ ชายฝั่ง ผู้ที่มาเยี่ยมชมที่สำคัญได้แก่ 1) ชาวประมงที่มากับเรือไม่มีกำลังที่เรียกว่า Pangas 2) ชาวประมงในเรือที่ใหญ่กว่า 3) นักกีฬาตกปลา และ 4) กลุ่มนักท่องเที่ยวทางสิ่งแวดล้อม โดยเรือของนักกีฬาตกปลาพบเห็นได้บ่อยที่สุดแต่นาน ๆ ที่เรือพวกนี้ จะจอดที่ชายหาดและทำให้เกิดการรบกวนต่อการสร้างรังของนกทะเลหรือสิงโตทะเลเคลิฟอร์เนีย (Zalophus Alifonicus) กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยวทางสิ่งแวดล้อมปรากฏว่ามีการรบกวนเล็กน้อยต่อนกทะเลและสิงโตทะเลทั้งนี้เพราะว่าบริษัทดังกล่าวจัดให้บริการทัวร์ส่วนใหญ่ที่เรียกว่า Ecotourists ซึ่งมักพัฒนาและปฏิบัติตามคำแนะนำในการลดความรบกวนให้น้อยที่สุด การก่อความรบกวนที่เกิดขึ้นจากนักท่องเที่ยวสามารถลดลงได้ถ้าใช้จ่ายค่าที่สุดทั้งของนักท่องเที่ยวและผู้จัดการการป้องกันพื้นที่และชาวประมงนั้นเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงสำหรับการรบกวนต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นต่อนกทะเลและสิงโตทะเล การลดผลกระทบจากสิ่งดังกล่าวนี้เป็นเรื่องที่ยากมากและมีผลกระทบ

จากมนุษย์ส่วนมากนั้นเป็นช่วงเวลาสั้น ๆ และมีลักษณะเป็นบางพื้นที่ แต่อย่างไรก็ตามชาวประมงและนักวิจัยทางวิทยาศาสตร์ มีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระยะยาวต่อนิเวศวิทยาพื้นที่ของเกาะโดยการนำเอาพันธุ์แปลก ๆ มาไว้ที่เกาะ

อามันท์ (Amant. 1996 : 63) ได้ศึกษาความเชื่อและความรู้ของ นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับ โลมาและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เกี่ยวกับสัตว์น้ำที่เลี้ยงลูกด้วยนมที่ Bay of Islands, New Zealand พบว่า ผู้เข้าร่วมโปรแกรมส่วนมากอธิบายพฤติกรรมของโลมาในลักษณะเปรียบเทียบเป็นคนและเข้าใจว่าโครงสร้างทางสังคมของโลมามีลักษณะเป็นศูนย์กลางของสังคม การวิเคราะห์องค์ประกอบของหลักการ ได้เผยให้เห็นคุณลักษณะของจิตวิญญาณที่มีลักษณะเห็นประโยชน์ของผู้อื่นเป็นสำคัญ ความสามารถทางสังคมภายในเผ่าพันธุ์และสังคมของโลมา นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศผู้ซึ่งก่อให้เกิดรูปแบบนี้ถูกทำให้คุ้นเคยกับความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับสัตว์พวกนี้ ดังนั้นจึงไม่ค่อยเข้าใจลักษณะคุณค่าทางปรัชญาการศึกษาเศรษฐศาสตร์หรือนิเวศวิทยาของสัตว์ป่า ความรู้ที่เพิ่มขึ้นของของผู้ใช้ในรูปแบบของความเชื่อ ความคาดหวัง และความพึงพอใจ ทำให้เกิดความแม่นยำ ถูกต้องมากขึ้นสำหรับปฏิกริยาระหว่างมนุษย์กับสัตว์ และเป็นโปรแกรมแนวทางในการศึกษาด้วย

คลีน (Klein. 1995 : 187) ได้ศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อการแยกย้ายกันไปของนกน้ำในสถานที่ของสัตว์ป่าใน J.N. Ding Daring National Wildlife Refuge, Florida (USA) จากนกน้ำ 38 พันธุ์ พบว่า พันธุ์ที่เป็นผู้อาศัยดั้งเดิมไม่ค่อยไวต่อการรบกวนเหมือนพวกพันธุ์อพยพเข้ามาใหม่ นกเปิดที่อพยพมีความไวต่อสิ่งรบกวนมากที่สุด เมื่อแรกเริ่มมาถึงช่วงกลางเดือนตุลาคมถึงธันวาคม โดยปกติอยู่ในเขตห่างออกไปเกินกว่า 80 เมตรจากคน แม้แต่ในบริเวณที่มีการเยี่ยมชมของคนในระดับน้อย ๆ ก็ตาม Herons, Egrets, Brown Pelicans (Pelecanus Occidentails) และ Anhingas (Anhinga Anhinga) นั้น ดูเหมือนว่า ยังคงลักษณะบริเวณที่อยู่ใกล้กิจกรรมของมนุษย์มากที่สุด นกที่อาศัยตามชายฝั่งนั้นถูกแทนที่โดยการเยี่ยมชมชั่วคราวและระดับการเยี่ยมชมหลาย ๆ ระดับ Mottled Duck (Anas Fulvigula) ดูเหมือนมี 2 กลุ่มที่มีลักษณะแตกต่างกันในพฤติกรรม โดยกลุ่มแรกอาศัยอยู่ใกล้มนุษย์และอีกกลุ่มมีความไวต่อการรบกวน การศึกษาและการเปลี่ยนแปลงในการฝึกปฏิบัติจัดการนั้นจำเป็นมากในการลดกระบวนการรบกวน ทัวร์พิเศษและบริเวณที่มีการรบกวนต่ำซึ่งนักท่องเที่ยวอยู่ในรถของตนสามารถลดผลกระทบด้านลบของนักท่องเที่ยวได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งในฤดูใบไม้ร่วงเมื่อฝูงนกอพยพมาถึงจำนวนของผู้เยี่ยมชมอาจต้องถูกทำให้ลดลงหรือลดการเข้าชมสัตว์ป่าใกล้ ๆ ในช่วงฤดูการท่องเที่ยวก็ได้

เกิร์น (Gurmn. 1994 : 1) ได้ศึกษาการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวว่า การวางแผนการท่องเที่ยวควรเริ่มจากกิจกรรมของคนเข้ามาเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว และต้องการรวบรวมข้อมูลเพื่อหากิจกรรมของนักท่องเที่ยว สิ่งที่สำคัญคือ สามารถหาความชัดเจนของความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวในพื้นที่นั้น ตลอดจนสามารถคาดการณ์ถึงแนวโน้มการเชื่อมโยงของสภาพแวดล้อมได้ การพัฒนาการท่องเที่ยวไม่ควรคำนึงถึงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างเดียว ควรมาพัฒนาบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งที่เป็นเจ้าบ้าน (Host) และแขก (Guest) หรือนักท่องเที่ยวที่มาเยือนอีกด้วย

ซิลเวียร์ (Sylvia. 1991 : 12) ได้ศึกษาการเดินทางป่าบริเวณชาวเขาทางภาคเหนือ : การวิเคราะห์ผ่านการท่องเที่ยวทางเลือก (Trekking Among The Hill Tribes of Northern Thailand : Analyzing an Alternative Tourism Segment) แห่งมหาวิทยาลัยวิกตอเรียประเทศแคนาดา ได้ระบุว่าในหลายทศวรรษที่ผ่านมา การท่องเที่ยวได้เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมหลายประเภทแบบจำลองของการพัฒนาการท่องเที่ยวในประเทศไทยซึ่งเน้นหนักที่พิกัดอากาศและมีราคาแพงมากอาจใช้อธิบายภาพรวมของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้เป็นอย่างดีคืออย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวทางเลือกก็อาจชี้ให้เป็นแบบจำลองที่แตกต่างออกไปได้ ทั้งนี้การท่องเที่ยวทางเลือกประเภทหนึ่งก็คือ การท่องเที่ยวเดินป่าและชาวเขาในประเทศไทย (Hill Tribe Trekking) อันเกี่ยวพันกับการศึกษาประชากรในสังคม ซึ่งผลการศึกษาค้นคว้าผู้เกี่ยวข้อง 208 คน และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมพบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวที่พำนักระยะยาววัน มีส่วนสำคัญต่อการกระตุ้นให้เกิดการเดินทางป่าและการเยี่ยมชมชาวเขาทางภาคเหนือของประเทศไทยอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตามกิจกรรมที่สำคัญที่สุดในการเดินป่ากับได้แก่การสร้างนันทนาการและสัมผัสสังคมที่เป็นธรรมชาติ อันเป็นแนวทางในการแสวงหาการกระตุ้นให้เกิดจิตสำนึกต่อผลกระทบทางการท่องเที่ยวที่จะมีต่อชาวเขาและสิ่งแวดล้อม ซึ่งนับเป็น “ทางเลือก” ของการท่องเที่ยวเดินป่าและชาวเขาอย่างแท้จริง

วิลเลียม (Willian. 1976 : 18) ได้ศึกษาเรื่อง Planning for Tourism Development ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวแบ่งออกเป็น 5 กลุ่มคือ 1) กลุ่มธรรมชาติ ได้แก่ ความงามทางธรรมชาติ และสภาพภูมิอากาศ 2) กลุ่มสังคม ได้แก่ งานประเพณี สินค้าพื้นเมือง งานแสดงสินค้าเอกลักษณ์ของพื้นบ้าน 3) กลุ่มทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ โบราณสถาน ลักษณะเด่นทางประวัติศาสตร์ 4) ความบันเทิงและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ได้แก่ ร้านขายสินค้า ด้านการพักผ่อน ด้านการศึกษา ด้านสุขภาพ สถานบันเทิง 5) โครงสร้างด้านพื้นฐานและที่พัก

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนาการจัดการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มลำน้ำมูลตอนบน จังหวัด
นครราชสีมา ตามหลักการท่องเที่ยวที่ขึ้น จะต้องอยู่บนพื้นฐานทางธรรมชาติ วัฒนธรรมและชุมชน
มีการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ให้ความรู้และสื่อความหมายแก่นักท่องเที่ยวและคนในท้องถิ่นให้มี
จิตสำนึกอนุรักษ์ทรัพยากรและระบบนิเวศแหล่งท่องเที่ยวให้มีสภาพที่สมบูรณ์ไม่เปลี่ยนแปลงสภาพ
ลักษณะของแหล่งธรรมชาติที่มีอยู่เดิม ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วม นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจ
ประทับใจ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเพื่อศึกษา แนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มน้ำมูลตอนบน จังหวัดนครราชสีมา ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Methodology) ที่ทำการศึกษาโดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) ประเด็นที่ทำการศึกษาได้แก่ ความเป็นมาของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มน้ำมูลตอนบน จังหวัดนครราชสีมา สภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มน้ำมูลตอนบน จังหวัดนครราชสีมาในสภาพปัจจุบัน และแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มน้ำมูลตอนบน จังหวัดนครราชสีมาในสภาพอนาคต ที่ควรจะเป็น เช่น สภาพพื้นที่สิ่งแวดล้อม การบริหารการจัดการ กิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายรวมทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยว การศึกษาครั้งนี้ผู้ที่ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ในประเด็นหลักของการศึกษาคือ ผู้นำชุมชนทั้งภาครัฐ ผู้นำชุมชนทางศาสนา ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ตลอดจนนักท่องเที่ยวที่มาเยือนในแหล่งท่องเที่ยว

ในการศึกษาครั้งนี้ ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และทำการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามอย่างต่อเนื่อง โดยการสำรวจ การสังเกต (Observation) ประกอบด้วย การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) การสัมภาษณ์อย่างเจาะลึก (Indepth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) นำข้อมูลมาจัดกระทำและวิเคราะห์ โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ขอบเขตการวิจัยประกอบด้วย
 - 1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา
 - 1.2 ระยะเวลาในการวิจัย
 - 1.3 วิธีการวิจัย
 - 1.4 พื้นที่ที่ทำการวิจัย
 - 1.5 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. วิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย
 - 2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
 - 2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.3 การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

2.4 การนำเสนอข้อมูล

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตเนื้อหา

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้คือ

1. เนื้อหาด้านความเป็นมาของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มน้ำมูลตอนบน จังหวัดนครราชสีมา
 - 1.1 หาดจอมทอง ในเขตพื้นที่ตำบลจรเข้หิน อำเภอครบุรี
 - 1.2 หาดทรายขาว ในเขตพื้นที่ตำบลโคกกระชาย อำเภอครบุรี
 - 1.3 น้ำตกวังเต่า ในเขตพื้นที่ตำบลโคกกระชาย อำเภอครบุรี
 - 1.4 สวนแสงเพชร ในเขตพื้นที่ตำบลท่าช้าง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ
 - 1.5 ไทรงามเฉลิมพระเกียรติ ในเขตพื้นที่ตำบลท่าช้าง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ
 - 1.6 ไทรงาม ในเขตพื้นที่ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย
2. เนื้อหาด้านสภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มน้ำมูลตอนบนจังหวัดนครราชสีมา
 - 2.1 กรอบนโยบายและแผนพัฒนาสามปี
 - 2.2 การพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว
 - 2.3 การพัฒนาเครือข่าย
 - 2.4 การป้องกันสิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยี
 - 2.5 การพัฒนาบุคลากร
 - 2.6 กิจกรรมการท่องเที่ยว
 - 2.7 สื่อและการประชาสัมพันธ์
 - 2.8 งบประมาณ
 - 2.9 การมีส่วนร่วมของชุมชน
 - 2.10 กลุ่มควบคุมดูแล
 - 2.11 การส่งเสริมการตลาด
 - 2.12 การบริการการท่องเที่ยว
 - 2.13 การใช้พลังงานอย่างประหยัด
 - 2.14 การสนับสนุนการลงทุน

2.15 สิ้นค้าชุมชน

3. เนื้อหาด้านแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มน้ำมูลตอนบน จังหวัดนครราชสีมา

- 3.1 กรอบนโยบายและแผนพัฒนาสามปี
- 3.2 การพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว
- 3.3 การพัฒนาเครือข่าย
- 3.4 การป้องกันสิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยี
- 3.5 การพัฒนาบุคลากร
- 3.6 กิจกรรมการท่องเที่ยว
- 3.7 สื่อและการประชาสัมพันธ์
- 3.8 งบประมาณ
- 3.9 การมีส่วนร่วมของชุมชน
- 3.10 กลุ่มควบคุมดูแล
- 3.11 การส่งเสริมการตลาด
- 3.12 การบริการการท่องเที่ยว
- 3.13 การใช้พลังงานอย่างประหยัด
- 3.14 การสนับสนุนการลงทุน
- 3.15 สิ้นค้าชุมชน

2. ขอบเขตระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา

ในการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกที่จะศึกษา แนวทางการพัฒนาการจัดการ การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม กลุ่มลำน้ำมูลตอนบน จังหวัดนครราชสีมา ระยะเวลา ในการเริ่มวิจัยตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2551 เป็นต้นไป

3. วิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มลำน้ำมูลตอนบน จังหวัดนครราชสีมา เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Method) มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาประเด็นที่ทำการศึกษาได้แก่ ความเป็นมาของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มน้ำมูลตอนบน จังหวัดนครราชสีมา สภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มน้ำมูลตอนบนจังหวัดนครราชสีมา และแนวทางการพัฒนา การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มน้ำมูลตอนบน จังหวัดนครราชสีมา

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และทำการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามอย่างต่อเนื่อง การวิจัยโดยการสำรวจ การสังเกต (Observation) การสัมภาษณ์อย่างเจาะลึก (Indepth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม นำข้อมูลมาจัดกระทำข้อมูล และตรวจสอบข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แนวคิดทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้ศึกษามาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยจำแนกตามความมุ่งหมายของการวิจัย และนำเสนอข้อมูลตามความมุ่งหมายของการวิจัยโดยการพรรณนาวิเคราะห์

4. พื้นที่การวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม กลุ่มลำนํ้ามูลตอนบน จังหวัดนครราชสีมา ครั้งนี้ใช้การเลือกพื้นที่ โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) พื้นที่ที่ถูกเลือกเป็นชุมชนที่มีศิลปวัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาพื้นบ้าน และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน มีสภาพนิเวศทางน้ำ มีลำนํ้ามูลไหลผ่าน และเป็นต้นกำเนิดของลำนํ้ามูลตอนบน สภาพแวดล้อมเหมาะสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม และมีทรัพยากรธรรมชาติที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตของชุมชน จาก 3 อำเภอ ในจังหวัดนครราชสีมา ดังนี้

- 4.1 หาดจอมทอง ในเขตพื้นที่ตำบลจระเข้หิน อำเภอครบุรี
- 4.2 หาดทรายขาว ในเขตพื้นที่ตำบลโคกกระชาย อำเภอครบุรี
- 4.3 น้ำตกวังเต่า ในเขตพื้นที่ตำบลโคกกระชาย อำเภอครบุรี
- 4.4 สวนแสงเพชร ในเขตพื้นที่ตำบลท่าช้าง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ
- 4.5 ไทรงามเฉลิมพระเกียรติ ในเขตพื้นที่ตำบลท่าช้าง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ
- 4.6 ไทรงาม ในเขตพื้นที่ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย

5. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้แก่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในแหล่งธรรมชาติในอำเภอครบุรี อำเภอเฉลิมพระเกียรติ และอำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมาด้วยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling) ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้รู้ (Key Informants) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นกลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informants) ผู้ให้ข้อมูลทั่วไป (General Informants) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

5.1 กลุ่มผู้รู้ (Key Informants) เป็นบุคลากรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล ลุ่มน้ำมูลตอนบน เป็นกลุ่มบุคคลผู้ให้ความรู้ข้อมูลเชิงลึก เกี่ยวกับองค์ความรู้ในบริบทต่าง ๆ เช่น ชุมชนสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม และ ฐานทรัพยากรการท่องเที่ยว เพื่อให้ได้ข้อมูลในด้านนโยบาย

การวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวของภาครัฐ การประสานงานในการจัดการเพื่อพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยว การวางแผนการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว การให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ จำนวน 20 คน ประกอบด้วย

ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด	จำนวน 1 คน
ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัด	จำนวน 1 คน
นักประชาสัมพันธ์จังหวัด	จำนวน 1 คน
หัวหน้าหน่วยพิทักษ์ป่าของแหล่งท่องเที่ยว	จำนวน 3 คน
นายกองค์การบริหารส่วนตำบล	จำนวน 4 คน
ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวระดับจังหวัด	จำนวน 1 คน
ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวระดับอำเภอ	จำนวน 2 คน
ปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้อาวุโส	จำนวน 3 คน
ประธานกลุ่มแม่บ้าน	จำนวน 2 คน
ผู้นำเยาวชน	จำนวน 2 คน

5.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นกลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informants) เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก ในการปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มน้ำมูลตอนบน ของจังหวัดนครราชสีมาในด้านสภาพสิ่งแวดล้อม ความงดงามที่เป็นจุดโดดเด่นดึงดูดความสนใจและน่าประทับใจของนักท่องเที่ยว การคมนาคมที่สะดวก ด้านความปลอดภัย การให้บริการอำนวยความสะดวก ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคและข้อจำกัดในการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม กลุ่มลำน้ำมูลตอนบน รวมทั้งข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มลำน้ำมูลตอนบน จำนวน 60 คน ประกอบด้วย

สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล	จำนวน 10 คน
กำนัน	จำนวน 4 คน
ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	จำนวน 6 คน
กลุ่มแม่บ้าน อสม.	จำนวน 6 คน
มัคคุเทศก์	จำนวน 8 คน
พนักงานบริการ	จำนวน 11 คน
กลุ่มเยาวชน	จำนวน 9 คน
กลุ่มเกษตรกร	จำนวน 6 คน

5.3 ผู้ให้ข้อมูลทั่วไป (General Informants) เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสภาพสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม ที่สามารถดึงดูดใจและสร้างความประทับใจ ความพึงพอใจในแหล่งท่องเที่ยว ความปลอดภัย การคมนาคม ตลอดจนการจัดการการท่องเที่ยว ให้กับนักท่องเที่ยวเพื่อย้อนกลับมาเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนั้นอีก จำนวน 20 คน ประกอบด้วย

นักท่องเที่ยว	จำนวน 8 คน
พ่อค้าแม่ค้า	จำนวน 5 คน
ผู้เก็บสมุนไพรรักษาของป่า	จำนวน 3 คน
ผู้เลี้ยงสัตว์บริเวณแหล่งท่องเที่ยว	จำนวน 4 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม กลุ่มลำน้ํามูลตอนบน จังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย

1.1 แบบสำรวจ (Survey Form)

การสำรวจพื้นที่ในการวิจัยในขณะที่ผู้วิจัยยังไม่คุ้นเคยกับชาวบ้านได้หาโอกาสรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนที่ศึกษาซึ่งเป็นข้อมูลเบื้องต้นที่สามารถหาได้เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการลงพื้นที่เพื่อศึกษาวิจัยซึ่งจะใช้แบบสำรวจสนามพื้นที่ก่อนทำการวิจัยในการตรวจสอบสภาพแวดล้อม

1.2 แบบสังเกต (Observation) ประกอบด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

(Participant Observation) โดยการเข้าร่วมกิจกรรม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) ใช้กล้องบันทึกภาพ สมุดบันทึก หนังสือ แผนที่ สำหรับสังเกตสภาพทรัพยากรธรรมชาติ และวิถีชีวิตศิลปวัฒนธรรมประเพณีรวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นทั่วไปของชุมชน และสังเกตเกี่ยวกับกิจกรรมของชุมชน ในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม กลุ่มลำน้ํามูลตอนบน จังหวัดนครราชสีมา

1.3 แบบสัมภาษณ์ (Interview Guide) ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมี

โครงสร้าง (Structure Interview) และแบบไม่มีโครงสร้าง (Non Structure Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จากกรอบแนวคิดและตามความมุ่งหมายของการวิจัย ใช้สำหรับสัมภาษณ์กลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มลำน้ํามูลตอนบน

จังหวัดนครราชสีมา เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง (Key Informants) แบบเจาะจงโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indepth Interview)

1.4 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยนำวิธีการสนทนากลุ่ม เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้ได้รายละเอียดจากกลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา กลุ่มละ 6-8 คน ผู้เข้าร่วมสนทนา ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล นักวิชาการ ภาคเอกชน พนักงานบริการ พ่อค้า แม่ค้า ที่อยู่ในพื้นที่วิจัย

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ คือ

2.1 แบบสำรวจ (Survey Form)

การสำรวจพื้นที่ในการวิจัย ในขณะที่ผู้วิจัยยังไม่คุ้นเคยกับชาวบ้านได้หาโอกาสรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนที่ศึกษา เป็นข้อมูลเบื้องต้นที่สามารถหาได้เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการลงพื้นที่เพื่อศึกษาวิจัยซึ่งจะใช้แบบสำรวจสนามพื้นที่ก่อนทำการวิจัยในการสำรวจสภาพแวดล้อมด้านต่าง ๆ ดังนี้

2.1.1 ด้านทรัพยากรธรรมชาติ

2.1.2 ด้านวัฒนธรรม

การสำรวจสิ่งแวดล้อมของชุมชน ทำให้ผู้วิจัยมองเห็นโครงสร้างสังคมของชุมชนได้อย่างคร่าว ๆ ตั้งแต่เริ่มทำการวิจัยและเมื่อมีความคุ้นเคยกับชาวบ้านมากขึ้น ได้รับความช่วยเหลือจากชาวบ้าน ในการเก็บรวบรวมข้อมูลทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมของชุมชนซึ่งข้อมูลบางอย่างผู้วิจัยได้มาจากหน่วยงานต่าง ๆ ของทางราชการมาจำนวนหนึ่งแล้ว เช่น ที่ทำการปกครองอำเภอ สำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานพัฒนาชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ผู้วิจัย มีความต้องการเก็บให้ได้มากที่สุด เพราะเป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้ผู้วิจัยเข้าใจพฤติกรรมของคนในชุมชนได้ดี

2.2 การสังเกต (Observation) ประกอบด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยการเข้าร่วมกิจกรรม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) เป็นการสังเกตสภาพบริบททั่วไปของแหล่งท่องเที่ยว เช่น สิ่งดึงดูดใจหรือคุณค่าในด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับสภาพสิ่งแวดล้อมเชิงนิเวศวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว การคมนาคม และสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารในการประกอบการวิเคราะห์ เพื่อเป็นแนวทางการวิจัยให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการวิจัย

2.3 การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) และการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non Structure Interview) เพื่อรวบรวมข้อมูลแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย โดยกำหนดประเด็นการสัมภาษณ์และสนทนากับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบกว้าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกและให้เป็นธรรมชาติมากที่สุด

2.4 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นการรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการจัดกลุ่มสนทนาและปรึกษา หรือแลกเปลี่ยนข้อมูลและแสดงความคิดเห็นร่วมกันระหว่างผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มต่าง ๆ เช่น กลุ่มเยาวชน กลุ่มมัคคุเทศก์ เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยว เพื่อให้เป็นแหล่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบลลุ่มน้ำมูลตอนบน

3. การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและข้อมูลจากภาคสนาม มาแยกประเด็นออกตามความมุ่งหมายของการวิจัย และจำแนกตามกรอบแนวคิดของการวิจัย นำเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม มาวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูล และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลที่เกิดขึ้นว่าในเรื่องเดียวกันมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลายคนให้ข้อมูลที่ตรงกันหรือสอดคล้องกันหรือไม่แล้ว ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบข้อมูลเพื่อตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลเพื่อประเมินคุณภาพของข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ โดยใช้การตรวจสอบข้อมูลสามเส้า (Data Triangulation) ตามแนวคิดของสูกางค์ จันทวานิช (2547 :31-33) เพื่อให้ได้ข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้องหลายฝ่ายแล้วสรุปให้เห็นภาพรวมเกี่ยวกับบริบทและสภาพแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบลลุ่มน้ำมูลตอนบน จังหวัดนครราชสีมา เพื่ออธิบายผลตามความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบลลุ่มน้ำมูลตอนบน จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบลลุ่มน้ำมูลตอนบนจังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบลลุ่มน้ำมูลตอนบน จังหวัดนครราชสีมา

4. การนำเสนอข้อมูล

ในการศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มน้ำมูลตอนบน จังหวัดนครราชสีมา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้นำผลของการวิเคราะห์ข้อมูล ที่ได้จากการเก็บข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ ตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา และนำเสนอผลการศึกษาโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมโดยองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มน้ำมูลตอนบนจังหวัดนครราชสีมา ในครั้งนี้ ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และทำการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามอย่างต่อเนื่อง โดยการสังเกต การสังเกต (Observation) ประกอบด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) การสัมภาษณ์อย่างเจาะลึก (Indepth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) นำข้อมูลมาจัดกระทำและวิเคราะห์ การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ความเป็นมาของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มน้ำมูลตอนบน จังหวัดนครราชสีมา

ตอนที่ 2 สภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มน้ำมูลตอนบนจังหวัดนครราชสีมา

ตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มน้ำมูลตอนบน จังหวัดนครราชสีมา

ตอนที่ 1 ความเป็นมาของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มน้ำมูลตอนบน จังหวัดนครราชสีมา

องค์การบริหารส่วนตำบลโคกกระชาย

ประวัติความเป็นมา

องค์การบริหารส่วนตำบลโคกกระชายเดิมขึ้นอยู่กับอำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา และเมื่ออำเภอครบุรี ได้แยกออกมาจากอำเภอโชคชัย ตำบลกระชาย จึงเป็นตำบลหนึ่งของอำเภอครบุรี คนส่วนใหญ่เป็นในพื้นที่ ภาษาที่ใช้เป็นภาษาถิ่น “โคราช” หมู่บ้านห่างจากอำเภอมากที่สุด 30 กิโลเมตร สภาพทั่วไปของตำบลเป็นที่ราบเชิงเขา สภาพดินทั่วไปเป็นดินกรวด และหน้าดินถูกชะล้าง ตำบลโคกกระชายเป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธาร เป็นพื้นที่เก็บกักน้ำของเขื่อนลำแชะ การตั้งหมู่บ้านจะตั้งอยู่ตรงริมเขื่อนและแนวลำธาร พื้นที่ทั้งหมด 223,125 ไร่ พื้นที่การเกษตร 55,790 ไร่ นา 6,665 ไร่ พืชไร่ 47,895 ไร่ ไม้ผล 890 ไร่ ไม้ดอก 25 ไร่ พืชผัก 315 ไร่

ทิศเหนือ ติดกับ ตำบลเจดีย์ อำเภอบรบือ จังหวัดนครราชสีมาทิศใต้ ติดกับ อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้วทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลลำเพ็ญ อำเภอบรบือ จังหวัดนครราชสีมาทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลจระเข้หิน อำเภอบรบือ จังหวัดนครราชสีมา

จำนวนประชากรในเขต องค์การบริหารส่วนตำบล 10,488 คน และจำนวน หลังคาเรือน 3,236 หลังคาเรือนประชากรทั้งหมด 11,256 คน แบ่งเป็นชาย 5,594 คน หญิง 5,662 คน อาชีพหลักทำนา อาชีพเสริมรับจ้าง

ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล

1. น้ำตกวังเต่า 2. เขื่อนลำแซะ 3. อุทยานแห่งชาติทับลาน 4. วัดป่าเขาคงคา 5. หาดทรายบ้านมาบกราด 6. ท่าปลาบ้านมาบกราด 7. โรงเรียนบ้านโคกกระชาย โนนกุ่มการเดินทางเข้าสู่หมู่บ้านของตำบลโคกกระชาย จะมี 2 เส้นทาง เส้นทางที่ 1 เป็นถนนลาดยางผ่านหมู่บ้านเป็นส่วนใหญ่ของตำบล และอีกเส้นทางหนึ่งเป็นถนนลูกรัง ระยะทางประมาณ 13 กิโลเมตร

จำนวนครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ในเขต องค์การบริหารส่วนตำบล 3,000 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 100.00 จำนวนบ้านที่มีโทรศัพท์ 9 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 0.28 ของจำนวน หลังคาเรือน

ตำบลโคกกระชาย แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 13 หมู่บ้าน ดังนี้ หมู่ที่ 1 บ้านโคกกระชาย หมู่ที่ 2 บ้านโนนกุ่ม หมู่ที่ 3 บ้านโนนระเวียง หมู่ที่ 4 บ้านมะค่า หมู่ที่ 5 บ้านตะกุดใหญ่ หมู่ที่ 6 บ้านโคกไบบัว หมู่ที่ 7 บ้านหนองโบสถ์ หมู่ที่ 8 บ้านหนองสระเสร็จ หมู่ที่ 9 บ้านทุ่งตะเคียน หมู่ที่ 10 บ้านชัยเจริญ หมู่ที่ 11 บ้านเนินเสมา หมู่ที่ 12 บ้านใหม่ ชัยมงคล หมู่ที่ 13 บ้านมาบกราดพัฒนา

โครงสร้างการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบล

1. นายปิ่น รุ่งกระโทก ประธานสภา
2. นายเสน่ห์ เอิบครบุรี รองประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
3. นายช่อ เวชยันต์ เลขานุการสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
4. นายเฉลิม ยศกระโทก นายกององค์การบริหารส่วนตำบล
5. ศ.อ.ไพฑูรย์ ปินยาง ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล
6. นายสมศักดิ์ ไชยโนนสูง ประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล

วัฒนธรรมพื้นบ้านโคกกระชาย-โนนกุ่ม

พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านโรงเรียนบ้านโคกกระชายโนนกุ่ม อำเภอบรบือ จังหวัด นครราชสีมา เกิดขึ้นจากแนวคิดของ ผู้อำนวยการ สมักร สถิตย์นิลรัตน์ ผู้อำนวยการโรงเรียน บ้านโคกกระชาย-โนนกุ่ม ในการอนุรักษ์สิ่งของเครื่องใช้ของชุมชน โดยนำมาประดับคั่นถนน ในบริเวณโรงเรียนและมีแนวคิดในการให้การศึกษาแก่นักเรียน ชุมชนและผู้สนใจเท่านั้น

แต่ปรากฏว่า ชุมชนได้มอบสิ่งของให้จำนวนมากมายิ่งขึ้นใหญ่ ๆ เช่น เกวียน ไถ คราด หีบหีบอ้อย ไร่ทูป ฯลฯ และสิ่งของชิ้นเล็กๆ ซึ่งไม่สามารถตามแนวถนนได้ ซึ่งต้องเปลี่ยนแนวคิดใหม่ จะทำอย่างไรที่จะให้สิ่งของที่ เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมโดยตรงซึ่งเป็นมรดกทางภูมิปัญญา และมรดกชิ้นสำคัญของชุมชน ถูกจัดให้เป็นระบบและมีที่เก็บให้เป็นสัดส่วน ปี 2540 จึงจัดให้มี พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านขึ้นในโรงเรียนปัจจุบันมีสิ่งของจำนวนมาก ยังผลให้นักเรียนและผู้มาเยือนได้ ทราบเรื่องราวอันเป็นประโยชน์ของชุมชนรู้จักรากเหง้าของตน และเกิดสำนึกในการอนุรักษ์ ตลอดจนเชื่อมั่นในศิลปวัฒนธรรมร่วมกันลำแยะ สาขาของแม่น้ำมูล มีต้นน้ำจากเทือกเขาสันกำแพง ในเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน เริ่มต้นจากน้ำสามสายที่เรียกกันว่า เขาสามง่าม แต่เมื่อปี 2537 ได้มีการก่อสร้างเขื่อนลำแยะขึ้น เพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้ง ผลจากการสร้างเขื่อนในครั้งนั้น ทำให้เกิดเป็นทะเลสาบบริเวณเหนือเขื่อน ลักษณะแก่งน้ำตก ซึ่งบริเวณดังกล่าวชาวบ้านพบเต่าปูลู สัญลักษณ์ของนักดับไฟป่า อาศัยอยู่จำนวนมาก จึงเรียกบริเวณนั้นว่าวังเต่า ซึ่งกลายเป็นแหล่ง ท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งใหม่ สร้างรายได้ให้กับชาวบ้าน

ชาติพันธุ์

ชาวนน กลุ่มชาติพันธุ์นี้เรียกตัวเองว่าญ้อฮกร หรือเนยะกุล ซึ่งหมายถึงคน ภูเขา ในขณะที่คนอื่น ๆ เรียกพวกเขาว่าชาวนน ชาวนนในนครราชสีมาในปัจจุบันตั้งหลักแหล่ง อยู่ที่บ้านพระบึง บ้านวังตะเคียน บ้านกลาง บ้านตะขบ ตำบลตะขบ อำเภอครบุรี บ้านดิ่งชัน ตำบลจรเข้หิน บ้านมายกราด ตำบลโคกกระชาย อำเภอครบุรี กลุ่มชาติพันธุ์ชาวนน พูดภาษา ตระกูลมอญ-เขมร เป็นชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่บริเวณ ไหล่เขาหรือบนเขาเตี้ย ๆ แถบบริเวณด้าน ในริมขอบที่ราบสูงโคราช นอกจากจังหวัดนครราชสีมา แล้วยังมีชาวนนอาศัยอยู่บางพื้นที่ของ จังหวัดชัยภูมิและเพชรบูรณ์ ไม่มีใครทราบแน่นอนว่าคนกลุ่มนี้มาจากไหน จากบทความของ ไชยเดงฟาเดน ซึ่ง กล่าวถึงชาวนนที่ปักธงชัยที่เขาพบเมื่อเดือนมีนาคม 2461 ว่าพวกนี้ดำรงชีวิตอยู่ ด้วยการล่าสัตว์ มานานกว่า 60 ปีแล้ว เขาจึงสรุปว่าพวกนี้อาศัยอยู่บริเวณดังกล่าวมากกว่า 100 ปี เศษแล้ว เดิมชาวนนมีอาชีพในการล่าสัตว์ หาของป่า และเพาะปลูกในพื้นที่เล็ก ๆ ประมาณ 2 ถึง 5 ไร่ การเพาะปลูกจะทำตามไหล่เขา เมื่อจะปลูกข้าวก็ทำแบบข้าวไร่ กล่าวคือ ใช้วิธีขุดหลุมหยอด เมื่อดอนเก็บเกี่ยวก็จะใช้มือรูดเมล็ดออกจากรวงข้าวใส่กระบุงหรือกระต่ายแทนการเกี่ยวข้าวด้วย เคียวนอกจากนี้ในบริเวณที่หยอดข้าวก็จะปลูกข้าวโพด ถั่วฝักยาว มะเขือ พริก ฯลฯ ไว้ด้วย

การแต่งกายของชาวนนเหมือนคนไทยในชนบททั่วไปแต่หญิงชราในหมู่บ้าน มักแต่งกายแบบโบราณ คือสวมเสื้อเก๋าะนุ่งผ้าถุงมีชายใหญ่ สวมสร้อยเงิน เจาะใบหูกว้างเพื่อ สวมตุ้มหูใหญ่ ไว้ผมยาวเกล้ามวยการละเล่นของชาวนนนอกเหนือจากการเป่าโขนไม้ ซึ่งบางครั้ง ใช้เป็นสัญญาณเรียก หากันแล้วยังมีการเล่นเพลงพื้นบ้านซึ่งเรียกว่ากระแจะ หรือปะเรเร เป็นเพลง

ที่ร้องเป็นภาษา ชาวบม ร้องโต้ตอบกันระหว่างชายกับหญิง มีโทนตีเป็นจังหวะ เนื้อหาเป็นการ
เกี่ยวพาราตี โดยใช้ธรรมชาติรอบกายมาเป็นโวหารในการเปรียบเทียบบางครั้งก็ผูกเป็นเรื่องนิทาน

จากการศึกษาภาษาชาวบมของนักภาษาศาสตร์ คือ เจราด คีฟลือธ เขาสันนิษฐาน
ว่าภาษาชาวบมน่าจะเป็นภาษาย่อยของมอญโบราณที่พูดในสมัยอาณาจักรทวารวดี ซึ่งเป็น
อาณาจักรที่เก่าแก่ที่สุดในประวัติศาสตร์ของประเทศไทย มีคำในภาษาชาวบมหลาย ๆ คำที่ทำให้
มองเห็นความเชื่อมโยงทั้งในด้านเสียงและความหมายกับคำในศิลาจารึกของมอญโบราณ (ปลาย
คริสต์ศตวรรษที่ 6)

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

จักสาน นางร่วม โอดกระโทก ไม้ดอกไม้ประดับ นางสาวจรรยา มานะดา
ทอผ้ามัดหมี่ นางนงนุช นิตสูงเนิน แพทย์แผนไทย นางร่วม โอดกระโทก ทอเสื่อหวาย นางร่วม
โอดกระโทก ถักแห นายรุ่งเรือง ยืนกระโทก การปลูกผักปลอดสารพิษ (แผนพัฒนาสามปี
ปีพ.ศ. 2550-2552). 2550 : 4-16)

ธรรมชาติและสภาพแหล่งท่องเที่ยว

อุทยานแห่งชาติทับลาน

อุทยานแห่งชาติทับลานมีพื้นที่เป็นที่ราบสลับกับภูเขา โดยพื้นที่ส่วนใหญ่
อยู่ในเขตเทือกเขาสูงกำแพงเป็นแนวแบ่งเขตระหว่างภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออก
มีพื้นที่ประมาณ 1,400,000 ไร่ ครอบคลุมพื้นที่ 5 อำเภอ 2 จังหวัด คือ อำเภอนาดี จังหวัด
ปราจีนบุรี อำเภอวังน้ำเขียว อำเภอปักธงชัย อำเภอครบุรี อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา
ประกอบด้วยธรรมชาติที่สวยงาม เป็น ป่าลานแห่งสุดท้ายของประเทศ เป็นป่าต้นน้ำลำธาร
ของแม่น้ำสำคัญของภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออก มีทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ
และมีค่า เช่น ป่าไม้ สัตว์ป่า นกนานาชนิด ที่อาศัยอยู่ อดีตป่าลานที่อุดมสมบูรณ์มีขึ้นอยู่กระจาย
ทั่ว ๆ ไปในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ต่อมาเกิดการขยายตัวของพื้นที่เกษตรกรรมจึงทำให้ป่าลาน
ได้ถูกบุกรุกทำลายลงไปมาก จนปัจจุบันหลงเหลือป่าลานแห่งสุดท้ายที่บริเวณบ้านทับลาน
บ้านขุนศรีบุพราหมณ์ และบ้านวังมืด จังหวัดปราจีนบุรี ในการไปตรวจสอบสภาพป่าลาน เมื่อวันที่
24 มีนาคม พ.ศ.2517 อธิบดีกรมป่าไม้ (นายประดิษฐ์ วนาทิกษ์) พบว่าป่าลานในบริเวณดังกล่าว
เป็นป่าลานแห่งสุดท้ายของประเทศ เพื่ออนุรักษ์ป่าลานไว้ จึงมีดำริให้จัดตั้งป่าลานนี้เป็นวนอุทยาน
มีเนื้อที่ประมาณ 58 ตารางกิโลเมตร หรือ 36,250 ไร่ และในการประชุมคณะกรรมการอุทยาน
แห่งชาติครั้งที่ 1/2518 เมื่อวันที่ 4 เมษายน พ.ศ.2518 ได้มีมติให้ดำเนินการวางแผนปฏิบัติการ
ที่ป่าลานกบินทร์บุรี ต่อมาสำนักงานป่าไม้เขตปราจีนบุรี ได้มีคำสั่งที่ 169/2518 ลงวันที่ 11
เมษายน พ.ศ. 2518 และคำสั่งที่ 194/2518 ลงวันที่ 15 เมษายน พ.ศ. 2518 ให้นายสุชล
ผาคีเสนะ นักวิชาการป่าไม้ตรี และนายชัยทัต ทักสูงเนิน พนักงานประจำเขต โดยอยู่ในความ

ควบคุมการดำเนินงานของนายไพโรจน์ เชี่ยวเอี่ยมวัฒนา นักวิชาการป่าไม้โท ไปดำเนินการรังวัด
 หมายแนวเขตและจัดพื้นที่ปรับปรุงให้เป็นวนอุทยานป่าลาน ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติแก่งดินสอ-
 แก่งใหญ่ เขาสะโตน จังหวัดปราจีนบุรี ต่อมากองอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้ ได้มีคำสั่งที่
 2383/2520 ลงวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2520 ให้ นายเชาวลิต เลิศขันธ์ดี นักวิชาการป่าไม้ 5
 ไปทำหน้าที่หัวหน้าวนอุทยานทับลาน และในปี พ.ศ. 2523 กองอุทยานแห่งชาติ ได้ให้วนอุทยาน
 ทับลานสำรวจพื้นที่โดยรอบ เพื่อผนวกพื้นที่บริเวณใกล้เคียงแนวเขตติดต่อวนอุทยานยกฐานะ
 วนอุทยานทับลานเป็นอุทยานแห่งชาติ ผลการสำรวจปรากฏว่า บริเวณป่าดังกล่าวโดยรอบมีสภาพ
 ป่าสมบูรณ์ มีทิวทัศน์สวยงาม สัตว์ป่าชุกชุมเป็นป่าต้นน้ำลำธารของแม่น้ำบางปะกง และแม่น้ำมูล
 ตามหนังสือรายงานผลการสำรวจที่ กส0708 (ทล)/16 ลงวันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2523 ทั้งเพื่อ
 เป็นการสนองมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 9 มกราคม พ.ศ. 2522 ที่ให้รักษาป่าไว้โดยการประกาศให้
 เป็นอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้จึงเสนอให้คณะกรรมการอุทยานแห่งชาติ ได้มีมติในการประชุม
 ครั้งที่ 2/2523 เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2523 เห็นสมควรออกพระราชกฤษฎีกากำหนดพื้นที่
 ป่าดังกล่าวเป็นอุทยานแห่งชาติ โดยได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดบริเวณที่ดินป่าวังน้ำเขียว
 และป่าครบุรี ในท้องที่ตำบลสะแกราช ตำบลวังน้ำเขียว อำเภอปักธงชัย ตำบลครบุรี ตำบล
 จระเข้หิน ตำบลโคกกระชาย อำเภอครบุรี และตำบลสระตะเคียน ตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอ
 เสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา และป่าแก่งดินสอ ป่าแก่งใหญ่ และป่าเขาสะโตน ในท้องที่ตำบล
 นุพราหมณ์ ตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภอนาคี จังหวัดปราจีนบุรี ให้เป็นอุทยานแห่งชาติในปี พ.ศ. 2524
 ซึ่งประกาศไว้ในราชกิจจานุเบกษาเล่ม 98 ตอนที่ 210 ลงวันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2524
 เป็นอุทยานแห่งชาติที่ 40 ของประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศ อุทยานแห่งชาติทับลานมีเทือกเขาน้อยใหญ่ สลับซับซ้อน
 ต่อเนื่องกันไปโดยมีเขาละมั่งเป็นยอดเขาที่สูงที่สุด สูงประมาณ 992 เมตรจากระดับน้ำทะเล
 ปานกลาง จุดที่สูงที่สุดบนเทือกเขานี้เป็นแนวเป็นเทือกเขาแบ่งเขตระหว่างจังหวัดปราจีนบุรี
 และจังหวัดนครราชสีมา ทำให้เกิดเป็นหุบเขา หევ และน้ำตก เป็นแหล่งกำเนิดของต้นน้ำลำธาร
 หลายสายซึ่งไหลมารวมกัน เป็นแม่น้ำมูล

ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า

ป่าไม้ในเขตอุทยานแห่งชาติทับลานประกอบไปด้วยป่าผลัดใบและป่าไม้ผลัดใบ
 พันธุ์ไม้มีนาชนิด จำแนกได้ 5 ประเภทคือ ป่าดิบแล้ง ป่าดิบชื้น ป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง
 และทุ่งหญ้า โดยเฉพาะที่สำคัญที่สุดคือ ป่าลาน ซึ่งเป็นสังคมพืชป่าดิบแล้งแบบหนึ่ง ป่าลาน
 เป็นที่อาศัยของสัตว์ป่ามีนาชนิด ไม่ต่ำกว่า 321 ชนิด ได้แก่ ช้างป่า กระทิง หม่าโน เสือโคร่ง
 กวางป่า แมวป่า เก้ง วัวแดง เลียงผา ฯลฯ เป็นต้น แหล่งท่องเที่ยวและจุดที่น่าสนใจแหล่ง
 ที่น่าท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติทับลานกระจายอยู่ทั่วพื้นที่อุทยานคือ อยู่ที่อำเภอเสิงสาง ห่างจาก

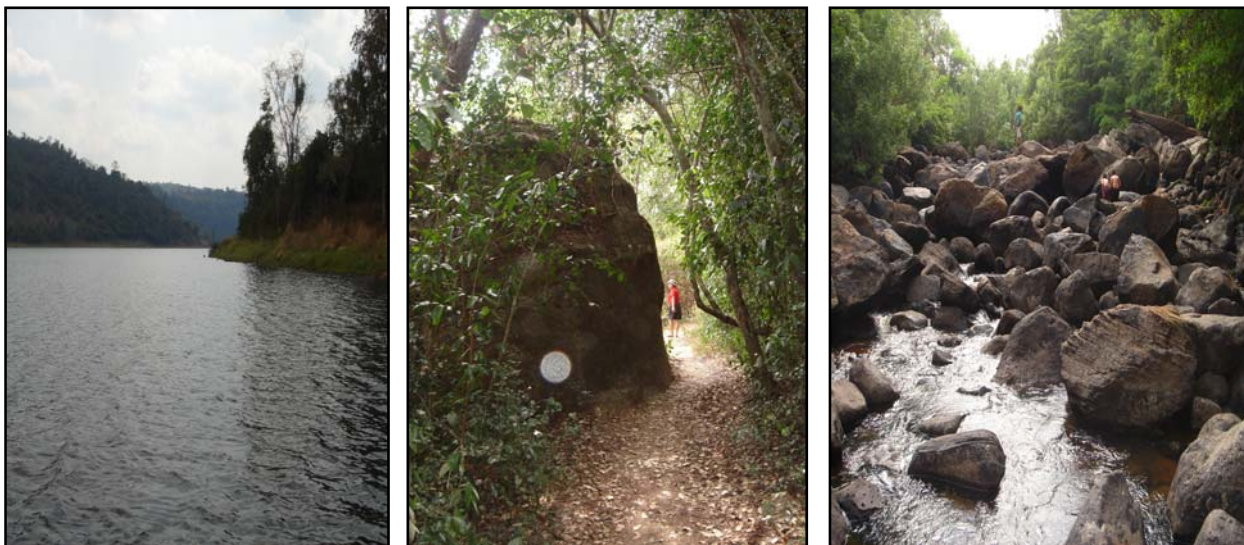
ตัวเมืองนครราชสีมาประมาณ 85 กิโลเมตร เป็นอุทยานที่มีป่าลานผืนใหญ่ที่สุดและเป็นป่าลานผืนสุดท้ายของประเทศไทย สภาพป่าเหมาะแก่การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ (งานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานจังหวัดนครราชสีมา, 2551 : เว็บไซต์)

การจัดการท่องเที่ยวโดยองค์การบริหารส่วนตำบลโลกกระชาย

ย้อนรอยก่อนจะสร้างเขื่อนลำแะ ในปี 2537 ชาวบ้านกว่า 200 ครัวเรือน

ในตำบลโลกกระชาย อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และจับสัตว์น้ำในลำแะ เป็นวิถีชีวิตชาวบ้าน หลังกรมชลประทานดำเนินการสร้างเขื่อนปิดกั้นลำแะ ทำให้เกิดทะเลสาบเหนือเขื่อนมีปริมาณน้ำไม่ต่ำกว่า 275 ล้านลูกบาศก์เมตร ในผืนป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ ป่าอนุรักษ์เชิงระบบนิเวศ ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้และสัตว์ป่า มีความหลากหลายทางชีวภาพ ตลอดจนมีทัศนียภาพทางธรรมชาติที่สวยงาม จนได้รับการประกาศจากองค์การยูเนสโกให้เป็นมรดกโลกแห่งที่ 5 ของประเทศไทย ลำแะเป็นสาขาหนึ่งของลำน้ำมูล มีต้นน้ำจากเทือกเขาสันกำแพงในเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน จากจุดเริ่มต้นจากน้ำสามสายที่เรียกกันว่า เขาสามง่าม สายที่ 1 แหล่งกำเนิดแก่น้ำโตน น้ำตกวังถ้ำ น้ำตกวังมะนาว ไหลสู่อ่างเก็บน้ำเขื่อนมูลบน หาดจอมทอง สายที่ 2 ต้นน้ำลำปลายมาศ หาดชมตะวัน ไหลเข้าสู่อ่างเก็บน้ำลำปลายมาศ สายที่ 3 ต้นน้ำลำแะ แหล่งกำเนิดวังเต่า วังไทร วังแปะ ชับเป็ด วังยาว วังไผ่ วังวน ไหลลงสู่อ่างเก็บน้ำเขื่อนลำแะผลกระทบจากการสร้างเขื่อนทำให้เกิดแก่น้ำตกวังเต่าที่ชาวบ้านพบเห็นเต่าปูลูอาศัยอยู่มากมาย เป็นที่มาของชื่อน้ำตก ในอดีตเคยพบปลาฉลาม และปลาชะโด หากินเป็นฝูงในเขตต้นน้ำที่มีความสมบูรณ์ แต่ปัจจุบันนี้พบได้น้อยมาก ส่วนชาวบ้านก็อพยพโยกย้ายมาอยู่ที่หมู่บ้านมาบกราด หลังจากถิ่นเดิมถูกน้ำท่วม ขยายสิทธิการครอบครองที่ดินให้กับนายทุน เปลี่ยนอาชีพไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมแทน แต่ก่อนเอาเรืออีโปง ทำมาจากต้นตาล มาหาปลาแถวริมลำน้ำกันหลายคน พอมีองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นเข้ามาจัดทำเขื่อนก็ทำให้พวกเราหาปลาได้เพิ่มมากขึ้น พวกชาวบ้านชอบหาปลาเพราะปลาชุม หาปลาขายได้เงินกันดีนั่งอีโปงตลอด ยามเย็นก็พายอีโปงกันเล่นสนุกสนานกันดีชมนกชมไม้ริมฝั่งเขื่อนก็สวยงามดี ทำกันมาเรื่อย ๆ ก็เลยมีกำนันบันลือช่วยออกเงินทำเป็นที่ท่องเที่ยวกัน จนเป็นที่รู้จักกันทั่วทั้งอำเภอครบุรี

ภาพประกอบ 8 แหล่งท่องเที่ยวอุทยานทับลาน

นายพรชัย อำนวยทรัพย์ สมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา เขตอำเภอครบุรี และนายบุญลือ ห้อมกระโทก กำนันตำบลโคกกระชาย ได้ทำการบุกเบิกสำรวจเส้นทางจากป่าดงดิบกลายเป็นถนนพคอนคนเดินทางเข้าไปได้ และต่อมาได้ติดต่อประสานงานของงบประมาณ 5 ล้านบาท จากองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา เพื่อพัฒนาน้ำตกวังเต่าให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ซึ่งมีทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชีวิตกลุ่มลำนํ้ามูลที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่งสร้างรายได้ให้กับชาวบ้าน ปลูกจิตสำนึกรักบ้านเกิดให้กลับคืนมา เป็นที่มาของแหล่งท่องเที่ยว (น้อย เวทกระโทก. 2551 : สัมภาษณ์)

การเดินทางเริ่มต้นจากตัวเมืองนครราชสีมา ถึง อำเภอครบุรี ระยะทาง 57 กิโลเมตร จากนั้นจะมีป้ายบอกไปยังเขื่อนลำแะ โดยใช้เส้นทางบ้านโคกเจริญ ตำบลเฉลียง อีก 10 กิโลเมตร ก็จะถึงท่าเรือบ้านมาบกราด ชาวบ้านจะมีบริการเรือแพให้เช่าในลักษณะเหมาเป็นลำ มีตั้งแต่ขนาด 4 ที่นั่ง จนถึงขนาดใหญ่ 60 ที่นั่ง สามารถเดินทางเป็นหมู่คณะได้ ราคาพูดคุยตกลงกันได้ ภายในเรือมีบริการต่าง ๆ ครบครัน ส่วนเมนูอาหารจะเป็นปลาน้ำจืดในลำแะ เส้นทางน้ำถึงแก่งน้ำตกวังเต่าประมาณ 10 กิโลเมตร ใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง เพราะต้องเล่นทวนน้ำตามเส้นทาง จะได้พบความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติป่าปิดทับลานอย่างแท้จริง เห็นความเขียวชอุ่มของป่าส่วนใหญ่เป็นป่าดิบชื้นมีไม้ขนาดใหญ่ 2-3 คนโอบ อายุเป็นร้อยปี ป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง ป่าไผ่ ตามภูเขาริมผาต่างๆ สองข้างลำน้ำมีนกนานาชนิดบินไปมาส่งเสียงทักทายเป็นระยะ เช่นนกเงือก ถ้ำโชนคืออาจได้พบฝูงกระทิงแดงที่หาดูที่อื่นไม่ได้ เลียงผา เก้ง กวาง ลิง ชะนี ไปจนถึงเสือ

และช้าง ฯลฯ ตามเส้นทางจะเห็นชาวบ้านตกลาโดยใช้เหยื่อธรรมชาติจำพวกจิ้งหรีด ไล่เดือน และปลาเนื้ออ่อน หรือใช้เบ็ดราวตกลา หรือการดำน้ำยิงปลา เป็นระยะๆ แก่งน้ำตกวังเต่า มีระยะทางความยาวตามชั้นโขดหินประมาณ 5 กิโลเมตร น้ำไหลหลากเสียงลั่นน้ำไหลกระทบกับโขดหิน เหมาะแก่นักผจญภัยแบบล่องแก่ง ไล่เรียงไปตามลำดับคือวังเต่า วังไทร วังแปะ ชับเป็ด วังยาว วังไฟ แต่ละชั้นมีระยะทางประมาณ 300-500 เมตร ถ้าเดินชมตามเส้นทาง จะพบเห็นความสมบูรณ์ของป่าที่บดบังอย่างเต็มที่ คดเคี้ยวไปตามทางลาดชัน มีเถาวัลย์ห้อยระย้าท่ามกลางเสียงนกร้องทักทาย และเสียงน้ำกระทบโขดหินตลอดเวลา หลายคนถึงกับตะลึงกับความงามของธรรมชาติ ออกปากว่าต้องหาโอกาสกลับมาเยี่ยมอีก นอกจากนี้ยังมีความท้าทายสำหรับคนที่ชอบสนุกสมบัน คือการเดินชมต้นน้ำลำชะเอม ที่ต้องเดินป่าเป็นระยะทางไม่ต่ำกว่า 20 กิโลเมตร ใช้เวลาประมาณ 3 วัน เป็นสิ่งท้าทายสำหรับนักท่องเที่ยวที่รักการเดินป่าตามแผนขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา จะพัฒนาน้ำตกวังเต่าให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ โดยไม่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศวิทยา มีจุดที่อนุญาตให้พักค้างคืน กางเต็นท์ ที่หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่บดบังที่เดียว และมีแผนจะสร้างทางเดินป่าเลียบท่างน้ำธรรมชาติ ปรับทัศนียภาพทำเรือนำมาบกราดให้เป็นหาดทรายให้เล่นน้ำได้อย่างสนุกสนาน (ปิ่น รุ่งระโทก. 2551 : สัมภาษณ์)

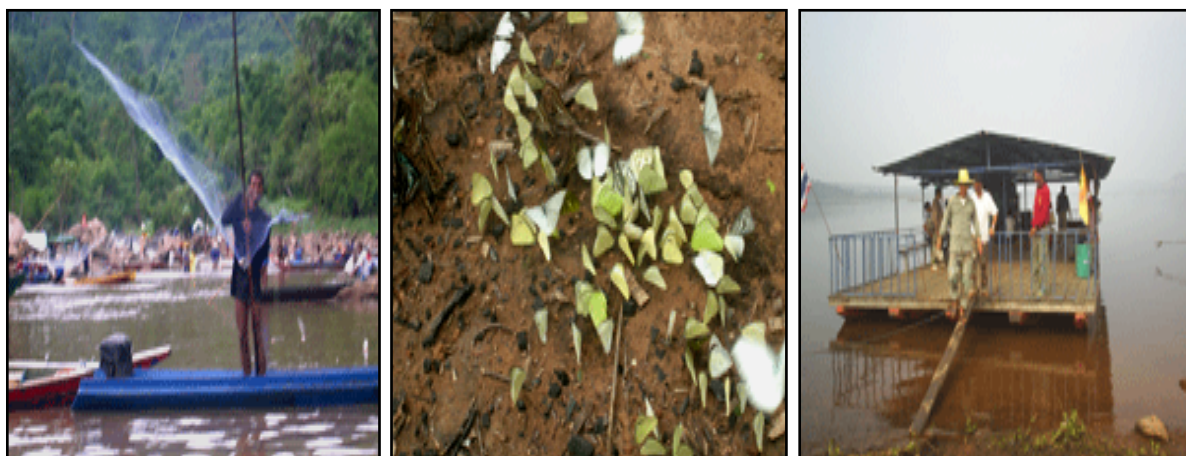

ภาพประกอบ 9 โสมสเดย์มาบกราด

วัฒนธรรมวิถีชีวิตโสมสเดย์มาบกราด

เกิดจากผู้นำชุมชน ประสานโดย อำเภอครบุรี และองค์การบริหารส่วนตำบล โลกกระชายได้มีส่วนร่วมให้ชุมชนและสนับสนุนวิทยากร นำชุมชนให้เข้าร่วมอบรมโสมสเดย์ฐานไทย จัดโดยศูนย์การท่องเที่ยวกีฬาและนันทนาการจังหวัดนครราชสีมา หลังจากนั้นผู้นำที่ผ่าน

ภาพประกอบ 11 กิจกรรมการล่องแพ ชมผีเสื้อ และการยกขอหาปลา

กิจกรรมการท่องเที่ยว

นั่งเรือยาวชมทิวทัศน์รอบเขื่อน 15 ต่อเที่ยวๆละ 800 บาท มัคคุเทศก์ท้องถิ่น 200 บาท รวม 1,000 บาท ล่องเรือตกปลา 5-10 คน ค่าบริการ 600 บาท ตกปลา, ยกlob, ดำน้ำยิงปลาปลา เซิงกึ่ง เดินป่าศึกษาสมุนไพร (ชมผาจันทร์แดง) ค่ามัคคุเทศก์ 200 บาท ค่าลูกหาบ 2 ลูกหาบ 2 คน 400 บาท ชมจันผาอายุพันปี ถ้ำกล้วยไม้หลากพันธุ์ นกป่านานาชนิด ปีนผาชมวิวของเขื่อน ลำแะะ พื้นที่ป่าอุทยานแห่งชาติทับลาน สัมผัสโอโซนบริสุทธิ์มัคคุเทศก์ 200 บาท + ลูกหาบ 400 บาท ปั่นจักรยานรอบหมู่บ้าน ค่าบริการ 40 บาท ล่องแพสำราญ การารโอเกาะ ค่าบริการ 2,500 บาท/ต่อวัน มัคคุเทศก์ท้องถิ่น 200 บาท ผู้รักษาความปลอดภัย 200 บาท รวม เป็นเงิน 2,900 บาท ศึกษาธรรมชาติ ป่าดงดิบ อุทยานแห่งชาติทับลาน ท่านจะได้สัมผัสกับ ช้างป่า หมีควาย หมูป่า ไก่ป่า ชะนี นกเงือก นกนานาชนิด พันธุ์ไม้นานาชนิด กระเช้าสีดา กล้วยไม้ป่า ค่าบริการ 600 บาท มัคคุเทศก์ท้องถิ่น 200 บาท (น้อย เวทกระโทก. 2551 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 12 การละเล่นมวงเมว

การละเล่นพื้นบ้าน

การละเล่นพื้นบ้านมวงเมวครั้งแรกที่มีเขาเอาไว้ไล่นกไล่กาแถวในนา เพราะถ้าเราตีแล้วเสียงมันดังมากนกก็จะบินหนีไป เพราะนกมันชอบมากินเมล็ดข้าวที่ชาวบ้านปลูกกันไว้ ต่อมาการเล่นมวงเมวก็จัดมาเป็นดนตรีพื้นบ้านของบ้านที่เห็นสืบทอดกันมาแต่เกิดแล้ว เป็นการละเล่นที่มีมาแต่โบราณทุกคนเกิดมาก็เห็นพ่อแม่และคนแก่คนเฒ่าในหมู่บ้านชอบเล่นกัน สมัยแต่ก่อนเขาเอาไม้ไผ่หาได้ง่ายมาทำเป็นเครื่องดนตรีใช้ไม้ตีให้เกิดเสียงแล้วก็ร้ายรำกัน ต่อมาก็ใช้มวงเมวเคาะ เป็นสัญญาณในการเรียกประชุมลูกบ้านในหมู่บ้านกัน เดิมที่เป็นเครื่องดนตรีพื้นบ้านของชาวนน ซึ่งใช้ทำพิธีปลูกข้าวพืชผักการเกษตร มวงเมวมีเครื่องดนตรีอยู่ 2 ชนิด คือใช้ไม้แก่น 2 ท่อน พอเหมาะ เอาเชือกผูกเป็นชั้น ๆ มีไม้ท่อนเล็ก ๆ 2 ท่อน ใช้ตีกับไม้ที่ผูกไว้ จึงเกิดเป็นเสียงดนตรีขึ้น ผู้เฒ่าผู้แก่สมัยก่อนจึงใช้เครื่องดนตรีมวงเมวใช้ไล่กาและสัตว์ทุกชนิดที่มากินหรือรบกวน พืชผลทางการเกษตรของชาวนนบางครั้งใช้เป็นสัญญาณบอกการรวมตัวกันของผู้เฒ่าผู้แก่และหนุ่มสาว ชาวนน เวลาทำกิจกรรมต่างๆ ของชาวนน ชาวนนบางคนใช้ใบไม้มาเป่าเป็นเสียงเพลงได้ ใช้ควบคู่กับการตีมวงเมวได้ดีทีเดียว ต่อมาผู้เฒ่าผู้แก่จึงใช้มวงเมวออกงานรื่นเริงหรืองานประเพณีต่างๆ ของชาวนนปัจจุบันเห็นว่าดนตรีพื้นบ้านกำลังจะสูญหายไป จึงนำมาประยุกต์ใหม่ เพิ่มเครื่องดนตรีเข้ามาอีก 1 อย่าง คือ โทน ให้มีความสนุกสนานรื่นเริงสืบไปคณะมวงเมว 1) นางสิ่ง ช่วยจังหวัด 2) นางแปว อมกระโทก 3) นางอุ้น โอดกระโทก 4) นางโรม ส่องกระโทก 5) นางเสียบ เกิดโมพี 6) นางเมี้ยน สิตลำโรง 7) นางพิน ถินผักแว่น 8) นางหวย อำกระโทก 9) นางพริก นางสาวส (นางอุ้น โอดกระโทก. 2551 : สัมภาษณ์)

การละเล่นพื้นบ้านการวิ่งขาโลกแตก

การวิ่งขาโลกแตก เป็นการละเล่นพื้นบ้านของชุมชนมานาน อุปกรณ์และวิธีการเล่น อุปกรณ์ ไม้ไผ่กิ่ง 2 ลำ ถ้าไม่มีก็เจาะรูแล้วเอาไม้อื่น ๆ สอดไว้เพื่อให้เป็นที่วางเท้าได้ วิธีการเล่น ผู้เล่นจะเลือกไม้ไผ่ลำตรงๆ ที่มีกิ่ง 2 ลำที่กิ่งมีไว้สำหรับวางเท้าต้องเสมอกันทั้ง 2 ข้างผู้เล่นขึ้นไปยืนบนแขนงไม้ เวลาเดินยกเท้าข้างไหนมือที่จับลำไม้ไผ่ก็จะยกข้างนั้น ส่วนมากเด็ก ๆ ที่เล่นมักจะมาแข่งขันกันใครเดินได้ไวและไม่ตกจากไม้ถือว่าเป็นผู้ชนะ โอกาสที่เล่น การวิ่งขาโลกแตก ถือเป็น การละเล่นที่เล่นได้ทุกโอกาส โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลสงกรานต์ นอกเหนือจากความสนุกสนานแล้วยังเป็นเครื่องมือในการออกกำลังกายบริหารส่วนต่างๆ ของร่างกายได้เป็นอย่างดี เดิมผู้ที่ใช้ขาโลกแตกเป็นชายหนุ่มไปเกี่ยวสาว เสียงเดินจากไม้เมื่อสาวได้ยินก็จะมาเปิดประตูรอ เพื่อพูดคุยกันตามประสาหนุ่มสาว หรือบ้านสาวเลี้ยงสุนัขไม้โลกแตกยังเป็นอุปกรณ์ไล่สุนัขได้ (เจริญ ไร่ช้าง. 2551 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 13 การวิ่งขาโลกแตกการละเล่นพื้นบ้าน

ความเชื่อเรื่องศาลตาปู่

ตาปู่คือผีคุ้มครองหมู่บ้าน ส่วนใหญ่รู้จักกันในนามตากงขวัญม้า ชาวบ้านเรียกตาปู่ตาปู่เจ้าบ้าน หรือชาวอีสานเรียกปู่ตา ที่สังคีตของตาปู่คือศาล เรียกว่าศาลตาปู่ มักตั้งอยู่ที่คอนที่เนินซึ่งเป็นทางเข้าหมู่บ้าน ที่มีต้นไม้ใหญ่ ลักษณะของศาล เป็นศาลสี่เสา หลังคาจั่ว กว้างประมาณ 3 เมตร ยาวประมาณ 3 เมตร ยกพื้นสูงประมาณอกผู้ใหญ่ (1.50 เมตร) ภายในศาลมีรูปปั้น ช้าง ม้า ตู๊กตาคนชายหญิง อาวุธ ทำด้วยไม้ เช่น มีด ดาบ หอก ปืนความสำคัญพิธีเลี้ยง

ตาปู่ มีความสำคัญเพราะชาวบ้านเชื่อว่า ตาปู่เป็นผู้คุ้มครองภยันตรายทุกด้านแก่ลูกหลานชาวบ้าน ชาวบ้านจะเคารพตาปู่อย่างจริงจัง เด็ก ๆ จะไม่ไปวิ่งเล่นใกล้ศาลตาปู่ เพราะเกรงว่าตาปู่จะรำคาญแล้วบันดาลให้เจ็บไข้ได้ เมื่อเดินทางออกจากหมู่บ้านถ้าผ่านศาลตาปู่ทุกคนจะยกมือไหว้ แล้วอธิษฐานบอกกล่าวต่าง ๆ ว่า “ตาปู่เอ๋ย ปักปัก รักษา กลุ่มครองลูกหลานเด้อ” (ตาปู่เอ๋ยปักปักรักษา กลุ่มครองลูกหลานเด้อ)

ภาพประกอบ 14 ศาลตาปู่

พิธีกรรม

วันเลี้ยงตาปู่ จะกำหนดหลังจากประเพณีสงกรานต์ไปแล้ว เมื่อกำหนดวันแล้วผู้ชายจะมาทำความสะอาดบริเวณศาล เตรียมเครื่องเช่น ไข่ไก่ ไก่ต้ม เหล้า ขนมห่มแดง ขนมห่มขาว เครื่องแต่งกายสำหรับตาปู่ และโพน 3-5 ลูก ในวันประกอบพิธี ชาวบ้านชายหญิงจะนั่งล้อมศาลตาปู่ บุคคลสำคัญในพิธีไหว้ตาปู่ คือท้าวเธอ ได้แก่คนทรงกับบริวาร ซึ่งอาจมีจำนวน 2-4 คน เมื่อเริ่มพิธีคนตีโพนจะตีโพนเสียงดังกระหึ่ม จนตาปู่มาเข้าทรง บริวารซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุที่ได้รับการเคารพนับถือ จะถามว่าตาปู่ชื่ออะไร เพราะตาปู่มีหลายคน เช่น ตาคองขวัญม้า พญา ร่มขาว เฒ่าหลงวัง เป็นต้น เมื่อทราบชื่อแล้ว ตาปู่ที่เข้าคนทรง จะแต่งกายโดยใช้เสื้อผ้าที่เตรียมไว้แล้วรับเครื่องเช่นด้วยการใช้ตะเกียบคีบมาดม จากนั้นร่ายรำตามเสียงและจังหวะโพน เมื่ออวยชัยให้พรแก่ลูกหลานแล้ว ตาปู่จะออกจากร่างคนทรง คนทรงเปลี่ยนเครื่องแต่งกายแล้วเริ่มทรงตาปู่คนใหม่ ไปจนหมดตาปู่ จึงเสร็จพิธีแต่ถ้าหากว่าชาวบ้านไปบนบานให้ตาปู่ช่วย เช่น วัว ควายหาย ขอให้ตามได้คืน ก็อาจแก้บนด้วยการเช่นไหว้ตาปู่ด้วยเหล้า ไก่ต้ม ข้าวปากหม้อ และขนมหวาน

ถ้าคนในหมู่บ้านจากบ้านไปทำธุรกิจหลายวัน วันที่กลับมาจะคารวะตาปู่ด้วยการยกมือคารวะ และหักกิ่งไม้สด ๆ หรือหญ้าหนึ่งกำมือ เป็นเครื่องบูชา เพื่อตาปู่จะได้ให้ช้างม้ากิน (หุ่น แห่งทองหลวง. 2511 : สัมภาษณ์)

องค์การบริหารส่วนตำบลจระเข้หิน

ประวัติความเป็นมา

องค์การบริหารส่วนตำบลจระเข้หินเริ่มก่อตั้งเมื่อปีพุทธศักราช 2540 ตำบลจระเข้หิน เป็นตำบลเก่าแก่ ตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2482 จนถึงปัจจุบันเป็นเวลา 62 ปี ประชาชนส่วนใหญ่พูดภาษาไทย-อีสาน (ไทยโคราช) นับถือศาสนาพุทธ ตั้งอยู่ในเขตการปกครองของ อำเภอครบุรี หมู่บ้านทั้งหมด 10 หมู่บ้าน สภาพทั่วไปของตำบล พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นดินทราย ราบลุ่ม และที่ราบเชิงเขา มีเขื่อนเก็บน้ำมูลบนซึ่งเป็นเขื่อนดิน พื้นที่กักเก็บน้ำ 35 ตารางกิโลเมตร พื้นที่การเกษตร 23,432 ไร่ พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ อาณาเขตตำบล ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลครบุรีใต้ และตำบลอรพิมพ์ อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา ติดต่อกับ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลบ้านใหม่ และตำบลโลกกระชาย และตำบลลำเพียก อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา

จำนวนประชากรของตำบล จำนวนทั้งสิ้น 9,203 คน ชาย 4,517 คน หญิง 4,686 คน ประชากรทั้งหมด 9,585 คน แบ่งเป็นชาย 4,710 คน หญิง 4,875 คน ครัวเรือนทั้งหมด 3,152 ครัวเรือน ครัวเรือน เกษตรกร 1,765 ครัวเรือนพื้นที่ทั้งหมด 259,375 ไร่พื้นที่การเกษตร 25,805 ไร่ นา 9,065 ไร่ พืชไร่ 15,550 ไร่ ไม้ผล 800 ไร่ พืชผัก 115 ไร่ ทุ่งหญ้า 275 ไร่ สภาพพื้นที่ทั้งหมด 298,750 ไร่พื้นที่แบ่งตามสภาพการใช้งานพื้นที่ทำการเกษตร 25,805 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่นา 9,065 ไร่พื้นที่ไร่ 15,550 ไร่พื้นที่สวน 915 ไร่พื้นที่เลี้ยงสัตว์ 275 ไร่ พื้นที่ประมงเพาะเลี้ยง 0 ไร่พื้นที่อยู่อาศัย 680 ไร่พื้นที่ป่า 264,260 ไร่พื้นที่อื่น ๆ 8,005 ไร่พื้นที่แบ่งตามสภาพการใช้น้ำพื้นที่ชลประทาน 8,254 ไร่พื้นที่อาศัยน้ำฝน 290,496 ไร่จระเข้หินจระเข้หินไผ่ดิ่งชันไผ่มูลบนจระเข้หินดิ่งชันดิ่งชันดิ่งชันใหม่มูลบนสระหลวง (แผนพัฒนาสามปี (ปีพ.ศ. 2550-2552). 2550 : 3-12)

สถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

เขื่อนลำมูลบน

การพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อให้พื้นที่เพาะปลูกในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเดิมเป็นดินแดนที่แห้งแล้งและกันดารอย่างยิ่งนั้น กรมชลประทานได้วางแผนดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2490 โดยระยะแรกได้รับความช่วยเหลือทางด้านวิชาการและการเงินจากสหรัฐอเมริกา

ในการสร้างโครงการอ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก แต่โครงการอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กนี้ ไม่สามารถขยายพื้นที่เพาะปลูกได้อย่างเพียงพอ ดังนั้นกรมชลประทานได้พิจารณาเห็นว่าควรจะวางแผนพัฒนาเป็นทั้งลุ่มน้ำ ซึ่งได้แก่ลุ่มน้ำมูลและลุ่มน้ำชี ที่เป็นลุ่มน้ำขนาดใหญ่และสำคัญที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงได้เสนอให้รัฐบาลติดต่อขอความช่วยเหลือต่อรัฐบาลสหรัฐอเมริกา ในปี พ.ศ. 2497 เป็นต้นมา รัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้ตกลงให้ความช่วยเหลือโดยให้ทาง USBR และ USAID ส่งผู้เชี่ยวชาญเข้ามาศึกษาวางโครงการพัฒนาแหล่งน้ำเบื้องต้น ของลุ่มน้ำมูลและลุ่มน้ำชีเสร็จในปี พ.ศ. 2498 และจัดทำรายงานการสำรวจแหล่งน้ำในลุ่มน้ำมูลและลุ่มน้ำชีเสร็จในปี พ.ศ. 2508 ในรายงานการสำรวจแหล่งน้ำฯ ได้วางมาตรฐานและกำหนดคุณภาพความต้องการงานเสนอรายงานการศึกษาความเหมาะสมซึ่งจะต้องเป็นที่ยอมรับของสถาบันการเงินระหว่างประเทศ เพื่อจะได้ขอรับการสนับสนุนเงินกู้เพื่อการก่อสร้าง ต่อมาทาง AID ได้มอบหมายให้ USBR ได้จัดทำรายงานความเหมาะสมของโครงการน้ำมูลเสร็จในปี พ.ศ. 2514 ในปี พ.ศ. 2522 กรมชลประทานได้ว่าจ้างบริษัท Harza Engineering Company Internation (Harlint) และบริษัท Southeast Asia Technology Company (Seatec) ทำการศึกษาความเหมาะสมของโครงการมูลบนให้ถูกต้องเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงในปัจจุบันเพิ่มเติมจากที่ USBR ได้ศึกษาและรายงานไว้เมื่อปี พ.ศ. 2514 ตลอดจนออกแบบเขื่อนมูลบน เขื่อนลำแชะ ทำ Cost Estimation ทำ Specification สำหรับใช้ในการก่อสร้างและจัดทำแผนการอพยพราษฎรออกจากเขตน้ำท่วม ในปี พ.ศ. 2523 ได้เริ่มดำเนินการจัดสร้างระบบชลประทานและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในบริเวณแปลงอพยพ ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าดงอีจานใหญ่ ในเขตอำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา เพื่อให้ราษฎรผู้อพยพเข้าไปอยู่อาศัยมีน้ำอุปโภค-บริโภค

ปี พ.ศ. 2526 และเริ่มสร้างเขื่อนมูลบน เขื่อนลำแชะและระบบส่งน้ำของเขื่อนเก็บกักน้ำ ทั้ง 2 แห่งเป็นลำดับมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 โครงการมูลบนเป็นโครงการเก็บกักน้ำเพื่อการชลประทาน ประกอบด้วยเขื่อนใหญ่ 2 เขื่อน คือ เขื่อนมูลบน ปิดกั้นลำน้ำมูลตอนบนที่บ้านมูลบน ตำบลจรเข้หิน อำเภocrบุรี จังหวัดนครราชสีมา สามารถเก็บกักน้ำได้ 141 ล้านลูกบาศก์เมตร เพื่อส่งน้ำช่วยเหลือพื้นที่เกษตรกรรมบนฝั่งซ้ายของลำน้ำมูลในเขตอำเภocrบุรี อำเภอโชคชัย อำเภอปักธงชัยบางส่วนในพื้นที่ 45,136 ไร่ และเขื่อนลำแชะปิดกั้นลำแชะที่บ้านโคกโบบัว ตำบลโคกกระชาย อำเภocrบุรี จังหวัดนครราชสีมา สามารถเก็บกักน้ำได้ 275 ล้านลูกบาศก์เมตร เพื่อส่งน้ำช่วยเหลือพื้นที่เกษตรกรรมบนฝั่งขวาของลำน้ำมูลในเขตอำเภocrบุรี อำเภอโชคชัย ในพื้นที่ 113,750 ไร่ รวมเป็นพื้นที่ชลประทาน 158,886 ไร่ ระยะเวลาการก่อสร้าง เริ่มงานก่อสร้างในปีงบประมาณ 2523 แล้วเสร็จในปีงบประมาณ 2541 รวมระยะเวลาสร้าง 18 ปี งบประมาณ 3,700 ล้านบาท โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษามูลบน-ลำแชะแบ่งการบริหารภายในออกเป็น 1 งาน 3 ฝ่าย กับฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาอีก 6 ฝ่ายรวมเป็น

9 ฝ่าย 1 งาน ดังนี้ งานบริหารทั่วไป ฝ่ายวิศวกรรม ฝ่ายจัดสรรน้ำและปรับปรุงระบบชลประทาน ฝ่ายช่างกล และฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษา (สถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม . 2551 : เว็บไซต์)

วัฒนธรรมทางภาษา

ซึ่งมีวงศัพท์ เสียง และสำนวนของตัวเอง เช่น จ่น แปลว่า ไม่ว่างเลย เช่น วันนี้จ่นมาก จิ้น แปลว่า จืดชืด หรือ เซ้ง เช่น ส้มตำนี้จิ้นแล้ว เซาะเยาะ แปลว่า ผอมโซ ไม่มีเรี่ยวแรง นอกจากนี้อาจเขียนเสียงวรรณยุกต์คำในภาษาไทยกลาง ได้แก่ เขียนเสียงเอกเป็นเสียงตรี เช่น กัด เป็น กัด คัด เป็น คัด เขียนเสียงสามัญเป็นเสียงจัตวา เช่น ปลา เป็น ปลา กา เป็น กำ เกี่ยวกับสำนวนภาษาโคราชมีสำนวนมากมายที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น คำเรียกขวัญ ดังตัวอย่างเล็กน้อยดังนี้ “ขวัญอินางเอยมาภู? ขอให้มาเข้าโครงอย่าได้หลาบ ขอให้มาเข้าคราบอย่าได้ถอย สิบปีอย่าไปอื่น หมื่นปีอย่าไปไกล ขอให้มาอยู่ซุมพ่อซุมแม่ ซุมพี่ซumn้อง ให้มาอยู่เรือนใหญ่ หัวกะไคสูง..” หมายความว่า ขวัญลูกเอยจงมาเถิดขอให้มาอยู่กับร่างกายสิบปีหมื่นปีอย่าได้ไปไหน ขอให้อยู่กับพ่อ แม่พี่น้อง บนเรือนหลังใหญ่บันไคสูง การปรับปรนในสังคมปัจจุบัน ปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์โคราชมีความภาคภูมิใจในความเป็นคนโคราช ร่วมกันสร้างสรรค์สังคม รักษา และสืบทอด วัฒนธรรมโคราช ให้คงอยู่

โบราณสถานถ้ำวัวแดง

ตั้งอยู่ที่เขาลูกช้าง ห่างจากอำเภอครบุรี 13 กม. ลักษณะเป็นถ้ำเพิงผาหินทรายแดง ตื้น ๆ ผนังด้านในสุดมีภาพสลักปูนดำ เป็นพระอิศวรทรงตรีศูล อู่มนางปารตี (อุมา) ประทับบนหลังโคอุสุภราช (โคนนทิ) มีเทพบริวาร 2 องค์ถือทวยพัดโพก ซึ่งจำหลักแบบลายหางนกยูง ฤาษียืนประนมมือ 3 คน ประกอบท่ายขบวน เบื้องหน้าโคอุสุภราช สลักเป็นฤาษีนั่ง 1 คน และเทวดา 1 องค์ ถวายความเคารพ เรื่องราวที่สลักในถ้ำแห่งนี้เป็นศิลปะในวัฒนธรรมขอม ซึ่งเคยมีชุมชนโบราณในแถบนี้และบริเวณใกล้เคียงในราวพุทธศตวรรษที่ 16-18 และได้รับการสร้างขึ้นตามความเชื่อในศาสนาฮินดูหรือพราหมณ์

ภาพประกอบ 15 รูปสลักฝาผนังถ้ำวัวแดง

หาดจอมทอง

หาดจอมทองอยู่ในบริเวณพื้นที่ท้ายเขื่อนลำมูลบน ใกล้กับเขื่อนจอมทอง ตำบลจระเข้หิน มีความกว้างของหาดจากแนวริมน้ำขึ้นมาเฉลี่ย 80 เมตร ยาว 800 เมตร โดยทำการลงทรายหยาบตลอดแนวทั้งหมด ความหนาของทรายประมาณ 10 เมตร เป็นชายหาดที่เสมอเรียบตามแนวระดับน้ำ ทำให้มีบริเวณพื้นที่ชายหาดและบริเวณที่สามารถลงเล่นน้ำได้ มีบริการให้เช่าห่วงยาง เรือถีบ เก้าอี้พับ ร่มชายหาดและเรือแพ

ภาพประกอบ 16 รูปหาดจอมทอง

เขาจอมทอง

ตั้งอยู่ทิศริมหน้าเหนือเขื่อนลำนมูนบน ตำบลจระเข้หิน อำเภอครบุรี จัดเป็นยอดเขาที่มีความสูงและลาดชันค่อนข้างมาก ที่เชิงเขามีวัดตั้งอยู่ มีบันไดขึ้นไปถึงยอดเขา อากาศเย็นสบายสามารถมองเห็นทัศนียภาพรอบด้านสวยงามมาก สามารถมองเห็นเขาจอมทองได้ทุกส่วนของอำเภอครบุรี คล้ายจอมปลวกสูงเสียดฟ้า การเดินทาง จากอำเภอครบุรีไปบ้านจระเข้หิน เขื่อนมูนบนเมื่อใกล้ถึงตัวเขื่อนจะมีทางแยกขวามือแล้วไปตามถนนคอนกรีตไปเรื่อย ๆ ผ่านป่าและภูเขาอยู่สองข้างทาง แล้วไปถึงทางแยกซ้ายมือจะเข้าสู่หาดจอมทองซึ่งเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ถ้าแยกขวามือไปจะไปเขาจอมทอง

วัดถ้ำกลบ

วัดเขาถ้ำกลบ ชาวบ้านเล่าให้ฟังว่าป่าบริเวณนี้เป็นเมืองลับแล เพราะในถ้ำบริเวณนั้นมีกลบไหลออกมาโดยไม่เห็นคนอาศัยอยู่ แต่ปัจจุบันไม่มีกลบไหลออกมาแล้ว นอกจากนั้นป่าบริเวณท้ายเขื่อนลำนมูนบน ยังกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ของคนในและนอกพื้นที่ ในช่วงวันเสาร์อาทิตย์จะเต็มไปด้วยผู้คนที่พักันมาเล่นน้ำที่บริเวณชายหาดท้ายเขื่อน ที่มีการจัดตกแต่งบรรยากาศเหมือนกับชายหาดบางแสน ต่างกันตรงที่นี้เป็นชายหาดน้ำจืด และอยู่ท่ามกลางป่าและภูเขา หาดนี้มีชื่อว่า “หาดจอมทอง”

อาหารพื้นบ้านปลาร้าจากภูมิปัญญาไทย

อาหารที่ขึ้นชื่อของตำบลจระเข้หินคือปลาร้า การหมักปลาร้าจากปลาในเขื่อนลำนมูนบน ชาวบ้านได้ทำกันเป็นลำเป็นสัน มีชื่อเสียง ปลาร้ามีรสอร่อย ทำมาจากปลาปลาร้าภูมิปัญญาชาวบ้าน ภูมิปัญญาไทยขุนสูงงคช ศึกษากร (บิดาของอาจารย์ถาวร สูงงคช) อธิบายให้อาจารย์ถาวรฟังว่า เมื่อ พ.ศ. 2520 เรื่องปลาร้า ที่ภาษาโคราชเรียกว่า ปร้า หรือ ปลาแดก ว่าดังนี้ เมื่อก่อนตามลำคลอง หนอง บึง ในนาของเมืองโคราชมียปลาอุคมสมบูรณ์ ทั้งปลาตัวเล็ก ๆ และปลาตัว โต ๆ เมื่อจับปลาได้มาก ๆ ก็จะทำปร้าไว้กินนานๆ เป็นการเพิ่มรสชาติของอาหาร คนโคราชจะจับปลามาแบ่งออกเป็น 2 พวก คือ ปลาเบา และ ปลาหนัก ปลาเบา ได้แก่ ปลาตะเพียน ปลาสวาย ปลาแก้มขี้ (โคราชเรียกว่า ปลาสะหล้าพอง) ปลาหนัก ได้แก่ ปลาช่อน ปลาชะโด ปลาดุก ปลาหมอไทย ปลาหมอช้างเหยียบ (โคราชเรียกว่า ปลากำกับ)เมื่อคัดแยกปลาแล้ว ก็ปาดท้องล้างเอาขี้ปลาออก ตัดหัว ตัดหาง ตัดครีบและเงียงแล้วทำปลาใส่เกลือหมักไว้ (เขาไม่ได้พูดว่าก็ส่วน คะเน ๆ เอา เท่านั้น) เมื่อหมักเกลือนานพอที่เกลือจะแทรกซึมทั่วตัวปลาแล้วต้องนำมา แปร อีกทีหนึ่งโคราชเรียกว่าแปรปร้าคือ การนำข้าวสารเจ้าที่คั่วสุกแต่ไม่ถึงไหม้มาตำหรือโม่เพื่อบดให้ละเอียด (เรียกว่าข้าวเบือ) ปลาที่หมักเกลือไว้นั้นมาคลุกกับข้าวเบือ เติมเกลือลงไปอีกตอนที่แปรปร้านี้ จะมีกลิ่นเหม็นคลบทั่วบ้าน

บางที่จะเหม็นถึงบ้านใกล้เคียง แต่ก็กักขังไว้ก่อน เมื่อนำปลามาขนาด คั้นขยำจนเห็นว่าทั่วถึงกันดีแล้วก็จัดเรียงลงไห ให้หัวหางสลับกันไปทั้งปลาเบาและปลาหนัก ปลาเล็กปลาใหญ่ ใช้กากสำหรับตำน้ำพริกแตก คือกดคั่วให้ทั่ว แล้วเติมปลาลงไปจนเต็มไห นำกาบไผ่ (กาบของต้นไผ่ที่แห้งดีแล้ว) คั้นให้ขนาดพอเหมาะปิดปากไห แล้วใช้ไม้ ไผ่ซีกเล็ก ๆ ชัดไว้กันไม่ให้หลุดไห ที่ใช้หมักปลาร้านี้ เรียกว่า ไหซอง คือไหปากสองชั้น ชั้นในต่ำกว่าชั้นนอก เมื่อปลาอยู่ในไห เริ่มแปรสภาพเป็นปลาร้า จะมีน้ำล้นเอ่อขึ้นมาอยู่ชั้นที่สองของปากไห ต้องคอยสังเกตดูน้ำปลาร้านี้ นำมาใช้ได้ ส่วนปลาร้านั้นโคราชเรียกว่า ปร้า หรือปลาแตกเก็บไว้ 1 ปี หรือ 2 ปีก็ได้ นิยมว่าดินัก กินดิบ ๆ ก็ได้ ไม่ควว ปร้า ปลาแตกนี้แหละที่เขานำไปทำน้ำพริกใส่กระบอกเป็นเสบียงกรังเมื่อเดินทางไกล ๆ เรียกชื่อเสียใหม่ว่าแจ่วบอง กินกับข้าวเหนียว เจริญอาหารดินักแจ่วบอง มีผู้อธิบายว่า ปลาแตกหนึ่ง ข่าเผาไฟพอสุกหนึ่ง ตะไคร้หนึ่ง มะขามเปียกหนึ่ง พริกขี้หนูหนึ่ง ประมาณเอาว่าอะไร เท่าไร จะพอดีก็ใส่ลงไป ไม่มีสูตรแน่นอน เมื่อได้เครื่องครบแล้วนำแต่ละอย่างมาหั่นให้ละเอียด แล้วสับหรือบด ให้เข้ากันดียัดใส่กระบอกไม้ไผ่ อัดให้แน่น ถ้ามีอากาศข้างในกระบอก จะทำให้เกิดราและเสียเร็ว แจ่วบองดี ๆ นับว่าจะหากินยาก เพราะปลาร้า ที่ทำเป็นปลาแตก หายากเข้าทุกที อีกประการหนึ่ง นักวิชาการ หรือนักวิจัยเล่าว่า ปลาร้าดิบมีพยาธิมากเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภค ควรทำให้สุกเสียก่อน แต่ดูเหมือน จะเป็นธรรมเนียมเสียแล้วว่า คนกินไม่เชื่อ คนเชื่อไม่กิน เล่ามาเสียยี่ดียว ต้องการอธิบายคำว่า แดก เท่านั้นเอง แดกคือ คั้น หรือกดลงไป เรานำมาเป็นคำหยาบ คำประชด น้ำหนักพอ ๆ กับคำว่า ยัดห้า นั่นแหละ แต่ก่อนเขาไม่ถือว่า เป็นคำหยาบเลย (ประไพ โลงกระโทก. 2551 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 17 การทำปลาร้าหมักจากภูมิปัญญาชาวบ้าน

องค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง

ประวัติความเป็นมา

ประวัติ “ท่าช้าง” ที่มาของชื่อตำบล “ท่าช้าง” มาจากชื่อบริเวณที่ช้างในเขตอีสานตอนใต้แถบนครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ฯลฯ ข้ามไปมาผ่านแม่น้ำมูลของตำบลนี้ในอดีต ทั้งฝูงช้างป่าธรรมชาติในยุคประวัติศาสตร์ และยุคก่อนประวัติศาสตร์ บางช่วงสมัยอาจมีภัยธรรมชาติ เช่น น้ำท่วมหลากรุนแรง ฝูงช้างป่าบางตัวรวมทั้งสัตว์อื่น ๆ เช่น แรด ยีราฟ ม้า เป็นต้น จมน้ำตายและมีซากกระดูก ฟัน งา จำนวนมากฝังอยู่ใต้ตะกอนน้ำพาริมฝั่งแม่น้ำมูลที่หนานับ 100 เมตร ครอบคลุมพื้นที่มากกว่า 10,000 ไร่ โดยอาจมีซากช้างหลายร้อยตัวหรือนับพันตัวถูกฝังอยู่ ตั้งแต่เมื่อประมาณ 16 ล้านปีก่อนจนถึงสมัยประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา ในทางภูมิประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น ช่วง ก่อน 1 เมษายน 2473 หรือก่อนเปิดการเดินรถไฟสาย นครราชสีมา – อุบลราชธานี ท่าช้างจะเป็นท่าเรือสินค้าที่สำคัญที่สุดของมณฑลนครราชสีมา ดังคำกล่าวที่ว่า “สินค้าของมณฑลอีสาน (อุบล) จะมาทางเรือ มณฑลอุดรจะมาทางเกวียน” ทำให้กิจการเรือกลไฟที่ท่าช้างมีความรุ่งเรืองมากที่สุด กิจการหนึ่งของชาวไทยเชื้อสายจีนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานที่เมืองนครราชสีมาในยุคแรก ๆ เพราะการเดินทางติดต่อค้าขายระหว่าง 2 เมือง ดังกล่าวกับเมืองอื่น ๆ ตามเส้นทางแม่น้ำมูล ได้แก่ พิมาย คงเค็ง พุทไธสง ชุมพวง สตึก ท่าคูม รัตนบุรี กันทรารมย์ ราศีไศล และวารินชำราบ จะใช้เรือกลไฟลากจูง “เรือฉลอม” 4-6 ลำที่มีหลังคา กาบขง ทำด้วยไม้ไผ่ตลอดเก็บได้ บรรทุกสินค้า เช่น น้ำมันก๊าด เสื้อผ้า ข้าว สังกะสี เป็นต้น สินค้าดังกล่าวบรรทุกด้วยเกวียน หรือ “โคต่าง” จากตัวเมืองนครราชสีมา มาลงเรือที่ท่าช้างจากนครราชสีมาไปถึงอุบลเรียกว่า “ขาล่อง” ใช้เวลาเดินทางราว 10-15 วันจากกลับเรียกว่า “ขาขึ้น” ใช้เวลาประมาณ 1 เดือนเศษ เพราะต้องทวนกระแสน้ำ สินค้าที่ขนส่งจะเป็นจำพวกของป่า เช่น หนังสัตว์ เขาสัตว์ นอแรด ไม้พุง ไม้หอม หมู ข้าวเปลือก เป็นต้น ปีหนึ่ง ๆ จะแล่นเรือได้ประมาณ 3-4 เดือน เพราะในหน้าแล้งน้ำจะแห้งหรือลดจนเรือแล่นไม่ได้ ต้องจอดรอฤดูฝนใหม่

เมื่อเปิดการเดินทางและขนส่งทางรถไฟช่วงแรก จากสถานีเมืองนครราชสีมา ถึงสถานีท่าช้าง ในวันที่ 1 พฤศจิกายน 2465 ได้มีผู้สินค้า ค.ณ. รถไฟจากสถานีรถไฟท่าช้างลากส่งถึงท่าเรือที่ ท่าช้าง เพื่อลงเรือฉลอม จนกระทั่งหลัง พ.ศ. 2473 ที่มีการขนส่งทางรถไฟถึงอุบลราชธานีได้ กิจการขนส่งทางน้ำโดยเรือกลไฟของท่าช้างค่อย ๆ เลิกกิจการไป เรือกลไฟบางลำจึงเหลือเพียงซากฝังจมอยู่ในทรายท้องแม่น้ำมูลที่ท่าช้าง ตราบกระทั่งปัจจุบัน (มานะ เฟิงศรี. 2551 : สัมภาษณ์)

ประวัติความเป็นมาองค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง

องค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้างจัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2542

ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ตั้งอยู่ที่ตำบลท่าช้าง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมาความหมายของตราสัญลักษณ์ องค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง องค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้างในอดีตบริเวณใจกลางหมู่บ้าน คือ บ้านใหม่ หมู่ 12 ตำบลท่าช้างมีต้นไทรที่สวยงามขึ้นอยู่ริมน้ำมูล ซึ่งไหลผ่านพอดิ ทำให้พื้นที่นี้อุดมสมบูรณ์ไปด้วยพืชพันธุ์นานาชนิด และได้มีช้างจำนวนมากลงมาเล่นน้ำและหาอาหาร ต่อมาได้เสียชีวิตตามอายุไข ของช้าง ทับถมกันอยู่ได้ลำน้ำมูล จึงได้มีผู้มาขุดเจาะทำบ่อทรายและได้พบกระดูกช้างศึกดำบรรพ์ โบราณ มีอายุมากกว่า 25 ล้านปี และนำมาเก็บรักษาไว้ ณ ที่ว่าการอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา วิสัยทัศน์ (VISION) “เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ คู่คุณธรรม ทำชุมชนให้เข้มแข็งมีคุณภาพ มีความสมานฉันท์ และเอื้ออาทรต่อกัน” พันธกิจ (MISSION) เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้วยระบบการเรียนรู้ พัฒนาปรับปรุงภูมิทัศน์ พื้นที่ให้สวยงาม มีสวนสาธารณะและแหล่งนันทนาการที่ดี พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ และมีระบบกำจัดขยะที่ดี ส่งเสริมคนดีในสังคม และให้ประชาชนได้รับบริการจากวัฒนธรรมและค่านิยมใหม่ในการบริการเพื่อประชาชน ส่งเสริมอุตสาหกรรมที่นำสิ่งของเหลือใช้มาเพิ่มมูลค่า ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ประชาชน องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การศาสนาและวัฒนธรรม องค์กรเอกชนและราชการ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาและสาธารณสุข เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนของสถานศึกษา ให้มีความทันสมัยและก้าวทันกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป สร้างสนามกีฬาระดับตำบลที่มีมาตรฐานให้มีมาตรฐานสูง และจัดแข่งขันกีฬาต่าง ๆ แก่ชุมชน เยาวชน และบุคคลทั่วไป

จุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนา เพื่อสร้างท้องถิ่นให้น่าอยู่เพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพกาย และใจสมบูรณ์เพื่อให้ประชาชนมีความภาคภูมิใจ และช่วยกันบำรุงรักษาซึ่งมรดกทางประวัติศาสตร์ ศิลปกรรม วัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อให้การปฏิบัติงานของ องค์การบริหารส่วนตำบลสามารถให้บริการ ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ องค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้างจัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2542 ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ตั้งอยู่ที่ตำบลท่าช้าง อำเภอ เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา

ทำเลที่ตั้ง

ตำบลท่าช้างเป็น 1 ใน 5 ตำบลในเขตอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลและอำเภอต่าง ๆ ดังนี้ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลหนองสูงเหนืออำเภอเฉลิมพระเกียรติ ทิศใต้ติดต่อกับตำบลหนองยางอำเภอเฉลิมพระเกียรติ ทิศตะวันออกติดต่อกับ

ตำบลช้างทองอำเภอเฉลิมพระเกียรติ ทิศตะวันตกติดต่อกับตำบลพระพุทธรักษาอำเภอเฉลิมพระเกียรติ สภาพพื้นที่ มีพื้นที่ประมาณ 106 ตารางกิโลเมตร หรือ 82,414 ไร่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล มีหมู่บ้านจำนวน 8 หมู่บ้าน ดังนี้ หมู่ที่ 2 บ้านโนนเลียบ หมู่ที่ 4 บ้านสามแคว หมู่ที่ 5 บ้านหนองบัวรี หมู่ที่ 6 บ้านด่านท่าแดง หมู่ที่ 8 บ้านตะกุดขอนแก่น หมู่ที่ 12 บ้านใหม่ หมู่ที่ 15 บ้านพิมาน หมู่ที่ 16 บ้านโนนไม้แดงเหนือประชากรจำนวนประชากรทั้งสิ้น 2328 คน แยกเป็น ชาย 1149 คน หญิง 1179 คนสภาพเศรษฐกิจอาชีพในท้องถิ่น อาชีพการเกษตร จำนวนร้อยละ 70 อาชีพรับจ้างร้อยละ 20 อาชีพค้าขายและรับราชการ จำนวนร้อยละ 10การคมนาคมถนนลาดยาง จำนวน 4 สาย ถนนสายในหมู่บ้าน ส่วนใหญ่เป็นถนนคอนกรีตแล้วประมาณร้อยละ 70 ที่เหลือเป็นถนนหินคลุกและลูกรังสภาพชำรุดรอการพัฒนา การโทรคมนาคม โทรศัพท์สาธารณะ จำนวน 8 แห่งทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ป่าสงวนแห่งชาติประมาณ 18,945 ไร่ จำนวน 1 แห่ง

โครงสร้างการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบล

จำนวนบุคลากร จำนวน 16 คน ตำแหน่งในสำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 7 คน ตำแหน่งในส่วนการคลัง จำนวน 4 คน ตำแหน่งในส่วนโยธา จำนวน 5 คน (แผนพัฒนาสามปี (ปีพ.ศ. 2550-2552). 2550 : 3-13)

ความเป็นมาของการจัดการท่องเที่ยวโดยองค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง

การดำเนินการจัดการท่องเที่ยว เริ่มจากนายแสง มณีเพชร สมาชิกผู้แทนองค์การบริหารส่วนจังหวัดเขตอำเภอท่าช้าง (ปัจจุบันเป็นอำเภอเฉลิมพระเกียรติ) พร้อมด้วยกำนันตำบลท่าช้างได้พูดคุยพบซักซ้อมกับโบราณสิ่งบริเวณท่าคูตทรายริมฝั่งแม่น้ำมูล เป็นจำนวนมาก ได้นำซากช้างมาวิจัยพบว่าเป็นช้างโบราณอายุ 4000 ปี และเป็นการเลื่องลือสร้างชื่อเสียงมากที่สุดให้กับอำเภอท่าช้างสมัยนั้น ชุมชนและนักท่องเที่ยวต่าง ๆ ในระแวกใกล้เคียงได้ไปท่องเที่ยวชมซากช้างโบราณ จากเหตุการณ์ดังกล่าวส่งผลให้ ตำบลท่าช้างมีชื่อเสียงทำให้มีนักท่องเที่ยวรู้จักอำเภอท่าช้าง และต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2542 ได้จัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้างขึ้นมีหน้าที่รับผิดชอบตำบลท่าช้าง ได้นำซากช้างโบราณมาไว้ในบริเวณที่ว่าการอำเภอท่าช้าง (อำเภอเฉลิมพระเกียรติ ในปัจจุบัน) (วิมล คงเมือง. 2551 : สัมภาษณ์)

สถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

ไทรงามเฉลิมพระเกียรติ

ไทรงามเฉลิมพระเกียรติ ตั้งอยู่บริเวณริมลำน้ำมูล หมู่ที่ 12 บ้านใหม่ ตำบลท่าช้าง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา มีอายุประมาณ 200 ปี ตั้งอยู่ในพื้นที่สาธารณะพื้นที่ 8 ไร่ เฉพาะบริเวณไทรงามปกคลุมประมาณ 2 ไร่ มีความร่มรื่น สวยงาม บรรยากาศเย็นสบาย เป็นต้นไทรงามเดียวที่มีกิ่งก้านขยายออกไปทุกด้านเฉลี่ยปีละประมาณ 1 เมตร

พิธีกรรมเกี่ยวกับไทรงามเฉลิมพระเกียรติ

ชาวบ้านส่วนใหญ่ใช้บริเวณใต้ร่มต้นไทรงาม ทำพิธีกรรมเกี่ยวกับวันสงกรานต์ โดยให้คนแก่คนเฒ่ามานั่งล้อมวงมีบุตรหลานหรือเยาวชนในหมู่บ้านช่วยกันทำพิธีรดน้ำขอพรจากคนแก่คนเฒ่าและทำพิธีรดน้ำพระพุทธรูป กันอย่างสนุกสนานเป็นประจำทุกปี แต่ปัจจุบันนี้เริ่มจะไม่มี (ประกอบ คงเมือง. 2551 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 18 ไทรงามเฉลิมพระเกียรติ

ทำล่องแพ

ทำล่องแพสวนแสงเพชร ตั้งอยู่ที่บ้านหนองบัว หมู่ที่ 11 ตำบลท่าช้าง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา มีแพสำหรับนักท่องเที่ยว จำนวน 3 ลำ บรรจุนักท่องเที่ยวได้ลำละประมาณ 25-50 คน นำนักท่องเที่ยวชม ไทรงาม เชื้อนยาง ปากปะคาบ (บริเวณที่แม่น้ำลำตะคลองไหลมาบรรจบกับลำน้ำมูล) สะพานรถไฟข้ามลำน้ำมูล เป็นบริเวณสิ้นสุดทางรถไฟสายแรกก่อสร้างจาก กรุงเทพมหานคร-จังหวัดนครราชสีมา สมัยรัชกาลที่ 6 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จประพาสด้วยตนเอง ณ บริเวณนี้ล่องแพ เนื่องจากสภาพลำน้ำมูลมีน้ำตลอดปี มีปริมาณน้ำอย่างเพียงพอ เนื่องจากมีเชื้อนยางกั้นน้ำทางอำเภอจึงได้ให้ภาคเอกชนดำเนินการจัดล่องแพ ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากหัวหน้าส่วนราชการ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน การล่องแพรับนักท่องเที่ยวจึงเกิดขึ้น มี 2 แห่ง คือปากปะคาบเรสท์ เป็นแพขนาดเล็กและกลาง จุผู้โดยสาร 10-18 คน และ 15-20 คน สวนแสงเพชร สถานที่พักผ่อนครบวงจรและบริการล่องแพขนาด 10-20 คน และ 30-35 คน การพบแหล่งช้างโบราณขนาดใหญ่ที่อำเภอเฉลิมพระเกียรตินี้

กินบริเวณนับหมื่นไร่ มีชาวกดึกดำบรรพ์ของช้างโบราณ แรดโบราณ เต่า จระเข้ หอย และซากไม้กลายเป็นหิน จำนวนมาก แต่ความพยายามที่จะเข้าไปจัดการกับพื้นที่นี้ให้เป็นเขตสงวนพิเศษยังไม่ประสบผล ฟอสซิลช้างจำนวนหนึ่งได้เก็บรักษาไว้โดยหน่วยงานของรัฐ คืออำเภอเฉลิมพระเกียรติ สถาบันราชภัฏนครราชสีมา กรมทรัพยากรธรณี แต่นั่นก็เป็นเพียงส่วนเดียว ส่วนอื่น ๆ นั้นถูกรอบครองโดยเอกชน มีการซื้อขายกันอย่างเปิดเผย ทำให้หลักฐานทางโบราณคดีเกี่ยวกับช้างโบราณต้องสูญหายไปจำนวนไม่น้อย นอกจากนี้ยังไม่สามารถจัดการให้เป็นแหล่งขุดค้นทางโบราณคดีตามหลักวิชาการได้อย่างเต็มที่ แม้จะได้มีการเสนอแผนเพื่อจัดการพื้นที่นี้ให้เป็นเขตสงวนแล้ว แต่กว่าจะได้อนุมัติดำเนินการก็คงจะทำให้หลักฐานทางโบราณคดีต้องเสียหายและสูญหายไปจำนวนไม่น้อย ซากช้างโบราณก็จะสูญพันธุ์อีกครั้ง

ภาพประกอบ 19 ท่าแพเฉลิมพระเกียรติ

บ่อทรายตกปลา สวนแสงเพชร

ระยะทางออกจากตัวเมืองมาทางหัวทะเล เข้าสู่เส้นทางไปจักราช ทางเข้าอยู่ก่อนถึงสะพานทางเข้าสวนแสงเพชร 500 เมตร ปลาที่ตกได้มีชะโด ตะเพียน ปลาแม่น้ำใช้เหยื่อไส้เดือน กุ้งฝอย รำหมัก ผสมขนมปัง หรือเหยื่อปลอม นักท่องเที่ยวสามารถชมวิถีชีวิตความเป็นอยู่รอบริมฝั่งน้ำมูลในการหาปลาแบบโบราณ เช่น การยกยอ การหว่านแห การลงกำ หรือการตกเบ็ดแบบใช้ราวไม้ไผ่ (แสง มณีเพชร. 2551 : สัมภาษณ์)

สะพานรถไฟข้ามลำน้ำมูล

เป็นสะพานเหล็กที่ใหญ่โตมาก มีรูปร่างลักษณะเป็นเหล็กสีดำมองดูน่ากลัว เป็นสะพานเหล็กที่ใช้สร้างข้ามแม่น้ำมูล เป็นบริเวณสิ้นสุดทางรถไฟสายแรกที่ก่อสร้างจากกรุงเทพมหานคร-จังหวัดนครราชสีมา สมัยรัชกาลที่ 6 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

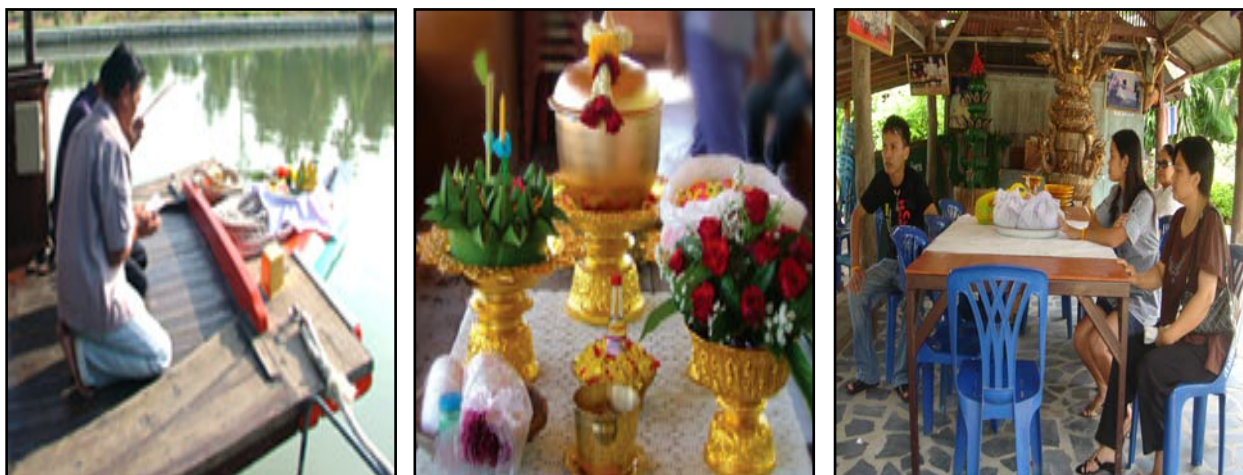

ได้เสด็จประภาสด้วยตนเอง ณ บริเวณนี้หลักศิลาจารึก รัชกาลที่ 6 จุโลทยาน สถานที่ประทับพำนักของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 6) ในคราวที่ทรงเสด็จตรวจงานรถไฟบ้านตะกุดขอนแก่น หมู่ที่ 8 ตำบลท่าช้าง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา (เจ้าอาวาสวัดป่า. 2551 : สัมภาษณ์)

พิธีกรรมความเชื่อในการลอยอังคารในแม่น้ำมูล

หลังจากทำพิธีแปรธาตุเก็บอัฐิแล้ว ส่วนที่เหลือเจ้าหน้าที่จะนำที่เหลือไปรวมกับอังคาร (อังคาร = ขี้เถ้า) ห่อด้วยผ้าขาวนำไปใส่ในลู่ที่เตรียมไว้ เจ้าภาพหรือญาตินำกลับไปจะเก็บไว้ก่อนหรือจะนำไปลอยเลยก็ได้ การลอยอังคารมักจะนิยมกระทำกันในตอนเช้าและจะนำไปลอยยังทะเลจะเป็นปากอ่าวหรือทะเลลึกก็ได้ที่คลื่นลมไม่แรงจัดจะดีไม่อันตราย สิ่งของที่เตรียมไปมีสดางค์เศษ (เหรียญเงินหรือเหรียญทอง) เล็กน้อยพอสังเขป ดอกมะลิ กลีบกุหลาบ รูปเทียน (บางแห่งจะมีกระทงด้วย บาง฼าปนสถานจะมีให้บริการครบวงจร เมื่อเรือไปถึงจุดที่กำหนด ที่จะทำพิธีลอยอังคาร ซึ่งบริเวณนี้จะเป็นน้ำทะเลที่มีความใสโดยเรือจะจอดลอยลำเจ้าหน้าที่ที่ไปด้วยหรือเจ้าภาพ พร้อมเครือญาติ อาจจะมีพิธีจุดธูปแจกให้ญาติอริชฐาน แล้วปักธูปลง ที่อังคารเจ้าหน้าที่จะเปิดฝาหลู่แล้วคลี่ผ้าห่ออัฐิออกรอไว้ จากนั้นญาติจะโปรยเศษสดางค์ไปบนพื้นน้ำเชื่อกันว่าเป็นการซื้อที่ซื้อทางแก่พระแม่คงคา พระแม่ธรณี เจ้าที่เจ้าทางพร้อมทั้งโปรยดอกมะลิกลิบกุหลาบจากนั้นค่อย ๆ หย่อนลู่ ใส่อังคารลงน้ำ ปิดฝาหลู่ให้ลู่ไว้อย่างนั้นแต่ปิดฝาหลู่ก่อนหย่อนลู่ลงน้ำพร้อมมอริชฐานหรือขอขมาลาโทษตามความเชื่อก็แล้วแต่ญาติพึงกระทำได้ ถ้าเป็นลู่ละลายน้ำไม่ได้ให้โรยอังคารลงน้ำจะได้ไม่เกิดปัญหาภายหลังเสร็จพิธี การลอยอังคารเป็นประเพณีความเชื่อของคนไทยตั้งแต่โบราณ ซึ่งเชื่อกันว่า คนเราเกิดจากธาตุทั้ง 4 คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ เมื่อแตกดับแล้วก็ควรให้กลับไปอยู่ในสภาพเดิม เครื่องประกอบพิธีลอยอังคารเราจัดเตรียมเครื่องประกอบพิธีทุกอย่างไว้ให้ ได้แก่ เครื่องไหว้แม่ย่านางเรือ กระทง 7 สี ไหว้แม่คงคาท่านท้าวมหาคะเชนทร์ รูปเทียนสายสิญจ์ น้ำอบ พานพุ่ม กลีบดอกไม้ไว้โปรย (คำพัน มณีเพชร. 2511 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 20 การทำพิธีปล่อยอังกการ

วิถีชีวิตของคนในชุมชน

ชาวบ้านในหมู่บ้านส่วนใหญ่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี ได้ดำเนินวิถีชีวิตการหาปลาในแม่น้ำมูล เพราะสภาพน้ำในแม่น้ำมูลมีสภาพเอื้อต่อการหาปลาพื้นบ้าน เช่น ปลาเนื้ออ่อน ปลาสด ปลาจลัด ปลาชะโด เพื่อนำมาบริโภคในครัวเรือนเป็นการใช้วิถีชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงนอกจากนั้นถ้าหาได้เป็นจำนวนมากจะนำมาขายในหมู่บ้านในราคาที่ต่ำกว่าท้องตลาด ทำให้ปลาในแม่น้ำมูลนับวันจะมีจำนวนลดลง ชาวบ้านจึงขอความร่วมมือจากทางราชการ เพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาพร้อมกันปลาในแม่น้ำมูลลดลงอย่างรวดเร็ว ชาวบ้านและภูมิปัญญาพื้นบ้านคนแก่คนเฒ่าจึงร่วมกันวางแผนคิดทำวังปลาขึ้น เพื่อกันเขตให้ปลาได้วางไข่ในฤดูวางไข่และห้ามไม่ให้ชาวบ้านหาปลาในเขตวังปลา เพื่อเพิ่มประชากรปลาให้ชาวบ้านสามารถหาปลาได้ต่อไป นอกจากวังปลาจะทำให้ปลาเพิ่มจำนวนขึ้นแล้ว ยังเป็นการอนุรักษ์ปลาไม่ให้ปลาสูญพันธุ์อีกด้วย การทำวังปลาเป็นความรู้ใหม่ไม่เคยรู้เรื่องนี้มาก่อนว่า จะสามารถแก้ไขปัญหาการลดลงของจำนวนปลาได้ และยังทำให้รู้ถึงสภาพของน้ำว่าอยู่ในสถานะแบบใดจากการอาศัยของปลาถ้าปลายังอาศัยอยู่ก็หมายถึงสภาพน้ำยังอยู่ในภาวะปกติ นอกจากความรู้เรื่องวังปลาแล้ว ยังทำให้ได้เห็นถึงวิถีชีวิตของชาวบ้านจากการแสดงพื้นบ้าน การร้องเพลงพื้นบ้าน (คง พรหมจ้อยพะเนา. 2551 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 21 วิถีชีวิตของคนในชุมชน

ซำกซำง 4 งำ ซำงโบริำน 25 ล้ำนปี

ซำกซำง 4 งำ ซำงโบริำน 25 ปี บนพื้นที่ประมำณ 6,000 ไร่ ได้ผิวดินของตำบลทำซำง ตำบลซำงทอง บริเวณแห่งนี้ คือสุสานซำงดึกตำบรรพ์ที่กลำยเป็นหิน อำนุ 25 ล้ำนปีที่ใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งของโลก พบฟอสซิลซำง ชนิดที่สูญพันธุ์ไปแล้ว หลำยสกุล คำนวณว่ามีงำนวนนับร้อยตัว พบจากบ่อทรำยหลำยแห่ง บำงส่วนได้รับการตรวจสอบจากศำสตรำจำนรย์ จังจำคส์ เจเกอร์ นักบรรพชีวินวิทยำ ประเทศฝรั่งเศส นำนวรวธ สุธิธร และ ดร.เขำวลักษณ์ ชัยมณี นักโบริำนวิทยำ ซำกซำงโบริำนถูกค้นพบจากบ่อทรำยที่อำเภอเจดิมพระเกียรติทุกบ่อทรำยจะมีสภาพชั้นส่วนของซำกซำงแตกต่งกันไป แต่ละบ่อมีความลึกประมำณ 30-50 เมตรจำกระดับดินเดิม จะพบซำกสัตว์ต่งต่ง โดยเฉพะซำกซำงโบริำนยุคดึกดำบรรพ์ ซึ่งผู้เข้ยวชำญจำกรมทรำพยำกรธรณีสหมำวิทยำลัยรำชภัฏนครรำชสีมำ และต่งประเทศได้วินิจฉัยว่ำเป็นซำกซำงดึกดำบรรพ์คอมโพเธอเรียม มีความสูงประมำณ 2 เมตร มีงวงสั้นกว่ำซำงปัจจุบัน มีงำตรง 2 คู่จำกขำกรรไกรบนและล่ำง เป็นซำงที่วิวัฒน์กำรมำจำกซำงรุ่นแรกแห่งดินแค้นเอียปต์ที่มีขนาดเท่ำหมูใหญ่ที่มีชื่อ “โมริธิเรียม” สำหรับที่พบที่ตำบลทำซำงนี้ อำนุตอนปลำยของสมัยไมโอซีนตอนกลำง มีอำยุรำว 13-15 ล้ำนปีก่อน ขณะนี้ชั้นส่วนกระดูกซำงส่วนหนึ่งเก็บรักษำไว้บนที่ว่ำกำรอำเภอเจดิมพระเกียรติ ซึ่งแต่ละวันจะมีบุคคลที่สนใจเข้ำเข้ยมชมโดยตลอด กรมทรำพยำกรธรณีสได้แจ้งว่ำ ผลกำรตรวจฟอสซิลจำกบ่อทรำย ตำบลทำซำง ยืนยันว่ำชั้นส่วนของซำงสูญพันธุ์ไปหมดแล้ว มีอยู่ 3 ชนิด คือ

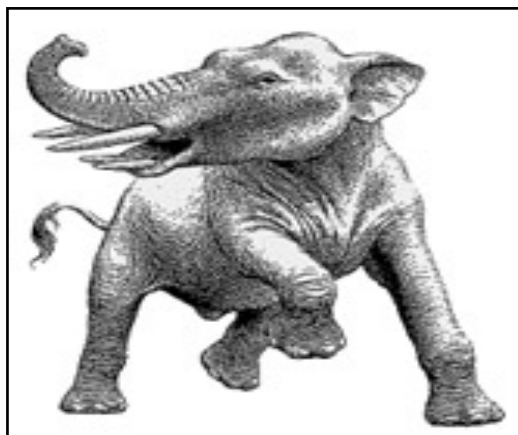
1. ซำงคอมโพเธอเรียม มีงำ 2 คู่ อำนุ 25-13 ล้ำนปี
2. ซำงสเตโกโลโพดอน มีอำยุ 25-5 ล้ำนปี
3. ซำงไดโนเธอเรียม เป็นซำง 2 งำ 1 คู่ อำนุ 2.5-1.7 ล้ำนปี

ปัจจุบันซากช้างโบราณ บางส่วน ตั้งอยู่ที่ว่าการอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัด นครราชสีมา (ไทยด้าบลคอตคอม. 2551 : เว็บไซต์)

ช้างศึกคำบรรพ์ในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา

ช้างสิ่ง : กอมโฟธีเรียม (Gomphotherium) อายุ 16-5 ล้านปีก่อน

ภาพประกอบ 22 ช้างสิ่ง : กอมโฟธีเรียม

ช้างสิ่ง : กอมโฟธีเรียม (Gomphotherium) อายุสมัยไมโอช่วงกลาง-ช่วงปลาย (16 ล้านปีก่อน) การจำแนกวงศ์กอมโฟธีริอิดี (Gomphotheriidae) ชื่อทั่วไป (กอมโฟเธร์ (Gomphother)) ลักษณะทั่วไป

กอมโฟธีเรียม บางคนเรียกในชื่อ ไตรโลโฟดอน (Trilophodon) เป็นตระกูลสัตว์ขมิงวงที่มีลักษณะค่อนข้างโบราณ ขากรรไกรบนและล่างยาวมาก บางชนิดมีขากรรไกรล่างยาวถึง 2 เมตร งวงและงา 2 คู่ที่งอกจาก ขากรรไกรบนและล่าง ค่อนข้างสั้น ฟันกราม 2 ซี่แรก (M1, M2) ทั้งด้านบนและด้านล่างจะมีสันในแนวขวางจำนวนเท่ากัน คือ 3 สัน แต่ฟันกรามซี่สุดท้ายจะเพิ่มอีกหนึ่งสันจำนวนของสันฟันอาจจะเพิ่มขึ้นได้ในบางตัว ซึ่งเป็นกรณีข้อยกเว้น สันฟันดังกล่าวนี้ เกิดจากการเรียงตัวของปุ่มฟัน (Cusp) ในแนวขวาง แต่แนวสันฟันไม่ค่อยชัดเจนเหมือนในสกุล มาสโตดอน ถิ่นที่อยู่ กอมโฟธีเรียมอาศัยอยู่ใกล้แหล่งน้ำทะเลสาบในเขตป่าที่ค่อนข้างแห้งแล้ง แต่บางชนิดอาศัยอยู่ตามที่ลุ่ม ชื้นและคล้ายพวกผสมเสร็จ โครงกระดูกที่สมบูรณ์ของ กอมโฟธีเรียม พบใกล้เมือง Sansan ประเทศฝรั่งเศสซึ่งสามารถดูได้ที่พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ธรรมชาติในกรุงปารีส การกระจาย ส่วนใหญ่พบในยุโรปตะวันตก แหล่งพบอื่น ๆ ได้แก่ ทวีปแอฟริกาอเมริกาเหนือ และเอเชีย โดยแหล่งล่าสุด เมื่อ พ.ศ. 2540 คือ แหล่งบ่อทราย

ตำบลท่าช้าง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา

ช้างงาจบ : โปรไดโนธีเรียม (Prodeinotherium)

อายุ สมัยไมโอซีนช่วงกลาง - ช่วงปลาย (16-5 ล้านปีก่อน) การจำแนกวงศ์ไดโนธีริอิดี (Deinotheriidae) ชื่อทั่วไป ไดโนเธอร์ (Deinothere)

ลักษณะทั่วไป

ไดโนเธอร์เป็นกลุ่มของสัตว์มีงวงที่คล้ายช้างปัจจุบันและสูญพันธุ์ไปแล้ว ไม่มีงาจากขากรรไกรบนแต่มีงาจากขากรรไกรล่าง และโค้งงอหักชี้ลงล่างคล้ายงาจบ ปัจจุบันจำแนกช้างงาจบออกเป็น 2 สกุล คือ Deinotherium กับ rodeinotherium ที่มีขนาดเล็กกว่า แต่มีอายุเก่ากว่า

ถิ่นที่อยู่ อาจจะอาศัยอยู่ในป่า และจากรูปแบบการสึกของงาจบที่ปรากฏให้เห็น เชื่อว่าช้างโปรไดโนธีเรียมและไดโนธีเรียม ใช้งาในการขุดหารากไม้หรือปอกเปลือกไม้ การกระจาย พบซากดึกดำบรรพ์ในทวีปยุโรป เอเชียและแอฟริกา ในประเทศไทยพบซากฟันกรามและขากรรไกรเป็นแห่งแรกที่อำเภอปง จังหวัดพะเยา และต่อมาพบที่บ่อทราย ตำบลท่าช้าง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา โดยพบเฉพาะสกุลโปรไดโนธีเรียม ในบริเวณอื่นของโลก ส่วนมากพบในสกุลไดโนธีเรียม เช่น ทวีปแอฟริกาพบในเขตแอฟริกาตะวันออก คือ ชนิด D. Hobleyi Andrews (Lower Miocene) ในยุโรป พบ 2 ชนิด คือ D. bavericum Meyer (Upper Miocene) และชนิดใหญ่สุดที่สูงถึง 3.8 เมตรที่ระดับไหล่ คือ ชนิด D. giganteu (ไทยตำบลคอตคอม. 2551 : เว็บไซต์)

ภาพประกอบ 23 ช้างงาเสียม : โปรตานันคัส

ช้างงาเลียม : โปรตานั้นคัส อายุ สมัยไมโอซีนช่วงกลาง – ช่วงปลาย (16–5 ล้านปีก่อน) การจำแนก วงศ์กอมโฟธีริอิดี (Gomphotheriidae) วงศ์ย่อยอะมีบีโลดอนติณี (Amebelodontinae) ชื่อทั่วไป ช้างงาเลียม (Shovel-tusked Gomphother)

ลักษณะทั่วไป

เป็นช้าง 4 งา ตอนปลายงาคู่ล่างมีลักษณะแบนคล้ายเสียม และมีแถบเคลือบงา กว้างตลอดถึงปลายงา งาบนยาว รูปทรงกระบอกและ โคนงาออกฟันกรามซี่ที่ 2 มี 3 สัน ส่วนซี่ที่ 3 มี 5 สันถันที่อยู่ คาดว่าอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ใกล้แหล่งน้ำ โดยใช้งาล่างขุดแซะดิน กินพืชน้ำหรือ รากไม้ การกระจาย ช้างในสกุลนี้มี 2 ชนิด พบในทวีปแอฟริกาและเอเชีย ใน ประเทศไทยพบที่ บ่อทรายริมแม่น้ำมูล ตำบลท่าช้าง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา เมื่อ พ.ศ. 2543

ช้างสเตโกโลโฟดอน (Stegolophodon) อายุ สมัยไมโอซีนช่วงกลาง–สมัย ไพลโอซีน (16–1.6 ล้านปีก่อน) การจำแนก วงศ์สเตโกดอนติดี (Stegodontidae) สกุลสเตโกโล โฟดอน (Stegolophodon) ชื่อทั่วไป สเตโกโลโฟดอน

ลักษณะทั่วไป สเตโกโลโฟดอนเป็นช้างที่มีลักษณะอยู่ระหว่างช้างมาสโตดอน กับช้างเอลิฟาสปัจจุบัน โดยมีวิวัฒนาการมาจากบรรพบุรุษของช้างมาสโตดอนและเป็นบรรพบุรุษ โดยตรงของช้างสเตโกดอน มีขากรรไกรล่างสั้น มี 4 งา งาบนมีขนาดใหญ่และมีเคลือบงาในช้าง วัยหนุ่ม งาล่างมีขนาดเล็กมีหน้าตัดกลมรีแบบลูกศรสี่ ฟันเรียงตัวเป็นสัน จากการแยกออกของ ปุ่มฟันรูปทรงกรวยขนาดใหญ่ เป็นขนาดเล็ก และเรียงอยู่ในแนวขวาง ฟันซี่ที่ 1 และ 2 มี 4 สัน ซี่ที่ 3 มี 5 – 6 สัน มีร่องแนวยาวกึ่งกลางฟันกรามชัดเจนการกระจาย พบซากดึกดำบรรพ์ สเตโกโลโฟดอนในจีน อินเดีย พม่า ในประเทศไทย พบในเมืองถ่านหินที่จังหวัดลำปาง ลำพูน พะเยา ส่วนที่จังหวัดนครราชสีมา พบในบ่อคูทรายริมแม่น้ำมูล อำเภอเฉลิมพระเกียรติ เมื่อ พ.ศ. 2540

ช้างสี่งา : เตตระโลโฟดอน (Tetralophodon) อายุ สมัยไมโอซีนช่วงกลาง–สมัยไพลโอซีน (16–1.6 ล้านปีก่อน)การจำแนก วงศ์กอมโฟธีริอิดี (Gomphotheriidae) วงศ์ย่อย เตตระโลโฟดอนติณี (Tetralophodontinae) ชื่อทั่วไป กอมโฟเธอร์ (Gomphother)

ลักษณะทั่วไป เตตระโลโฟดอน เป็นตัวแทนของกลุ่มบรรพบุรุษดั้งเดิมของ ช้างแท้ในปัจจุบัน หัวของเตตระโลโฟดอน มีลักษณะยาว ขากรรไกรบนและล่างยาวปานกลาง (สั้นกว่ากอมโฟธีเรียม) มีงา 4 อันหรือ 2 คู่จากขากรรไกรบนและล่าง ฟันกราม 2 ซี่แรก มีสันฟัน ในแนวขวาง 4 สัน (ถ้า 3 สัน คือ กอมโฟธีเรียม) แต่ฟันกรามซี่สุดท้ายจะมี 5 สัน และเชื่อว่า เตตระโลโฟดอน เป็นสัตว์ที่กินหญ้าอ่อนลำต้นสูง ซึ่งสูงเกินกว่าที่สัตว์อื่น ๆ จะกินได้ การกระจาย พบซากดึกดำบรรพ์ในยุโรป เอเชียและอเมริกาเหนือ ในประเทศไทยพบขากรรไกร ฟันและงา ที่อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมาสุสานช้าง ของดีอีสาน รายงานการสำรวจโครงการ

“ช่างโคราชศึกคำบรรพ์ล้านปี” ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเทือง จินตสกุล ภาควิชาภูมิศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครราชสีมา บอกให้รู้ว่าดินแดนนครราชสีมาในสมัยบรรพกาลเมื่อ 25-0.7 ล้านปีก่อน เคยมีช่างโบราณหลายสกุลอาศัยอยู่ แต่มีสองสกุลที่มีลักษณะแตกต่างโดดเด่นเป็นพิเศษกว่าช่างอื่นๆ และมีอายุเก่าแก่กว่าช่างเมมมอธ ที่สูญพันธุ์ไปเมื่อ 10,000 ปีที่ผ่านมา ได้แก่ ช่าง 4 งา “กอมโฟธิเรียม” และ ช่างงาอน “ไดโนธิเรียม” สำหรับช่างสกุลอื่นๆ อาทิ ช่างสเตโกโลโฟดอน ช่างสเตโกดอน ช่างเอลิฟาส เป็นต้น (ไทยดอทคอม. 2551 : เว็บไซต์)

องค์การบริหารส่วนตำบลในเมืองอำเภอพิมาย

สภาพทั่วไปของตำบล

ตำบลในเมืองเป็นตำบลเก่าแก่เดิมสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้ยุบตำบลประตู่ไชยมารวมกันตำบลในเมือง โดยหมิ่นเสมา รับผิดชอบเป็นกำนันอยู่ถึงนายสิน เสดะพยัคฆ์ซึ่งเป็นกำนันจนอายุครบ 72 ปี ในปี 2515 ทางกรมกำหนดอายุราชการเมือง แค่ 60 ปี จึงเลือกกำนันใหม่ ได้นายจวน สอพิมาย และคนปัจจุบัน คือนายบรรเจิด สอพิมาย ในปี 2507 ได้แยกพื้นที่บางส่วนเป็นนิคมสร้างตนเอง และส่วนที่เหลือคือตำบลในเมือง ตั้งอยู่ในชุมชนเมือง อำเภอพิมาย และเป็นที่ตั้งของปราสาทหิน พิมาย ซึ่งในแต่ละจะมีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมเป็นจำนวนมาก อาคารส่วนใหญ่จะเป็นอาคารพาณิชย์ ขนาดความสูงประมาณ 4 ชั้น สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบลุ่มเหมาะกับการทำนา และมีแม่น้ำมูลไหลผ่าน อีกทั้งเป็นที่ตั้งของเขื่อนพิมายตามโครงการชลประทานทุ่งสัมฤทธิ์

สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ตั้ง ตำบลในเมือง ตั้งอยู่ห่างจากจังหวัดนครราชสีมา 60 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อดังต่อไปนี้ทิศเหนือติดกับเขตองค์การบริหารส่วนตำบลชีวานและองค์การบริหารส่วนตำบลท่าหลวงทิศใต้ ติดเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนิคมสร้างตนเองและเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองระเวียงทิศตะวันออก ติดกับเขตองค์การบริหารส่วนตำบลรังกาใหญ่ทิศตะวันตก ติดเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสัมฤทธิ์และองค์การบริหารส่วนตำบลกระเบื้องใหญ่

เนื้อที่ มีพื้นที่ทั้งหมด 30,043.75 ไร่ (48.07 ตารางกิโลเมตร) โดยมีพื้นที่เทศบาลตำบลพิมาย จำนวน 1.60 ตารางกิโลเมตร อยู่ตรงกลางภูมิภาค เป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำสำคัญหลักไหลผ่าน ได้แก่ ลำน้ำมูล ลำน้ำจักราช ลำน้ำเค็ม ลำน้ำกาจ จำนวนหมู่บ้าน 20 หมู่บ้าน จำนวนประชากร ชายจำนวน 7,098 คน หญิง จำนวน 7,308 รวมทั้งหมด จำนวน 14,406 คน มีความหนาแน่นเฉลี่ย 299.69 คน/ตารางกิโลเมตร จำนวน 4,656 ครัวเรือน ข้อมูลอาชีพของตำบลทำนา ค้าขาย รับจ้าง อุตสาหกรรมจำนวนครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ในเขต อบต. คิดเป็นร้อยละ 95.00

เส้นทางคมนาคม การเดินทางเข้าสู่ตำบล

ทางรถยนต์ สามารถเดินทางได้ 2 เส้นทาง คือ จากกรุงเทพฯ ใช้ทางหลวงหมายเลข 1 (พหลโยธิน) แยกเข้าทางหลวงหมายเลข 2 (มิตรภาพ) ที่สระบุรี เรื่อยไปจนถึงนครราชสีมา อีกเส้นทาง คือ จากกรุงเทพฯ ใช้ทางหลวงหมายเลข 304 ผ่านมีนบุรี ฉะเชิงเทรา พนมสารคาม กบินทร์บุรี ปักธงชัย ถึงนครราชสีมา แล้วใช้เส้นทางถนนสายมิตรภาพต่อ มุ่งหน้าไปทางจังหวัดขอนแก่น โดยห่างจากตั้งจังหวัดประมาณ 60 กิโลเมตร (การขนส่งจังหวัดนครราชสีมา. 2551 : เว็บไซต์)

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ทรัพยากรป่าไม้ องค์การบริหารส่วนตำบลในเมืองไม่มีพื้นที่ที่มีสภาพป่าไม้ เนื่องจากเป็นชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท ประชากรอาศัยกันอยู่อย่างหนาแน่น จึงจะมีเพียงแต่ต้นไม้ที่ปลูกขึ้นใหม่เพื่อเป็นร่มเงาซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในเขตพื้นที่สงวน หรือเขตพื้นที่โบราณสถาน มีทรัพยากรที่กลายเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจแก่นักท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงได้แก่ ไทรงาม ทรัพยากรน้ำพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มมีแม่น้ำและลำน้ำไหลผ่าน ได้แก่ ลำน้ำมูล ลำน้ำจ๊กราชลำน้ำเต็ม และลำฉกาจ อีกทั้งมีห้วย หนอง คลอง บึง ชลประทานอื่น ๆ ทรัพยากรดิน ดินส่วนใหญ่เป็นดินร่วนปนทราย ดินเหนียวปนทราย มีลักษณะการเก็บกักน้ำปานกลางมีสารละลายน้ำของเกลืออยู่ในความเข้มข้นที่ต่างกันบางแห่งเป็นภูเขาเกลือ ได้ชั้นดินปฏิกิริยาดินเป็นกรดถึงกรดแก่ ปริมาณอินทรีย์วัตถุปานกลางถึงต่ำสุดสภาพเศรษฐกิจ ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม จึงทำให้รายได้หลักของราษฎรมาจากการเกษตรกรรมและรับจ้าง ได้แก่ การทำนา ทำไร่อ้อย ทำไร่มันสำปะหลัง ปลูกยูคาลิปตัส ซึ่งส่วนใหญ่ใช้น้ำฝนและแหล่งน้ำธรรมชาติทำการเกษตร แต่ถ้าหากปีใดฝนไม่ตกหรือปริมาณน้ำฝนไม่เพียงพอก็จะเกิดปัญหาภัยแล้ง

ศักยภาพของชุมชนและพื้นที่

ตำบลในเมือง ภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ มีแหล่งโบราณสถาน ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง คือ อุทยานประวัติศาสตร์โบราณสถานปราสาทหินพิมาย พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพิมาย ไทรงาม และเขื่อนพิมาย ประเพณีแข่งเรือ งานแห่เทียนพรรษา ฯลฯ ชุมชนเป็นชุมชนเมืองกึ่งชนบท มีการตั้งบ้านเรือนอาศัยกันอยู่อย่างหนาแน่น (แผนพัฒนาสามปี (ปี พ.ศ. 2550-2552). 2550 : 4-18)

ความเป็นมาของการจัดการท่องเที่ยวโดยองค์การบริหารส่วนตำบลในเมืองอำเภอพิมาย ระยะเริ่มแรกในสมัยนั้นมีนายสมบุรณ์ ไทยวัชรามาศ ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา ร่วมกับสำนักงาน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ร่วมกับกรมศิลปากร จังหวัดนครราชสีมา องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ คือองค์การบริหารส่วนตำบล กำหนดจัดงานเทศกาลเที่ยวพิมายนครราชสีมาขึ้นในช่วง

สถาปัตยกรรมของเดือนพฤศจิกายนเป็นประจำทุกปี เพื่อรำลึกถึงความสำคัญของปราสาทหินพิมาย และความเจริญรุ่งเรืองในอดีตกาล เริ่มจัดมาตั้งแต่ พ.ศ.2531 -ปัจจุบัน และในปีนี้จัดเป็นครั้งที่ 19 โดยกำหนดจัดงาน ณ บริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพิมาย สนามแข่งเรืออำเภอพิมาย และสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของอำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์ฟื้นฟูประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น สร้างจิตสำนึกและความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมอันดีงามและสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยกิจกรรมภายในงาน ประกอบด้วย การแสดงประกอบแสง-เสียง วิมาณนาฏการการแข่งเรือยาวประเพณีด้วยพระราชทานฯ การแสดงโขนศิลปากร ท่องเที่ยวสวนรุกชาติไทรงาม การแสดงนิทรรศการประวัติศาสตร์ การละเล่นพื้นบ้าน/ศิลปวัฒนธรรม การสาธิต/จำหน่ายสินค้าโอท็อป และนอกจากนี้ยังมีกิจกรรมอื่น ๆ ที่น่าตื่นตาตื่นใจอีกมาก (บรรเจิด สอพิมาย. 2551 : สัมภาษณ์)

ปราสาทหินพิมาย

เป็นปราสาทที่มีความใหญ่โตและมีความงดงามที่สุดแห่งหนึ่ง ทั้งยังเป็นโบราณสถานเก่าแก่ที่สุดของประเทศไทยอีกด้วย ตัวปราสาทอยู่ใกล้กับแม่น้ำมูล ปราสาทหินพิมายชนชาติขอมในสมัยโบราณได้สร้างขึ้นในราวศตวรรษที่ 16 - 17 ซึ่งตรงกับ รัชกาลของพระเจ้าสุริยวรมันที่ 1 ต่อมาพระเจ้าสุริยวรมันที่ 6 และที่ 7 ได้สร้างต่อเพิ่มเติม ปราสาทหินพิมายเป็นศาสนสถานที่สำคัญแห่งหนึ่งของภาคอีสาน ปราสาทแห่งนี้ตั้งอยู่ใจกลางเมืองพิมาย อำเภอพิมายจังหวัดนครราชสีมาอันเป็นจังหวัดใหญ่ เป็นประตูเข้าสู่ดินแดน อีสานการสร้างปราสาทหินพิมายนอกจากจะสร้างเป็นพุทธสถานและ เทวสถานตามแบบ ศาสนาฮินดูแล้ว ยังหมายถึงลัทธิการบูชาบุคคล อันเป็นคติความเชื่อของคนพื้นเมือง โบราณหลายเผ่า เช่น จาม ชวา บาหลี และขอม เป็นต้น เชื่อกันว่า ผู้สร้างปราสาท เมื่อสิ้นชีวิตแล้วจะเข้าไปสถิตย์รวม อยู่กับเทพเจ้า ปราสาทหิน พิมายสร้างขึ้นไว้เนื่องในศาสนาพุทธลัทธิมหายานและศาสนาพราหมณ์ทั้งสามนิกาย เพื่อเป็นพุทธศาสนสถานและเทวสถานของ มหาชนทั้งชาวพุทธแลพราหมณ์ ปราสาทแห่งนี้ถูกสร้างขึ้นก่อนปราสาทนครวัดในประเทศกัมพูชาและก่อนปราสาทหินพนมรุ้ง จัดเป็นโบราณสถานที่มีความสวยงาม ทั้งในด้านสถาปัตยกรรมและประติมากรรม และ เป็นต้นแบบของปราสาททุกแห่งในภาคพื้นเอเชีย ทั้งยังแสดงให้เห็นถึงความรู้ความสามารถของคนในสมัยนั้นอีกด้วย การสร้างปราสาททั้งพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์เกิดจากความเชื่อที่ว่า เขาพระสุเมรุคือแกนกลางของโลก อันหมายถึงองค์ปราสาท ที่เป็นจุดศูนย์กลาง ส่วนกำแพงล้อมรอบ หมายถึงอาณาเขตแห่งจักรวาล ต่อจากนั้นก็เป็นที่ตั้งมหาสมุทรที่สี่ทิศ สระน้ำที่อยู่ถัดจากปราสาท หมายถึงมหาสมุทรนั่นเอง ส่วนปราสาทแต่ละชั้น หรือแต่ละเขตก็จะมีสัตว์หิมพานต์ เช่น มีพญานาค ครุฑ ช้าง เทวดา ไปจนถึง พระนารายณ์ พระอิศวรปราสาททองคำประธาน อันเป็นแกนแห่งเขาพระสุเมรุ เป็นที่ประดิษฐาน พระศิวะลิงค์ หรือรูปเคารพที่ถือว่าศักดิ์สิทธิ์ รูปเคารพ

ที่ปราสาทหินพิมาย เชื่อว่าเป็นอมรเตงคตวิมาย เป็นรูปเคารพที่สำคัญที่สุดของพุทธสถาน
ชื่อนี้กล่าวไว้ในจารึก ปราสาทหินพิมายเป็นพุทธสถานที่มีอายุเก่าแก่แห่งหนึ่ง คือ สร้างมาแล้ว
เกือบ 2,000 ปี เชื่อกันว่า พระเจ้าสุริยวรมันที่ 1 แห่งกัมพูชาเป็นผู้สร้าง (พ.ศ. 1545-1592)
สร้างและบูรณะเรื่อยมาจนถึงสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ในสมัยพระเจ้าสุริยวรมันที่ 1 นี้ เชื่อว่า
มีการสร้างปราสาทรุ่นเดียวกัน คือ ปราสาทหินพนมวัน (วัดพนมวัน จ.นครราชสีมา) และ
ปราสาทหินพนมรุ้ง (จ.บุรีรัมย์)

ความเชื่อและนิทานท้องถิ่นเกี่ยวกับปราสาทหินพิมาย

ชาวเมืองโคราชซึ่งอยู่ ณ บริเวณเมืองพิมายเล่าสืบกันมาเกี่ยวกับนิทานชาดก
อันเป็นนิทานพื้นบ้าน ตามความเชื่อทางพุทธศาสนา ว่า ท้าวปาจิตต์ คือ พระโพธิสัตว์ จุติมาเกิด
เป็นโอรสเจ้าเมืองพรหมพันธนคร ได้เดินทางไปหาครูครองถึงเมืองพาราณสี พบหญิงหม้ายกำลัง
ตั้งท้อง มีแสงอาทิตย์ทรงกลดเป็นเงาบังนางไว้ก็รู้ว่า นางเป็นแม่ของคูครองตน คือ นางอรพิม
ท้าวปาจิตต์ จึงอาสาทำงานช่วยจนนางอรพิมโตเป็นสาว อายุ 16 ปีจึงได้นางเป็นภรรยา ท้าวปาจิตต์
ขอลาแม่ยายไปเยี่ยมบิดา นางอรพิมจึงถูก พรหมทัตกุมารแห่งกรุงพาราณสีลุดไปขังไว้ในปราสาท
ท้าวปาจิตต์จึงตามมาฆ่าพรหมทัตกุมาร พานางหลบหนีไปพักใต้ต้นไม้กลางป่า พรานมาเห็น
นางอรพิมสวยมากจึงลอบฆ่าท้าวปาจิตต์และลูกนางขึ้นหลังควายไป นางอรพิมออกอุบายเอาดาบ
ฟันคอพรานตายแล้วกลับมาคร่ำครวญถึงท้าวปาจิตต์ พระอินทร์จึงมาชุบชีวิตท้าวปาจิตต์ แล้วให้
แห่งยวพิเศษแก่นางอรพิม พอเดินทางต่อไป เณรเห็นนางรูปสวยจึงหลอกให้พรางจากสามีอีก
นางเที่ยวหาสามีจนถึงจัมปานคร อธิฐานขอให้เป็นชายและชื่อปาจิตต์ นางช่วยชุบชีวิตธิดา
เจ้าเมืองจัมปานคร เจ้าเมืองยกธิดาและยกเมืองให้ ปาจิตต์ขอออกบวช ให้สร้างศาลาและวาดรูป
เป็นเรื่องราวที่นางพลัดพรางจากสามี สั่งให้คนแอบสังเกตคนที่มาพัก หากใครดูรูปแล้วร้องให้
ให้รีบไปบอก ในที่สุดเมื่อท้าวปาจิตต์มาที่ศาลาดูรูปแล้วร้องให้ นางและสามีจึงได้พบกัน
และกลับไปครองเมืองพรหมทัต ส่วนนิทานพื้นบ้านอีกแนวหนึ่งเกี่ยวกับประวัติเมือง พิมาย เล่าว่า
กษัตริย์เมืองนครธมแห่งเขมร มีโอรสชื่อ เจ้าชายปาจิตต์ เดินทางหาครูผ่านมาตามลำน้ำมูล พบนาง
บัวมีเงาบัง (พระอาทิตย์ทรงกลด) ก็อยู่อาสาทำงานจนคลอดนางอรพิม โตเป็นสาว เจ้าชายจึงกลับ
นครธมนำขันหมากมาสู่ขอ ท้าวพรหมทัตเมืองวิมายบุรีได้ข่าวนางอรพิมสวย จึงบังคับให้นาง
เป็นภรรยา พอเข้าใกล้นางก็ตัวร้อนเป็นไฟ นางขอผัดผ่อนไป 7 วัน เจ้าชายปาจิตต์มาพอดี
แต่เข้าใจผิด จึงเข่นหมากทิ้งลงน้ำ ตามนางไปเมืองวิมายบุรี อ้างว่าเป็นพี่ชายนาง แล้วลอบฆ่า
ท้าวพรหมทัต พานางกลับนครธมด้านทิศใต้ นำกำลังไหลเชี่ยว เณรออกอุบายให้ทั้งสองพลัดกัน
นางออกอุบายหนีเณร มาพบพราน ออกอุบายฆ่าพราน ในที่สุดก็ได้พบกัน แล้วกลับมาทำพิธี
เผาศพท้าวพรหมทัต เพื่อให้ชาวเมืองวิมายบุรีหายโศก แล้วจึงกลับนครธม

ภาพประกอบ 24 อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย

อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย

ตั้งอยู่ในตัวอำเภอพิมาย ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของโคราช เป็นระยะทาง 60 กิโลเมตร ตามเส้นทางสายมิตรภาพ (โคราช-ขอนแก่น) อุทยานประวัติศาสตร์พิมายครอบคลุมพื้นที่เมืองโบราณอันเป็นที่ตั้งของศาสนสถานที่ใหญ่โตและงดงามแห่งหนึ่ง คือ “ปราสาทหินพิมาย” เป็นแหล่งโบราณคดีที่ทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์สร้างขึ้นในราวปลายพุทธศตวรรษที่ 16 และมาต่อเติมอีกครั้งในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ราวต้นพุทธศตวรรษที่ 18 ซึ่งครั้งนั้นเมืองพิมายเป็นเมืองใหญ่ของขอมบนแผ่นดินที่ราบสูงปราสาทหินพิมาย หันหน้าไปทางทิศใต้ อันเป็นที่ตั้งของเมืองหลวงแห่งอาณาจักรขอม แผนผังของปราสาทแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ ลานชั้นใน ซึ่งล้อมรอบด้วยระเบียงคดหรือกำแพงชั้นใน มีทางเดินกว้าง 2.35 เมตร เดินทะลุกันได้ตลอดทั้งสี่ด้าน หลังคามุงด้วยแผ่นหิน มีปราสาทประธานสร้างด้วยหินทรายสีขาวตั้งอยู่กลางลาน ฐานสี่เหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสอง กว้าง 18 เมตร ความยาวรวมทั้งมุขหน้า 32.50 เมตร

ปราสาทหินพิมาย หันหน้าไปทางทิศใต้ อันเป็นที่ตั้งของเมืองหลวงแห่งอาณาจักรขอม แผนผังของปราสาทแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ ลานชั้นใน ซึ่งล้อมรอบด้วยระเบียงคดหรือกำแพงชั้นใน มีทางเดินกว้าง 2.35 เมตร เดินทะลุกันได้ตลอดทั้งสี่ด้าน หลังคามุงด้วยแผ่นหิน มีปราสาทประธานสร้างด้วยหินทรายสีขาวตั้งอยู่กลางลาน ฐานสี่เหลี่ยมย่อมุมไม้สิบสอง กว้าง 18 เมตร ความยาวรวมทั้งมุขหน้า 32.50 เมตร หน้าบันและทับหลังส่วนใหญ่สลักเป็นภาพเล่าเรื่องราวมายณะ (รามาวตาร) และกฤษณาวตาร หน้าบันด้านหน้าสลักเป็นภาพศิวนาฏราช ส่วนทับหลังของประตูห้องชั้นในขององค์ปราสาทสลักเป็นภาพทางคติพุทธศาสนานิกายมหายาน ด้านหน้าปราสาทประธานเอียงไปทางซ้ายและขวามีปราสาทองค์เล็กอีกสองหลัง องค์ทางซ้ายสร้างด้วยศิลาแลง เรียกว่า

ปราสาทพรหมทัต มีฐานเป็นรูปสี่เหลี่ยมย่อมุม กว้าง 14.50 เมตร สูง 11.40 เมตร ปราสาททางด้านขวา สร้างด้วยหินทรายสีแดง เรียกว่า ปราสาทหินแดง กว้าง 11.40 เมตร สูง 15 เมตร ถัดจากกระเบื้องคด ออกมาเป็นลานชั้นนอก ล้อมรอบด้วยกำแพงอีกชั้นหนึ่ง ประกอบด้วยอาคารที่เรียกว่า บรรณาลัย สองหลัง ตั้งคู่กันอยู่ทางด้านทิศตะวันตก มีสระน้ำอยู่ทั้งสี่มุม ทางเข้าด้านหน้ากำแพงชั้นนอก มีสะพานนาคราชและประติมากรรมรูปสิงห์ ถัดจากกำแพงชั้นนอกออกไปยังมีกำแพงเมืองล้อมรอบ อีกชั้นหนึ่ง ปัจจุบันมิให้เห็นชัดเจนทางด้านทิศใต้ นอกจากนี้ยังมีโบราณสถานนอกเขตกำแพงเมือง ทางด้านทิศใต้ ได้แก่ ท่านางสระผม กุฏิถายี่ และอโรคยาศาล

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพิมาย

เป็นพิพิธภัณฑสถานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวเกี่ยวกับ ความเจริญรุ่งเรืองของวัฒนธรรมอีสานในอดีตโดยเฉพาะโบราณวัตถุ ศิลปะวัตถุ ที่พบในเขตอีสาน ตอนล่างแถบลุ่มแม่น้ำมูลแม่น้ำชี ในจังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ สุรินทร์ และศรีสะเกษ เช่น ใบเสมาแบบศิลปะทวารวดี ชิ้นส่วนสถาปัตยกรรมแบบศิลปะเขมรเปิดให้นักท่องเที่ยวชมทุกวัน ระหว่างเวลา 09.00-16.00 น. อัตราค่าเข้าชม ชาวไทย คนละ 10 บาท ชาวต่างประเทศ คนละ 30 บาท หากต้องการเข้าชมเป็นหมู่คณะ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พิมาย ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2507 โดยเริ่มจากการเป็นพิพิธภัณฑสถานกลางแจ้ง โบราณวัตถุที่จัดแสดงส่วนใหญ่ได้จากการขุดแต่ง บुरुณะปราสาท พิมาย การขุดแต่งบुरुณะโบราณสถานและการขุดค้นทางโบราณคดีในเขต ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ สุรินทร์และศรีสะเกษ ในปี พ.ศ. 2532 กรมศิลปากรได้พัฒนาปรับปรุงพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พิมาย ให้ถูกต้องตาม หลักวิชาการพิพิธภัณฑสถานวิทยา โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจากโครงการน้ำพระทัยจาก ในหลวง หรือโครงการอีสานเขียว ก่อสร้างอาคาร 3 หลังเชื่อมติดต่อกัน ระหว่าง พ.ศ. 2532-2536 จัดแสดงนิทรรศการถาวรและปรับปรุงภูมิทัศน์แล้วเสร็จสมบูรณ์ในปี พ.ศ. 2536 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดพิพิธภัณฑสถาน แห่งชาติพิมาย เมื่อวันที่ 4 สิงหาคม พ.ศ. 2536 พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพิมาย นับว่าเป็น พิพิธภัณฑที่จัดแสดงถูกต้องตามหลักวิชาการพิพิธภัณฑที่ได้มาตรฐานสากลแห่งหนึ่งในประเทศไทย

ภาพประกอบ 25 ไทรงาม

ไทรงาม

ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำมูล บริเวณเขื่อนพิมาย โดยก่อนข้ามสะพานท่าสงกรานต์เข้าตัวอำเภอพิมาย จะมีทางแยกไปเขื่อนพิมายอีกประมาณ 2 กิโลเมตร บรรยากาศไทรงามแห่งนี้มีต้นไทรขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก ไทรเหล่านี้เกิดจากต้นเมื่ออายุประมาณ 350 ปี แผ่กิ่งก้านสาขาออกกราก ซึ่งเจริญเติบโตเป็นลำต้นใหม่มากมายครอบคลุมพื้นที่กว้างขวาง ประมาณ 15,000 ตารางฟุต สถานที่นี้มีชื่อเสียงรู้จักกันมานาน ตั้งแต่ครั้งสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถในรัชกาลที่ 5 เสด็จประพาสเมืองพิมายเมื่อวันที่ 21 มกราคม พ.ศ. 2454 และได้พระราชทานนามว่า “ไทรงาม” ในบริเวณใกล้เคียงมีร้านขายของที่ระลึกและร้านอาหารหลายร้าน อาหารที่นักท่องเที่ยวนิยมมารับประทานกันมากคือ ผัดหมี่พิมาย (ผัดหมี่โคราช) ที่เส้นเหนียวนุ่มน่ากินไม่แพ้ถ้วยเดียวเส้นจันท์

ต้นไทรงาม หรือไทรย้อยเป็นไม้ในวงศ์ Moraceae มีชื่อสามัญว่า weeping fig ชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Ficus benjamina* เป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ที่สามารถแตกกิ่งก้านสาขาใบห้อยย้อยพุ่มหนาทึบ ทั้งตามลำต้นยังมีรากอากาศงอกห้อยระยียงระยงลงดินแตกต้นเป็นต้นใหม่ต่อเนื่องกันไปเป็นบริเวณกว้างขวางถึง 35,000 ตารางฟุต มีจำนวนต้นไทรจำนวนนับหลายร้อยต้น ให้ร่มเงาคลายมีหลังคาคลุม จะมีแสงแดดทะลุส่องลงมาบ้างได้เพียงเล็กน้อย นับเป็นความงดงามที่น่าอัศจรรย์ เคยมีการสำรวจเมื่อปี พ.ศ. 2510 พบไทรที่เก่าแก่ที่สุดมีอายุถึง 350 ปี นับเป็นไทรที่มีอายุมากที่สุด ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (อำเภอพิมาย. 2551 : เว็บบไซต์)

กล่าวกันว่าแม่น้ำมูลที่เอ่อล้นท่วมฝั่งในแต่ละปี นำเอาตะกอนดินที่สมบูรณ์ไปด้วยปุ๋ยธรรมชาติมาทับถมริมฝั่ง เหมาะต่อการเติบโตของต้นไทร ทำให้ไทรต้นแล้วต้นเล่างอกงามและเติบโตใหญ่แข็งแรงเช่นที่เห็นอยู่ทุกวันนี้ บริเวณไทยงามมีร้านขายของที่ระลึกและร้านอาหารหลายร้าน บริการอาหารพื้นบ้านไถ่ย่าง ส้มตำ โดยเฉพาะผัดหมี่พิมายที่กลายเป็นเอกลักษณ์คู่กับไทรงามแห่งนี้ ผัดหมี่พิมายของแท้ดั้งเดิมต้องใช้เส้นหมี่ที่ทำกันในเมืองพิมายและต้องเป็นสูตรเฉพาะตัวแม่ปัจจุบันจะเปลี่ยนแปลงไปบ้างแต่ก็ยังคงเอกลักษณ์และความอร่อยอยู่เช่นเดิม (พรม เสริมทองหลง. 2551 : สัมภาษณ์)

พิธีบวงสรวงเจ้าแม่ไทรงาม

ชาวบ้านหรือนักท่องเที่ยวจะมาราบไหว้พระพุทธรูปและเจ้าแม่ไทรงาม พร้อมทั้งเครื่องสักการบูชาได้แก่ รูปเทียน ดอกไม้ หรือพวงมาลัยที่มีสีล้วนสวยงามนำมาบูชาล่องต้นไทร มองดูสวยงาม มีการเสี่ยงทายโดยการเสี่ยงแซมชี ทายโชคชะตาชีวิตของแต่ละคน ด้วยความเชื่อและความศรัทธาของชุมชนและนักท่องเที่ยว (สมฤทธิ์ ไซโยภาพ. 2551 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 26 เทศกาลเที่ยวพิมาย

เทศกาลเที่ยวพิมาย

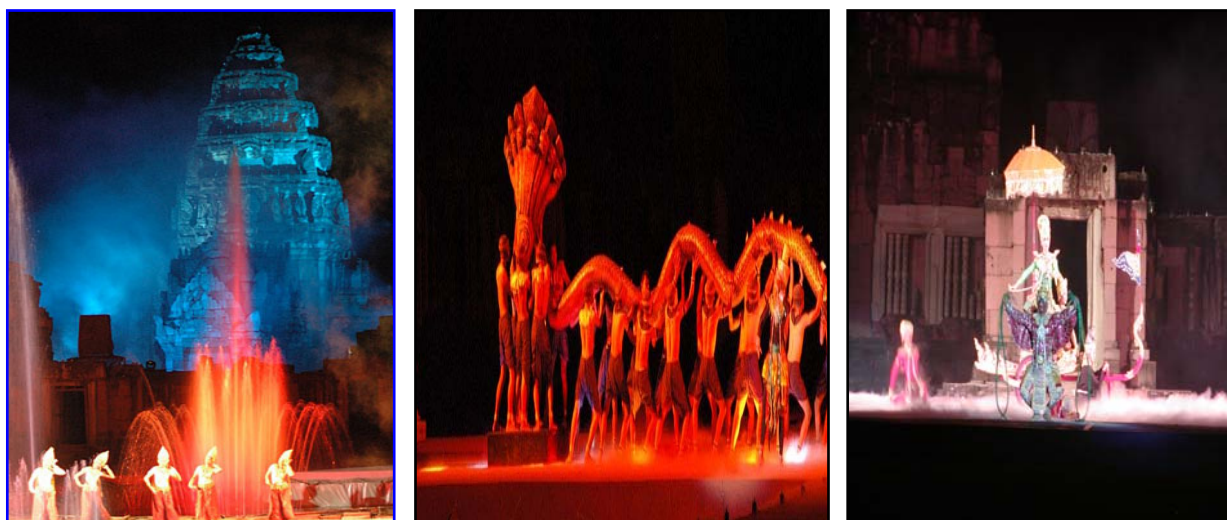
จัดขึ้นเพื่อเป็นการสร้างสรรค์ กิจกรรมส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวหลักของจังหวัดนครราชสีมา คือ อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ซึ่งจะจัดขึ้นในช่วงเดียวกับงานประเพณีแข่งเรือพิมาย ภายในงานมีกิจกรรมหลายอย่าง เช่น การแข่งเรือยาวประเพณี การแสดงทางวัฒนธรรม ขบวนแห่พุทธราชาและพุทธประวัติ ขบวนแห่พุทธประทีปและการแสดงประกอบแสงเสียง “วิมานาฎการ” จ.นครราชสีมา และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้ร่วมกันจัดขึ้นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2532 จัดในวันเสาร์-อาทิตย์ สัปดาห์ที่ 2 ของเดือนพฤศจิกายน จัดขึ้นเพื่อเป็นการสร้างสรรค์กิจกรรม

ส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวหลัก ของจังหวัดนครราชสีมา คือ อุทยานประวัติศาสตร์พิมาย ซึ่งจะจัดขึ้นในช่วงเดียวกับงานประเพณีแข่งเรือพิมาย ภายในงานมีกิจกรรมหลายอย่าง เช่น การแข่งเรือยาว ประเพณี การแสดงทางวัฒนธรรม ขบวนแห่พุทธราชาและพุทธประวัติ ขบวนแห่พุทธประทีป และการแสดงประกอบแสง เสียง

การแสดงวิมานนาฎการ

เป็นการแสดงแสงเสียง จุดเด่นของงานเทศกาลที่ยิ่งใหญ่ของจังหวัดนครราชสีมา คือการได้ชมการแสดงประกอบ แสง เสียง วิมานนาฎการ ในชุด “นิรมิตกรรมเหนือตำนานมูล” โดยการเล่าเรื่องราวผ่านท่วงท่าการรำร่า จากภาพจำหลัก ผสานกับความรุ่งเรืองในยุคสมัยของพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ถูกถ่ายทอดเป็นการแสดงที่ยิ่งใหญ่สุดอลังการ ที่จะจัดขึ้นในระหว่างวันที่ 21-23 พฤศจิกายน 2551 ณ บริเวณอุทยานประวัติศาสตร์พิมาย อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา รวมถึงกิจกรรมการแข่งขันเรือยาว ซึ่งด้วยพระราชทานฯ ณ ลำน้ำจักราชและลำน้ำมูล ที่ตรงและยาวที่สุดของประเทศไทย ดังภาพประกอบ 27 (อำเภอพิมาย, 2551 : เว็บไซต์)

ภาพประกอบ 27 การแสดงวิมานนาฎการ

ประเพณีแข่งเรือพิมาย

องค์การบริหารส่วนตำบลในเมือง อำเภอพิมายจัดในวันเสาร์-อาทิตย์ สัปดาห์ที่ 2 ของเดือนพฤศจิกายน เป็นงานประเพณีที่ชาวอำเภอ พิมายร่วมกันจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี โดยจะจัดในวันเสาร์-อาทิตย์ สัปดาห์ที่ 2 ของเดือนพฤศจิกายน งานนี้นอกจากจะมีการแข่งเรือของชาวบ้านจากหมู่บ้านต่าง ๆ ในอำเภอพิมายและอำเภอใกล้เคียงแล้ว ยังมีการตกแต่งเรือตามแบบเรือ

พระราชพิธี พร้อมประกวดการแห่เรือด้วย ซึ่งนับว่าเป็นงานที่น่าชมมากระยะเวลาหลังวันออกพรรษาแต่ไม่เกินวันเพ็ญเดือนสิบสอง พิธีกรรมที่ปฏิบัติแต่เดิมแข่งที่ทำน้าบ้านวังหิน ต่อมาย้ายมาแข่งที่ลำตลาด อำเภอพิมาย จัดต่อเนื่องกันทุกปี จนถึงปัจจุบัน แต่เดิมเมื่อแต่ละหมู่บ้านทราบกำหนดการแข่งเรือล่วงหน้าก็จะฝึกซ้อมฝีพาย ซึ่งเป็นชายฉกรรจ์ ในหมู่บ้านจนชำนาญ เมื่อใกล้ถึงวันแข่งเรือ จะนำขี้นมาขัดทองเรือทำด้วยใบตองแห้ง เสร็จแล้วทาสีเขียวลวดลายที่เรือและใบพาย แล้วทำพิธีไหว้เช่นแม่ย่านางเรือเสร็จแล้ว ลากเรือลงน้ำฝีพายลงเรือโห่เอาฤกษ์เอาชัยเรือแข่งของแต่ละหมู่บ้านจะมาพร้อมกันที่สนามแข่งขัน เมื่อพระฉันจ้งหันแล้ว เมื่อได้เวลาเจ้าหน้าที่จะให้เรือแต่ละลำพาย แสดงตัวตามลำดับ ซึ่งจะเรียกชื่อตามที่มาถึงก่อนหลังตามชื่อเรือ เช่น มณีจอมขวัญ เมื่อครบจำนวนแล้วจับลากลุ่มแข่งกันในแต่ละประเภท โดยกำหนดที่ฝีพาย เป็นเรือขนาดใหญ่ กลาง เล็ก แข่งขันจนกว่าจะได้เรือที่ชนะของแต่ละรุ่น ซึ่งขณะแข่งขันผู้ชมการแข่งขันสองฟากฝั่งจะโห่ร้อง เมื่อหมู่บ้านตนได้รับชัยชนะเป็นที่สนุกสนาน ปัจจุบันการแข่งขันเรือพิมาย ได้พัฒนาการแข่งขันเรือพื้นบ้านมาเป็นการแข่งเรือแห่งประเทศไทย และถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของงานเทศกาลเที่ยวพิมายในเดือนพฤศจิกายนของทุกปี การแข่งเรือเป็นรูปแบบของการเล่นในฤดูน้ำหลากที่สร้างความสามัคคีของคนในหมู่บ้าน และคนต่างหมู่บ้านได้พบปะกัน เป็นการสร้างความสามัคคีของสังคมได้ทางหนึ่ง

พิธีกรรมที่ปฏิบัติ

แต่เดิมแข่งที่ทำน้าบ้านวังหิน ต่อมาย้ายมาแข่งที่ลำตลาด ซึ่งอยู่ที่อำเภอพิมาย โดยจัดต่อเนื่องกันทุกปีจนถึงปัจจุบัน แต่เดิมเมื่อแต่ละหมู่บ้านทราบกำหนดการแข่งเรือล่วงหน้าก็จะฝึกซ้อมฝีพาย ซึ่งเป็นชายฉกรรจ์ในหมู่บ้านจนชำนาญ เมื่อใกล้ถึงวันแข่งเรือจะนำขี้นมาขัดทองเรือด้วยใบตองแห้ง เสร็จแล้วทาสีและลวดลายที่เรือและใบพาย แล้วทำพิธีไหว้เช่นแม่ย่านางเรือเสร็จแล้วลากเรือลงน้ำฝีพายลงเรือโห่เอาฤกษ์เอาชัย เรือแข่งของแต่ละหมู่บ้านจะมาพร้อมกันที่บริเวณสถานที่แข่งขันเมื่อพระฉันจ้งหันแล้วเมื่อได้เวลาเจ้าหน้าที่จะให้เรือแต่ละลำพาย แสดงตัวตามลำดับ ซึ่งจะเรียกชื่อตามที่มาถึงก่อนหลังตามชื่อเรือ เช่น มณีจอมขวัญ เสมียนเสนาะ เพราะสนั่นหมื่นสะท้านแผ่นดินไหว เป็นต้น เมื่อครบจำนวนแล้วจับลากลุ่มแข่งกันในแต่ละประเภท โดยกำหนดที่ฝีพายเป็นเรือขนาดใหญ่ กลาง เล็ก แข่งขันจนกว่าจะได้เรือที่ชนะเลิศของแต่ละรุ่น ซึ่งขณะแข่งขันผู้ชมการแข่งขันสองฟากฝั่งจะโห่ร้องเมื่อเรือหมู่บ้านของตนได้รับชัยชนะเป็นที่สนุกสนาน ปัจจุบันการแข่งขันเรือพิมาย ได้พัฒนาการแข่งขันเรือแบบพื้นบ้านมาเป็นการแข่งเรือแห่งประเทศไทย และถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของงานเทศกาลเที่ยวพิมายในเดือนพฤศจิกายนของทุกปี ประโยชน์ที่ได้รับได้สืบทอดภูมิปัญญาและการช่างฝีมือ ในการสร้างเรือ การดูแลรักษา เป็นกระบวนการสร้างพลังสามัคคี การเกาะเกี่ยวทางสังคม อย่างแน่นแฟ้น ได้รักษาและสืบทอดประเพณีท้องถิ่นที่ดงามให้คงไว้กับชุมชนแข่งเรือพิมาย (มานะ คล้ายกล้า. 2551 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 28 เรือและเครื่องบวงสรวงแม่ย่านาง

ประเพณีแข่งเรือ

ระยะเวลา หลังวันออกพรรษา แต่ไม่เกินวันเพ็ญเดือนสิบสอง พิธีกรรมที่ปฏิบัติแต่เดิมแข่งที่ทำน้าบ้านวังหิน ต่อมาย้ายมาแข่งที่ลำตลาด ซึ่งอยู่ที่อำเภอพิมาย จัดต่อเนื่องกันทุกปี จนถึงปัจจุบัน แต่เดิมเมื่อแต่ละหมู่บ้านทราบกำหนดการแข่งเรือล่วงหน้าก็จะฝึกซ้อมฝีพาย ซึ่งเป็นชายฉกรรจ์ในหมู่บ้านจนชำนาญ เมื่อใกล้ถึงวันแข่งเรือ จะนำขี้มาขัดทองเรือทำด้วยใบตองแห้งเสร็จแล้วทาสีเขียวลวดลายที่เรือและใบพาย แล้วทำพิธีไหว้เซ่น แม่ย่านางเรือเสร็จแล้ว ลากเรือลงน้ำฝีพายลงเรือให้เอาฤกษ์เอาชัยเรือแข่งของแต่ละ หมู่บ้านจะมาพร้อมกันที่บริเวณสถานที่แข่งขัน เมื่อพระจันทร์ขึ้นแล้ว เมื่อได้เวลาเจ้าหน้าที่จะให้เรือแต่ละลำพาย แสดงตัวตามลำดับ ซึ่งจะเรียกชื่อตามที่มาถึงก่อนหลังตามชื่อเรือ เช่น มะนิจอมขวัญ เสมียนเสนาะเพราะสนั่นหมื่นสะท้าน แผ่นดินไหว เป็นต้น เมื่อครบจำนวนแล้วจับสลากคู่แข่งกันในแต่ละประเภท โดยกำหนดที่ฝีพายเป็นเรือขนาดใหญ่ กลาง เล็ก แข่งขันจนกว่าจะได้เรือที่ชนะเลิศของแต่ละรุ่น ซึ่งขณะแข่งขันผู้ชมการแข่งขันสองฟากฝั่งจะโห่ร้อง เมื่อเรือหมู่บ้านของตนได้รับชัยชนะเป็นที่สนุกสนาน

ปัจจุบันการแข่งขันเรือพิมาย ได้พัฒนาการแข่งขันแบบพื้นบ้านมาเป็นการแข่งเรือแห่งประเทศไทย และถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของงานเทศกาลเที่ยวพิมายในเดือนพฤศจิกายนของทุกปี การแข่งเรือเป็นรูปแบบของการเล่นในฤดูน้ำหลากที่สร้างความสามัคคีของคนในหมู่บ้าน และคนต่างหมู่บ้านได้ พบปะกัน เป็นการสร้างความสมานสามัคคีของสังคมได้ทางหนึ่ง

การแข่งขันเรือที่พิมาย เป็นประเพณีที่ชาวพิมาย จัดแข่งขันขึ้นเพื่อความสนุกสนานในฤดูน้ำหลาก พร้อมกันนี้ถือเป็นการฉลององค์กฐินที่จะนำไปทอดที่วัดในเมืองพิมายอีกด้วย ประวัติการแข่งเรือจากหลักฐานทางวัตถุ คือเรือหินที่วัดคอนแวนต์ ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย และ คำบอกเล่าของชนรุ่นเก่าว่ามีมาตั้งแต่สมัยปู่ทวดแล้ว และหลักฐานที่สำคัญคือสมเด็จพระนางเจ้า ศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ 5 ได้เสด็จประพาสไทรงามและทอดพระเนตร การแข่งเรือที่ลำตลาด บริเวณวังเก่า (บริเวณโรงเรียนพิมายในปัจจุบัน) และการแข่งขันเรือ ก็ดำเนินมาจนถึงปัจจุบันนี้ ลักษณะเรือที่ใช้ในการแข่งขัน เรือ จากหลักฐานเรือหิน เป็นเรือชกลมขนาด 6 กระทง (กระทงคือ ไม้วางขวางลำเรือแต่ละกระทงกระทงคือ ไม้วางขวางลำเรือแต่ละกระทงจะนั่งได้ 2 คน) และต่อมาใช้เรือขุดจากต้นตะเคียนทั้งต้น มีฝีพายตั้งแต่ 12 คน จนถึง 47 คน เล่ากันว่าที่นิยมใช้ไม้ตะเคียนทำเรือแข่งก็เพราะไม้ตะเคียน มีความคงทน ไม่ดูดซึมน้ำและมีเมื่อยานางเรือประจำอยู่เรือแข่งนี้ชาวบ้านจะให้ทางวัดเก็บรักษาไว้ ไม้พาย ใช้ไม้ที่มีน้ำหนักเบา มี 3 ชนิด 1. ไม้พายสำหรับผู้นำ เป็นไม้พายให้จังหวะ ไม่ใช่พายในน้ำ จะมีลักษณะยาวเรียว 2. ไม้สำหรับหรับฝีพาย ไม้พายชนิดนี้มีด้ามจับพอเหมาะมือ ใบพายแบน ปลายแบนมน 3. ไม้สำหรับผู้ถือท้าย ไม้พายนี้ปกติใช้ 2 พาย มีลักษณะคล้ายไม้พายสำหรับ ฝีพายแต่ส่วนที่เป็นใบพาย และด้ามยาวกว่า

การเตรียมการแข่งขัน

ปกติจะมีการแข่งขันหลังจากออกพรรษา และอยู่ในเทศกาลทอดกฐิน วัดต่าง ๆ เมื่อทราบกำหนดการแข่งขันเรือจะดำเนินขึ้นตอนดังนี้

1. ฝึกฝีพาย หัวหน้าหมู่บ้านที่จะเป็นผู้รับผิดชอบ (ด้วยความสมัครใจ) จะคัดเลือกชายฉกรรจ์ในหมู่บ้านเท่าจำนวนฝีพายที่จะลงเรือนั้นได้ และอาจมีสำรองไว้ด้วย มาซ้อมฝีพายตามลำน้ำทุกเช้าเย็น หากเรือลำใดจะมีการแห่เรือประกอบ หรือตกแต่งเรือเพื่อประกวดความสวยงาม จะมีพวกฝีพายอีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นชายล้วน หรือหญิงล้วน ฝึกแห่และพายด้วย
2. การตกแต่งเรือและไม้พาย เป็นหน้าที่ของผู้มีฝีมือในหมู่บ้าน ที่จะตกแต่งเมื่อใกล้วันแข่งขัน จะขนเรือขึ้นมาฝั่งแคดให้แห้ง ใช้ใบตองแห้งขัดท้องเรือให้เป็นมัน เพื่อให้เรือเฉียบ (เมื่อพาย เรือจะคล่องตัว) การตกแต่งอาจเป็นรูปหงส์ ครุฑ เสือ ม้า ฯลฯ
3. การแต่งกายฝีพาย ฝีพายในเรือที่มีการแห่และเรือทั่วไป จะแต่งกายแบบเดียวกันเช่น สวมเสื้อสีสด ๆ มีหมวก หรือผ้าคาดศีรษะ สีส่วนใหญ่มักใช้สีเหลือง สีแดง สีขาว ฝีพายที่จะเข้าแข่งเรือ มักจะแต่งกายตามพื้นบ้านแบบเดียวกันหมดในเวลาแข่งจริง ๆ ฝีพายอาจถอดเสื้อ เพื่อความคล่องตัวในการจำฝีพายก็มี
4. การบวงสรวงแม่ย่านางเรือ ก่อนจะนำเรือไปยังสถานที่ที่แข่งขันผู้ใหญ่วที่เป็นที่นับถือของหมู่บ้าน จะบวงสรวงแม่ย่านางเรือเพื่อสวัสดิมงคล โดยมีเครื่องบวงสรวง เช่น

หมู ไก่ เหล้า อาหารคาวหวาน เป็นต้น เครื่องบวงสรวงของเรือที่มาจากวัดต่าง ๆ จะไม่เหมือนกัน แล้วแต่แม่ย่านางเรือลำใดจะชอบของชนิดใด (การจัดเครื่องบวงสรวงจะจดจำกันต่อๆ มา) การตั้งชื่อเรือของแต่ละวัด จะใช้ชื่อแม่ย่านางเรือนั้น ๆ เช่น สายบัวทอง มุณี-จอมขวัญ นางศรีวิไล เทวนารี เป็นต้น บางลำมีชื่อยาวเหยียด เช่น เสมียนเสนาะเพราะ สนั่นหมั่นสะท้านแผ่นดินไหวการแข่งขัน เมื่อถึงวันแข่งขัน ชาวบ้านถือว่าการแข่งเรือเป็นงานที่สนุกสนานและสำคัญยิ่ง บ้านไหนที่อยู่ติดแม่น้ำลำคลอง ก็จะลงเรือมายังบริเวณแข่งขันตั้งแต่เช้า ทั้งสองฟากฝั่งจะมีเรือชาวบ้านมาจอดเต็มไปหมด สองฝั่งแม่น้ำมีฝูงชนที่เดินทางมาทางบกยืนเรียงรายอยู่ต่างแต่งกายอย่างเต็มที่ มองดูลานตาไปเมื่อถึงวันแข่งขัน ชาวบ้านถือว่าการแข่งเรือเป็นงานที่สนุกสนานและสำคัญยิ่ง บ้านไหนที่อยู่ติดแม่น้ำลำคลอง ก็จะลงเรือมายังบริเวณแข่งขันตั้งแต่เช้า ทั้งสองฟากฝั่ง จะมีเรือชาวบ้านมาจอดเต็มไปหมด สองฝั่งแม่น้ำมีฝูงชนที่เดินทางมาทางบกยืนเรียงรายอยู่ ต่างแต่งกายอย่างเต็มที่ มองดูลานตาไปหมด บ้างก็กางร่มสีต่าง ๆ บ้างก็จูงลูกหลานหนุ่มสาวเดินไปมาชักชวนมีแต่ใบหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใสให้กัน พ่อค้าแม่ค้าก็ยิ้มเยื้องช่องใส่เพราะวันนี้จะขายอาหารได้มากเป็นพิเศษ แสงอาทิตย์เริ่มจัดจ้าขึ้น เสียงฉิ่งกลอง นกหวีด การเห่ดังมาแต่ไกล เรือแข่งกำลังใกล้เข้ามา ชาวบ้านต่างก็ชะเง้อดูว่าเป็นเรือของวัดไหน ปีนี้ใครจะแต่งเรือได้สวยที่สุด แต่งเป็นรูปอะไร ประมาณ 09.00 น. เมื่อเรือมาพร้อมหน้ากันแล้ว คณะกรรมการก็จะเริ่มจัดให้มีการแข่งเรือตามประเพณีต่อไป

ประเภทเรือที่เข้าแข่งขัน

การแข่งเรือที่พิมายปัจจุบันได้พยายามปรับปรุงให้สอดคล้องกับการแข่งขันเรือที่อื่น ๆ ตลอดจนการแข่งเรือระดับชาติ ได้แยกประเภทเรือ ดังนี้ 1. เรือพายชาย 2. เรือพายหญิง 3. เรืออีโปง ก่อนการแข่งขันจะมีการเห่เรือแบบวัฒนธรรมหลวง เรือเห่จะตกแต่งเป็นเรือสุพรรณหงส์ โดยใช้ฝีพายซึ่งเป็นนักเรียนจากโรงเรียนพิมายวิทยา จำนวน 30 ฝีพาย การจัดแข่งขันจะจัดแข่งขันประเพณีอำเภอพิมายก่อน วันต่อมาจึงเป็นการแข่งเรือแห่งประเทศไทย ซึ่งมีเรือแข่งขันมาจากหลายจังหวัด โดยคณะกรรมการจะจัดแข่งขันเป็นสาย ผู้ชนะเลิศของแต่ละสายจะมาพบกันในรอบชิงชนะเลิศ ประเพณีการแข่งเรืออำเภอพิมาย เป็นประเพณีที่เกิดขึ้นจากการจัดการแข่งขันเพื่อความสนุกสนานในฤดูน้ำหลากของหมู่บ้านและคุ้มวัด ปัจจุบันนี้การแข่งขันเรือพิมายได้ถูกผนวกเข้าไปเป็นกิจกรรมหนึ่งของงานเทศกาลเที่ยวพิมาย ซึ่งจัดขึ้นประมาณต้นเดือนพฤศจิกายนของทุกปี กิจกรรมหลักของงาน นอกจากแข่งเรือแล้วก็คือการแสดงแสง เสียง ในบริเวณปราสาทและในอนาคตแข่งเรือประเพณีอำเภอพิมายอาจหมดไป เหลือเพียงการแข่งขันระดับชาติ (ประยูทธ บุญยิ่ง. 2551 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 29 แมวพิมาย

การประกวดแมวสีสวาดหรือแมวโคราช (อำเภอพิมาย. 2551 : เว็บไซต์)

ภายในงานเทศกาลเที่ยวพิมายจะมีประกวดแมว แมวพันธุ์นี้มีชื่อเรียกหลายชื่อ คือ แมวโคราช แมวมาเลศ หรือแมวดอกเลา แมวโคราชเป็นแมวที่พบที่อำเภอพิมาย จังหวัด นครราชสีมา หรือเรารู้จักกันในนามว่าโคราช แมวสีสวาดถือว่าเป็นแมวที่เป็นเอกลักษณ์ของประเทศไทยและคนพิมายมีความเชื่อว่าถ้าครอบครัวย้ายแมวสีสวาดไว้จะมีโชคลาภ นอกจากนั้นแล้ว ทางองค์การบริหารส่วนตำบลในเมืองและเทศบาลองค์การส่วนราชการและกรมศิลปากรมีแนวคิด ได้นำแมวโคราชประกวดในงานประจำปี และได้รับรางวัลชนะเลิศซึ่งด้วยพระราชทานของ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี เป็นที่ชื่นชอบของนักท่องเที่ยวมาก ขณะนี้มีเอกชน ชาวพิมายและต่างจังหวัดได้เลี้ยงเพื่อการพาณิชย์ (สัมพันธ์ เรือนใหม่. 2551 : สัมภาษณ์)

ตาราง 2 วิเคราะห์การแสดงเปรียบเทียบจุดเด่นทางทรัพยากรธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรมประเพณี
บริเวณลุ่มน้ำมูลตอนบน

ความเป็นมาของการจัดการการท่องเที่ยว เชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล ลุ่มลุ่มน้ำมูลตอนบน	ทรัพยากรธรรมชาติ	ศิลปวัฒนธรรมประเพณี
องค์การบริหารส่วนตำบลโคกกระชายอำเภอครบุรี	อุทยานแห่งชาติทับลาน ป่าไม้เบญจพรรณ ป่าลาน น้ำตกวังเต่า หาดทรายขาว ลำแซะ สัตว์ป่า หิ้งห้อย ผีเสื้อ	วิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบโฮมสเตย์ มาบกราด การละเล่นพื้นบ้าน การเดินโถกเถก การละเล่นมวงเมว ประเพณีความเชื่อเรื่องศาลตาปู่
องค์การบริหารส่วนตำบล จระเข้หินอำเภอครบุรี	อุทยานแห่งชาติทับลาน ป่าไม้เบญจพรรณ หาดจอมทอง เขาจอมทอง ลำมูลบน สัตว์ป่า หิ้งห้อย ผีเสื้อ	วิถีชีวิตความเป็นอยู่ริมฝั่งน้ำมูล วัดถ้ำเกลบ วัดถ้ำวัวแดง วัฒนธรรม ประเพณีการหาปลาโดยภูมิปัญญา พื้นบ้าน เช่นการยกขอ การหว่านแห การดำน้ำ การทำอาหารพื้นบ้าน จากปลา
องค์การบริหารส่วนตำบลท่า ช้างอำเภอเฉลิมพระเกียรติ	ไทรงามเฉลิมพระเกียรติ สุสานช้าง ท่าล่องแพสวน แสงเพชร	วิถีชีวิตความเป็นอยู่ริมฝั่งน้ำมูล พิธีกรรมและความเชื่อในการลอย อังคารในน้ำมูล ความเชื่อในการ หาปลาแบบโบราณ การลงกำปลา การทำวังปลา การทำอาหารพื้นบ้าน

ตาราง 2 (ต่อ)

ความเป็นมาของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มลำน้ำมูลตอนบน	ทรัพยากรธรรมชาติ	ศิลปวัฒนธรรมประเพณี
องค์การบริหารส่วนตำบล ในเมือง อำเภอพิมาย	รุกขชาติไทรงามพิมาย น้ำมูล	ความเชื่อและพิธีกรรมการบวงสรวง แม่ย่านาง ความเชื่อเรื่องแม่วพิมาย การแข่งเรือยาว การแสดงแสงสี วิมาขนาฏการนิรมิตกลุ่มลำน้ำมูล การแสดงโขนจากกรมศิลปากร การละเล่นพื้นบ้าน ศิลปวัฒนธรรม การรำกรร่ำสาก การประกวดแม่วลี สวาท การสาธิตสินค้าOTOP ทางการเกษตร การทำอาหารพื้นบ้าน จากเส้นหมี่

สรุปกล่าวได้ว่า ความเป็นมาของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มลำน้ำมูลตอนบน จังหวัดนครราชสีมา ในอดีตการจัดการท่องเที่ยวนั้นเกิดขึ้นจากการจัดการโดยผู้นำชุมชนเป็นผู้รวมกลุ่มจัดการท่องเที่ยว และได้รับการสนับสนุนจากผู้นำส่วนท้องถิ่น ได้แก่สมาชิกผู้แทนสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา เป็นตัวแทนของแต่ละอำเภอในพื้นที่ลำน้ำมูลตอนบน และผู้อำนวยการโรงเรียนในเขตพื้นที่ ได้ร่วมกันบุกเบิกสำรวจเส้นทางท่องเที่ยว และของบประมาณสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา สนับสนุนการพัฒนาพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยว ประกอบกับสภาพพื้นที่กลุ่มแม่น้ำมูลตอนบนส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมที่มีความอุดมสมบูรณ์ และงดงาม มีความพร้อมทางด้านศักยภาพการพัฒนา และการจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานสากล โดยเฉพาะพื้นที่กลุ่มลำน้ำมูลตอนบนในเขตอำเภอครบุรี อำเภอเฉลิมพระเกียรติ และอำเภอพิมาย ประกอบกับอำเภอครบุรีมีพื้นที่เป็นต้นกำเนิดกลุ่มลำน้ำมูลตอนบน ทั้งสามอำเภอมีแม่น้ำมูลไหลผ่าน สภาพทรัพยากรระบบนิเวศเหมาะสมกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม มีทรัพยากรธรรมชาติเป็นสิ่งดึงดูดใจสำหรับ

นักท่องเที่ยวให้กลับมาเยือน ได้แก่ อุทยานแห่งชาติทับลาน ป่าลาน ป่าไม้เบญจพรรณ ภูเขา ถ้ำ น้ำตก ป่าไม้ พันธุ์ไม้ สมุนไพร สัตว์ป่า หิ้งห้อย ผีเสื้อ โดยเฉพาะในเขตอำเภอครบุรีมีจุดเด่นทางนิเวศมากที่สุด อำเภอเฉลิมพระเกียรติและอำเภอยางชุมน้อยมี ต้นไทรอายุมากกว่า 350 ปี สัตว์ป่านานาพันธุ์ นกหายากในท้องถิ่น หาดทราย อ่างเก็บน้ำ และพิธีกรรมความเชื่อในการลอยอังคารในลุ่มน้ำมูล การใช้เครื่องมือและวิธีการจับสัตว์น้ำแบบโบราณด้วยภูมิปัญญาไทย อาหารพื้นบ้าน พิธีกรรมความเชื่อและการบวงสรวงแม่ย่านาง และความเชื่อเจ้าแม่ไทรงามพิมาย ความเชื่อเรื่องแมงสาบหรือแมงพิมาย ประเพณีการแข่งเรือโดยใช้วัสดุในท้องถิ่น การแสดง วิมาขนาฏการนิรมิตลุ่มลำนํ้ามูล วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่นรอบริมฝั่งลุ่มลำนํ้ามูล ที่หลากหลาย ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น น่าสนใจยิ่ง

สภาพที่ผ่านมามีการจัดการท่องเที่ยวของกลุ่มลุ่มน้ำมูลตอนบนของจังหวัดนครราชสีมา จะดำเนินการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และผู้นำชุมชนได้เล็งเห็นความสำคัญในแหล่งท่องเที่ยว จึงได้จัดหาและสนับสนุนความร่วมมือร่วมใจ ระหว่างชุมชน องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นจัดหางบประมาณนำมาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เพราะพื้นที่ลุ่มลำนํ้ามูลมีทรัพยากรธรรมชาติที่เอื้อต่อการจัดการท่องเที่ยว เพื่อให้กิจกรรมการท่องเที่ยว สามารถดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวร่วมกัน เกื้อกูลซึ่งกันและกัน วางแผนกิจกรรมร่วมกันอันจะเกิดการพัฒนาร่วมกัน

ตอนที่ 2 สภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล ลุ่มน้ำมูลตอนบนจังหวัดนครราชสีมา

1. สภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล โลกกระชาย

1.1 ด้านกรอบนโยบายและแผนพัฒนาสามปี ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้บัญญัติหลักการปกครองส่วนท้องถิ่น โดยให้องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นมีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบายการปกครองการบริหารงานบุคคล การเงิน และการคลัง ภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานภาครัฐและตรวจสอบของภาคเอกชนในการพัฒนา ท้องถิ่น กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาส่วนท้องถิ่น ตามความต้องการของท้องถิ่นทั้งให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา เพื่อเป็นทิศทางและแนวทาง ในการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์การพัฒนา บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายจึงต้องกำหนดให้จัดทำแผนพัฒนาสามปีเป็นการแปลงยุทธศาสตร์ การพัฒนาไปสู่การปฏิบัติโดยมีหลักว่าภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาหนึ่ง ๆ จะมีแนวทางการพัฒนา ได้มากกว่าหนึ่งแนวทาง และภายใต้แนวทางหนึ่งจะมีโครงการกิจกรรมได้มากกว่าหนึ่งกิจกรรม

หรือโครงการ โดยแสดงรายละเอียดแผนงานโครงการการพัฒนาปีงบประมาณแต่ละปีเพื่อให้การดำเนินการบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการแต่ละยุทธศาสตร์ และบรรลุจุดมุ่งหมายในการพัฒนาในที่สุด ซึ่งจะมีความต่อเนื่องและเป็นแผนก้าวหน้าควบคุมระยะเวลาสามปีและมีการทบทวนและปรับปรุงเป็นประจำทุกปี องค์การบริหารส่วนตำบลใช้แผนพัฒนาสามปีเป็นเครื่องมือในการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปี เพื่อให้กระบวนการจัดทำงบประมาณเป็นไปด้วยความรอบคอบและผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ยุทธศาสตร์ที่ 1 คือ นโยบายการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน ยุทธศาสตร์ที่ 2 คือ นโยบายการพัฒนาการศึกษาการพัฒนาการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมอันดีงามและภูมิปัญญาท้องถิ่น ยุทธศาสตร์ที่ 3 คือ นโยบายการพัฒนาระบบความเป็นอยู่ของวิถีชีวิตชุมชนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ยุทธศาสตร์ที่ 4 คือ นโยบายการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม บริเวณเขื่อนลำแะ และน้ำตกวังเต่า อุทยานแห่งชาติทับลาน ท่าเรือมาบกราด โหมสเดย์มาบกราด ยุทธศาสตร์ที่ 5 คือ นโยบายการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและสังคม ยุทธศาสตร์ที่ 6 คือ นโยบายการสร้างระบบบริหารจัดการชุมชนมีส่วนร่วม ในการจัดการท่องเที่ยวในเขตลำแะ

เนื่องจากหน่วยงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกกระชายเป็นหน่วยงานของภาครัฐอยู่ในท้องถิ่น ในที่ตั้งของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว และบริหารพื้นที่ชุมชนอย่างแท้จริง ได้ดำเนินการจัดทำกรอบนโยบายและแผนพัฒนาสามปี เริ่มตั้งแต่ปีพ.ศ. 2550-2552 เพื่อเป็นกลยุทธ์ในการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบล (สุพรรณ อ่วมกระโทก. 2551 : สัมภาษณ์) ปัญหาและอุปสรรคที่ค้นพบ กิจกรรมหรือโครงการที่องค์การบริหารส่วนตำบลโคกกระชายรวบรวมได้จากการทำประชาคมระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลกับชุมชน การดำเนินงานในระยะเวลาที่ผ่านมา นำมาสานต่อกับปีงบประมาณใหม่ เพื่อดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ แต่การปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกกระชายไม่สามารถดำเนินงานตามกรอบและนโยบายได้ จึงทำให้การบริหารงานทางด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหาดทรายขาว น้ำตกวังเต่าท่าเรือมาบกราด เป็นไปได้ช้า ไม่ทันกำหนดระยะเวลา ทำให้แหล่งท่องเที่ยวไม่บรรลุสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างเต็มศักยภาพ

1.2 ด้านการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว องค์การบริหารส่วนตำบลโคกกระชายจัดตั้งงบประมาณเพื่อสนับสนุนพัฒนาพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยว แต่ต้องได้รับการอนุมัติจัดสรรจากหัวหน้าหน่วยงาน ทำให้การพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวไม่ทันกำหนดระยะเวลาที่กำหนดไว้ส่วนใหญ่จะมีชาวบ้านช่วยกันระดมแรงช่วยกันจัดทำกันเอง จึงทำให้มีการพัฒนาไปได้ยาก เพราะต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนมาก การพัฒนาจะพัฒนาเป็นจุดหรือเป็นกลุ่มบุคคล การพัฒนาไม่ทั่วถึงกันเพราะในบริเวณหาดทรายขาวในเขื่อนลำแะนั้นมีบริเวณพื้นที่กว้างมาก พัฒนาเป็นจุดต่าง ๆ ตรงไหนด้อยก็พัฒนามาให้เด่นให้น่าสนใจมากยิ่งขึ้น รอบชายหาดและสันเขื่อนจะปลูก

ต้นไม้รอบ ๆ ขยายหาเพื่อให้ร่มรื่นสวยงามสำหรับเป็นที่พักของนักท่องเที่ยว แต่ชุมชนยังขาดงบประมาณในการพัฒนาดังกล่าว ปัญหาและอุปสรรคที่ค้นพบการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางนิเวศวัฒนธรรม ด้านการกระบวนการวิถีชีวิตคนในริมน้ำมูล กำลังจะสูญสิ้นไป เพราะชุมชนในท้องถิ่นยังไม่เห็นคุณค่าและชุมชนได้อพยพย้ายที่อยู่ไปทำงานอยู่ในตัวจังหวัดนครราชสีมาหรือกรุงเทพฯ เป็นจำนวนมากที่มีเหลืออยู่ในหมู่บ้านก็มีแต่คนแก่คนเฒ่าที่อายุมาก

1.3 ด้านเครือข่าย การสร้างเครือข่ายองค์การบริหารส่วนตำบลโคกกระชาย

ต้องเล็งเห็นความสำคัญในการแลกเปลี่ยนระดมความคิดเห็น การสร้างทักษะกระบวนการกลุ่มหรือการจัดตั้งชมรมเพื่อเป็นการประชุมสัมมนาร่วมกันระหว่างกลุ่มในอำเภอครบุรี หรือต่างอำเภอเพื่อนำความรู้ในการแลกเปลี่ยนมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเครือข่ายการจัดการและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในระดับชุมชน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นนำความรู้ที่ได้รับมาประยุกต์ใช้ การสร้างเครือข่ายของการจัดการท่องเที่ยวในรูปแบบโฮมสเตย์มาบกราด โดยองค์การท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมาได้สนับสนุนงบประมาณให้ผู้นำชุมชนที่ดำเนินการจัดการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์มาบกราดประชุมและอบรมศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนรวมทั้งให้ความรู้ในการดำเนินงานเพื่อเป็นการกระตุ้นในระบบ การสร้างเครือข่ายจะเป็นการสร้างเครือข่ายในจังหวัดเดียวกันมากกว่าต่างจังหวัด ปัญหาและอุปสรรคที่ค้นพบ ทางด้านการอบรมการประชุมสัมมนาและการสร้างเครือข่ายทางจังหวัดนครราชสีมาสนับสนุนการสัมมนาดูงานให้แก่ระยะการอบรมสั้น ทำให้ได้รับความรู้อยู่ในเขตที่จำกัด และผู้เข้าร่วมอบรมสัมมนาบางคนไม่ใช่เจ้าหน้าที่หลักของการบริหารการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ แต่เป็นการท่องเที่ยวแบบทั่วไป (สุพรรณ อ่วมกระโทก. 2551 : สัมภาษณ์)

1.4 ด้านการป้องกันสิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยี พื้นที่ส่วนใหญ่ในเขตความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกกระชาย มีสภาพเป็นเทือกเขาอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติทับลาน มีป่าไม้เบญจพรรณ ป่าลาน และป่าดงดิบหนาแน่น มีเขื่อนน้ำลำสะเซขนาดใหญ่ตั้งอยู่ติดกับเทือกเขาอุทยานทับลาน สภาพน้ำในเขื่อนเป็นที่อุปโภคทางการเกษตรของชุมชนในเขตตำบลโคกกระชาย พื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติทับลาน ธรรมชาติเป็นป่าไม้ประเภทป่าสงวน แต่ถูกนายทุนลักลอบตัดไม้ทำลายป่า และเผาทำให้มีสภาพแวดล้อมที่รบกวนนักท่องเที่ยว นายอำเภอและองค์การบริหารส่วนตำบลหน่วยงานราชการส่งเสริมสนับสนุนและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้มีสภาพเดิมไม่ถูกทำลาย โดยเฉพาะป่าไม้บนอุทยานทับลานเพราะในป่าไม้มีต้นไม้ที่นางสงวนและอนุรักษ์ไว้ป่าไม้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าจำนวนมาก (วิทยา อ่ำกลา. 2551 : สัมภาษณ์) ปัญหาและอุปสรรคที่ค้นพบทางด้านการรักษาสีสิ่งแวดล้อมได้มีการบุกรุกทำลายป่าเขตสงวนในอุทยานทับลานได้ถูกลักลอบบุกรุกทำลายป่าไม้ และเผาพญาต่าง ๆ เพื่อจับจองเป็นของตนเอง ทำรีสอร์ทให้นักท่องเที่ยวได้พัก หรือจัดสรรแบ่งขายในกลุ่มนายทุนหรือชาวบ้านที่ขาดจิตสำนึกที่ดีไม่เล็งเห็นความสำคัญของป่าไม้และไม่มีคุณธรรมดำเนินการร่วมกัน บนอุทยานจะมีกลิ่นควันไฟจากการ

เผาผู้บานภูเขามารบควนนักท่องเทียวทำให้นักท่องเทียวเกิดความรำคาญ ทางองค์การบริหารส่วนตำบลโคกกระชายหรือส่วนราชการต่าง ๆ ได้ประชุมร่วมกันเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยการขอคำสั่งทหารในค่ายสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา และอาสาสมัครก็ออกมาช่วยสอดส่องดูแลช่วยเหลือแต่ก็ไม่ได้ผล เพราะทหารและอาสาสมัครไม่ได้มาอยู่ดูแลตลอด นาน ๆ จะขับเรือมาวนสักครั้ง เพราะพื้นที่รอบอ่างน้ำมันกว้างใหญ่มาก ทำให้ไม่สะดวกในการตรวจดูแล บางครั้งดูแลได้ไม่ทั่วถึง

1.5 ด้านการพัฒนาบุคลากร การพัฒนาบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบล

ได้มีการจัดสรรงบประมาณในส่วนของการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานเพื่อรองรับประชาชนในเขตพื้นที่รับผิดชอบ การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ด้านการปฏิบัติงานด้านเอกสารมากกว่าเป็นการให้ความรู้ด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ก็มีบ้างบางครั้ง มีการอบรมคุณธรรมจริยธรรมให้แก่บุคลากรและการฝึกอบรมบุคลากรตามแผนฝึกอบรมของสถาบันพัฒนาบุคลากรท้องถิ่น เช่น ศูนย์การท่องเที่ยวของอำเภอสูงเนินได้มาเข้าค่ายพัฒนาร่วมกัน และตามโครงการความร่วมมือกับสถาบันการศึกษา ต่าง ๆ ได้อบรมและเข้าค่ายร่วมกับเยาวชนหรือนักศึกษาจากสถาบันราชภัฏโคราช หลักสูตรการท่องเที่ยว มาเข้าค่ายเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยว ได้เข้าร่วมอยู่ประมาณ 4-5 คน (เฉลิม ยศกระโทก, 2551 : สัมภาษณ์) ปัญหาและอุปสรรคที่ค้นพบ องค์การบริหารส่วนตำบลโคกกระชายได้จัดตั้งงบประมาณไว้อยู่แล้ว แต่เวลานำบุคลากรหรือกลุ่มแม่บ้าน อสม. กลุ่มผู้นำชุมชนไปศึกษาดูงานจริง ๆ จะเป็นการนำไปเที่ยวส่วนตัวหรือร่วมนัดทานอาหารระหว่างกลุ่มกันเองเสียมากกว่าไปเจาะลึกเรื่องงานท่องเที่ยว ส่วนการท่องเที่ยวของจังหวัดนครราชสีมา จัดการอบรมบุคลากรหรือชุมชนในท้องถิ่นและส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้แก่บุคลากรหรือชุมชนแต่ก็น้อยครั้งทำให้ความรู้ที่ได้รับไม่ต่อเนื่อง

1.6 ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวคือ หนทางสำคัญของการนำรายได้สู่พื้นที่ของชุมชนดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลโคกกระชาย จึงมีนโยบายในการส่งเสริมคุณภาพและมาตรฐานของการบริการเพิ่มความหลากหลายของรูปแบบการให้บริการ การท่องเที่ยวและการยกระดับความสามารถในการแข่งขันของภาคบริการและการท่องเที่ยว โดยการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ การล่องแพชมสภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของสภาพป่าในเขตอุทยานทับลาน ในอ่างเก็บน้ำลำแะซึ่งเป็นเขื่อนดินขนาดใหญ่ที่สุดในจังหวัดนครราชสีมา กิจกรรมการดูนก ตกปลา การตกเบ็ดราว การแข่งขันการตกเบ็ดราว การดำน้ำหาปลาด้วยมือเปล่า การยิงปลา การเดินสำรวจป่าชมต้นไม้ขนาดพันธ์ที่หายากในท้องถิ่นและเทียวน้ำตกวังเต่า ชมโขดหินที่สวยงามริมฝั่งมีต้นไม้สวยงามสดชื่น การปั่นจักรยานรอบสันเขื่อนลำแะ การชมผีเสื้อ การชมหิ่งห้อย เมื่อยามค่ำคืน การรับประทานอาหารพื้นบ้าน การค้างแรมแบบโฮมสเตย์มาบกราดซึ่งมีให้บริการ

จำนวน 20 หลังคาเรือน โดยให้นักท่องเที่ยวได้แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมร่วมกันระหว่างสังคมเมืองกับสังคมชนบท และรับประทานอาหารพื้นบ้านร่วมกับชุมชน อาหาร ส่วนใหญ่ได้จากปลาในน้ำมุล เช่น ปลาคล้าว ปลาตก ปลาชะโด เป็นต้น ปัญหาและอุปสรรคที่ค้นพบ จากการสัมภาษณ์ และการสังเกต พบว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวไม่เน้นด้านศิลปะการแสดงเท่าที่ควร ไม่ว่าจะเป็นพิธีกรรมหรือความเชื่อต่าง ๆ วัฒนธรรมความเป็นอยู่ชีวิตของคนในริมฝั่งน้ำมุลล้วนเป็นสิ่งจูงใจให้นักท่องเที่ยวได้มาสัมผัสชีวิตดังกล่าว จะทำให้ชุมชนมีความมั่นคงและยั่งยืน ด้านศิลปะการแสดง และวัฒนธรรมโบราณมีน้อยควรหามาแสดงให้นักท่องเที่ยวดูมาก ๆ โดยเฉพาะการละเล่นพื้นบ้าน

1.7 ด้านสื่อและการประชาสัมพันธ์ ทางด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว

ขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกกระชาย มีการจัดทำข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต และการประชาสัมพันธ์โดยการใช้สื่อจากนักท่องเที่ยว ที่ได้มาเที่ยวแล้วบอกต่อนักท่องเที่ยวที่ไม่เคยได้มาสัมผัสแหล่งท่องเที่ยว ให้ได้รับทราบและเดินทางมาท่องเที่ยว หรือนักท่องเที่ยวบางคนมาเที่ยวเพราะได้มาเยี่ยมญาติ หรือเพื่อนชวนให้มา ทางด้านการท่องเที่ยวประชาสัมพันธ์ของชุมชนในหมู่บ้าน นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ รู้จักแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงและยังไม่ทราบถึงแหล่งท่องเที่ยวที่อื่น ๆ ว่ามีจุดเด่นอะไรที่น่าท่องเที่ยว ได้รับรู้ข้อมูลจากการบอกเล่าสืบต่อกันมา หรือจากการไปเยี่ยมญาติพี่น้องหรือเป็นนักท่องเที่ยวที่อยู่ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ข้อมูลด้านการประชาสัมพันธ์ไม่ทันสมัย ปัญหาและอุปสรรคที่ค้นพบ จากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวที่ได้มาเที่ยวและได้ประสบนั้น นักท่องเที่ยวได้กล่าวว่า ได้ศึกษาข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอศรีบุญเรือง และเข้าไปในเว็บไซต์ข้อมูลสารสนเทศขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกกระชาย ข้อมูลในอินเทอร์เน็ตก็เป็นข้อมูลที่เชื่อถือไม่ได้ ไม่ทันสมัยทันเหตุการณ์ ไม่หลากหลาย เครือข่ายข่าวสารข้อมูลขององค์การบริหารส่วนตำบลไม่สามารถสืบค้นข้อมูลได้ บางครั้งจะติดต่อทางเว็บไซต์กับองค์การบริหารส่วนตำบลไม่สามารถติดต่อได้ ส่วนแหล่งท่องเที่ยวสามารถสืบค้นได้แต่ข้อมูลดังกล่าวไม่เป็นปัจจุบัน เป็นข้อมูลเก่ามาก สื่อทางด้านการท่องเที่ยวไม่มีสื่อหรือข้อมูลอะไรน่าสนใจ นักท่องเที่ยวมาเที่ยวจะสอบถามแม่ค้าขายอาหารอยู่ในบริเวณเขื่อนลำห้วย จึ่งทราบข้อมูลว่ามีแหล่งท่องเที่ยวหรือทรัพยากรอะไรบ้างที่อยู่ในบริเวณตำบลโคกกระชายดังกล่าว (จันทกานต์ แสนน้อย, 2551 : สัมภาษณ์)

1.8 ด้านงบประมาณ การจัดสรรงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกกระชาย เป็นการจัดสรรตามความเร่งด่วนของกิจกรรมหรือโครงการ งบประมาณส่วนมากงบประมาณในการดำเนินงานปรับปรุงพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวมีจำนวนจำกัดไม่เพียงพอกับความต้องการและขาดหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนอื่น ๆ สนับสนุนการท่องเที่ยว (สุพรรณ อ่วมกระโทก, 2551 : สัมภาษณ์) ปัญหาและอุปสรรคที่ค้นพบ องค์การบริหารส่วนตำบลโคกกระชาย

มีงบประมาณไม่เพียงพอกับความต้องการของพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยว และที่สำคัญอีกประการหนึ่ง แหล่งท่องเที่ยวที่มีพื้นที่กว้างมากทางองค์การบริหารส่วนตำบลจึงต้องจัดสรรงบประมาณปรับปรุง พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวมากแต่กำลังจะปรับปรุงถนนทางเข้าถึงอ่างเก็บน้ำลำแะให้มีความปลอดภัยก่อน ขาดงบประมาณในการจัดทำที่จอดรถ

1.9 ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน การตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ นั้น ชาวบ้าน จะมีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนเป็นบางครั้ง ในการออกเสียงหรือลงมติซึ่งบางคนก็มีการ ออกเสียงแสดงความคิดเห็น บางคนก็นั่งฟังเพียงอย่างเดียว แต่ผลการตัดสินใจทุกอย่างก็ขึ้นอยู่กับ ประธานที่ประชุมทุกครั้ง ชุมชนเข้าประชุมทุกครั้งในการวางแผนการดำเนินงานแต่ถ้าถึงเวลาสรุป มติ ก็ยกให้ประธานที่ประชุม ปัญหาและอุปสรรคที่ค้นพบ ชาวบ้านให้ความร่วมมือแสดงความคิดเห็นดี แต่กับบางคนไม่ออกความคิดเห็นกลัวตามอย่างเดียวเอาใจเอากัน ขาดความเชื่อมั่น ในตนเอง ผู้นำชุมชนขาดภาวะผู้นำและบางชุมชนผู้นำชุมชนไม่สามารถปกครองลูกบ้านได้

1.10 ด้านกลุ่มควบคุมดูแล ด้านการจัดกลุ่มควบคุมดูแลรับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยว ยังไม่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ทำหน้าที่หลายอย่างในเวลาเดียวกันทำให้การจัดกลุ่มไม่มีศักยภาพ ไม่มีการจัดแบ่งกลุ่มผู้รับผิดชอบงานเป็นฝ่ายดูแลแหล่งท่องเที่ยวร่วมกันอย่างทั่วถึง ทำให้ ผู้ปฏิบัติงานภายในกลุ่มมีไม่เพียงพอ บางรายปฏิบัติหน้าที่หลายหน้าที่ ไม่ว่าจะเป็นการบริการ ทางกิจกรรมการท่องเที่ยวและการอำนวยความสะดวกทางด้านอาหาร

1.11 ด้านการส่งเสริมการตลาด การส่งเสริมการตลาดของการท่องเที่ยว เน้นการ ล่องแพชมวิวทิวทัศน์และการพักผ่อนแบบโฮมสเตย์โดยใช้สิ่งที่มีอยู่ในชุมชนเป็นจุดขายการท่องเที่ยว เช่น การก่อสร้างบ้านแบบโบราณเรือนไทยแบบชนบท การรับประทานอาหารพื้นบ้านแบบนั่งกับ พื้นปูด้วยเสื่อกกที่ทอด้วยมือ โดยมีแม่บ้าน อสม. เป็นผู้ดูแลนักท่องเที่ยว ปัจจุบันนี้การพักผ่อนแบบ โฮมสเตย์มาบกราดมีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวและพักค้างแรมเป็นจำนวนมากโดยเฉพาะเดือนเมษายน ของทุกปี นักท่องเที่ยวส่วนมากเป็นวันหยุดเทศกาลวันสงกรานต์ เทศกาลกรกชใน ช่วงหนึ่ง ของปี เมื่อมีน้ำไหลมาจากด้านบนของแก่ง หรือมีฝนตกกระหน่ำติดต่อกันหลายวัน ปริมาณน้ำ จำนวนมากไหลลงมากี่จะเป็นโอกาสที่ปลาจำนวนมาก ที่จะว่ายทวนกระแสน้ำ และก็เป็นโอกาส ของชาวบ้าน ที่จะมาทำกิจกรรมเหมือนกันทุก ๆ ปี ทำการยกขอ จับปลา เป็นกิจกรรมสร้าง ความสัมพันธ์ของสมาชิกเครือข่ายท่องเที่ยว การแสดงต้อนรับ ของลูกหลานของชาวบ้าน การแสดง พื้นบ้านของกลุ่มโฮมสเตย์ อาทิ การแสดงมวงเมวเป็นกิจกรรมล่องแพ มีการรับประทานอาหาร กลางวันบนแพ และมีการร้องเพลง ร่วมสนุกกัน เป็นบรรยากาศที่สนุกสนาน ความรู้สึกและสิ่งที่ ประทับใจ ในการจัดกิจกรรมเจ้าของบ้านคือ โฮมสเตย์บ้านมาบกราดเมื่อเข้าฤดูจับปลา หรือเทศกาล ยกขอ เวลากลางวันก็จะมีชาวบ้านอาศัยความมีดน้ำ ดำน้ำจับปลาด้วยมือเปล่า ปัญหาและอุปสรรค ที่ค้นพบ ได้แก่ ปัญหาการจัดการส่งเสริมทางการตลาด ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการกระตุ้น

หรือจูงใจสำหรับนักท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นด้านการโฆษณาประชาสัมพันธ์รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกภายในไม่เด่นชัดมีคฤหาสน์ที่น่าเที่ยวควรมีทักษะในการพูดหลากหลายภาษา ศิลปินบ้านมาแสดงให้นักท่องเที่ยวชมบ้างในเทศกาลงานใหญ่ ๆ เช่น วันสงกรานต์ วันลอยกระทงและกีโฆฆณาทางวิถุชุมชน นักท่องเที่ยวจะมาเที่ยวมากกว่านี้

1.12 ด้านการบริการการท่องเที่ยว การบริการการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวและชุมชน ได้แก่ นั่งเรือยาวชมทิวทัศน์รอบเขื่อน 15 ต่อเที่ยวละ 800 บาท มัคคุเทศก์ท้องถิ่น 200 บาทรวม 1,000 บาท ล่องเรือตกปลา 5-10 คน ค่าบริการ 600 บาท ตกปลา ยกปลา คำน้ายิงปลา เขิงกุ้ง เดินป่าศึกษาสมุนไพร (ชมผาจันทร์แดง) ค่ามัคคุเทศก์ 200 บาท ค่าลูกหาบ 2 ลูกหาบ ลูกหาบ 2 คน 400 บาท ชมผาชันอายุพันปี กล้วยไม้หลากพันธ์ นกป่านานาชนิด ปีนผาชมวิวของเขื่อน ลำแะะ พื้นที่ป่าอุทยานแห่งชาติทับลาน สัมผัสโอโซนบริสุทธิ์มัคคุเทศก์ 200 บาท + ลูกหาบ 400 บาท ปั่นจักรยานรอบหมู่บ้าน ค่าบริการ 40 บาท ล่องแพสำราญคาราโอเกะค่าบริการ 2,500 บาท/ต่อวัน มัคคุเทศก์ท้องถิ่น 200 บาท ผู้รักษาความปลอดภัย 200 บาท รวม เป็นเงิน 2,900 บาท ศึกษาธรรมชาติ ป่าดงดิบ อุทยานแห่งชาติทับลาน ท่านจะได้สัมผัสกับ ช้างป่า หมิวควย หมูป่า ไก่ป่า ละนี นกเงือก นกนานาชนิด พันธุ์ไม้นานาชนิด กระเช้าสีดา กล้วยไม้ป่า ค่าบริการ 600 บาท มัคคุเทศก์ท้องถิ่น 200 บาท (วิถยา อ่ากลา. 2551 : สัมภาษณ์) ปัญหาและอุปสรรคที่ค้นพบ ปัญหาทางด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่นควรมีกิจกรรมที่หลากหลาย มัคคุเทศก์ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการนำเที่ยว เช่น ทางด้านภาษา การสื่อความหรือประวัติความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยวคนควบคุมทิศทางแพกลับกลายเป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยว ข้อมูลที่ได้รับไม่ชัดเจน สิ่งอำนวยความสะดวกไม่พร้อม เช่น ไม่มีโทรศัพท์ ไม่มีถังขยะ ห้องสุขา ร้านค้าสะดวกซื้อ ร้านขายของที่ระลึก สถานที่จอดรถ ถนน น้ำประปา ร้านอาหาร พนักงานรักษาความปลอดภัย

1.13 ด้านการใช้พลังงานอย่างประหยัด ในการจัดการท่องเที่ยววันนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลได้มีการปลูกจิตสำนึกและอนุรักษ์ ป่าไม้และสิ่งแวดล้อม โดยมีเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ มีการเข้าค่ายอนุรักษ์ร่วมกันกับสถาบันราชภัฏนครราชสีมา และการเข้าค่ายเยาวชนด้านโลกร้อนเพื่อปลูกฝังการลดภาวะโลกร้อน (ไพฑูรย์ ปิ่นยาง. 2551 : สัมภาษณ์) ปัญหาและอุปสรรคที่ค้นพบ ปัญหาทางด้านการใช้พลังงานอย่างประหยัดยังปลูกจิตสำนึกยังไม่เพียงพอ เช่น ยังใช้พลาสติกหรือผ้าใบคลุมเป็นหลังคาแพแทนที่จะใช้เป็นหลังคาหญ้าแทนเพราะจะช่วยลดภาวะโลกร้อน และจะทำให้นักท่องเที่ยวเย็นสบายเหมาะสมกับสภาพธรรมชาติองค์การบริหารส่วนตำบลได้อบรมผู้นำชาวบ้านเกี่ยวกับการปลูกจิตสำนึกที่ดีในการลดพลังงานในแหล่งท่องเที่ยวแต่ก็มีบางคนที่มีความเคยชินกับสภาพเดิม ๆ

1.14 ด้านการสนับสนุนการลงทุน ได้จัดตั้งเงินกองทุนสำหรับชุมชนกู้ยืมในอัตราดอกเบี้ยต่ำ แต่ส่วนมากนำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ที่กู้ยืม ประกอบกับเงินกองทุนมีไม่พอเพียงกับความต้องการของชุมชนจึงส่งผลให้มีการลงทุนไม่มาก มีเงินกองทุนให้กู้ยืมเพื่อนำผลมาลงทุนเปิดร้านขายของที่ระลึก หรือร้านขายอาหารพื้นบ้านในแหล่งท่องเที่ยว ชาวบ้านบางคนก็นำมาทำจริง ๆ บางคนก็ไม่ทำก็เลยทำให้มีร้านค้าและสิ่งอำนวยความสะดวกน้อยมาก ประยงค์ อ่วมกระโทก. 2551 : สัมภาษณ์) ปัญหาและอุปสรรคที่ค้นพบ ชุมชนมีความพร้อมที่จะขายของแต่มีเงินไม่พอต้องใช้เงินมาก ถ้าจะเปิดร้านขายอาหารองค์การบริหารส่วนตำบลก็ได้สนับสนุนเกษตรกรแต่คงไม่มาลงทุนนี้มากนัก ปลาที่เลี้ยงไว้ในกระชัง ไว้ให้นักท่องเที่ยวได้ชมและนำมากินเป็นอาหารนั้นก็ เป็นของเจ้าหน้าที่อนามัยเขามาลงทุน

1.15 ด้านสินค้าชุมชน สินค้าชุมชนตำบลโคกกระชาย เป็นตำบลที่มีสภาพพื้นที่เป็นอ่างเก็บน้ำมีสภาพเหมาะแก่การหาปลาน้ำจืด และการปลูกผักสวนครัวปลอดสารพิษรอบริมสันอ่างเก็บน้ำ ได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลโคกกระชายในการมอบเมล็ดพันธุ์ผักและการให้ความรู้ในการจัดทำปุ๋ยน้ำชีวภาพที่เป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการจัดสรรเงินกองทุนในการกู้ยืมเงินในการลงทุนในการทำสินค้าหรือออกร้านค้าในการขายสินค้า ชาวบ้านส่วนมากเป็นงานหัตถกรรมการทำผ้าไหม การทอผ้าฝ้าย สินค้าที่มีชื่อเสียงและเป็นงานที่มีฝีมือเชื่อถือได้ของตำบลโคกกระชายคือ ผ้าไหมลาย สวยงามและราคาถูกเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น มีสีสันให้เลือกรวมหลาย เส้นไหมมีคุณภาพ อาหารแปรรูปจากปลาน้ำจืด เช่น ปลาร้าหมัก ปลาแดดเดียว ป่นปลา สินค้าดังกล่าวส่วนมากนักท่องเที่ยวจะซื้อไปรับประทานในครัวเรือนและนำไปเป็นของฝาก ปัญหาและอุปสรรคที่ค้นพบ สินค้าของชุมชนเป็นประเภทเดียวกันเป็นส่วนมาก เช่น ผ้าทอพื้นเมือง ปลาน้ำจืด ผักปลอดสารพิษ เครื่องจักสาน นอกจากนี้แล้วยังขาดงบประมาณสนับสนุนที่ตรงนี้เป็นอ่างเก็บน้ำ หมู่บ้านนักท่องเที่ยวพักกับชาวบ้าน สินค้าชุมชนที่ค้าขายก็ต้องเป็นแกงปลาข้าง ปลาแดดเดียวข้าง ผักปลอดสารพิษ ขายเหมือนกัน แต่ถ้าจะให้ขายได้ดีหรือไม่ก็บอกได้ว่าไม่ดีเท่าที่ควร คือแล้วแต่คนมาเที่ยว

2. สภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบลจระเข้หิน อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา

2.1 ด้านกรอบนโยบายและแผน ตามนโยบายผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลจระเข้หิน ได้ให้ไว้ ณ องค์การบริหารส่วนตำบลจระเข้หิน เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2548 ได้กำหนดยุทธศาสตร์ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีชีวิต และความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น โดยยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้บัญญัติหลักการปกครองส่วนท้องถิ่น โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบาย

การปกครองการบริหารงานบุคคล การเงินและการคลัง ภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานภาครัฐ และตรวจสอบของภาคเอกชนในการพัฒนาท้องถิ่น กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำ แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาส่วนท้องถิ่น ตามความต้องการของท้องถิ่นทั้งให้องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อเป็นทิศทางและแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้วิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์การพัฒนา บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายจึงต้องกำหนดให้จัดทำ แผนพัฒนาสามปีเป็นการแปลงยุทธศาสตร์ การพัฒนาไปสู่การปฏิบัติโดยมีหลักว่าภายใต้ยุทธศาสตร์ การพัฒนาหนึ่ง ๆ จะมีแนวทางการพัฒนาได้มากกว่าหนึ่งแนวทาง และภายใต้แนวทางหนึ่ง จะมีโครงการกิจกรรมได้มากกว่าหนึ่งกิจกรรมหรือโครงการ โดยแสดงรายละเอียดแผนงาน โครงการ การพัฒนาปีงบประมาณแต่ละปีเพื่อให้การดำเนินการบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการแต่ละ ยุทธศาสตร์ และบรรลุจุดมุ่งหมายในการพัฒนาในที่สุด ซึ่งจะมีความต่อเนื่องและเป็นแผนก้าวหน้า ควบคุมระยะเวลาสามปีและมีการทบทวนและปรับปรุงเป็นประจำทุกปี องค์กรบริหารส่วนตำบล ใช้แผนพัฒนาสามปีเป็นเครื่องมือในการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปี

เพื่อให้กระบวนการจัดทำงบประมาณเป็นไปด้วยความรอบคอบและผ่านกระบวนการ มีส่วนร่วมของประชาชน ยุทธศาสตร์ที่ 1 คือ นโยบายการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน ยุทธศาสตร์ที่ 2 คือ นโยบายการพัฒนาและปรับปรุงการสาธารณสุข การศึกษาการพัฒนา การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมอันดีงามและภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ภูมิปัญญาด้านอาหารพื้นบ้าน การจักสานเครื่องใช้และอุปกรณ์การเกษตร การปลูกผักปลอดสารพิษ ยุทธศาสตร์ที่ 3 คือ นโยบาย การพัฒนาระบบการผลิตภาคเกษตรกรรมยุทธศาสตร์ที่ 4 คือ นโยบายการพัฒนาศักยภาพของ ประชาชนให้เข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้ ยุทธศาสตร์ที่ 5 คือ นโยบายการพัฒนา ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวคือ เขื่อนลำนมุลบน หาดจอมทอง เขาจอมทอง วัดถ้ำกลบ วัดถ้ำวัวแดงให้มี สภาพเอื้อต่อการจัดการท่องเที่ยว เพราะสภาพพื้นที่ บริเวณสันเขื่อนยังไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควรแต่บรรจุไว้ในกรอบและแผนพัฒนาสิ่งแวดล้อม และสถานที่ท่องเที่ยว ยุทธศาสตร์ที่ 6 คือ นโยบายการสร้างระบบบริหารการจัดการที่ดีโดยให้ ประชาชนมีส่วนร่วม

ในการกำหนดนโยบายในการบริหารฯ ทั้ง 6 นโยบายนั้น ทางคณะผู้บริหารองค์การ บริหารส่วนตำบลระเซ่หิน ได้พิจารณาเล็งเห็นความสำคัญของสภาพปัญหา ความเดือดร้อน และความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นเป็นอย่างดี โดยนโยบายทั้งหมดนี้จะเป็นตัวขับเคลื่อน การนำแผนกลยุทธ์การพัฒนาท้องถิ่น ไปสู่การปฏิบัติ และการติดตามผลเพื่อให้การบริหารกิจการ ขององค์การบริหารส่วนตำบลระเซ่หิน สามารถที่จะตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ อย่างแท้จริง

ปัญหาและอุปสรรคที่ค้นพบ องค์การบริหารส่วนตำบลระเซ่หิน อำเภocrบุรี จังหวัดนครราชสีมา ได้จัดทำกรอบนโยบายและแผนโดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยจัดทำ ในรูปของคณะกรรมการ การจัดทำกรอบดังกล่าวได้จัดทำไว้เป็นระยะเวลา 3 ปี ได้แก่ ปี 2550–2552 โดยได้กำหนดระยะเวลาไว้อย่างชัดเจน แต่บางกิจกรรมไม่สามารถดำเนินให้ทันกำหนดเวลาได้เพราะงานแผนเป็นงานที่สามารถยืดหยุ่นได้ องค์การบริหารส่วนตำบลได้จัดทำรอบและแผนพัฒนาทุก ๆ สามปี เพื่อพัฒนาในกิจกรรมต่าง ๆ ทุกด้านโดยเฉพาะด้านการพัฒนาเขื่อนลุ่มลบน เพื่อให้เป็นสถานที่รองรับนักท่องเที่ยวแต่การดำเนินงานเป็นไปอย่างช้า ๆ เพราะต้องรองบประมาณ

2.2 ด้านการพัฒนาพื้นที่ เขื่อนลุ่มลบนเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและมีระบบนิเวศที่เกื้อกูลต่อการท่องเที่ยว สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เป็นจำนวนมากทุกปี เพราะมีเขื่อนลุ่มลบนเป็นที่รู้จักของชาวจังหวัดนครราชสีมา องค์การบริหารส่วนตำบลระเซ่หินได้ดำเนินการพัฒนาถนนหนทางและป้ายบอกทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวยังไม่ได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพ ในปี พ.ศ. 2523 ได้เริ่มดำเนินการจัดสร้างระบบชลประทานและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในบริเวณแปลงอพยพ ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าดงอีจานใหญ่ ในเขตอำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา เพื่อให้ราษฎรผู้อพยพเข้าไปอยู่อาศัยมีน้ำอุปโภค-บริโภค ปี พ.ศ. 2526 และเริ่มสร้างเขื่อนมูลบน เขื่อนลำแะและระบบส่งน้ำของเขื่อนเก็บกักน้ำ ทั้ง 2 แห่งเป็นลำดับมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 โครงการมูลบนเป็นโครงการเก็บกักน้ำเพื่อการชลประทาน ประกอบด้วยเขื่อนใหญ่ 2 เขื่อน คือ เขื่อนมูลบน ปิดกั้นลำน้ำมูลตอนบนที่บ้านมูลบน ตำบลระเซ่หิน อำเภocrบุรี จังหวัดนครราชสีมา สามารถเก็บกักน้ำได้ 141 ล้านลูกบาศก์เมตร เพื่อส่งน้ำช่วยเหลือพื้นที่เกษตรกรรมบนฝั่งซ้ายของลำน้ำมูลในเขตอำเภocrบุรี อำเภอโชคชัย อำเภอปักธงชัยบางส่วนในพื้นที่ 45,136 ไร่ และเขื่อนลำแะปิดกั้นลำแะที่บ้านโคกไบบัว ตำบลโคกกระชาย อำเภocrบุรี จังหวัดนครราชสีมา สามารถเก็บกักน้ำได้ 275 ล้านลูกบาศก์เมตร เพื่อส่งน้ำช่วยเหลือพื้นที่เกษตรกรรมบนฝั่งขวาของลำน้ำมูลในเขตอำเภocrบุรี อำเภอโชคชัย ในพื้นที่ 113,750 ไร่ รวมเป็นพื้นที่ชลประทาน 158,886 ไร่ ระยะเวลาการก่อสร้าง เริ่มงานก่อสร้างในปีงบประมาณ 2523 แล้วเสร็จในปีงบประมาณ 2541 รวมระยะเวลาสร้าง 18 ปี งบประมาณ 3,700 ล้านบาท โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษามูลบน-ลำแะ แบ่งการบริหารภายในออกเป็น 1 งาน 3 ฝ่าย กับฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษาอีก 6 ฝ่ายรวมเป็น 9 ฝ่าย 1 งาน ดังนี้ งานบริหารทั่วไป ฝ่ายวิศวกรรม ฝ่ายจัดสรรน้ำและปรับปรุงระบบชลประทาน ฝ่ายช่างกล และฝ่ายส่งน้ำและบำรุงรักษา ปัญหาและอุปสรรคที่ค้นพบ อบต. กำลังจะประมูลจัดทำถนน จากถนนลูกรังทางเข้าเขื่อนลุ่มลบนให้เป็นถนนลาดยางเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว (ชนะ ยิ้มครบุรี. 2551 : สัมภาษณ์) ป้ายบอกทางเข้า

เขื่อนลุ่มบน ไม่เด่นชัดจน สิ่งอำนวยความสะดวกด้านสาธารณูปโภคยังไม่มีความพร้อม ในการรองรับนักท่องเที่ยว

2.3 ด้านการสร้างเครือข่าย องค์การบริหารส่วนตำบลจะเข้หินก็จัดการประชุมสัมมนา ดำเนินการอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวแม่น้ำมูลตอนบนภายในตำบลและต่างตำบล ได้แก่ ตำบลจะเข้หินและตำบลโลกกระชาย ซึ่งมีพื้นที่การท่องเที่ยวที่มีลักษณะเหมือนกันและ เชื่อมต่อกันก็มีบ้างโดยเฉพาะค่ายเยาวชนมาช่วยดูแลเขื่อน

2.4 ด้านการป้องกันสิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยี การดำเนินงานทางด้านการจัดการบริหาร การป้องกันสิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยี พบว่าทางคณะกรรมการดำเนินงาน การจัดทำที่บำบัดน้ำเสีย ยังไม่ได้มาตรฐาน และการจัดทำบ่อเก็บขยะยังไม่มีที่จัดทำเพราะบริเวณสันเขื่อนนั้นเป็นที่ทำ การเกษตรเพาะปลูกมันสำปะหลังเป็นจำนวนมาก และมีพื้นที่ในการทำนาติดต่อกับสันเขื่อน ลุ่มบน กลิ่นมันสำปะหลังมารบกวนนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก นอกจากนั้นน้ำในเขื่อนกำลัง จะเน่าเสียเพราะมีมลพิษจากน้ำเสียจากโรงงานทิ้งสิ่งปฏิกูลร้านค้าที่จำหน่ายสินค้าโดยเฉพาะร้านอาหาร พื้นบ้าน ไม่มีที่ทิ้งขยะถังขยะไม่พอเพียง ประกอบกับนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเขื่อนยังขาด จิตสำนึกที่ดีในการทิ้งขยะไม่เป็นที่ เศษขยะและสิ่งสกปรกได้ปลิวลงสู่ในบริเวณน้ำในเขื่อนลุ่มบน ส่งผลให้น้ำมีสภาพสกปรกและน้ำเสียจากการใช้แพนต์ทำให้มีคราบน้ำมันลอยอยู่ในน้ำ น้ำไม่ สะอาดมีสารปนเปื้อนน้ำมัน ทำให้ปลาบางส่วนในน้ำตาย ส่วนทางด้านป่าไม้อุทยานแห่งชาติ ทับลานได้มีการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าทำให้ต้นไม้ ทางส่วนราชการที่เกี่ยวข้องได้ออกกฎระเบียบ อย่างเคร่งครัด แต่ถึงจะมีกฎระเบียบอย่างไร ไม่สามารถบังคับให้นักลงทุนเลิกปฏิบัติได้ ปัจจุบัน สภาพป่าอุทยานทับลานมีสภาพไม่สมบูรณ์ สัตว์ป่าไม่มีที่อยู่อาศัยบางครั้งช้างป่าได้ออกมารบกวน ชาวบ้านและทำร้ายนักท่องเที่ยวในขณะที่เดินสำรวจป่าหรือเกษตรกรคนในพื้นที่เข้าไปในป่าเพื่อหา ของป่าหรือเลี้ยงสัตว์บริเวณสันเขื่อนใกล้อุทยานแห่งชาติทับลานดังกล่าวสิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลให้เกิด สภาวะโลกร้อน (ประหยัด นิดจ้งหรีด. 2551 : สัมภาษณ์) ปัญหาและอุปสรรคที่ค้นพบ พบว่า เขื่อนลุ่มบนก็มีนโยบายอนุรักษ์สภาพแวดล้อมของน้ำให้สะอาดแต่นักท่องเที่ยวมาล่องแพ หรือเรื่องต่าง ๆ ทำให้น้ำเสียเพิ่มมากขึ้น ขยะสำคัญที่สุด นักท่องเที่ยวทิ้งขยะลงในลำน้ำ ป่าไม้ กำลังถูกทำลายเพราะมีนายทุนบุกรุกทำลายป่า สัตว์ป่ากำลังจะสูญพันธุ์ หิ่งห้อยเริ่มจะหายไปหมด

2.5 ด้านการพัฒนาบุคลากร ได้ดำเนินให้ความรู้ประชุมสัมมนาแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นระหว่างกลุ่มและต่างกลุ่มในเขตอำเภอในจังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดใกล้เคียง เช่น บุรีรัมย์ การอบรมพัฒนาบุคลากรโดยเฉพาะการพัฒนาให้ความรู้ด้านกระบวนการ เรื่อง การบริการด้านการต้อนรับนักท่องเที่ยวและการบริการทางด้านมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ที่มีความรู้ทางด้าน ธรรมชาติและวัฒนธรรม สามารถอธิบายหรือถ่ายทอดความรู้เรื่องราวของภูมิปัญญาในท้องถิ่น ของตนเองได้อย่างภาคภูมิใจ หรือสิ่งที่สำคัญในท้องถิ่นสำหรับนักท่องเที่ยวได้ บุคลากร

มีไม่เพียงพอกับความต้องการของนักท่องเที่ยวในช่วงเทศกาลวันสำคัญ ปัญหาและอุปสรรคที่ค้นพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลได้นำลูกบ้านและผู้นำชุมชน แม่บ้าน อสม. กลุ่มเยาวชน ไปศึกษาดูงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยว แต่ควรเน้นการพัฒนาบุคลากรทางด้านการตัดสินใจและการแก้ปัญหาต่าง ๆ

2.6 ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว เชื้อนลำมูลบนมีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติเชิงนิเวศวัฒนธรรม ที่เอื้อและมีศักยภาพความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สมบูรณ์เพราะมีอุทยานทับลาน และมีหาดจอมทอง และเขาจอมทองที่สวยงามเป็นที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวที่มาเยือนทุกคน นอกจากนั้นยังมีถ้ำเกลบที่แปลกประหลาดซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นที่หาชมได้ยาก มีประวัติความเชื่อเรื่องถ้ำว่าสมัยก่อนภายในถ้ำนั้นมีเกลบไหลออกมา กิจกรรมของการท่องเที่ยวโดยองค์การบริหารส่วนตำบลจะเห็นที่ได้ดำเนินการเพื่อนักท่องเที่ยว ได้แก่ การปั่นจักรยานรอบสันเขื่อน การล่องแพ การชมหิ่งห้อย การเล่นน้ำในชายหาด การปั่นเรือในน้ำ การใช้บริการพักผ่อนรมรอบสันเขื่อนด้วยเรือนไทยที่สะอาดสวยงามเหมาะสมนักท่องเที่ยวสามารถชมทิวทัศน์ยามเย็น พระอาทิตย์ตกดินและยามเช้าได้อย่างสวยงามมากและชวนหลงไหลในบรรยากาศ การชมวิถีชีวิตชุมชนรอบสันเขื่อน การทำอาหารพื้นบ้าน การทอผ้า การหาปลาด้วยเครื่องมือจักปลาโบราณ ส่วนอัตราค่าบริการราคาเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ปัญหาและอุปสรรคที่ค้นพบ ควรนำศิลปวัฒนธรรมการแสดงพื้นบ้านหรือแม่กระทิงประเพณีเก่า ๆ ของชุมชนเพราะชุมชนจะเห็นมีภูมิปัญญาท้องถิ่นมากมายควรให้ความสำคัญต่อท่านเหล่านั้น กิจกรรมส่วนใหญ่ไม่คุ้มค่ากิจกรรมเด่น ๆ ที่จะสามารถชักจูงนักท่องเที่ยวให้กลับมาเยือนได้อีก จะมีการล่องแพเพียงไม่กี่ลำที่สามารถเอาใจนักท่องเที่ยวได้ นอกจากนั้นไม่มีจุดเน้นอะไร ด้านการพักผ่อนของนักท่องเที่ยวบ้านพักนักท่องเที่ยวมีเพียงห้าหลังเท่านั้น

2.7 ด้านสื่อการประชาสัมพันธ์ จากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มาเที่ยวเพราะมีความคุ้นเคยกับท้องถิ่น เพราะส่วนมากนักท่องเที่ยวเป็นชาวจังหวัดนครราชสีมา หรือมาเยี่ยมญาติพี่น้อง ทางด้านการประชาสัมพันธ์เป็นการประชาสัมพันธ์โดยการบอกเล่าต่อเนื่องกันไป ไม่มีระบบข้อมูลข่าวสารที่เป็นปัจจุบัน ไม่มีศูนย์บริการการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวต้องสืบหากันเอง ไม่ว่าจะเป็นการสอบถามชาวบ้านในระแวกนั้น บางครั้งนักท่องเที่ยวไม่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้เพราะไม่มีการสื่อสารข้อมูลที่ทันสมัย ปัญหาและอุปสรรคที่ค้นพบ ทางองค์การบริหารส่วนตำบล ก็จะจัดทำข้อมูลไว้สำหรับนักท่องเที่ยวแต่ข้อมูลไม่เป็นปัจจุบัน สื่อกิจกรรมทางการท่องเที่ยวไม่สะดวก

2.8 ด้านงบประมาณ งบประมาณของทางองค์การบริหารส่วนตำบลจะเห็นปัญหาและอุปสรรคที่ค้นพบ ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลและภาคเอกชน ไม่เพียงพอกับความต้องการของการบริหารงาน ส่งผลให้บางครั้งกิจกรรมหรือโครงการไม่สามารถดำเนินงาน

ได้อย่างต่อเนื่อง งบประมาณที่ได้รับจะต้องนำมาบริหารงานทางด้านการบริหารงานบุคคล การบริหารงานทั่วไป การบริหารงานทางการศึกษา การบริหารงานทางด้านสาธารณสุขอนามัย ของชุมชน และการจัดทำสาธารณประโยชน์เพื่อส่วนรวม การบริหารงานด้านสาธารณสุขปโลก และการบริหารงานอื่น ๆ อีกทำให้งบประมาณที่ได้รับจัดสรรไม่เพียงพอ องค์การบริหารส่วนตำบล ก็สนับสนุนงบประมาณในการทำถนนแตงบ้น้อยก็ต้องค่อยเป็นค่อยไป องค์การบริหารส่วนตำบลได้บริหารงานอย่างคุ้มค่าที่สุดและพยายามทำให้ดีที่สุดเท่าจำนวนเงินที่ได้รับจัดสรร รายได้ของ องค์การบริหารส่วนตำบลมีจำนวนจำกัด ส่วนใหญ่ใช้ขงบลงเกี่ยวกับการทำถนนมากกว่าเพราะเป็นสิ่งสำคัญสำหรับชุมชนมากที่สุด (ชนะ ยิ้มครบุรี. 2551 : สัมภาษณ์)

2.9 ด้านความร่วมมือของชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลจะเข้เห็นส่งเสริม

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการรณรงค์สร้างจิตสำนึกในการจัดการสิ่งแวดล้อมให้แก่ประชาชน รณรงค์ส่งเสริมการปลูกป่าถาวรถวายพระเกียรติ รณรงค์การปลูกหญ้าแฝกเพื่อรักษาสภาพหน้าดินของเขื่อนลำนมูน ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานดีไม่ว่าจะเป็นภาคเอกชน หรือส่วนราชการต่าง ๆ ในท้องถิ่น รวมทั้งโรงเรียนต่าง ๆ ในเขตพื้นที่การศึกษาอำเภอครบุรี มีการตั้งชมรมและแบ่งงานกันปฏิบัติ ทำเป็นสัดส่วน ชุมชนเยาวชนและนักเรียน นักศึกษาเล็งเห็นความสำคัญของการ ปลูกป่า และมีกิจกรรมการเข้าค่ายอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน (ประหยัด นิดจังหวด. 2551 : สัมภาษณ์)

2.10 ด้านกลุ่มควบคุมดูแลสิ่งแวดล้อม ทางด้านการควบคุมดูแลสิ่งแวดล้อมมีการตั้ง

กลุ่มเยาวชนและคณะกรรมการช่วยกันดูแลบริเวณแหล่งท่องเที่ยว ปัญหาและอุปสรรคที่ค้นพบ องค์การบริหารส่วนตำบลก็จัดแบ่งกลุ่มโดยในรูปคณะกรรมการหมู่บ้านที่ชัดเจน แต่เวลาปฏิบัติยังไม่เป็นรูปธรรม นักท่องเที่ยวส่วนมากมาเที่ยวหาดจิตสำนึกที่ดีในการทิ้งขยะไม่เป็นที่ทำให้แหล่งท่องเที่ยวสกปรก (ขนิษฐา สัตถากุล. 2551 : สัมภาษณ์)

2.11 ด้านการส่งเสริมการตลาด การทำหน้าที่ของการท่องเที่ยวขององค์การบริหาร

ส่วนตำบลจะเข้เห็น ต้องอาศัยความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนในการพัฒนา และส่งเสริมการตลาด ทำให้เกิดการช่วยกันดูแลรักษาคุณภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวและมาตรฐาน การให้บริการการท่องเที่ยว ซึ่งรวมถึงกิจกรรมนันทนาการและ การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ในทุกรูปแบบ ความสำเร็จของการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่นำรายได้เข้าสู่ชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลมีนโยบายให้เอกชนเข้ามามีบทบาทในการลงทุนด้านการท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นที่พัก หรือร้านอาหารต่าง ๆ ร้านค้าอาหารมีไว้บริการนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก เพียงพอกับความต้องการของนักท่องเที่ยว เพราะบริเวณเขื่อนลำนมูนมีสภาพกว้างขวางมากเหมาะแก่การทำเพิงร้านค้าไว้บริการอาหารพื้นบ้านสำหรับนักท่องเที่ยว (ชนะ ยิ้มครบุรี. 2551 : สัมภาษณ์)

12. ด้านการส่งเสริมการบริการการท่องเที่ยว ปัญหาและอุปสรรคที่ค้นพบในการเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวลุ่มลอบน ถนนยังมีสภาพไม่สะดวกยังมีลักษณะเป็นลูกรัง ป้ายทางเข้าไม่สะดวก การเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวไม่มีรถประจำทาง นักท่องเที่ยวต้องใช้รถส่วนตัวมายังแหล่งท่องเที่ยว ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวไม่มี ข้อมูลข่าวสารไม่มี รวมทั้งเอกสารที่ให้ความรู้หรือคู่มือการท่องเที่ยวแผนที่ต่าง ๆ ไม่มีไว้ให้บริการ ห้องสุขาไม่เพียงพอกับความต้องการของนักท่องเที่ยว โทรศัพท์สาธารณะไม่มีให้บริการ ถึงขยะไม่เพียงพอ มักคุเทศก์สื่อสารทักษะทางด้านภาษาอังกฤษไม่ได้ ส่วนมากพูดภาษาถิ่น (ภาษาโคราช) กิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ดึงดูดใจ นักท่องเที่ยว กิจกรรมทางด้านวัฒนธรรมประเพณีไม่มี การบริการการจำหน่ายสินค้าที่ระลึกมีสินค้าไม่หลากหลาย โรงเรียนบริเวณนี้ควรมีกิจกรรมด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้านเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้นักเรียน การบริการสิ่งอำนวยความสะดวกไม่มีความพร้อมเท่าที่ควร โดยเฉพาะการใช้ตู้โทรศัพท์ ถนนหนทางไม่สะดวก ศาลาที่พักริมทางไม่มีรวมทั้งป้ายบอกทางไม่ชัดเจน.

2.13 ด้านการใช้พลังงานอย่างประหยัด น้ำในเขื่อนลุ่มลอบนมีสถานะสิ่งแวดล้อมไม่สะอาด เพราะมลพิษทางการท่องเที่ยวโดยใช้กิจกรรมการล่องแพใช้แพยนต์ สะดวกด้วยแต่ชุมชนต่อต้านการล่องแพภายในเขื่อน จะเน้นการนั่งชมวิว หรือรับประทานอาหารพื้นบ้านเป็นส่วนใหญ่

2.14 ด้านการสนับสนุนการลงทุน ด้านการลงทุนองค์การบริหารส่วนตำบลสนับสนุนให้ชุมชนเข้ามาจัดทำร้านค้าได้ก็แต่ทำเพียงอยู่ถ้าทำให้ใหญ่ก็ต้องใช้ทุนมาก เอกชนเข้ามาลงทุนเกี่ยวกับการจัดทำที่พักแต่ก็มีจำนวนจำกัด ไม่เพียงพอแก่นักท่องเที่ยวในช่วงเทศกาลหรือวันหยุดประจำปี เช่น งานเทศกาลปีใหม่ งานเทศกาลวันสงกรานต์ เป็นต้น

2.15 ด้านสินค้าชุมชน ทางด้านการสนับสนุนสินค้าของชุมชนปัญหาและอุปสรรคที่ค้นพบ สินค้าชุมชนเป็นประเภทเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ เช่น ผ้าทอพื้นเมืองผ้าไหมและผ้าฝ้ายปลาน้ำจืด ผักปลอดสารพิษ เพราะทำเลเหมาะแก่การปลูกผักปลอดสารพิษ และเครื่องจักสานและการทำอาหารจากปลาน้ำจืดโดยภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การทำปลาแดดเดียว การทำปลาร้า นอกจากนี้แล้วยังขาดงบประมาณสนับสนุนที่พอเพียง ถึงแม้ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลจะเข้ห็นจะสนับสนุนทุนให้ชุมชนก็ตามแต่วิสาหการใหม่ ๆ ด้านการผลิตสินค้าชุมชนที่สามารถเป็นสินค้าระดับมีคุณภาพได้มาตรฐานนั้นยังไม่มีวิสาหการหรือผู้รู้มาให้คำแนะนำ ชุมชนช่วยเหลือกันระหว่างกลุ่มเท่านั้น ทางด้านการพัฒนาทางด้านฝีมือยังไม่ได้รับการพัฒนา

3. สภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมโดยองค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้างอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา

3.1 ด้านกรอบนโยบายและแผน เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้บัญญัติหลักการปกครองส่วนท้องถิ่น โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเป็น

อิสระในการกำหนดนโยบายการปกครองการบริหารงานบุคคล การเงินและการคลัง ภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานภาครัฐและตรวจสอบของภาคเอกชนในการพัฒนาท้องถิ่น กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาส่วนท้องถิ่น ตามความต้องการของท้องถิ่นทั้งให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อเป็นทิศทางและแนวทาง ในการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อให้วิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์การพัฒนา บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายจึงต้องกำหนดให้จัดทำแผนพัฒนาสามปีเป็นการแปลงยุทธศาสตร์ การพัฒนาไปสู่การปฏิบัติโดยมีหลักว่าภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาหนึ่ง ๆ จะมีแนวทางการพัฒนาได้มากกว่าหนึ่งแนวทาง และภายใต้แนวทางหนึ่งจะมีโครงการกิจกรรมได้มากกว่าหนึ่งกิจกรรมหรือโครงการ โดยแสดงรายละเอียดแผนงาน โครงการการพัฒนาปีงบประมาณแต่ละปี เพื่อให้การดำเนินการบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการแต่ละยุทธศาสตร์ และบรรลุจุดหมายในการพัฒนาในที่สุด ซึ่งจะมีความต่อเนื่องและเป็นแผนก้าวน้ำความคุมระยะเวลาสามปีและมีการทบทวนและปรับปรุงเป็นประจำทุกปี

องค์การบริหารส่วนตำบลใช้แผนพัฒนาสามปีเป็นเครื่องมือในการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปี เพื่อให้กระบวนการจัดทำงบประมาณเป็นไปด้วยความรอบคอบและผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ยุทธศาสตร์ที่ 1 คือ นโยบายการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่นการพัฒนาด้านสาธารณูปโภคโดยเฉพาะถนนทางเข้าในหมู่บ้านยุทธศาสตร์ที่ 2 คือ นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจ ยุทธศาสตร์ที่ 3 คือ นโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิต ยุทธศาสตร์ที่ 4 คือ นโยบายการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สนับสนุนการท่องเที่ยว ได้แก่ ไทรงามท่าช้าง สุสานช้าง สะพานเหล็กข้ามแม่น้ำมูลในสมัยรัชกาลที่ 6 สวนดอกไม้พื้นบ้าน ในยุทธศาสตร์ที่ 5 คือ นโยบายการพัฒนาการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดียุทธศาสตร์ที่ 6 คือ นโยบายการพัฒนาการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ปัญหาและอุปสรรคที่ค้นพบการประเมินผลการนำแผนพัฒนาไปปฏิบัติบริหารส่วนตำบลท่าช้างได้รับ ทำให้เชิงปริมาณการนำแผนพัฒนาไปปฏิบัติจึงสามารถดำเนินการได้เพียงร้อยละ 50 ตั้งกรอบนโยบายไว้ทุกสามปี ก็จะดูจากข้อมูลสรุปผลการพัฒนาท้องถิ่นในปีที่ผ่านมาแล้วนำมาปรับปรุง แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า จะดำเนินการได้ทุกกิจกรรมตามแผนพัฒนาสามปีดังกล่าวกิจกรรมไหนเร่งด่วนก็จะดำเนินการก่อน การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในเขตตำบลท่าช้าง ไทรงามมีสภาพเสียโทรมมากทางองค์การบริหารส่วนตำบลได้ทำการปรับปรุงโดยการทำเหล็กค้ำเสาต้นไทรงามไม่ให้มีสภาพที่ไม่สมดุลทางธรรมชาติและปรับปรุงถนนทางเข้าแต่บริเวณร้านขายสินค้าชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวไทรงามนั้นยังไม่ได้รับการดูแลจากหน่วยงานแต่อย่างไรยังอยู่ในสภาพสกปรกจากรอยน้ำท่วมขัง

3.2 ด้านการพัฒนาพื้นที่ จากการสังเกตและการสัมภาษณ์ พบว่าสภาพพื้นที่ มีธรรมชาติที่สวยงาม มีไทรงามพระเกียรติ ตั้งอยู่บริเวณริมลำน้ำมูล มีอายุประมาณ 200 ปี ตั้งอยู่ในพื้นที่สาธารณะ พื้นที่ 8 ไร่ เฉพาะบริเวณไทรงามปกคลุมประมาณ 2 ไร่ มีความร่มรื่น สวยงาม บรรยากาศเย็นสบาย เป็นต้นไทรต้นเดียวที่มีกิ่งก้านขยายออกไปทุกด้านเฉลี่ยปีละประมาณ 1 เมตร มีซากสุสานช้างโบราณเหมาะแก่การท่องเที่ยวการจัดการท่องเที่ยว ลำน้ำมูลมีสภาพเหมาะแก่การท่องเที่ยว ริมฝั่งยังไม่ป่าไม้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์เพราะถัดออกไปจากบริเวณลำน้ำมูล ก็จะมีพื้นที่ที่เป็นทุ่งนาและเป็นสวนดอกไม้ นานาชนิดปัญหาและอุปสรรคที่ค้นพบ องค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้างมีนโยบายที่จะพัฒนาแม่น้ำมูลให้มีสภาพที่เอื้อต่อการจัดการท่องเที่ยวของอำเภอท่าช้าง เพราะระดับน้ำในน้ำมูลมีระดับตื้นเขินมาก เวลาหน้าแล้งเกือบจะไม่มีน้ำไว้สำหรับเกษตรกร เพราะน้ำส่วนใหญ่ใช้ในการเกษตร แต่ถ้าเป็นฤดูฝน น้ำจะท่วมน้ำมูลจะเอ่อล้นออกมารอบบริเวณแหล่งท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นไทรงามหรือบริเวณสวนแสงเพชร ถนนทางเข้าแหล่งท่องเที่ยวไม่สามารถเข้าถึงได้ ทำให้การจัดการท่องเที่ยวไม่สามารถดำเนินกิจกรรมได้ และแหล่งชุมชนท่วมขังเป็นระยะเวลานานทำให้มีอุปสรรคในการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวระยะนั้นต้องชลอตัวจนกว่าน้ำจะลด (บุญส่ง เขียรหนู, 2551 : สัมภาษณ์)

3.3 ด้านการสร้างเครือข่าย กระบวนการสร้างเครือข่ายของการท่องเที่ยวในเขต องค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้างนั้นปัญหาและอุปสรรคที่ค้นพบ ยังไม่ค่อยมีความแน่นแฟ้นมากนัก ความร่วมมือจะเป็นในลักษณะการระดมแรงช่วยเหลือกัน หรือเวลาที่มีประเพณีที่สำคัญ เช่น ประเพณีวันสงกรานต์ ประเพณีแห่เทียนพรรษา จะมีการรวมกลุ่มมาร่วมงานประเพณีโดยมีผู้นำชุมชนเป็นศูนย์กลางในการรวมกลุ่มมาร่วมงาน ชาวบ้านก็จะไปช่วยเหลือ แต่การรวมกลุ่มในลักษณะของการทำงานยังมีน้อย เช่นเมื่อกันมีกลุ่มแม่บ้านที่ทำผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ แต่ปัจจุบันการรวมกลุ่มน้อยลงไป เนื่องจากว่าแต่ละคนหรือแต่ละกลุ่มก็จะมีอาชีพเป็นของตนเอง และมีอุปสรรคในการเดินทางบ้านส่วนใหญ่อยู่ไกลกันไม่มีรถประจำทางวิ่งผ่าน บางครั้งต้องปั่นจักรยานมาหาสู่กันได้ยากวางแผนทางการพัฒนาอยู่เหมือนกัน โดยเฉพาะการพัฒนาพื้นที่ไทรงามเฉลิมพระเกียรติ เพื่อให้มีความโดดเด่นเป็นที่รู้จักโดยจะมีการฝึกอบรมเยาวชนอาสาสมัครมัคคุเทศก์ ยังไม่ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

3.4 ด้านการป้องกันสิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยี การพัฒนาความสะอาดของน้ำในแม่น้ำมูล ในชุมชนการพัฒนาในเรื่องความสะอาดของแม่น้ำมูลเป็นหลัก เป็นหน้าที่สำคัญขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้างและเทศบาลตำบลท่าช้าง รวมทั้งส่วนราชการหรือเอกชนต่างก็ช่วยเหลือกันดูแลในเขตพื้นที่น้ำมูลไหลผ่าน การดูแลหรือการขุดลอกน้ำมูลไม่เป็นที่แน่นอนส่วนมากก็ช่วยกันร่วมมือร่วมแรงในวันประเพณีสำคัญทางศาสนาหรือวันพ่อแห่งชาติ วันแม่แห่งชาติ ผู้นำชุมชนจะระดมแรงร่วมใจกันพัฒนาทั้งหมู่บ้านและบริเวณริมฝั่งน้ำมูล เพราะน้ำมูลไหลผ่าน

ส่วนการรักษาความสะอาดของเรื่องขยะองค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้างได้นำถังขยะไว้หน้าบ้านทุกหลัง ค่าบริการเดือนละ 30 บาททุกหลังคาเรือน แต่บริเวณสถานที่ท่องเที่ยวสวนแสงเพชรให้ไว้เพียงชุดเดียว ปัญหาและอุปสรรคที่ค้นพบ ทางสวนแสงเพชรต้องการบริการนักท่องเที่ยว เพราะเป็นส่วนของภาคเอกชนดูแล การปลูกฝังรณรงค์การทิ้งขยะให้เป็นที่แก่ชาวบ้านจะมีประธานชมรมแม่บ้านหรือกลุ่มผู้นำในหมู่บ้านเข้าร่วมประชุมกัน แต่ก็ไม่ได้ประชุมกันบ่อยนัก เพราะมีหน้าที่ต้องดำเนินชีวิตประจำวัน แต่บางส่วนก็ไม่เล็งเห็นความสำคัญทิ้งขยะลงไปในแม่น้ำมูล ส่งผลต่อสภาพลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน มลพิษที่เกิดขึ้นที่มีผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยวคือน้ำเสีย องค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง ได้ควบคุมดูแลเกี่ยวกับการปล่อยน้ำเสียและสิ่งปฏิกูลต่าง ๆ ลงในแม่น้ำมูล แต่ก็ดูแลได้ไม่ทั่วถึง น้ำในแม่น้ำมูลมีรสเค็มมากทำการเกษตรไม่ได้ผล เพราะมีท่าคูตทรายอยู่ใกล้ ๆ หน้าดินริมมูลถูกทำลายลงเพราะน้ำท่วม พังทลาย นอกจากนั้นการเลี้ยงปลาในกระชัง และการทำพิธีลอยอังคารในน้ำมูลทำให้น้ำเน่า ชุมชนขาดจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

3.5 ด้านการพัฒนาบุคลากร ทางด้านการบริหารงานด้านบุคคลขององค์การบริหารส่วนตำบล ได้มีงบประมาณในการส่งบุคลากรหรือกลุ่มแม่บ้าน อสม. กลุ่มเยาวชน หรือกลุ่มผู้นำในชุมชนได้ให้โอกาสนำกลุ่มดังกล่าวประชุมสัมมนา ศึกษาหาประสบการณ์ ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยทักษะกระบวนการกลุ่มค้นพบประสบการณ์โดยตรง ชุมชนได้เข้าร่วมกลุ่มได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานของภาครัฐและภาคเอกชน ในการช่วยเหลือในการจัดทำกรท่องเที่ยวของหมู่บ้าน และมีการส่งเสริมประชาสัมพันธ์ นอกจากนั้นชาวบ้านยังมีโอกาสไปศึกษาดูงานในต่างพื้นที่ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มาหน้าที่โดยตรง เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ปัญหาและอุปสรรคที่ค้นพบ องค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้างมีโครงการศึกษาดูงานเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวทางน้ำที่เพชรบุรีแต่กลับมาแล้วก็ไม่ได้ปฏิบัติตามความมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้ (มานะ เรืองคง, 2551 : สัมภาษณ์)

3.6 ด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง ที่ดำเนินการให้บริการได้แก่ กิจกรรมการล่องแพขนาดใหญ่ ราคา 2,500 บาท แพขนาดกลาง ราคา 1,500 บาท กิจกรรมการทำพิธีลอยอังคารในแม่น้ำมูล กิจกรรมการตกปลา กิจกรรมการชมไม้ดอกไม้ประดับริมฝั่งมูล กิจกรรมพักผ่อนหย่อนใจในการรับประทานอาหารที่บ้าน ชมการเลี้ยงปลาในกระชัง ล่องแพชมทิวทัศน์รอบริมฝั่งน้ำมูลชมสะพานโบราณสมัยรัชกาลที่ 7 ทางด้านการอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว การอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น เกิดขึ้นในลักษณะการนำเอาสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาเป็นจุดขายต่อการท่องเที่ยว วัฒนธรรมการตักบาตรตอนเช้าของชุมชนริมฝั่งน้ำมูลของชาวบ้าน ประเพณีวันสงกรานต์โดยเฉพาะบริเวณไทรงามเหมาะสมมาก เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าร่วมกิจกรรม ชาวบ้านจะเรียนรู้ร่วมกันและทราบว่า

นักท่องเที่ยวชอบอะไรและเขาจะไม่ทำลายสิ่งนั้น เช่น การตกเบ็ด ปัญหาและอุปสรรคที่ค้นพบ การจัดการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เพราะองค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้างยังไม่คำนึงถึงกิจกรรมการท่องเที่ยวและการจัดสรรงบประมาณก็ไม่เพียงพอในการจัดการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวก็จะเป็นสถานที่ของเอกชน เช่น สวนแสงเพชร ก็จะมีการล่องแพ และการทำพิธีลอยอังคาร วันเสาร์วันอาทิตย์นักท่องเที่ยวจะมามากเป็นพิเศษ การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรมของท้องถิ่นมีน้อยศิลปะการแสดงไม่เน้น แต่เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นธุรกิจมากกว่าการสร้างสภาพจิตใจต่อนักท่องเที่ยว

3.7 สื่อและการประชาสัมพันธ์ ในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวผู้ที่มิบทบาทหลักคือผู้นำชุมชนซึ่งเป็นประธานกลุ่มหรือผู้นำหมู่บ้านจะเป็นผู้ที่คอยประสานงานในชุมชน โดยมีเครือข่าย เช่น การส่งข่าวสารทางโทรศัพท์ ในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน ชาวบ้านจะมีส่วนร่วมเพียงเล็กน้อย เช่น กลุ่มคนที่เป็นคณะกรรมการจะช่วยเป็นลูกมือในการติดป้ายประกาศนำทางหรือชาวบ้านที่ตามบ้าน ก็จะมีการชักชวนญาติพี่น้องเพื่อนฝูงมาเที่ยวที่หมู่บ้านของตน ส่วนในการทำการประชาสัมพันธ์หลัก เช่น การทำแผ่นพับ หรือการติดต่อสื่อสารต่าง ๆ ยังไม่พร้อม ศูนย์บริการการท่องเที่ยวมีแต่ไม่มีเจ้าหน้าที่เพียงพอ แผ่นป้ายโฆษณาไม่ชัดเจน ข้อมูลในอินเทอร์เน็ตไม่เป็นปัจจุบัน ยังเป็นข้อมูลเก่าเชื่อถือไม่ได้ปัญหาและอุปสรรคที่ค้นพบ ศูนย์บริการการท่องเที่ยวแต่มีเจ้าหน้าที่ไม่พอเพียง ไม่มีทักษะทางด้านภาษาอังกฤษเน้นภาษาถิ่น เป็นสื่อในการท่องเที่ยวเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว (แสง มณีเพชร. 2551 : สัมภาษณ์) การทำป้ายโฆษณาแหล่งท่องเที่ยวไม่ชัดเจน นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่มาเที่ยวสอบถามข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวจากชุมชนในบริเวณนั้น แผ่นพับมีไม่พอเพียง

3.8 ด้านงบประมาณ องค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้างตั้งงบประมาณไว้ตามความเร่งด่วนและความจำเป็นของกิจกรรม แต่รายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้างมีน้อยจึงไม่พอที่จะสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยวได้เต็มที่ (บรรจง ปราบจะบก. 2551 : สัมภาษณ์) อดต. ไม่สนับสนุนงบประมาณในการทำถนนทางเข้าถึงสวนแสงเพชรหรือไทรงาม (ทองพันธ์ มณีเพชร. 2551 : สัมภาษณ์)

3.9 ด้านความร่วมมือกับชุมชน ในการริเริ่มการท่องเที่ยวของชุมชนนั้น มาจากแนวคิดริเริ่มของกลุ่มคนเฉพาะกลุ่มซึ่งได้ผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐ มีการพูดคุยถึงแนวคิดกันมาก่อน หลังจากนั้นชาวบ้านจึงมีส่วนร่วมแต่การมีส่วนร่วมนั้นในขั้นตอนดังกล่าวเป็นในรูปแบบของการรวมกลุ่มเพื่อรับฟังคำชี้แจงและรับทราบว่าจะมีการจัดการท่องเที่ยวของพื้นที่ชุมชน โดยมีผู้นำชุมชนและกลุ่มริเริ่มซึ่งส่วนใหญ่เป็นกำนันและเป็นตัวแทนขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชน เป็นต้น การมีส่วนร่วมในการขั้นตอนการริเริ่มชาวบ้านจะมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องการท่องเที่ยว ซึ่งชาวบ้านโดยส่วนใหญ่ยังไม่เห็นด้วยเท่าไรนัก

ปัญหาและอุปสรรคที่ค้นพบชุมชนในท้องถิ่นไม่เล็งเห็นความสำคัญของสถานที่ท่องเที่ยว (วิโรจน์ กุญแก้ว. 2551 : สัมภาษณ์) องค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง ไม่มาดูแลเพราะ องค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้างไม่สนับสนุนกิจกรรมการลอยอังคาร (ทองพันธ์ มณีเพชร. 2551 : สัมภาษณ์) ชาวชนไม่สนใจประเพณีวัฒนธรรมในท้องถิ่น (เฉลิม เขียมไธสง. 2551 : สัมภาษณ์) ไม่ได้รับการสนับสนุนภูมิปัญญาพื้นบ้านเท่าที่ควร (ลิ้ม เรืองคง. 2551 : สัมภาษณ์)

3.10 ด้านกลุ่มดูแลสิ่งแวดล้อม แต่งตั้งกรรมการหมู่บ้านเพื่อมาดูแล แต่ชาวบ้านก็ช่วยกันดูแล บริเวณแหล่งท่องเที่ยวโดยเฉพาะไทรงามเฉลิมพระเกียรติ นั้น อยู่ติดกับน้ำมูล จะมีชาวบ้านออกมาหาปลา กันมากไม่ว่าจะเป็นเวลากลางคืนหรือเวลากลางวัน (สุภกร ใจจินา. 2551 : สัมภาษณ์)

3.11 ด้านการส่งเสริมการตลาด

ร้านอาหารพื้นบ้านที่อยู่บริเวณใกล้เคียงริมมูลผู้ขายใช้เงินทุนส่วนตัวลงทุน และเลี้ยงปลาในกระชังไว้ขายและไว้จัดทำอาหารสำหรับนักท่องเที่ยว

3.12 ด้านการบริการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง ที่ดำเนินการให้บริการได้แก่ กิจกรรมการล่องแพขนาดใหญ่ ราคา 2,500 บาท แพขนาดกลาง ราคา 1,500 บาท กิจกรรมการทำพิธีลอยอังคารในแม่น้ำมูล กิจกรรมการตกปลา กิจกรรมการชมไม้ดอกไม้ประดับริมฝั่งมูล กิจกรรมพักผ่อนหย่อนใจในการรับประทานอาหารพื้นบ้าน ชมการเลี้ยงปลาในกระชัง ล่องแพชมทิวทัศน์รอบริมฝั่งน้ำมูลชมสะพานโบราณสมัยรัชกาลที่ 6 แต่สิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานของนักท่องเที่ยวยังไม่มีความพร้อม ปัญหาและอุปสรรคที่ค้นพบ การบริการการท่องเที่ยวไม่กระตุ้นเร้าใจนักท่องเที่ยว เพราะสิ่งอำนวยความสะดวกไม่เอื้อนักท่องเที่ยวไม่มีความสะดวกสบาย ไม่ว่าจะเป็นร้านอาหารพื้นบ้าน ร้านค้าสะดวกซื้อไม่มีสถานที่จอดรถไม่เป็นระเบียบแล้วแต่ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว มักคุเทศก์มีทักษะในการพูดไม่เพียงพอผู้โทรศัพท์ที่อยู่ไกลหน้าอำเภอ สวนแสงเพชรเป็นการลอยอังคารมากกว่าการล่องแพ ไม่มีเสื้อชูชีพเลย ห้องน้ำมีไม่เพียงพอ ไม่มียามรักษาความปลอดภัย ทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวไม่สะดวกเพราะรถสวนทางกันไม่ได้ (วรวิทย์ บุญผัน. 2551 : สัมภาษณ์) ไม่ได้รับการสนับสนุนภูมิปัญญาพื้นบ้านเท่าที่ควร (ลิ้ม เรืองคง. 2551 : สัมภาษณ์)

3.13 ด้านการใช้พลังงานอย่างประหยัด องค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้างได้ให้ความรู้ในด้านการอบรมสัมมนาและการเข้าค่ายเพื่อปลูกฝังการใช้พลังงานอย่างประหยัด ลดภาวะโลกร้อน แต่ชุมชนยังขาดจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์พลังงาน

3.14 ด้านการสนับสนุนการลงทุน องค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง มีโครงการที่จะพัฒนาไทรงามให้เป็นที่รู้จัก แต่ต้องรองบประมาณมาสนับสนุนระยะนี้ได้จัดทำเหล็กค้ำต้นไทรเฉลิมพระเกียรติเพื่อให้ต้นไทรยึดทำให้ดูสวยงามไม่กรุงรัง รวมทั้งทำถนนทางเข้าถึง

(บุญส่ง เขียรหนู. 2551 : สัมภาษณ์) สุสานช้างทำพิธีศพที่ไว้ที่อำเภอเฉลิมพระเกียรติไม่ควรปิดวันหยุดราชการเพราะนักท่องเที่ยวมาเที่ยวชมช่วงในวันหยุดกันเป็นส่วนมาก (สุกกร ใจจิณา. 2551 : สัมภาษณ์)

3.15 ด้านสินค้าชุมชน ได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนจังหวัด อำเภอเมืองจังหวัดนครราชสีมา ได้สนับสนุนและส่งเสริมให้ความรู้และนำผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานของชุมชนบ้านหนองบัวรีนำไปประชาสัมพันธ์ให้ชาวจังหวัดนครราชสีมาให้จนเป็นที่รู้จักของชุมชนในจังหวัดนครราชสีมา โดยเฉพาะเกี่ยวกับการทำระนาดเอกของที่ระลึกที่ได้สินค้ามาตรฐานในระดับห้าดาวจากประเทศไทย มีชื่อเสียงมาตั้งแต่สมัยพุทธศักราช 2549 เป็นต้นมา ซึ่งนำสินค้าส่งขายในอำเภอเมืองและขายส่งอยู่ที่ร้านค้าในหมู่บ้านหนองบัวรี องค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้างก็ไม่ได้สนับสนุนอะไรมากนัก ด้านการลงทุนกันระหว่างชุมชนกลุ่มในหมู่บ้าน สินค้าที่ขึ้นชื่ออำเภอเฉลิมพระเกียรติรองลงมาคืออาหารพื้นบ้านที่โด่งดังไปทั่วนั้นได้แก่ ไข่ย่างท่าช้างขายได้ดีที่สุด เป็นอาหารพื้นบ้านที่ได้จากภูมิปัญญาในท้องถิ่นที่สืบทอดกันมา นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะรู้จักไข่ย่างมากกว่าไทรงามเฉลิมพระเกียรติ

4. สภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

4.1 ด้านกรอบนโยบายและแผน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้บัญญัติหลักการปกครองส่วนท้องถิ่น โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบายการปกครองการบริหารงานบุคคล การเงินและการคลัง ภายใต้การกำกับดูแลของหน่วยงานภาครัฐและตรวจสอบของภาคเอกชนในการพัฒนาท้องถิ่น กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาส่วนท้องถิ่น ตามความต้องการของท้องถิ่นทั้งให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อเป็นทิศทางและแนวทาง ในการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อให้วิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์การพัฒนา บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายจึงต้องกำหนดให้จัดทำแผนพัฒนาสามปีเป็นการแปลงยุทธศาสตร์ การพัฒนาไปสู่การปฏิบัติโดยมีหลักว่าภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาหนึ่ง ๆ จะมีแนวทางการพัฒนาได้มากกว่าหนึ่งแนวทาง และภายใต้แนวทางหนึ่งจะมีโครงการกิจกรรมได้มากกว่าหนึ่งกิจกรรมหรือโครงการ โดยแสดงรายละเอียดแผนงานโครงการการพัฒนาปีงบประมาณแต่ละปีเพื่อให้การดำเนินการบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการแต่ละยุทธศาสตร์ และบรรลุจุดมุ่งหมายในการพัฒนาในที่สุด ซึ่งจะมีความต่อเนื่องและเป็นแผนก้าวหน้าควบคุมระยะเวลาสามปีและมีการทบทวนและปรับปรุงเป็นประจำทุกปี องค์การบริหารส่วนตำบลใช้แผนพัฒนาสามปีเป็นเครื่องมือในการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปี เพื่อให้กระบวนการจัดทำงบประมาณเป็นไปด้วยความรอบคอบและผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

ปัญหาและอุปสรรคที่ค้นพบ ได้แก่ความไม่สอดคล้องระหว่างนโยบายกับวิธีการปฏิบัติงานเนื่องจากความไม่ชัดเจนในระเบียบวิธีการปฏิบัติตามตัวบทกฎหมายของบ้านเมือง ทำให้เกิดความบกพร่องและล่าช้าในกาปฏิบัติงานองค์การบริหารส่วนตำบลในเมืองมินโยบาย การสนับสนุนจากรัฐบาลไม่ต่อเนื่อง ซึ่งจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย (บรรเจิด สอพิมาย. 2551 : สัมภาษณ์) ดังกรอบไว้แต่ไม่ได้ปฏิบัติตามแผน ปัญหาด้านขยะและสิ่งแวดล้อมในเขต องค์การบริหารส่วนตำบลในเมืองมีปัญหาเพราะทำให้นักท่องเที่ยวได้รับผลดังกล่าวโดยตรง

4.2 ด้านการพัฒนาพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลในเมืองมีภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม แม่น้ำมูล มีแหล่งโบราณสถาน ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง คือ อุทยานประวัติศาสตร์ โบราณสถานปราสาทหินพิมาย พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพิมาย ไทรงาม และเขื่อนพิมาย ประเพณี แข่งเรือ งานแห่เทียนพรรษา ฯลฯ ชุมชนเป็นชุมชนเมืองกิ่งชนบท มีการตั้งบ้านเรือนอาศัยกันอยู่ อย่างหนาแน่นสภาพโดยรอบ ๆ เกาะเป็นคูคลองปล่อยตามธรรมชาติ มีผักตบชวา จอกแหนอยู่เต็ม โดยไม่ได้รับการดูแลรักษาขอบนอกออกไปเป็น ที่ราบและทุ่งนาควรปรับปรุงพื้นที่ปลูกไม้ดอกไม้ประดับให้สวยงาม แม่น้ำมูลที่เอ่อล้นท่วมฝั่งในแต่ละปี นำเอาตะกอนดินที่สมบูรณ์ไปด้วย ปุ๋ยธรรมชาติมาทับถมริมฝั่ง เหมาะต่อการเติบโตของต้นไทร ทำให้ไทรต้นแล้วต้นเล่างอกงาม และเติบโตใหญ่แข็งแรงเช่นที่เห็นอยู่ทุกวันนี้ บริเวณไทรงามมีร้านขายของที่ระลึกและร้านอาหาร หลายร้านบริการอาหารพื้นบ้านไถ่อย่าง ส้มตำ โดยเฉพาะผัดหมี่พิมายที่กลายเป็นเอกลักษณ์คู่กับ ไทรงามแห่งนี้ ผัดหมี่พิมายของแท้ดั้งเดิมต้องใช้เส้นหมี่ที่ทำกันในเมืองพิมายและต้องเป็นสูตร เฉพาะตัวแม้ปัจจุบันจะเปลี่ยนแปลงไปบ้างแต่ก็ยังคงเอกลักษณ์และความอร่อยอยู่เช่นเดิม ปัญหา และอุปสรรคที่ค้นพบ ในฤดูน้ำหลากน้ำท่วมไม่ค่อยมีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวมาเที่ยวเพราะลงไปชม รุกขชาติไทรงามไม่ได้ นักท่องเที่ยวจะพากันแะกินส้มตำผัดหมี่ ได้แต่นั่งชมหรือเดินรอบถนน ชมต้นไทรงามเท่านั้น ทางด้านริมฝั่งสนามแข่งเรือจะจัดให้เป็นศาลาที่พักสะพานข้ามสนามแข่ง เรือจะทำให้กว้างกว่านี้ ทั้งรถทั้งคนเดินกันขวักไขว่ ไม่ปลอดภัยในการเดินทางของนักท่องเที่ยว จากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในงานเทศกาลแข่งเรือยาวประเพณี ช่วงออกพรรษานั้น ปรากฏว่าการเข้าชมเรือลำบากเพราะไม่มีที่นั่ง (ศรีไพร เสริมทองกลาง. 2551 : สัมภาษณ์)

4.3 ด้านการสร้างเครือข่าย มีกิจกรรมมีคฤเทศก์น้อยจากโรงเรียนมาสนับสนุน ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนในระดับประถมศึกษา หรือระดับมัธยมศึกษาทั้งในและต่างอำเภอมาร่วมดูแล สัมครเป็นมีคฤเทศก์น้อย เข้าร่วมเป็นเครือข่ายในระบบกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน โรงเรียนพิมาย วิทยาเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 7 มีนักเรียน 3,715 คนตั้งอยู่ใกล้กับโบราณสถานสำคัญคืออุทยานประวัติศาสตร์พิมาย สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศ มีปราสาทหินที่สวยงามสร้างด้วยหินทรายอายุกว่า 1000 ปี โรงเรียนจึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวขึ้น โดยมุ่งเน้นการให้

ความรู้ด้านประวัติความเป็นมาของปราสาท ไทรงามและแม่น้ำมูล รวมทั้งกิจกรรมการท่องเที่ยวงานเทศกาลการท่องเที่ยวพิมายต่าง ๆ ผ่านยูวอสาสมัคร ช่วยเหลือนักท่องเที่ยวที่เข้าชมปราสาทหรือ ไทรงามและช่วงเทศกาล พิมาย โดยไม่คิดค่าตอบแทน และให้บริการแก่ผู้เข้าชมทุกวันเสาร์อาทิตย์ หรือช่วงเทศกาลในงานประเพณีที่หน่วยงานต่าง ๆ ขอมมาซึ่งยูวอสาสมัคร เหล่านี้ได้รับการอบรม จากวิทยากรเป็นอย่างดี (สมฤทธิ ไซโยภาพ. 2551 : สัมภาษณ์)

4.4 ด้านการป้องกันสิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยี สภาพทั่วไปของภายในอำเภอพิมาย ตำบลในเมืองอยู่ในความรับผิดชอบของ อบต.ในเมือง ถนนบางสายยังได้รับการปรับปรุง เพราะกำลังดำเนินการและอยู่ในแผนพัฒนาสามปี เวลารถวิ่งสวนทางทำให้ฝุ่นตลบรอบสนามแข่งเรือ และบริเวณร้านค้ารวมทั้งปราสาทหินพิมาย (สง่า เสียดกลาง. 2551 : สัมภาษณ์) ปัญหาด้านขยะเป็นปัญหาที่มีมานานไม่สามารถปรับปรุงหรือหาวิธีการได้เพราะอำเภอพิมาย เป็นอำเภอที่ใหญ่และมีนักท่องเที่ยวตลอดเวลาไม่ว่าช่วงวันหยุดหรือเวลาราชการมีมาจากต่างจังหวัด น้ำเสียไม่มีท่อระบายน้ำมีกลิ่นเหม็นบริเวณ ไทรงามกลิ่นอาหารไม่ว่าจะเป็นส้มตำหรือผัดหมี่กลิ่น รบกวนนักท่องเที่ยวมาก

4.5 ด้านการพัฒนาบุคลากร ทางด้านการบริหารงานด้านบุคคลขององค์การบริหาร ส่วนตำบล ได้มีงบประมาณในการส่งบุคลากรหรือกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน หรือกลุ่มแกนนำ รวมทั้งกลุ่มมัคคุเทศก์ให้เข้ารับการอบรมสัมมนา การเข้าค่ายเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่าง กลุ่มหรือต่างกลุ่ม ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง แต่งบประมาณในการพัฒนาบุคลากรดังกล่าวนี้ มีไม่เพียงพอกับความต้องการของชุมชน ถึงแม้จะมีการประสานงานด้านงบประมาณจากหน่วยงาน อื่น เช่น หน่วยงานสถาบันทางการศึกษา หน่วยงานภาคเอกชน และหน่วยงานภาครัฐ หรือองค์การ บริหารส่วนท้องถิ่น หรือการพัฒนาบางครั้งเข้ารับการอบรมไม่ตรงประเด็นทางการจัดการท่องเที่ยว

4.6 ด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว การแสดงแสงซูด วัฒนธรรมนาฏการ ในงานเทศกาล เที่ยวพิมายเป็นประจำทุกปี โดยได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก จนได้บรรจุไว้ในปฏิทินการท่องเที่ยวประจำปี และเพื่อเป็นการสนองความต้องการในการเข้าชมของนักท่องเที่ยว ที่มาเป็นหมู่คณะ จึงจัดการแสดงในรูปแบบมินิไลท์แอนด์ซาวด์ขึ้น ในวันเสาร์สุดท้ายของเดือน พฤศจิกายนของทุกปี ซึ่งได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีเช่นกัน องค์การบริหารส่วนตำบลในเมือง ร่วมกับเขตในอำเภอพิมายไม่ว่าจะเป็นเทศบาล หรือกรมศิลปากรจะร่วมกันจัดงานแสดงที่ปราสาท หินพิมาย นิทรรศการการจำหน่ายสินค้าทางการเกษตร การแสดงจำหน่ายสินค้าพื้นเมือง การประกวดวงดนตรีลูกทุ่งเยาวชน การประกวดการวาดภาพของนักเรียน การประกวดการทำอาหาร พื้นบ้าน การจัดนิทรรศการการแสดงการเลี้ยงแมวโคราช การประกวดการวาดภาพแมว การประกวดแมวชิงถ้วยพระราชทาน การแข่งขันกีฬาพื้นบ้าน การแสดงโขนจากกรมศิลปากร ขบวนแห่พระพุทธบูชา การทำพิธีอัญเชิญด้วยพระราชทานรอบเมืองพิมาย มหรสพ สวนสนุก

นิทรรศการทางการศึกษา นิทรรศการจำหน่ายสินค้า OTOP การสาธิตวิถีชีวิตศิลปหัตถกรรม
 พื้นบ้าน แบบพอเพียง มีกิจกรรมการประกวดมะพร้าวหอม การประกวดข้าวหอมมะลิการประกวด
 อ้อย การประกวดมันสำปะหลัง และการแข่งขันการหุงข้าวมะลิหอมดีพร้อมเครื่องเคียง
 การแข่งขันหมากรุก มีกิจกรรมการทอดพระเกียรติของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ
 ในพระราชกรณียกิจเพื่อบำบัดทุกข์บำรุงสุข ซึ่งเป็นงานที่ยิ่งใหญ่ของจังหวัดนครราชสีมา และงาน
 ประเพณีการแข่งขันเรือระดับชาติชิงถ้วยพระราชทานในช่วงออกพรรษา เป็นการเผยแพร่การท่องเที่ยว
 วัฒนธรรมเชิงนิเวศเพราะต้องใช้สถานที่ในลำมูลเป็นที่แข่งขัน และมีชาวเรือนำเรือมาแข่งขัน
 เป็นจำนวนหลายจังหวัด ทำให้มีนักท่องเที่ยวมาก นอกจากนั้นยังมีกิจกรรมระบำพิมายปุระ
 เป็นกิจกรรมที่ทางโรงเรียนพิมายวิทยาได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลากว่า 20 ปี นับเป็น
 ส่วนหนึ่งที่เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวมากขึ้น (เจียมรัตน์ สุรชาติเมธีนทร์. 2551 : สัมภาษณ์)
 ปัญหาและอุปสรรคที่ค้นพบ วัฒนธรรมและเทคโนโลยีมีผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชน
 มาก เด็กรุ่นใหม่ไม่เล็งเห็นความสำคัญเท่าที่ควร (สมฤทธิ์ ไชโยภาพ. 2551 : สัมภาษณ์)

4.7 สื่อและการประชาสัมพันธ์ การประชาสัมพันธ์เพราะทางเทศบาลและองค์การ
 บริหารส่วนตำบลในเมืองอำเภอพิมายร่วมมือกันประชาสัมพันธ์งานประเพณีการแข่งขันเรือทำให้
 นักท่องเที่ยวได้รับทราบ รวมทั้งสื่อทางอินเทอร์เน็ต หนังสือพิมพ์นิตยสาร หนังสือพิมพ์โคราช
 และทางองค์การบริหารส่วนตำบลทุกตำบลในเขตอำเภอพิมายได้ช่วยกันระดมกันโฆษณาอย่าง
 พร้อมเพรียงกันดีมาก รวมทั้งกรมศิลปากรจัดทำแผ่นพับโฆษณาและจัดทำแผนที่แหล่งท่องเที่ยว
 ไว้บริการนักท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติหรือนักท่องเที่ยวในประเทศไทย
 เป็นการเผยแพร่สถานที่ท่องเที่ยวและเป็นการสร้างจิตสำนึกที่ดีในการรักถิ่นฐานอารยธรรมที่มีมา
 แต่สมัยโบราณในการอนุรักษ์ความเป็นชาวพิมาย มีการประดิษฐ์ทำรำที่นับว่าเป็นเอกลักษณ์ของ
 อำเภอพิมายคือ ระบำพิมายปุระ ที่ดัดแปลงมาจากภาพจำหลักในปราสาท ออกมาเผยแพร่ร่วมกับการ
 แสดงชุดต่าง ๆ และได้รับความไว้วางใจจากชุมชน นอกจากนั้นแล้วยังมีการสนับสนุนนาฏศิลป์
 ของโรงเรียนพิมายวิทยาโดยการแสดงของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา นำการแสดงไปเผยแพร่
 ยังที่ต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศอยู่เสมอทำให้อำเภอพิมายมีชื่อเสียงโด่งดังมาก

4.8 ด้านงบประมาณ งบประมาณส่วนใหญ่ขององค์การบริหารส่วนตำบลในเมือง
 จะดำเนินการบริหารตามยุทธศาสตร์ของการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น 6 ยุทธศาสตร์ ยุทธศาสตร์
 ที่ 1 คือ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ การพัฒนาคมนาคมถนนหนทาง การพัฒนาด้านไฟฟ้า
 การประปา ระบบการจราจร มีงบประมาณ 91,759,895 บาท ยุทธศาสตร์ที่ 2 คือ การพัฒนา
 แหล่งน้ำ ได้แก่ การพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการบริโภคและการอุปโภค การเกษตร มีงบประมาณ
 17,585,560 บาท ยุทธศาสตร์ที่ 3 คือ การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การส่งเสริมอาชีพ
 เกษตรกรรม การเกษตรแบบผสมผสานการพัฒนาทางด้านการท่องเที่ยว มีงบประมาณ

4,835,000 บาท ยุทธศาสตร์ที่ 4 คือ การพัฒนาคนและสังคม ได้แก่ การป้องกันและการแก้ปัญหาสังคม การพัฒนาบำรุงรักษาศิลปวัฒนธรรม จารีต ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและส่งเสริม การนันทนาการและการละเล่นพื้นบ้าน การส่งเสริมสาธารณสุขและอนามัยชุมชน ความสงบสุข ในชุมชน สังคมสงเคราะห์ การบริการสารสนเทศข้อมูลข่าวสาร มีงบประมาณ 15,087,400 บาท ยุทธศาสตร์ที่ 5 คือ การพัฒนาระบบการปกครองและการเมือง การจัดองค์กรที่ดี มีงบประมาณ 13,060,000 บาท ยุทธศาสตร์ที่ 6 คือ การพัฒนาทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การคุ้มครองรักษาดูแลและการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีงบประมาณ 1,730,000 บาท จากรายงานงบประมาณจากแผนงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลในเมือง ในภาครวมสามปีนั้น จะเห็นว่าจำนวนเงินมีค่ามากแต่นำมาใช้จ่ายกลับดำเนินการไม่เป็นไปตาม กรอบนโยบาย ปัญหาและอุปสรรคที่ค้นพบ ตั้งงบประมาณไว้แต่เวลาปฏิบัติไม่ดำเนินการ เพราะส่วนมากงบประมาณนำไปลงปรับปรุงถนนเสียเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนั้นยังขาดงบประมาณ ในการจัดหาแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ สถานที่ออกกำลังกาย ไม่เพียงพอกับความต้องการของชุมชน

4.9 ด้านความร่วมมือกับชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลในเมืองได้รับความร่วมมือ จากส่วนราชการและภาคเอกชนต่าง ๆ เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมศิลปากร องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลตำบลพิมาย และสถาบันราชภัฏนครราชสีมา สถาบันทางการศึกษา สถาบันวัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา จัดการแสดงประกอบแสงซุควิมาณาฎการ ในงานเทศกาล เทียวพิมายเป็นประจำทุกปี นอกจากนั้นยังมีนักเรียน ครูอาจารย์จากโรงเรียนพิมายวิทยา อำเภอ พิมายได้ให้ความร่วมมือสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นอย่างดี เป็นการมีส่วนร่วมในการ อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณีไทยตั้งแต่สมัยโบราณ ร่วมกันเผยแพร่ให้ทุกคนได้เห็นความสำคัญ มีความรักในท้องถิ่น รักความเป็นไทยเป็นชาวโคราชและร่วมกันสืบสานให้ยั่งยืนต่อไป ทั้งยังได้ รับผิดชอบให้นักท่องเที่ยวตระหนักถึงการรักษาสภาพแวดล้อมของสถานที่ท่องเที่ยวอีกด้วยจากผลงาน ที่นักเรียนและชุมชนได้ให้ความร่วมมือร่วมใจในการจัดการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ได้รับ รางวัลยอดเยี่ยม กิรินทร์ทองจากการประกวดอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวระดับประเทศปี 2551 จาก นายวีระศักดิ์ โควสุรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา โดยมีนายประจักษ์ ธีรพงษ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนพิมายวิทยาได้รับมอบเมื่อวันที่ 27 กันยายน 2551 ณ กรุงเทพมหานคร ซึ่งสร้างความยินดีให้กับชาวพิมายทุกคนเป็นอย่างยิ่ง และรางวัลนี้จะเป็นกำลังใจ ให้ชาวพิมายทุกคนได้ร่วมกันสร้างวานที่มีคุณภาพอนุรักษ์ร่วมกันและสืบสานความเป็นไทยให้ยั่งยืน สืบไป ปัญหาและอุปสรรคที่ค้นพบ ด้านความร่วมมือไม่ว่าจะเป็นเทศบาลหรือกรมศิลปากร กรมชลประทาน ให้การสนับสนุนในการจัดงานประเพณีการแข่งขันเรือดี แต่ชุมชนในท้องถิ่นบางส่วน ยังไม่เห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวเท่าไร เพราะคนที่มาเที่ยวส่วนใหญ่เป็นคนต่างชาติ

ที่มาเป็นรถทัวร์หรือคนจากภายในตัวจังหวัดหรือต่างจังหวัด (สัมพันธ์ เรือนใหม่. 2551 : สัมภาษณ์) ชุมชนไม่ให้ความสนใจและความสำคัญกับกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนของตนเท่าที่ควร เว้นแต่งานประเพณีแข่งเรือหนึ่งปีมีหนึ่งครั้ง

4.10 ด้านกลุ่มดูแลสิ่งแวดล้อม มีการดำเนินการบริหารงานการควบคุมสิ่งแวดล้อม ในเขตพื้นที่ท่องเที่ยว ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลในเมือง เทศบาลตำบลพิมาย และ กรมศิลปากร สถาบันทางการศึกษา นักเรียนและเยาวชน กลุ่มแม่บ้าน อสม. กลุ่มผู้นำกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สาธารณสุขอำเภอพิมาย ได้ร่วมกันดูแลสถานที่ให้มีสภาพที่น่าท่องเที่ยวให้มีสภาพ ที่สะอาด ปัญหาและอุปสรรคที่ค้นพบบริเวณลานพรมพัฒนวัฒนธรรมมีพ่อค้าแม่ค้าไปวางของขาย หาบเร่กันเป็นจำนวนมาก ทำให้สถานที่ลานวัฒนธรรมไม่โดดเด่น อำเภอพิมายแทบทุกตำบล มีปัญหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพราะหาแหล่งที่ใหญ่ ๆ ที่ไม่ได้จนบางครั้งได้รับการร้องเรียน จากชาวบ้านว่าทางเทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบลต่าง ๆ ที่ขยะไม่เป็นที่และไม่เป็นระบบ ก่อรำคาญให้กับชุมชนและในอำเภอใกล้เคียง ยังไม่สามารถแก้ปัญหานี้ได้ ก็มีหน่วยงานราชการ มาดูแลร่วมกันมากเหมือนกัน ไม่ว่าจะเป็นชลประทานหรือองค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล แต่ก็ยังไม่ถึงไหน ก็พยายามทำให้ดีที่สุด ลานพรมพัฒนวัฒนธรรมของอำเภอพิมาย ตอนนี้เป็นที่ขายของหาบเร่ไปแล้ว ทั้ง ๆ ที่เป็นสถานที่ควรอนุรักษ์วัฒนธรรม องค์การบริหาร ส่วนตำบลและเทศบาล รวมทั้งกรมศิลปากร ไม่ควรให้เข้ามาเช่าที่ขายของทำให้ปราสาทหิน ไม่โดดเด่น ถึงขยะควรเก็บทุกวันเหม็นมาก ห้องน้ำห้องส้วมสกปรกมาก ถนนมีฝุ่นมากช่วงเทศกาล แข่งเรือ

4.11 ด้านการส่งเสริมการตลาด ในงานเทศกาลเที่ยวพิมายเป็นประจำทุกปี ทางองค์การบริหารส่วนตำบลในเมืองได้นำกิจกรรมการประกวดแมวสีสวาดแมวพิมายเป็นเทศกาลประกวดแมว เป็นประจำทุกปี เพราะเป็นแมวที่หายากเป็นเอกลักษณ์ประจำถิ่นของอำเภอพิมายน่าจะมีกิจกรรม การประกวดแมวพิมายทุกปี รวมทั้งสภาพบ้านเรือนที่อยู่อาศัยริมฝั่งน้ำมูลรอบสนามการแข่งเรือ เป็นชุมชนการสัญจรไปมาแหล่งที่กว้างขวางของอำเภอพิมายองค์การบริหารส่วนตำบลในเมือง ได้ได้รับความร่วมมือจากส่วนราชการและภาคเอกชนต่าง ๆ เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมศิลปากร องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลตำบลพิมาย และสถาบันราชภัฏนครราชสีมา สถาบันวัฒนธรรมจังหวัดนครราชสีมา จัดการแสดงประกอบแสงชุดวิมาณานาฎการ การแสดงแสง เสียง ประกอบจินตภาพวิมาณานาฎการ ชุด “นิรมิตกรรมเหนือลำน้ำมูล” การแสดงโขนกลางแปลง จากวิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา กรมศิลปากร ขบวนแห่พุทธบูชา ทัวร์เกษตร (เส้นทางปราสาท หินพิมาย-สวนส้มพิมาย-OTOP บ้านรังกาใหญ่-โทรงาม นิทรรศการประวัติศาสตร์ศิลปวัฒนธรรม และการท่องเที่ยว/นิทรรศการทางการศึกษา การจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

การประกวดการจัดทำอาหาร (ส้มตำบอลและผัดหมี่) การประกวดผลผลิตทางการเกษตร การแข่งขันเรือยาวชิงถ้วยพระราชทาน (บรรเจิด สอพิมาย. 2551 : สัมภาษณ์)

4.12 ด้านการบริการท่องเที่ยว ทางด้านการบริการการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวมาเที่ยวส่วนใหญ่มาเที่ยวไปและกลับในเวลาวันเดียวกันเพราะสะดวกในการเดินทาง ไม่ว่าจะเป็นรถโดยสารประจำทางอำเภอพิมาย ถึงอำเภอเมืองในจังหวัดนครราชสีมา ค่าโดยสารรถประจำทางราคา 30 บาท นักท่องเที่ยวเป็นนักท่องเที่ยวต่างประเทศมาเที่ยวกันมาก และนักท่องเที่ยวในอำเภอใกล้เคียง เช่น อำเภอโนนสูง อำเภอจักราช อำเภอห้วยแถลง อำเภอบัวใหญ่ อำเภอสีดา นักท่องเที่ยวนั่งรถส่วนตัวมาเที่ยวกันเป็นครอบครัวใหญ่ ๆ หลายคัน เพราะอำเภอพิมายเป็นอำเภอใหญ่ที่นักท่องเที่ยวเดินทางผ่านไปอำเภออื่นและจังหวัดอื่นได้ จึงทำให้นักท่องเที่ยวไม่ต้องค้างแรม และสามารถเดินทางท่องเที่ยวในตัวอุทยานปราสาทหินพิมายและไทรงาม ระยะทางเชื่อมติดต่อกันสะดวก มีการบริการทางด้านศูนย์การท่องเที่ยวอยู่ในอุทยานปราสาทหินพิมาย ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวโดยถ้าเป็นคนในประเทศไทย ราคา 10 บาท ต่างประเทศ ราคา 50 บาท เด็กไม่ต้องเสีย ช่วงเทศกาลวันเด็กแห่งชาติ ทางสถาบันการศึกษาในเขตพื้นที่ต่าง ๆ ในจังหวัดนครราชสีมาได้มาเยี่ยมชมโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเข้าชม ในกรณีทางโรงเรียนจัดทำหนังสือขออนุญาตเข้าชมแหล่งท่องเที่ยวปราสาทหินพิมาย ซึ่งก็ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากทางศูนย์บริการการท่องเที่ยวในตำบลในเมือง มีเจ้าหน้าที่ให้บริการอย่างพอเพียงสื่อสารทั้งภาษาอังกฤษและภาษากลาง ภาษาพื้นบ้านได้อย่างหลากหลายเป็นการบริการที่ดีสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว มีการบริการมัคคุเทศก์ทั้งเป็นกลุ่มผู้ใหญ่ในชุมชนแล้วยังมัคคุเทศก์น้อยหรือเรียกว่ายุวมัคคุเทศก์ของโรงเรียนพิมายวิทยาและโรงเรียนระดับประถมศึกษา คือโรงเรียนสุริยาอุทัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 7 ถ้านักท่องเที่ยวมากลุ่มใหญ่มาโดยสารรถทัวร์หลายคันมาพร้อมกันโดยเฉพาะช่วงเทศกาล การบริการต้อนรับการท่องเที่ยวทางด้านมัคคุเทศก์จะมีไม่พอเพียงกับความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยว ปัญหาและอุปสรรคที่ค้นพบองค์การบริหารส่วนตำบลในเมืองให้บริการด้านที่พักไม่เพียงพอกับความต้องการของนักท่องเที่ยวช่วงเทศกาลงานประเพณีการแข่งขันเรือพิมาย สถานที่จอดรถไม่เหมาะสมไม่เป็นระเบียบ หาดูจอดยาก แคมป์กางเต็นท์กลางถนนชายของบนถนน ห้องน้ำห้องสุขาไม่เพียงพอ นักท่องเที่ยวมาเที่ยวใช้บริการห้องน้ำบ้านพักตำรวจทุกที่ (ศรีไพร เสริมทองเหลือง. 2551 : สัมภาษณ์) ไม่มีมัคคุเทศก์เพียงพอเพื่อดูแลนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมาเที่ยวสอบถามคนในชุมชนไม่สามารถสื่อสารได้ นักท่องเที่ยวต้องศึกษาหาความรู้แหล่งท่องเที่ยวด้วยตนเอง ถนนทางเข้าไปไทรงามแคบมาก ทางรถสวนไม่ได้ ช่วงข้ามสะพานลำน้ำมูล ถึงขยะมีไม่กี่ที่ ไม่เพียงพอ

4.13 ด้านการใช้พลังงานอย่างประหยัด ชุมชนยังมิได้มีนิสัยตามสบาย ยังไม่คำนึงถึงการประหยัดพลังงานแต่อย่างไร ถึงแม้องค์การบริหารส่วนตำบลในเมืองหรือหน่วยงานสถานศึกษา และสถานที่ราชการจะทำป้ายประชาสัมพันธ์ หรือทำคู่มือแผ่นพับ ลดภาวะโลกร้อน

4.14 ด้านการสนับสนุนการลงทุน องค์การบริหารส่วนตำบลในเมืองได้สนับสนุน กองทุนการกู้ยืมเงินหรือจัดทำสวัสดิการสำหรับกลุ่มเยาวชนหรือกลุ่มแม่บ้าน อสม. ให้งบประมาณ มาลงทุนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน แต่ไม่เพียงพอกับความต้องการของชุมชน เช่น การทำ เครื่องจักสาน การทำอาหารพื้นบ้านหมีพิมาย การทำขนมข้าวเกรียบหรือส้มตำของคนโคราช พ่อค้าแม่ค้าส่วนใหญ่ใช้ทุนส่วนตัวของตนหรือบางรายต้องกู้เงินดอกเบี้ยสูงมาดำเนินการ ส่วนสถานที่บริเวณพรมทตนั้นชาวพิมายไม่ได้ขายสินค้าหรือใช้พื้นที่บริเวณนั้น กลับกลายเป็น คนต่างอำเภอมาเช่าขายสินค้าในช่วงประเพณีการแข่งขันเรือ นอกจากนี้ยังมีการร่วมวยโบราณ การแสดงประเพณีวัฒนธรรมจากศิลปินพื้นบ้านที่หลากหลาย ที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวพิมาย (คำ ยาพิมาย, 2551 : สัมภาษณ์) เน้นการท่องเที่ยวเชิงโบราณคดีมากกว่าเชิงนิเวศ

4.15 ด้านสินค้าชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลในเมืองพิมาย ให้การสนับสนุน การทำผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน จากความคิดของภูมิปัญญาไทยถ่ายทอดออกมาเป็นผลิตภัณฑ์ที่น่าสนใจ และมีคุณค่าแก่การอนุรักษ์ยิ่ง เช่น การทอผ้าพื้นเมืองจากใยฝ้าย ผ้าไหม ข้าวหอมมะลิ มันสำปะหลัง อ้อย มะพร้าว น้ำหอมการทำหมีพิมายการทำข้าวเกรียบ และการทำหัตถกรรมพื้นบ้าน การทำดอกไม้จากรังไหม และการทำเครื่องจักสานจากต้นกก การทอเสื่อ เครื่องจักสานจากหวาย ที่สวยงาม เครื่องจักสานจากไบอลานนำมาเป็นเครื่องใช้และขอฝากที่สวยงาม เครื่องปั้นดินเผาของที่ระลึก อาหารพื้นบ้าน ได้แก่ เส้นหมี พิมายที่มีรสกลมกล่อมเส้นเหนียวมีชื่อเสียงมาก ส้มตำพิมาย เป็ดพิมาย และสินค้าทางการเกษตรโดยเฉพาะผักปลอดสารพิษ ที่เน้นเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน มีไว้จำหน่ายมากมายสำหรับนักท่องเที่ยวส่วนมากก็ขายผักหมีกันหลายร้าน สินค้าก็เหมือนกัน ทุกร้าน ขายของช่วงเทศกาลขายแพง

ตาราง 3 วิเคราะห์การแสดงผลเปรียบเทียบ สภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม
โดยองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มน้ำมูลตอนบนจังหวัดนครราชสีมา

สภาพการจัดการ การท่องเที่ยวเชิง นิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การ บริหารส่วนตำบล กลุ่มน้ำมูลตอนบน	องค์การบริหาร ส่วนตำบล โคกกระชาย อำเภอครบุรี	องค์การบริหาร ส่วนตำบล จระเข้หิน อำเภอครบุรี	องค์การบริหาร ส่วนตำบลท่าช้าง อำเภอเฉลิมพระ เกียรติ	องค์การบริหาร ส่วนตำบล ในเมือง อำเภอพิมาย	สรุป จุดเหมือน จุดต่าง
1. ด้านกรอบ นโยบายและแผน	-จัดทำกรอบตาม ระเบียบราชการ -ไม่ปฏิบัติตาม แผน -ยึดหยุ่นได้	-จัดทำกรอบ ตามระเบียบ ราชการ -ทำแผนล่าช้า	-จัดทำกรอบตาม ระเบียบราชการ -เน้นปริมาณ มากกว่าคุณภาพ	-จัดทำกรอบ ตามระเบียบ ราชการ -นโยบายไม่ สอดคล้องกับ แนวปฏิบัติงาน	เหมือนได้แก่ การจัดทำ กรอบตาม ระเบียบ ราชการ จุดต่างปริมาณ มากกว่า คุณภาพ และ ไม่สอดคล้อง ยึดหยุ่นได้
2. ด้านการพัฒนา พื้นที่	-ชายหาด -ปลูกไม้ดอกไม้ ประดับ	-ทำถนน -ป้ายไม้ชัดเจน	-น้ำมูล -น้ำท่วมขัง -ป้ายบอกทาง	-น้ำมูลท่วมขัง ไทรงาม -สนามแข่งเรือ	เหมือนน้ำท่วม ขังและป้าย ต่างสนาม แข่งเรือ
3. ด้านเครือข่าย	-อบรมระยะสั้น -ผู้เข้ารับการ อบรมไม่ตรงกับ งานที่รับผิดชอบ	-มีระบบ เครือข่าย ระหว่างตำบล โคกกระชาย	-การอบรม เยาวชน อาสาสมัคร มักคุเทศก์ไม่ ต่อเนื่อง	-มีมัคคุเทศก์ พร้อมบริการ -มี คณะกรรมการ ส่งเสริม วัฒนธรรม -มีวิทยากรอบรม	เหมือนมี เครือข่าย ต่างมีวิทยากร อบรม

ตาราง 3 (ต่อ)

สภาพการจัดการ การท่องเที่ยวเชิง นิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การ บริหารส่วนตำบล ลุ่มน้ำมูลตอนบน	องค์การบริหาร ส่วนตำบล โคกกระชาย อำเภอครบุรี	องค์การบริหาร ส่วนตำบล จระเข้หิน อำเภอครบุรี	องค์การบริหาร ส่วนตำบล ท่าช้าง อำเภอเฉลิม พระเกียรติ	องค์การบริหาร ส่วนตำบล ในเมือง อำเภอพิมาย	สรุป จุดเหมือน จุดต่าง
4. การป้องกัน สิ่งแวดล้อม	-การบำบัดน้ำ เสียไม่ได้ มาตรฐาน -บุกรุกทำลาย ป่า -เผาพงหญ้า -ถังขยะไม่พอ	-การบำบัดน้ำเสีย ไม่ได้มาตรฐาน -บุกรุกทำลายป่า -เผาพงหญ้า -ถังขยะไม่พอ -น้ำสกปรก	การบำบัดน้ำ เสียไม่ได้ มาตรฐาน -ถังขยะไม่พอ -น้ำสกปรก -พืชรอยอังการ ทำให้น้ำเสีย -ทำคูทรายทำ ให้น้ำเค็ม -ชุมชนขาด จิตสำนึกที่ดี	-น้ำเน่าเสีย -ขยะมาก -การบำบัดน้ำ เสียไม่ได้ มาตรฐาน	เหมือนการ บำบัดน้ำเสีย ไม่ได้ มาตรฐาน บุกรุกทำลาย ป่า ถังขยะ ไม่พอ ต่างพืชรอย อังการ ทำคูทราย
5. ด้านการพัฒนา บุคลากร	-เน้นความรู้ ด้านเอกสาร มากกว่าการ ท่องเที่ยว -อบรม คุณธรรม -เข้าค่ายเยาวชน	-ประชุมสัมมนา ต่างกลุ่ม -อบรมมัคคุเทศก์ ด้านการบริการ	-ศึกษาดูงานแต่ ไม่สอดคล้อง กับการ ท่องเที่ยว	-งบประมาณไม่ เพียงพอ	เหมือนการ ประชุมศึกษา ดูงานและ การอบรม ต่าง งบประมาณ ไม่เพียงพอ

ตาราง 3 (ต่อ)

สภาพการจัดการ การท่องเที่ยวเชิง นิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การ บริหารส่วนตำบล ลุ่มน้ำมูลตอนบน	องค์การบริหาร ส่วนตำบล โคกกระชาย อำเภอครบุรี	องค์การบริหาร ส่วนตำบล จระเข้หิน อำเภอครบุรี	องค์การบริหาร ส่วนตำบล ท่าช้าง อำเภอเฉลิม พระเกียรติ	องค์การบริหาร ส่วนตำบล ในเมือง อำเภอพิมาย	สรุป จุดเหมือน จุดต่าง
6. ด้านกิจกรรม การท่องเที่ยว	-การล่องแพ ชมวิถีชีวิตความ เป็นอยู่ของชุมชน ริมสันเขื่อน ลำแะะ ยิงนก ตกปลา เล่น น้ำตกวังเต่า ชม ผีเสื้อ พักโฮม สเตย์มาบกราด -ไม่เน้น ศิลปวัฒนธรรม โบราณที่ หลากหลาย	-การล่องแพ ชมวิถีชีวิตความ เป็นอยู่ของชุมชน ริมสันเขื่อนลำมูล บน -ไม่เน้น ศิลปวัฒนธรรม พิธีกรรมความ เชื่อของชุมชน	-การล่องแพ ชมวิถีชีวิตความ เป็นอยู่ของ ชุมชนริมมูล -ไม่เน้น ศิลปวัฒนธรรม โบราณที่ หลากหลาย	-พิธีกรรมความ เชื่อแม่ย่านาง และความเชื่อ เจ้าแม่ไทรงาม -การแข่งขันเรือ -การแสดง วิมานาฏการ วัฒนธรรม ปราสาทหิน พิมาย -การประกวด แมวพิมาย -วัฒนธรรม ริมมูล -การแสดงโขน -ระบำรำกรก รำสาก	เหมือนการล่อง แพ ชมวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ของชุมชน ริมสันเขื่อน ลำแะะ ยิงนก ตกปลา เล่น น้ำตกวังเต่า ชมผีเสื้อ ต่างไม่เน้น ศิลปวัฒนธรรม โบราณที่ หลากหลาย ต่างความเชื่อ แม่ย่านาง ไทรงามโฮม สเตย์เทศกาล เที่ยว พิมาย พิธีลอยอังคาร ในแม่น้ำมูล

ตาราง 3 (ต่อ)

สภาพการจัดการ การท่องเที่ยวเชิง นิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การ บริหารส่วนตำบล ลุ่มน้ำมูลตอนบน	องค์การบริหาร ส่วนตำบล โคกกระชาย อำเภอครบุรี	องค์การบริหาร ส่วนตำบล จระเข้หิน อำเภอครบุรี	องค์การ บริหารส่วน ตำบลท่าช้าง อำเภอเฉลิม พระเกียรติ	องค์การบริหาร ส่วนตำบล ในเมือง อำเภอพิมาย	สรุป จุดเหมือน จุดต่าง
7. ด้านสื่อและการ ประชาสัมพันธ์	-ข้อมูล สารสนเทศไม่ ทันสมัย -ไม่มีสื่อข้อมูล สารสนเทศ เพียงพอ	-ข้อมูลสารสนเทศ ไม่ทันสมัย -ไม่มีสื่อข้อมูล สารสนเทศ เพียงพอ	-ข้อมูล สารสนเทศ ไม่ทันสมัย เหตุการณ์ -ไม่มี สื่อข้อมูล สารสนเทศ เพียงพอ	-มีข้อมูล สารสนเทศ หลากหลาย ครบถ้วน สมบูรณ์	เหมือน สารสนเทศ ไม่ทันสมัย และไม่มีสื่อ สารสนเทศ เพียงพอ ต่างมีข้อมูล สารสนเทศ หลากหลาย ครบถ้วน สมบูรณ์
8. ด้าน งบประมาณ	-ไม่เพียงพอ	-ไม่เพียงพอ	-ไม่เพียงพอ	-ไม่เพียงพอ	เหมือน ไม่เพียงพอ
9. ด้านการมีส่วน ร่วมของชุมชน	-ชุมชนมีส่วน ร่วมแต่ไม่แสดง ความคิดเห็น -ขาดภาวะผู้นำ	-ชุมชนมีส่วนร่วม ในการจัดการ ท่องเที่ยว	-ขาดการ ประสานงาน กับชุมชน	-ชุมชนมีส่วน ร่วมให้ความ ร่วมมือดีในช่วง เทศกาลการ ท่องเที่ยวต่าง	เหมือนชุมชน มีส่วนร่วม ต่างขาดภาวะ ผู้นำและไม่ ประสานงาน
10. ด้านกลุ่ม ควบคุมดูแล	-ไม่มีกลุ่มควบคุม -ขาดบุคลากร	-มีกลุ่มในรูปแบบ คณะกรรมการ หมู่บ้านแต่ยังไม่ เป็นระบบที่ชัดเจน	-ไม่มีกลุ่ม	-มี คณะกรรมการ กลุ่มแต่ยังดูแล ไม่ทั่วถึง	เหมือนมีกลุ่ม และไม่มีกลุ่ม ต่างขาด บุคลากร

ตาราง 3 (ต่อ)

สภาพการจัดการ การท่องเที่ยวเชิง นิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การ บริหารส่วนตำบล ลุ่มน้ำมูลตอนบน	องค์การบริหาร ส่วนตำบล โคกกระชาย อำเภอครบุรี	องค์การบริหาร ส่วนตำบล จระเข้หิน อำเภอครบุรี	องค์การบริหาร ส่วนตำบล ท่าช้าง อำเภอเฉลิม พระเกียรติ	องค์การบริหาร ส่วนตำบล ในเมือง อำเภอพิมาย	สรุป จุดเหมือน จุดต่าง
11. ด้านการ ส่งเสริมการตลาด	-ขาดการกระตุ้น จิตใจ นักท่องเที่ยว ด้านการ ประชาสัมพันธ์	-เอกชนมีส่วนร่วม ร่วมในการ จัดการท่องเที่ยว ด้านที่พักหรือ ร้านอาหารแต่ไม่ พอเพียง	-ขาดการ กระตุ้นจิตใจ -เอกชนมีส่วนร่วม ร่วมในการจัด กิจกรรมการ ท่องเที่ยว ท่องเที่ยว ท่องเที่ยว	-มีกิจกรรม ส่งเสริม การตลาดที่ หลากหลายไม่ ว่าจะเป็น กิจกรรม เทศกาลเที่ยว พิมายหรือ ประเพณีการ แข่งเรือพิมาย	เหมือนขาด การกระตุ้น จิตใจ ต่างมีกิจกรรม ส่งเสริม
12. ด้านการ บริการการ ท่องเที่ยว	-ไม่มีความพร้อม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกขั้น พื้นฐาน	-ไม่มีความพร้อม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกขั้น พื้นฐาน -ป้ายไม่ชัดเจน -ไม่มีศาลาที่พัก	-ไม่มีความ พร้อมด้านสิ่ง อำนวยความสะดวกขั้น พื้นฐาน -มัคคุเทศก์ขาด ทักษะในการ บริการ	-ไม่มีความ พร้อมด้านสิ่ง อำนวยความสะดวกขั้น พื้นฐาน -ทางเข้า ไทรงามไม่ สะดวก	เหมือนไม่มี ความพร้อม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกขั้น พื้นฐาน ป้ายไม่ชัดเจน มัคคุเทศก์ขาด ทักษะในการ บริการ

ตาราง 3 (ต่อ)

สภาพการจัดการ การท่องเที่ยวเชิง นิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การ บริหารส่วนตำบล ลุ่มน้ำมูลตอนบน	องค์การบริหาร ส่วนตำบล โคกกระชาย อำเภอครบุรี	องค์การบริหาร ส่วนตำบล จระเข้หิน อำเภอครบุรี	องค์การบริหาร ส่วนตำบล ท่าช้าง อำเภอเฉลิม พระเกียรติ	องค์การบริหาร ส่วนตำบล ในเมือง อำเภอพิมาย	สรุป จุดเหมือน จุดต่าง
13. ด้านการใช้ พลังงานอย่าง ประหยัด	-การเข้าค่าย อนุรักษ์โลกรื้อน -ชุมชนขาด จิตสำนึกที่ดี	-ชุมชนและ นักท่องเที่ยวขาด จิตสำนึกที่ดี	-ชุมชนและ นักท่องเที่ยว ขาดจิตสำนึก ที่ดี -กิจกรรมเข้า ค่าย	-ชุมชนและ นักท่องเที่ยว ขาดจิตสำนึก ที่ดี	เหมือน นักท่องเที่ยว ขาดจิตสำนึก ที่ดี ต่างการเข้าค่าย
14. ด้านการ สนับสนุนการ ลงทุน	-มีกองทุน หมู่บ้านแต่ไม่ พอเพียง	-มีกองทุน หมู่บ้านแต่ไม่ พอเพียง -เอกชนมาลงทุน	-มีกองทุน หมู่บ้านแต่ไม่ พอเพียง	-มีกองทุน หมู่บ้านแต่ไม่ พอเพียง	เหมือนมี กองทุน หมู่บ้าน ต่าง เอกชนมา ลงทุน
15. ด้านสินค้า ชุมชน	-สินค้าชุมชน ชนิดเดียวกัน	-เครื่องจักสาน -สินค้าชุมชน ชนิดเดียวกัน	-ขาดการ สนับสนุน -สินค้าและของ ที่ระลึกได้ มาตรฐาน ห้าดาว	-ขายสินค้าราคา แพงในช่วง เทศกาล สินค้าชุมชน ชนิดเดียวกัน	เหมือนสินค้า ชนิดเดียวกัน ต่างสินค้าได้ มาตรฐาน ห้าดาวและ เทศกาลขาย ของแพงกว่า เวลาปกติ

สรุปได้ว่าปัญหาด้านการบริหารจัดการจัดทำกรอบนโยบายและแผนพัฒนาชุมชน การพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ดำเนินการไม่ทันกำหนดระยะเวลา นอกจากนั้นแล้วองค์การบริหารส่วนตำบลคำนึงถึงการพัฒนาด้านนี้เป็นประเด็นหลัก ปัญหาทางด้านขยะและมลพิษยังไม่ได้มาตรฐาน ขาดการประสานงานทางด้านเครือข่ายขาดการดำเนินงานด้านการแต่งตั้งคณะกรรมการดูแลแหล่งท่องเที่ยว ประชาชนขาดจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมขาดงบประมาณในการพัฒนาบุคลากร มัคคุเทศก์ขาดทักษะทางการบริการข้อมูลข่าวสาร และทักษะทางด้านภาษา การสื่อความหรือประวัติความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยวไม่เล็งเห็นความสำคัญของวิถีชีวิตความเป็นอยู่ประเพณีและวัฒนธรรม ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน นิทานพื้นบ้าน เพื่อนำมาป็นสื่อในการจัดการท่องเที่ยว รูปแบบการท่องเที่ยวเน้นการไปกลับควรมีรูปแบบโฮมสเตย์ปัญหาด้านศิลปวัฒนธรรมกำลังจะสูญไป ไม่มีศูนย์บริการข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวไม่เต็มศักยภาพ ไม่ต่อเนื่อง ไม่หลากหลาย ไม่ทันสมัยงบประมาณไม่พอเพียงในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน

ตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มน้ำมูลตอนบน จังหวัดนครราชสีมา

1. แนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบลโคกกระชาย อำเภอนครบุรี

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลโคกกระชาย อำเภอนครบุรี และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง โดยมีผลจากการให้ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง ทำให้ได้รับแนวทางในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม ดังนี้

1. ด้านกรอบนโยบายและแผนพัฒนาสามปี องค์การบริหารส่วนตำบลควรจัดทำแผนพัฒนาชุมชนและควรปฏิบัติตามแผนการจัดสรรงบประมาณก็ควรลงตามจำนวนที่ต้องการจริง ๆ ไม่ใช่ตั้งกรอบงบประมาณเอาไว้ไม่ได้ประโยชน์อะไร ควรเล็งเห็นปัญหาในการท่องเที่ยว เพื่อที่จะมีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวที่นี้เพิ่มมากขึ้น

2. ด้านการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว การจัดสรรงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลไม่ทันกำหนดชุมชนร่วมมือกันทำ ควรช่วยกันปลูกต้นไม้รอบชายหาด เพื่อให้ดูสวยงามร่มรื่น

3. ด้านเครือข่าย ต้องแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันให้มากยิ่งขึ้นเพื่อเป็นการหาจุดบกพร่องหรือจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวให้เพื่อเป็นการพัฒนาการสร้างเครือข่าย และควรจัดให้มีการพบปะพูดคุยกันอย่างน้อยปีละครั้ง เพื่อแลกเปลี่ยนข้อความระหว่างสมาชิกในเครือข่าย และจัดให้มีคณะกรรมการเครือข่ายโฮมสเตย์ มีการคัดเลือกตัวแทนกลุ่มจัดตั้งข้อตกลงร่วมกัน
4. ด้านการป้องกันสิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยี นายอำเภอและองค์การบริหารส่วนตำบลหน่วยงานราชการส่งเสริมสนับสนุนและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้มีสภาพเดิมไม่ถูกทำลาย โดยเฉพาะป่าไม้บนอุทยานทับลาน ได้ถูกลักลอบบุกรุกทำลายป่าไม้ และเผาพงหญ้าต่าง ๆ เพื่อจับจองเป็นของตนเอง
5. ด้านการพัฒนาบุคลากร องค์การบริหารส่วนตำบลควรหางบประมาณหาวิทยากรมาให้ความรู้เกี่ยวกับการบริการการท่องเที่ยว
6. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ควรนำกิจกรรมการท่องเที่ยวกลางคืนบ้าง ช้างป่ามีมากและการบริหารที่พักโดยเฉพาะเต็นท์หรือที่พักแบบโฮมสเตย์
7. ด้านสื่อและการประชาสัมพันธ์ ควรโฆษณาประชาสัมพันธ์ทางวิทยุชุมชนหรือวารสารของโคราช หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น คนจะได้รู้จักว่าแหล่งท่องเที่ยวมีคืออะไร และควรจัดทำศูนย์บริการการท่องเที่ยวให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในอำเภอครบุรี และจัดทำแผ่นปลิวไว้สำหรับแจกผู้ที่สนใจ นอกจากนั้นแล้วควรปรับข้อมูลทางระบบอินเทอร์เน็ตให้มีข้อมูลที่ทันสมัย
8. ด้านงบประมาณ งบประมาณในการดำเนินงานปรับปรุงพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวมีจำนวนจำกัดไม่เพียงพอกับความต้องการ และขาดหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนอื่น ๆ สนับสนุนการท่องเที่ยว งบประมาณได้วางอยู่ในกรอบแต่พัฒนาถนนก่อน ต้องทำทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวให้ดีกว่า (ไพฑูรย์ ปิ่นยาง. 2551 : สัมภาษณ์) ควรจัดหางบประมาณสร้างสะพานเชื่อมต่อแพเป็นสะพานไม้จะดีเข้ากับสภาพบรรยากาศ
9. ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว เพราะมีแต่คนที่มีโอกาสและมีฐานะที่ดีในอำเภอครบุรีเข้าหุนกัน กลุ่มแม่บ้าน อสม. ควรเข้ามามีบทบาทให้มากกว่านี้รวมทั้งกลุ่มเยาวชนนอกจากนั้นแล้วควรจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวสำหรับใช้ในโรงเรียน
10. ด้านกลุ่มควบคุมดูแล ควรมีการดำเนินการจัดแบ่งกลุ่มผู้รับผิดชอบเป็นฝ่ายดูแลแหล่งท่องเที่ยวร่วมกันอย่างทั่วถึงและระบุอย่างชัดเจน และควรเน้นให้ตั้งกลุ่มคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อร่วมกันดูแล

11. ด้านการส่งเสริมการตลาด ควรส่งเสริมทางด้านทักษะภาษาสำหรับมัลฑุเทศก์ เพื่อให้มีความชำนาญในการใช้ภาษาในการสื่อสาร ควรนำศิลปินพื้นบ้านมาแสดงให้นักท่องเที่ยวชมบ้างในเทศกาลงานใหญ่ ๆ เช่น วันสงกรานต์ วันลอยกระทงและกีโฆษณาทางวิฑุฑุชุน เพื่อเป็นการกระตุ้นแหล่งท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

12. ด้านการบริการการท่องเที่ยว เยาวชนในหมู่บ้านควรสนับสนุนหารายได้พิเศษพานักท่องเที่ยวได้เที่ยว เพราะจะกล้าพูดมากกว่า และพูดจะฉานกว่า โรงเรียนควรส่งเสริมให้นักเรียนเป็นมัลฑุเทศก์น้อยของโรงเรียนในระแวกนี้เพื่อเป็นการหารายได้ เวลาเดินไปน้ำตกวังเต่าน่าจะมีคนนำทางเดินบ้าง เพื่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่หลากหลาย

13. ด้านการใช้พลังงานอย่างประหยัด ควรมีการจัดเข้าค่ายเยาวชน เพราะจำทำให้เยาวชนเอาใจใส่และเล็งเห็นความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น ควรติดป้ายประกาศเชิญชวนการปลูกจิตสำนึกที่ดีในการประหยัดพลังงาน โดยใช้สื่อที่หลากหลาย

14. ด้านการสนับสนุนการลงทุน ควรจัดสรรงบประมาณมาสนับสนุนการลงทุน โดยเฉพาะการสร้างร้านขายของให้สำหรับ เอกชนชุมชน หรือ กลุ่มแม่บ้าน อสม. เจ้าของกิจการร้านค้าต่าง ๆ ควรเข้ามาเปิดบริการสำหรับนักท่องเที่ยวและเป็นการส่งเสริมรายได้ให้แก่ชุมชนด้วย

15. ด้านสินค้าชุมชน สินค้าส่วนมากมีลักษณะที่คล้ายกัน โดยเฉพาะผ้าทอ ผ้าฝ้าย ทอมือ ผักปลอดสารพิษ ปลาน้ำจืด ต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลหาวิทยากรมาให้ความรู้แก่ชุมชน กลุ่มแม่บ้าน อสม. หรือกลุ่มเยาวชนในเขตพื้นที่แหล่ง

2. แนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบลจะเข้หิน อำเภอรบุรี

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลจะเข้หิน อำเภอรบุรี และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง โดยมีผลจากการให้ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างทำให้ได้รับแนวทางในการบริหารการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม ดังนี้

1. ด้านกรอบนโยบายและแผน ในการจัดทำแผนขององค์การบริหารส่วนตำบล ควรจะให้ชุมชนมีบทบาทได้เข้ามามีส่วนร่วมประชุมในการวางแผนมากกว่านี้ เพราะชุมชนเท่านั้นที่รู้ปัญหาจริง ๆ ว่าควรแก้ปัญหาด้านใด

2. ด้านการพัฒนาพื้นที่ ควรมีการปรับปรุงสภาพบริเวณพื้นที่รอบสันเขื่อนลำมูลบน และหาดจอมทอง โดยการปรับปรุงพื้นที่ถนนทางเข้าถึงสันเขื่อน และปลูกต้นไม้ดอกไม้ประดับที่สวยงามและจัดทำศาลาที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวได้พักผ่อนหย่อนใจน่าจะมีการปลูกไม้ดอกไม้ประดับรอบบริเวณสันเขื่อนเพราะจะทำให้เขื่อนสดชื่นน่าเที่ยว

3. ด้านการสร้างเครือข่าย ได้มีการจัดตั้งเป็นชมรมกลุ่มอนุรักษ์การท่องเที่ยวของ ตำบลจรเข้หินและได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลโคกกระชาย เพราะเป็นรอยต่อติดต่อกัน มีสภาพพื้นที่การท่องเที่ยวที่มีบริบทเหมือนกัน และได้จัดตั้งกลุ่มเยาวชน และกลุ่มมัคคุเทศก์น้อยจากโรงเรียนชุมชนจรเข้หินและโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษานครราชสีมา เขต 4 เป็นชมรมนักท่องเที่ยวของอำเภอครบุรี

4. ด้านการป้องกันสิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยี ด้านการส่งเสริมและป้องกัน สิ่งแวดล้อม การดำเนินงานยังไม่เป็นระบบมาตรฐาน เพราะการล่องแพเป็นการเพิ่มสภาวะการนำน้ำเน่าเหม็น ควรมีคนดูแลการบุกรุกทำลายป่าของนายทุนซึ่งไม่สามารถควบคุมกำชับดูแลได้อย่างทั่วถึง เนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบลกับอุทยานทับลานมีจำนวนบุคลากรไม่เพียงพอ ทางด้านการอนุรักษ์ป่าไม้ สัตว์ป่า หิ้งห้อยและผีเสื้อกำลังจะสูญพันธุ์

5. ด้านการพัฒนาบุคลากร การพัฒนาบุคลากรทางด้านการอบรมศึกษาดูงาน การเข้าค่ายอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางองค์การบริหารส่วนตำบลได้ดำเนินการร่วมกับชุมชน และอำเภอครบุรี

6. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวที่นี่ไม่หลากหลาย ยังต้องปรับปรุงกิจกรรมการท่องเที่ยวหลายประการ เพราะสภาพทางด้านแหล่งท่องเที่ยวมีความพร้อม และศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวควรจะนำกิจกรรมการเดินป่า หรือกิจกรรมการหาปลาแบบ โบราณพื้นบ้านมาเป็นสิ่งดึงดูดสำหรับนักท่องเที่ยว ควรนำศิลปวัฒนธรรมหรือการแสดงเก่า ๆ ของชาวบ้านมาเป็นสิ่งดึงดูดสำหรับนักท่องเที่ยว และควรปรับปรุงเกี่ยวกับการค้างแรม เพราะนักท่องเที่ยวไม่มีสิ่งดึงดูดใจในช่วงพักแรม

7. ด้านสื่อการประชาสัมพันธ์ ควรมีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุชุมชน วารสาร หนังสือพิมพ์รายวันโคราช รวมทั้งเว็บไซต์ แผ่นพับบริการนักท่องเที่ยว หรือผู้สนใจทั่วไป เยาวชนนำไปประกอบการเรียนรู้ และควรใช้กระบวนการเรียนรู้ ทำป้ายบอกชื่อ ต้นไม้หรือป้ายบอกที่อยู่ประเภทสัตว์รวมทั้งชื่อของแหล่งท่องเที่ยวในบริเวณเขื่อน

8. ด้านงบประมาณ ต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลจัดหาถังขยะมาให้ ทุกจุดน้อยขยะมากลมพัดปลิวว่อนลงในเขื่อนทำให้สกปรก (มุกดา หนาดสำโรง. 2551 : สัมภาษณ์)

9. ด้านความร่วมมือของชุมชน ควรส่งเสริมกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน เช่น การเล่นกีฬาพื้นบ้าน จากปราชญ์ชาวบ้านเพื่อเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย และควรส่งเสริมให้โรงเรียนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

10. ด้านกลุ่มควบคุมดูแลสิ่งแวดล้อม ควรจัดตั้งคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อช่วยกัน ดูแลรักษา

11. ด้านการส่งเสริมการตลาด การส่งเสริมการตลาดควรรใช้สิ่งที่มีอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวหรือชุมชนเป็นจุดดึงดูดใจนักท่องเที่ยว เช่น การวางแผนโบราณคดีการใช้สมุนไพรจะดี เพราะบ้านเราก็มีสมุนไพรมาก โดยการนำของกลุ่มแม่บ้าน อสม. รวมทั้งมีกิจกรรมนันทนาการที่แปลกใหม่

12. ด้านการส่งเสริมการบริการการท่องเที่ยว ควรสนับสนุนภูมิปัญญาพื้นบ้าน เช่น การทอเสื่อ การจักสานเครื่องใช้ การทอผ้า มาเป็นสื่อให้กับแหล่งท่องเที่ยวของเรา มีการเข้าค่าย การปลูกป่า ควรมีกิจกรรมการสาธิตพิธีกรรมและความเชื่อของชุมชนเราให้นักท่องเที่ยวได้ดู กิจกรรมด้านศิลปะการแสดงหรือความเชื่อในการจับปลาโบราณ เช่น การยกขอ การทำปลาตากแดด การหมักปลาร้า เกิดความชอบ จะได้มาหาเราอีก (มุกดา หนาดสำโรง. 2551 : สัมภาษณ์) ควรมีกิจกรรมการสาธิตพิธีกรรมและความเชื่อของชุมชนเราให้นักท่องเที่ยวได้ดู เกิดความชอบ จะได้กลับมาเยือนอีก (ขนิษฐา สัตตาดกุล. 2551 : สัมภาษณ์) โรงเรียนบริเวณนี้ควรมีกิจกรรมด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้านเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้นักเรียน (ประเทือง วัชรพงศ์. 2551 : สัมภาษณ์)

13. ด้านการใช้พลังงานอย่างประหยัด องค์การบริหารส่วนตำบลควรจัดทำคู่มือให้ความรู้เกี่ยวกับการประหยัดพลังงานไว้บริการนักท่องเที่ยวหรือเยาวชนและนักเรียน

14. ด้านการสนับสนุนการลงทุน อบต. ควรสนับสนุนการสร้างร้านค้าไว้ให้ชุมชนได้ขายสินค้าโอท็อปของหมู่บ้านเรา (มุกดา หนาดสำโรง. 2551 : สัมภาษณ์) ควรให้เงินสนับสนุนโรงเรียนเพื่อจัดทำหลักสูตรบูรณาการในท้องถิ่นเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว สนับสนุนมัคคุเทศก์น้อย (สังวาลย์ มานะสุข. 2551 : สัมภาษณ์)

15. ด้านสินค้าชุมชน อบต.ควรส่งเสริมสนับสนุนวิทยากรในการให้ความรู้ในการผลิตสินค้าชุมชนที่แปลกใหม่ เพราะสินค้าของชุมชนเป็นประเภทเดียวกันเป็นส่วนมาก เช่น ผ้าทอพื้นเมืองก็ควรปรับลายหรือประยุกต์สีให้สวยงาม และควรจัดตั้งร้านค้าไว้บริเวณสันเขื่อน ส่วนมากมีร้านค้าขายอาหารกันมาก

3. แนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง โดยมีผลจากการให้ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง ทำให้ได้รับแนวทางในการบริหารการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม ดังนี้

1. ด้านกรอบนโยบายและแผน องค์การบริหารส่วนตำบลตั้งกรอบนโยบายและแผนการพัฒนาสามปีไว้แต่ถ้าปฏิบัติตามกรอบจะดี และมีประสิทธิภาพ เพราะจะได้พัฒนาปัญหาที่ชาวบ้านประสบกันจริง ๆ ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผน
2. ด้านการพัฒนาพื้นที่ การปรับปรุงพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวควรปรับปรุงร้านขายของที่ระลึกหน้าไทรงามและร้านขายของที่ระลึกในบริเวณทางผ่านไปอำเภอเฉลิมพระเกียรติติดกับน้ำมูลให้มีสภาพพร้อมที่จะบริการขายสินค้า บริเวณไทรงามควรจัดหาม้านั่งหรือศาลาใต้ต้นไม้ไทรงามเพราะคนมาเที่ยวจะได้นั่งพักผ่อน
3. ด้านการสร้างเครือข่าย การสร้างระบบเครือข่ายได้มีการรวมตัวกันเป็นสมาคมชาวแพกับอำเภอพิมาย
4. ด้านการป้องกันสิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยี การป้องกันสิ่งแวดล้อมควรทำบ่อกักน้ำเสียให้ได้มาตรฐาน เพราะยังมีกลิ่นเหม็นของน้ำมูลในช่วงฤดูแล้งน้ำมูลจะแห้งขุดและยังเป็นระยะเวลาชานาน จะส่งกลิ่นรบกวนนักท่องเที่ยว
5. ด้านการพัฒนาบุคลากร มีการพัฒนาทางด้านบุคลากรเดินทางไปศึกษาดูงานร่วมกับกลุ่มแม่บ้าน อสม. รวมทั้งผู้ใหญ่บ้าน กำนัน มีความสัมพันธ์กันดีถึงแม้จะเน้นการท่องเที่ยวแบบนันทนาการ
6. ด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ควรนำเพลงพื้นบ้านมาเป็นสื่อในกิจการการท่องเที่ยว เช่น คนแก่คนเฒ่าเข้ามาร้องเพลงโคราช เพราะชุมชนมีการร้องเพลงโคราชหรือการละเล่นพื้นบ้าน กิจกรรมการทำห่อสาโทที่ทำโดยการใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน รวมทั้งการสาธิตการละเล่นพื้นบ้านที่น่าสนใจ และกิจกรรมการเดินป่าเพราะได้แต่แพชมธรรมชาติและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนท่าช้างเท่านั้น ควรจัดทำที่พักแรมของนักท่องเที่ยวให้พักร่วมกับชาวบ้านเพื่อแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมความเป็นอยู่ระหว่างสังคมเมืองกับสังคมชนบท และเป็นการสร้างความประทับใจต่อนักท่องเที่ยวให้กลับมาเยือน
7. สื่อและการประชาสัมพันธ์ ศูนย์บริการข่าวสารควรจัดเจ้าหน้าที่ให้มาบริการข้อมูลอย่างต่อเนื่องและเพียงพอกับความต้องการของนักท่องเที่ยว เอกสารให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวต้องทันสมัยและทันเหตุการณ์ มีการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลายโดยการใช้สื่อจากอินเทอร์เน็ต นิยายสาร หนังสือพิมพ์รายวัน โคราช วิทยุชุมชน ป้ายประชาสัมพันธ์มีขนาดที่เหมาะสมและชัดเจนจัดทำไว้ ทุกจุด
8. ด้านงบประมาณ ควรหางบประมาณมาทำถนนทางเข้าสวนแสงเพชร ช่องทางเดินรถไม่สะดวก

9. ด้านความร่วมมือกับชุมชน ควรจัดตั้งคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นกลุ่มที่ชัดเจน มีระบบ มีการวางแผนงานและมีการประเมินผลร่วมกัน เช่น วัด โรงเรียน หน่วยงานราชการ และเอกชน พ่อค้า

10. ด้านกลุ่มดูแลสิ่งแวดล้อม ควรมีอาสาสมัครหรือกลุ่มเยาวชน เข้ามามีส่วนร่วม ช่วยกันดูแลโครงการ หรือสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชนอย่างทั่วถึง

11. ด้านการส่งเสริมการตลาด โครงการเฉลิมพระเกียรติน่าจะเที่ยวมาก ถ้าปรับปรุงหรือให้งบประมาณมาสนับสนุนรอบ ๆ ดันไทรก็จะดีเพราะดันไทรอยู่ติดกับริมมูล ควรนำสินค้าโอท็อป มาวางขายร้านจำหน่ายสินค้าข้างดันไทร ปลูกฝังจิตสำนึกเยาวชนได้เล็งเห็นความสำคัญประเพณีไว้ ควรปรับปรุงกิจกรรมการท่องเที่ยวให้หลากหลายนักท่องเที่ยวจะมาเที่ยวจะได้เกิดความประทับใจ

12. ด้านการบริการท่องเที่ยว ควรมีการถ่ายทอดศิลปะประเพณี การจับปลาและการหาปลาโบราณนักท่องเที่ยวได้ศึกษาและเป็นการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชนเป็นสื่อในการท่องเที่ยว รวมทั้งจัดหาที่พักค้างแรมร่วมกับชุมชน เน้นการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยวให้เกิดความประทับใจ เช่น การต้อนรับ การบริการข้อมูลข่าวสารของมัคคุเทศก์ การสื่อสารภาษา

13. ด้านการใช้พลังงานอย่างประหยัด องค์การบริหารส่วนตำบลควรสนับสนุน กิจกรรมการเข้าค่ายอาสาสมัครเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมและการท่องเที่ยว และจัดทำกิจกรรม การรณรงค์การลดภาวะพลังงานที่หลากหลาย สำหรับการท่องเที่ยวแพแบบค้าต่อแบบโบราณ จะเข้าสภาพบรรยากาศชนบท และควรให้การปิดกิจการทำอุตสาหกรรมเพราะเป็นการทำลายสิ่งแวดล้อม ทางกายภาพของน้ำมูลฝั่งทลายลงทำให้น้ำขึ้นเงิน น้ำมูลไม่เป็นสัดส่วน และทำให้เป็นมลพิษทางน้ำ มูลเค็มเป็นสินค้าชุมชนไม่สามารถนำไปใช้ในงานเกษตรได้ (จอย ในเกาะ. 2551 : สัมภาษณ์) ควรสนับสนุนกิจกรรมการแสดงการสาธิตทางพิธีกรรมทางศาสนา และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรมประเพณีแบบโบราณของชุมชนแสดงให้นักท่องเที่ยวได้เกิดความประทับใจและเป็น การกระตุ้นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

14. ด้านการสนับสนุนการลงทุน อบต. ควรสนับสนุนการสร้างร้านค้าไว้ให้ชุมชน ได้ขายสินค้าโอท็อปของหมู่บ้านควรให้เงินสนับสนุน โรงเรียนเพื่อจัดทำหลักสูตรบูรณาการ ในท้องถิ่นเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว สนับสนุนมัคคุเทศก์น้อย

15. ด้านสินค้าชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลควรจัดการอบรมศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนที่แปลกใหม่เปิดร้านค้าริมมูลให้ชุมชนหรือกลุ่มแม่บ้าน อสม. ได้รวมกลุ่มสินค้า ของชุมชน เพราะอำเภอเฉลิมพระเกียรติได้มีชื่อเสียงทางการจัดทำระนาดเอกระดับห้าดาว ของประเทศไทย และการจัดทำเหล่าสาโทไทยทำมาจากข้าวหมักอันลือชื่อ

4. แนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบลในเมือง อำเภอพิมาย

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลในเมือง อำเภอพิมาย และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง โดยมีผลจากการให้ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างทำให้ได้รับแนวทางในการบริหารการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม ดังนี้

1. ด้านกรอบนโยบายและแผน องค์การบริหารส่วนตำบลควรปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ เพื่อการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของแผนหรือกรอบการพัฒนาสามปี
2. ด้านการพัฒนาพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีการปรับปรุงพื้นที่ปลูกต้นไม้ไว้ริมฝั่งสนามแข่งเรือเพื่อเป็นร่มเงาในการดูแข่งเรือ จัดทำขอบที่นั่งบริเวณสนามแข่งเรือให้กว้างขวางเพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยว สะพานข้ามสนามแข่งเรือควรไม่ให้รถเข้าออกบริเวณนั้น ควรซ่อมแซมรอบ สระเพลงเพราะชำรุดมากอันตราย ก็จะเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยวมากขึ้น
3. ด้านการสร้างเครือข่าย ควรสนับสนุนเงินงบประมาณให้สถานศึกษาเพิ่มขึ้น ในกิจกรรมมัคคุเทศก์น้อยจากโรงเรียนเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน
4. ด้านการป้องกันสิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยี ปรับปรุงถนนให้อยู่ในสภาพดี ไม่มีสถานะสิ่งแวดล้อมไม่พึงประสงค์และการจัดทำบริการถังขยะไว้ตามจุดต้นไม้ริมถนนอย่างพอเพียง ส่วนสถานที่จอดรถควรจัดทำสถานที่ให้เป็นสัดส่วนแยกออกจากบริเวณสถานที่ท่องเที่ยว รอบไทรงามพิมาย และควรช่วยกันสูบน้ำออกจาก ไทรงามให้หมดหรือทำสันเขื่อนกันไว้ไม่ให้ น้ำท่วมขัง เพราะน้ำขังทำให้น้ำเน่าเหม็นมีกลิ่นรบกวนนักท่องเที่ยว ถึงขยะควรเก็บทุกวัน เหม็นมาก ทำบ่อเก็บน้ำให้ได้มาตรฐานจะทำให้ไม่มีกลิ่นเหม็น
5. ด้านการพัฒนาบุคลากร ควรจัดอบรมการศึกษาดูงานอย่างเป็นทางการ มีการถ่ายทอดความรู้จากผู้รู้หรือจากเจ้าหน้าที่หน่วยงานภายนอกที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยว จัดหางบประมาณอย่างพอเพียงในการพัฒนาบุคลากรการบริการท่องเที่ยวจะดีขึ้น
6. ด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ควรจัดกิจกรรมกระบวนการถ่ายทอดความรู้ทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนประเพณีงานแข่งเรือไม่ควรเก็บเงินค่าเข้าชม และมีการสนับสนุนการจัดล่องแพชมไทรงามจะดีไม่ใช่จัดเป็นแพจอดนั่งอยู่กับที่เน้นแต่การขายอาหารพื้นบ้านอย่างเดียว
7. สื่อและการประชาสัมพันธ์
จัดทำคู่มือเพิ่มเติมหรือเผยแพร่วัฒนธรรมที่โดดเด่นของชุมชน

8. ด้านงบประมาณ

ควรหางบประมาณมาสนับสนุนบริเวณสนามแข่งเรือ หางบประมาณมาสนับสนุนศิลปะการแสดงวัฒนธรรมพื้นบ้านอย่างต่อเนื่องจะทำให้นักท่องเที่ยวประทับใจ

9. ด้านความร่วมมือกับชุมชน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หน่วยงานเอกชน และหน่วยงานของราชการ และองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เทศบาล กรมศิลปากร และชลประทาน ให้ความสนใจช่วยเหลือชุมชนและให้ความสนใจความสำคัญกับกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน

10. ด้านกลุ่มดูแลสิ่งแวดล้อม ผู้นำชุมชนควรจัดตั้งกรรมการดำเนินงานเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของสถานที่ท่องเที่ยว และช่วยกันระดมกำลังกายช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อพัฒนาสถานที่แหล่งท่องเที่ยวให้มีสภาพเอื้อต่อการท่องเที่ยว

11. ด้านการส่งเสริมการตลาด ธุรกิจภาคเอกชนควรมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยทำในรูปแบบของการรวมกลุ่มเพราะสภาพชุมชนเหมาะแก่การลงทุนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและช่วงฤดูน้ำหลากควรจัดกิจกรรมการแข่งขันเรืออูโปงของชาวบ้านทุกบ้านทำเรืออูโปงไว้สำหรับสัญจรไปมาช่วงน้ำท่วม ซึ่งเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

12. ด้านการบริการท่องเที่ยว องค์การบริหารส่วนตำบลน่าจะมีรถไฟเป็นขบวนให้นักท่องเที่ยวได้ชมรอบเมืองพิมายจะทำให้มีคนมาเที่ยวมากขึ้น และควรหามัคคุเทศก์น้อยคอยดูแลนักท่องเที่ยว ถ้ามีคนนำเที่ยวพูดได้หลายภาษาจะดีเพราะมีคนต่างชาติมาเที่ยวมาก ควรมีเรือถีบรอบไปทรงาม ส่วนห้องสุขา อบต. ควรขอความสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา เพื่อจัดหาบริการนักท่องเที่ยวริมฝั่งน้ำมูลช่วงมีเทศกาลประเพณีการแข่งขันเรือ

13. ด้านการใช้พลังงานอย่างประหยัด ควรทำป้ายการประหยัดพลังงาน

14. ด้านการสนับสนุนการลงทุน ควรสนับสนุนคนในอำเภอพิมายก่อนเพื่อให้พวกเขามีรายได้ในการประมงขายของ น่าจะมีกิจกรรมการสืบสานอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น นิทานพื้นบ้าน ไว้สำหรับคนรุ่นหลัง

15. ด้านสินค้าชุมชน ควรจัดร้านขายผ้าไหมหรือผ้าทอพื้นบ้านเอารวมกันไว้เป็นกลุ่มเพื่อนักท่องเที่ยวจะได้เลือกซื้อได้ตามความชอบใจ

ตาราง 4 วิเคราะห์การแสดงเปรียบเทียบ แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม
โดยองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มน้ำมูลตอนบนจังหวัดนครราชสีมา

สภาพการจัดการ การท่องเที่ยวเชิง นิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การ บริหารส่วนตำบล กลุ่มน้ำมูลตอนบน	องค์การบริหาร ส่วนตำบล โคกกระชาย อำเภอครบุรี	องค์การบริหาร ส่วนตำบล จระเข้หิน อำเภอครบุรี	องค์การบริหาร ส่วนตำบลท่าช้าง อำเภอเฉลิมพระ เกียรติ	องค์การบริหาร ส่วนตำบล ในเมือง อำเภอพิมาย	สรุป จุดเหมือน จุดต่าง
1. ด้านกรอบ นโยบายและแผน	-ควรปฏิบัติตาม แผนเน้นสภาพ ปัญหาในการตั้ง กิจกรรมหรือ โครงการ	-ชุมชนควรมี บทบาทในการ จัดทำแผน	-ชุมชนควรมี บทบาทในการ จัดทำแผน	-ควรจัดทำ กรอบตาม ระเบียบราชการ -นโยบายควร ให้สอดคล้อง กับแนว ปฏิบัติงาน	เหมือนชุมชน มีส่วนร่วม และควรจัดทำ กรอบ ต่างควรให้ นโยบาย สอดคล้องกัน
2. ด้านการพัฒนา พื้นที่	-ควรจัดสรร งบประมาณ ปรับปรุงชายหาด และปลูกไม้ ดอกไม้ประดับ	-ควรปรับปรุง สันเขื่อนโดย การทำถนน -ควรทำป้ายให้ ชัดเจน	-ปรับปรุงบริเวณ ริมน้ำมูลไม่ให้ ท่วมขังและควร จัดทำป้ายบอก ทางที่ชัดเจน	-ปรับปรุงริม น้ำ มูลท่วมขัง ไทรงาม -ควรปรับปรุง สนามแข่งเรือ	เหมือนน้ำท่วม ขังและป้าย ต่างสนาม แข่งเรือ
3. ด้านเครือข่าย	-มีการคัดเลือก ผู้นำกลุ่มตัวแทน เครือข่าย	-ควรจัดตั้ง ชมรมอนุรักษ์ ระหว่างโคก กระชายกับ จระเข้หินและ ควรจัดกลุ่ม มัคคุเทศก์น้อย	-ควรมีกลุ่ม มัคคุเทศก์น้อย	-สนับสนุน งบประมาณ และควรเพิ่ม มัคคุเทศก์น้อย ให้เพียงพอกับ จำนวน นักท่องเที่ยว	เหมือนมี เครือข่าย ต่างมีวิทยากร อบรม

ตาราง 4 (ต่อ)

สภาพการจัดการ การท่องเที่ยวเชิง นิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การ บริหารส่วนตำบล กลุ่มน้ำมูลตอนบน	องค์การบริหาร ส่วนตำบล โคกกระชาย อำเภอครบุรี	องค์การบริหาร ส่วนตำบล จระเข้หิน อำเภอครบุรี	องค์การบริหาร ส่วนตำบล ท่าช้าง อำเภอเฉลิม พระเกียรติ	องค์การบริหาร ส่วนตำบล ในเมือง อำเภอพิมาย	สรุป จุดเหมือน จุดต่าง
4. การป้องกัน สิ่งแวดล้อม	-ควรจัดทำระบบ การบำบัดน้ำเสีย ให้ได้มาตรฐาน -สนับสนุนกลุ่ม อนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม	-ควรจัดทำระบบ การบำบัดน้ำเสีย ให้ได้มาตรฐาน -ตั้งกฎระเบียบ อย่างเคร่งครัดใน การรักษาป่า	-ควรจัดทำ ระบบการ บำบัดน้ำเสียให้ ได้มาตรฐาน -ปรับปรุงพิธี ลอยอังคาร -ยกเลิกทำคู ทรายทำให้น้ำ เต็ม -ปลูกจิตสำนึก ที่ดีให้ชุมชน	-ควรจัดทำ ระบบการ บำบัดน้ำเสียให้ ได้มาตรฐาน	เหมือนการ บำบัดน้ำเสีย ไม่ได้ มาตรฐาน บุกรุกทำลาย ป่า ถึงขยะ ไม่พอ ต่างพิธีลอย อังคาร ทำคูทราย
5. ด้านการพัฒนา บุคลากร	-เน้นความรู้ด้าน การท่องเที่ยวใน รูปแบบเชิงนิเวศ วัฒนธรรม	-ประชุมสัมมนา ต่างกลุ่มอย่าง ต่อเนื่อง -อบรมมัคคุเทศก์ ด้านการบริการ อย่างต่อเนื่อง	-ศึกษาดูงาน แต่ควรให้ สอดคล้องกับ การท่องเที่ยว -ควรเน้นทักษะ การนันทนาการ	-ควรจัดหา งบประมาณ อย่างเพียงพอ	เหมือนการ ประชุมศึกษา ดูงานและ การอบรม ต่าง งบประมาณ ไม่เพียงพอ

ตาราง 4 (ต่อ)

สภาพการจัดการ การท่องเที่ยวเชิง นิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การ บริหารส่วนตำบล ลุ่มน้ำมูลตอนบน	องค์การบริหาร ส่วนตำบล โคกกระชาย อำเภอครบุรี	องค์การบริหาร ส่วนตำบล จระเข้หิน อำเภอครบุรี	องค์การบริหาร ส่วนตำบล ท่าช้าง อำเภอเฉลิม พระเกียรติ	องค์การบริหาร ส่วนตำบล ในเมือง อำเภอพิมาย	สรุป จุดเหมือน จุดต่าง
6. ด้านกิจกรรม การท่องเที่ยว	-ควรนำกิจกรรม การท่องเที่ยว กลางคืน -ควรจัดที่พัก แบบโฮมสเตย์ อย่างพอเพียง -ควรเน้น ศิลปวัฒนธรรม โบราณที่ หลากหลาย	-ควรเน้นการเดินทาง ป่า -ควรจัดหาที่พัก แรมเพิ่มเติม -ควรเน้น ศิลปวัฒนธรรม พิธีกรรมความ เชื่อของชุมชน	-ควรนำเพลง โคราชเป็นสื่อ ในการ ท่องเที่ยว -ควรเน้น ศิลปวัฒนธรรม โบราณที่ หลากหลาย	-ควรมีกิจกรรม การท่องเที่ยว โปรแกรมพิมาย	เหมือนการ ท่องเที่ยว ชมวิถี ชีวิตความเป็น อยู่ของ ชุมชนริมสัน เขื่อนลำแะ ยิงนก ตกปลา เล่นน้ำตกวัง เต่า ชมผีเสื้อ ต่างไม่เน้น ศิลปวัฒนธรรม โบราณที่ หลากหลาย ต่างความเชื่อ แม่ย่านาง โปรแกรมโฮม สเตย์เทศกาล เที่ยว พิมาย พิธีลอยอังคาร ในแม่น้ำมูล

ตาราง 4 (ต่อ)

สภาพการจัดการ การท่องเที่ยวเชิง นิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การ บริหารส่วนตำบล ลุ่มน้ำมูลตอนบน	องค์การบริหาร ส่วนตำบล โคกกระชาย อำเภอครบุรี	องค์การบริหาร ส่วนตำบล จระเข้หิน อำเภอครบุรี	องค์การ บริหารส่วน ตำบลท่าช้าง อำเภอเฉลิม พระเกียรติ	องค์การบริหาร ส่วนตำบล ในเมือง อำเภอพิมาย	สรุป จุดเหมือน จุดต่าง
7. ด้านสื่อและการ ประชาสัมพันธ์	-ข้อมูล สารสนเทศคว รทันสมัย -ควรมีสื่อข้อมูล สารสนเทศ เพียงพอ	-ข้อมูลสารสนเทศ ควทันสมัย -ควรมีสื่อข้อมูล สารสนเทศ เพียงพอ	-ข้อมูล สารสนเทศ ควทันสมัย -ควรมี สื่อข้อมูล สารสนเทศ เพียงพอ	-มีศูนย์บริการ การท่องเที่ยว เพิ่มเติม	เหมือนข้อมูล สารสนเทศ ควทันสมัย สารสนเทศ เพียงพอ ต่างมีศูนย์ เพิ่มเติม
8. ด้าน งบประมาณ	-ควรสับสนุน งบประมาณ เพิ่มเติม	-ควรสสนับสนุน งบประมาณ เพิ่มเติม	-คว รสนับสนุน งบประมา ณเพิ่ม เติม	-ควรสสนับสนุน งบประมา ณเพิ่ม เติม	เหมือนคว รสนับสนุน งบประมา ณเพิ่ม เติม
9. ด้านการมี ส่วนร่วมของ ชุมชน	-ควรรให้ชุมชนมี ส่วนร่วมเต็ม ศักยภาพ -ควรรจัดทำ หลักสูตรท้องถิ่น	-ชุมชนควรมีส่วน ร่วมในการจัดการ ท่องเที่ยว	-คว รสนับสนุนการ ประสานงาน กับชุมชน	-ชุมชนควรมี ส่วนร่วมอย่าง ต่อเนื่อง	เหมือนชุมชน ควรมีส่วนร่วม ต่างสนับสนุน การ ประสานงาน
10. ด้านกลุ่ม ควบคุมดูแล	-ควรรจัดตั้งกลุ่ม ควบคุม -สนับสนุน บุคลากรเพิ่มเติม	-ควรรจัดตั้งกลุ่ม ในรูปแบบ คณะกรรมการ หมู่บ้านอย่างเป็น ระบบที่ชัดเจน	-ควรรจัดตั้ง กลุ่มในรูป คณะกรรมการ	-ควรรจัดตั้งกลุ่ม ในรูปแบบ คณะกรรมการ	เหมือนคว รจัดตั้งกลุ่ม ควบคุม ต่างสนับสนุน บุคลากร เพิ่มเติม

ตาราง 4 (ต่อ)

สภาพการจัดการ การท่องเที่ยวเชิง นิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การ บริหารส่วนตำบล ลุ่มน้ำมูลตอนบน	องค์การบริหาร ส่วนตำบล โคกกระชาย อำเภอครบุรี	องค์การบริหาร ส่วนตำบล จระเข้หิน อำเภอครบุรี	องค์การบริหาร ส่วนตำบล ท่าช้าง อำเภอเฉลิม พระเกียรติ	องค์การบริหาร ส่วนตำบล ในเมือง อำเภอพิมาย	สรุป จุดเหมือน จุดต่าง
11. ด้านการ ส่งเสริมการตลาด	-ควรมีการ กระตุ้นใจ นักท่องเที่ยวด้าน ประชาสัมพันธ์ -ควรรนำศิลป พื้นบ้านมาเป็น จุดขายของแหล่ง ท่องเที่ยว	-ควรจัดหาที่พัก ในรูปเอกชนมา ลงทุนเพิ่ม -ควรมีกิจกรรม นันทนาการ -ควรรนำการนวด แผนโบราณนำมา บริการ นักท่องเที่ยว	-ควรมีการ กระตุ้นใจ นักท่องเที่ยว ด้าน ประชาสัมพันธ์ -ควรรนำศิลป พื้นบ้านมาเป็น จุดขายของ แหล่งท่องเที่ยว	-เอกชนควรเข้า มามีส่วนร่วม ในกิจกรรมการ ท่องเที่ยว -ควรรนำศิลป พื้นบ้านมาเป็น จุดขายของ แหล่งท่องเที่ยว	เหมือนควรมี การกระตุ้นใจ นักท่องเที่ยว ด้านควรรนำ ศิลปพื้นบ้าน มาเป็นจุดขาย ของแหล่ง ท่องเที่ยว ประชาสัมพันธ์ ต่างมีแพ
12. ด้านการ บริการการ ท่องเที่ยว	-ควรมีความ พร้อมด้านสิ่ง อำนวยความสะดวก ขั้น พื้นฐาน -ควรรส่งเสริม มัคคุเทศก์น้อย	-ควรมีความ พร้อมด้านสิ่ง อำนวยความสะดวก ขั้น พื้นฐาน -จัดควรรป้ายให้ ชัดเจน -ควรมีสาลาที่พักร -นำศิลปประเพณี ความเชื่อมา บริการ	-ควรมีความ พร้อมด้านสิ่ง อำนวยความสะดวก ขั้น พื้นฐาน -ควรรให้ความรู้ เพิ่มเติมแก่ มัคคุเทศก์ด้าน การบริการ	-ควรมีความ พร้อมด้านสิ่ง อำนวยความสะดวก ขั้น พื้นฐาน -ปรับปรุง ทางเข้าไทรงาม ให้สะดวก -ควรมีกิจกรรม ถ่ายทอด วัฒนธรรม	เหมือนควรมี ความพร้อม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ขั้นพื้นฐานป้าย ให้ชัดเจน ต่าง ควรรให้ความรู้ เพิ่มเติมแก่ มัคคุเทศก์ด้าน การบริการ

ตาราง 4 (ต่อ)

สภาพการจัดการ การท่องเที่ยวเชิง นิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การ บริหารส่วนตำบล ลุ่มน้ำมูลตอนบน	องค์การบริหาร ส่วนตำบล โคกกระชาย อำเภอครบุรี	องค์การบริหาร ส่วนตำบล จระเข้หิน อำเภอครบุรี	องค์การบริหาร ส่วนตำบล ท่าช้างอำเภอ เฉลิมพระเกียรติ	องค์การบริหาร ส่วนตำบล ในเมือง อำเภอพิมาย	สรุป จุดเหมือน จุดต่าง
13. ด้านการใช้ พลังงานอย่าง ประหยัด	-ปลูกจิตสำนึกที่ ดีต่อชุมชน -จัดทำคู่มือให้ ความรู้	-ปลูกจิตสำนึก ที่ดีต่อชุมชน -จัดทำคู่มือให้ ความรู้	-ปลูกจิตสำนึกที่ ดีต่อชุมชน -จัดทำคู่มือให้ ความรู้	-ปลูกจิตสำนึก ที่ดีต่อชุมชน -จัดทำคู่มือให้ ความรู้	เหมือนปลูก จิตสำนึกที่ดี ต่อชุมชน จัดทำคู่มือ
14. ด้านการ สนับสนุนการ ลงทุน	-ควรเพิ่ม งบประมาณ เงินกองทุน หมู่บ้านเพิ่มเติม หรือสนับสนุน จากภาคเอกชน	-ควรเพิ่ม งบประมาณ เงินกองทุน หมู่บ้านเพิ่มเติม หรือสนับสนุน จากภาคเอกชน	--ควรเพิ่ม งบประมาณ เงินกองทุน หมู่บ้านเพิ่มเติม หรือสนับสนุน จากภาคเอกชน	--ควรเพิ่ม งบประมาณ เงินกองทุน หมู่บ้านเพิ่มเติม หรือสนับสนุน จากภาคเอกชน	เหมือน ควรเพิ่ม งบประมาณ เงินกองทุน หมู่บ้าน เพิ่มเติมหรือ สนับสนุนจาก ภาคเอกชน
15. ด้านสินค้า ชุมชน	-ควรสนับสนุน วิทยากรให้ ความรู้ด้านการ ผลิตสินค้าที่มี คุณภาพที่แปลก ใหม่สามารถ ดึงดูดใจ นักท่องเที่ยว	-ควรสนับสนุน วิทยากรให้ ความรู้ด้านการ ผลิตสินค้าที่มี คุณภาพที่แปลก ใหม่สามารถ ดึงดูดใจ นักท่องเที่ยว	-ควรสนับสนุน ร้านค้าขายของที่ ระลึก -สนับสนุน วิทยากร	-ควรสนับสนุน วิทยากรให้ ความรู้ด้านการ ผลิตสินค้าที่มี คุณภาพ -ควรคุมราคา สินค้าช่วง เทศกาล วันสำคัญ	เหมือน สนับสนุน วิทยากร ต่างควร ควบคุมราคา สินค้าช่วง เทศกาล วันสำคัญ

สรุปกล่าวได้ว่า องค์การบริหารส่วนตำบลในบริเวณลุ่มน้ำมูลตอนบน จังหวัด นครราชสีมา ต้องเล็งเห็นความสำคัญของการจัดการท่องเที่ยวลุ่มน้ำมูลตอนบน เน้นการบริหาร การจัดการที่ยั่งยืน เมื่อการท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อภาระหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ที่จะบรรลุถึงการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในท้องถิ่นที่รับผิดชอบองค์การ บริหารส่วนตำบล จึงควรมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตนให้ดีที่สุด เพื่อตอบสนองความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคมสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนในพื้นที่ โดยคำนึงถึง ปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาด้านสภาพพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวให้มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม การพัฒนาด้านเครือข่าย ควรมีการตั้งชมรมกลุ่มอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวมีการคุ้มครองดูแลและ บำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาบุคลากร ให้มีประสิทธิภาพด้านกิจกรรม การท่องเที่ยว ควรใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสื่อ เพื่อส่งเสริมในการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ สนับสนุนงบประมาณอย่างพอเพียง มีการประสานงานกับภาครัฐหรือภาคเอกชน ทางด้าน การส่งเสริมการตลาด ด้านสินค้าชุมชน แต่ละด้านต้องมีประสิทธิภาพทุกด้านดังที่กล่าวมาแล้วนั้น จะช่วยยกระดับคุณภาพทางการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวลุ่มน้ำมูลตอนบนของจังหวัด

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการศึกษา แนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มน้ำมูลตอนบน จังหวัดนครราชสีมา อธิบายตามหัวข้อต่อไปนี้

1. ความมุ่งหมายของการวิจัย
2. สรุปผล
3. อภิปรายผล
4. ข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มน้ำมูลตอนบน จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มน้ำมูลตอนบนจังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มน้ำมูลตอนบน จังหวัดนครราชสีมา

สรุปผล

1. ความเป็นมาของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มน้ำมูลตอนบน จังหวัดนครราชสีมา ในอดีตการจัดการท่องเที่ยวขึ้น โดยผู้นำชุมชนและผู้นำส่วนท้องถิ่น สมาชิกในชุมชนเป็นผู้รวมกลุ่มจัดการท่องเที่ยว ได้แก่ สมาชิกสภาจังหวัดจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา เป็นตัวแทนของแต่ละอำเภอในพื้นที่ลำน้ำมูลตอนบน และผู้อำนวยการโรงเรียนในเขตพื้นที่ ได้ร่วมกันบุกเบิกสำรวจเส้นทางท่องเที่ยว และขอสนับสนุนงบประมาณเพื่อพัฒนาพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยว จากองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา พื้นที่ลุ่มแม่น้ำมูลตอนบนส่วนใหญ่ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมที่มีความอุดมสมบูรณ์และงดงาม มีความพร้อมทางด้านสภาพการพัฒนา และการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ที่ได้มาตรฐานสากล โดยเฉพาะพื้นที่ลุ่มลำนํ้ามูลตอนบนในเขตอำเภอครบุรี อำเภอเฉลิมพระเกียรติ และอำเภอพิมาย อำเภอครบุรีมีพื้นที่เป็นต้นกำเนิดลุ่มลำนํ้ามูลตอนบน ทั้งสามอำเภอมีแม่น้ำมูลไหลผ่าน สภาพทรัพยากรระบบนิเวศเหมาะสมกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม มีทรัพยากรธรรมชาติเป็นสิ่งดึงดูดใจสำหรับนักท่องเที่ยวให้กลับมาเยือน ได้แก่ อุทยานแห่งชาติทับลาน ป่าลาน ป่าไม้เบญจพรรณ ภูเขา ถ้ำ น้ำตก ป่าไม้ พันธุ์ไม้ สมุนไพร สัตว์ป่า หิ้งห้อยผีเสื้อ โดยเฉพาะในเขต อำเภอครบุรีมีจุดเด่นทางนิเวศมากที่สุด จุดเด่นของสถานที่ท่องเที่ยวมีอุทยานทับลาน น้ำตกวังเต่า หาดทรายขาว มีกิจกรรมการท่องเที่ยวโฮมสเตย์มาบกราด ประกอบไปด้วย การล่องแพชมทิวทัศน์สองฝั่งเขา การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ ศึกษาพืชสมุนไพร การล่องเรือตกปลา กิจกรรมการฟาดเบ็ด คำนํ้ายิงปลา ตกปลาชะโดตัวใหญ่ ปลาอีสพ ตัวละประมาณ 5-10 กิโลกรัม คำนํ้ายิงปลาในช่วงเดือนเมษายนถึงเดือนพฤษภาคม ชมผีเสื้อหลากหลายชนิด ชมหิ้งห้อยที่สวยงาม เป็นการศึกษาวิถีชีวิตของชาวบ้านเพื่อแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ประเพณีร่วมกัน การรับประทานอาหารพื้นบ้านจากปลานํ้าจืด ได้แก่ ต้มปลาคล้าว จุดเด่นของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในรอยเชื่อมต่อของอุทยานทับลาน มีหาดจอมทองและเขาจอมทองที่สวยงาม ถ้ำแกลบ โบราณสถานถ้ำวัวแดง กิจกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ การขี่จักรยานชมรอบสันเขื่อน การชมวิถีชีวิตความเป็นอยู่รอบริมอ่างเก็บนํ้าลำนมูลบน กิจกรรมการพักผ่อนรอบริมสันเขื่อน การปลูกผักแบบปลอดสารพิษ การทำปลาร้าหมัก การทำปลาแดดเดียว การทอผ้าไหม และการทอผ้าฝ้าย องค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง จุดเด่นของสถานที่ท่องเที่ยวและแหล่งทรัพยากรธรรมชาติการท่องเที่ยว ได้แก่ ไทรงามเฉลิมพระเกียรติ สะพานรถไฟข้ามแม่น้ำมูล สมัยรัชกาลที่ 6 สวนดอกไม้พื้นบ้าน ท่าล่องแพสวนแสงเพชร สุสานช้าง การตกเบ็ดราวและแบบโบราณโดยการใช้ราวเบ็ดไม้ไผ่วัสดุในท้องถิ่น กิจกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ การนั่งแพชมสภาพทิวทัศน์ลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ ความสัมพันธ์วิถีชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่นแหล่งธรรมชาติที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชุมชนที่อาศัยอยู่ภายในและรอบพื้นที่ลำนํ้ามูล ชมการใช้เครื่องมือหาปลาโบราณ (การลงถ้ำ) การเลี้ยงปลาในกระชัง การทำอาหารพื้นบ้าน (ต้มปลาทอด) มีวัฒนธรรมสืบเนื่องความเชื่อกันมาช้านาน ได้แก่ การทำพิธีการลอยอังคารในลำนํ้ามูลเพื่อส่งดวงวิญญาณผู้ตาย องค์การบริหารส่วนตำบลในเมือง จุดเด่นอุทยานปราสาทหินพิมาย ไทรงามพิมายพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพิมาย สนามแข่งเรือ และมีวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น กิจกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ การแสดงประกอบแสง-เสียง มายนาฏการการแข่งเรือยาวประเพณี ถ้วยพระราชทานฯ การแสดงโขนศิลปากร ท่องเที่ยวสวนรุกชาติไทรงาม การแสดงนิทรรศการประวัติศาสตร์ การละเล่นพื้นบ้าน/ศิลปวัฒนธรรม การสาธิต/จำหน่ายสินค้าโอท็อป

2. ผลจากการศึกษาสภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มน้ำมูลตอนบนจังหวัดนครราชสีมา มีสภาพดังนี้

2.1 ด้านการจัดทำกรอบนโยบายและแผนพัฒนาสามปี องค์การบริหารส่วนตำบล ได้ดำเนินการตามแผนตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้บัญญัติหลักการปกครองส่วนท้องถิ่น การดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสี่นั้น จัดทำกรอบได้มาตรฐานตามรูปแบบของทางราชการส่วนท้องถิ่น และดำเนินกิจกรรมตามแผนงาน โครงการแต่การจัดทำแผนนั้นไม่ดำเนินการตามแผนที่ลำดับไว้ พิจารณาความเร่งด่วนเน้นการสร้างถนน กิจกรรมดำเนินการล่าช้าไม่ทันกำหนดระยะเวลาที่วางไว้ในแผนพัฒนา และตั้งกรอบไว้เพื่อเป็นแนวทางไม่ปฏิบัติตามกิจกรรมโดยเฉพาะกิจกรรมด้านการจัดการท่องเที่ยวจะไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร จึงทำให้นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่รู้จักรแหล่งท่องเที่ยว

2.2 ด้านการพัฒนาพื้นที่ สภาพแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมในเขตกลุ่มน้ำมูลตอนบน มีทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงามมีสภาพที่เอื้ออำนวยต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม เพราะมีเทือกเขาอุทยานทับลานที่เป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำมูลตอนบน จากการสังเกตและการสัมภาษณ์ สันทนากลุ่ม ในการพัฒนาพื้นที่ส่วนใหญ่ขององค์การบริหารส่วนตำบล จะเป็นการพัฒนาด้านสาธารณูปโภคถนนและด้านสาธารณูปโภคมากกว่าด้านการท่องเที่ยว เพราะเน้นการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเท่านั้น ยังไม่คำนึงถึงความสวยงาม หรือป้ายบอกทาง สิ่งอำนวยความสะดวกปัจจัยพื้นฐานของแหล่งท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง

2.3 ด้านเครือข่าย การพัฒนาการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยในเขตขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกกระชาย อำเภอครบุรี และองค์การบริหารส่วนตำบลในเมืองได้ดำเนินการสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และประสบการณ์อย่างทั่วถึง โดยเฉพาะเครือข่ายของยุวมัคคุเทศก์ของโรงเรียนพิมายวิทยา และโรงเรียนสุริยาอุทัย ที่ได้ให้บริการการท่องเที่ยวโดยใช้กระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ของชุมชนสู่นักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีการรวมกลุ่มชมรมกลุ่มผู้นำชุมชนได้แก่ ชมรมแม่บ้านและกลุ่มเยาวชน ในองค์การบริหารส่วนตำบลโคกกระชาย อำเภอครบุรี ส่วนองค์การบริหารส่วนตำบลจะเข้หินและองค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง ยังไม่มีความพร้อมในการรวมกลุ่มหรือชมรมเพราะการรวมกลุ่มยังไม่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

2.4 ด้านการป้องกันสิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยี ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบลกลุ่มน้ำมูลตอนบน ยังไม่มีความพร้อมในการปลูกจิตสำนึกที่ดีต่อชุมชน และนักท่องเที่ยวให้อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลจะเข้หิน และตำบลโคกกระชาย นั้นพบว่า ในเขตอุทยานแห่งชาติทับลานมีนายทุนและนักการเมืองท้องถิ่นและผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น บุกรุกทำลายป่าไม้บนอุทยาน

ทับลานเพื่อจัดทำที่ ทำกินหรือจัดทำที่พักรีสอร์ทของตนเองอย่างต่อเนื่องเป็นเวลายาวนาน ถึงแม้จะมีกฎหมายหรือระเบียบกฎเกณฑ์รองรับก็ตาม แต่ไม่สามารถแก้ไขสภาพปัญหาดังกล่าวได้ ส่วนองค์การบริหารส่วนตำบลในเมือง อำเภอพิมายนั้นมีปัญหาเรื่องพื้นที่ในการทิ้งขยะและมีปัญหาเรื่องขยะมากที่สุด ทำให้มีสิ่งแวดล้อมทางด้านมลพิษไม่ได้มาตรฐาน มีการร้องเรียนของชุมชนที่ได้รับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมดังกล่าวเกิดขึ้นยังหาข้อยุติยังไม่ได้ องค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้างในเขตอำเภอเฉลิมพระเกียรติ มีสภาพน้ำท่วมในเขตไทรงามเฉลิมพระเกียรติเพราะอยู่ในพื้นที่ติดริมฝั่งลำน้ำมูล ในฤดูน้ำหลากทำให้น้ำท่วมเขตพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว การระบายน้ำยังไม่ได้มาตรฐาน น้ำขังเป็นระยะเวลานานและทำให้เกิดการสีกกร่อนหน้าผาดินริมฝั่งน้ำมูลพังทลาย และในฤดูแล้งน้ำจะแห้งขอดในลำมูลสามารถเดินและขับรถผ่านได้ และเมื่อน้ำขังอยู่ในระยะนานจะทำให้ลำมูลเปลี่ยนสีเป็นสีดำทำให้น้ำเน่าส่งกลิ่นเหม็นรบกวนนักท่องเที่ยว

2.5 ด้านการพัฒนาบุคลากร การพัฒนาบุคลากรนั้น มีการอบรมประชุมสัมมนา แลกเปลี่ยนความคิดเห็น การเข้าค่ายกระบวนการเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการจัดการท่องเที่ยว มีหน่วยงานจัดการอบรมด้านการบริหารการจัดการท่องเที่ยวจากแหล่งท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สถาบันราชภัฏนครราชสีมา องค์การบริหารส่วนตำบลมีงบประมาณในการพัฒนาบุคลากรไม่พอเพียง องค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่ ดำเนินการศึกษาดูงานการจัดการท่องเที่ยวต่างจังหวัดแต่เนื้อหาจะเน้นการนันทนาการท่องเที่ยวระหว่างกลุ่มกันเอง บางครั้งไม่ได้รับประโยชน์ไม่คุ้มกับงบประมาณของทางราชการ

2.6 ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ในเขตลุ่มลำน้ำมูลตอนบน มีการจัดกิจกรรมที่เน้นการจัดแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม เน้นประสบการณ์โดยตรงของนักท่องเที่ยวกิจกรรมส่วนใหญ่เน้นการท่องเที่ยวทางน้ำมูลเป็นสื่อในการจัดการท่องเที่ยว โดยเฉพาะในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโคกกระชาย และองค์การบริหารส่วนตำบลจรเข้หิน และองค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้างนั้น เป็นการใช้แม่น้ำมูลเป็นสื่อในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น กิจกรรมการล่องแพ การตกปลา การจับปลา การชมหิ่งห้อย การชมผีเสื้อ การรับประทานอาหารพื้นบ้าน การพักผ่อนโฮมสเตย์ มาบกรด ชมการละเล่นพื้นบ้าน เช่น การละเล่นมวงเมว การเดินโลกเถก พิธีกรรมความเชื่อศาลตาปู่หรือศาลปู่ตา ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโคกกระชาย ส่วนพิธีกรรม การลอยอังคาร ความเชื่อในการจับปลา การหว่านแห การลงกำในน้ำมูล ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง ส่วนองค์การบริหารส่วนตำบลในเมือง ในอำเภอพิมาย กิจกรรมการท่องเที่ยวจะเน้นการท่องเที่ยวแบบโบราณสถานประวัติศาสตร์และเชิงนิเวศวัฒนธรรม กิจกรรมการท่องเที่ยวพิมาย จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวได้มาตรฐานมีกิจกรรมการแสดงแสงสีและการแข่งขันเรือยาวชิงถ้วยพระราชทานซึ่งเป็นที่ชื่นชมของนักท่องเที่ยว และเป็นสิ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากที่สุด ในจังหวัดนครราชสีมา

2.7 ด้านสื่อและการประชาสัมพันธ์ การจัดการการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโคกกระชายและองค์การบริหารส่วนตำบลจรเข้หิน องค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง การจัดทำสื่อและการโฆษณาประชาสัมพันธ์สื่อไม่หลากหลาย ไม่กระตุ้นเร้าใจ มีศูนย์บริการข่าวสารข้อมูลการท่องเที่ยวไม่เพียงพอกับความต้องการของนักท่องเที่ยว ข้อมูลในอินเทอร์เน็ตไม่ใหม่เป็นปัจจุบันไม่ต่อเนื่อง ป้ายบอกทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวไม่ชัดเจน ทางด้านองค์การบริหารส่วนตำบลในเมืองในอำเภอพิมาย เป็นแหล่งการท่องเที่ยวที่มีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึงมีการลงข้อมูลข่าวสารทางวิทยุชุมชน หนังสือพิมพ์โคราชรายวัน นิตยสารการท่องเที่ยววารสารการท่องเที่ยว แผ่นพับทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทย ไว้บริการนักท่องเที่ยว มีการใช้กิจกรรมยูมัลคฤเทศก์น้อยเป็นสื่อในการจัดการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์โดยการใช้สื่อที่หลากหลายสามารถชักจูงใจนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศได้อย่างสมบูรณ์ นักท่องเที่ยวประทับใจและกลับมาเยือนอีก

2.8 ด้านงบประมาณ การจัดสรรงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบล จะดำเนินการตาม กลยุทธ์ 6 กลยุทธ์ของกระทรวงการคลังและตามระเบียบการบริหารส่วนท้องถิ่นเป็นแนวทางในการดำเนินงาน และกิจกรรมหรือโครงการจำแนกงบประมาณตามความจำเป็นและลำดับความเร่งด่วน การบริหารงบประมาณทั้ง 4 องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตลุ่มลำน้ำมูลไม่พอเพียงกับความต้องการในการจัดการท่องเที่ยว ถึงแม้จะได้รับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นหรือภาคเอกชนก็ตาม รายได้ที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลได้รับนั้นส่วนหนึ่งได้รับจากการเก็บภาษีท้องถิ่นเป็นอีกทางหนึ่งและขึ้นอยู่กับจำนวนประชากรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลที่รับผิดชอบว่างบประมาณจะได้มากหรือน้อย

2.9 ด้านการมีส่วนร่วมกับชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชนมีการก่อตั้งคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้าน อสม. และกลุ่มเยาวชนกลุ่มมัคคุเทศก์ กลุ่มผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลในเมืองในอำเภอพิมาย ได้รวมกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพชุมชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการวางแผนร่วมกัน

2.10 ด้านกลุ่มควบคุมดูแล มีกลุ่มควบคุมดูแลและสภาพสิ่งแวดล้อม มีคณะกรรมการการดำเนินการมีชมรม มีส่วนราชการและภาคเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ควบคุมดูแลสิ่งแวดล้อม แต่ก็ยังไม่ได้ผลเท่าที่ควรเพราะนักท่องเที่ยวยังขาดจิตสำนึกที่ดีในการทิ้งขยะ

2.11 การส่งเสริมการตลาด ในด้านการส่งเสริมการตลาดได้มีการส่งเสริมเน้นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย โดยใช้วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสื่อในแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่การจัดการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบลในเมือง อำเภอพิมาย พบว่า มีการดำเนินการส่งเสริมการตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด มีนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศมาท่องเที่ยว

เป็นจำนวนมาก กิจกรรมการท่องเที่ยวได้สร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยว ส่วนองค์การบริหารส่วนตำบลระเซ่หิน องค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง พบว่า การจัดการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวยังไม่มีประสิทธิภาพเพราะมีงบประมาณ และคณะกรรมการดำเนินงานยังขาดการสนับสนุนความร่วมมือกันอย่างเต็มศักยภาพ และการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวไม่หลากหลาย ศิลปวัฒนธรรมมีน้อย และแหล่งท่องเที่ยวสวนแสงเพชรนั้นเป็นแหล่งท่องเที่ยวของภาคเอกชน ชุมชนไม่ได้รับผลประโยชน์เท่าที่ควร ไม่ว่าจะเป็นร้านอาหาร การทำพิธีลอยอังคารล้วนเป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวต้องเสียค่าใช้จ่ายเต็มที่ จึงไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการจัดการท่องเที่ยว ชุมชนยังไม่ยอมรับในการจัดทำกิจกรรมทำพิธีลอยอังคารเพราะทำให้มลภาวะทางน้ำมูลเป็นพิษ ทำให้น้ำเน่าเสีย

2.12 ด้านการบริการท่องเที่ยว การจัดการการท่องเที่ยวและการบริการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว ด้านปัจจัยพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลนั้นยังไม่มีประสิทธิภาพและไม่มีความพร้อม เช่น โทรศัพท์ ห้องสุขาไม่เพียงพอ ร้านค้าสะดวกซื้อ ที่จอดรถถึงขยะ การบริการด้านการจัดที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวในรูปแบบโฮมสเตย์ร่วมกับชุมชน เพื่อเป็นการอนุรักษ์วิถีชีวิตในท้องถิ่นการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกด้านความปลอดภัย ไม่มีมาตรฐานไม่มีตำรวจหรือยามรักษาความปลอดภัย การอบรมมัคคุเทศก์ให้มีความพร้อมในการบริการนักท่องเที่ยว ด้านทักษะทางการสื่อสาร ไม่มีศูนย์บริการข่าวสารข้อมูลทางด้านการท่องเที่ยว ป้ายทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวไม่ชัดเจน ถนน สินค้าพื้นเมืองไม่หลากหลาย สถานที่จอดรถไม่เป็นระเบียบ

2.13 ด้านการใช้พลังงานอย่างประหยัด ชุมชนขาดจิตสำนึกที่ดีในการประหยัดพลังงานหรือการทดแทนพลังงาน ถึงแม้องค์การบริหารส่วนตำบลจะดำเนินการอบรมหรือการเข้าค่ายการจัดกิจกรรมรณรงค์ด้านการใช้พลังงานแต่ยังไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะชุมชนมีอุปนิสัยความเคยชินกับสภาพความเป็นอยู่ของตนเอง จึงไม่เห็นคุณค่าการประหยัดพลังงานแต่อย่างไร

2.14 ด้านการลงทุน องค์การบริหารส่วนตำบลทั้ง 4 ตำบลนั้น มีการจัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนการลงทุนให้กับชุมชนกู้ยืมในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำ เพื่อนำมาพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง โดยการนำเงินเหล่านั้นมาลงทุนในการพัฒนาการจัดทำผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีคุณภาพที่ดี การส่งเสริมการเปิดร้านค้าจำหน่ายอาหารพื้นบ้าน การทอผ้าไหม การปลูกฝักสวนครัวปลอดสารพิษงบประมาณในการจัดสรรขององค์การบริหารส่วนตำบลดังกล่าวมีจำนวนไม่เพียงพอชุมชนใช้ทุนตนเองหรือกู้ยืมเงินในอัตราดอกเบี้ยที่สูง ทำให้การสนับสนุนด้านการลงทุนในการจัดการท่องเที่ยวยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

2.15 ด้านการสนับสนุนการลงทุน สินค้าชุมชนทั้ง 4 องค์การบริหารส่วนตำบลนั้นส่วนใหญ่มีการทอผ้าพื้นเมือง การทำอาหารพื้นบ้านที่ได้จากปลาน้ำจืดในลำน้ำมูล การทำปลาร้า

การทำเส้นไหม การปลูกผักสวนครัวปลอดสารพิษ การปลูกข้าวหอมมะลิ สินค้าทางการเกษตรที่คล้ายคลึงกัน

3. ผลจากการศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มน้ำมูลตอนบน จังหวัดนครราชสีมา จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทำให้ผู้วิจัยค้นพบแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มน้ำมูล ดังนี้

3.1 ด้านกรอบนโยบายและแผนพัฒนาสามปี กรอบและแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบล ควรมีความยืดหยุ่นได้และการปฏิบัติตามแผนเพื่อให้งานบริหารมีประสิทธิภาพ บรรลุตามวัตถุประสงค์ของแผนที่วางไว้ องค์การบริหารส่วนตำบลควรจัดทำแผนพัฒนาชุมชน และควรปฏิบัติตามแผนการจัดสรรงบประมาณก็ควรลงตามจำนวนที่ต้องการจริง ๆ ไม่ใช่ตั้งกรอบงบประมาณเอาไว้ไม่ได้ประโยชน์อะไร ควรเล็งเห็นปัญหาในการท่องเที่ยว เพื่อที่จะมีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวที่นี้เพิ่มมากขึ้น ชุมชนควรมีบทบาทเป็นคณะกรรมการในการจัดทำแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มการประสานงานการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวกับกรอบแผนกลยุทธ์การพัฒนาแห่งชาติ การพัฒนาท้องถิ่นและการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมจะช่วยขยายศักยภาพการท่องเที่ยวในระยะยาว (Integrating Tourism into Planning)

3.2 ด้านการพัฒนาพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลควรสนับสนุนการพัฒนาอย่างเต็มที่ เพราะการพัฒนาเส้นทาง การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีการสนับสนุนเส้นทางคมนาคมที่สะดวก ควรมีการปรับปรุงสภาพบริเวณพื้นที่รอบสันเขื่อนลำมูลบน และหาดจอมทอง โดยการปรับปรุงพื้นที่ถนนทางเข้าถึงสันเขื่อน และปลูกต้นไม้ดอกไม้ประดับที่สวยงาม และจัดทำศาลาที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวได้พักผ่อนหย่อนใจน่าจะมีการปลูกไม้ดอกไม้ประดับรอบบริเวณสันเขื่อน เพราะจะทำให้เขื่อนสดชื่นน่าเที่ยว และควรสร้างสถานที่ให้นักท่องเที่ยวได้ออกกำลังกาย เพื่อเป็นศูนย์กลางให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ และเล็งเห็นความสำคัญของพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยว เน้นการพัฒนาพื้นที่ด้านความสะอาดให้มากที่สุด ไม่ให้มีขยะ องค์การบริหารส่วนตำบลควรประสานงานกับหน่วยงาน หรือเอกชนอื่นเพื่อสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาพื้นที่ ปรับปรุงและพัฒนาพื้นที่ลำน้ำมูลให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว นำวิถีชีวิตในชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและระบบนิเวศวัฒนธรรมในท้องถิ่น

3.3 ด้านเครือข่าย ควรตั้งชมรมกลุ่มอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว เพื่อเป็นการประสานงานความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ตามบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน โดยมีเป้าหมายและทิศทางเดียวกัน และมีการสนับสนุนการตั้งกลุ่มเครือข่ายในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมกลุ่มลำน้ำมูล

ตอนบน ในรูปขององค์กร หรือคณะกรรมการระดับชาติ ภูมิภาค และท้องถิ่น โดยมีเครือข่ายครอบคลุมผู้เกี่ยวข้องทุกส่วนและทุกระดับ โดยให้มีขอบเขตและความสามารถในการตัดสินใจ และดำเนินการอย่างอิสระภายใต้กรอบที่ตอบสนองความจำเป็นในการจัดการแต่ละระดับ

3.4 ด้านการป้องกันสิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยี ร่วมกันอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวให้สะอาด และการใช้เครื่องมือ คือ การสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นการสร้างจิตสำนึกที่ดีด้านการท่องเที่ยวเพื่อเป็นการรักษาระบบนิเวศ อันเป็นการสนับสนุนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคมโดยรวม รวมทั้งการกำหนดมาตรการการป้องกัน และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมที่เข้มงวดมากขึ้น และให้การสนับสนุนการประกอบการที่มีมาตรการถูกต้องเหมาะสมอย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้องค์การบริหารส่วนตำบลยังต้องสนับสนุนการจัดตั้งองค์กรพัฒนาเอกชนและภาคประชาชนที่ดูแลด้านสิ่งแวดล้อม และการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมทั้งที่เป็นนิติบุคคลหรือไม่เป็นนิติบุคคล

3.5 ด้านการพัฒนาบุคลากร จัดอบรมศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มทักษะให้กับมัคคุเทศก์ให้สู่มาตรฐานสากล ทางด้านการฝึกอบรมบุคลากร โดยสอดคล้องแนวคิดและวิธีการที่ปฏิบัติในการพัฒนาแบบยั่งยืนต่อบุคลากรท้องถิ่นทุกระดับจะช่วยเป็นการยกระดับการท่องเที่ยว (Training Staff) ควรเสริมสร้างความรู้สำหรับมัคคุเทศก์ท้องถิ่นที่มีความรู้ทั้งทางด้านธรรมชาติและวัฒนธรรมสามารถอธิบายเรื่องราวของภูมิปัญญาในท้องถิ่นได้-

3.6 ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ควรมีกิจกรรมที่ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสื่อในการท่องเที่ยว ควรมีกิจกรรมการใช้ศิลปวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ควรมีกิจกรรมที่ปลูกจิตสำนึกที่ดีต่อแหล่งท่องเที่ยว เช่น กิจกรรมการออกค่ายพัฒนา กิจกรรมการปลูกต้นไม้ เป็นต้น

3.7 ด้านสื่อและการประชาสัมพันธ์ ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้มากขึ้น และมีวิธีการที่หลากหลาย เช่น การจัดทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติ การจัดทำป้ายสื่อความหมายให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษา มีแผนที่และคู่มือการนำเที่ยวเพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว เพื่อเป็นการกระจายข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวให้เข้าถึงนักท่องเที่ยว ซึ่งการประชาสัมพันธ์ได้ก่อให้เกิดเป็นประโยชน์เชิงการตลาดเพื่อให้ทราบและมีความสนใจของนักท่องเที่ยว และเป็นที่ยอมรับจกวัฒนธรรมอีกด้วย ทำให้เกิดความไว้วางใจเชื่อถือ ศรัทธา ในแหล่งท่องเที่ยวลุ่มบนเพิ่มมากขึ้น พร้อมทั้งช่วยสร้างทัศนคติในเชิงบวกอันเป็นผลประโยชน์ในการจัดการการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว ในแหล่งพื้นที่ลุ่มลุ่มน้ำมูลตอนบนและช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดี และขจัดความรู้สึกเชิงลบให้กับชุมชนและองค์กร และยังช่วยให้การโฆษณามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งในแง่การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายลดการสูญเปล่า พร้อมทั้งการสร้างการรับรู้และมีอิทธิพลเหนือความคิดของกลุ่มนักท่องเที่ยว และผู้นำทางความคิด โดยอาศัยจุดยืนของการประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่ยอมรับแก่นักท่องเที่ยว และการประชาสัมพันธ์

เชิงการตลาดเป็นอีกตัวอย่างหนึ่งที่มีส่วนเพิ่มนักท่องเที่ยวเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งให้ผลกระทบต่อการท่องเที่ยวไม่แตกต่างกัน จะเห็นว่าแนวคิดทางการตลาดสมัยใหม่พยายามนำกลยุทธ์การตลาดและการประชาสัมพันธ์มาใช้ร่วมกันอย่างลงตัว เพื่อให้กลยุทธ์นั้นสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

สนับสนุนข้อมูลข่าวสารในการเดินทาง เพื่อใช้ในการจัดการการควบคุมเชิงปริมาณนักท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความสามารถในการรองรับของแต่ละพื้นที่ และการถ่ายเทนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียงอย่างเป็นระบบ

3.8 ด้านงบประมาณองค์การบริหารส่วนตำบลควรประสานงานกับภาครัฐหรือเอกชน สนับสนุนงบประมาณในการจัดการการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพในแหล่งท่องเที่ยว

3.9 ด้านการมีส่วนร่วมกับชุมชน ชุมชนควรมีส่วนร่วมกันทุกคนในการกำหนดแนวทางการจัดรูปแบบหรือกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย และให้ชาวบ้านทุกคนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวและเสนอรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย เน้นการมีส่วนร่วมทางด้านการจัดกิจกรรมในรูปแบบของการท่องเที่ยวโดยนำศิลปวัฒนธรรมในพื้นที่มาเป็นสื่อในการจัดการท่องเที่ยว ซึ่งแต่ละชุมชนมีเอกลักษณ์เป็นของตัวเองที่ไม่เหมือนใครเป็นจุดขายในการดึงดูดนักท่องเที่ยว เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นเต็มศักยภาพ มีการปรึกษาหารือกันอย่างสม่ำเสมอระหว่างผู้ประกอบการ ประชาชนในท้องถิ่น ในการจัดการการท่องเที่ยวและประสานงานกับหน่วยงานขององค์กรภาครัฐและภาคเอกชน สถาบันทางการศึกษารวมทั้งสถาบันที่เกี่ยวข้อง มีความจำเป็นที่จะร่วมงานเป็นไปในทิศทางเดียวกันรวมทั้งร่วมแก้ปัญหาและลดข้อขัดแย้งในผลประโยชน์ที่แตกต่างกันให้มากขึ้น ทั้งนี้ต้องมีการจัดการการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมที่เสมอภาค และเป็นธรรมของประชาชนในท้องถิ่น ในกระบวนการท่องเที่ยวในด้านการจัดการ กำกับ ดูแล และการประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม ในทิศทางที่ก่อให้เกิดผลประโยชน์อย่างเหมาะสมเสริมสร้างชุมชนที่มีความเข้มแข็ง ประชาชนสามารถรักษาวิถีชีวิตที่ดี ชีวิตและสังคมมีการเปลี่ยนแปลงด้วยความสมัครใจ เพื่อเป็นการส่งเสริมศักยภาพของการท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานและยั่งยืนในภาคหน้าต่อไป

3.10. ด้านกลุ่มควบคุมดูแล จัดตั้งคณะกรรมการการจัดการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยว จัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบที่ชัดเจน เป็นระบบ มีการแบ่งผลตอบแทนในการดำเนินงานอย่างเป็นธรรมโปร่งใสเพื่อไม่ให้มีปัญหาในการดำเนินงาน มีการประชุมร่วมกันระหว่างผู้นำหมู่บ้านและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล วัฒนธรรมอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ทราบถึงอุปสรรคและปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละครั้งเพื่อนำมาวิเคราะห์

และหาทางแก้ไขต่อไป นอกจากนั้นควรจัดตั้งกลุ่มเยาวชน ชมรม กลุ่ม อสม. นักเรียน มีหน้าที่ดูแลและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว และพัฒนาภูมิทัศน์หรือข่าวดังกล่าวในเขตพื้นที่ที่มีสภาพเดียวกันให้มีความเชื่อมโยงและสนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยมีการกระจายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในระดับที่สามารถทดแทนแหล่งท่องเที่ยวเกินขีดความสามารถในการรองรับได้

3.11 ด้านการส่งเสริมการตลาด จัดกิจกรรมศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่หลากหลายในการท่องเที่ยวส่งเสริมการอนุรักษ์และฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น การนำเอาศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่นมาบูรณาการผสมผสานกับกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ค้นพบทางเลือกในการท่องเที่ยวนำวิถีชีวิตความเป็นอยู่วัฒนธรรมที่โดดเด่นมาเป็นสื่อในการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นจุดขายในชุมชน ส่งผลให้ชุมชนมีความรักและภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง สนับสนุนการเป็นมรดกคุณค่าน้อยหรือกลุ่มเยาวชนและกลุ่มแกนนำที่ดีเป็นการกระจายรายได้ จัดทำโปรแกรมหรือหลักสูตรบูรณาการท้องถิ่นกับการท่องเที่ยว ปลูกฝังเยาวชนหรือนักเรียนให้มีความรู้ในแหล่งท่องเที่ยวของตนเองเกิดความรักและหวงแหนในแหล่งท่องเที่ยวของตนเอง

3.12 ด้านการบริการท่องเที่ยว การบริการการท่องเที่ยวเป็นหัวใจสำคัญในการจัดการท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ และเป็นการสร้างแรงจูงใจในการกลับมาท่องเที่ยวอีก สถานที่ท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงดังต่อไปนี้ ควรจัดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว เช่น โทรศัพท์ ห้องสุขา ร้านค้าสะดวกซื้อ ที่จอดรถ ถังขยะ เป็นต้น การดำเนินการในการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกดังกล่าว ต้องสอดคล้องกลมกลืนกับทรัพยากร โดยยังคงรักษาสีเขียวที่สวยงามที่ดี มีการจัดการสิ่งแวดล้อมให้ได้มาตรฐาน รักษาเอกลักษณ์ทางธรรมชาติและสังคมของพื้นที่ และเป็นบรรยากาศการท่องเที่ยวที่ให้ความมั่นใจและความปลอดภัยในการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยว จัดที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวในรูปแบบโฮมสเตย์ร่วมกับชุมชน เพื่อเป็นการหรือเป็นการจัดทำห้องพักในเรื่องของการจัดการท่องเที่ยวในรูปแบบการอนุรักษ์วิถีชีวิตในท้องถิ่นสืบต่อไป เรื่องของความสะอาดนับว่าเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดเพราะเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวทุกคนให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่พักอาศัย อุปกรณ์หมอน มุ้ง ผ้าห่มต่าง ๆ ต้องสะอาด ควรมีการดูแลเป็นอย่างดี อาหาร ที่พัก ห้องน้ำเป็นต้น จัดสิ่งอำนวยความสะดวกด้านความปลอดภัย เป็นสิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ขาดไม่ได้คือความปลอดภัยของทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว ความปลอดภัยในเรื่องชีวิตของนักท่องเที่ยวเพราะถือเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างความประทับใจของนักท่องเที่ยว อบรมมรดกคุณค่าให้มีความพร้อมในการบริการนักท่องเที่ยว การจัดการอบรมดังกล่าวเป็นการเพิ่มทักษะให้กับมรดกคุณค่า การอบรมให้ความรู้ในเรื่องของการจัดการท่องเที่ยว เป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญยิ่งสำหรับชาวบ้านในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดการยอมรับและเข้าใจกับการเปลี่ยนแปลงของวิถีการดำเนินชีวิตที่อาจจะเปลี่ยนแปลงไปด้วย เพิ่มทักษะในการจัดการท่องเที่ยวให้ความรู้ทางด้านกิจกรรมต่าง ๆ ที่ไม่กระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ

และความเป็นอยู่ของชุมชน เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว เพราะชาวบ้านที่เป็นเจ้าของพื้นที่ให้บริการต่อนักท่องเที่ยว สร้างการจัดการการท่องเที่ยวที่เป็นระบบ มีระเบียบเพื่อส่งผลให้การจัดการท่องเที่ยวได้มาตรฐานระดับสากล

3.13 ด้านการใช้พลังงานอย่างประหยัดจัดทำป้ายเชิญชวนการประหยัดพลังงาน

3.14 ด้านการสนับสนุนการลงทุน ส่งเสริมและสนับสนุนการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นของประชาชนในพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวมาเป็นสื่อในการจัดการท่องเที่ยว เพื่อเป็นการกระจายรายได้ในท้องถิ่นอย่างทั่วถึง และส่งเสริมการลงทุนของชุมชนในท้องถิ่นในรูปแบบต่าง ๆ ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมกลุ่มลำนํ้ามูลดอนบน โดยการให้ยืมหรือกู้ยืมในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำจากสถาบันการเงินของรัฐ นอกจากนั้นแล้วควรส่งเสริมการลงทุนด้านผลิตภัณฑ์สินค้า อุปกรณ์ และเครื่องมือเครื่องใช้ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมการจัดการทางด้านการบริการ และการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเป็นการลดต้นทุนการผลิตการนำเข้าสินค้าที่จำเป็นจากต่างประเทศ

3.15 ด้านสินค้าชุมชน สนับสนุนการอบรมศึกษาคุณภาพเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนที่แปลกใหม่ เพื่อเป็นการแข่งขันในกลุ่มชุมชนของแต่ละพื้นที่เป็นการพัฒนาคุณภาพทางอ้อมที่ส่งผลให้เกิดความรู้ที่แปลกใหม่ในแนวคิดการจัดทำผลิตภัณฑ์ที่ไม่เหมือนใคร นอกจากนั้นยังพัฒนารูปแบบสินค้าไม่ว่าจะเป็นด้านราคา ขนาด เพื่อเป็นการเพิ่มทักษะทางด้านฝีมือของชุมชนไปด้วยและเป็นการยกมาตรฐานทางด้านสินค้า มีการลงทุนทางด้านผลิตภัณฑ์สินค้าพื้นบ้าน จัดร้านสินค้าจำหน่ายของที่ระลึกที่เป็นฝีมือของชุมชนส่งเสริมเป็นอาชีพของชุมชน เกิดจากการรวมกลุ่มของชุมชน เป็นการสร้างรายได้ให้กับคนในหมู่บ้าน ให้เป็นการส่งเสริมสินค้าชุมชนให้เป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ

นอกจากนั้นจากการศึกษาวิจัยนี้ยังพบว่า การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมกลุ่มลำนํ้ามูลดอนบน จังหวัดนครราชสีมา นั้น องค์การบริหารส่วนตำบลต้องมีการวางแผนการบริหารจัดการที่ดีและรัดกุม ต้องเล็งเห็นความสำคัญในการจัดการทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยว การพัฒนาด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้านการสร้างเครือข่าย ด้านการป้องกันสิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยี ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านสื่อและการประชาสัมพันธ์ ด้านงบประมาณ ด้านการมีส่วนร่วมกับชุมชน ด้านกลุ่มควบคุมดูแล ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านการบริการท่องเที่ยว ด้านการใช้พลังงานอย่างประหยัด ด้านการสนับสนุนการลงทุน ด้านสินค้าชุมชน ปัจจัยเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยเกื้อกูลในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เพื่อยกระดับคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยว

อภิปรายผล

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มน้ำมูลตอนบนจังหวัดนครราชสีมา มีผลการศึกษาที่น่าสนใจและประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. ความเป็นมาของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มน้ำมูลตอนบน จังหวัดนครราชสีมา ในอดีตการจัดการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นจากการจัดการโดยผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชนเป็นผู้รวมกลุ่มจัดการท่องเที่ยว และได้รับการสนับสนุนจากผู้นำส่วนท้องถิ่น ได้แก่ สมาชิกผู้แทนสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา เป็นตัวแทนของแต่ละอำเภอในพื้นที่ลุ่มน้ำมูลตอนบน รวมทั้งผู้อำนวยการโรงเรียนในเขตพื้นที่ดังกล่าว ได้ร่วมกันบุกเบิกสำรวจเส้นทางท่องเที่ยว และของบประมาณสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา สนับสนุนการพัฒนาพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยว ประกอบกับพื้นที่ลุ่มแม่น้ำมูลตอนบนส่วนใหญ่ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมที่มีความอุดมสมบูรณ์ และงดงาม มีความพร้อมทางด้านศักยภาพการพัฒนา และการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่ได้มาตรฐานสากล โดยเฉพาะพื้นที่ลุ่มน้ำมูลตอนบนในเขตอำเภอครบุรี อำเภอเฉลิมพระเกียรติ และอำเภอยางชุมน้อย อำเภอครบุรี มีพื้นที่เป็นต้นกำเนิดลุ่มน้ำมูลตอนบน ทั้งสามอำเภอมีแม่น้ำมูลไหลผ่าน สภาพทรัพยากรระบบนิเวศเหมาะสมกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม มีทรัพยากรธรรมชาติเป็นสิ่งดึงดูดใจสำหรับนักท่องเที่ยวให้กลับมาเยือน ได้แก่ อุทยานแห่งชาติทับลาน ป่าลาน ป่าไม้เบญจพรรณ ภูเขา ถ้ำ น้ำตก ป่าไม้ พันธุ์ไม้ สมุนไพร สัตว์ป่า หิ้งห้อย ผีเสื้อ โดยเฉพาะในเขตอำเภอครบุรีมีจุดเด่นทางนิเวศมากที่สุด จุดเด่นของสถานที่ท่องเที่ยวมีอุทยานทับลาน น้ำตกวังเต่า หาดทรายขาว มีกิจกรรมการท่องเที่ยวโฮมสเตย์มาบกราด ประกอบไปด้วย การล่องแพชมทิวทัศน์สองฝั่งเขา การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ ศึกษาพืชสมุนไพร การล่องเรือตกปลา กิจกรรมการฟาดเบ็ด ดำน้ำยิงปลา ตกปลาชะโดตัวใหญ่ ปลาอีสฟ ตัวละประมาณ 5-10 กิโลกรัม ดำน้ำยิงปลาในช่วงเดือนเมษายนถึงเดือนพฤษภาคม ชมผีเสื้อหลากหลายชนิด ชมหิ้งห้อยที่สวยงาม เป็นการศึกษาวิถีชีวิตของชาวบ้านเพื่อแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมประเพณีร่วมกัน การรับประทานอาหารพื้นบ้านจากปลาน้ำจืด ได้แก่ ต้มปลาคั่ว สอดคล้อกับ ประมวล เหมพงศ์พันธุ์ (2546 : 375) กล่าวว่า พื้นที่ลุ่มแม่น้ำมูลตอนบน เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมที่มีความอุดม พื้นที่เป็นต้นกำเนิดลุ่มน้ำมูลตอนบน ทั้งสามอำเภอมีแม่น้ำมูลไหลผ่าน มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่นรอบริมฝั่งลุ่มน้ำมูลที่หลากหลาย ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น ในเขตขององค์การบริหารส่วนตำบลจะเข้หิน จุดเด่นของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในรอยเชื่อมต่อของอุทยานทับลาน

มีหาดจอมทองและเขาจอมทองที่สวยงาม ถ้าแกลบ โบราณสถานถ้ำวัวแดง กิจกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ การขี่จักรยานชมรอบสันเขื่อน การชมวิถีชีวิตความเป็นอยู่รอบริมอ่างเก็บน้ำลำมูลบน กิจกรรมการพักผ่อนรอบริมสันเขื่อน การปลูกผักแบบปลอดสารพิษ การทำปลาร้าหมัก การทำปลาแดดเดียว การทอผ้าไหมและการทอผ้าฝ้าย องค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง จุดเด่นของสถานที่ท่องเที่ยวและแหล่งทรัพยากรธรรมชาติการท่องเที่ยว ได้แก่ ไทรงามเฉลิมพระเกียรติ สะพานรถไฟข้ามแม่น้ำมูลสมัยรัชกาลที่ 6 สวนดอกไม้พื้นบ้าน ท่าล่องแพสวนแสงเพชร สุสานช้าง การตกเป็ดราวและแบบโบราณโดยการใช้ราวเบ็ดไม้ไผ่วัสดุในท้องถิ่น กิจกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ การนั่งแพชมสภาพทิวทัศน์ลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ ความสัมพันธ์ต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่นแหล่งธรรมชาติที่มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชุมชนที่อาศัยอยู่ในและรอบพื้นที่ลำน้ำมูล ชมการใช้เครื่องมือหาลาโบราณ (การลงถ้ำ) การเลี้ยงปลาในกระชัง การทำอาหารพื้นบ้าน (ต้มปลาสด) มีวัฒนธรรมสืบเนื่องความเชื่อกันมาช้านาน ได้แก่ การทำพิธีการลอยอังคารในลำน้ำมูลเพื่อส่งดวงวิญญาณผู้ตาย องค์การบริหารส่วนตำบลในเมือง จุดเด่นอุทยานปราสาทหินพิมาย ไทรงามพิมายพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพิมาย สนามแข่งเรือ และมีวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น กิจกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ การแสดงประกอบแสง-เสียงวิมาณาการแข่งเรือยาวประเพณีด้วยพระราชทานฯ การแสดงโขนศิลปากร ท่องเที่ยวสวนรุกชาติไทรงาม การแสดงนิทรรศการประวัติศาสตร์ การละเล่นพื้นบ้าน/ศิลปวัฒนธรรม การสาธิต/จำหน่ายสินค้าโอท็อป ทรัพยากรธรรมชาติของอำเภอพิมายเน้นการท่องเที่ยวแบบโบราณสถานมากกว่าการท่องเที่ยวแบบเชิงนิเวศวัฒนธรรม

2. สภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบลกลุ่มน้ำมูลตอนบน จังหวัดนครราชสีมา พบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลต้องดำเนินการตามแนวทางดังต่อไปนี้คือ กรอบนโยบายและแผนองค์การบริหารส่วนตำบล ได้ดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาสามปีตามกรอบรัฐธรรมนูญปี พุทธศักราช 2540 แต่การปฏิบัติกิจกรรมไม่ดำเนินการตามแผนและได้กำหนดระยะเวลาไว้อย่างชัดเจน ส่วนการปฏิบัติงานยังพบปัญหาเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบลปฏิบัติงานไม่ทันกำหนดระยะเวลาที่ได้ตั้งไว้ในแผน คือองค์การบริหารส่วนตำบลโคกกระชาย องค์การบริหารส่วนตำบลจรเข้หิน ส่วนองค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้างปฏิบัติงานเน้นการนำนโยบายไปใช้ด้านปริมาณไม่เน้นด้านคุณภาพของงาน องค์การบริหารส่วนตำบลในเมืองมีนโยบายไม่สอดคล้องกับแนวปฏิบัติ ซึ่งขัดแย้งกับ (Forsberg. 1996 : 305) กล่าวไว้ว่าการวางแผนโครงการอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้โครงการแล้วเสร็จภายในเวลา ที่กำหนดและภายใต้งบประมาณของโครงการ โดยใช้วิธีการระบบการวางแผนที่มีโครงสร้างเพื่อกิจกรรม ปริมาณงาน และกลุ่มองค์กรที่เกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการตามแผน อาจเกิดการเบี่ยงเบนไปจากแผนและเกิด

เหตุการณ์ที่ไม่คาดคิด กิจกรรมและผลผลิตของโครงการแตกต่างกันที่คาดหวังแม้การนำโครงการไปปฏิบัติ หรือไม่ปฏิบัติตามแผนอาจเกิดขึ้นได้ การจกสรรทรัพยากรอย่างสมเหตุสมผล

ด้านการพัฒนาพื้นที่ กับองค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสี่ตำบลได้ดำเนินการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวที่พบว่ามีการพัฒนาทางด้านถนนทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุด รองลงมาคือการติดตั้งสาธารณูปโภคและการปลูกไม้ดอกไม้ประดับ การทำป้ายบอกทางเข้าแหล่งท่องเที่ยว ในเขตขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกกระชาย และองค์การบริหารส่วนตำบลจรเข้หิน ส่วนองค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้างนั้นประสบกับปัญหาน้ำเน่าเหม็นเป็นเวลานาน ด้านการสร้างเครือข่ายมีการอบรมระยะสั้น มีระบบการสร้างเครือข่าย ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลโคกกระชายและองค์การบริหารส่วนตำบลจรเข้หินเพราะสภาพพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวเป็นรอยเชื่อมติดต่อกัน ส่วนท่าช้างมีการอบรมไม่ต่อเนื่อง การป้องกันสิ่งแวดล้อมบนอุทยานแห่งชาติทับลานมีการเผาพวงหญ้า ทำให้สภาวะเป็นพิษทางอากาศ สภาพระบบการบำบัดน้ำเสียยังไม่ได้มาตรฐาน ไม่มีถังขยะเพียงพอ น้ำในน้ำมูลท่วมขังน้ำเสียเป็นระยะเวลานาน และพิธีกรรมการลอยอังคารยังเป็นตัวกระตุ้นให้สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ การพัฒนาบุคลากรพบว่ามีการศึกษาดูงานแต่ไม่สอดคล้องกับการจัดการท่องเที่ยว เน้นการนัดทานการรวมระหว่างกลุ่มเดียวกันเป็นหลักแต่ใช้งบประมาณด้านการพัฒนาบุคลากร

ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวพบว่า ไม่เน้นการนำศิลปวัฒนธรรมประเพณีที่หลากหลาย การนำการแสดงพื้นบ้าน หรือการนำภูมิปัญญาพื้นบ้านมาเป็นสื่อในการท่องเที่ยวเท่าที่ควร ทั้ง ๆ ที่แหล่งท่องเที่ยวมีความพร้อมทางด้านภูมิปัญญาพื้นบ้าน ด้านสื่อและการประชาสัมพันธ์ยังไม่มีศูนย์บริการข้อมูลสารสนเทศในการท่องเที่ยว ข้อมูลส่วนใหญ่ไม่เป็นปัจจุบัน นักท่องเที่ยวไม่สามารถค้นหาข้อมูลได้ งบประมาณในการจัดการท่องเที่ยวไม่เพียงพอทั้งสื่อองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญยิ่ง การมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น ขาดการประสานงานชุมชน ไม่แสดงความคิดเห็น ขาดภาวะผู้นำ ไม่มีการสร้างกลุ่มควบคุมที่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน สอดคล้องกับ ทฤษฎีการแพร่กระจาย (สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2540 : 14-18) กล่าวไว้ว่า ทฤษฎีการแพร่กระจายวัฒนธรรม (Diffusion Theory) คือ การติดต่อกับโลกภายนอก (Contact) การพัฒนาเกิดจากการติดต่อระหว่างสังคม โดยเฉพาะสังคมด้วยพัฒนาที่ติดต่อกับสังคมพัฒนา จะทำให้สังคมด้อยพัฒนามีระดับการพัฒนาสูงขึ้น สังคมจะพัฒนาได้ต้องมีเหตุปัจจัยจากสภาพภาวะผู้นำหรือจำนวนผู้นำประเภทต่าง ๆ ยิ่งมีมากเท่าใดก็ยิ่งจะทำให้การพัฒนามีระดับสูงขึ้นเพียงนั้น ทั้งนี้ก็เพราะผู้นำมักจะเป็นคนที่มีคุณภาพการทำงานของผู้นำจึงพลอยมีคุณภาพหรือสิทธิภาพไปด้วย หรือไม่เช่นนั้นผู้นำจะสามารถรวมคนได้เป็นจำนวนมาก กลายเป็นกลุ่มคนจำนวนมาก จึงทำงานใหญ่หรืองานปริมาณมากได้ นอกจากนั้นด้วยบารมีของผู้นำ ทำให้คนที่มารวมตัวกันทำงานทำงานอย่างทุ่มเทเพื่อผู้นำจึงทำให้เกิดผลดีแก่การพัฒนา ด้านการส่งเสริมการตลาดขาด

การกระตุ้นใจนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะด้านการนำศิลปะวัฒนธรรมพื้นบ้านมาเป็นสื่อในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว การบริการการท่องเที่ยวยังขาดสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานยังไม่มี ความพร้อม เช่น สถานที่จอดรถไม่เป็นระเบียบ ห้องสุขา ถังขยะ ยามรักษาความปลอดภัย การใช้พลังงานอย่างประหยัดมีการจัดกิจกรรมการจัดป้าย เน้นการประหยัดพลังงานแต่ชุมชนยังขาดจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์พลังงาน ชุมชนมีนิสัยเคยชินกับสภาพความเป็นอยู่และการปฏิบัติของตนเองมาก่อน ด้านการสนับสนุนการลงทุน มีกองทุนกู้ยืมในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำ แต่ไม่เพียงพอ กับความต้องการของชุมชน สินค้าชุมชนในแต่ละพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสิ้นนั้น สินค้าส่วนใหญ่มีลักษณะที่เหมือนกัน นอกจากนั้นแล้วยังขาดการสนับสนุนอย่างเต็มที่จากองค์การบริหารส่วนตำบลและขาดการสนับสนุนวิทยากรให้ความรู้ด้านการผลิตสินค้าที่แปลกใหม่ ในเขตขององค์การบริหารส่วนตำบลทำซ้างสินค้าและของที่ระลึกได้มาตรฐานห้าดาว แต่ขาดการสนับสนุนในเขตพื้นที่แต่ได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา เข้ามามีบทบาท ดูแลช่วยเหลือ มากกว่าองค์การบริหารส่วนตำบลในท้องถิ่นของตนเอง และในช่วงเทศกาลประเพณีการท่องเที่ยวอำเภอพิมายที่สำคัญ เช่น ประเพณีงานแข่งเรือ หรืองานแสดงแสงสีเสียงวิมาณาฏ การนิรมิตตำนานมูล ซึ่งมีนักท่องเที่ยวมาเป็นจำนวนมากทั้งในและต่างประเทศ เข้ามาท่องเที่ยว ผลกระทบนักท่องเที่ยวจะได้รับการบริการสินค้าในราคาที่สูงเกินความเป็นจริง

3. ผลจากการศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มน้ำมูลตอนบน จังหวัดนครราชสีมา

3.1 ด้านกรอบนโยบายและแผนพัฒนาสามปี ควรปฏิบัติตามแผนมีและแผน ควรมีความยืดหยุ่นได้ เพื่อให้งานบริหารมีประสิทธิภาพบรรลุตามวัตถุประสงค์ของแผนที่วางไว้ ในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี แผนต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ไม่ควรนำข้อมูลเก่ามาเปลี่ยน พุทธศักราช หรือจำนวนตัวเลข หรือจัดทำเพื่อส่งส่วนกลางเพื่อให้องค์การบริหารส่วนตำบลนั้น ได้ดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาสามปีเสร็จเรียบร้อยแล้วตามนโยบายของทางราชการเพียงเท่านั้น ก็นับว่าไม่มีประโยชน์อันใด เนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบลปฏิบัติตามแผนแต่ไม่ดำเนินการตามแผน ไม่คำนึงถึงปัญหาตามสภาพจริง แผนพัฒนาสามปีเป็นแผนที่มีความสำคัญ ไม่ว่าจะเป็น การปรับโครงสร้างของการท่องเที่ยวหรือพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยมีวัตถุประสงค์ของแผนกิจกรรม หรือโครงการเพื่อให้เกิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหรือพัฒนาคน ที่จะสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวซึ่งคำนึงถึงศักยภาพของพื้นที่ ในการท่องเที่ยวที่จะไม่ก่อให้เกิดการแข่งขัน มีการพัฒนาให้เป็นไปตามระบบและมีการประสานงานร่วมกันกับชุมชนบูรณาการในทุกด้าน ไม่ว่าด้านบุคลากรหรือด้านสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น

นอกจากนั้นแล้ว ชุมชนควรมีบทบาทเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี เพราะการทำแผนพัฒนานั้น ต้องตอบสนองปัญหาของชุมชนอย่างแท้จริง และทราบว่าปัญหาใด รุ่งด่วนมากน้อยกว่ากัน และเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการในการจัดทำแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นการวางแผน การดำเนินงาน การติดตามผล และการรับผลประโยชน์ กิจกรรม ตามกระบวนการประชาคม ชุมชนต้องการอะไรมากที่สุด ต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยการจัดทำแผน ร่วมเสนอปัญหาความต้องการ โดยให้ประชาชนได้ประเมินผลการปฏิบัติงาน ขององค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นยึดหลักความเป็นไปได้และประโยชน์สูงสุด โครงการปฏิบัติการรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นอีกแนวทางหนึ่ง ที่มีเป้าหมายที่จะพัฒนาคนและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น หมายถึงการพัฒนาเสริมสร้างความเข้มแข็งของ สถาบันครอบครัวและชุมชน เน้นให้ชุมชนเข้ามามีบทบาท และมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจ ของชุมชนพร้อมกับการพัฒนาด้านสังคมวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและการเมือง สอดคล้องกับ มนัส ศุภลักษณ์ (2544 : 66) กล่าวว่าองค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการท่องเที่ยว โดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 ได้มีการระบุแนวทางการทำงานพัฒนา เป็นแบบบูรณาการ กล่าวคือ การพยายามประสานการพัฒนาทุกด้านเข้าด้วยกัน โดยมีเป้าหมาย สำคัญคือ การพัฒนาคน เพื่อให้นโยบายดังกล่าวบังเกิดผลเป็นรูปธรรม

3.2 ด้านการพัฒนาพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลควรสนับสนุนการพัฒนา อย่างเต็มที่ เนื่องจากสภาพแหล่งท่องเที่ยวยังขาดความพร้อมรับสวຍงาม ไม่เป็นระเบียบ ไม่สามารถ ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้ องค์การบริหารส่วนตำบล ต้องเล็งเห็นความสำคัญและหางบประมาณ มาสนับสนุนพื้นที่ ให้มีสภาพที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวดังกล่าว มีการจัดการกับสิ่งแวดล้อม และ การจัดการดังกล่าวจะต้องไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม คงสภาพสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและ ทางสังคมที่ดี ให้มีแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับ ระบบนิเวศวัฒนธรรม เพื่อใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยวหรือกิจกรรมอื่น ๆ ที่เหมาะสมตามสภาพ ของของทรัพยากรและขนาดรองรับของทรัพยากรเพื่อพัฒนาการควบคุมพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ด้านการปรับปรุงพื้นที่ใช้ประโยชน์ ให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมในพื้นที่ รวมทั้งการรักษา ความเป็นระเบียบเรียบร้อยในแหล่งท่องเที่ยว สอดคล้องกับโจทันน์ (Johannes. 2003 : 112) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับระบบนิเวศของป่าสงวน Watberg Biosphere ในแอฟริกาใต้ ผลการศึกษาพบว่า ระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อมมีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อย่างที่แยกออกจากกันไม่ได้ การท่องเที่ยวในลักษณะนี้ จำเป็นต้องเน้นความหลากหลายทางชีวภาพ ในพื้นที่นั้น ๆ เช่น พันธุ์ไม้ต่าง ๆ สิ่งมีชีวิต สิ่งเหล่านี้จำเป็นต้องเน้นสิ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว ให้มาเที่ยว ป่าสงวนมีบทบาทอย่างมากในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยเมื่อนักท่องเที่ยว

ได้มาเที่ยวในพื้นที่แล้ว จำเป็นต้องได้ข้อมูลแก่วัฒนธรรมเดิม ปัจจัยที่สำคัญที่กระตุ้นให้เหินจากต่างประเทศคือความเชื่อมั่นของรัฐบาลในการพัฒนาประเทศ

ปรับปรุงและพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำมูลให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว พื้นที่ลุ่มแม่น้ำมูลตอนบน เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมที่มีความอุดมสมบูรณ์ และงดงาม มีความพร้อมทางด้านศักยภาพการพัฒนา และการจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานสากล โดยเฉพาะพื้นที่ลุ่มน้ำมูลตอนบนในเขตอำเภอครบุรี อำเภอเฉลิมพระเกียรติ และอำเภอพิมาย ประกอบกับอำเภอครบุรีมีพื้นที่เป็นต้นกำเนิดลุ่มน้ำมูลตอนบน ทั้งสามอำเภอมีแม่น้ำมูลไหลผ่าน สภาพทรัพยากรระบบนิเวศเหมาะสมกับการจัดการท่องเที่ยว มีทรัพยากรธรรมชาติเป็นสิ่งดึงดูดใจสำหรับนักท่องเที่ยวให้กลับมาเยือน ได้แก่ ภูเขา ถ้ำ น้ำตก ป่าไม้ พันธุ์ไม้ สมุนไพร ต้นไทร อายุมากกว่า 350 ปี สัตว์ป่านานาพันธุ์ นกหายากในท้องถิ่น หาดทราย อ่างเก็บน้ำ และพิธีกรรม ความเชื่อในการลอยอังคารในลุ่มน้ำมูล การใช้เครื่องมือและวิธีการจับสัตว์น้ำแบบโบราณด้วย ภูมิปัญญาไทย อาหารพื้นบ้าน ประเพณีการแข่งขันเรือโดยใช้วัสดุในท้องถิ่น วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่นรอบริมฝั่งลุ่มน้ำมูลที่หลากหลาย ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น น่าสนใจยิ่ง สอดคล้องกับ อรรถพล วรรณกิจ (2550 : 7) กล่าวว่าแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 3 อำเภอดังกล่าว ยังไม่เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง ทั้งในจังหวัดนครราชสีมา และต่างจังหวัด หรือแม้แต่บุคคลในท้องถิ่นของตน ถึงแม้จะมีการจัดระบบการบริหารการท่องเที่ยวขึ้นใหม่เป็นลักษณะกลุ่มจังหวัด คือ จังหวัดนครราชสีมา สุรินทร์ จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อให้กิจกรรมการท่องเที่ยว ทั้งสี่จังหวัด สามารถดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวร่วมกัน เกื้อกูลซึ่งกันและกัน วางแผนกิจกรรมร่วมกันอันจะเกิดการพัฒนากการท่องเที่ยว สอดคล้องกับ Steward and others (1994 : 25-29) เช่น Andrew P. Vayda และ Roy A. Rappaport ซึ่งเป็นนักนิเวศวิทยาที่ให้ความสนใจทฤษฎีนิเวศวิทยาทางวัฒนธรรม ได้กล่าวถึงปฏิกริยาตอบโต้ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ในเรื่องธรรมชาติเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ แต่ธรรมชาติในสิ่งแวดล้อมซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมนั้นต้องแยกออกจากธรรมชาติในทางชีวภาพของมนุษย์ เพราะเป็นธรรมชาติต่างชนิดกัน อีกทั้งร่างกายของมนุษย์นั้น สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างยิ่ง กรอบความคิดในเรื่องนิเวศวิทยา ในสังคมที่มีความเจริญด้านนิเวศวิทยาวัฒนธรรมได้รับการพัฒนาในหลาย ๆ แง่มุม เป็นการโต้ตอบกับแนวความคิดที่ว่า วัฒนธรรมมีลักษณะรวมของทุกสิ่งทุกอย่าง ความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมกับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ การศึกษาวัฒนธรรมคือ การวิเคราะห์ระบบนิเวศวิทยาของสังคมเพื่อค้นหาลักษณะเฉพาะของวัฒนธรรมแต่ละแห่ง ดังนั้นแนวคิดทางนิเวศวิทยาวัฒนธรรมอาจสรุปได้ว่า ชุมชนและนักท่องเที่ยวที่มีธรรมชาติสมบูรณ์ สามารถปรับสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมเป็นวัฒนธรรมได้ดี ในขณะที่เดียวกันสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติลุ่มน้ำมูลตอนบนนั้นอุดมสมบูรณ์ จะส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวกลับมาเยือนในแหล่งท่องเที่ยวอีกและสามารถสร้างวัฒนธรรมได้ ทฤษฎีนิเวศวิทยา

ทางวัฒนธรรมจึงเป็นความสัมพันธ์สองทางและสวนทางระหว่างคนกับธรรมชาติและธรรมชาติกับวัฒนธรรม

3.3 ด้านเครือข่าย ควรตั้งชมรมกลุ่มอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวที่มีการประสานงานทางด้านเครือข่ายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีสภาพแบบยั่งยืน จัดเครือข่ายที่เชื่อมโยงกันในลุ่มน้ำมูลตอนบน จัดเครือข่ายทั้งแนวตั้งและแนวนอน แนวตั้งก็หมายถึงการสร้างเครือข่ายระดับหน่วยงานของรัฐในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นรวมทั้งองค์กรที่ไม่ใช่หน่วยงานของรัฐบาลแต่มีบทบาทสำคัญในการจัดการท่องเที่ยว ส่วนแนวนอนหมายถึงหน่วยงานต่าง ๆ ของภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว ร่วมกันสนับสนุนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และโครงการท่องเที่ยวในท้องถิ่นในระดับพื้นที่ที่มีความเชื่อมโยงและสนับสนุนซึ่งกันและกัน เช่นองค์การบริหารส่วนตำบล โศกกระชายและองค์การบริหารส่วนตำบลจรเข้หินที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยว มีทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมที่คล้ายกัน สอดคล้องกับแนนซี (Nancy. 1999 : 1-7) ได้ศึกษาเรื่อง ผลกระทบของการท่องเที่ยวทางเลือก : ตามทัศนระของการเคลื่อนไหวทางสังคม: การศึกษาจากกิจกรรมของกลุ่มอาสาสมัครสมัครสำรวจโลก (Earthwatch Expedition Volunteers) ที่กระตุ้นให้เกิดจิตสำนึกของการมีส่วนร่วมได้ด้วยตนเอง และนำไปสู่การรวมกลุ่มการเคลื่อนไหวทางสังคมในที่สุด ขณะเดียวกันแนวคิดในการระดมทรัพยากรก็สามารถเกื้อหนุนให้เกิดการเคลื่อนไหวทางสังคมผ่านการสร้างเครือข่ายร่วมทุนอีกทางหนึ่ง

3.4 ด้านการป้องกันสิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยี ร่วมกันอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวให้สะอาด ปลูกฝังให้ประชาชนมีจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เพื่อความรักและภาคภูมิใจในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน โดยให้มีการจัดการที่ประสานความร่วมมือของทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล หรือสถาบันการศึกษา หรือหน่วยงานของรัฐและภาคเอกชนทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องตามบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน โดยมีเป้าหมายและทิศทางเดียวกัน และมีการศึกษาร่วมกันอย่างมีระบบ ทั้งนี้ต้องมีการจัดการการป้องกันอย่างมีส่วนร่วมที่เสมอภาคและเป็นธรรมชาติของประชาชนในท้องถิ่น ในกระบวนการท่องเที่ยวในด้านการจัดการ กำกับ การดูแล การป้องกันสิ่งแวดล้อม และการประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม ในทิศทางเดียวกันที่ก่อให้เกิดผลประโยชน์ที่เหมาะสม เสริมสร้างชุมชนที่มีความเข้มแข็ง ชุมชนด้วยความสมัครใจ สอดคล้องกับนภดล ภาคพรต (2547 : 73) ได้ศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผลการศึกษาพบว่า ทัศนระของเกษตรกรเกี่ยวกับแนวคิดด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทั้ง 5 องค์ประกอบ คือ ทัศนระของเกษตรกรเกี่ยวกับแนวคิดด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ

เชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางศิลปวัฒนธรรม เชิงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต เกษตรกรส่วนใหญ่เห็นด้วยกับแนวคิดดังกล่าว เช่น การจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่ใช้ธรรมชาติ เป็นพื้นฐานร่วมกันกับผู้เกี่ยวข้องออกแบบวางแผน จัดขอบเขต พื้นที่การท่องเที่ยวอย่างชัดเจน จนเกษตรกรเห็นว่าศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ตลอดจนประเพณีผ้าเป็นจุดดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ที่ควรได้รับการฟื้นฟูและอนุรักษ์ไว้คงอยู่ตลอดไป เกษตรกรต้องมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เพื่อพลัง และจิตสำนึกในการปกป้องฟื้นฟูทรัพยากรทางการท่องเที่ยวให้คงอยู่อย่างสมบูรณ์

3.5 ด้านการพัฒนาบุคลากร จัดอบรมศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มทักษะให้กับมัคคุเทศก์ มัคคุเทศก์ขาดทักษะทางการบริการข้อมูลข่าวสาร และทักษะทางด้านภาษา การสื่อความ หรือประวัติความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยว ควรสนับสนุนเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรในการ วางแผนและการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม มีการขยาย การให้การศึกษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย รวมทั้งสนับสนุน ให้ประชาชนในท้องถิ่นเป็นมัคคุเทศก์ในท้องถิ่น เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้อย่างแท้จริง และเป็นการกระจายรายได้ที่เหมาะสม นอกจากนั้นแล้วยังควรสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของคน ในชุมชน โดยเพิ่มความรู้และทักษะและการมีจิตสำนึกที่ดี ในด้านการจัดการพัฒนาการดำเนินธุรกิจ การท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดและเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งนี้ ในระยะต้นให้มุ่งเน้นการพัฒนา ความรู้และจิตสำนึกที่ดีของบุคลากรในภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งมีศักยภาพสูง และมีบทบาท ในกระบวนการท่องเที่ยว สอดคล้องกับทฤษฎีการแพร่กระจาย (สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2540 : 14-18) กล่าวไว้ว่า ทฤษฎีการแพร่กระจายวัฒนธรรม (Diffusion Theory) คือ การติดต่อกับ โลกภายนอก (Contact) อธิบายการพัฒนาว่าเกิดจากการติดต่อระหว่างสังคม โดยเฉพาะสังคมด้อย พัฒนาที่ติดต่อกับสังคมพัฒนา จะทำให้สังคมด้อยพัฒนามีระดับการพัฒนาสูงขึ้น การแพร่กระจาย ที่เกิดขึ้นมาได้ก็โดยเมื่อมีการติดต่อกันระหว่างคนต่างชุมชน หรือโดยเฉพาะคนที่ต่างวัฒนธรรมกัน การติดต่อระหว่างบุคคลสองพวกนี้ จึงเป็นทางแพร่ความรู้และสิ่งแปลกใหม่ที่เรียกว่า นวัตกรรม หรือความเจริญได้ทางหนึ่ง การฝึกอบรมชุมชนใดมีประชากรที่ได้รับการฝึกอบรมสูงมากเท่าไร ก็จะทำให้ชุมชนนั้น ๆ เกิดการพัฒนาขึ้นสอดคล้องกับ อโนทัย เพชรคงชล (2541 : 28) พบว่า ประชาชนท้องถิ่นมีความต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านเป็นมัคคุเทศก์ นำเที่ยวธรรมชาติ ร้อยละ 95.56 และมีความต้องการเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการเป็นมัคคุเทศก์ ที่ถูกต้องจากหน่วยงานราชการถึงร้อยละ 89.54และสอดคล้องกับ วีรชัย มงคลพันธ์ (2542 : 26) พบว่าประชาชนท้องถิ่นส่วนใหญ่มีความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีความต้องการเป็นมัคคุเทศก์ นำเที่ยวธรรมชาติ และสอดคล้องกับรัฐทิทยา หิรัณยหาดี (2544 : 48) ได้เสนอเลือกแนวทาง

การพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพของบ้านหนองขาวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยได้เลือกแนวคิดทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน เลือกรูปแบบชุมชนบริหารจัดการตนเอง โดยมีองค์กรภายนอกสนับสนุนให้คำปรึกษา และได้มีการวางแผนแนวทางในการพัฒนาในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก นอกจากนี้ ยังมีการวางแผนทางการพัฒนาบุคลากร เพื่อรองรับการท่องเที่ยว

3.6 ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ควรมีกิจกรรมที่ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสื่อ เนื่องจากสภาพพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวมีสภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่โดดเด่นน่าสนใจ และเป็นเอกลักษณ์ โดยเฉพาะภูมิปัญญาด้านการหาปลาและการปลูกผักปลอดสารพิษ งานจักสาน กระบวนการเรียนรู้ให้คนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน เพื่อนำไปสู่การรักษาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ โดยให้มีความสอดคล้องกับภูมิปัญญา อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและเกื้อกูลต่อเศรษฐกิจของชุมชนในอนาคต ควรมีกิจกรรมการใช้ศิลปวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยว สอดคล้องกับ รัฐติดยา หิริรัฐยหาค (2544 : 15) ได้สรุปแนวคิดด้านการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมได้กว่าว่าเป็นรูปแบบการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นโบราณสถาน ศาสนสถาน รวมถึงการเดินทางเพื่อชื่นชมวิถีชีวิต เทศกาล งานประเพณี และศิลปวัฒนธรรมของชุมชนในท้องถิ่นต่างๆ ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อบุคคลในชุมชนนั้นๆ โดยให้เกิดขึ้นน้อยที่สุด หรือไม่ให้เกิดขึ้นเลยหากเป็นไปได้ ทางด้านเจ้าบ้านหรือชุมชนท้องถิ่นก็สมควรที่จะรักษาวัฒนธรรมพื้นบ้านดั้งเดิมไว้ไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงศิลปวัฒนธรรมเพื่อให้เข้ากับยุคสมัยก็สามารถทำได้แต่ต้องไม่ให้เสียรูปแบบดั้งเดิมหรือความหมายที่เป็นหัวใจสำคัญของวัฒนธรรมนั้น ๆ ซึ่งหากไม่รักษาไว้จะก่อให้เกิดการสูญเสียคุณค่าทางวัฒนธรรมในที่สุด ควรมีกิจกรรมที่ปลูกจิตสำนึกที่ดีต่อแหล่งท่องเที่ยว เช่น กิจกรรมการออกค่ายพัฒนา กิจกรรมการปลูกต้นไม้ เป็นต้น

3.7 ด้านสื่อและการประชาสัมพันธ์ ด้านสื่อและการประชาสัมพันธ์ ควรมีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้มากขึ้น มีวิธีการที่หลากหลาย มีศูนย์การบริการข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ การท่องเที่ยวต้องเต็มศักยภาพและต่อเนื่องทันสมัย เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับนักท่องเที่ยว ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวควรเป็นข้อมูลที่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยว การจัดทำป้ายทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลระยะเข้หินนั้นป้ายบอกทางเก่ามากชำรุดละป้ายบอกสถานที่ท่องเที่ยวไม่ชัดเจนนักท่องเที่ยวสับสนเดินทางไม่สะดวก ถนนมีสภาพที่ไม่เหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยว ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโลกกระชายนั้นทางเข้าโฮมสเตย์ไม่เด่นชัด ป้ายบอกทางเข้าควรจัดให้มีขนาดใหญ่และนำมาติดตั้งไว้ทางเข้าถึงตัวตำบล โลกกระชายสอดคล้องกับการประชาสัมพันธ์และการจัดทำสื่อจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งสอดคล้องกับ วรรณพร วณิชชานุกร (2548 : 44) พบว่า ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่รัฐสอดคล้องกับแนวคิดหลักการและกรอบการดำเนินงานของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม นักท่องเที่ยวต้องการหนังสือคู่มือการเดินทางและแผนที่ ตลอดจนคำแนะนำสิ่งที่

ควรปฏิบัติและไม่ควรปฏิบัติ การโฆษณาเพื่อดึงดูดความสนใจกระตุ้นการท่องเที่ยวที่ให้ประโยชน์แก่สังคมและชุมชน

3.8 ด้านงบประมาณ องค์การบริหารส่วนตำบลควรประสานงานกับภาครัฐหรือเอกชนเข้ามามีส่วนระดมทุนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ จะส่งผลให้แหล่งท่องเที่ยวมีศักยภาพ เป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวอย่างจริงจัง สอดคล้องกับรัฐทิตยา หิรัณยหาต (2544 : 48) พบว่าแนวคิดทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน เลือกรูปแบบชุมชนบริหารจัดการเอง โดยมีองค์กรภายนอกสนับสนุนให้คำปรึกษา และได้มีการวางแผนแนวทางในการพัฒนาในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

3.9 ด้านการมีส่วนร่วมกับชุมชน ควรให้มีการจัดการท่องเที่ยวที่ประสานความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ตามบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน โดยมีเป้าหมายและทิศทางเดียวกัน และมีการศึกษาร่วมกันอย่างมีระบบ ทั้งนี้ต้องมีการจัดการอย่างมีส่วนร่วมที่เสมอภาค และเป็นธรรมชาติของประชาชนในท้องถิ่น ในกระบวนการท่องเที่ยวด้านการจัดการ การกำกับ การดูแล และการประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมในทิศทางที่ก่อให้เกิดผลประโยชน์อย่างเหมาะสม เสริมสร้างชุมชนที่มีความเข้มแข็ง ชุมชนควรมีส่วนร่วมกันทุกคนในการกำหนดแนวทางการจัดทำรูปแบบหรือกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย สอดคล้องกับสุภาวินี ทรงพรพาณิชย์ (2546 : 51) ผลการวิจัยพบว่าฐานทรัพยากรด้านวัฒนธรรม ฐานทรัพยากรด้านธรรมชาติ และฐานทรัพยากรบุคคล กระบวนการมีส่วนร่วมดังกล่าว ก่อให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวที่ไม่กระทบต่อธรรมชาติ การอนุรักษ์ธรรมชาติ ประเพณีหรือพิธีกรรมปัญหา และก่อให้เกิดการเคารพในอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน สอดคล้องกับ เจอร์จ เฮร์เบิร์ต มีดด์ (George Herbert Mead) เฮร์เบิร์ต บูลเมอร์ (Herbert Blumer) และเออร์วิง กอฟฟ์แมน (Erving Goffman) เป็นต้น ทฤษฎีสัญลักษณ์สัมพันธ์ ทฤษฎีนี้เน้นถึงการกระทำระหว่างกันของบุคคลในสังคม เนื่องจากสัญลักษณ์ โดยเฉพาะภาษาเป็นสื่อการติดต่อ การใช้ความหมายร่วมกัน (Shared Meaning) การกระทำระหว่างกันของบุคคลในสังคม จนเกิดเป็นความสัมพันธ์กันขึ้นนั้น เป็นเพราะใช้สัญลักษณ์ร่วมกัน มีดด์กล่าวว่ามนุษย์มีความสัมพันธ์ต่อกัน มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งในสังคม และสังคมก็จำเป็นต้องมีมนุษย์อาศัยอยู่และมีการกระทำต่อกัน ทั้งมนุษย์และสังคมจึงพึ่งพาอาศัยกันแก้ปัญหาาร่วมกัน เพื่อความอยู่รอดของทั้งสองฝ่าย เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นเต็มศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวสอดคล้องกับสุชาดา รัตนภูมิพงษ์ (2546 : 32) ผลการวิจัยพบว่าชาวบ้านปราสาทมีวัฒนธรรมดั้งเดิมซึ่งปรากฏตามหลักฐานทางโบราณคดีทำให้บ้านปราสาทเป็นแหล่งท่องเที่ยวและทำหน้าที่เป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว และมีวัฒนธรรมปัจจุบันคือด้านการผลิต ความเชื่อ การอยู่ร่วมสัมพันธ์กันเป็นวัฒนธรรมรองรับทำหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุน

การท่องเที่ยวในชุมชน การพัฒนาการท่องเที่ยวต้องอาศัยพื้นฐานทางวัฒนธรรมเป็นหลัก ดังนั้นชาวบ้านจึงให้ความสำคัญในการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมโดยเน้นให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกันสอดคล้องกับสมชาย วิริภิมย์กุล (2545 : 44) พบว่าความเกี่ยวข้องของชุมชนได้รับผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชน ฉะนั้นการมีส่วนร่วมของชุมชนการท่องเที่ยวเป็นสิ่งจำเป็นตั้งแต่การเตรียมการ การวางแผน การควบคุมดูแล การใช้ทรัพยากร การมีส่วนร่วมในการบริการและการได้รับผลประโยชน์จากการบริการโดยชุมชน ซึ่งจะต้องตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้การใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวจะต้องไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ประการสำคัญคือการมีส่วนร่วมที่ดีต้องให้ความสำคัญในการรวมกลุ่มมากกว่าบุคคล

3.10. ด้านกลุ่มควบคุมดูแล จัดตั้งคณะกรรมการจัดการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยว จัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบที่ชัดเจน เป็นระบบ มีการใช้กฎหมายในการควบคุม ดูแลรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวอย่างเคร่งครัดโดยเน้นการให้คำแนะนำ การตัดเตือน และการสร้างวินัยการท่องเที่ยวควบคู่ไปด้วย เช่น การจัดตั้งกลุ่มเยาวชน ชมรม กลุ่ม อสม. นักเรียน มีหน้าที่ดูแลและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว สอดคล้องกับ ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ (Structural and Functional Theory) ของพาร์สันส์ ทั้งนี้ของแต่ละคนในชุมชนท้องถิ่นมีบทบาทและทักษะกระบวนการมีการขับเคลื่อนกิจกรรมที่ทำร่วมกันและประสบผลสำเร็จ เรียกกระบวนการนั้นว่า “สถานะการเปลี่ยนแปลงเป็นสถาบัน” หมายความว่า ตามที่บุคคลมีบทบาทต่าง ๆ เนื่องจากบรรทัดฐานทางสังคม ซึ่งเห็นว่าเป็นค่านิยมและความเชื่อของวัฒนธรรม วัฒนธรรมเหล่านั้นได้แทรกซึมอยู่ในบุคลิกภาพของแต่ละบุคคลให้เกิดอย่างสม่ำเสมอและเป็นระยะเวลายาวนาน ตลอดจนมีบทบาทโทษและการให้รางวัล ซึ่งช่วยสนับสนุนสถานะการเปลี่ยนแปลงของสถาบันขึ้น จนกระทั่งกลุ่มองค์กรหรือชุมชน มีความแข็งแกร่งและมีศักยภาพมากพอในการปรับเปลี่ยนและจัดสภาพสิ่งแวดล้อมในการท่องเที่ยวให้ดีขึ้นตามลำดับและสอดคล้องกับ นำชัย ทนุผล และคณะ (2542 : 46) ผลการวิจัยพบว่าชาวบ้านของชุมชนได้จัดตั้งชมรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบ้านโป่ง มีระเบียบข้อบังคับของชมรม มีการจัดตั้งกลุ่ม ควบคุมดูแลสถานที่ท่องเที่ยว มีการกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวและอัตราค่าบริการ กำหนดจุดสนใจบนเส้นทางนันทนาการเที่ยวและพัฒนาเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ จำนวน 3 เส้นทางในป่าอนุรักษ์บ้านโป่ง

3.11 ด้านการส่งเสริมการตลาด ควรนำภูมิปัญญาท้องถิ่นของประชาชนในพื้นที่ลำน้ํามูลดอนบนมาเป็นสื่อความกับนักท่องเที่ยว เข้ามามีส่วนรวม เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้อย่างแท้จริง และเป็นการกระจายรายได้ที่เหมาะสม จัดกิจกรรมศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่หลากหลายในการท่องเที่ยวซึ่งเป็นทรัพยากรที่สามารถดึงดูดกลุ่มคนต่างชาติต่างถิ่นให้เดินทาง

มาเยือน สนับสนุนการศึกษา การวิจัย และการประเมินผลการพัฒนาอย่างรอบด้านเพื่อกำหนด แนวทางการจัดการ การแก้ไขปัญหาและการปรับปรุงงานการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ สอดคล้อง กับ วาติกา แส่นคำ (2545 : 17) พบว่าวัฒนธรรมของคนท้องถิ่นกับการท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์ และเกื้อหนุนพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การท่องเที่ยวได้ใช้วัฒนธรรมเป็นทรัพยากรในการดำเนิน กิจกรรมการท่องเที่ยวในขณะเดียวกันชุมชนท้องถิ่นเป็นเจ้าของวัฒนธรรมก็ได้ประโยชน์จากการ ท่องเที่ยว นำวิถีชีวิตความเป็นอยู่วัฒนธรรมที่โดดเด่นมาเป็นสื่อในการท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดใจ นักท่องเที่ยวให้กลับมาเยือนแหล่งท่องเที่ยว

สนับสนุนการเป็นมัคคุเทศก์น้อยหรือกลุ่มเยาวชน นักเรียนหรือนักศึกษา ข้าราชการ พ่อค้า ประชาชน หรือกลุ่มสถาบันทางวิชาการทั้งในระดับโรงเรียนและ ในระดับอุดมศึกษา จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นการกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวมีความต้องการมาเที่ยว รวมทั้งสนับสนุนให้ประชาชนเป็นมัคคุเทศก์เฉพาะหรือมัคคุเทศก์ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม และกลุ่มแกนนำที่ดีในการส่งเสริมการท่องเที่ยวอาจทำเป็น Package กิจกรรมการท่องเที่ยว ที่กะทัดรัดที่นักท่องเที่ยวสามารถท่องเที่ยวได้ภายใน 2-3 วัน เป็นการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนในชุมชนได้รับประโยชน์ มีรายได้ที่เพิ่มขึ้นมีความเป็นอยู่ที่ดี สอดคล้องกับ ทรงคุณ จันทจร (2549 : 49) พบว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวทางศิลปะและวัฒนธรรมภาคอีสาน ทำได้โดยการใช้ยุทธศาสตร์ MICE กระตุ้นให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวใช้การประชุมสัมมนา การแสดงสิ่งประดิษฐ์การประชุมใหญ่นานาชาติ และการจัดแสดงนิทรรศการให้สถาบันอุดมศึกษา และส่วนราชการเป็นแกนนำ เพราะจังหวัดมหาสารคามมีสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐมากที่สุด ในภาคอีสาน กิจกรรมจะต้องสามารถนำเสนอจุดขายที่เด่นของสถาบันหรือองค์กรเน้นการวางแผน ร่วมกันทำอย่างต่อเนื่องตลอดปี และควรวางแผนการจัดการท่องเที่ยวให้กระจายไปทุกอำเภอ เพื่อให้ประชาชนในชุมชนได้รับประโยชน์ และมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการจำหน่ายสินค้า แก่นักท่องเที่ยว ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยครั้งนี้คือ การเน้นการท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มนักวิชาการ ข้าราชการ นักศึกษา ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายรอง ควรจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวช่วงสั้น 1-2 วัน เน้นในกลุ่มนักวิชาการ ข้าราชการ นักธุรกิจควรมี Package การท่องเที่ยวให้เลือกอย่างหลากหลาย เน้นการใช้จ่ายอย่างครบวงจรของนักท่องเที่ยว เริ่มตั้งแต่การเดินทาง การพักรวมแบบท้องถิ่น โรงเรียนที่พัก สินค้าพื้นเมือง การแสดงวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ควรให้สถาบันอุดมศึกษา และหน่วยงานราชการต่าง ๆ เป็นเจ้าภาพในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว

จัดทำโปรแกรมหรือหลักสูตรบูรณาการท้องถิ่นเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เพื่อส่งเสริม ให้นักเรียนหรือเยาวชนเห็นคุณค่าและภูมิใจในแหล่งท่องเที่ยวของตน และเป็นการพัฒนาศักยภาพ ต่อผู้เรียนให้ค้นพบองค์ความรู้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับ สรยุทธ รัตนพจนารถ (2540 : 41) พบว่า โรงเรียนเป็นหน่วยศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพ โดยเริ่มจากการสร้างความเข้าใจระหว่างชุมชน

และครูอาจารย์ถึงความสำคัญและปัญหาทรัพยากรชีวภาพ จากนั้นปรับกระบวนการเรียน การสอน ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต นำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาในระบบการศึกษา ให้การสนับสนุนเครื่องมือ และสร้างความเชื่อมโยงกับสถาบันการศึกษาระดับสูง ส่วนแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา โครงการได้พัฒนากระบวนการเรียนรู้ บูรณาการ เพื่อชีวิต ซึ่งมีหลักการสำคัญ ได้แก่ หลักสูตรกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การสร้าง องค์ความรู้ด้วยตนเอง การใช้ความหลากหลายทางชีวภาพเป็นสื่อ ทักษะกระบวนการทาง วิทยาศาสตร์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการประเมินผลจากสภาพจริง โครงการได้ทำการบันทึก แนวทางการนำกระบวนการดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและแนวทางการปฏิบัติ ได้แก่ 1) ปฏิรูปกระบวนการศึกษาพัฒนาและเก็บรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับความหลากหลาย ทางชีวภาพในชุมชน ส่งเสริมให้โรงเรียนเป็นหน่วยศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพและส่งเสริม กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันกับนักวิชาการเฉพาะทางและ 2) การปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ตนเองและชุมชน โดยผลักดันให้เกิดการวิจัยกึ่งพัฒนาในชุมชนท้องถิ่นที่มีความพร้อม เสริมสร้าง ความเข้มแข็งและให้ชุมชนมีส่วนในการจัดการการศึกษา

3.12 ด้านการบริการท่องเที่ยว ควรจัดตั้งอำนาจความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว ในเขตลำน้ำมูลตอนบน เช่น โทรศัพท์ ห้องสุขา ร้านค้าสะดวกซื้อ ขายอาหารและเครื่องดื่ม ร้านขายของที่ระลึก ที่จอดรถ ถังขยะ ศาลาที่พัก เต็นท์ ที่พัก แรม บริการด้านการนำเที่ยว และมีคฤหาสน์แก่นักท่องเที่ยว การจัดตั้งอำนาจความสะดวกด้านความปลอดภัย ได้แก่ ยามรักษา ความปลอดภัย หรือวัสดุอุปกรณ์ช่วยในการชูชีพ เพื่อสนับสนุนในกิจกรรมการท่องเที่ยว เป็นต้น เพื่อเป็นการกระตุ้นนักท่องเที่ยวให้เพิ่มขึ้น จัดที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวในรูปแบบโฮมสเตย์ร่วมกับชุมชน เพื่อเป็นการอนุรักษ์วิถีชีวิตในท้องถิ่นสืบต่อไป สอดคล้องกับ โสภกา ศิริเกษ (2540 : 87) พบว่า สถานที่ตั้งของที่พักรีสอร์ทส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในบริเวณที่มีธรรมชาติสวยงาม การคมนาคม ติดต่อกับตัวเมืองสะดวกสบาย การก่อสร้าง สิ่งก่อสร้างในรีสอร์ทเน้นให้กลมกลืนกับธรรมชาติ ขณะเดียวกันก็สร้างสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้บริการอย่างเพียงพอ และทำให้ผู้ใช้บริการ เกิดความพึงพอใจ

3.13 ด้านการใช้พลังงานอย่างประหยัด จัดทำป้ายเชิญชวนการประหยัดพลังงาน เพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์ และการประหยัดพลังงาน และพยายามนำสิ่งของที่ใช้ แล้วกลับมาใช้ใหม่ และใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างเหมาะสมเพื่อลดขยะให้น้อยลง ด้านกิจกรรม การท่องเที่ยวไม่ควรนำสังกะสีมาทำเป็นหลังคาแพควรนำหญ้าคามาทดแทนเพราะจะทำให้ลดภาวะ โลกร้อน ทำให้นักท่องเที่ยวมีสภาพแวดล้อมที่ดีรวมทั้งมีการใช้ไฟฟ้าและพลังงานอย่างประหยัด และมีคุณภาพและควรปลูกจิตสำนึกที่ดีในการใช้ระบบนิเวศร่วมกัน สอดคล้องกับ ไฮท์ (Hritz.

2006 : 102-104) ได้ศึกษาว่ามีสิ่งแวดล้อมและพลังงาน มีผลกระทบต่ออุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องอย่างไร และประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการประหยัดพลังงาน ที่สอดคล้องกับการท่องเที่ยวอย่างไรธุรกิจการท่องเที่ยวมีผลกระทบต่อสังคมและวัฒนธรรม การประชุมการท่องเที่ยวด้านกีฬาอาจมีในรัฐอินเดีย การศึกษานี้ใช้แก้ปัญหาที่กระทบต่อการท่องเที่ยว ระบบเศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อมพลังงานและสังคม ความแตกต่างก็ถูกค้นพบจากการศึกษา และให้เราสนับสนุนการท่องเที่ยวเกี่ยวกับวัฒนธรรม ผู้มีนโยบายเกี่ยวข้องและผู้วางแผนการท่องเที่ยวของอินเดียไปลิศควรจะติดตามคุณภาพชีวิตและความเปลี่ยนแปลงใด ๆ ในตัวเมือง และการโฆษณาเพื่อดึงดูดความสนใจกระตุ้นการปลูกจิตสำนึกนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่ให้ประโยชน์แก่สังคมและชุมชน

3.14 ด้านการสนับสนุนการลงทุน ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น และเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนที่จัดการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน จัดตั้งกองทุนและสวัสดิการ จัดหาสถาบันทางการเงินของรัฐส่งเสริมการกู้ยืมเงินในระบบให้ชุมชนได้รับการบริการกู้ยืมในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำ ส่งเสริมการกู้ยืมเงินในระบบที่ได้มาตรฐานชุมชนยอมรับนอกจากนั้นแล้ว องค์การบริหารส่วนตำบลลุ่มลำน้ำมูลตอนบนยังต้องสรรหาวิธีการประสานงานจัดหางบประมาณจากหน่วยงานอื่น เพื่อจัดหาเงินทุนหรือวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือเครื่องใช้ ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม เช่น การสร้างแพ หรือเรือแจว สอดคล้องกับ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2544 : 15) ที่กล่าวถึงนโยบายการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมว่า ในการจัดการท่องเที่ยวนั้นต้องมีกิจกรรมที่สนับสนุนการลงทุนสำหรับชุมชนผู้ดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ เพื่อให้การจัดการท่องเที่ยวได้มาตรฐานรองรับนักท่องเที่ยวได้และนักท่องเที่ยวพอใจโดยมีวิสัยทัศน์และจุดมุ่งหมายในการพัฒนาท่องเที่ยว ดังนี้ 1) การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม 2) การให้การศึกษาและการสร้างจิตสำนึก 3) การมีส่วนร่วมในท้องถิ่น 4) การส่งเสริมการตลาด 5) การส่งเสริมสื่อและการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว 6) การส่งเสริมการลงทุน

3.15 ด้านสินค้าชุมชน สนับสนุนการอบรมศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนที่แปลกใหม่ จัดร้านสินค้าจำหน่ายของที่ระลึกเป็นอาชีพของชุมชน จัดหาวิทยากรหรือผู้รู้ชำนาญจัดการอบรมให้ความรู้และเพิ่มทักษะในการผลิตของที่ระลึกเป็นเอกลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมของชุมชนในการจัดทำผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนที่มีคุณภาพ นอกจากนั้นแล้วควรจัดหางบประมาณสนับสนุนชุมชนอย่างพอเพียงและประสานงานกับหน่วยงานอื่น เพื่อรองรับสินค้าชุมชน สอดคล้องกับ เนตรชนก นันท์ (2544 : 73) ได้ศึกษาการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม : กรณีศึกษาชุมชนวัดพระบาทห้วยต้ม อำเภอเถลี จังหวัดลำพูน ผลศึกษาพบว่า ทรศนะของเกษตรกรเกี่ยวกับแนวคิดด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เกษตรกรต้องมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เพื่อพลังและจิตสำนึกในการปกป้องฟื้นฟูทรัพยากรทางการท่องเที่ยวให้คงอยู่อย่างสมบูรณ์ เกษตรกรได้รับการฝึกอบรมให้มี

ความรู้และทักษะในการผลิตของที่ระลึกเป็นเอกลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมของชุมชน และท้ายสุดเกษตรกรเห็นด้วยว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีผลทำให้คุณภาพชีวิตของเกษตรกรดีขึ้น ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ก่อให้เกิดรายได้เสริมนอกเหนือจากอาชีพหลัก สอดคล้องกับ วิลเลียม (William. 1976 : 18) ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวแบ่งออกเป็น 5 กลุ่มคือ 1) กลุ่มธรรมชาติ ได้แก่ ความงามทางธรรมชาติ และสภาพภูมิอากาศ 2) กลุ่มสังคม ได้แก่ งานประเพณี สินค้าพื้นเมือง งานแสดงสินค้า เอกลักษณ์ของพื้นที่บ้าน 3) กลุ่มทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ โบราณสถาน ลักษณะเด่นทางประวัติศาสตร์ 4) ความบันเทิงและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ได้แก่ ร้านขายสินค้า ด้านการพักผ่อน ด้านการศึกษา ด้านสุขภาพ สถานบันเทิง 5) โครงสร้างด้านพื้นฐานและที่พัก

จากการวิจัยแนวทางการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล ลุ่มน้ำมูลตอนบน จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้ค้นพบแนวทางขององค์การบริหารส่วนตำบล ต้องมีบทบาทที่สำคัญในการวางแผนพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาด้านสภาพพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวให้มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการดึงดูดนักท่องเที่ยว เพื่อเป็นการสร้างความประทับใจต่อนักท่องเที่ยวให้กลับมาเยือนอีก การพัฒนาด้านเครือข่ายควรมีการจัดชมรมกลุ่มอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และปลูกจิตสำนึกที่ดีต่อชุมชน เยาวชนและนักท่องเที่ยว การพัฒนาบุคลากรต้องมีการศึกษาดูงาน จัดฝึกอบรม สัมมนา การออกค่าย เพื่อพัฒนาความรู้ทักษะและประสบการณ์แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดการและประชาชนในท้องถิ่น โดยการเน้นกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริง เป็นด้านหลักรวมทั้งเสริมสร้างความรู้ทางด้านหลักการและทฤษฎีตามแนวของศึกษารูปแบบอื่น ๆ ทั้งในและนอกระบบ เพื่อเพิ่มทักษะให้กับมัคคุเทศก์ หรือพนักงานบริการแหล่งท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพรองรับการท่องเที่ยวได้มาตรฐานสากล ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ควรใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสื่อ และการพัฒนาวิถีชีวิตของประชาชนให้เกิดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่ พื้นฟูและส่งเสริมงานประเพณีของท้องถิ่น ให้เกิดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อส่งเสริมในการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ควรมีวิธีการที่หลากหลายและทันสมัย ทันเหตุการณ์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับทราบข้อมูลสารสนเทศของแหล่งท่องเที่ยวอย่างเป็นปัจจุบัน ควรสนับสนุนงบประมาณอย่างพอเพียง มีการประสานงานกับภาครัฐหรือภาคเอกชน ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการท่องเที่ยว เปิดโอกาสให้ชุมชนแสดงความคิดเห็นในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเต็มที่ และจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยว วางแผนในการดำเนินงานระบุนความรับผิดชอบต่อที่ชัดเจน วางระบบบุคคลให้เหมาะสมกับงานและความถนัด และสามารถตรวจสอบได้ เช่น การรวมกลุ่มของเยาวชน กลุ่มแม่บ้าน อสม. คณะกรรมการหมู่บ้าน ชมรม เป็นต้น

ทางการส่งเสริมการตลาด การนำกิจกรรมศิลปะการแสดงพื้นบ้าน หรือวิถีชีวิตริมฝั่งลำน้ำมูล พิธีกรรม ความเชื่อต่าง ๆ ของชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์ในแต่ละท้องถิ่น เป็นสื่อในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว จัดตั้งมัคคุเทศก์น้อย ส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนบริเวณใกล้เคียงกับแหล่งท่องเที่ยว โดยการจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนแบบบูรณาการเชื่อมโยงสู่ท้องถิ่นเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของชุมชนสำหรับโรงเรียน พัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา ระดับต่าง ๆ พร้อมทั้งให้มีการค้นคว้า วิจัย และกิจกรรมทางการศึกษาเรียนรู้ที่มีเป้าหมายเพื่อผลทางการให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึกในกระบวนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างชัดเจนสำหรับเยาวชน ธุรกิจบริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ผู้เกี่ยวข้องในการจัดการและประชาชนในท้องถิ่น เพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึกที่ดีในกระบวนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมอย่างชัดเจนสำหรับเยาวชน และเล็งเห็นความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตนเอง ทางด้านการบริการท่องเที่ยว การบริการอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว เป็นสิ่งที่จำเป็น เช่น โทรศัพท์ ห้องสุขา อย่างพอเพียง ร้านค้าสะดวกซื้อ ร้านขายของที่ระลึก ที่จอดรถ ถึงขยะทุกจุด ที่พักแบบโฮมสเตย์ เพื่อศึกษาวิถีชีวิตชุมชน ซึ่งเป็นสังคมที่หาชมได้ยาก ด้านการรักษาความปลอดภัย จัดทำป้ายเชิญชวนการประหยัดพลังงานเพื่อลดภาวะโลกร้อน และป้ายเสริมปัญญาเพื่อเป็นการศึกษาสภาพพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยว สนับสนุนด้านการลงทุน โดยการส่งเสริมภูมิปัญญาพื้นบ้าน หรือการสนับสนุนมัคคุเทศก์น้อย เพื่อเป็นการส่งเสริมรายได้สำหรับเยาวชน

นอกจากนี้แล้ว องค์การบริหารส่วนตำบลยังต้องสนับสนุนวิทยากรให้ความรู้สำหรับชุมชน และจัดการอบรมประชุมสัมมนา หรือการศึกษาดูงาน เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนที่แปลกใหม่ น่าสนใจ เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในชุมชน ส่งผลให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยว ทำให้ชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดี ชุมชนมีความสุข

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ประโยชน์

1.1 ชุมชนหรือองค์กรหน่วยงานทั่วไป ไปใช้เพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ โดยการเรียนรู้ปัญหาและแนวทางในการแก้ปัญหาที่ได้จากการดำเนินงานวิจัย ไปนั้นนำไปวางแผนในการจัดการท่องเที่ยวได้ หรือเป็นแนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มน้ำมูลตอนบน จังหวัดนครราชสีมา ไปใช้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาบริหารจัดการท่องเที่ยวของแต่ละพื้นที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องคือองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป

1.2 หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนควรเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ให้มากขึ้น โดยเฉพาะการสนับสนุนงบประมาณและการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว โดยใช้สื่อที่หลากหลายและน่าสนใจ เพื่อส่งผลให้มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น

1.3 องค์การบริหารส่วนตำบลลุ่มน้ำมูลตอนบน ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล โลกกระชาย ตำบลจรเข้หิน อำเภอครบุรี องค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ และองค์การบริหารส่วนตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ควรจัดตั้งกลุ่มแกนนำ หรือสร้างระบบเครือข่ายการท่องเที่ยวที่ดี ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวอาจทำเป็น Package กิจกรรมการท่องเที่ยวที่กะทัดรัด ที่นักท่องเที่ยวสามารถท่องเที่ยวได้ภายใน 2-3 วัน เชื่อมต่อระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลลุ่มน้ำมูลตอนบนทั้งสี่ตำบล เพื่อเป็นการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนในชุมชนได้รับประโยชน์ มีรายได้ที่เพิ่มขึ้นมีความเป็นอยู่ที่ดี

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ในครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาผลกระทบในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล ลุ่มน้ำมูลตอนบน จังหวัดนครราชสีมา

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ทำให้การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล ลุ่มน้ำมูลตอนบน จังหวัดนครราชสีมา ที่ประสบความสำเร็จ

2.3 ควรศึกษาศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตลุ่มน้ำมูลตอนบน จังหวัดนครราชสีมา

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. การบริหารแผนงานโครงการพัฒนาท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, 2543.
- กรมการปกครอง. นครราชสีมา. ยุทธศาสตร์ของจังหวัดนครราชสีมา. นครราชสีมา : สำนักงานจังหวัดนครราชสีมา, 2551.
- กรมทางหลวงที่ 8 นครราชสีมา. ข้อมูลเส้นทางหลวงจังหวัดนครราชสีมา. นครราชสีมา : ม.ป.พ., 2543.
- กรมป่าไม้. สถิติป่าไม้ไทย. กรุงเทพฯ : กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2549.
- กรมพัฒนาชุมชน. แผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบล. กรุงเทพฯ ; กรมพัฒนาชุมชน, 2541.
- “การขนส่งทางรถไฟ,” การเดินทาง. 2551. <<http://www.railway.co.th>> 9 มกราคม 2551.
- “การขนส่งจังหวัดนครราชสีมา,” การขนส่ง. 2551. <<http://www.transport.co.th>> 9 มกราคม 2551.
- “การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย,” การดำเนินงานของ WTO. 2551. <<http://www.mfa.go.th/>> 28 มกราคม 2551
- . การท่องเที่ยวภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ., 2549.
- . การท่องเที่ยวภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ., 2551.
- . นโยบายปีการท่องเที่ยวไทย. 2551. <<http://www.mfa.go.th/>> 6 เมษายน 2552.
- . นโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) ปี พ.ศ. 2538-2539 ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พรินติ้งเอนด์พับลิชชิ่ง, 2540.
- . แผนพัฒนาการท่องเที่ยวระหว่างปี 2544 – 2553. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ., 2543.
- . แผนแม่บทอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ., 2543.
- . อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ., 2545.
- “การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย,” แนะนำการท่องเที่ยว. 2551. <<http://www.thainews/>> 20 กุมภาพันธ์ 2551.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานจังหวัดนครราชสีมา. “แผนที่จังหวัดนครราชสีมา,” 2551. <<http://www.tourthai.com>> 15 มกราคม 2551.

- “กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ,” การท่องเที่ยว. 2551. <<http://www.ecotourism.cJb.net>>
20 มกราคม 2551.
- กวี วรกวิน. ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ : พัฒนาคุณภาพวิชาการ,
2546.
- “ข้อมูลสารสนเทศสำนักงานจังหวัดนครราชสีมา,” สถิติจังหวัด. 2551.
<<http://www.Tourthai.com>> 25 มกราคม 2551.
- “งานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานจังหวัดนครราชสีมา,” แผนที่ท่องเที่ยวจังหวัด
นครราชสีมา. 2551. <<http://www.Tourthai.com>> 10 มกราคม 2551.
- “จังหวัดนครราชสีมา,” ตราสัญลักษณ์ประจำจังหวัดนครราชสีมา. 2551.
<<http://www.koratceo.com/korat/download/vision.doc>> 10 มกราคม 2551.
- . แผนที่การท่องเที่ยว. 2551. <[http://www.Information of
nakohniatthalima.go.th](http://www.Information of nakohniatthalima.go.th)> 10 มกราคม 2551.
- โชคชัย เทวานฤมิต. วัฒนธรรมกับการพัฒนาหมู่บ้าน : กรณีศึกษาบ้านสวยสอ ตำบลเมืองไผ่
อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม, 2543.
- เดชา ได้สูงเนิน. การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเกษตร : กรณีศึกษาบ้านม่วงคำ ตำบลโป่งแยง
อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระ ศศ.ม. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัย
เชียงใหม่, 2543.
- ทรงคุณ จันทจร. การศึกษาและพัฒนารท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจังหวัดมหาสารคาม.
มหาสารคาม : สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน, 2549.
- “ไทยตำบลดอทคอม,” หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์อำเภอเฉลิมพระเกียรติ. 2551.
<www.thaitambon.com/tambon/tamplist> 9 มกราคม 2551.
- รัชชัย รัตนซ้อน. การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนพื้นที่สูง. การค้นคว้าแบบอิสระ
ศศ.ม. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2542.
- ธัญญา นวลละออง. แนวทางการพัฒนารท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรมจังหวัดปทุมธานี.
วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- นภดล ภาคพรต. การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. กรุงเทพฯ : โครงการสายสัมพันธ์เครือข่าย
ชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน สำนักงานพัฒนารท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยว
และกีฬา, 2547.

- นัฐริน ไส้พันธ์. ศักยภาพและแนวทางการจัดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอุทยานแห่งชาติภูของนายอย จังหวัดอุบลราชธานี. การค้นคว้าแบบอิสระ ศศ.ม. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2545.
- นำชัย ทนุผล. โครงการวิจัยการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนบ้านโป่ง ต.ป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค, 2542.
- นียบพรรณ (ผลวัฒน์) วรรณศิริ. มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2540.
- เนตรชนก นันท์. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม : กรณีศึกษาชุมชนวัดพระบาทห้วยต้ม อำเภอเถิน จังหวัดลำพูน. การค้นคว้าแบบอิสระ ศศ.ม. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2544.
- “บริษัทนครชัยแอร์,” การเดินทางจังหวัดนครราชสีมา. 2551. <<http://www.nakohniatthalima.go.th>> 10 มกราคม 2551.
- บุญยศฤกษ์ อนุชสุข. “แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางเลือก,” ไทยโพสต์. 21 ธันวาคม 2547. หน้า 5.
- ประมวล เหมพงศ์พันธุ์. ภูมิศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดนครราชสีมา. นครราชสีมา : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครราชสีมา, 2546.
- ประยูร ศรีประสาธน์. รายงานการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของคณะกรรมการการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา. ปทุมธานี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2542.
- “แผนที่จังหวัดนครราชสีมา,” แผนที่จังหวัด. 2551. <<http://www.parteethail.com>> 10 มกราคม 2551.
- พูลทรัพย์ สวนเมือง และคณะ. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์และร้อยเอ็ด. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2546.
- พจนา กริ่งไกร. การมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม : กรณีศึกษาตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย. การค้นคว้าแบบอิสระ ศศ.ม. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545.
- พจนา สวนศรี. คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน. กรุงเทพฯ : โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ, 2541.

เพ็ญพร ถิตย์ประดิษฐ์. ปัญหาการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2540.

เพ็ญศรี เจริญวานิช. การพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยว 5 จังหวัดคือขอนแก่น โคราช บุรีรัมย์ เลย อุบลราชธานี ขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2541.

เพ็ญศรี เจริญวานิช และนิติพล ภูมิโชติ. การพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2542.

มีงสรรพ์ ขาวสะอาด. โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2540.

มนตรี กรรรมพุมมาลัย และคณะ. การจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2549.

———. การพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ม.ป.ป.

มนัส สุวรรณ. “การท่องเที่ยวกับผลกระทบ,” วารสารภูมิศาสตร์. 21(2) : 15 ; สิงหาคม, 2539.

มธุรส ปราบไพรี. ศักยภาพของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว : กรณีไทยทรงดำบ้านเขาย้อย ตำบลเขาย้อย อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี. การค้นคว้าแบบอิสระ ศศ.ม. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2544.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว (TOURIEM RESOURCE MANAGEMENT). พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2549.

รัฐทิศา หิรัญหาด. แนวทางเพื่อเพิ่มศักยภาพหมู่บ้านวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว : กรณีศึกษาหมู่บ้านหนองขาว อำเภอนาทม จังหวัดกาญจนบุรี. การค้นคว้าแบบอิสระ ศศ.ม. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2544.

รำไพพรรณ แก้วสุริยะ. “หลักการพัฒนารท่องเที่ยวที่ยั่งยืน,” โครงการสานสัมพันธ์เครือข่ายชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. 2547. <www.stou.ac.th/tourism/Acheive/> 10 มกราคม 2551.

รุ่งทิพ ว่องปฏิการ. โครงการสานสัมพันธ์เพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน การมีส่วนร่วมของชุมชนกับการจัดการท่องเที่ยว. 2551. <<http://www.stou.ac.th/Tourism/Acheive/Series June.htm>> 9 มกราคม 2551.

วรรณ วังษ์วานิช. ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546.

- วรรณพร วณิชชานุกร. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2548.
- วลัยลักษณ์ บุญปราบ. การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเกาะสมุย อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี. 6 ธันวาคม 2548. <www.thaiedresearchh.org> 28 เมษายน 2551.
- วาลิกา แสนคำ. การพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมบ้านเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระ ศศ.ม. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545.
- วิวัฒน์ชัย บุญยภักดิ์. “กรณีตัวอย่างการสำรวจงานจากการพัฒนาการท่องเที่ยว,” จุลสารการท่องเที่ยว. 2(4) : 32-33 ; เมษายน, 2537.
- วีรัชย์ มงคลพันธ์. การมีส่วนร่วมของชุมชนอุทยานแม่ปิง อำเภอเถลี. การค้นคว้าแบบอิสระ ศศ.ม. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2542.
- ศตวรรษ สติพิยศิริ และคณะ. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และการจัดการของชาวเขา. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยชาวเขา กรมประชาสัมพันธ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม, 2543.
- สถานีอุตุนิยมวิทยาจังหวัดนครราชสีมา. สถิติภูมิอากาศของประเทศไทยในคาบ 30 ปี (พ.ศ. 2514-2543). นครราชสีมา : สถานีอุตุนิยมวิทยาจังหวัดนครราชสีมา, 2544.
- สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. 6 ธันวาคม 2548. <http://eco.swu.ac.th> 25 มีนาคม 2551.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. โครงการจัดทำแผนการจัดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ บริเวณคันทบชาดคีดำบรรพ์ข้างโบราณและไม้กลายเป็นหิน. นครราชสีมา : สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2544.
- _____. รายงานขั้นสุดท้ายเรื่องการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ศูนย์บริการวิชาการสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2542.
- สนธยา พลศรี. ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พริ้นติ้ง เฮ้าส์, 2545.
- สมชาย เดชะพรหมพันธ์ และคณะ. รายงานการวิจัยโครงการบริหารและการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานแห่งชาติในภาคตะวันออกเฉียง (Ecotourism Management of the Eastern Region National Park). กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2545.

- สมชาย วิริกรรมกุล. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน กรณีศึกษา : ป่าชุมชนบ้านโคกสันติสุข ตำบลวังหมี่ อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ สค.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2545.
- สมพงษ์ เกษมสิน. การบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิชย์, 2523.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. การศึกษาสังคมและวัฒนธรรมแนวคิดวิธีการและทฤษฎี. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2545.
- สรยุทธ รัตนพจนารถ. โครงการพัฒนาการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพในชุมชน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2540.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- สายสุนีย์ สิงห์ทัศน์. “โครงการสานสัมพันธ์เพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน” แหล่งท่องเที่ยวในเมืองไทยที่เป็นมรดกโลก. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ., 2546.
- สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา. รายงานสรุปผลการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ. กรุงเทพฯ : สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา, 2549.
- สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาและนันทนาการ จังหวัดนครราชสีมา. นโยบายการท่องเที่ยวจังหวัดนครราชสีมา. นครราชสีมา : สำนักงานการท่องเที่ยวกีฬาและนันทนาการจังหวัดนครราชสีมา, 2547.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผน 8-9 ฉบับประชาชน. กรุงเทพฯ : สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2546.
- สำนักงานจังหวัดนครราชสีมา. ร่างแผนพัฒนาจังหวัดนครราชสีมา 5 ปี (ฉบับสมบูรณ์) พ.ศ. 2545-2549. กรุงเทพฯ : ฝ่ายนโยบายและแผน, 2544.
- “สำนักงานสถิติแห่งชาติ,” สถิติแห่งชาติ. 2551. <<http://www.Nso.go.th>> 28 มกราคม 2551.
- สำนักงานกฤษฎีกา. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545-2549. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2544.
- สินธุ์ สโรบล. การท่องเที่ยวโดยชุมชน : แนวคิดและประสบการณ์พื้นที่ภาคเหนือ. เชียงใหม่ : โครงการวิจัยและพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค, 2546.
- สิรินทิพย์ พันธุ์มัจฉาพ. รายงานการวิจัยการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมจังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ สค.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2548.

- สิรินยา วัฒนสุขชัย. ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าบ้านกับผู้มาเยือน กรณีศึกษาหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทยปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม.
วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545.
- สุชาดา รัตนภูมิพงษ์. วัฒนธรรมชุมชนในฐานะที่เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว : ศึกษากรณีแหล่งโบราณคดีบ้านปราสาท ตำบลธารปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา.
วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2546.
- สุนีย์ เลี้ยวเพ็ญวงษ์. รายงานการศึกษาวิจัยโครงการพัฒนาระบบมาตรฐานคุณภาพการจัดการการท่องเที่ยวบ้านโคกโก่ง ตำบลกุดหว้า อำเภอภูมินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์.
กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2544.
- สุภาวดี จันทวานิช. การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- สุภาวดี ทรงพรวานิชย์. นิเวศวัฒนธรรมรากฐานใหม่แห่งการท่องเที่ยวโดยชุมชน. เชียงใหม่ :
วนิดาเพรส, 2546.
- สุวัจน์ จุลากรณ์ และจริญญา เจริญสุกใส. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว.
นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2545.
- เสรี วังสีไพจิตร. จุดหักเหของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ชนวนให้เกิดขบวนการนิเวศวิทยาการ
ทางการเมือง. 2543. <http://www.tourthai.com> 15 มกราคม 2551.
- โสภา ศิริเกษ. การศึกษาลักษณะและที่ตั้งสัมพันธ์ของรีสอร์ทกับการท่องเที่ยวจังหวัดเลย.
วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2540.
- อโนทัย เพชรคงชล. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านเป็นมรดกเทศก่น่าเที่ยวธรรมชาติ. กรุงเทพฯ :
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2541.
- อภิชัย พันธเสน. “เศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงกับการวิเคราะห์ความหมายของ
นักเศรษฐศาสตร์. เอกสารประชุมการสัมมนาวิชาการประจำปี 2542 เรื่อง “เศรษฐกิจ
พอเพียง. 18-19 ธันวาคม 2542 ณ โรงแรมแอมบาสเดอร์ซีดี จอมเทียน พัทยา
ชลบุรี, 2542.
- อภิญา กังสนารักษ์. รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์กรที่มีประสิทธิผลระดับคณะของ
สถาบันอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- อรรคพล วรณกิจ. “สถานการณ์การท่องเที่ยว,” ฐานเศรษฐกิจ. 21 กรกฎาคม 2550. หน้า 7.
- อรวรรณ พันธุ์เนตร. การประเมินความต้องการมีส่วนร่วมและความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยว
ของประชาชน กรณีบ้านหาดไคร้ ตำบลเวียง อำเภอเชียงทอง จังหวัดเชียงราย.
การค้นคว้าแบบอิสระ ศศ.ม. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2541.

- อาภาพร วัฒนานนท์. รายงานการวิจัยแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2549.
- “อำเภอครบุรี,” แนะนำการท่องเที่ยว. 2551. <<http://www.khorat.doae.go.th/khonburi/vision.htm>> 28 มกราคม 2551.
- “อำเภอเฉลิมพระเกียรติ,” การท่องเที่ยว. 2551. <<http://www.Amphoe.com>> 28 มกราคม 2551.
- “อำเภอพิมาย,” ของดีพิมาย. 2551. <<http://www.Wikipedia.org>> 28 มกราคม 2551.
- “อุทยานทับลาน,” แหล่งท่องเที่ยว. 2551. <<http://www.dnp.go.th/>> 25 มกราคม 2551.
- “อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโลก,” หลักจรรยาบรรณการท่องเที่ยวโลก. 2551. <<http://www.e-bizthailand.com/node/379>> 28 มกราคม 2551.
- Amant, J. and V. Helweg. Aquatic Microbiology New Letter. New Zealand : Auckland University, 1996.
- Bunten, Alexisc. So, How Long Have You Been : Self-owned Cultural Tourism Industry. California : University of California, Los Angeles, 2006.
- Burge, J. and M. Gochfeld. Environmental Conservation. USA : Ecology and Evolution Graduate Program, Rutgers University, Riscataway, 1998.
- Clarke John J. Outline of Local Government of the United Kingdom. London : Sir Isaac and Sons Ltd., 1957.
- Cohen, J.M. and N.T. Uphoff. Rural Development Participation : Concept and Measures for Project Design Implementation and Evaluation. Rural Development Committee Center for International Studies. Cornell : Cornell University, 1981.
- Coltman, Michael M. Tourism Marketing. New York : Van Nostrand Reinhold, 1989.
- Davidson, Rob. Tourism. 2nd ed. Singapore : Logman Group Limited, 1993.
- David W. Passport : An Introduction To The Travel And Tourism Industry. 2nd ed. New York : South Western Publishin, 1993.
- Fennell, David A. Ecotourism and Introduction. London : Routledge, 1999.
- Fornaroff, A. Community Involvement in Health System for Primary Health Care. Geneva : World Health Organization, 1980.
- Forsberg, K. and Mooz H. Cotterman. Visualizing Project Management. New York : John Wiley and Sons, 1996.

- Gilbert, David. "Rural Tourism and Marketing," Tourism Management. 10(1) : 1254-1258 ; March, 1987.
- Gunn, M. Travel and Hospitality Research : A Handbook for Managers and Researchers. New York : John Wiley and Sons, 1994.
- Holloway, William V. State and Local Government in the United State. New York : McGraw-Hill Book Company, 1951.
- Hornby, A.S. Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English. 6th ed. Oxford : Oxford University Press, 2000.
- Hritz, Nancy. Urban Host Community Perceptions of Tourism Market Segment Impacts : Evidence from Indianapolis (Indiana). Indiana : Indiana University, 2006.
- Johannes, L.H. Nature-Based Tourism Impacts in I-Lan. Taiwan : Business Managers Perceptions. Michigan : Michigan State University, 2003.
- Klein, N. Ding Daring National Wildlife Refuge, Florida (USA). Florida : Florida University, 1995.
- Marie, Going Deutsch. Heritage Tourism and Identity in German Texas. Haward : Haward University, 2003.
- Mayor, Leah Elizabeth. We Come to Rebulid Ourselves : Tourists Tourist Spaces and Reconceptuzing Transformative Learning Theory. Connell : Comell University, 2006.
- Meyer, M.W. Beyond The Mask. Saarbricken : Breitenbach, 1998.
- Michigan State University. American Culture in 1920s. 1999.
<<http://www.meu.edu/course/mc/>> Janusry 20, 2008.
- Mill, Tovert Christie. Tourism The international Business. New Jersey : Prentice-Hall, 1990.
- Mitz, Robyn. A Community Perspective on Tourism Development. Canada : Royal Roads University Canada, 2006.
- Muqbil, I. "Growth Potential Huge for Thailand's Outbound Trave," Bangkok Post. 23(3) : 8 ; March, 1993.
- Nancy, Gard McGehee. Impacts of Alternative Tourism : A Sociai Movement Perspective. New Jersey : Prentice-Hall, 1999.

- Nick, K. Roughing it in Phuket, But the Jones Been There (Yet) Reconceptualizing Tourism And Community Development In Southern Thailand. New Jersey : Prentice-Hall, 1998.
- Oakley, P. Approaches To Participation In Rural Development. Geneva : International Office, 1984.
- Page, S. and D. Getz. The Business of Rural Tourism : International Perspectives. London : International Thomson Business Press, 1997.
- Richards, Janet. Ecotourism & Nature Based Holidays. Australian : Printing Group, 2007.
- Roverr, R. and J. Helver. Tourism : Principles Practices Philosophies. New York : McGraw-Hill Book Company, 1980.
- Sheldon, Lan R. Ecotourism Development in Northern Thailand : An exploration of Perceptions and Potentials. Canada : University of Alberta, 2000.
- Slinger, Vansessa Anne. Ecotourism in a Small Caribbean Island : Lessons Learn for Economic Development and Nature Preservation. Florida : University of Florida, 2003.
- Sprecher, Dawn Marie. "Village-Based Tourism : Monitoring Tourism Change on the Mekong River," Dissertation Abstracts International. 53(3) : 158-159-A ; May, 2000.
- Steward, Julian and others. In Leslie White's The Science of Culture : Study of Man and Culture. New York : The Free Press, 1994.
- Sylvia, Grance Harron. Trekking Among The Hill Tribes of Northern Thailand : Analyzing an Alternative Tourism Segment. New York : McGraw-Hill, 1991.
- Talanantes, Maria S. The Cultural Politics of Performance : Women, Dance Ritual, and The Transitional Tourism Industry in Bali. California : University of California, Riverside, 1990.
- Tershy, B. R. and others. Environmental Conservation. Mexico : Mexico, Ac, Sea cortex Ecosystem Prg., 1997.
- Terry, Andrea. Claiming Christmas for the tourist : Living history in Dundum Castle (Ontario). Canada : Queen University, 2006.
- The Ecotourism Society. "The Quest to define Ecotourism," Newsletter. 11(5) : 1 ; Spring, 1991.

- Van, Den, Berghe Pierre and F. Keyes Chales. "Introduction : Tourism and Re-Created Ethnicity," in Tourism and Ethnicity. p. 23-26. New York : McGraw-Hill, 1984.
- Weaver, D. B. Ecotourism in The Less Developed World. Oxon : AB International, 1998.
- Wright, N. and A. Pamela. "Sustainable Ecotourism Balancing Economic, Environmental and Social Goals within an Ethical Framework," The Journal of Tourism Studies. 4(2) : 57-63 ; October, 1993.
- William, Clailes. Participation Management : Concept Theory and Implementation. Atlanta Ga : Grorgia State Untversity, 1976.
- World, Tourism Organization. "Thailand Homestay Project Final Report," in UNDP : Wto PROJECT.THAI/00/03 Sustainable Eevelopment of Tourism for Thailand Training Course on Homestay Operation. p.24-29. Madrid : World Tourism Organization, 2003.
- World, Tourism Organization. World Tourism Trends and Forecasts. New York : McGraw-Hill, 2003.
- Xie, Philip Feifan. Authenticating Cultural Tourism : Folk Villages in Hainan China. Canada : University of Waterboo Canada, 2001.
- Ying Chin. Nature-Based Tourism Impacts in I - Lan. Taiwan : Business Managers Perceptions. Florida : University of Florida, 2002.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

รายชื่อผู้ให้ข้อมูล

- กาญจนา พลหศักดิ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่อ่างลำแซะ
ตำบลโคกระชาย อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 6 กันยายน 2551.
- กาเหว่า อันถาวร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่หาดจอมทอง
ตำบลจรเข้หิน อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 7 กันยายน 2551.
- กรวย เพชรแท้ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สนามแข่งเรือ
ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2551.
- ขนิษฐา สัตถากุล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักงานเขื่อนลำนมูน
ตำบลจรเข้หิน อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 7 กันยายน 2551.
- คุณ ทะนงสำโรง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่หาดจอมทอง
ตำบลจรเข้หิน อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 7 กันยายน 2551.
- คึกฤทธิ์ จิววิเศษ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักงานองค์การบริหาร
ส่วนตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 20 กันยายน 2551.
- คง พรหมอุทัย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สวนแสงเพชร
ตำบลท่าช้าง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2551.
- คำพันธ์ มณีเพชร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สวนแสงเพชร
ตำบลท่าช้าง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2551.
- จันทกานต์ แสนน้อย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 22 หมู่ที่ 1
ตำบลหนองไผ่ล้อม อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 6 กันยายน 2551.
- เจ้าอาวาสวัดบ้านส้ม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สวนแสงเพชร
ตำบลท่าช้าง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2551.
- เจียมรัตน์ สุรชาติเมธีรินทร์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สนามแข่งเรือ
ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2551.
- จอง หริงกระโทก เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่หาดจอมทอง
ตำบลจรเข้หิน อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 7 กันยายน 2551.
- จอย ในเกาะ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่โครงการเฉลิมพระเกียรติ
ตำบลท่าช้าง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2551.
- จรัญ ชิมกระโทก เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน
ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2551.

- จรัญ โอนกระโทก เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่หาดจอมทอง ตำบลจระเข้หิน อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 7 กันยายน 2551.
- เจริญ ไร่ซ่าง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 3 หมู่ที่ 7 ตำบลโคกกระชาย อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 6 กันยายน 2551.
- เฉลย น้ากระโทก เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่หาดจอมทอง ตำบลจระเข้หิน อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 7 กันยายน 2551,
- เฉลิม เข้มไธสง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่โรงแรมเฉลิมพระเกียรติ ตำบลท่าช้าง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2551.
- เฉลิม ยศกระโทก เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บริหารส่วนตำบลตำบลโคกกระชาย อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 6 กันยายน 2551.
- ชนะ ยิ้มกระโทก เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บริหารส่วนตำบลตำบลจระเข้หิน อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 7 กันยายน 2551.
- ณรงค์ ยืนกระโทก เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ทำการโฮมสเตย์ มาบกราด หมู่ที่ 5 ตำบลโคกกระชาย อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 10 กันยายน 2551.
- ฉวีรชฎา แก่งทองกลาง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่อ่างลำชะชะ ตำบลโคกกระชาย อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 6 กันยายน 2551.
- ดาวราย ยืนกระโทก เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ทำการโฮมสเตย์ มาบกราด หมู่ที่ 5 ตำบลโคกกระชาย อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 10 กันยายน 2551.
- ดำ ยาพิมาย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สนามแข่งเรือ ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2551.
- ดำ ยาพิมาย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สนามแข่งเรือ ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2551.
- ต้อย โกรพิมาย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ปราสาทหินพิมาย ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2551.
- ทุเรียน ลิเกนอก เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่อ่างลำชะชะ ตำบลโคกกระชาย อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 6 กันยายน 2551.
- เทวี ไร่ซ่าง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่อ่างลำชะชะ ตำบลโคกกระชาย อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 6 กันยายน 2551.

- ธานี แก้วกระจ่าง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สนามแข่งเรือ
ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2551.
- นันทา หมอไทย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่โรงแรมเฉลิมพระเกียรติ
ตำบลท่าช้าง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2551.
- นิพร ไสกระโทก เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ทำการโฮมสเตย์
มาบกราด หมู่ที่ 5 ตำบลโคกกระชาย อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา
เมื่อวันที่ 10 กันยายน 2551.
- นิราศ จงสุขกลาง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สนามแข่งเรือ
ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2551.
- นิวัตชัย ไร่ช้าง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สนามแข่งเรือ
ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2551.
- นงนุช นิลสูงเนิน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่อ่างลำแะ
ตำบลโคกกระชาย อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 6 กันยายน 2551.
- นพ พรหมจ้อยพะเนา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บริหารส่วนตำบล
ตำบลจรเข้หิน อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 7 กันยายน 2551.
- น้อย เวทกระโทก เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่อ่างลำแะ
ตำบลโคกกระชาย อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 6 กันยายน 2551.
- น้ำฝน ทะเลดอน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่โรงแรม
ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 22 กันยายน 2551.
- บุญมา ตุ่มจอหอ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ทำการโฮมสเตย์
มาบกราด หมู่ที่ 5 ตำบลโคกกระชาย อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา
เมื่อวันที่ 10 กันยายน 2551.
- บุญลือ หุ้มกระโทก เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บริหารส่วนตำบล
ตำบลโคกกระชาย อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 6 กันยายน 2551.
- บุญส่ง เรียรหนู เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สวนแสงเพชร
ตำบลท่าช้าง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2551.
- บุญส่ง แสงกระโทก เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่หาดจอมทอง
ตำบลจรเข้หิน อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 7 กันยายน 2551.
- บุญเหลือ มุกดาเคย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่หาดจอมทอง
ตำบลจรเข้หิน อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 7 กันยายน 2551.

- บรรจง แสนน้อย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่อ่างลำแซะ
ตำบลโคกกระชาย อำเภอบรบือ จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 6 กันยายน 2551.
- บัญชา อมกระโทก เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่อ่างลำแซะ
ตำบลโคกกระชาย อำเภอบรบือ จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 6 กันยายน 2551.
- บรรจง ปราบจะบก เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สวนแสงเพชร
ตำบลท่าช้าง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2551.
- บุญลือ หุ้มกระโทก เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บริหารส่วนตำบล
ตำบลโคกกระชาย อำเภอบรบือ จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 6 กันยายน 2551.
- บรรจบ ระเบิดสันเทียะ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สนามแข่งเรือ
ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2551.
- บรรจงจิต สอพิมาย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักงานองค์การ
บริหารส่วนตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 20 กันยายน 2551.
- ประกอบ คงเมือง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สวนแสงเพชร
ตำบลท่าช้าง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2551.
- ประกอบ สายกระโทก เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ทำการโฮมสเตย์
มาบกราด หมู่ที่ 5 ตำบลโคกกระชาย อำเภอบรบือ จังหวัดนครราชสีมา
เมื่อวันที่ 10 กันยายน 2551.
- ประยงค์ อ่วมกระโทก เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ทำการโฮมสเตย์
มาบกราด หมู่ที่ 5 ตำบลโคกกระชาย อำเภอบรบือ จังหวัดนครราชสีมา
เมื่อวันที่ 6 กันยายน 2551.
- ประยูทธ บุญอึ้ง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักงานองค์การบริหาร
ส่วนตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 20 กันยายน 2551.
- ประสาทร แก่งทองกลาง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สวนแสงเพชร
ตำบลท่าช้าง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2551.
- ประหยัด นิดจั้งหริด เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บริหารส่วนตำบล
ตำบลจระเข้หิน อำเภอบรบือ จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 7 กันยายน 2551.
- ประเทือง วัชรพงษ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บริหารส่วนตำบลตำบล
จระเข้หิน อำเภอบรบือ จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 7 กันยายน 2551.
- ประไพ ห่วงกระโทก เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บริหารส่วนตำบล
ตำบล จระเข้หิน อำเภอบรบือ จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 7 กันยายน 2551.

- ปาน รั้งกระโทก เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนี หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บริหารส่วนตำบล
ตำบล โคกระชาย อำเภอกนครบุรี จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 7 กันยายน 2551.
- ปราณี เอื้อนกระโทก เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนี หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่หาดจอมทอง
ตำบลจระเข้หิน อำเภอกนครบุรี จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 7 กันยายน 2551.
- ปรีดา ยาทิพย์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนี หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่หาดจอมทอง
ตำบลจระเข้หิน อำเภอกนครบุรี จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 7 กันยายน 2551.
- เปล้า กล้ากระโทก เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนี หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน
ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2551.
- ผิน พาพิมาย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนี หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สนามแข่งเรือ
ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2551.
- ผจญ หมอไทย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนี หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สนามแข่งเรือ
ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2551.
- พรม เสริมทองกลาง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนี หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักงานองค์การ
บริหารส่วนตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 20 กันยายน 2551.
ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 22 กันยายน 2551.
- พัชรินทร์ จินพิมาย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนี หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่โทรจาม
ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2551.
- ไพฑูรย์ ปันยาง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนี หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักงานบริหาร
ส่วนตำบลตำบลโคกระชาย อำเภอกนครบุรี จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 6 กันยายน
2551.
- มุกดา หนดลำโรง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนี หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักงานเขื่อน
ลำนูนบนตำบลจระเข้หิน อำเภอกนครบุรี จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 7 กันยายน 2551.
- มานะ เฟ็งศรี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนี หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สวนแสงเพชร
ตำบลท่าช้าง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2551.
- มานะ เรืองคง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนี หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สวนแสงเพชร
ตำบลท่าช้าง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2551.
- มานะ คล้ายกล้า เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนี หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ปราสาทหินพิมาย
ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 22 กันยายน 2551.
- มาลิน เสริมทองกลาง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนี หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สนามแข่งเรือ
ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2551.

- มนัส พรหมชัยพะเนา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนี หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่โทรงามพิมาย
 ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 6 กันยายน 2551.
- ลิ้ม เรืองคง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนี หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่โทรงามเฉลิมพระเกียรติ
 ตำบลท่าช้าง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2551.
- ล้วน ส่องกระโทก เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนี หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่อ่างลำแซะ
 ตำบลโคกระชาย อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 6 กันยายน 2551.
- วารุณี ลอยวัน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนี หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สนามแข่งเรือ
 ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2551.
- วาสนา จามกระโทก เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนี หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สนามแข่งเรือ
 ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2551.
- วิมล คงเมือง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนี หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สวนแสงเพชร
 ตำบลท่าช้าง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2551.
- วิมล เร่งศึก เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนี หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักงานประชาสัมพันธ์
 จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 23 กันยายน 2551.
- วิชา อ่ากลาง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนี หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บริหารส่วนตำบลตำบล
 โลกกระชาย อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 6 กันยายน 2551.
- วิโรจน์ กุยกแก้ว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนี หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สวนแสงเพชร
 ตำบลท่าช้าง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2551.
- วุฒิ หมอไทย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนี หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สนามแข่งเรือ
 ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2551.
- วรวิทย์ บุญตัน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนี หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สวนแสงเพชร
 ตำบลท่าช้าง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2551.
- ศิริพร เรณูภมร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนี หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่เขื่อนลำนมูน
 ตำบลจระเข้หิน อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 7 กันยายน 2551.
- ศรีไพร เสริมทองกลาง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนี หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สนามแข่งเรือ
 ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2551.
- สถาน นุชนอก เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนี หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ทำการโฮมสเตย์
 มาบกราด หมู่ที่ 5 ตำบลโคกระชาย อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา
 เมื่อวันที่ 10 กันยายน 2551.
- สุขุม นำพิมาย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนี หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สนามแข่งเรือ
 ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2551.

- สง่า เสียดกลาง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สนามแข่งเรือ
ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2551.
- สังวาลย์ มานะสุข เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่หาดจอมทอง
ตำบลจรเข้หิน อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 7 กันยายน 2551.
- สัมพันธ์ เรือนใหม่ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักงานองค์การ
บริหารส่วนตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 20 กันยายน 2551.
- สิทธิศักดิ์ คมกฤษ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สนามแข่งเรือ
ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2551.
- สุทน ห่วงกระโทก เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บริหารส่วนตำบลตำบล
จรเข้หิน อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 7 กันยายน 2551.
- สุพรรณ อ่วมกระโทก เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักงานองค์การ
บริหารส่วนตำบลตำบลโคกกระชาย อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 6
กันยายน 2551.
- สุพรรณรัตน์ กล้าหาญ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่หาดจอมทอง
ตำบลจรเข้หิน อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 7 กันยายน 2551.
- สุภกร ใจจินา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่โรงแรมเฉลิมพระเกียรติ
ตำบลท่าช้าง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2551.
- สุภาพ เซ็นทองหลาง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สนามแข่งเรือ
ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2551.
- สุภาพร อ่ากลาง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สนามแข่งเรือ
ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2551.
- แสง มณีเพชร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สวนแสงเพชร
ตำบลท่าช้าง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2551.
- สมยศ เจนชัยภูมิ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สนามแข่งเรือ
ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2551.
- สมฤทธิ์ ไชโยภาพ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักงานองค์การ
บริหารส่วนตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 20 กันยายน 2551.
- สมาใจ रिमมุล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ร้านอาหารสมาใจ
ตำบลท่าช้าง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2551.
- ลำอาง รัตนา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนิ หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักงานองค์การบริหาร
ส่วนตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 20 กันยายน 2551.

อุดมเดช วรสีหะ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนี หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ปราสาทหินพิมาย
ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 22 กันยายน 2551.

อารี บุญยั้ง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนี หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สนามแข่งเรือ
ตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2551.

อ้วน พานทอง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนี หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ร้านไถย่างท่าช้าง
ตำบลท่าช้าง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 15 กันยายน 2551.

อำนวย ไวกอล์ฟ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, วาทีนี หมอไทย เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่หาดจอมทอง
ตำบลจรเข้หิน อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ 7 กันยายน 2551.

ภาคผนวก ข
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

เรื่อง แนวทางการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล
ลุ่มน้ำมูลตอนบน จังหวัดนครราชสีมา

คำชี้แจง การกรอกแบบสัมภาษณ์สำหรับผู้นำ และผู้ช่วย (ผู้ร่วม)

1. การศึกษาวิจัยนี้เป็นการศึกษาทางวิชาการ ผลการศึกษาจึงไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูลแต่อย่างใด แต่จะเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมในอนาคต จึงขอความกรุณาให้ท่านตอบแบบสัมภาษณ์ตามความเห็นของท่าน เพื่อประโยชน์ต่อการนำเสนอข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาต่อไป
2. แบบสัมภาษณ์ชุดนี้ แบ่งออกเป็น 4 ส่วนประกอบด้วย
 - ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์
 - ส่วนที่ 2 ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว
 - ส่วนที่ 3 ข้อมูลการจัดการแหล่งท่องเที่ยว
 - ส่วนที่ 4 ข้อมูลด้านแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....
ตำแหน่งปัจจุบัน.....
อาชีพ..... อายุ.....ปี
ช่วงเวลาให้บริการ.....
งบประมาณดำเนินการ.....
วันที่สัมภาษณ์.....

ส่วนที่ 2 ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว

1. ประวัติความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยวมีความเป็นมาอย่างไร
.....
.....
2. นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวประเภทใด
.....
.....

3. มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

4. รูปแบบการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแบบใดที่ท่านต้องการ

.....

.....

.....

.....

5. ลักษณะกิจกรรมการท่องเที่ยวของเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

ส่วนที่ 3 ข้อมูลการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

1. ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่นบ้างหรือไม่ ถ้ามีมีในลักษณะใด

.....

.....

.....

.....

2. ปัญหาในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

3. ท่านมีวิธีการบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวอย่างไร

.....

.....

4. ท่านมีความต้องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างไร

.....

.....

.....

.....

5. รูปแบบการประกอบการของชุมชนในปัจจุบันเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับแหล่งท่องเที่ยวอย่างไร

.....

.....

.....

.....

ส่วนที่ 4 ข้อมูลด้านแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว

1. ด้านสภาพจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว

การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

.....

.....

การพัฒนาสิ่งแวดล้อม

.....

.....

การให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยว

.....

.....

2. ด้านการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก

การพัฒนาเกี่ยวกับห้องน้ำ / ห้องสุขา

.....

.....

การพัฒนาเกี่ยวกับสถานที่จอดรถ

.....

.....

การพัฒนาเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์

.....

.....

การพัฒนาเกี่ยวกับการป้องกันและการรักษาความปลอดภัย

.....

.....

การพัฒนาเกี่ยวกับอาหาร / น้ำดื่ม

.....

.....

การพัฒนาเกี่ยวกับการจำหน่ายสินค้า / ของที่ระลึก ของชุมชน

.....

.....

ผู้สัมภาษณ์.....

ผู้ให้สัมภาษณ์.....

แบบสัมภาษณ์ชนิดไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview)

แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างเพื่อบันทึกข้อมูลต่าง ๆ เพิ่มเติม และมีส่วนเกี่ยวข้องกับ
เรื่องต่าง ๆ ในพื้นที่ที่จะศึกษาและบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

เรื่อง แนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล
ลุ่มน้ำมูลตอนบน จังหวัดนครราชสีมา

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....น.

ชื่อ สกุล ผู้ร่วมสนทนา (นาย นาง นางสาว).....

อายุ.....ปี อาชีพ.....บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....

ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด

หัวข้อสนทนา.....

บันทึกรายละเอียด.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุป/ข้อสังเกต.....

.....

.....

.....

ผู้สัมภาษณ์.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

แบบสังเกตชนิดมีส่วนร่วม (Participant Observation)

เรื่อง แนวทางการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล
 กลุ่มน้ำมุดตอนบน จังหวัดนครราชสีมา

คำชี้แจง

1. การวิจัยนี้เป็นการศึกษาทางวิชาการผลการศึกษา จึงไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูลแต่อย่างใดแต่จะเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมในอนาคตเพื่อประโยชน์ต่อการนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาต่อไป
2. แบบบันทึกการสังเกต แบ่งออกเป็น 3 ส่วนประกอบด้วย
 - ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มน้ำมุดตอนบนจังหวัด นครราชสีมา
 - ส่วนที่ 2 สภาพปัญหาอุปสรรคของการพัฒนาการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มน้ำมุดตอนบน จังหวัด นครราชสีมา
 - ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะและแนวทางในการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มน้ำมุดตอนบน จังหวัด นครราชสีมา

ชื่อผู้สังเกต.....

อาชีพ.....อายุ.....ปี การศึกษา.....

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ วัฒนธรรม โดยองค์การบริหารส่วน
 ตำบล กลุ่มน้ำมุดตอนบนจังหวัด นครราชสีมา

1. รูปแบบการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในความคิดของผู้สังเกตเป็นอย่างไร

2. ความเป็นไปได้ในการพัฒนาการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม
 กลุ่มน้ำมุดตอนบน จังหวัดนครราชสีมา เป็นไปในรูปแบบใด

3. ข้อมูลโดยย่อของแหล่งท่องเที่ยว(ความสำคัญ/ประวัติศาสตร์ความเป็นมา)

4. ความรู้ความเข้าใจของผู้สังเกตด้านการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม(นิยาม/ความหมาย)

ส่วนที่ 2 สภาพปัญหาอุปสรรคการพัฒนาการจัดการ การท่องเที่ยวเชิง นิเวศวัฒนธรรม

โดยองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำมูลตอนบน จังหวัดนครราชสีมา

1. ปัญหา / อุปสรรคด้านสิ่งแวดล้อม
 - 1.1 ขยะสิ่งปฏิกูล ความสะอาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย

.....
 - 1.2 อากาศ

.....
 - 1.3 เสียง

.....
 - 1.4 น้ำ

.....
 - 1.5 การทำลายโดยมนุษย์ให้คุณค่าทางธรรมชาติเปลี่ยนแปลงไป

.....
 - 1.6 การเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ

.....
2. ปัญหาอุปสรรคด้านสวัสดิภาพของนักท่องเที่ยว
 - 2.1 ความปลอดภัยจากการใช้พื้นที่ เช่น การป็นป้าย ทางเดินลิ้น ไม่มีป้ายบอกเส้นทาง

.....
 - 2.2 ความปลอดภัยจากโจรสลัดร้าย

.....
 - 2.3 ความปลอดภัยจากสัตว์

.....
 - 2.4 ความปลอดภัยจากธรรมชาติ

.....
 - 2.5 ความปลอดภัยจากอุบัติเหตุ

.....
3. ปัญหาอุปสรรคด้านกิจกรรม
 - 3.1 ความเหมาะสมหรือขัดแย้งต่อพื้นที่

.....
 - 3.2 ปริมาณการรองรับต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว

.....
 - 3.3 ขาดสิ่งดึงดูดที่น่าสนใจ

.....

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะและแนวทางในการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม
โดยองค์การบริหารส่วนตำบล ลุ่มน้ำมูลตอนบน จังหวัด

นครราชสีมา

1. ท่านมีแนวทางอย่างไรในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ดีขึ้นทั้งในด้านคุณภาพ ปริมาณ และการบริการในด้านต่าง ๆ ดังนี้
 - 1.1 ด้านแหล่งท่องเที่ยว
.....
 - 1.2 ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว
.....
 - 1.3 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก
.....
2. ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรเกี่ยวกับการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในการให้บริการนักท่องเที่ยว
.....
3. อะไรคือสิ่งที่ท่านต้องการให้รับดำเนินการอย่างเร่งด่วน
.....
4. ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรในการส่งเสริมให้ประชาชนและหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม จังหวัดนครราชสีมา
.....

ผู้บันทึกการสังเกต.....(ผู้วิจัย)

ร่วมกับ.....(ผู้วิจัย)

...../...../.....

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ	นางวาทีณี หมอไทย
วันเกิด	วันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2505
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 457 หมู่ 1 ตำบลโพธิ์กลาง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30000
ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน	ครูชำนาญการ
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนบ้านหนองพลวงใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30000
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2519	มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนรัชโนภาส อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
พ.ศ. 2525	ประกาศยบัตรวิชาชีพ (ปวช.) โรงเรียนช่างกลพณิชยการนครราชสีมา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
พ.ศ. 2527	ประกาศยบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวช.ชั้นสูง) วิชาเอกการบัญชี วิทยาลัยเทคโนโลยีวิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
พ.ศ. 2531	ปริญญาบริหารธุรกิจบัณฑิต (บร.บ.) วิชาเอกบัญชี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
พ.ศ. 2552	ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

